UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Rev: Et Eximii Patris P. Francisci Aloysii Kamperger E Societate Jesu Ss: Theologiæ Doctoris ejusdémque olim in Carolo-Ferdinandæa Universitate Pragensi Professoris Publici & Ordinarij Dein ...

Kamperger, Franz Alois

Eystadii, 1705

Liber III.

urn:nbn:de:hbz:466:1-84291

Visual Library

LIBER III.

QUÆSTIO PRIMA

DE

EXISTENTIA ANGELORUM.

ARTICULUS I.

AN SIT EVIDENS DARI ANGELOS?

Resp. Non esse. Prob. Quia ex nullo principio physicè vel metaphysicè infallibili evidenter ostendi potest existentia Angelorum, ut constabit solutione objectionum. 2. Quia existentia Angelorum neque est nota & evidens per se, ut omnes supponunt; neque demonstrari potest à priori, seu per causam: quia causa Angelorum est Voluntas divina libera, ex causa autem libera non potest demonstrari effectus illius existens; nec etiam à posteriori, seu per effectus: nam omnes effectus, quos experimur, reduci possunt absolutè in aliam causam, ut videbimus; non denique ex prædicato intrinseco, sive essentia Angelorum, quia de conceptu, & essentia solius DEI est existere; ergo. 3. Non est evidens, existere potiùs hos, quàm alios Angelos, tot potiùs, quàm plures, vel pauciores; ergo nec est evidens, existere ullum absolutè: est enim par ubique ratio, ut consideranti patebit. 4. Quia, ut docet Philosophus, ad demonstrandam existentiam rei oportet assumere pro medio, *quid nominis*, id est, significatum nominis, ejus rei; atqui nomen *Angeli* non potest assumi ad demonstrandam existentiam Angelorum; ergo. *Min. prob.* Nomine *Angeli* nihil aliud intelligitur ab omnibus, quàm *substantia creata, completa, penitùs incorporea*, aut certè *substantia creata intellectualis homine superior*, atqui neutrum horum importat vel formaliter, vel arguitivè existentiam ergo, &c.

Sed contra I. Evidens est Universum esse perfectum: *DEI* enim *perfecta sunt opera*. Deut. 32. atqui evidens etiam est, non esse perfectum sine Angelis: ad perfectionem enim Universi pertinet, ut in eo inveniatur omnis possibilis perfectio, hoc autem non fieret, si non darentur substantiæ complelæ penitùs incorporeæ seu Angeli, ergo evidens est dari Angelos. *Confir.* 1. Illud opus dicitur perfectum, in quo, quantùm fieri potest, apparet tota perfectio præexistens in causa, atqui in DEO, qui est causa Universi, præexistit perfectio substantiæ completæ penitùs incorporeæ; ergo, ut universum sit perfectum, debet in illo apparere perfectio Substantiæ completæ penitùs incorporeæ, quam vocamus Angelicam. 2. Perfectio uniuscujusque effectùs consistit in eo, quòd tam perfectè assimiletur suæ causæ, quàm potest, atqui sine substantijs completis penitùs incorporeis, sive Angelicis non assimilaretur DEO tam perfectè Universum, quàm absolutè potest; ergo, ut universum sit perfectum, necesse est dari Angelos. *Resp.* hoc argumentum ni mis multum probare: probat enim evidenter esse, dari Unionem hypostaticam, Visionem beatificam, statum Gratiæ & Gloriæ, &c. quia si hæc non darentur, non inveniretur

in

in Universo omnis posſibilis perfectio, neque asſimilaretur Universum DEO, tam perfectè, quàm absolutè potest. *In forma Resp. Nego. Minor. & ejus probationem.* ſufficit enim ad perfectionem Universi, quòd inveniatur in eo omnis perfectio huic universo debita, licet non inveniatur omnis perfectio posſibilis; ſicut, ut homo dicatur perfectus, ſufficit, quòd habeat omnem perfectionem debitam homini, licèt non habeat omnem posſibilem, etiam indebitam. Ratio est 1. quia aliàs ſolus DEUS dici posſet perfectus, cùm ipſe ſolus habeat omnem perfectionem posſibilem. 2. Quia ſic nullum Universum dari posſet perfectius altero. 3. Quia ſic DEUS, ſuppoſito, quòd aliquid poneret, teneretur ad ponendum optimum, quia tenetur per ſe ponere perfectum; non est autem perfectum quod non continet omnem perfectionem posſibilem, ut etiam dicis, quod autem tale est, est neceſſariò optimum, ergo. *Hinc patet adreliqua: Resp. enim Neg. Major. utriusque Confirm.* Aliud enim est effectum eſſe perfectum ſimpliciter & omnimodè, aliud, eſſe illum perfectum in ſuo genere, vel ſua ſpecie. Ad 1. fateor requiri, ut effectus asſimiletur quàm perfectisſimè ſuæ cauſæ. Ad 2. ſufficit, ut asſimiletur tam perfectè, quàm ei ex ratione ſua generica vel ſpecifica debetur. Similiter fateor ſine Angelis Universum non fore omni omninò modo perfectum, nego tamen fore imperfectum vel non perfectum in ſuo genere, vel ſpecie. Unde *Resp. 2. ad argumentum Dist. Majorem.* Evidens est DEI opera eſſe perfecta omni omninò modo, & in omni genere, vel ſpecie Neg. in ſuo genere, vel ſpecie; conc. *Similiter distind. Minorem & Confirmationem.*

II. Omne agens intendit propagare ſe ipſum, imprimendo effectibus ſimilitudinem ſui quantùm potest; ergo cùm DEUS, qui est cauſa Universi, ſit penitùs incorporeus, evidens est ipſum debuiſſe ponere ſubſtantias aliquas penitùs incorporeas, ſeu Angelos. *Resp.* Omne agens neceſſarium intendit propagare ſeipſum, quantùm potest, transeat. omne agens liberum, nego. agens enim liberum, hoc ipſo, quòd liberum est, non intendit propagare ſeipſum, quantùm potest, ſed quantùm vult. 2. Omne agens corruptibile intendit propagare ſeipſum, quantùm potest, conc. incorruptibile, ut est DEUS, neg. quævis enim res, quantùm est de ſe, horret naturaliter ſuum malum, & optat bonum: maximum autem malum cuique rei est ſuus interitus: cùm autem agentia naturalia corruptibilia, non posſint obtinere hoc bonum in individuo, ſeu in ſeipſis, ut ſemper durent & permaneant, ideò appetunt naturaliter propagare ſeipſa in effectu ſibi ſimili, quantùm posſunt, ut ita ſaltem permaneant in ſua ſpecie, vel genere. At verò incorruptibilia, cùm in ſeipſis, & in proprio individuo durent, non habent appetitum ejusmodi, ſed perinde ijs est, producere effectum minùs vel magis ſibi ſimilem.

III. Finis præcipuus Universi est gloria DEI: *Universa* enim *propter Semetipſum* (manifeſtandum, & glorificandum) *operatus est Dominus.* Prov. 16. v. 4. Sed hic finis obtinere nequit, niſi inductis in Universum ſubſtantijs intellectivis completis purè Spiritualibus, ſive Angelis, quia homo, ſive natura intellectualis corporea, cùm dependeat in cognoſcendo à ſenſibus, præſtantisſimas veritates non potest cognoſcere, niſi abſtractivè, & ænigmaticè, & conſequenter non est ſufficiens ad tribuendam tantam gloriam DEO, quanta derivari potest ex cognitione creaturarum, ergo neceſſariò inducendæ fuerunt in Universum ſubſtantiæ intellectivæ completæ, penitùs Spirituales, ſive Angeli. Ex hoc argumento ſequitur 1. nequidem creatis Angelis poſſe obtineri finem Universi: quia etiam intellectus Angelicus defacto exiſtens non est ſufficiens ad tribuendam tantam gloriam DEO Conditori, ad quantam de ſe hoc Universum aptum est movere aliquem intellectum posſibilem, perfectiorem intellectu Angelico defactò exiſtente. Sequitur 2. DEUM neceſſariò produxiſſe unionem hypoſtaticam, viſionem beatificam, &c. nam ſicut per adverſarios finis universi est, movere intellectum ad tantam gloriam tribuendam DEO, ad quantam de ſe aptum est movere; ita finis Angeli est moveri ad tantam gloriam DEO tribuendam, ad quantam de ſe aptus est moveri; atqui Universum ſumptum præcisè ſecundùm res creatas naturales, non est aptum movere intellectum Angelicum ad tantam gloriam Deo tribuendam, ad quantam ipſe aptus est moveri: nam Angelus etiam aptus est moveri ad DEUM glorificandum per cognitionem rerum ſupernaturalium, v. g. Unionis hypoſtaticæ, viſionis beatificæ, &c. ergo niſi hæc fuiſſent producta, non potuiſſet obtineri finis ad quem creatus est Angelus. *In forma Resp.* Finis universi est gloria DEI, obtinenda neceſſariò in perfectiſimo gradu nego; obtinenda in illo gradu, quem DEUS liberè ſibi præſtituit, conc. nam ſicut DEUS est liber ſimpliciter ad procurandam ſuam gloriam per creationem universi, ita est liber ad procurandam ſuam gloriam, in hoc vel illo gradu, inferiore, vel ſuperiore. An autem defactò intenderit illam procurare, quæ haberi potest à ſubſtantijs completis penitùs incorporeis, ſive Angelis, an verò aliam ordinis inferioris, ad quam tribuendam ſufficit homo, ex nulla ratione est evidens.

IV. Creaturis & Universo ineſt virtus movendi intellectum aliquem ad cognitionem comprehenſivam ipſorum, atqui non datis Angelis hæc vis motiva non poſſet reduci in actum ſecundum: nullus enim daretur intellectus, qui univerſum, & Creaturas, ſive ſigillatim, ſive collectim ſumptas poſſet comprehendere, quandoquidem illis comprehendendis non ſufficit ſubſtantia intellectualis corporea ſive homo; ergo neceſſariò dantur Angeli: nam aliàs ſequeretur DEUM, producendo hoc Univerſum, ita egiſſe, ſicut pictor, qui cæcis proponeret pulcherrimas imagines, quod dici non poteſt. *Confirm.* Ex eo, quòd DEUS produxerit colorem, qui habet vim movendi oculum ad ſui viſionem, optimè infertur, etiam produxiſſe oculum viſivum coloris, quia aliàs ſequeretur, vim motivam coloris non poſſe reduci in actum ſecundum; ergo ob eandem rationem, cùm DEUS produxerit Creaturas habentes vim motivam reſpectu Intellectûs ad ipſarum comprehenſionem, optimè infertur, produxiſſe etiam ſubſtantias intellectuales ſubſtantiarum creatarum comprehenſivas; tales autem non ſunt niſi Angeli, ergo. *Reſp.* 1. Creaturis ineſt vis movendi conditionata, ſi nimirum detur intellectus aliquis de ſe potens moveri ad cognitionem comprehenſivam creaturarum, conc. ineſt vis movendi abſoluta, id eſt, talis, quæ exigat eſſentialiter, vel connaturaliter dari intellectum comprehenſivum Creaturarum, nego: ſic habitus fidei, qui defactò exiſtit, habet veriſimiliter vim concurrendi cum intellectu ad actum fidei de Incarnatione Spiritûs S. conditionatam, ſi nimirum Spiritus S. incarnaretur, non tamen vim abſolutam & exigitivam Incarnationis ipſius. *Reſp. 2 Diſting. Minor.* Hæc vis motiva non poſſet reduci in actum ſecundum per ſe, & ſimpliciter, nego. hîc & nunc, & per accidens, quia ſcilicet nullus exiſteret intellectus capax comprehenſionis, conc. in quo nihil eſt abſurdi; ſicut non eſt abſurdum, quod hîc & nunc per accidens non poſſit reduci in actum ſecundum vis concurrendi ad actum fidei de Incarnatione Spiritûs Sancti, quam habet habitus fidei defactò exiſtens. *Reſp.* 3. *Neg. abſolutè Minor.* Poſſet enim adhuc Univerſum conprehendendi ab anima ſeparata, ſi illi ſpecies infunderentur, vel ab illa alio modo acquirerentur. *Hinc patet ad Confirmat. negatur enim Conſeq.* Diſparitas eſt: quia non dato oculo color abſolutè non poſſet videri, & ita fruſtraretur ſuo fine, ad quem primariò & per ſe ordinatur, eſſétque fruſtra, quod reſpectu DEI, & naturæ, quæ ſapientiſſimè agit, repugnat. Non datis autem Angelis adhuc Univerſum poſſet movere intellectum aliquem ad ſui conprehenſionem, nimirum intellectum Animæ ſeparatæ. 2. Color ordinatur unicè ad potentiam viſivam movendam, & conſequenter, ſi hæc non eſſet, color eſſet omnino fruſtra in rerum natura; at verò Univerſum non ordinatur ſolùm ad manifeſtándam gloriam Conditoris, quæ haberi poteſt per cognitionem perfectam & comprehenſivâ Univerſi, ſed etiâ quæ haberi poteſt per cognitionem imperfectam, & abſtractivam, vel intuitivam, non tamen comprehenſivam; hæc autem cognitio adhuc haberi poſſet ab intellectu humano, etiam non dato Angelico, atque adeò Univerſum non eſſet adhuc omnino fruſtra. Denique addo, ſi loquamur de potentia DEI abſoluta, neque in hoc videri repugnantiam, ut DEUS producat oculum, nullo producto colore, aut colorem nullo producto oculo: tum quia certum eſt, DEUM poſſe conſervare oculum, & illi omnem colorem abſcondere, vel conſervare colorem, quin videatur ab ullo oculo; tum quia adhuc tali caſu nec oculus nec color eſſet omnino fruſtra, quia adhuc ſervire poſſent ad manifeſtandam gloriam DEI, quatenùs quidditativè & intuitivè cognoſci poſſent ab intellectu Angeli, vel animæ ſeparatæ.

V. Res inanimatæ debent diverſimodè ſubſervire homini, prout is diverſis temporibus meretur, vel indiget, ergo debent ab aliquo dirigi, ut modò ſic, modò aliter illi ſerviant. Atqui nec dirigi poſſunt à ſe ipſis ad aliter & aliter operandum, cùm ſint expertes electionis, & libertatis, neque ab ipſo homine, quia hic nec habet perfectam cognitionem rerum naturalium, nec virtutem requiſitam ad efficiendam tantam varietatem, & effectus tam diverſos, puta pluvias, ſerenitates, ventos, &c. ergo evidens eſt dari Angelos, qui ad hæc omnia ſufficiant. *Reſp. Neg. Conſeq.* Omnia enim hæc immediatè præſtari poſſunt ab ipſo DEO, & fortè ab anima ſeparata una, aut pluribus, ſi illis ſpecies tales gubernativæ infundantur, quales habet Angelus.

VI. Non minùs Univerſum debet conſtare omnibus gradibus Entium, quàm mundus corporalis quatuor elementis; atqui, qui aliunde (v. g. ex revelatione DEI) ſciret, dari in mundo corporali terram, aquam, aërem, bene inferret dari etiam illic ignem; ergo etiam, qui ſcit in Univerſo dari reliquos gradus entium, v. g. Elementa, plantas, bruta, hominem, bene inferret dari ibidem Angelos. *Confirm.* 1. DEUS producendo mundum, intendit producere & produxit Univerſum; atqui de ratione Univerſi eſt, ut nihil deſit ad integritatem ipſius; ergo intendit producere & produxit Angelos. 2. Corpus quod careret capite foret vitioſum, ergo etiam Univerſum quod careret Angelis, atqui DEUS non eſt author operis vitioſi, ergo. 3. Nulla imperfectio

moralis potest placere DEO, primo Legislatori; ergo neque ulla imperfectio physica DEO, naturæ Authori, atqui defectus existentiæ Angelorum esset imperfectio Universi, ergo non potest placere, vel intendi à DEO. *Resp. ad Minor.* bene inferret dari ignem, illatione congruâ & probabili; conced. evidenti, & simpliciter necessariâ; nego. Unde enim, quæso, evidenter probabis, repugnare aliquod Universum, constans tribus solummodò Elementis? *Resp.* 2. Bene inferre ex supposito, quòd in illo mundo corporali detur mixtum ejusdem rationis, cujus datur defacto, conc. defacto enim datur mixtum constans non tribus solùm, sed quatuor elementis, ut suppono ex physicis. Hoc non supposito, nego. *Ad* 1. *Confirm. Resp.* DEUS defacto produxit Universum, id est, certam collectionem rerum, putà Cælum, plantas, homines, &c. extra quam nihil defacto datur, conc. produxit Universum, id est, tam perfectam collectionem, ut ei nullus desit gradus rerum, neg. si sit sermo de evidentia. *Ad* 2. *Confirmat. Neg. Conseq.* Membra enim corporis dependere necessitate physicâ. à capite probat evidens experientia, non autem res Universi ceteras ab Angelorum existentia. *Ad* 3. *Confirm. Resp.* 1. admittendo totum: objectum enim complacentiæ & intentionis est necessariò aliqua ratio boni, non autem carentia boni, qualis est defectus existentiæ Angelicæ: unde fateor non posse illum placere, & intendi à DEO. Nego tamen hinc sequi, debuisse existere Angelos, quia, ut non existant Angeli, non est opus placere DEO defectum & carentiam existentiæ illorum, sed sufficit nolle DEUM complacere in illorum existentia. *Resp.* 2. Defectus existentiæ Angelorum est imperfectio Universi negativa, id est pura carentia alicujus perfectionis, concedo: est imperfectio Universi privativa, id est, carentia perfectionis debitæ, nego. Licèt autem DEUS, ut Author naturæ, non possit velle imperfectionem physicam privativam, id est, defectum, & carentiam perfectionis physicæ Universo debitæ (sicut idem ut Legislator, non potest velle carentiam perfectionis moralis debitæ) potest tamen velle (eo modo, quô carentiæ cadere sub voluntatem possunt) imperfectionem tum physicam, tum moralem, merè negativam, id est puram carentiam alicujus perfectionis physicæ, vel moralis non debitæ.

VII. Per se est prius, eo, quod est per accidens; sed dantur defacto substantiæ per accidens separatæ à corpore, nimirum animæ rationales; ergo etiam necessariò dantur, quæ per se sunt expertes corporis, seu Angeli. *Confir.* 1. Quoties inter duo componentia aliquod tertium, existit per se, quod est minùs perfectum, necessariò existit etiam alterum, quod est magis perfectum; atqui homo componitur ex substantia intellectuali & corpore; corpus autem, quod est minùs perfectum existit per se, & separatum à substantia intellectuali; ergo etiam dabitur substantia intellectualis existens per se, & separata ab omni corpore, sive Angelica. *Confirm.* 2. In omni genere perfectum est prius imperfecto: nam imperfectum est, & intenditur propter perfectum; ergo cùm defacto detur natura intellectualis imperfecta & incompleta, nimirum anima rationalis, extra materiam, dabitur etiam perfecta & completa extra omnem materiam, nimirum Angelica. *Resp.* 1. *Negando universaliter majorem.* Defacto enim datur substantia creata, cui accidit videre DEUM, aut uniri Verbo, nec tamen sequitur, dari aliam, cui hoc conveniat, aut debeatur per se. *Resp.* 2. *Neg. Conseq.* Ut enim allatum principium sit verum, sufficit dari DEUM, qui est expers corporis per se. *Ad* 1. *Confirmat. Resp. similiter negando Majorem universaliter sumpt.* ex nullo enim capite probatur evidenter hæc necessitas. *Resp.* 2. *Neg. ult. Conseq.* Sufficit enim iterum dari DEUM, ut verum sit, dari substantiam intellectualem subsistentem per se, & sine corpore. *Ad* 2. *Confir. Resp.* Perfectum est prius imperfecto, ordine dignitatis & excellentiæ, & supposito quòd utrumque existat, conc. est prius semper ordine necessitatis essendi, nego. nunquid enim existere potest longitudo bicubitalis, non existente perfectiore tricubitali? 2° Perfectum est prius imperfecto, si perfectum sit causa imperfecti sub eodem genere contenti, conc. si non sit causa, nego. Natura autem intellectualis perfecta, sive Angelica, non est causa imperfectæ, sive animæ rationalis. Unde nec sequitur illam esse priorem animâ rationali.

VIII. Multi effectus, ut motus Cælorum, maleficia magorum, opera energumenorum, non possunt aliunde provenire, quàm à substantijs intellectualibus, homine superioribus, sive Angelis; ergo est evidens dari Angelos. *Conf.* 1. Omne quod movetur vel movetur à se, vel ab alio; sed Sol, Luna, &c. non moventur à se, aliàs essent animata, imò cùm ita regulariter moveantur, sequeretur non tantùm esse animata, sed etiam ratione prædita, quod falsum est; ergo ab alio moventur, à quo autem, nisi ab Angelis? 2. Motus artificialis est necessariò à principio intelligente, atqui principium omnis motûs artificialis est circulus: nam omnis talis motus fit per vectem, vectis spectat ad libram; quæ verò fiunt circa libram, pertinent ad circulum; ergo etiam omnis motus circularis, (adeóque cælestis) est à principio intelligente; atqui nullum aliud principium intelligens motûs cælestis dari

potest

potest, quàm Angeli, ergo. 3. Solus intellectus primò & per se, est productivus motuum contrariorum; atqui in motu circulari intervenit contrarietas motuum: nam corpus quod circulariter movetur, fertur simul unâ parte deorsum, alterâ sursum, unà dextrorsum, alterâ sinistrorsum, circa axem fertur tardissimè, in extima verò sphæræ parte velocissimè; ergo omnis motus circularis, & consequenter Cælestis, est à principio intellectuali; á quali autem, nisi ab Angelo? ergo. *Resp. nego Anteced.* Nam primò motus Cælorum absolutè dici potest oriri, vel à forma vivente cælis intrinseca, ut vult Valesius, & Guilielmus Parisiensis, vel immediatè à DEO, ut contendunt alij, vel ab impulsu, initio mundi Cælis impresso, & ad finem usque, saltem quoad aliquas partes conservando, vel certè à qualitate quadam speciali circulariter motrice, sicut gravitas, & levitas sunt qualitates motrices corporum sursum vel deorsum; vel ab animabus rationalibus separatis, vel denique à substantijs quibusdam creatis, non quidem incorporeis, quales sunt Angeli, sed corpore admodum subtili, & alterius speciei, quàm sint corpora animalium, præditis, quæ neque labore fatigentur, nec cibo egeant, &c. 2. De operibus, quæ præstant arreptitij, similiter dici potest, eorum quædam oriri à DEO, ut est locutio idiomatum priùs ignotorum, detectio secretorum, &c. quædam verò ab animabus separatis, unà vel pluribus, ejusdem aut diversæ speciei à nostris maximè damnatis, arreptitio assistentibus, ut est iterum varietas idiomatum, notitia secretorum, gestatio ponderum, blaspehemiæ in DEUM; quædam denique ab humore melancholico, & vitiata complexione, &c. Idem est de operibus quibusdam admirandis Magorum. *Et hinc etiam patet ad omnes Confirmationes.*

Artic. II. *An ex ratione verosimile sit dari Angelos?*

Resp. Esse. Probat. Quia verisimile est dari de facto substantias invisibiles, homine superiores, item substantias completas penitùs incorporeas; has autem dicimus Angelos; ergo. *Probat 1. pars Majoris.* Primò unanimi ferè omnium hominum sensu: ipsi enim gentiles compertum habebant, dari quasdam substantias intellectuales, invisibiles, homine superiores, à quibus exspectabant oracula, petebant beneficia, metuebant damna, quas Peripatetici Intelligentias, Platonici Dæmones, alij DEOS appellabant. *Probat. idem 2.* Quia verisimile est eundem dari ordinem in Universo inter viventia incorporea, qui datur inter corporea, sed inter viventia corporea datur vivens intermedium inter vivens supremum, sive hominem, & vivens corporeum infimum, nimirum plantam; ergo similiter inter viventia incorporea datur vivens intermedium, inter vivens incorporeum supremum, sive DEUM, & inter infimum sive hominem, nimirum Angelus. *Probat. idem 3.* Ex varijs effectibus, quos præstari experimur à magis, & arreptitijs: multi enim illorum effectuum, neque possunt congruè attribui soli DEO, neque viribus naturalibus magorum, vel arreptitiorum, nec denique animabus hominum defunctorum. Non DEO; tum quia non est recurrendum ad solam causam primam, cùm effectus reduci possint in causas. 2. tum, quia illi effectus sunt sæpe mali & vetiti, in malum & perniciem hominum, imò in odium & injuriam DEI facti: tum, quia hujusmodi arreptitij torquentur & liberantur Ecclesiasticis exorcismis, frendentes contra Exorcistam, DEI ministrum, similiter effectus magici impediuntur per amuleta sacra, &c. quæ omnia DEO tanquam Authori tribuere, absurdum est. Nec etiam viribus naturalibus arreptitiorum, vel magorum, cùm sæpe hujusmodi effectus excedant apertè omnem vim humanam, ut sunt manifestationes rerum longe distantium, vel occultissimarum, notitia extemporanea idiomatum antea ignotorum, concitatio tempestatum, &c. Non denique animabus separatis hominum defunctorum; tum, quia probabilius est, animas separatas non plus posse operari in corpora, imò fortè minus, quàm corpori conjunctas; tum, quia animæ separatæ, cùm sint naturæ imperfectioris, quàm homo, non videntur habere potestatem dominandi hominibus, pro libitu, ipsos torquendo, organis, & membris ipsorum ad operationes etiam nefarias abutendo, ut contingit in energumēis, & arreptitijs, &c. *Confirm.* dicta. Sæpe homines etiam sancti, & nullis habitibus pravis affecti, sentiunt se occultis suggestionibus, vel etiam apparitionibus, aliisque modis prorsus extraordinarijs, potentissimè ad pessima quæque impelli, quæ nulli alteri tribui commodiùs possunt, quàm Angelis malis, seu cacodæmonibus; ergo, &c. *Probat. idem 4.* Ex motu Cæli: nam primò certum videtur, illum esse supra omnem vim humanam. Denique dici non potest (saltem æquè congruè) moveri Cælum ab intrinseco, prout moventur viventia, cùm non sit animatum, ut suppono interea ex Quæst. Philosophicis; sed neque ab intrinseco per innatam qualitatem locomotivam, eo modo, quò moventur inanimata ab innata gravitate, vel levitate sursum vel deorsum, tum, quia motus proveniens à tali qualitate tendit ad obtinendum locum, in quo corpora quiescant, ut patet in gravibus & levibus;

motus autem cælorum, cùm sit perpetuus, non tendit ad constituendos illos in aliquo termino motûs, seu loco quietis: tum, quia inanimata, quæ moventur ab intrinseco, moventur propter bonum suum proprium & privatum obtinendum, non autem propter bonum commune, vel alienum, ut iterum patet inductione gravium, & levium (hæc enim ab intrinseco præcisè moventur ad obtinendum sibi locum debitum & connaturalem) cælum autem non movetur propter bonum proprium, sed alienum, putà propter influxum in sublunaria: quod ex duobus patet: 1. Quia per motum circularem nihil aliud acquirit Cælum, quàm quòd secundùm hanc sui partem fiat modò præsens huic, modò alteri hemisphærio, hoc autem nihil potest referre ad bonum privatum ipsius Cæli, cùm secundùm se totum maneat semper in eodem loco. 2. Aut cælum est in loco sibi connaturali & proprio, aut non; Si primû, ergo si nihilominus movetur, non movetur propter bonum proprium, quia bonum proprium, propter quod moventur corpora, est locus naturalis per motum obtinendus, hunc autem, ut diximus, habet Cælum absque motu. Si secundum, tunc vel ideo movetur, ut locum connaturalem obtineat, vel non idcirco: priùs dici non potest, quia per motum circularem (maximè si is perpetuus sit, ut est motus Cælorum) non potest transire corpº ex loco non naturali, ad naturalẽ, cùm redeundo in circulum, totum corpus maneat semper in eodem loco. Si posteriùs, ergo rursum ille motus non est propter proprium bonum Cæli, cùm bonum proprium corporum, quod intenditur per motum illorum provenientem ab intrinseco, sit unicè locus naturalis obtinendus. Denique dici non potest, motum illum provenire quidem ab extrinseco, sed immediatè à solo DEO: tum, quia non est recurrendum ad causam primam sine necessitate, ut supra dictum est: tum, quia ad Majestatem DEI pertinere videtur, ne res infimas, sive corporeas, administret se solo, saltem ordinariè & semper, sicut in humanis ad Majestatem Principis pertinet, infimam plebeculam non gubernare per se ipsum, sed per Vicarios ordinis ac dignitatis altioris; ergo congruentissimè dicitur, dari substantias quasdam homine superiores, inferiores DEO, à quibus motus hujusmodi oriatur, sive Angelos.

Probatur jam 2. pars ejusdem Majoris. 1. Authoritate sacrâ Eccles. 42. v. 25. *Omnia duplicia, unum contra unum, & non fecit quidquam deesse;* sive ut August. l. 11. de civit. c. 33. *Intuere in omnia opera Altissimi, bina & bina, unum contra unum.* Quibus verbis duo indicantur: 1. DEUM in omni genere rerum creâsse duo sibi opposita, adeóque, cùm in genere substantiæ creaverit substantias completas penitùs corporeas, creâsse etiam substantias completas penitùs incorporeas. Secundò, nihil in ullo genere deesse ad pulchritudinem Universi, deesset autem, & quidem ornamentum præcipuum, si deessent substantiæ penitùs incorporeæ, ergo. Idem asserunt PP. Q. 2. A. 1. citandi. *Probatur 2.* Authoritate profanâ omnium ferè melioris notæ Philosophorum, nominatim Pythagoræ, ut refert Pletho in oracul. magic. pag. 35. Platonis, teste Evsebio l. 3. de demonstrat. c. 5. Denique Aristot. 12. metaphys. c. 6. 7. 8. Unde Pius II. in epistola ad Morbisanum Principem Turcarum ait: *Philosophos asseruisse omnes, Intelligentias. esse incorporeas.* Imò Damascenus orat 2 de Asumption. docet: Intelligentias omnimodè incorporeas, omnes quantumvis cæcos vidisse. *Probat. 3. ratione à priori.* Quia verisimile est, DEUM condidisse hoc Universum in omni genere perfectum, atqui non esset perfectum, si non darentur substantiæ completæ penitùs incorporeæ ergo dantur. *Major probat.* Tum, quia ab Ente Optimo & Perfectissimo decuit prodire effectum in omni genere optimum & perfectissimum: tum, quia finis Universi est gloria DEI extrinseca, ad finem autem perfectissimum, qualis est iste, convenit aptari medium similiter perfectissimum, nimirum Universum in omni genere perfectum. *Confirmat.* 1. In dubio præsumendum est, DEUM fecisse, quod est melius, sibique gloriosius, juxta illud Toletani XI. *Credamus, DEUM omnia fecisse, quæ meliora sunt.* Atqui melius, DEOque gloriosius est Universum perfectum in omni genere, quàm non perfectum, ergo. *Confirm. 2.* Quia DEUS condidit Universum non uno, alteróve, sed tot tamque diversis rerum gradibus, & generibus constans, ergo signum est, illum non qualemcunque, sed perfectam sui manifestationem in productione Universi intendisse, & consequenter Universum in omni genere perfectum produxisse. *Confirm. 3.* Quia sicut DEUS est Ens Optimum, ita etiam est Agens Optimum, Agens autem Optimum, supposito, quòd agat, debet agere, quod spectatis omnibus est melius, melius autem videtur fuisse spectatis omnibus, producere Universum in omni genere perfectum, quàm non producere, ut patet ex hactenus dictis, ergo DEUS produxit tale Universum. *Probat. 4. à pari.* Quia dantur defacto in genere substantiæ corporeæ, aliquæ completæ, ut lapis, bos, aliæ incompletæ, ut materia forma lapidis, bovis, &c. ergo verisimiliter etiam in genere substantiæ incorporeæ dabuntur aliquæ incompletæ, ut animæ rationales, aliquæ completæ, ut Angeli. 2. Da-

tur

tur substantia incorporea, incõpleta, nimirum anima rationalis; ergo etiam completa, sive Angelus. 3. Datur substantia incorporea secundùm quid, putà homo; ergo etiam incorporea simpliciter, cùm non sit verisimile illiberaliorem fuisse opificem naturæ in condendis gradibus rerum imperfectioribus, quàm perfectioribus. 4. Anima rationalis habet se modo quodam intermedio inter corporea & incorporea: ex altera enim parte dicit ordinem ad corpus, quatenus est ejus forma; ex altera verò, quatenus est intelligens, attingit intelligentias penitùs incorporeas; ergo, sicut infra animam rationalem datur substantia completa peuitùs corporea; ita verisimiliter supra illam datur substantia intellectualis penitùs incorporea completa. 5. Omnia rerum genera dividuntur per differentias oppositas, unam perfectam, alteram imperfectam, ut animal in rationale, & irrationale, atqui genera inferiora, & ignobilia habent utramque differentiam, per quam dividuntur, defacto existentem, non autem unam tantùm illorum, quæ est imperfectior (ut v. g. animal non habet tantùm existentem differentiam irrationalis, quæ est imperfectior, sed etiam rationale, &c.) ergo idem dicendum de generibus nobilioribus, & superioribus; atqui inter genera nobiliora est etiam *substantia completa incorporea*, dividitúrque per duas differentias oppositas, nimirum in substantiam completam, omnimodè incorpoream, & secundùm quid incorpoream; ergo utramque hanc differentiam debet habere existentem defacto. 6. Alij gradus, qui inveniuntur uniti in homine, inveniuntur defacto etiam completè, & per se existentes extra hominem in aliqua natura creata, ut v. g. gradus corporis, qui invenitur in homine unitus gradui viventis, invenitur completè, & per se existens extra hominem in elementis, lapidibus, metallis, similiter gradus viventis, qui in homine conjungitur sensitivo, invenitur completè, & per se existens in plantis, &c. ergo etiam gradus incorporei, qui conjungitur in homine cum gradu corporis, invenitur in aliqua natura creata completè & per se existens, nimirum in Angelis. *Confirmantur dicta.* DEUS, & homo sunt quasi duo extrema, summum, & infimum, in gradu rerum immaterialium; ergo debuerunt dari substantiæ penitùs immateriales intermediæ, tum ad replendum, quodammodo Intelligibile vacuum, & distantiam inter utrumque; tum, ne fiat transitus quodammodo ab extremo ad extremum sine medio. *Probatur denique à posteriori.* Quia Cælum movetur à motore extrinseco, ut probatum est, & quidem à vivente, ut omnes supponunt; atqui non à vivente vitâ sensitivâ, vel vegetativâ: nam operationes hujusmodi viventium petunt oriri à corporibus corruptibilibus, cùm pendeant â temperamento primarum qualitatum, quæ sunt radix omnis corruptionis, corpora autem corruptibilia non congruunt motoribus Cælorum, qui sunt causa motûs indefectibilis & perpetui, ut ultro fere omnes concedunt; ergo moventur à viventibus purè intellectualibus; atqui viventia purè intellectualia non sunt penitùs corporea: tum, quia aliàs non possent intelligere, nisi corporea, cùm modus operandi non sit perfectior modo essendi, ut Q. 5. art. 3. de DEO Uno probatum est; tum, quia duo intellectus non possent se mutuò comprehendere, cùm corpus continen ,& comprehendens debeat esse majus contento, & comprehenso, non detur autem mutua majoritas in quantitate. Sed neque dici potest, viventia purè intellectualia esse formas incorporeas, unitas tamen corporibus: cujusmodi sunt nostræ animæ: quia nulla forma unitur corpori, si nullo modo uti possit corpore ad operationes sibi proprias, viventibus autem purè intellectualibus non potest corpus deservire ad operationes illorum proprias, ut infra patebit Q. 2. art. 1. ergo viventia purè intellectualia, á quibus movetur Cælum, sunt substantiæ completæ penitùs incorporeæ. Neque dicas, possibile esse Vivens purè locomotivum, & tales esse Cælorum motores; nam contra est, quia motus localis potest esse ab extrinseco vel à principio non vitali, v. g. à levitate vel gravitate, ergo non est per se actio vitalis, sed tantùm denominativè, quatenus nimirum procedit à cognitione, & appetitu vitali, ergo nullum principium precisè ex eo, quod sit locomotivum, potest esse vivens.

Sed contra I. Homo inter omnia creata est DEO simillimus, & propinquissimus, ut tradit August. de Quantit. anim. cap. 34. & alij: unde etiam dicitur antonomasticè: *ad imaginem & similitudinem DEI.* Gen. 1: v. 26. Atqui, si darentur substantiæ perfectiores homine, sive Angeli, daretur aliquid DEO similius, & propinquius homine; ergo non dantur. *Confirmat.* Gen. 1. enumerantur singulatim omnia à DEO condita; atqui non enumerantur Angeli, ergo, &c. *Resp.* Hominem esse DEO simillimum & propinquissimum inter omnia visibilia, non autem absolutè. 2. Esse simillimum respectu intellectûs humani: hic enim faciliùs ex cognitione naturæ humanæ ducitur in cognitionem DEI, quàm Angelicæ. 3. Esse simillimum & propinquissimum, spectatum secundùm dona supernaturalia gratiæ & gloriæ, item quoad habitudinem ad DEUM, tanquam ultimum finem, legislatorem, &c. (in his enim homo par est Angelis, imò quoad dona gratiæ & gloriæ supe-

rior in Christo, & B. V.) non autem præcisè secundùm naturalia. Et hunc esse sensum August. patet ex ipsomet lib. 11. de Civit. cap. 5. ubi expresè fatetur, Angelicam naturam omnia cætera condita à DEO naturæ dignitate præcedere. *Ad Confirm. Resp.* Angelos quidem non enumerari illo loco explicitè, enumerari tamen implicitè: comprehenduntur enim, vel sub nomine *Cæli*, tanquàm ejus Incolæ, dum dicitur: *In principio creavit DEUS Cælum & terram.* v. 1. vel sub nomine *Lucis*, v. 3. Cur autem eos Moyses suo nomine non expresserit, variæ adferuntur rationes à Scripturæ Interpretibus, quos consule.

II. Si ideo verisimiliter dantur defacto substantiæ completæ, penitùs incorporeæ, quia hoc pertinet ad perfectionem Universi, ut diximus; ergo etiam spectatà ratione est verisimile dari defacto unionem hypostaticam, dona gratiæ, & gloriæ, imò omnia entia continentia diversum gradum perfectionis à cæteris, quod videtur nimium. *Confirm.* Implicat DEUM producere Universum sibi simillimum, & perfectissimum: quâcunque enim datâ perfectione, potest producere aliam similiorem, & perfectiorem; ergo ex perfectione illius, & assimilatione ad DEUM non rectè probatur dari Angelos. 2. Sicut DEUS ultra res corporeas potest producere alias perfectiores, nimirum incorporeas, ita ultra incorporeas quascunque potuit producere alias perfectiores in infinitum; ergo si ideo substantiæ incorporeæ spectant ad perfectionem Universi, & defacto dantur, quia sunt perfectiores corporeis, etiam spectabunt, & dabuntur aliæ & aliæ perfectiores incorporeæ in infinitum. *Resp. Admittendo Illation.* quæ nihil continet absurdi. Est tamen notandum, non eodem modo esse verisimile, dari defacto v. g. unionem hypostaticam, &c. quo est verisimile dari prædictas substantias completas penitùs incorporeas. Ratio est, quia substantiæ illæ aliunde efficaciter probari possunt esse possibiles, spectantq; quodammodo immediatiùs ad complementum Universi, cùm spectent ad perfectionem illius naturalem, non autem sic unio hypostatica, & alia Entia supernaturalia. *Ad 1. Confirm. Resp.* Implicat DEUM producere Universum sibi simillimum, & perfectissimum, quoad naturas, & perfectiones specificas; conc. quoad gradus, & perfectiones genericas; nego. *Similiter distinguuntur reliqua.* Ratio est, quia species rerum sunt infinitæ, aliæ alijs perfectiores; unde neque omnes possunt esse simul propter repugnantiam infiniti actu, nec ulla datur illorum perfectissima, & consequenter quoad illas implicat Universum perfectissimum. At verò gradus, & genera rerum sunt finita, daturque inter illa gradus aliquis supremus quoad perfectionem, videlicet natura purè intellectualis, & incorporea, seu Angelica; ac proinde quoad illa potest dari Universum perfectissimum, spectantque ad illius perfectionem. *Ex quo patet ad 2. Confirm.*

III. Si darentur Angeli, utique darentur per productionem à DEO; sed non sunt producti, tum, quia substantiæ immateriales, & formæ per se subsistentes (quales sunt Angeli) non habent causam sui, sed per se ipsas statim sunt ens, & unum, ut docet Philosophus Metaphisic. 8. tum, quia produci, est accipere formam ab agente, quod non convenit Angelis, qui sunt formæ per essentiam; ergo. *Confirmat.* Non est assignabile, quando, vel ubi, vel quomodo producti sint Angeli? an ab æterno? an in tempore? an in cælo? an extra illud? an immediatè à DEO? an mediatè unus illorum ab altero? ergo. *Resp. Neg. Minor.* Oppositum patet 1. ex Scriptura, ubi dicitur Psal. 146. *Laudate eum omnes Angeli ejus;* & paulò post subditur: *Quoniam ipsè dixit, & facta sunt.* Et Dan. 3. postquam pueri dixerunt: *Benidicite omnia opera Domini Domino*, addunt: *Benedicite Angeli Domini Domino*, &c. *Patet 2.* ex Nicæno, ubi DEUS dicitur Creator visibilium omnium, & invisibilium. *Patet 3.* ratione. Quia non datur Ens improductum, nisi unicum, quod est causa cæterorum, ut Quæst. 4. art 1. de DEO Uno probatum est. *Ad 1. probationem* dicitur: Formæ subsistentes non habent causam sui formalem, & materialem; conc. efficientem *subdist.* eductivam; conc. creativam; nego. *Unde Patet ad 2.* Produci, est accipere formam ab agente, vel eductivè per productionem formæ ex subjecto, vel creativè per productionem totius Substantiæ ex nihilo; conc. tantùm eductivè; nego. *Similiter dist. minor. Ad Confirm. Resp.* 1. Angelos non esse productos ex æternitate, sed in tempore. *Patet 1.* ex Scriptura: ubi dicitur DEUS durationem æternitatis antecessisse omnem creaturam: *Dominus possedit me ab initio viarum suarum, antequam quidquam faceret.* Prov. 8. *Primogenita ante omnem creaturam.* Eccles. 24. *Quam habui, priusquam mundus fieret.* Joan. 17. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem.* Ephes. 1. &c. Idémque definitum est in Later. sub Innocentio III. *Patet 2.* Quia non est fundamentum tribuendi hanc prærogativam naturæ Angelicæ, estque convenientiùs naturæ creatæ (utpote ex se valdè mutabili) produci in tempore, quàm ex æternitate; æternitas enim rem ab æterno productam, reddit ab extrinseco per infinitam quantam durationem immutabilem. *Resp. 2.* Angelos non esse creatos ante mundum corporeum, Cælum, & terram, sed simul cum ipsis, in illo nimi-

nimirum primo momento temporis, de quo dicitur: *In principio creavit DEUS Cælum & terram.* Fundamentum sumitur primò ex Script. *Qui vivit in æternum creavit omnia simul.* Eccles. 18. nimirum, vel in seipsis, ut Cælum, & elementa, vel in radice, ut res corporeas reliquas, quæ primis sex diebus ex elementis factæ sunt: *simul*, inquam, id est, eodem temporis momento, ut exponunt Greg. 32. Moral. c. 9. & D. Thomas 1. part. Quæst. 74. art. 2. ad. 2. Quò etiam spectat illud: *In principio creavit DEUS Cælum & terram.* Quod verum non esset, si aliquid priùs creatum esset, cùm sit ibi sermo de principio temporis, & durationis notæ. 2. Ex Lateran. cap. Firmiter de sum. Trinit. *Qui* (scilicet DEUS) *suâ omnipotenti virtute simul ab initio temporis utramq; de nihilo condidit creaturam, spiritualem, & corporalem, Angelicam videlicet & mundanam, & deinde humanam.* 3. Ex PP. nominatim August. apud Suarez, Vasquez, Tanner. Nisi fortassis illos intelligas de prioritate dignitatis, ut intellexisse videtur D. Thomas Quæst. 3. de Pot. art. 8. ad 1. & 2., Dist. 2. Quæst. 1. art. 3. ad 1. 4. Ex ratione: quia aliàs Angeli fuissent creati imperfecti: sunt enim pars Universi; pars autem existens extra suum totum est incompleta, & imperfecta. *Resp. 3.* Angelos verisimiliùs creatos esse in suprema parte Cæli siderei, Empyreo proxima. Ratio est 1. Quia, cùm Angeli possint toti mundo corporeo visibili, & mobili, congruebat eos creari in loco ejus supremo. 2. Quia saltem secundariò creati sunt propter motum illorum Cælorum, tanquam propter operationem sibi connaturalem, & propriam. 3. Quia hic locus videtur Angelis proportionatissimus: nam sicut Cælum sidereum est secundùm substantiã suam incorruptibile, secundùm locum verò mobile, ita etiam Angeli. 4. Quia Angeli neque creati sunt in Empyreo, neque in Cælo aëreo; ergo in sidereo. Consequentiam admittunt omnes; supponunt enim creatos esse in Cælo aliquo; non datur autem Cælum, nisi triplex: Empyreum, sidereum, aëreum. *Anteced. probat.* de empyreo. Quia Angeli peccârunt in loco, in quo creati sunt; statim enim peccârunt secundo creationis instanti; atqui credibile non est peccâsse in empyreo, quò nihil coinquinatum ingredi debeat; ergo, &c. 2. Quia nec primus homo creatus fuit in Paradiso terrestri, sed eò translatus, ut patet ex Gen. 2. v. 15. ergo neque Angelus in Paradiso Cælesti, sive empyreo. 3. Quia aliàs Lucifer non affectâsset eò conscendere, si ibi conditus fuisset; desideravit autem juxta illud Is. 14. *In Cælum conscendam, &c.* nimirum empyreum, ut exponit Hieronymus, ubi solium erat Altissimi, cujus similis esse appetebat; ergo. *Probatur idem Anteced.* de Cælo aëreo contra Rupertum: quia Angeli post peccatum deturbati sunt de Cælo, in quo conditi erant, Apoc. 12. v. 18. non sunt autem deturbati ex aëre, in quo etiamnùm dominantur; ergo 2. Quia magis congruebat Spiritus incorruptibiles creati in loco incorruptibili, quàm in aëre corruptioni obnoxio. 3. Quia 1. Coloss. v. 16. dicuntur, quædam *condita in cælis* videlicet Angeli, non solet autem Scriptura aërem vocare pluraliter *Cælos*, sed *Cælum*; ergo. Et ita tenet Innocentius III. in Psal. pœnit. ubi ait Angelos pecâsse in Cælis, in quibus sunt sidera, unde etiam hos probabiliter innovandos, & purificandos. Hinc etiam fortè Angeli in Scriptura vocantur *astra, & stellæ.* Job. 38. Isa. 14. Apoc. 12. *Resp. 4.* Angelos omnes immediatè productos à DEO. Ratio est: quia Angeli creantur, nullus autem Angelus potest creare, juxta illud Damasceni lib. 2. de Fide c. 2. *Quicunque dixerit Angelum aliquid creare, anathema sit.* 2. Quia Substantiæ incorruptibiles (quales sunt Angeli ex infra dicendis) non sunt productivæ alterius substantiæ sibi similis. 3. Quia, si unus Angelus est productus ab altero, utique inferiores à superioribus, & consequenter omnes ab uno summo, sive Lucifero; atqui hoc non: cùm enim effectus conservetur à causa, à qua producitur; sequeretur omnes Angelos defacto conservari à Lucifero, quod est absurdum.

Artic. III. *An ex Fide certum sit dari Angelos?*

Resp. Esse certum. Patet. ex innumeris Scripturæ locis: unde etiam Augustinus in Psal. 103. *Esse Angelos novimus ex Fide, & multis apparuisse scriptum legimus, & tenemus, nec inde nobis dubitare fas est.* Ubi tamen notandum, *Angeli*, nomine vel intelligi posse. *Substantias intellectuales, superiores homine*; vel *Substantias simplices, & completas, omnino incorporeas.* In primo sensu certum est de Fide, dari Angelos, non idem in altero. Ratio primi est: quia Scriptura apertè tribuit Angelis operationes soli naturæ Intelligenti proprias, ut sunt: adoratio DEI Psal. 96. Custodia hominum. Psal. 90. Illuminatio eorundem, & directio. Zach. 1. transgressio legis divinæ, seu peccatum, demeritum, & pœna. 2. Petr. 2. &c. similiter ijs tribuit excellentiam humanâ majorem, ut 2. Pet. 2. ubi dicuntur mali *Angeli fortitudine & virtute homine majores.* Et Job 41. post multa additur de Satana: *Non est super terram potestas, quæ comparetur ei.* & Ep. 6. v. 12. *Non est nobis colluctatio adversus carnem, & sanguinem, &c.* ubi potestas

Dæmonum extollitur super omnem potestatem rerum, constantium carne, & sanguine; adeóque & super potestatem humanam. Denique Ps. 8. de homine dicitur: *Minuisti eum paulò minùs ab Angelis*, nimirum quoad naturam, & perfectionem substantialem, ut patet ex Paulo Heb. 2. ubi ex hoc ipso loco ostendit, Christum ratione humanæ naturæ *A*ngelis esse inferiorem. Ratio secundi est: quia nullibi sufficienter, & expressè definita est hæc Veritas: licèt enim Scriptura passim *A*ngelos appellet *Spiritus*, non definit tamen, sintne Spiritus simpliciter, & ex toto, an solùm secundùm quid, & ex parte: solet enim sæpe Scriptura sumere partem pro toto, ut cùm Gen. 6. homo dicitur *Caro*, & filij Jacob Genes. 46. vocantur *Animæ*, scilicet secundùm quid, & inadæquatè. Unde etiam PP: Orthodoxi, quamvis apprimè Scripturarum gnari, docuerunt Angelos esse partim corporeos, quod certè facturi non fuissent, si oppositum contineretur expressè in Scriptura. Nec obstat Concil. Later. sub Innocentio III. capite *Firmiter*, ubi dicitur *Deus simul ab initio utramque ex nihilo condidisse creaturam, spiritualem, & corporalem Angelicam videlicet, & mundanam, & deinde hominem, quasi communem, ex spiritu & corpore constitutum.* Responderi enim potest cum Caranza, Cano Sixto Senensi, Valentia, aliisque Concilium hoc loco aliud nihil definire voluisse, quàm DEUM esse Creatorem omnium omninò creaturarum; cætera verò non animo definiendi, sed ex occasione, & juxta communiorem PP. sensum addidisse. Id, quod vel inde patet: quia complures Theologi Catholici Concilio illo posteriores, ut Evgubinus, Cajetanus, aliíq; expressè Angelos, saltem malos docuerunt esse corporeos. Ipséque D. Thomas concilio similiter posterior Quæst. 16. de malo art. 1. ait, nihil referre ad Fidei doctrinam, sive dæmones habeant corpora sibi naturaliter unita, sive non habeant. Addo nihilominus, licèt non sit ex fide certum, dari Angelos in sensu prædicto, hoc est, substantias simplices completas, omnimodè incorporeas; esse tamen probabiliter de Fide. Ratio est, quia Concilium ibi incipit ab his verbis: *Firmiter credimus, atque confitemur, &c.* adeóque indicat omnia, quæ illic subjunguntur, tradi à se, tanquam fidei dogmata. 2. Omnes aliæ propositiones ejusdem Concilij eo loco positæ, tam priores, quàm posteriores, sunt definitiones Fidei, ut omnes fatentur, imò hæc ipsa propositio supra allata, in quantum docet hominem constitutum esse ex spiritu & corpore, est similiter de Fide, secundùm omnes; cur non ergo idem dicendum de priori illius parte, in qua dicitur, triplicem à DEO conditam esse creaturam, & unam earum esse purè spiritualem, nimirum Angelos? Nec contra dicta occurrit specialis difficultas.

QUÆSTIO SECUNDA

De

ESSENTIA *ET* ATTRIBUTIS *ANGELORUM.*

ARTICULUS I.

An Angeli sint Substantiæ completæ, & omninò incorporeæ?

Resp. Esse. Prob. 1. pars. Quia Scriptura, & communis usus loquitur de Angelis perinde, ac hominibus, videlicet, tanquam de suppositis integris, & naturis completis, tribuítque eis varias actiones; quæ non sunt; nisi suppositorum. 2. Quia Angelus est perfectior naturâ humanâ, juxta illud Ps. 8. *Minuisti eum* (hominem scilicet) *paulò minùs ab Angelis.* Et illud August. 11. de Civit. 15. *Angelica natura, omnia cætera, quæ DEUS condidit, naturæ dignitate præcedit*; unde etiam passim in Scriptura dicuntur adorari ab hominibus, ut Gen. 18. Jos. 5. & alibi; ergo, si homo est Substantia completa, multò magis Angelus. 3. Quia Angelus non se habet per modum Entis meré potentialis, & subjectivi, ut omnes supponunt, cùm sit perfectior homine, & consequenter creaturis cæteris; nec etiam per modum formæ incompletæ, ordinatæ ad constituendum cum alio substantiale compositum, sicut anima rationalis: tum, quia si Angelus est forma ordinata ad componendam substantiam integram, quæro, quæ

quæ sit, vel quomodo vocetur illa substantia integra? non enim erit homo, cùm sit naturæ, & ordinis perfectioris; multò minùs Cœlum, terra, vel aliquod huiusmodi sensibile, cùm hæc omnia sint inferiora homine; aliud verò non est assignabile, præter naturam Angelicam, ut patet ex Lateran: suprà citato, quod cap. *Firmiter* enumerare volens omnia genera creaturarum condita à DEO, nonnisi hæc tria enumerat: corporalem, seu sensibilem, humanam, & *A*ngelicam; ergo ipsa natura *A*ngelica est natura, & substantia completa, & integra.

Prob. 2. pars: Quia 1. *A*ngeli non sunt ex toto corporei, sed neque ex parte; ergo sunt penitus incorporei. Major est certa apud omnes: vocantur enim Angeli in Scriptura *Spiritus*, id est, incorporei, ut intellexit Lateran: suprà citatum, súntque intellectuales, & homine perfectiores, ut omnes supponunt, tribuitúrque illis visio DEI Matth. 18. præstántque varios effectus in energuminis, utì sunt: cognitio occultorum, & longè positorum, notitia extemporanea idiomatum peregrinorum, cognitio, & fuga Exorcismorum sacrorum &c. quæ omnia, vires, & conditionem superant substantiæ ex toto corporeæ. Et ratio à priori est: quia non minùs prædicatum incorporeitatis Divinæ est participabile à creaturis, quàm prædicata alia Entis, substantiæ, viventis &c. adeóque possibilis est creatura, saltem ex parte incorporea; ergo vel maximè tales sunt *A*ngeli, quippe inter substantias creatas, & creabiles gradûs perfectissimi. *Minor verò Prob. 1. ex Script.* hæc enim *A*ngelos nullibi vocat corporeos, vel animas, neque dicit habere animas, prout dicere solet de homine, qui tantùm ex parte est incorporeus; sed vocat illos *Spiritus*, & quidem absolutè & simpliciter, nullóq: addito, ut patet Heb. 1. v. 14. *A*poc. 5. v. 6. Mat. 8. v. 16. &c. Quod est signũ illos esse incorporeos ex toto, cùm vox *Spiritus* sit terminus ex sua significatione negativus, qui absolutè prolatus, negat omnem corporeitatem: loquitúrque quoad hoc Scriptura eodem planè modo de *A*ngelis, quo de DEO, *Spiritus est DEUS.* Joan. 4. & quo de anima rationali, *nemo novit, quæ sunt hominis, nisi Spiritus*, id est, anima, *hominis, qui in ipso est.* 1. Cor: 1. Quos ambos constat esse penitus incorporeos. Denique nihil obstat, quò minùs nomen *Spiritus* prolatum à Scriptura de *A*ngelis, intelligatur de spiritualitate, & immaterialitate illorum omnimoda; ergo. *Prob. 2.* ex Later: sub Innocent. III. c. *Firmiter*; ubi de DEO dicitur: *simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem, Angelicam videlicet & mundanam, & deinde humanam, quasi communem, ex corpore, & Spiritu constitutam:* quibus verbis indicantur omnia hactenus dicta: videlicet: *A*ngelos esse substantias in suo genere completas, & integras; sicut in suo sunt creaturæ mundanæ, seu corporales, & homo. 2. *A*ngelos non esse substantias penitus corporeas: quia contradistinguuntur à creatura mundana, seu penitus corporea. 3. Esse substantias penitus incorporeas, quia insuper contradistinguuntur ab homine, sive à creatura, partim corporea, partim incorporea. *Prob. 3. ex PP.* qui omnem negant corporeitatem *A*ngelis. Dionysi Cœlest: Hier: c. 1. vocat eos: *Intelligentias simplices, nulliſque figuris umbratas.* Et c. 4. *incorporales omnino, & materiâ carentes.* *A*thanas. apud Germanum Patriarcham Constantino: in ep: ad Thom: Epis: *Species ab omni corporea figuratione & materia alienas.* Et lib. de testim. script: *expertes materiæ*, Nazianz. orat. 34. *Incorporeos, aut quàm proximè ad hoc accedentes, Intelligentes Virtutes, vel potiùs mentes, & puras naturas.* Nyss: l. de vit. Moys. *Naturâ incorporeos.* Chrysost: hom: 22. in 6. Gen. *Incorporales substantias.* Cyril: l. 3. in Gen. *A corporibus liberos.* Damascenus lib. 2. Fid. c. 3. *Naturam corporis expertem.* Et lib. de decretis, & placi. c. 7. *incorpoream creaturam.* Hier. in 49. Isa. *incorporalem Spiritum* Greg. M. l. 4. Mor. c. 8. *Solummodò Spiritus.* Quibus similia habent alij apud Suarez, Vasquez, Tanner, hîc. *Probatur 4. Ratione:* quia possibiles sunt, & defacto dantur substantiæ completæ, penitus incorporeæ, ut constat ex Quæst. 1. art. 2. Atqui hæ non possunt esse aliæ, nisi Angeli; ergo. 2. Si Angeli constant corpore, vel possunt uti corpore ad aliquam suam operationem vitalem, vel non possunt, hoc secundum dici non potest, quia corpus est propter formam, ut forma illo, tanquam instrumento utatur ad exercendam operationem propriam, & consequenter forma vivens non potest uniri corpori nisi illo uti possit ad operationem vitalem exercendam: si ergo forma Angelica non posset uti corpore ad ullam operationem vitalem propriam, hoc ipso non potest esse vera forma, & actus corporis. Non etiam prius: quia primò forma Angelica non potest uti corpore ad operationes vegetandi, & sentiendi, quia corpora sensitiva, & vegetativa sunt mixta ex primis qualitatib⁹, ac proinde alterabilia, & corruptibilia, ut experientiâ constat; Angeli autem seu Intelligentiæ sunt substantiæ omnino incorruptibiles, non minùs, quàm corpora cælorum, ut omnes supponunt, & infrà probabitur, neque est fundamentum tribuendi illis corpora sensitiva diversi ordinis à nostris, quæ quidem sint sensitiva, & tamen inalterabilia, & incorruptiabilia; sed neq; possunt Angeli uti corpore ad operationem intelligendi, quia cor-

pus

pus non potest aliter servire ad intelligendum formæ intellectuali, nisi quatenus intellectio potest acquiri dependenter à prævia cognitione sensuum, adeóque oportet esse corpus sensitivum; tale autem corpus non potest esse Angelicum, ut dictum est. Denique non possunt uti corpore ad motum præcisè localem, tanquam ad operationem vitalem: quia motus localis per se, & ratione sui non est actio vitalis, sed solùm quatenus procedit ab appetitu, & cognitione; & per consequens non est actio vitalis corporis, nisi quatenus procedit à cognitione, & appetitu corporali, sive à cognitione phantasiæ, & appetitu sensitivo, quæ locum non habent in Angelis. Quod autem Angelus possit uti corpore ad motum localem dependenter à cognitione, & appetitu purè Intellectuali, non obstat; ad hoc enim sufficit, ut assistat corpori, tanquam motor extrinsecus, non autem requiritur, ut forma Angelica uniatur corpori vitaliter, vel ut Angelus constet corpore. 3. Forma Angelica neque ad esse, neque ad operari indiget corpore: ergo non unitur corpori, & consequenter non constituit compositum aliquod cum corpore, quod dicatur Angelus. *Consequentia patet*: quia corpus, & unio formæ ad corpus, est propter esse, vel operari ipsius formæ. *Antecedens autem probatur*: Forma Angelica est vivens, ut omnes supponunt; atqui non vegetativa, & sensitiva ex dictis, quia aliàs indigeret corpore alterabili, & corruptibili, & consequenter Angelus esset compositum mortale, & corruptibile; ergo est purè Intellectualis. Atqui forma purè Intellectualis nec indiget corpore ad operandum, quia operatio formæ purè Intellectualis est purè intelligere, & velle, ad quod non est opus corpore, ut patet in DEO, & anima separata; neque ad essendum: quia, cùm esse sit propter operari, si non indiget corpore ad operandum, neque indigebit ad essendum. 4. Quia Angeli penetrant alia corpora (ut patet in Energumenis, & Angelis bonis è Cœlo in terram commeantibus, vel malis è Cœlo cadentibus) & se ipsos invicem, ut constat ex Marci 5. Luc. 8. ubi dicitur in unicum hominis corpus legio Dæmonum, id est 6666. vel, ut Hieronymus, 10000. introijsse: quod imperceptibile est naturaliter, absque penetratione, tum ipsorum inter se, tum partium corporis obsessi, fieri potuisse; miraculum autem fingere, frivolum est; ergo nequeunt esse corporei. Nec dici potest, Angelos subintrare corpora per eorum poros: tum, quia Cœlum Empyreum, vel sidereum, unde Angeli cecidêre, poros non habet; tum, quia si Angelus per poros corpus ingrederetur, aut ingrederetur simul per poros complures, & tunc deberet dividi in frusta, ut partim per unum, partim per alterum porum intraret, cùm pori non sint continui, sed discreti, interjacente inter porum, & porum, parte solidâ, & impenetrabili corporis; aut certè intraret per porum unicum, & tunc vel corpus Angeli deberet esse minutissimum, & consequenter in genere corporis valde imperfectum, & exiguæ efficaciæ; vel deberet redigi in tantam subtilitatem, ut instar lineæ longissimæ, & subtilissimæ porum angustissimum subire posset, quod fieri nequiret absque compressione, alteratione, condensatione, rarefactione, & consequenter cum maxima imperfectione corporis Angelici. 5. Angelus supponitur naturaliter esse incorruptibilis; atqui nullum compositum constans corpore, & Spiritu est naturaliter incorruptibile: cùm enim Spiritus non dependeat in esse suo naturali à corpore, est naturaliter separabilis à corpore, quod si fiat: hoc ipso corrumpitur ejusmodi compositum; ergo Angelus non est compositum partim constans corpore. 6. Quia aliàs apertè anima hominis esset perfectior formâ Angelicâ: perfectius enim est posse naturaliter esse, & operari extra materiam, quàm solùm in materia, ut patet in DEO; sed illud prius potest anima hominis: ut constat, non posset autem forma Angelica, quia esset incorruptibiliter unita corpori, Ergo. 7. Si Angeli habent corpora, utique habent admodum subtilia, & minuta, ut patet ex 4. Prob: hoc autem dici non potest: quia corpora, quò sunt minutiora, & subtiliora, eò debiliorem imprimunt impulsum alijs corporibus, nisi priùs fortè fuerint violentè compressa, impulsus autem debilior causat motum tardiorem, Angeli autem habent vim impulsivam, & motivam maximam, & prorsus admirabilem, ut patet in corporibus cœlestibus, quæ movent; ergo.

Sed contra 1. Genes. 6. dicuntur *Filij DEI*, vel ut habent LXX. *Angeli DEI, accepisse filias hominum in uxores*; ergo Angeli sunt corporei. *Conf*: Passim PP. tam Græci, quàm Latini, docent Angelos habere corpora; imò Hilarius can. 5. in Matth: & quidam alij nihil præter DEUM; Tertullianus verò, ne quidem DEUM ait esse omnimodè incorporeum. 2. in V. Synodo Generali, actione V. approbatum est testimonium cujusdam Joannis Episcopi, dicentis: Angelos depingi posse, quia habent corpora. R. *Per Filios DEI*, sive, ut est in Hebræo: per *Filios Deorum*, intelligi vel homines justos è familia SS. descendentes, DEI cultores, & vitam quasi Divinam agentes, vel certè homines insignes, & præclaros (solet enim script: res in aliquo genere admodum excellentes attribuere DEO, ut *montes DEI* Psal. 35. *Cedri DEI* Ps. 29.) vel denique Filios Virorum Principum & Nobilium, qui passim in script: *Dij* appellantur. E contrario

per

per *filias hominum*, vel intelligi mulieres de stirpe Cain moribus depravatas, & terrenis deditas; vel mulieres viles, plebejas, pauperes, humili loco natas &c. Ratio ulterior est: quia locus ille intelligi non potest de Angelis propriè dictis: Angeli enim boni dici non possunt peccâsse cum mulieribus, quippe jam eo tempore beati, & impeccabiles; mali autem in script: nec dici solent, nec possunt Filij DEI. Nec obstat vetus translatio LXX. ubi pro *Filij DEI*, legitur *Angeli DEI*: nam etiam in scripturis homines justi, vel potentes, dicuntur Angeli: *Ecce ego mitto Angelum meum.* Malach. 3. id est, Joannem Baptist: juxta expositionem Christi, Matth. 11. *Timebunt Angeli & territi purgabuntur* Job. 41. id est, homines robusti, & potentes. Et denique licèt daremus, malos Angelos cum mulieribus congressos, non sequeretur in se esse corporeos, sed sufficeret eos assumpsisse corpora, tanquam motores extrinsecos. *Ad 1. Conf.* ℟. 1. plures, & quidem graviores PP. stare pro nostra, quàm contraria sententia, putà Dion. Nazian: Basil: Athan: Chrys: Ambros: Greg: M. locis suprà citatis. ℟. 2. *plerosque* PP. qui citantur pro sententia contraria pati interpretationem; nam, ut patet ex epistola 28. Augustini, multi olim nomine *corporis* intelligebant quamcunque substantiam finitam, circumscriptam, mutabilem, imò omne id, quod est verè Ens, & substantia: & hoc fortasse sensu dixerunt, Angelos esse corporeos. Denique, quidquid PP. quoad hoc in contrarium senserint, defacto in Ecclesia propter allata fundamenta, maximè verò propter authoritatem Concil: & unanimem consensum Theologorum sententia nostra prævaluit. *Ad 2.* ℟. 1. Synodum citatam solùm probâsse dictum Joannis Episcopi, quantùm ad hoc, quòd Angeli possint depingi, non autem eius probationem: *quia sunt corporei.* Patet hoc: quia cùm liber Joannis lectus esset, *dixit Tarasius Patriarcha: Ille Pater* (nimirum Joannes Episcopus) *ostendit in illo libro, quòd & Angelos depingi oporteat, quando circumscribi possunt, & hominibus apparere.* Ad quod Concilium respondit: *Etiam Domine.* Ubi vides, Concilium nihil aliud approbâsse, nisi, quòd ita haberetur in illo libro, sicut Patriarcha dixerat, & quòd Angeli depingi possint, *quia possunt circumscribi, & in figura humana apparere. Resp. 2.* Joannem nomine *corporei* intellexisse, quidquid aliquomodo localiter circumscriptum, seu non immensum est ut patet ex verbis Tarasij, testimonium Joannis referentis, & in hoc sensu probat Concilium Angelos pingi posse, *quia sunt corporei. Resp. 3.* Concilium probavit Angelos pingi posse quia sunt corporei in se & realiter. Nego: quia sunt corporei apparenter; & quoad nos: sive, quia solent apparere corporei, Conced. Concilium enim probavit eo sensu dictum Joannis, quô hic locutus fuerat: hic autem non dixerat, Angelos pingi posse, quia in se verè sunt corporei, sed *quia hominibus possunt apparere* velut corporei.

II. Angeli exercent operationes corporeas, manducant enim, & bibunt. Gen. 18. Ascendunt, & descendunt. Gen. 28. ergo sunt corporei. *Conf.* Dæmones gaudent nidoribus sacrificiorum, ut refert Eugubin. l. 8. c. 30. locis palustribus: Job. 40. fugantur pulsu citharæ 1. Reg. 16. odore, & suffimentis: Tob. 6. & 8. gestantur inclusi vitris, & concavis annulis; timent gladios, virgas, ignem, gallos gallinaceos, teste Trithe: l. 8. Mag. quæstio: Quæ: 8. cruciantur igne infernali, juxta Theologos; ergo &c. 2. Angeli occupant locum finitum, adeóque habent quantitatem finitam: ubi autem datur quantitas finita, ibi datur figura terminans: figura autem non datur sine lineis, & superficiebus, adeóque nec sine corporeitate. 3. Angeli subjacent tempori; possunt enim nunc esse, postea non esse; sed res spiritualis, cùm sit indivisibilis, non potest subjacere tempori, quod est divisibile: ergo. Respon. *Angelos* exercere actiones corporeas apparenter, vel certè in assumptis ab extrinseco corporibus non autem realiter, & in corporibus vitaliter, & intrinsecè sibi unitis. *Ad 1. partem 1. Confirm. Resp.* Dæmones non delectari nidoribus sacrificiorum: sed peccato, & superstitione sacrificantium: non physicè, & subjectivè, sed objectivè, & intentionaliter, cognoscendo, & complacendo in hominum idololatria. *Ad 2. partem. Dico* Loca humentia, & palustria Job. 40. significare animas molles, & voluptatum cæno diffluentes, ut exponit Glossa. *Ad 3. & 4. par. Resp.* res corporeas nihil operari in dæmones virtute propriâ, sed vel Divinâ, vel Angelicâ, quâ interdum cogitur Dæmon per infima quædam, & vilia, ad castigandam ejus superbiam, ut de illa suffumigatione sentit Valesius: idque vel ideo, quia res tales corporales sunt signum alicujus Mysterij Dæmonibus adversi, ut jecur apud Tobiam, quod figurabat humanitatem Christi, ut interpretes exponunt; vel indirectè tantum, in quantum naturalibus subinde medijs temperantur dispositiones corporis, vexationi Dæmonis opportunæ, ut accidisse videtur Sauli, cujus humores melancholici, quibus ad exagitandum ipsum Diabolus abutebatur, concentu citharæ dispellebantur. *Ad 5. partem dico* illa, illisque similia provenire à pacto diaboli, qui præsentiam suam certis amuletis alligat, & teneri se patitur, ut teneat, & illaqueet. *Ad 6. de* gladijs, & alijs, quæ dicuntur dæmones timere, aut esse fabulosa, aut fieri à Dæmone merâ simulatione, ut mortalibus illudat. *Ad 7.* ℟. Dæmones torquentur igne in-

infernali, prout hic est agens corporeum Neg. prout est instrumentum Virtutis Divinæ incorporeæ, modo inferiùs explicando Con: & Neg. *Conf. Ad 2. Conf. Neg. seq.* ad rem enim quantam non sufficit, ut res non extendatur ultra alicujus loci terminum, aliàs animæ rationales essent quantæ, & corporeæ; sed requiritur, ut exigat extensionem partium cum impenetratione earum, & inter se, & cum corporibus alijs, & consequenter, ut habeat modum existendi in loco divisibili divisibiliter, sive ita, ut existat tota in toto spatio, & pars in parte spatij. Horum autem nihil convenit Angelis, quippe qui & penetrari possunt cum quovis alio, & esse in puncto loci indivisibili, vel extendi per spatium loci divisibile indivisibiliter, ita, ut sint toti præsentes toti spatio, & toti in quavis parte. *Ad 3. Conf. Neg. Maj.* Subjacere enim tempori (nisi fiat quæstio de modo loquendi) est habere partes successivas, & numerú partium secundùm prius, & posterius, quod iterum Angelis non convenit.

III. Est possibilis (& consequenter datur, quia spectat ad perfectionem Universi) substantia Intellectiva independenter â sensu, & simul locomotiva, ac progressiva; atqui talis substantia, cùm sit superior homine, non potest esse nisi Angelus: & cùm sit simul progressiva, debet esse animal, adeóque saltem ex parte corporea: ergo Angeli sunt corporei. *Conf.* Datur defacto aliud animal mortale rationale, aliud irrationale mortale; ergo etiam debet dari medium inter illa, nimirum animal rationale immortale: hoc enim spectat ad rationem Universi; atqui animal ejusmodi erit Angelus, quia erit superius homine, quippe immortale, & simul erit corporeum, quippe animal; ergo. R. *Neg. Maj.* Ratio implicantiæ est 1. Quia corpus respectu talis substantiæ esset connaturale complementum, ut supponitur; & non esset, quia esset superfluum, imò purè nocivum; superfluum, quia non indigeret illo forma ad ullam suam operationem: non quidem ad intelligendum, supponitur enim intelligere independenter à sensu, & corpore; non etiam ad se movendum, quia substantia Intellectualis non indiget ad motum localem corpore, ut patet in anima separata transeunte ad Cœlum, vel infernum: non deniq; ad aliud assignabile; ergo. Purè etiam nocivum: quia substantia Intellectualis unita corpori movetur tardiùs, & imperfectiùs, quàm separata; hoc autem, & nihil aliud adveniret formæ, de qua agimus, per unionem cum corpore; ergo. Implicantia est 2. Quia motus localis illius substantiæ, esset actio vitalis, & non esset: Esset, quia procederet à principio vitali, ut tali; aliàs non esset ratio, cur propter illum motum deberet illa forma uniri corpori vitaliter; non esset, quia motus localis rei corporeæ non est actio vitalis, nisi quatenus procedit à cognitione sensuum, & appetitu sensitivo vitali, ut patet in motu animalium progressivo, qui ideo præcisè est vitalis, quia procedit mediante cognitione phantasiæ, & appetitu sensitivo, cùm è contrà motus lapidis non sit vitalis, quia sic non procedit. Atqui motus illius substantiæ non procederet à cognitione sensuum, vel appetitu sensitivo, ut supponitur: dicitur enim non cognoscere dependenter à sensu; ergo. Implicantia est 3. Quia corpus talis substantiæ uniretur suæ formæ, ut supponitur, & non uniretur; quia corpus non unitur formæ, nisi propter bonum formæ, ut dictum est; nullum autem bonum potest advenire formæ Intellectuali à corpore, nisi, quòd dependenter à sensibus corporis possit cognoscere; forma autem substantiæ ejus, de qua agitur, non esset cognoscitiva per sensus, ut etiam supponitur; ergo. *Ad Conf. Neg. Conseq.* Aliàs pari ratione deberet dari defacto aliquod animal irrationale immortale, medium inter rationale mortale, & irrationale mortale. Quod si dicas animal tale implicare. dicam & ego de altero. Esset enim animal, ut supponitur; & non esset, quia esset immortale, quod repugnat animali; omne enim animal, seu sensitivum, constat sensu, saltem tactûs: ad hoc autem requiritur, ut sit corpus mistum è primis, & elementaribus qualitatibus, adeóque, ut sit alterabile, corruptibile, mortale. 2. Esset rationale, ut supponitur; & non esset, quia esset animal immortale, quod repugnat rationali: quia omne rationale est spirituale; omnis autem forma spiritualis est naturaliter separabilis à corpore, cùm non pendeat in esse à corpore, adeóque non potest constituere animal immortale, & incorruptibile.

Artic. II. *An Angeli componantur ex materia & forma?*

Resp: Non componi, nec posse componi. Prob. 1. pars: Quia neque componuntur ex materia quantitativa, seu corporea, ut constat ex articulo præcedente, neque ex materia, sive subjecto spirituali, quod *probatur* 1. Quia Angeli à Scriptura, & PP: vocantur in abstracto *Virtutes* Luc. 1. *Principatus, Potestates*, Colos: 1. Atqui, si constarent quâcunque materiâ, non possent dici *Virtutes*, sed *habentes Virtutem*, & idem est de alijs: *virtus* enim significat formam operativam, nullum autem compositum ex materia, & forma dicitur esse sua forma (homo enim non dicitur esse sua humanitas, vel sua anima, sed habens humanitatem, vel animam) ergo. 2. Quia PP. absolutè, & simpliciter negant Angelos esse materiales, adeóque omni modo: *sicut incorporales, ita immor-*

immortales intelliguntur, ab omni materia libera sine materia æqualiter &c. Dionys. c.4.& 6. de Divinis Nom: 3. Anima rationalis secundùm se sumpta, non constat ex ulla materia, seu subjecto, ut suppono ex Quæst: de Anima: ergo nec Angelus, animâ perfectior tam in substantia, quàm modo. 4. In Angelo est aliquid per modum formæ Intellectualis, & illud præcisè spectatum, est perfectius animâ humanâ; ergo, si hæc non indiget ullâ materiâ, ut existat, neque Angelus indigebit. 5. Modus operandi proportionatur modo essendi, cùm sit quasi actus secundus, & proprietas modi essendi; atqui nullus operandi modus, quem constat dari in Angelo, est dependens ab ulla materia; quis enim est ille? ergo neque dependebit modus essendi, vel ipsum esse Angeli. 6. Unicum indicium, ex quo Philosophi deprehenderunt dari materiam in rebus corporeis, est mutatio substantialis, quæ datur in plerisq; rebus corporeis, & per consequens, ubi nulla absolutè datur mutatio substantialis, ibi nullum datur indicium nullius absolutè materiæ; atqui in Angelis nullam absolutè constat dari mutationem substantialem, ergo &c. 7. Non minùs sunt possibiles substantiæ completę omnino simplices quoad essentiam, quàm substantiæ completæ omnino incorporeæ, constituùntque non minùs novum gradum entis, quàm istæ; ergo non minùs dabuntur, quàm substantiæ completæ omnino incorporeæ; si autem dantur, tales vel maximè sunt Angeli, qui supremum inter omnia creata perfectionis gradum obtinent, ut omnes supponunt: ergo. 8. Homo ideo constat materiâ corporeâ, quia est principium immanens, non tantùm operationum incorporalium, sed etiam corporalium; atqui Angelus non est principium imanens ullius operationis aliqualiter materialis, sive exigentis qualemcunque materiam; ergo non est, cur constet quâcunque materiâ. 9. Tantò creatura minus habet compositionis, potentiæ receptivæ, & materialitatis, quantò est DEO propinquior, qui est actus purissimus, & simplicissimus; atqui teste Dionysio c.4. Cœlest: Hierar: inter omnes simpliciter creaturas, Angelus est DEO propinquissimus; ergo inter omnia minimũ habet compositionis, & materialitatis. Atqui possibile est genus creaturarum non compositarum ex ulla materia, & forma substantiali, cùm neque ex ratione substantiæ creatæ ut sic, neque ex ejus proprietatibus, accidentibus, effectibus, colligatur necessitas talis compositionis; ergo Angelus defacto ex suo genere est talis. 10. Materia est propter bonum, & perfectionem formæ, vel compositi, ut suprà dictum est, adeóque debet conducere ad recipiendam perfectionẽ tali formæ, vel composito debitam; atqui materia Angeli non conduceret, *quod probatur*: Perfectio debita Angelis est recipere, & unire sibi objectivè, & intentionaliter res intelligibiles, quod fit, recipiendo species immateriales, in quantum ipsæ sunt intentionaliter id, quod per eas cognoscitur: atqui ad hoc nequit conducere materia, *quod iterum probat*: quia nulla res per se conducere potest ad rationem sibi oppositam; atqui Angelus, sive substantia spiritualis, recipit rem intelligibilem, seu speciem illius, ut abstractam à rationibus, & conditionibus individualibus, & particularibus; materiæ autem proprium est contrahere formam de se indifferentem ad certum individuum compositi, quæ sunt rationes oppositæ; ergo ad hoc conducere non potest materia: aliud verò non est, ad quod conducat: ergo. 11. Si Michaël constat aliquâ materiâ, vel illa est subjectum inhæsionis respectu formæ Michaëlis, vel purè receptionis. Non primum: quia forma Michaëlis non est minùs perfecta, quàm forma hominis, adeóque non minùs potest subsistere per se extra omne subjectum, quàm forma humana. Non secundum: quia ita Michaël erit corruptibilis: nam forma non inhærens subjecto, sed purè recepta in subjecto, potest existere naturaliter separata à suo subjecto, ut iterum patet in anima humana, quæ, quia purè recipitur in materia corporea, potest naturaliter separari à corpore, & consequenter homo est corruptibilis; ergo. 12. Quidquid recipitur, per modum recipientis recipitur; ergo, si Angelus constaret materiâ, quidquid reciperet, per modum recipientis materiæ reciperet; sed modus, quô materia quæcunque recipit formas, est iste, quòd recipiat illas particulariter, & secundùm esse suum physicum: recipit enim, contrahendo illas ex se indifferentes ad particulare, & certum numero compositum; ergo, si Angelus constaret materiâ, reciperet formas rerum, quas recipit, secundùm esse physicum, & particulare. Ex quo ulteriùs sequeretur, Angelum nihil posse cognoscere, nisi particulariter, quia formæ, seu species rerum, in quantum hæ sunt quid particulare, receptæ in cognoscente, non possunt illas repræsentare in universali, & communi, ut patet in sensibus externis, in quibus, quia recipiuntur species rerum, in quantum habent esse particulare, non possunt à sensibus res cognosci in communi, & universali; unde oculus non videt colorem ut sic, sed hunc colorem, putà albedinem &c. Imò sequeretur Angelum nihil omnino cogniturum, quia res non intelliguntur per formas suas secundùm esse physicum receptas in cognoscente (aliàs cognoscens lapidem, deberet fieri physicè lapis) sed secundùm esse intentionale, id est, per formas, seu species abstractas à materia illarum rerum, quarum sunt species. *Conf.* Perfectio debet proportionari suo perfectibili; atqui

atqui perfectio substantiæ Intellectualis, quà talis, est res abstracta à materia (nam nisi res abstrahatur à materia, fabricando ejus speciem intentionalem, & immaterialem, non est intelligibilis actu, adeóque non perficit intellectum, quandoquidem Intellectus perficitur per Intelligibile) ergo similiter substantia Intellectualis debet esse penitus abstracta à materia, & immaterialis.

Probatur jam altera pars Conclus: Quia 1. implicat Angelum componi ex materia corporea, ut patet ex præcedenti articulo: sed etiam implicat illum componi ex materia, seu subjecto spirituali, *quod probatur*: quia sequeretur 1. illam materiam esse complementum connaturale formæ Angelicæ, & non esse. Esse, ut supponitur: ordinaretur enim ad formam naturaliter, sicut potentia subjectiva ad actum. Non esse: quia nihil connaturale potest esse superfluum; hæc autem materia esset superflua, quia neque esset necessaria, neque utilis formæ Angelicæ ad essendum, vel operandum ex antea dictis. 2. Sequeretur illam materiam esse substantiam spiritualem, & non esse. Esse, ut rursum supponitur; non esse, quia hoc ipso esset intellectiva; omnis enim substantia spiritualis est intellectiva ut patebit ex Q. 2. a. 4. & consequenter darentur in Angelo duo principia intelligendi materia, & forma: nec esset ratio, cur hæc potiùs pars Angeli esset materia, seu subjectum, vel forma, quàm altera, quæ omnia sunt absurda. 3. Sequeretur hanc materiam esse materiam, seu potentiam puram receptivam, & non esse, sed esse actum, sive formam. Esse materiam, & potentiam, ut ponitur, quia esset subjectum primum formarum Angelicarum; esse actum, sive formam; tum, quia esset principium Intellectivum ex dictis; tum, quia quævis substantia spiritualis est ex suo genere actualior, quàm quæcunque forma substantialis corporea (est enim simplicior, magis subsistens, similior DEO, qui est actus purus) cùm ergo aliqua substantia corporea sit actus, seu forma, à fortiore illa materia esset actus, & forma. 4. Sequeretur formam Angelicam, quæ responderet illi materiæ, fore ens incompletum, & non fore. Fore, ex supposito; non fore, quia incompletum est, quod ad essendum, vel operandum, indiget unione alterius; forma autem Angelica non indigeret sic materiâ, ut patet, tum in anima rationali, quæ separata à corpore non indiget materiâ spirituali; tum ex alijs suprà dictis. 5. Sequeretur dari potentiam per se otiosam, quod implicat: sequeretur enim formam Angeli habere potentiam naturalem essendi extra illam materiam, propter ante dicta; & tamen simul petere per se cum materia constituere compositum incorruptibile Angeli, & consequenter petere, nè unquam separetur à materia, adeóque ut nunquam potentia existendi extra materiam reducatur in actum. 6. Sequeretur Angelum, & formam Angeli esse perfectiorem quoad modum essendi (& consequenter operandi) animâ rationali secundùm se sumptâ, & non esse. Esse, ut omnes supponunt; nam *Angeli* nomine omnes intelligunt substantiam perfectiorem homine, & animâ hominis, imò omnibus rebus creatis cæteris. Non esse, quia Angelus haberet modum essendi substantialiter compositum, & forma Angeli haberet esse receptum in materia, è contrà anima esset substantialiter simplex, & haberet esse per se subsistens. Plures adhuc rationes repugnantiæ deduci poterunt ex dictis in probatione partis præcedentis, maximè ex probatione 12. Sequeretur enim Angelum fore, & non fore Intellectualem, ut consideranti patebit.

Sed contrà 1. Augustinus libro de Mirabil: Script: ait DEUM ex informi materia, quam priùs condidit, corporalium, & incorporalium, visibilium, & invisibilium, intellectualium, & intellectu carentium multiformes species distinxisse. Et 12. Confess: c. 20. docet, DEUM fecisse materiam creaturæ spiritualis, & materialis: atqui nomine invisibilium, spiritualium, incorporalium, intelliguntur Angeli; ergo Angeli constant materiâ. Similiter Damascenus 2. Fid: Orthod: c. 3. inquit: Licèt creaturæ quædam respectu nostri materiâ vacare dicantur, tamen quidquid aliud est à DEO, crassum esse, & materiâ constare. Boët: verò de Unit: & Uno, docet, Angelum esse unum conjunctione simplicium, materiæ videlicet, & formæ. Et Lib. 1. de Trinit: c. 3. Formam simplicem non posse esse subjectum; atqui Angelus est subjectum accidentium. Denique Philosophus 2. Met: ait: omne, quod movetur, habere materiam. Et Comment: 12. Met: Materiam esse causam potentiæ in rebus. Et Autor lib: de Causis: Omne creatum compositum esse ex finito, & infinito, id est, ex materia, & forma; constat autem Angelum moveri localiter, habere potentiam receptivam accidentium, esse creatum; ergo. R. Augustinum ibi loqui vel in sententia Platonis, in quam alibi videtur inclinare, Angelos esse corporeos; vel per materiam informem, intelligere substantias rerum, accidentaliter incompletas in instanti creationis: nam Cœlum, & terra exornata postmodum sunt sideribus, plantis, animalibus, natura verò Angelorum donis gratiæ, & gloriæ, quæ se habent ad naturam illorum, quasi forma ad materiam. Damascenus non vult aliud, quàm quòd nulla res creata, sit æquè simplex, actualis, & incomposita, ac DEUS, quod verissimum esse constabit ex R. ad 2. Boëtius (si tamen liber ille est Boëtij) loquitur de materia, & forma latè sumptis, id est, de quacunque potentia, & actu, cujusmodi

etiam

etiam sunt genus, & differentia, essentia & esse, natura & subsistentia; & ex his ait constare *Angelum*, ut brevi dicetur: ècontra formam, quæ est sine omni materia, id est, sine omni potentia & compositione (qualis est solus DEUS) dicit non posse esse subjectum accidentium, quod similiter est verissimum. Philosophi sensus est, omne, quod movetur, motu propriè alterativo, & corporeo, vel motu locali, in quo una pars rei motæ priùs pertransit spatium, quàm alia, habere materiam, non autem, quod præcisè movetur localiter, vel motu impropriè dicto, ut est velle, & intelligere. Commentator loquitur in sententia opinante, Intelligentias esse entia necessaria & æterna, quod est erroneum. Vel est sensus, omnem potentiam oriri à materia, propriè, vel impropriè accepta, id est, vel à materia, vel ab aliquo, quod se habet instar materiæ, sive subjecti determinabilis. Similiter exponendus est *Author* lib: de Causis: omne creatum componi ex finito & infinito; id est, ex aliqua potentia & actu; vel certè ex finito & infinito, non tanquam ex partibus essentialibus, sed subjectivis: nam ens creatum, ut sic, dividitur in ens finitum, sive determinatum ad esse, cujusmodi sunt omnia incorruptibilia, & in ens infinitum, sive indeterminatum ad esse & non esse, qualia sunt corruptibilia.

II. Solus DEUS est omnino simplex, ergo *Angeli* componuntur ex materia & forma. *Confir*: Si *Angelus* non constaret materiâ, esset actus purus, hoc autem est solius DEI. *Seq. Prob.* Forma est actus; ergo quod tantùm est forma, est purus actus, sed *Angelus*, si non constat materiâ, est tantùm forma; ergo purus actus. 2. Forma limitatur, & finitur per materiam; ergo forma, quæ non est in materia, est forma infinita; hoc autem est soli DEO proprium, ergo forma *Angeli* est in materia. 3. Omne, quod est, vel est actus purus, vel pura potentia, vel compositum ex actu & potentia; sed Angelus non est actus purus, quia sic non differret à DEO, nec est pura potentia, quia sic non differret à materia prima, nec haberet ullam operationem, ergo èst compositus ex actu & potentia; ergo ex materia & forma. 4. Angelus in ratione substantiæ, non est purus actus, aliàs æquaretur DEO, ergo habet potentialitatem substantialem, sed hæc est sola materia, ergo. R. *Neg: ult: Conf*: nam licèt Angeli non componantur ex materia & forma, componuntur tamen (saltem formaliter) ex essentia & esse, item ex genere & differentia, ex natura & suppositо, ex substantia & accidentibus, adeóque nondum sunt omnino simplices. Ratio primi est, quia, cùm omnis essentia rei creatæ sit indifferens ad esse & non esse, & consequenter se habeat, ut potentia ad esse; ipsum verò esse, habeat se ad essentiam, ut actus ad potentiam, necessariò omnis res creata actu existens, adeóque & Angelus, componitur ex essentia & esse, tanquam ex potentia & actu. Ratio secundi est, quia in Angelo datur aliud prædicatum essentiale conveniens univocè pluribus specie differentibus, v. g. prædicatum *substantiæ, Intellectualis, Incorporei*; aliud essentiale, soli Angelo conveniens: ut: *esse completum, penitus incorporeum*, ergo in illo datur genus & differentia: 2. quia Angelus est ens finitum & limitatum, omne autem ens limitatum est ens contractum ad aliquod genus ex decem primis, non datur autem genus, nisi iterum contractum, per aliquam differentiam ad speciem atomam, adeóque Angelus est ens contractum, ad aliquod genus & aliquam speciem, habétq; genus & differentiam. Nec obstat illud Philosophi: Incorruptibile (qualis est Angelus) & corruptibile differre genere: loquitur enim de genere Physico, non de Logico, id est, de materiâ, non verò de ratione communi vel abstracta per intellectum, éstque sensus: corpora incorruptibilia, ut cœlos, non tantùm penes formam differre à corruptibilibus, ut igne, aqua, sed etiam penes materiam. Ratio tertij est: Quia omnes res cæteræ constant naturâ & suppositalitate, nec est ratio quoad hoc aliter ratiocinandi de Angelis, ergo & hi constant naturâ & suppositо. Ratio quarti est, tum, quia intellectio, volitio, gratia habitualis, visio beatifica Angeli sunt accidentia recepta in substantia Angeli, tum, quia Angeli sunt, quoad intellectum, voluntatem, locum, mutabiles, quod intelligi nequit sine compositione accidentali: ergo constant substantiâ & accidentibus. *Hinc ad 1. Confirm: Neg. sequel: ad probat: Neg: subsumpt*: nam licèt Angelus non componatur ex materia & forma substantiali, componitur tamen ex genere & differentia, ex essentia & esse, ex natura & suppositо, ex substantia & accidentibus, tanquam ex potentia & actu, subjecto & forma, adeóque non est purus actus, nec pura forma. *Ad 2.* Forma materialis limitatur, & finitur per materiam; Conc: Immaterialis Neg: hæc enim limitatur per hoc, quòd sit incertò ac determinato genere & specie, sive quòd sit hæc natura, non includens perfectionem aliarum naturarum. 2. *Dist*: *Conf*: Forma quæ non est in materia, est infinita secundùm quid, in quantum scilicet non finitur à materia Conc: est simpliciter infinita & omnimodè *Neg*: *Vel*: Forma limitatur per materiam in ratione compositi Conc: hæc enim facit, ut forma ex se indifferens, constituat potiùs hoc, quàm illud compositum; limitatur in ratione formæ Neg: hæc enim limitatio causaliter quidem provenit ab agente, quod formam producit cum hac, & non cum majore perfectione, formaliter verò ab ipsa natura formæ, non includente per-

fectionem aliarum formarum. *Ad 3. Neg. ult. Conseq.* Ut enim Angelus componatur ex actu & potentia, sufficit illum componi, ex genere & differentia, essentia & esse, &c. ut ante dictum est. *Ad 4. Neg. subsumpt.* Ut enim natura Angeli habeat potentialitatem substantialem, sufficit, quòd possit componere unũ suppositũ cum subsistentia, unum ens actu cum existentia, unũ ens tale cum accidẽtibus; hæ enim omnes potentialitates conveniunt illi, in quantũ est creata substantia, unde nondũ æquaretur DEO, qui omnium ejusmodi potentialitatũ expers est.

III. Ubi dantur proprietates materiæ, datur materia, sed in Angelo datur recipere & subsstare, quæ sunt proprietates materiæ, ergo etiam datur materia. *Confirm. 1.* in Angelo datur mutatio, sed principium mutationis est materia, ergo &c. 2. In Angelo datur aliquid commune ipsi cum pluribus, sed illud commune est materia, ergo, &c. 3. Angelus agit, & patitur, sed agere est proprium formæ, pati materiæ; nulla enim res secundùm idem potest agere & pati: quia deberet secundùm idem esse in actu & potentia; cùm omne agens agat, in quantum est in actu, & omne passum patiatur, in quantum est in potentia, ergo Angelus habet materiam & formam. 4. Compositio accidentalis fundatur super compositione substantiali, sicut esse accidentale super esse substantiali; ergo, cùm detur in Angelis compositio accidentalis, dabitur etiam substantialis: 5. Quod est primum actu in quolibet genere, est causa omnium cæterorum in eo genere; ergo similiter omne, quod est in potentia aliquomodo, hoc habet à prima potentia, seu materia; ergo cùm in Angelis detur aliqua potentia, ut dictum est, dabitur etiam in illis materia. *Resp.* Ubi dantur proprietates materiæ, secundo modo, id est, tales, quæ conveniunt omni materiæ, non tamen soli ibi datur materia, neg. ubi dantur proprietates materiæ quarto modo, seu tales, quæ conveniunt omni & soli materiæ; conc. recipere autem & subsstare, licèt sint proprietates materiæ secundo modo, conveniantque omni materiæ, non sunt tamen proprietates quarto modo, neque conveniunt soli: conveniunt enim etiam naturæ respectu subsistentiæ, essentiæ respectu esse, substantiæ completæ respectu accidentium. Unde licèt in Angelo detur recipere & subsstare, non sequitur tamen dari in illo materiam. *Resp. 2.* In Angelo datur recipere & subsstare, formæ substantiali, sive illi, à qua specificatur compositum, quod est proprium materiæ; nego: in Angelo datur subsstare accidentibus, vel subsistentiæ, vel ipsi esse; concedo. hoc autem non est proprium materiæ, sed est commune omni creatæ substantiæ, ettiam quo cd essentiam simplici. *Resp. 3.* Recipere & subsstare sunt proprietates materiæ latè sumptæ, in quantum materia sumitur pro quacunque potentia determinabili, & subjectiva; conc. materiæ strictè sumptæ, in quantum sumitur pro ente in pura potentia, vel pro subjecto primo substantialiter incompleto; nego. ergo in Angelo datur materia, latè sumpta, id est, potentia aliqua & subjectum; conc. materia strictè sumpta; nego. *Resp. 4.* Recipere materialiter & physicè, constituendo cum forma recepta aliquod compositum physicum certæ speciei, ut ignem, aërem, &c. est proprium materiæ; conc. recipere immaterialiter & intentionaliter, cognoscendo, & intelligendo, est proprium materiæ, neg. Angeli autem formas substantiales rerum non recipiunt materialiter & physicè, sed intentionaliter cognoscendo, & intelligendo, & ideo non sequitur constare materiâ, sed potiùs oppositum. *Hinc ad 1. Confirm. Resp.* In Angelo datur mutatio accidentalis, & quidem tantùm; conc. substantialis; neg. atqui principium mutationis est materia, mutationis substantialis; conc. accidentalis tantùm; neg. vel *subdistin:* sola materia est principium mutationis accidentalis; neg. nam etiam forma simplex est principium hujus mutationis, ut patet in anima separata, dum de novo intelligit, vult, movetur, &c. materia est principium mutationis accidentalis, sed non sola; conc. 2. *permiss. Major. disting. Minor.* Principium mutationis est materia, vel latè sumpta, vel strictè; conc. materia tantùm strictè sumpta, neg. Unde etiam fateor Angelos constare aliquâ materiâ, nimirum latè sumptâ, prout hæc accipitur pro quacunque potentia receptiva & subjectiva, prout *Resp. ad 1.* dictum est. Ad 2. *Resp.* In Angelo datur aliquid commune, reale & physicum; neg. aliquid commune Logicum, & per rationem nimirum prædicatum genericum intellectu abstractum; conc. sed illud comune est materia Logica; con. Physica, de qua controvertitur; neg. *& Neg. Conseq. Ad 3. Resp.* 1. Angelus agit & patitur à forma accidentali (id est, producit, & recipit diversa accidentia) conc. à forma substantiali, constitutiva suæ essentiæ & quidditatis; nego. atqui pati est proprium materiæ, pati à forma accidentali; neg. hoc enim etiam formis creatis convenit, pati à forma substantiali, constitutiva, & specificativa quidditatis & essentiæ rei; conc. & *Neg. Conseq. Resp. 2.* Pati est proprium materiæ quarto modo; nego. secundo modo; conc. & *Neg. Conf.* Vide dicta ad principale argumentum. *Resp. 3.* Pati est proprium materiæ tantùm strictè sumptæ; neg. est proprium materiæ, vel strictè, vel latè sumptæ; conc. *Similiter dist. Conseq.* Ratio iterum patet ex dictis ad principale argumen-

gumentum. *Resp. 4. Neg. Minor. & prob.* Eadem enim voluntas agit producendo, & patitur recipiendo suam volitionem. *Ad ulteriorem probationem disting. assumpt.* aliàs deberet idem secundùm idem esse in potentia & actu, ejusdem rationis; neg. in potentia & actu diversæ rationis; conc. deberet esse in potentia formali, & in actu virtuali, quæ sunt potentia & actus diversæ rationis, non autem deberet esse in potentia formali, & in actu formali; quæ duo sunt ejusdem rationis. *Similiter distin. quod sequitur*: omne agens agit, in quantum est in actu vel formali vel virtuali; conc. in quantum est in actu semper formali; nego. & explico: agentia alia sunt univoca, quæ producunt formam ejusdem speciei, alia æquivoca, quæ diversæ speciei. Univoca sunt in actu formaliter, quia formaliter continent illam speciem formam quam producunt. Agentia æquivoca sunt tantùm in actu virtuali, quia continent tantùm virtutem, non ipsam speciem formam, quam producùt. Quandocunque ergo agens agit, necessariò debet esse in actu vel formali, vel virtuali, quia debet, vel esse ejusdem speciei formæ, cum ea, quam producit, vel alterius, continentis tamen virtutem ad producendam formam diversæ speciei (nam quomodo aliàs daret esse formæ, quam nullo modo præhaberet?) non requiritur tamen, ut agens semper sit in actu formali, præhabendo illam ipsam speciem formam, quam producit, ut constat innumeris exemplis. Ex quo ulteriùs sequitur, posse aliquid secundùm idem agere & pati, quia simul potest esse in potentia formali ad aliquam formam, & simul in actu virtuali continente virtutem, ad illam formam, sive in se, sive in alio producendam. Et ita idem simplex Angelus, potest agere illuminando inferiorem, in quantum est in actu virtuali, & pati reciprocè illuminationem à superiori, in quantum est in potentia formali. *Ad 4. Respond. Neg. Anteced.* contrarium patet in anima separata, in qua datur compositio accidentalis absque substantiali. Ratio ulterior est quia esse accidentale est esse in alio, non autem in alio rursum accidentali, ne detur processus in infinitum; ergo in esse substantiali: compositio autem accidentalis, non est necessariò compositio superveniens composito substantiali, sed sufficit, ut sit forma accidentalis superveniens subjecto perfectibili substantiali. *Resp. 2.* Compositio accidentalis fundatur super compositione substantiali aliquâ, transeat, fundatur enim super cõpositione ex natura & supposito, ex genere & differentia, essentia & esse: quæ omnia spectant ad compositionem substantialem physicam, vel metaphysicam. Compositio accidentalis fundatur in compositione substantiali physica, ex materia & forma substantiali; neg. Ratio patet ex dictis. Ergo datur in Angelo compositio substantialis aliqua, nimirum metaphysica ex genere & differentia, item physica ex natura & termino substantiali subsistentiæ; conc. Compositio substantialis physica ex materia & forma substantiali; nego. *Ad 5. neg. Conf.* Disparitas est, quia quod est primus actus in aliquo genere, est perfectissimum in eo genere, perfectissimum autem non repugnat esse causam cæterorum minùs perfectorum quod est autem prima potentia, est imperfectissimum omnium, quæ sunt in potentia, imperfectius autem non est causa omnium minùs imperfectorum.

IV. Genus juxta Philosophum sumitur à materia, differentia à forma, & quidem à materia substantiali, & forma substantiali, quia genus & differentia sunt prædicata substantialia rei, ergo cùm Angeli componantur ex genere & differentia, componentur etiam ex materia & forma. *Confirmat.* Omne, quod continetur sub aliquo genere, participat principia sui generis, v. g. homo, qui continetur sub genere animalis, participat vivens & sensitivum, quæ sunt principia animalis, atqui Angelus continetur sub genere substantiæ, substantia autem in quâtum m est genus, & prædicamentum, est substantia composita ex materia & forma, teste Boëtio; ergo Angelus participat materiam & formam. 2. Quæ sunt sub eodem genere, eodem modo participant principia sui generis; atqui Angelus & lapis sunt sub eodem genere substantiæ, lapis autem participat ita materiam & formam, quæ sunt principia substantiæ, ut componatur ex illis, ergo etiam Angelus sic participabit. *Respond.* 1. Genus sumitur à materia, differentia à forma, in rebus compositis & materialibus, transeat: in rebus immaterialibus & simplicibus, nego: in his enim genus sumitur à tota illarum substantia, in quantum illa convenit essentialiter cum pluribus, differentia verò sumitur ab eadem tota, in quantum disconvenit essentialiter ab omnibus alijs. Instantia est in anima, materia prima, forma accidentali & substantiali, quarum genus & differentia non sumitur à materia & forma; aliàs materia prima componeretur ex alia materia & forma, & formâ ex alia forma. *Resp. 2. Neg. Major.* Aristoteles enim 8. Metaphysic. text. 3. tantùm docet, genus debere esse ut materiam, differentiam ut formam, quia sicut materia est pars compositi, quæ determinatur, forma quæ determinat ad speciem compositi physici, ita genus est illud prædicatum, quod significat rem sub conceptu comuni, potentiali, determinabili, differentia verò est prædicatum significans eandem rem sub conceptu determinante, actuante, contrahente, ad hanc illámve speciem compositi

Metaphysici. *Ad 1. Confirmat. Neg. altera pars Min.* Substantia enim, prout constituit unum ex primis Generibus & Prædicamentis, præcisè dicit ens per se, sive hoc jam sit compositum sive simplex. Boëtius non vult aliud, quàm materiam & formam, non poni in prædicamento substantiæ tanquam species substantiæ ut sic, nec de illis agere Philosophum, cum agit de prædicamento substantiæ, sed esse principia & partes compositi substantialis, quod ponitur in prædicamento substantiæ, ut species illius, quamvis non solùm. *Ad 2. Confirmat. Respond.* Angelus & lapis sunt sub eodem genere substantiæ logicè, quatenus conveniunt in prædicato abstracto, & communi entis per se, conced. sunt sub eodem genere substantiæ physicè, id est habent modum essendi substantialem physicè similem, neg: ergo Angelus debet eodem modo participare principia substantiæ, logica, quæ sunt ens per se conc. principia physica, quæ sunt materia & forma, nego. Adde ex dictis, formam & materiam non esse principia substantiæ ut sic, sed substantiæ compositæ, quæ per modum speciei ponitur in prædicamento substantiæ.

V. Si esset aliqua implicantia in materia spirituali, esset hæc, quia impediret intellectualitatem Angeli, ut in Probat. 12. dictum est: atqui non impediret: sola enim materia corporea, & habens conditiones corporeas impedit intellectualitatem; illa autem materia non esset hujusmodi; ergo non repugnat Angelos componi ex spirituali materia. *Confir*: 1. Potentia & actus sunt in eodem genere; atqui in genere spirituali datur actus sive forma, ergo & debet dari spiritualis materia. 2. Formæ aliæ dantur corporeæ, aliæ incorporeæ, ergo & materiæ. 3. Omnis potentia ordinatur ad actum, & est incompleta, ergo etiam omnis actus ordinatur ad aliquam potentiam, & est incompletus; ergo sicut datur actus, seu forma spiritualis, sic etiam dabitur materia. 4. Substantia simplex non est ex aliqua causa, sed statim est ens & unum, juxta Philosophum Meta: 8. ergo si Angelus esset simplex, esset sine causa, ergo datur materia, eáque spiritualis, ex qua componatur. 5. Argumentum suprà adductum in probat: 1. partis, numero 12. probat nec hominem constare materiâ, & animam hominis non posse cognoscere universalia, imò nihil posse cognoscere, uti consideranti patebit, ergo nihil probat. R. 1. *Neg. Maj.* Multæ enim præterea implicantiæ adductæ sunt suprà. R. 2. *permissâ Maj: Neg: Min:* argumenti, *& Maj: probat*: Ratio est: Quia omnis materia sive corporea, sive incorporea, recipit formas secundùm esse physicum, & particulariter; ergo sicut ex hac ratione materia corporea impediret intellectualitatem Angeli (ut constat ex dictis in illa prob: 12.) ità non minùs incorporeæ. *Ad 1. Confir*: R. axiomatis sensum non esse, quòd talis debeat dari potentia, qualis datur actus, aliàs cùm detur actus à se completus, & per se subsistens, nimirum DEUS, deberet etiam dari materia à se, completa, & per se subsistens; sed est sensus, quòd potentia, quæ ordinatur per se & primò ad aliquem actum, debeat esse in eodem genere cum actu, ut v.g. potentia, quæ per se, & primò ordinatur ad formam substantialem, debet esse substantialis &c. vel certè est sensus: quòd in quocunque genere datur potentia, etiam detur actus, licèt non viciſſim. *Ad 2. Confir.* Disparitas est: quia neque formæ corporeæ, neque incorporeæ important implicantiam; sicut importat materia incorporea, ut ostensum est. *Ad 3.* Omnis potentia receptiva ordinatur ad aliquem actum, & est incompleta Conc: omnis simpliciter, etiam activa Neg. patet in Omnipotentia DEI, quæ est ens completissimum & absolutissimum, ut Quæst. 13. De DEO Uno art. 2. dictum est. Ergo etiam omnis actus informativus, est incompletus, & ordinatur ad potentiam Conc. omnis actus simpliciter Neg: aliàs & DEUS esset incompletus. *Ad 4.* Substantia simplex non est ex alia causa, materiali & formali Conc; efficiente Neg: *Similiter Distinguo: 1. Consequ: & Neg: ultimam Conseq. Ad 5. Confir: Neg: Assumpt.* Disparitas est, quia homo non constat materiâ, secundùm quod est intellectualis, sed in quantum sensitivus: unde etiam formas, seu species rerum, quas intelligit, non recipit per modum materiæ, sed immaterialiter, seu abstractè à materia: Angelus autem, cùm sit purè intellectualis, si constaret materiâ, constaret materiâ, secundùm quod est intellectualis, ideóque formas rerum intelligibiles, quas ut intellectualis recipit, reciperet per modum recipientis materiæ, & consequenter per illas non posset universaliter, imò nullo modo, intelligere, ut ibi monstratum est. Unde hinc potiùs roborantur dicta nostra ibidem: quia enim homo est ex parte intellectualis, ex ea quoque parte est immaterialis, nimirum secundùm animam, ergo etiam Angelum, qui est purè intellectualis, oportet esse purè ac penitùs immaterialem.

Artic. III. *An Angeli componantur ex partibus integrantibus?*

Resp. Nec componi, nec posse sic componi. Prob: prima Pars. Quia anima rationalis non componitur integraliter, ut suppono ex Quæst: de anima; ergo nec Angelus: perfectio enim, quæ convenit inferiori in eodem ordine, non est neganda superiori, cùm

cùm nihil obstat aliunde; 2. Quia partes integrantes nec sunt *Angelo* utiles, nec necessariæ ad esse, vel operari, ut suprà de materia dictum est; si enim anima rationalis, quæ est substantia spiritualis imperfectior, habet esse & operari independens à partibus sui integrantibus, cur non Angelus, species perfectior? 3. Quia possibilis est substantia creata spiritualis, completa, carens non tantùm partibus essentialibus, sed etiam integrantibus, constituítque novum gradum entis, ergo datur defacto in universo, juxta dicta Q. 1. art: 2. Si autem datur, tales necessariò sunt Angeli: soli enim Angeli sunt substantiæ inferiores DEO, superiores homine, hoc autem haberet illa substantia, de qua dictum est: esset enim inferior DEO, quippe creata; & simul superior homine, quia spiritualis completa, simplex essentialiter & integraliter, ergo. 4. Defacto datur in ordine rerum corporearum duplex substantia, integraliter composita: alia completa ut lapis, alia incompleta, ut materia. ergo similiter, cùm defacto in ordine rerum incorporearum detur substantia incompleta integraliter simplex, nimirum anima humana, verisimiliter dabitur etiam completa, nimirum Angelus. 5. Ex eo, quòd substantia aliqua intelligat objecta immaterialia, rectè infertur, habere ipsam operationem aliquam penitus immaterialem, & consequenter ipsam esse immaterialem, ergo etiam ex eo, quòd aliqua substantia attingat objectum indivisibile integraliter, rectè infertur habere ipsam operationem aliquam integraliter indivisibilem; & per consequens illam esse similiter indivisibilem, atqui *Angelus* attingit, ergo. 6. Omnis modus operandi animæ rationalis, non repugnans Angelo, reperitur in *Angelo*, ut intellectio, volitio, latio; ergo etiam omnis modus essendi, atqui in anima reperitur modus essendi indivisibiliter, & sine partibus integralibus, neque repugnat Angelo, ergo reperietur idem modus essendi in Angelo. 7. Quia aliàs sequeretur, Angelum esse materialem & corporeum: quia, ut inquit Julius Firmicus lib: de error: profan: c. 5. *Quod potest dividi, corpus est.* Imò Augustin: vel quisquis Author est libror: de Incarnat: lib. 1. c. 11. ait *Divisionem de incorporea natura vel leviter suspicari, non solùm extremæ impietatis esse, sed etiam ultimæ insipientiæ, nec omninò vel intelligentiam consequi, ut incorporeæ naturæ substantialis divisio possit intelligi.* & ibidem lib. 2. inquit: *partem & partem in incorporeis* (naturis) *admitti tantùm ab illis, qui naturam substantiæ incorporeæ & indivisibilis ignorant, eò quòd impossibile sit de incorporeis divisionem fieri.* Et ratio est: quia corpus dicitur substantia habens trinam divisionem, longitudinis, latitudinis, profunditatis, atqui talis esset Angelus, si haberet partes integrantes: illæ enim partes essent quoad locum extensæ, ut supponitur, hoc enim intelligitur nomine partium integrantium; non essent autem solùm extensæ versùs unam partem, sed versùs omnem, scilicet in longum, latum, profundum, ut per se patet; quia aliàs Angelus esset mera longitudo, vel mera latitudo, ergo &c. *Confir*: esse quantum, est exigere partes sui extra partes cum certo termino, sive, est exigere partes extensas ad certum spatium loci, ità, ut una pars sit in una, altera in altera parte loci; atqui partes integrantes sunt partes sic extensæ; sique darentur in Angelo, non haberent se respectu *Angeli* per accidens, sed exigerentur à natura *Angelica*, & ab intrinseco, ergo *Angelus* esset quantus, & consequenter corporeus. 8. Quia sic Angelus non esset intellectualis: quia, vel quælibet pars Angeli integralis esset se solà & seorsim ab alijs intellectiva, vel non esset. Non primum, quia sic quævis pars determinata Angeli esset superflua saltem secundùm quid; quâlibet enim assignabili daretur alia minor se solà sufficienter intellectiva, & insuper nulla illarum esset perfectiva & completiva partium aliarum, siquidem quælibet operari posset, & consequenter esse absque altera. Non etiam secundum: Quia de essentia *Angeli* est esse intellectivum: ergo si nulla pars est intellectiva, nisi ut sumpta cum alijs, jam illæ partes non erunt integrales, ut supponitur, sed essentiales, quandoquidem aliquâ, vel aliquibus illarum ablatis auffertur intellectivum, quod est essentia Angeli. Idem argumentum applicari potest volitioni Angeli; vel enim singulæ partes Angeli sunt seorsim liberè volitivæ, vel tantùm omnes simul. Si primum, ergo volente unâ, poterit alterâ nolle; si secundum, ergo quâlibet ablatâ perit essentiale prædicatum Angeli: *esse liberum volitivum*, & ita partes illæ non sunt integrales Angeli, ut dicis, sed essentiales. 9. Si Angelus componitur integraliter, vel intelligit intellectione indivisibili, vel divisibili? Non iterum primum: quia modus operandi nequit esse perfectior modo essendi, ut Quæst. 5. de Deo Uno art. 3. probatum est, ergo Angelus divisibilis non potest operari & intelligere indivisibiliter. Non secundum: tum, quia universim repugnat intellectio divisibilis, quandoquidem (ut probabitur alibi) per hoc differt intellectus à sensu, quòd intellectus cognoscat objectum indivisibiliter, id est totum objectum, & quamvis objecti partem eâdem cognitione simplici & indivisibili, sensus verò cognoscat divisibiliter, id est totum objectum totâ cognitione, & partem objecti parte cognitionis: tum, quia saltem intellectio Angeli de objecto indivisibili non potest esse integraliter divisibilis, quia iterum vel quælibet pars seorsim repræsenta-

ret objectum, vel non nisi omnes sumptæ simul; si quævis pars, ergo cùm illa intellectio sit nihilominus divisibilis, aliæ partes erunt essentialiter superfluæ, si non nisi omnes, ergo eæ partes non sunt integrales, ut supponitur, sed essentiales, quia aliquâ, vel aliquibus illarum ablatis non repræsentabit illa intellectio suum objectum, quod est essentia intellectionis, *Neque dicas*: Angelum quædam cogniturum cognitione indivisibili, nimirum indivisibilia: quædam divisibili, nempe divisibilia: nam *contra est*: quia cùm omnis modus naturalis operandi, sequatur modum essendi, sequitur Angelum integraliter divisibilem, vel nullam omninò posse habere indivisibilem intellectionem, sed cogniturum omnia, quæ cognoscit, cognitione divisibili, & consequenter cogniturum objecta indivisibilia cognitiõe divisibili, quod implicat ex dictis; vel nullo modo cogniturum indivisibilia, quod est contra rationem intellectûs, hic enim, cùm objectum attingat sub ratione entis, & veri, debet posse attingere omnia entia, & vera.

Probatur 2. pars ex dictis. Quia sequeretur Angelum defacto esse perfectiorem animâ rationali, & non esse. Esse, ut ab omnibus supponitur: non esse, quia haberet modum essendi, & consequenter operandi, magis compositum, quàm anima. 2. Quia partes integrantes essent, & non essent connaturale complementum Angeli: essent, quia hoc est de ratione partis integrantis, ut sit complementum integrale totius, & aliarum compartium: non essent, quia essent per se superfluæ ex dictis, quod repugnat complemento connaturali. 3. Sequeretur universum esse in omni gradu entium perfectum, & non esse; esse, ut supra probatum est Quæst. 1. art. 2. non esse, quia non contineret gradum substantiæ completæ integraliter incompositæ. 4. Modus naturalis operandi Angeli proportionaretur modo ejusdem essendi, & non proportionaretur; proportionaretur ex dictis Q. 5. de DEO Uno art. 3. non proportionaretur, quia modus operandi naturalis Angeli esset indivisibilis integraliter, modus verò essendi divisibilis. 5. Quia Angeli essent corporei, & non essent. Non essent ex probatis art. 1. hâc Quæst. essent, ex dictis immediatè in probatione primæ partis. 6. Quia essent intellectuales, & non essent, essent, ut supponitur, & articulo sequenti probabitur: non essent ut in 8. probatione præcedentis partis conclus. ostensum est.

Sed contra 1. Angelus potest occupare locum divisibilem, ergo est divisibilis, & constat partibus. *Resp. retorquendo argumentum.* Angelus potest occupare locum indivisibilem, ergo est indivisibilis, & non constat partibus. *Resp. 2. Neg. Conseq.* Instantia est in DEO, & anima rationali. *Resp. 3. Disting. Anteced.* Potest occupare locum divisibilem divisibiliter, ita, ut pars Angeli sit in parte loci, & totus in toto; neg. indivisibiliter, ita, ut totus Angelus sit præsens toti loco, & totus quilibet parti loci; concedo, *& nego Consequent*: de quo aliàs.

II. Partes integrantes essent utiles Angelo ad extensionem, ergo non essent superfluæ, ut diximus. *Confirmat. 1.* Calor intensus ut 8. potentia visiva, visio ocularis, formæ materiales constant partibus integrantibus absque superfluitate, ergo à pari. 2. non repugnat intellectionem indivisibilem inhærere potentiæ divisibili, sicut anima rationalis indivisibilis afficit materiam divisibilem; ergo poterit intellectus Angeli esse divisibilis. 3. Anima bruti aliâ sui parte videt, aliâ non videt, ergo etiam substantia vel intellectus Angeli, poterit unâ sui parte intelligere, aliâ non intelligere, & sic nulla erit superflua. 4. Potest dici, quòd intellectus constans partibus poterit secundùm singulas suas partes tendere in totum objectum, sed non totaliter, hoc autem poterunt omnes ejus partes simul; ergo nulla superfluitas. *Resp. 1. Retorquendo.* Corpus & materia essent Angelo utiles ad corporeitatem & materialitatem, ergo non essent superfluæ. *Resp. 2. Neg. Anteced.* Substantiæ enim spirituales (ut patet in anima rationali) possunt extendi localiter, & quidem modo perfectiore absque omnibus partibus. *Resp. 3. Neg. Conseq.* Cùm enim ipsa extensio per partes sit Angelo superflua, etiam superfluæ erunt partes, utiles solùm ad extensionẽ: quod enim est utile tantùm ad inutile & superfluum, etiam ipsum est inutile & superfluum. *Ad 1. Confirmat. Neg. Conseq.* Disparitas est quia partes caloris ut 8. serviunt ad intensionem, partes potentiæ visivæ ad producendas & recipiendas partes visionis divisibilis, partes visionis materialis ad repræsentandas diversas partes objecti, denique partes formæ materialis substantialis ad informandas diversas partes materiæ. At verò partes Angeli neque serviunt ad intensionem, cùm substantiæ non intendantur, neque ad extensionem, vel aliud, ut dictum est. *Ad 2. Neg. Anteced.* Ratio est, quia partes talis potentiæ, vel essent essentialiter superfluæ, vel essent integrales, & non essent, ut supra ostensum est. *Ad 3. permisso Anteced.* Disparitas est 1. quia anima bruti aliunde potest, & fortè debet constare partibus, pendétque in videndo à subjecto divisibili, & varijs dispositionibus, quas, quia non quælibet pars formæ invenit in quavis parte subjecti, ideo secundùm unam sui partem videt, secundùm aliam non videt; intellectus autem Angeli, hoc ipso, quòd spiritualis est nec debet, nec potest constare partibus,

bus, neque dependere à subjecto divisibili variè disposito. 2. Quia anima bruti non ordinatur unicè ad videndum, sed ad alias insuper operationes, quare non opus est, ut omni sui parte videat: Potentia autem intellectiva unicè ordinatur ad intelligendum, quare si partes haberet, omni sui parte deberet intelligere. *Ad 4. Neg Anteced.* Cuilibet enim parti integranti insunt omnia prædicata essentialia rei, cùm ergo essentiale sit Angelo, non tantùm totum objectum, sed etiam totaliter cognoscere, idem debebit posse quælibet pars integrans. 2. Cognoscere objectum totum, sed non totaliter, vel significat non cognoscere objectum cum omni intensione & claritate, vel non cum omni extensione, sive cum omnibus prædicatis objecti. Non 1: quia partes integrantes, seu extensæ, nihil conferre possunt ad intensionem. Si secundum, redit difficultas: nam ea pars, quæ cognoscit unum prædicatum objecti, est rursum divisibilis, constátque partibus: aut ergo singulæ seorsim sufficiunt uni illi prædicato cognoscendo, aut non; si primum, redit essentialis superfluitas, si secundum, destruitur ratio partis integrantis.

III. Ex nullo capite repugnat cognitio divisibilis objecti indivisibilis, vel substantia divisibilis potens intelligere cognitione indivisibili; ergo indivisibilitas objecti non arguit cognitionem indivisibilem, nec cognitio indivisibilis essentiam Angeli indivisibilem. *Confirmat.* Licèt substantia divisibilis cognosceret cognitione indivisibili, non sequeretur cognitionem fore perfectiorem suo principio simpliciter, sed tantùm secundùm quid; sicut ipse actus, licèt ex genere suo perfectior potentiâ, elicitur tamen à potentia. 2. Quid si illæ partes separari possint, & non nisi in statu conjunctionis indivisibiles operationes exercere? Sicut enim quando anima agit aliquid extra corpus independenter à corpore, non sequitur, quòd agat supra modum suum essendi, sic nec ageret illa substantia, in casu separationis, eliciendo cognitionem indivisibilem. 3. Intellectio divisibilis objecti indivisibilis adhuc differret à sensatione; tum entitate, quia hæc est materialis, illa esset immaterialis; tum ex objecto, quia sensatio est cognitio objecti divisibilis, illa esset cognitio objecti indivisibilis. 4. Per intellectionem indivisibilem potest cognosci objectum divisibile, ergo etiam per divisibilem indivisibile. 5. Cognitio straminis non est straminea, neque cognoscens stramen est stramineus, ergo nec cognitio objecti indivisibilis vel ejus principium erit indivisibile. *Resp. Neg. Anteced.* Oppositum patet ex dictis pro prima parte conclusionis: si enim cognitio objecti indivisibilis esset divisibilis, illæ partes vel essent essentialiter superfluæ, vel non essent integrales contra hypotesim, sed essentiales. Si verò substantia divisibilis cognosceret cognitione indivisibili, sequeretur modum naturalem operandi esse perfectiorem modo essendi sui principij, quod esse non potest. *Hinc ad 1. Confirmat. Resp. 1. Retorquendo argumentum*: licèt substantia materialis & corporea cognosceret cognitione immateriali, & incorporeâ, non sequeretur cognitionem fore simpliciter perfectiorem suo principio, sed tantùm secundùm quid; ergo &c. *Resp. 2. Permittendo assumptum negando* tamen, posse effectum esse perfectiorem suâ causâ principali, etiam secundùm quid, aliàs substantia corporea vel naturalis posset producere accidentia spiritualia, vel supernaturalia, quia & hæc non essent perfectiora suo principio simpliciter, sed tantùm secundùm quid. Ratio ulterior est, quia omnis perfectio effectûs debet contineri vel eodem, vel perfectiore modo in sua causa principali, adeóque nullo modo potest esse effectus perfectior ipsâ; unde sicut ob hanc ipsam causam substantia naturalis non potest producere v. g. accidentia supernaturalia; quia scilicet nec formaliter, nec eminenter continent perfectionem supernaturalitatis, ita substantia divisibilis non poterit producere cognitionem indivisibilem, quia nullatenus continet perfectionem indivisibilitatis. Ad illud de potentia & actu dico, potentiam non esse principium & causam principalem actûs, sed tantùm instrumentalem, quam fateor secundùm quid esse imperfectiorem suo effectu, cùm non debeat continere perfectiones sui effectûs. *Ad 2. Resp.* Aut illas partes in statu separationis adhuc manere divisibiles, aut non; si primum, manent eædē difficultates, quæ erant in statu conjunctionis, si secundùm, ergo Angelus ille integraliter & extensivè divisibilis componeretur ex indivisibilibus, quod est impossibile, ut interea suppono ex physica. Ad instantiam de anima disparitas est, quia anima per separationem à corpore hoc ipso acquirit modum essendi independentem à corpore, adeóque & proportionem ad operationes independentes à corpore; at verò illæ partes etiam separatæ retinent modum essendi compositum & divisibilem, & ita nondum modus ipsarum operandi posset esse simplex & indivisibilis. *Ad 3. Neg. Anteced.* Hoc ipso enim, quòd intellectio esset divisibilis, esset materialis, & consequenter objecti divisibilis. Cujus ratio dabitur alibi. *Ad 4. Neg. Conseq.* Disparitas est: quia cognitio divisibilis objecti indivisibilis, aut constaret partibus essentialiter superfluis, aut partes, quæ ponuntur integrales, essent essentiales, ut supra dictum est. Horum nihil sequitur in cognitione indivisibili objecti divisibilis. *Ex quo patet ad 5.* IV.

IV. Unio in homine est spiritualis, & tamen est divisibilis integraliter, si enim esset indivisibilis, sequeretur, quòd quoties homo nutritur, vel amittit partem materiæ, toties amittat totam unionem, quod dici non potest: tum, quia aliàs per nutritionem mutaretur essentialiter compositum, cùm unio sit de essentia compositi, quod tamen nemo dicet; tum, quia si unio deperditur per nutritionem, sequitur illam procedere ab anima non unita, quod falsum est; ergo non implicat substantiæ spiritualis constans partibus integrantibus. Idem est de ubicatione Angeli in loco divisibili. *Confir.* quando video longum terræ spatium, non tantùm visio externa, sed etiam interna, quæ est spiritualis, habet partes integrantes, quod inde probatur: quia partes remotiores non ita clarè videntur, ergo non est eadem visio indivisibilis de utroque; si enim esset eadem, quomodo esset magis & minùs clara, intensa &c. 2. Gratia habitualis constat partibus integrantibus intensivis; ergo rei spirituali non repugnant partes integrantes. Et certè intensio & extensio qualitatum tantùm differunt in ordine ad subjectum, gradus enim, qui eidem subjecto indivisibili, vel eidem parti subjecti uniti, dicuntur intensi, si uniantur diversis partibus subjecti, dicuntur extensi. 3. Potest DEUS creare gratiam habitualem spiritualem, eámque uniri subjecto materiali cum correspondentia partium ad partes, ergo. ℟. 1. *Neg.* Unionem hominis esse spiritualem, dependet enim in fieri, & conservari à materia. Ubicatio *A*ngeli spiritualis est, non tamen constat partibus integrantibus, sed indivisibilis reddit Angelum præsentem loco divisibili, ut Quæst. 8. art. 1. &c. dicetur. ℟. 2. *Permittendo* unionem in homine esse spiritualem, negando tamen eam habere partes integrantes. Unde fateor hominem quoties nutritur, aut perdit partem materiæ, toties amittere unionem, & consequenter nutritionem esse mutationem essentialem, sive substantialem, loquendo physicè, non tamen moraliter; sicut in sententia identificantium actionem eductivam, & unionem formæ, mutatio actionis conservativæ formæ, est mutatio essentialis compositi loquendo physicè, in quo nihil est absurdum. Dici etiam potest, in homine non esse unicam unionem indivisibilem, sed tot, quot sunt minima unibilia, & consequenter, dum per nutritionem perditur pars materiæ, non perdi unionem omnem priùs habitam, sed tot uniones, quot illa pars materiæ constabat unionibus. Illæ autem uniones correspondentes singulis unibilibus, non sunt partiales uniones, integrantes unicam totalem, sed sunt plures totales in suo genere. *A*ut denique dici potest, unionem hominis esse naturæ conditionatæ, & si quidem pars materiæ sit continuata cum alijs partibus, unire etiam illam animæ hominis; non unire, si non sit continua; ac proinde quando in nutritione acquiritur nova, vel perditur antiqua pars materiæ, non perdi antiquam, vel acquiri novam unionem essentialem, sed per eandem indivisibilem, quasi extensam, vel contractam, uniri animam modò pluribus, modò paucioribus partibus materiæ, ad eum ferè modum, quo de ipsa hominis anima in præsenti casu discurrunt adversarij. Neque displicere cuiquam debet vis hujusmodi conditionata uniendi, cùm in multis alijs materijs entia talia conditionata passim admittantur. Sic habitus juxta plerosque RR. inclinat per modum ponderis, si adsit, non inclinat, si non adsit objecti cognitio; & gratia habitualis, non facit justum & amicum DEO, si adsit peccatum mortale &c. ℟. 3. *Neg: Conf. A*liter enim quandoque discurrendum est de substantia, aliter de accidente, vel modo substantiæ; aliter de spiritu & corpore, aliter de aliquo pertinente ad spiritum & corpus. Sic licèt verum sit, unionem vel ubicationem spiritualem non esse intellectivam, vel punctum terminativum corporis esse indivisibile, non tamen verum est, substantiam spiritualem non esse intellectivam, vel aliquod corpus esse indivisibile. Similiter hîc, licèt verum sit unionem, vel ubicationem spiritualem constare partibus integrantibus, non sequitur tamen hoc verum esse de substantia spirituali. Disparitas autè est 1. quia omnis substantia spiritualis est, necessariò intellectualis, ut infrà patebit, non esset autem, nisi esset indivisibilis, quia non posset elicere cognitionem indivisibilem, cùm modus naturalis operandi sequatur modũ essendi, & consequenter non posset cognoscere objecta indivisibilia, juxta probata superiùs, adeóque non esset cognoscitiva omnis entis & veri, quod est contra rationem intellectûs: unio autem spiritualis non est intellectiva, neque advenit animæ rationali in quantum intellectivæ, ideóque potest esse divisibilis. 2. Quia si substantia intellectiva esset divisibilis integraliter, sequeretur eam esse quantam & corpoream, quia extensio & impenetratio partium suarum, esset ab intrinseco, quod est proprium corporum, & quantorum: Unio verò & ubicatio, licèt haberent partes extensas, & impenetrabiles, non ideò sequeretur, eas esse quantas & corporeas, quia partium illarum extensio & impenetratio non oriretur ab intrinseco, sed præcisè ab extensione & impenetratione partium corporis & loci, quibus partes unionis & ubicationis essentialiter affiguntur. Unde, si partes corporis & loci se penetrarent, sive naturaliter, sive supernaturaliter, statim etiam penetrarentur partes unionis & ubicationis

nis. *Ad 1. Confir: Neg. Ant: Argumenti & Conf: probationis*, nihil enim obstat, quò minùs eadem cognitio indivisibilis respectu unius objecti sit magis clara, quàm respectu alterius, respectu unius objecti intuitiva, respectu alterius abstractiva. Sic cognitio, quâ seipsum comprehensivè cognoscit Angelus, est intuitiva respectu essentiæ Angelicæ, abstractiva respectu effectuũ possibilium ab Angelo producibilium. Item cognitio intuitiva visionis beatificæ multò clariùs repræsentat visionem, quàm ejus objectum, DEUM: unde etiam docetur non fore beatificam. *Ad 2.* ℟. 1. dubium esse, utrùm accidentia spiritualia intendantur per additionem graduum, de quo aliàs. ℟. 2. *permisso Ant: Dist: Conf:* non repugnant rei spirituali partes integrantes, rei spirituali substantiali, Neg: accidentali, subdistinguo: non repugnant rei spirituali accidentali partes integrantes extensivæ, Neg: intensivæ Con. disparitas est; quia partes intensivæ gratiæ non sunt superfluæ, cùm valeant ad communicandum magis effectum subjecto, partes autem extensivæ essent superfluæ, quia cùm gratia ordinetur ad informandam substantiam spiritualem indivisibilem, non possent illi tribuere majorem vel minorem effectum formalem. Adde, extensionem qualitatum provenire à subjecto quanto, aut saltem termino, cui commensurantur, quale subiectum, non est subjectum gratiæ habitualis, quod necessariò est spirituale. Neque verum est, intensionem & extensionem non differre nisi per ordinem ad easdem, vel diversas partes subjecti, tum quia intensio, si fit per additionem graduum, fieri debet per additionem graduum heterogeneorum, non item extensio, ut suppono ex Physicis: tum quia intensio qualitatum non dicit ordinem ad subjectum, vel terminum quantum, sic verò propriè dicta extensio. *Ex quo patet ad 3. Neg.* enim *assumpt:* tum, quia probabilius est gratiam non posse uniri, nisi subjecto spirituali: tum, quia ob rationes dictas antea, gratia habitualis non habet partes extensas. Unde, si uniretur subjecto materiali, non extenderetur per correspondentiam partium suarum ad partes subjecti, sed eo modo, quo anima extenditur in corpore essendo tota in toto, & tota in singulis partibus.

Artic. IV. An Angeli sint substantiæ intellectuales?

Resp. Esse. Prob: 1. authoritate tum scripturæ, quæ Angelis tribuit intellectualitatem, & operationes intellectûs, ut Qu: 1. art: 1. dictum est: tum Philosophorum, qui propterea substantias illas, quas nos vocamus Angelos, vocabant Intelligentias. *Prob:* 2. ratione à posteriori: multa enim quæ præstant Angeli, fieri non possunt absque intellectu; adsunt enim advocati à Magis, percipiunt, & exequuntur eorum imperia, cognoscunt hominum sensa signo aliquo exteriore indicata, unde etiam cum ijs loquuntur, & percipiunt loquentes: non cognoscunt autem per cognitionem sensuum & phantasiæ, ut bruta, cùm sint incorporei, ut dictum est; ergo per cognitionem intellectualem. Præterea tentant per occultas mentis suggestiones, timent, & refugiunt amuleta sacra, exorcismos spirituales &c. Idem *probatur* ex motu Cœli: hic enim non provenit ab intrinseco, ut suprà dictum est, sed à motore extrinseco, qui quidem motor est vivens, ut omnes admittunt, non est autem vivens sensitivum & vegetativum, cùm sit perpetuus & incorruptibilis, sicut motus ipse est perpetuus & indefectibilis; ergo est vivens intellectuale. Cùm ergo motores cœlorum sint Angeli, ut Q: 1. art: 2. dictum est, relinquitur, Angelos esse substantias intellectuales. *Prob. 3.* quia anima rationalis est substantia intellectualis, ut suppono interim ex Animastica; ergo à fortiori Angelus, homine simpliciter superior & perfectior. *Prob: denique à priori:* implicat substantia immaterialis non intellectiva, atqui Angeli sunt substantiæ immateriales, ut dictum est; ergo intellectivæ. *Maj: Prob:* 1. dantur defacto omnes gradus rerum possibiles juxta dicta Q: 1. art: 2. sed defacto non datur substantia immaterialis non intellectiva, ut omnes admittunt, patétque ex Lateran: sub Innocent: 3. quod triplicem solùm agnoscit differentiam creaturarum, unam penitus materialem, & nullatenus intellectivam, videlicet mundanam; unam purè immaterialem & purè intellectivam, seu Angelicam; unam ex parte immaterialem, & similiter ex parte intellectivam, nempe hominem; ergo substantia immaterialis non intellectiva non est possibilis. *Prob: 2. eadem Maj:* immaterialitas est ratio, cur cognoscens possit cognoscere, & juxta gradum immaterialitatis, est gradus cognitionis, ergo immaterialitas perfecta, sive carentia omnis materiæ erit ratio cognitionis perfectæ, sive intellectualis; ergo implicat substantia immaterialis non intellectiva. *Ant: patet inductione:* omnia enim, quæcunque cognoscunt, recedunt aliquomodo à materia, quod ipsum *probatur:* quia proprium materiæ est limitare & coarctare formam ad hoc numero compositum & facere, ut sit hoc tantùm, & non aliud; atqui quæcunque cognoscunt, præter id, quod sunt, fiunt quodammodo intentionaliter id, quod cognoscunt, ergo recedunt à materia. *Min: Prob:* fieri enim aliud, est recipere formam alterius, atqui omnia quæ cognoscunt, recipiunt in se formam objecti cog-

cogniti, non quidem formam physicam, & materialem (aliàs cognoscens lapidem fieret physicè lapis) sed intentionalem & à materia abstractam, id est, speciem impressam, quæ ideo dicitur abstracta esse à materia, quia non recipitur in materia ejus rei, cujus est species, sed in cognoscente; adeóque imitatur formas spirituales, & immateriales, quæ existunt extra materiam. Neque obstat, quòd species hujusmodi recipiantur in potentia subinde aliqua materiali cognoscentis, v. g. species visiles lapidis in potentia visiva; non enim recipiuntur in ea, in quantum sunt species, & formæ intentionales objecti, sed in quantum sunt accidentia physica quædam certi generis, ac speciei: habent enim huiusmodi species duplex quoddam esse, unum physicum & entitativum, in quantum in se & secundùm se sunt quoddam accidens certæ speciei, & secundùm hoc pendent à materia, sicut alia quædam accidentia. Alterum est esse intentionale, in quantum sunt species & formæ vicariæ objecti, objectivè & in ordine ad cognitionem terminandam idem penitus cum objecto; & secundùm hoc non dependent à materia, sed existunt extrà & abstractæ ab illa. Ad eum ferè modum, quo Petrus aliàs civis, constitutus Legatus Cæsaris, habet duplex esse, unum quasi ad se, in quantum est hic homo privatus, & secundùm hoc potest dependere, v. g. à Magistratu civico; unum ad aliud, & repræsentativum alterius, nimirum Cæsaris, in quantum Legatus, & idem repræsentativè moraliter cum ipso, & secundùm hoc est independens ab omni Magistratu. Quod si quæras, in quo consistat illa major, minórve remotio rerum à materia, in qua fundari dicimus magis minúsve perfectam cognoscitivitatem; R. & dico, duo maximè esse propria materiæ. 1. Quòd sit pura potentia passiva; quantò ergo res quæpiam minus in se continet potentialitatis passivæ, tantò ampliùs recedit à materia, cùm minùs participet de proprietate illius. Cùm igitur in rebus inanimatis & plantis omnia sint potentialia (nihil enim in ipsis datur, quod non sit vel ipsa potentia passiva, sive materia, vel receptum in materia, & dependens in esse ab illa) ideo inanimata & plantæ sunt purè materialia & immersa materiæ. bruta verò, licèt etiam sint ex maxima parte potentialia (quidquid enim in ipsis ferè datur, est similiter, vel materia, vel forma recepta in materia, & pendens ab illa) quia tamen sunt capacia specierum intentionalium, quæ sunt formæ abstractæ à materia, ut dictum est, ideo quoad esse suum accidentale recedunt jam aliquomodo à materia, quamvis non ita ac homo: hic enim non tantùm quoad aliquod esse accidentale, sed etiam substantiale recedit aliquomodo à materia, quia non tantùm est capax specierum abstractarum à materia; sed insuper forma illius substantialis potest subsistere per se & extra materiam, quamvis existere etiam possit in materia. Angelus verò, quia non solùm potest existere extra materiam, sed neque ullo modo per modum formæ ordinatur ad materiam, ideo adhuc magis recedit à materia, quàm homo; quia tamen componitur ex essentia & esse, ex natura & subsistentia, ex substantia & accidentibus, tanquam ex potentia & actu, hinc involvit adhuc aliquid potentialitatis, nec est remotus omnino à materia. Denique DEUS, cùm nihil omnino contineat potentialitatis passivæ, sed sit actus purus & expers omnis compositionis, ideo ex hoc capite longissimè omnium & omnimodè distat à materia. Altera materiæ proprietas est, quòd limitet formam ad certum numero compositum; unde quantò res est, aut esse potest plura, tantò iterum recedit magis à materia, quæ est principium limitationis. Cùm ergo rursus res inanimes & plantæ nullo modo possint esse alia, quàm hoc, quod sunt (cùm neque possint in se recipere formas aliorum physicas, nec intentionales, seu species impressas) ideo nullo modo recedunt à materia. Bruta verò, cùm possint in se recipere formas intentionales aliorum, & ita fieri intentionaliter alia, recedunt jam aliquatenus à materia: quia tamen valde paucorum, videlicet solorum sensibilium, formas possunt recipere, hinc recessus brutorum à materia est valde modicus. Post hoc sequitur homo, qui, quia non solùm rerum sensibilium, sed etiam insensibilium, non tantùm singularium, sed etiam universalium formas intentionales recipit, longiùs jam removetur à materia, quàm bruta. Sed, quia homo non habet in se actu omnium rerum formas intelligibiles, & species, quas habere potest, sed eas successivè acquirit, & fabricat per intellectum agentem, hinc non tantum distat à materia, quantum Angelus, qui omnium rerum (saltèm naturalium) species & formas intentionales sibi habet concreatas, ut inferiùs dicetur, unde etiam caret intellectu possibili & agente. Non distat tamen adhuc omnimodè à materia, sicut DEUS; tum, quia DEUS est omnia, non tantùm intelligibiliter, sed etiam physicè, in quantum illa sunt ens, non item Angelus; tum, quia DEUS est per essentiam suam species & forma intelligibilis rerum, & quidem omnium omnino, & insuper species perfectissima, nimirum intuitiva & comprehensiva, imò supercomprehensiva, Angeli verò habent solùm aliarum rerum formas intelligibiles per accidens, & sibi superadditas, & quidem non omnium omnino rerum, neque intuitivas omnes, & comprehensivas, ut suis locis infrà dicetur. Ubi

etiam

etiam breviter adnoto: in rebus cognoscitivis statum physicum proportionari statui intentionali, ita, ut quo modo se habet res cognoscitiva quoad modū essendi, ita se eadem habeat, quoad modum cognoscendi. Hinc DEUS, sicut quoad modū essendi est actus purus physicus, id est, ipsū esse actuale omnium entium, in quantum entium; ita quoad modum cognoscendi, est actus purus intentionalis, id est, ipsa species actualis & actuale intelligere omnium intelligibilium. *A*ngelus verò, sicut non est actus purus physicus essendi, sic nec est actus purus intentionalis intelligendi, sed est in potentia ad utrumque; hinc intelligit per species, & cognitionem distinctam: sicut tamen essentia ipsius est omnino simplex, non autem composita ex potentia & actu, habétq; omnem perfectionem substantialem, simul ab instanti primo suæ existentiæ acceptam à DEO, non tamen omnem accidentalem, sed illam sibi ipsi acquirit, transeundo v. g. à loco ad locum; ita vis ipsius intelligendi est simplicissima, non composita ex intellectu possibili & agente, habétque totam perfectionem intentionalem, quasi substantialem, id est, actum primum intelligendi, sive species intelligibiles à DEO acquisitas simul in instanti creationis, non tamen omnem accidentalem, id est, omnem actum secundum intelligendi, sive cognitionem actualem, hunc enim acquirit per propriam operationem, transeundo ab una ad aliam cognitionem. Homo verò præterquam quòd non sit actus purus essendi, insuper quoad essentiam est compositus ex materia & forma, potentia & actu, nec habet omne esse suum physicum simul, sive accidentale, sive substantiale, sed paulatim illud acquirit per nutritionem & augmentationem, attrahendo sibi à rebus alimentum, illúdque depurando, & sibi proportionando; ita præterquam, quòd non sit actus purus intelligendi, sed intelligat per species & cognitiones distinctas, insuper vis illius intelligendi est composita ex intellectu possibili & agente, neque acquirit actum primum intelligendi, id est species, vel actum secundum, sive ipsas cognitiones simul, sed successivè, sumendo species ab objectis externis & sensibilibus, illásque à materialitate depurando, & sibi proportionando. Et sicut idem homo quoad esse physicum constat formâ physicâ, nimirum animâ, quæ simul ordinatur ad materiam, tanquam eius forma, & simul est per se subsistens, tanquam immaterialis, ita quoâd esse intentionale, duplicis generis habet formas intentionales, seu species intelligibiles, alias materiales, receptas in materia & organis corporeis, alias immateriales & subsistentes extra materiam. Denique bruta præter ea, quæ sibi cum homine habent communia, sicut constant formâ physicâ purè materiali, & dependente à materia, ita formas intentionales solùmetiam habent materiales & receptas in materia, hæc obiter. *Probatur jam eadem Maj:* 3. Quòd nimirum implicet substantia immaterialis non intellectualis. Omnis substantia fundat aliquem modum naturalem operandi, proportionatum suo modo essendi; atqui substantia immaterialis, ut talis, habet modum essendi ordinis perfectissimi: est enim perfectioris ordinis, quàm qualecunque accidens, vel substantia materialis, ergo fundat modum naturalem operandi similiter ex suo genere ordinis perfectissimi, & perfectiorem quovis modo operandi naturali cujusvis accidentis, aut substantiæ materialis. Illa autem operatio non potest esse purè transiens, quia talis operatio est valde imperfecta & non vitalis, & inferior multis operationibus substantiarum materialium; ergo debet esse operatio immanens, & quidem vitalis; non potest autem esse materialis, cùm sit operatio substantiæ spiritualis propria; ergo necessariò debet esse spiritualis; atqui operatio spiritualis vitalis, nulla datur, nisi vel intellectio, vel connexa cum intellectione; ergo omnis substantia immaterialis fundat operationem intellectualem, & ita repugnat substantia immaterialis, non intellectualis. *Prob: eadem Maj:* 4. quantò aliqua forma superat imperfectionem materiæ, tantò est perfectiùs activa: materia enim est minimè activa, sed maximè receptiva; sed omnis substantia immaterialis ex ipsa ratione immaterialitatis maximè superat imperfectionem materiæ; ergo est perfectissimè activa; sed operatio vitalis est perfectior non vitali, & inter vitales perfectior est intellectualis; ergo omnis substantia immaterialis est intellectualiter operativa. *Prob. 5. eadem Maj:* Omnis, & sola intellectualis substantia præter id, quòd est, potest fieri omnia, sed omnis substantia immaterialis potest fieri omnia; ergo omnis est intellectualis. *Maj: quoad 1. partem prob:* Omnis enim cognoscens, manendo id quod fuit, fit quodammodo suum objectum cognitum, ut patet per Philos. 3. de *A*nima tex. 37. ubiait: *Anima, est quodammodo ea omnia, quæ sunt, nam quæ sunt aut sunt sensibilia, aut scibilia, est autem scientia quidem scibilia quodā modo, sensus autem sensibilia.* Et ratio est, quia omnis cognoscens fit cognoscens per hoc in actu 1. quòd vel recipiat in se speciem, similitudinem, formam intelligibilem objecti, vel certè, quòd ipsemet per essentiam sit talis species objecti; in actu verò secundo per hoc, quòd producat in se speciem, formam, similitudinem intelligibilem, vitalem objecti; vel certè, quòd ipse sit per essentiam similitudo vitalis ejusmodi objecti, quam similitudinem vocamus cognitionem; atqui

ſpecies intelligibilis & cognitio ſunt repræſentativè intentionaliter ipſum objectum, ſicut legatus Cæſaris eſt repræſentativè moraliter Cæſar; ergo ſicut materia recipiens formam phyſicam v. g. lapidis, vel ligni fit phyſicè lapis, vel lignum, ita intellectus cognoſcens, recipiendo formam intentionalem rei, fit intentionaliter illa ipſamet res. Subſumo: atqui omnis ſubſtantia intellectualis poteſt cognoſcere omnia; omnia enim cadunt ſub rationem formalem ipſius, nimirum ſub rationem entis & veri; ergo omnis ſubſtantia intellectualis præter id, quod eſt, & manendo, quod fuit, poteſt quodammodo fieri omnia. Quod autem etiam ſola hoc poſſit, *probatur*: quidquid eſt præter ſubſtantiam intellectualem, vel nullo modo eſt cognoſcitivum, vel tantùm per ſenſum; atqui res nullo modo cognoſcitiva non poteſt fieri omnia, præter id, quod eſt, quia nec poteſt fieri ſimul alia phyſicè, recipiendo ſimul formam phyſicam rei alterius, ut per ſe patet; nec etiam intentionaliter, recipiendo ſpeciem intentionalem aliorum, ſpecies enim hæ, vel ordinantur ad cognitionem; vel ſunt ipſa cognitio: Res verò tantùm per ſenſum cognoſcitiva, licèt poſſit cognoſcendo fieri aliqua, nimirum objecta ſenſibilia, non tamen omnia, nimirum merè intelligibilia, cùm ſenſus non ſit capax ſpecierum intelligibilium, ſed tantùm ſenſibilium, nec cognitionum intellectualium, ſed tantùm ſenſualium; ergo ſola ſubſtantia intellectualis, præter id, quod eſt, poteſt fieri omnia. *Prob: jam etiam Min.* (quòd nimirum omnis ſubſtantia immaterialis poſſit fieri omnia intentionaliter) ratione ſuprà factâ. Quia quantò ſubſtantia aliqua à materia magis recedit, tantò eſt perfectiùs cognoſcitiva, & conſequenter ſubſtantia, quæ penitus caret materiâ, eſt perfectiſſimè cognoſcitiva, adeóque cognoſcitiva intellectualiter, atqui omnis intellectus poteſt fieri omnia, ut dictum eſt, ergo. 2. quia nullum eſſe intentionale pugnat cum eſſe phyſico ſubſtantiæ immaterialis, cùm ſint diverſi generis, aliunde verò ſubſtantia immaterialis eſt proportionata ad recipiendam quamvis ſpeciem immaterialem cujuscunque rei, cùm ſint ejuſdem Ordinis; ergo omnis ſubſtantia immaterialis poteſt recipere quamcunque ſpeciem immaterialem cujuscunque rei; poſſe autem fieri omniâ intentionaliter non eſt aliud, quàm poſſe recipere omnium rerum ſpecies intentionales. Ergo omnis ſubſtantia immaterialis poteſt aliquomodo, id eſt intentionaliter, fieri omnia; quod erat probandum. *Prob denique 6. Maj*: Intellectus per hoc fit actu intelligens, quòd fiat objectum actu intelligibile, quà tale, ut dictum eſt; atqui objectum quodvis fit per hoc actu intelligibile, quòd ſit abſtractum à materia, vel per ſe, vel per ſui ſpeciem; ergo etiam Intellectus fit per hoc actu intelligens, quòd ſit immaterialis, & abſtractus à materia, & per conſequens immaterialitas ſubſtantiæ eſt ratio intellectualitatis, adeóque repugnat ſubſtantia immaterialis, non intellectualis. *Maj: patet*: quia omnis res fit per hoc aliquid, quòd recipiat alicuius formam, v. g. materia per hoc fit homo, quòd recipiat in ſe formam hominis; atqui intellectus per hoc fit intelligens, quòd recipiat in ſe formam & ſpeciem intentionalem objecti, per ſpeciem autem intentionalem fit res actu & proximè intelligibilis; ergo per hoc fit intellectus actu intelligens, quòd fiat ſuum objectum, in quantum hoc eſt actu intelligibile. *Min: etiam prob*: quia objectum per hoc fit actu intelligibile, quòd uniatur intellectui, ſicut forma lapidis per hoc fit actu forma materiæ, ſeu materiata, quòd uniatur materiæ; atqui non unitur intellectui ſecundùm ſuum eſſe materiale (aliàs lapis entitativè & phyſicè deberet uniri intellectui) ſed unitur vel per ſui ſpeciem impreſſam immaterialem, adeóque à materia abſtractam, vel certè per ſuammet immaterialem entitatem, ergo &c.

Ceterùm licèt Angeli ſint intellectuales, ut hactenus dictum eſt, non datur tamen in illis intellectus poſſibilis, & agens reſpectu objectorum naturalium, niſi æquivocè. Ratio eſt, quia intellectus dicitur poſſibilis 3. de Anim: c. 4. in quantum caret ſpeciebus, quas de ſe habere poteſt; agens verò, in quantum abſtrahere poteſt ſpecies ejusmodi intelligibiles à phantasmatibus, vel rebus; Angelus autem nec ſumit ſpecies rerum naturalium à rebus, nec caret illis aliquando, ſed habet illas à DEO ſibi concreatas, ut infrà oſtendetur, ergo. Dixi 1. *reſpectu objectorum naturalium*, reſpectu enim ſupernaturalium, vel arcanorum alieni cordis, admitto in Angelo intellectum poſſibilem: quia horum ſpecies non habet ſibi congenitas, ut etiam dicetur. Dixi 2. *Niſi æquivocè*; ſi enim quis per intellectum agentem & poſſibilem, intelligeret præcisè potentiam productivam & receptivam cognitionum intellectualium, haud dubiè admittendus erit uterque intellectus in Angelis, ſed hæc acceptio non eſt propria, neque Ariſtotelis, qui primus hujus diviſionis inventor eſt.

Sed contrà 1. Nulla eſt contradictio in ſubſtantia immateriali, non intellectiva; ergo ex immaterialitate Angeli non arguitur intellectualitas. *Confir*: non implicat ſubſtantia immaterialis, nullius rei operativa, ſed hæc non eſſet intellectiva, quia intelligere, eſt agere; ergo. 2. Non implicat ſubſtantia emanativa ex ſe præcisè qualitatum ſpiritualium, non tamen cognitionum, non enim omnis qualitas ſpiritualis eſt cognitio;

nirio; vel certè emanativa quidem cognitionum immaterialium, non tamen intellectionum, cùm non omnis cognitio spiritualis sit intellectio, sed possit dari sensatio indivisibilis, adeóque spiritualis; ergo. 3. Non implicat substantia immaterialis cognoscitiva solorum objectorum sensibilium, idque per cognitiones immateriales hæc autem non esset intellectiva, quia intellectus debet posse etiam cognoscere remota à sensibus, ergo &c. R. 1. *Retorquendo argumentum & Confir*: nulla est contradictio in eo, quòd omnis substantia immaterialis essentialiter fundet intellectualitatem, vel quòd omnis substantia immaterialis sit operativa; ergo ex immaterialitate Angeli rectè arguitur intellectualitas. R. 2. *Ad argumentum Neg: Ant:* & dico ex singulis Conclusionis nostræ probationibus, alias & alias repugnantias talis substantiæ erui posse, ut consideranti ultrò patebit. Addo hîc adhuc unam: Quia omnis substantia immaterialis (imò alia quævis, ut brevi dicetur) est activa; ergo debet posse agere circa objectum sibi proportionatum, ejusdémque secum ordinis, nimirum circa substantiam immaterialem; non potest autem circa hanc agere producendo ipsam realiter, quia substantia immaterialis creatur, quod excedit vires creatas; nec etiam præcisè impellendo, & movendo illam localiter: tum, quia multi negant impulsionem talem existere; tum, quia non decet unam substantiam immaterialem subijci alteri, saltem inferiori, ut ab ea loco pelli possit; tum denique, quia adhuc substantia movens deberet cognoscere motam; ergo debet circa illam posse agere intentionaliter, cognoscendo, & appetendo illam; non potest autem esse cognoscitiva purè materialiter; ergo immaterialiter, seu intellectualiter. *Ad 1. Confirm:* R. *Neg: Assumpt:* Cùm enim intelligere sit operari, eædem rationes, quæ pro conclusione adductæ probant repugnare substantiam immaterialem non intellectivam, probant quoque repugnare substantiam immaterialem, non operativam. Ratio præterea est 1. Quia talis substantia esset, & non esset: esset, ut supponitur; non esset, quia omne esse est propter operari: si enim sufficeret rem esse, ut præcisè sit, nulla excogitari posset superflua: nam omnis hoc haberet, quod esset. 2. Quia esset otiosè, & non esset; Esset, quia esse, & nihil operari, est esse otiosè; non esset, quia otiosum horret natura, adeóque implicat dari esse otiosum à natura. Nec sufficit, quòd illa substantia operaretur suas proprietates: tum, quia difficulter explicari potest, quales eæ essent proprietates, si illa substantia de cætero nullius foret operativa, cùm proprietates physicæ rerum non sint ferè aliæ, quàm potentiæ & qualitates activæ: tum, quia proprietates spectant ad esse perfectum & completum rei, adeóque licèt hujusmodi substantia operaretur suas proprietates, adhuc esset præcisè, ut esset, & consequenter esset otiosè; tum, quia si hoc sufficeret, nulla res excogitari posset superflua, cùm quælibet operetur suas proprietates, supposito, quòd proprietates producantur ab ipsis rebus, & non à generante. 2. Quia talis substantia esset forma, & non esset. Esset, quia omnis substantia immaterialis est forma (informans scilicet, vel assistens) ut sumitur ex dictis Q. 2. art. 2. Non esset, quia omnis forma est activa, cùm è contrario omnis materia sit passiva. 4. Quia esset natura, & non esset. Esset, quia omnis substantia est natura; non esset, quia natura est primum principium motûs & quietis, primum autem principium est principium activum, talis verò substantia non esset activa. *Ad 2. Confir:* R. *Neg: utramque partem assumpti*: Ratio est 1. quia omnis substantia immaterialis debet esse emanativa operationis immaterialis vitalis, ex suo genere perfectissimæ, ut probatum est suprà; talis autem est sola intellectio, vel alia qualitas connexa cum intellectione; 2. Quia, si non repugnaret substantia huiusmodi, daretur defacto, juxta principium positum Q. 1. art. 2. in probat. 2. partis, non datur autem defacto, ut etiam Adversarij supponunt. 3. Quia substantiæ immaterialitas, est ratio cognoscitivitatis, & intellectualitatis, ut etiã suprà ostensum est; ergo repugnat substantia immaterialis non emanativa cognitionis & intellectionis: sicut repugnat substantia animalis rationalis non emanativa sensationis & discursûs, quia animalitas & rationalitas est ratio sentiendi, & discurrendi. *Ad prioris partis probat: dico*, licèt quædam darentur immateriales qualitates, quæ non sint intellectio vel cognitio, tamen ob rationes dictas non potest dari substantia immaterialis, quæ sit illarum præcisè emanativa, & non etiam cognitionum intellectualium. *Ad alterius partis probationem ajo*, esse repugnantiam in adjecto *sensationem indivisibilem*: si enim est cognitio, & est indivisibilis, jam non est sensatio, sed intellectualis cognitio, propter dicenda alibi. *Ad 3. Confir:* R. *iterum Neg: Assumptum*: cognoscere enim sensibilia per cognitiones immateriales, est illa cognoscere, prout abstracta à materia & remota á sensibus (cognitio enim immaterialis est cognitio abstrahens objectum à materia sensibili) atque ita hoc ipso, quòd sic cognoscat sensibilia, poterit etiam cognoscere remota à sensibus. 2. Quia, ut probatum est, omnis substantia immaterialis fundat intellectualitatem, intellectus autem est cognoscitivus etiam remotorum à sensibus; ergo &c.

II. Incorruptibilitas est perfectio altioris ordinis, quàm immaterialitas; sed incorruptibilitas non fundat intellectualitatem, ut patet in corporibus cœlestibus; ergo nec immaterialitas. *Confir:* Dantur accidentia immaterialia, quæ non sunt intellectiva; ergo non omne immateriale est intellectivum. Quod si dicas hoc intelligendum esse de substantijs, *Contrà est*: quia non omne accidens immateriale est intellectio, ergo nec omnis substantia immaterialis est intellectiva. 2. Immaterialitas nec potest esse radix intellectivi, in quantum dicit privationem materiæ, cùm privatio non possit esse radix perfectionis positivæ, nec in quantum dicit aliquid positivum, fundans illam privationem, quia, cùm intellectualitas sit essentialis differentia rei intelligentis, non potest habere causam, sive prædicatum prius se; ergo nullo modo potest esse ratio intellectualitatis. 3. Quando aliqua separata non sunt etiam inadæquatè principiativa alicujus formalitatis, nec conjuncta possunt illam principiare, sed ratio substantiæ de se, nec inadæquatè principiat intellectivum, neque ratio spiritualis, ut patet in charactere sacramentali; ergo hæ duæ rationes neque conjunctę poterunt eam principiare. ℟. *Neg: Maj:* Quis enim non magis appetat, & æstimet, quòd sit homo, quamvis sit corruptibilis, quàm lapis vel adamas incorruptibilis &c. *Adde*, quòd, cùm omnis substantia immaterialis sit etiam incorruptibilis, ut dicetur Art: 6. non autem vicissim, magis sit appetibilis substantia immaterialis, quàm præcisè incorruptibilis. Similiter, quis neget hominem, etiam seclusâ incorruptibilitate animæ, esse similiorem DEO, quia constat parte immateriali, quàm cœlum incorruptibile? illa enim perfectio minùs DEO appropinquat, & assimilat, quæ pluribus imperfectionibus conjungi potest, quæque magis rebus creatis communis est; incorruptibilitas autem præcisè sumpta, conjungi potest cum corporeitate, & consequenter cum imperfectionibus rei corporeæ, quæ sunt maximæ & plurimæ (quas omnes excludit immaterialitas) convenitque pluribus rebus creatis (nimirum, & corporeis, & incorporeis) quàm immaterialitas. *Ad Confir: 1.* ℟. *Conc: Totum.* de solis enim substantijs immaterialibus intelligendum est, quod diximus: *omne immateriale esse intellectivum*, non de immateriali, ut sic, vel de accidentibus immaterialibus. Ratio est, quia intellectivum importat principium vitale quod, quod soli substantiæ convenit, ac proinde in solis substantijs immaterialitas est radix intellectualitatis. *Ad rationem oppositam* disparitas est. 1. Quia sicut non omne accidens materiale est extensio, licèt omnis substantia materialis sit extensa, quia scilicet substantia materialis ordinatur quidem ad extensionem, sed non ad solam, verùm etiam ad alias operationes & accidentia, quæ tamen & ipsa substantiæ materiali proportionari debent, adeóque esse materialia; ita non omne accidens immateriale est intellectio, licèt omnis substantia immaterialis sit intellectiva, quia videlicet substantia intellectiva ordinatur quidem ad intellectionem, sed non ad solam, verùm etiam ad alias perfectiones, & operationes, quæ & ipsæ, cùm substantiæ immateriali proportionari debeant, debent esse immateriales. Disparitas est 2. quia non omnia accidentia immaterialia, sunt immaterialia per se, & ratione sui, sed tantùm per accidens quasi, & ratione alterius, quia nimirum ordinantur ad aliquod immateriale, ut patet in ubicatione immateriali Angeli: hæc enim non est immaterialis per se, & ratione sui, sive quia est ubicatio, cùm detur etiam ubicatio materialis, sed est immaterialis, ratione alterius, quia scilicet est Angelica, & ordinatur ad Angelum, qui per se immaterialis est. Ad intellectionem autem requiritur, ut sit accidens immateriale per se, & ratione sui (per hoc enim distinguitur à cognitione sensuum & phantasiæ, unde etiam intellectio Angeli non est tantùm immaterialis, quia est Angeli, sed etiam quia intellectio est) adeóque non omne accidens immateriale est intellectio; è contra verò omnes substantiæ immateriales, sicut sunt entia per se, ita etiam sunt immateriales per se, & ratione sui, & non propter ordinem ad aliud, & ideo omnes sunt intellectivæ. *Ad 2. Confir:* ℟. *Neg: alteram partem assumpti, & suppotum prob*: sicut enim risibile non est differentia prima, & essentialis rei risibilis, sive hominis, sed rationale, in quo fundatur risibile; ita intellectualitas non est differentia prima & essentialis rei intelligentis, quæ est intelligens, v. g. hominis & Angeli, sed immaterialitas in qua fundatur intellectualitas. *Ad 3. Confir:* ℟. *Neg: Min:* nam sicut per se substantia, & materiale, principiant inadæquatè impenetrabilitatem, ita substantia, & immateriale intellectualitatem. Ratio est, quia intellectivum importat principium vitale, immaterialiter cognoscitivum, quorum prius non nisi substantiæ, posterius non nisi immateriali potest convenire.

IV. Quando affirmatio non est causa affirmationis, neque negatio est causa negationis, atqui affirmatâ materialitate, non necessariò affirmatur *non cognoscitivum*, ut patet in brutis, quæ sunt materialia, & tamen cognoscitiva; ergo etiam negatâ immaterialitate, non necessariò negatur *non cognoscitivum*, adeóque non omnis substantia immaterialis est cognoscitiva, multò minùs intellectiva. *Confir: 1.* Aliqua substantia purè materialis, ut aër, est receptiva specierum intentionalium visibilium; ergo

vicissim

vicissim aliqua substantia purè immaterialis poterit non esse receptiva specierum intentionalium, adeóque nec intellectiva, 2. Eadem est ratio intellectivi & intelligibilis, atqui res materialis potest esse intelligibilis, ergo etiam intellectiva, ergo vicissim res immaterialis potest esse non intellectiva. 3. Si substantia immaterialis essentialiter est intellectiva: ergo summè immaterialis erit summè intellectiva, sed *A*ngeli sunt summè immateriales, carent enim omni materiâ; ergo erunt sumè intellectivi, quod falsum est, cùm hoc soli DEO competat. R. *Dist: Min:* affirmatâ materialitate omnimodâ, non necessariò affirmatur incognoscitivum Neg: affirmatâ materialitate, tantùm secundùm quid, & aliquali, non affirmatur incognoscitivum, subdistinguo: non affirmatur incognoscitivum omnimodè & simpliciter Conc: incognoscitivum aliqualiter Neg: sicut enim juxta gradum immaterialitatis in substantijs crescit gradus cognoscivitatis, ita juxta gradum materialitatis decrescit. Unde, quæ omnimodè sunt materialia, ut elementa, mixta inanimata, plantæ, omnimodè etiam sunt incognoscitiva; quæ verò sunt aliquomodo materialia, aliquomodo immaterialia, ut bruta, sunt similiter aliquomodo cognoscitiva, nimirum objectorum sensibilium, aliquomodo incognoscitiva, nimirum insensibilium &c. Unde falsò supponit argumentum bruta esse omnino materialia: oppositum enim constat ex dictis pro conclusione. *Ad 1. Confir: Neg: Cons:* Ex eo enim, quòd res imperfectior possit habere certam perfectionem, non sequitur, quòd res perfectior possit carere eâ perfectione: potest enim res perfectior habere jus ad perfectionem, ad quam participandam imperfectior habet puram capacitatem. Adde, species visibiles recipi tantùm in aëre materialiter, non autem cum effectu formali potentis proximè videre, audire: quemadmodum recipiuntur in oculo, vel aure animalis. *Ad 2.* R. *Neg: Min:* nam hoc ipso, quòd res fiat intelligibilis, abstrahitur à materia, fitque immaterialis, non quidem physicè & intrinsecè, sed extrinsecè, per speciem sui intentionalem. *Vel Dist: eandem Min:* res materialis potest esse intelligibilis in potentia & remotè, si nimirum abstrahatur à materia Conc: actu & proximè Neg: & *Neg: primam Cons:* ut enim res materialis esset in potentia, & remotè intellectiva, deberet posse physicè & intrinsecè abstrahi à materia, quod implicat, ut verò res materialis sit in potentia intelligibilis, sufficit, ut possit abstrahi à materia extrinsecè per sui speciem. *Ad 3. Neg: Subsumpt:* summa enim immaterialitas non tantùm importat exclusionem omnis materiæ, prout materia significat subjectum quantũ, sed prout significat quodcunq; subjectum, & potentiam passivam, ac receptivam: Talis autem immaterialitas reperitur in solo DEO, non in Angelis, quippe, qui componuntur ex essentia & esse (saltem ratione) naturâ, & subsistentiâ, substantiâ & accidentibus, ut suprà habitum est.

Artic. V. An *Angeli sint substantiæ Volitivæ, & Libertate præditæ?*

R*Esp: Esse. Prob: 1. pars ex Script:* quæ Angelis tribuit operationes voluntatis, ut desiderium 1. Petri 1. peccatum 2. Petri 2. &c. *Prob:* 2. quia non solùm in mente humana, sed etiam Angelica invenitur imago DEI, atqui imago DEI invenitur in mente, in quantum hæc est prædita memoriâ, intellectu, voluntate, ut docet Augustin: lib: 10. de Trinit: c. 11. & 12. ergo etiam in Angelis datur Voluntas. *Prob: 3.* quia vis volendi pertinet ad perfectionem (aliàs non daretur in DEO) invenitúrque in homine; ergo magis in *A*ngelo, qui perfectior est homine. *Prob: 4. à priori.* ostensum est enim *A*ngelos esse intellectivos, atqui omne Intellectivum est Volitivum; ergo Angeli sunt volitivi. *Min: prob:* 1. DEUS & homo, qui sunt duo extrema naturæ intellectualis, sunt necessariò volitivi; ergo etiam omnis natura intellectualis intermedia, adeóque omne omninò intellectivum. *Eadem Min: prob:* 2. si dari posset intellectivum non volitivum, daretur defacto: constitueret enim novum gradum entis, non datur autem, ut omnes fatentur; ergo. *Prob: 3. hæc Min:* Ad omnem aliam formam sequitur aliquis appetitus proportionatus tali formæ: ad formam enim merè naturalem, sequi videmus appetitum innatum, seu naturalem, ad formam verò apprehensam per sensum, appetitum sensitivum; ergo similiter ad formam apprehensam per intellectum sequitur appetitus intellectivus, seu voluntas, & consequenter omne intellectivum volitivum. *Explico:* bonum est, quod omnia appetunt, Ethic: 1, adeóque omnis res appetit suum bonum, utique appetitu sibi congruo & proportionato. Triplicis autem generis res inveniuntur: quædam nullo modo cognoscitivæ; & hæ constant solâ formâ naturali, & physicâ, receptâ in materia, ut sunt inanimata, & plantæ: quædam sunt cognoscitivæ, sed solùm per sensus, & objectorum sensibilium, & hæ præter formam naturalem & physicam, recipiunt in se formas & species intentionales rerum sensibilium, ut viventia sensitiva: quædam denique sunt cognoscitivæ per intellectum omnium omnino cognoscibilium, & in his iterum, præter formam physicam ipsorum, dantur, vel dari possunt formæ, sive species intentionales omnium omnino cognoscibilium. Et quia proprium sensûs est, cognoscere particularia,

cularia, intellectûs verò universalia, omnis autem cognitio fit per formas & species intentionales, ut hîc suppono; inde fit, ut in his, quæ sunt cognoscitiva per sensum, dentur formæ, & species particulares, & rerum particularium, quà talium, in ijs verò, quæ cognoscunt per intellectum, dentur formæ & species intentionales universales, & rationum universalium. Cùm ergo appetitus cujusque rei debeat proportionari rei, res autem quævis sit per suam formam, sequitur debere appetitum proportionari formæ; ergo cùm in rebus non cognoscitivis detur tantùm forma physica, & naturalis, in rebus verò cognoscitivis per solos sensus, detur & forma naturalis & intentionalis objectorum sensibilium, & particularium, quà talium, denique in rebus cognoscitivis per intellectum, non solùm detur forma physica & naturalis, sed dentur etiam formæ intentionales omnium cognoscibilium, & quidem formæ universales, sequitur similiter in rebus non cognoscitivis dari appetitum merè physicum & naturalem, id est talem, qui non dirigatur ullâ cognitione, sed feratur ad bonum purè naturale, non autem ad bonum cognoscibile, quà tale; in rebus verò cognoscitivis per solos sensus, dari appetitum sensitivum, sive talem, qui dirigatur à cognitione sensuum, feratúrque in solum bonum sensibile, & particulare, ut tale; in rebus denique cognoscitivis per intellectum dari appetitum intellectualem, id est, talem, qui reguletur cognitione intellectuali, & feratur in omne bonum cognoscibile, & in ipsam rationem universalem boni; hic autem appetitus dicitur voluntas, adeóque in omni intellectivo datur voluntas. *Prob: 4. hæc Min:* & declaratur ulteriùs præcedens argumentum. Quidquid DEUS operatur, operatur ut bonus, & ex intentione boni: adeóque essentialiter ordinat omnia ad bonum, quantum unaquæque res capax est, atqui omnis res ordinatur ad suum bonum per inclinationem, & appetitum ad illud; ergo DEUS cuilibet rei imprimit appetitum ejus boni, cujus res capax est: cùm autem res aliquæ tantùm sint capaces boni sui naturalis, non percipiendo illud, sed tantùm per quandam unionem physicam illud possidendo, ut sunt res inanimatæ, & plantæ; aliæ sint capaces boni sensibilis, & particularis per sensum vitaliter perceptibilis, ut sunt viventia sensitiva; aliæ sint capaces boni universalis & imaterialis, & per intellectum perceptibilis; sequitur DEUM impressisse omnibus rebus inanimatis & insensitivis appetitum innatum, & naturalem, qui nihil aliud est, quàm exigentia naturæ ad aliquâ perfectionem physicam, sibi convenientem, ut frigus, calorem, quietem in centro &c. omnibus verò viventibus sensitivis appetitum sensitivum, qui non est aliud, quàm exigentia quædam vitalis rei ad bonum aliquod sensibile & particulare sibi conveniens, ut est sapor, color &c. denique omnibus substantijs intellectualibus appetitum intellectualem, seu voluntatem, quæ non est aliud, quàm exigentia vitalis ad bonum quodcunq; etiam insensibile, vel universale, ut est DEUS, bonum honestum &c. *Prob: 5. eadem Min:* Unicuique rei inest appetitus boni proportionatus, ut dictum est; atqui Intellectivo, ut tali non proportionatur appetitus innatus, & sensitivus, sed tantùm intellectualis, seu voluntas, appetitus enim innatus tantùm est capax boni naturalis, sensitivus verò boni sensibilis, intellectus verò extendit se ad bonum cognoscibile, intelligibile, immateriale, universale, quà tale; ergo omne intellectivum habet appetitum intellectualem, & voluntatem, éstque volitivum. *Prob: eadem Min:* 6. Omnis res appetit bonum, cujus ipsa capax est, idem enim est, esse bonum alicui, & esse appetibile ab aliquo, atqui omnis substantia intellectualis est capax boni universalissimi, nimirum DEI, vitaliter possidendi, ut dicetur in QQ: de Beatitud: ergo omnis substantia intellectiva est vitaliter appetitiva DEI, appetitus autem vitalis DEI necessariò est voluntas; ergo &c. *Prob: denique illa Min:* In omni re invenitur aliquis appetitus congruus rei, ut dictum est; ergo etiam in rebus cognoscitivis; atqui in rebus cognoscitivis cognitio vel apprehensio habet se ad appetitum, ut activum ad passivum, movens ad mobile (nam bonum, ut cognitum per sensum, movet appetitum sensitivum, & bonum, ut cognitum per intellectû, movet appetitum intellectualem) movens autem debet esse proportionatum mobili; ergo in rebus cognoscitivis debet dari cognitio, sive apprehensio proportionata appetitui ipsarum; atqui cognitio & apprehensio rerum cognoscitivarum per intellectû non est determinata ad quædam tantùm cognoscibilia objecta, sed extendit se ad omnia, ergo etiam appetitus ipsius non est determinatus ad quædam tantùm appetibilia, sed extendit se ad omnia: atqui appetitum ita universalem dicimus voluntatem; ergo omnis substantia intellectiva habet voluntatem.

Prob: jam 2. pars conclusionis: quòd Angeli sint libertate præditi. 1. ex Script: & PP: docentibus *Angelos* esse capaces peccati, meriti, pœnæ, præmij, quæ omnia supponunt libertatem. *Prob: 2.* Quia libertas est perfectio, datúrque in DEO & homine; ergo & in substantijs intermedijs, sive *Angelis*, homine perfectioribus. *Prob: 3.* quia omne intellectivum est liberum, ostensum est autem *Angelos* esse intellectivos; ergo sunt liberi. *Maj: Prob:* 1. Intellectus est po-

ten-

rentia universalis attingens omnem rationem entis, sub ratione autem entis continentur multa bona secum incompossibilia, quæ proinde & ipsa attinguntur ab intellectu; ergo voluntas, quæ dirigitur ab intellectu debet habere vim eligendi alterum è duobus bonis incompossibilibus sibi propositis, cùm neque possit determinari ad volendum utrumque ab intellectu, neque ad unum eligendum præ altero, atqui hoc est esse voluntatem liberam; ergo. *Prob: Maj:* 2. Intellectus debet proportionari suo appetitui, atqui intellectus est potentia universalis indifferenter repræsentans omnia bona, non autem determinatus ad aliquod unum ex oppositis; ergo etiam appetitus est potentia universalis indifferenter volens bona omnia, & nequaquam determinata ad volendum unum ex oppositis; hoc autem est esse liberum; ergo. *Prob: Maj:* 3. Esse liberum, est habere dominium suorum actuum, habere autem dominium suorum actuum, est non determinari ad suos actus aliunde, & ab extrinseco, sed à seipso & intrinseco, determinari autem à seipso ad agendum, est agere per formam non acceptam ab alio, sed quam habet agens à se, tanquam à causa principali; sicut è contra determinari ad agendum ab extrinseco, est agere per formam & principium acceptum aliunde: & quam agens habet ab alio extrinseco, tanquam à causa principali. Sic gravia & levia determinantur ad se movendum ab extrinseco, quia movent se per formam substantialem, & gravitatem, vel levitatem acceptam à causa extrinseca, nimirum à generante, quæ rebus gravibus, & levibus dedit tam esse, quàm consequentia ad esse; similiter viventia sensitiva determinantur ad agendum aliunde, quia licèt motus exterior proveniat ab appetitu illis intrinseco, ad appetitum tamen moventur per formam acceptam à causa extrinseca, nimirum per judicium phantasiæ ab authore naturæ illis insitum (ex naturali enim instinctu judicat v. g. ovis lupum sibi fugiendum &c.) & ad hoc ipsum judicium moventur & determinantur per species illis impressas ab objectis sensibilibus. Atqui omnis substantia intellectiva agit tanquam causa principalis per formam acceptam à se; ad operandum enim ad extra movet se per appetitum, ad appetendum verò movet se per cognitionem, non ab authore naturæ sibi impressam, & ad unum determinatam, sed à seipso indifferenter elicitam; sed neque ad hanc ipsam cognitionem movetur, & determinatur per formam acceptam ab extrinseco, nam licèt species intelligibiles in homine fortè causentur ab objectis sensibilibus mediante phantasmate (de quo alibi) intellectus tamen agens est causa principalis illarum, neque ab illis determinatur substantia intellectiva ad judicandum, quoad exercitium in probabilibus, sed se ipsam determinat similiter in Angelis, licèt species & formæ, per quas intelligunt, sint à DEO, ut infrà dicetur, non determinant tamen Angelum, sed relinquunt indifferentem ad judicandum hoc illùdve esse sibi conveniens, aut disconveniens; ergo omnis substantia intellectiva determinatur à seipsa, ad agendum; ergo habet dominium sui actûs; ergo est libera. *Prob: Maj:* 4. Liberum est, quod determinat se ipsum ad agendum, adeóque quod est sibi ipsi causa agendi; liberum verò arbitrium est, quod determinat se ipsum in arbitrando, seu judicando, adeóque quod est sibi ipsi causa judicandi; atqui omnis substantia intellectiva est sibi ipsi causa agendi, & judicandi, ut jam ostensum est, cùm neque ad hoc illúdve judicandum sibi conveniens vel disconveniens, neque ad appetendum, vel ad extra operandum determinetur à causa extrinseca, saltem principali; ergo &c. Ubi obiter notandum: aliud esse, aliquid quomodocunque esse liberum, & aliud aliquid esse liberi arbitrij. Libera sunt, quæ quomodocunque seipsa movent, & determinant ad agendum, suntq; sibi causa agendi; unde, cùm etiam bruta seipsa aliquomodo moveant (appetitus enim interior ipsorum movet membra exteriora) etiam bruta *sunt quodammodo libera libertate motûs & actionis*, ut tradit D. Thom: 2. contra Gent: c. 48. liberi verò arbitrij sunt, quæ seipsa determinant ad hoc illúdve, seu sibi conveniens, vel disconveniens judicandum, ad quod requiritur, ut judicans possit se reflectere supra suum judicium, quod sola possunt intellectualia, atque adeò hæc sola sunt liberi arbitrij. *Prob. eadem Maj.* 5. Quæcunq; carent libero arbitrio, sive libertate judicij, vel ideo carent, quia carent omni judicio, ut sunt non cognoscitiva, vel quia habent judicium determinatum ad unum ex oppositis, ut bruta (ovis enim lupo viso determinatè judicat, illum sibi esse disconvenientem & nocivum, & ex hoc judicio fugit illum) ergo quæcunque habent judicium de agendis, & non determinatum ad unum ex oppositis, illa sunt liberi arbitrij & judicij; talia autem sunt omnia intellectiva, quia neque intellectus est determinatus ad unum tantùm, sed indifferenter apprehendit utrumque oppositorum, & incompossibilium, nec etiam voluntas, quia hæc, utpote mobile, proportionatur intellectui moventi, atque adeò, quàm hic est indifferens in bono apprehendendo, tam illa erit indifferens in appetendo; ergo, &c.

Sed contra I. Voluntas est in ratione, continetur sub appetitu, est movens motum juxta Philosophum 3. de Anim. text. 48. & 54. Sed in Angelis nec est ratio, sed

aliquid altius ratione, nimirum intellectus; neque appetitus, quia appetitus supponit imperfectionem in appetente, fertur enim in bonum absens, in Angelis autem non datur imperfectio, maximè in BB. denique in Angelis non datur movens motum, sunt enim immobiles, quippe incorporei; ergo non datur in Angelis voluntas. *Resp. ad 1.* Voluntas humana datur in ratione, conc. omnis, neg. voluntas enim est appetitus boni universalis, fundatus in potentia cognoscitiva boni universalis, cùm ergo & ratio, & intellectus sint cognoscitivi boni, ut sic, quamvis diverso modo (ratio enim cognoscit per discursum, intellectus verò per simplicem intuitum) ideo in utroque datur voluntas, in ratione scilicet, & intellectu, atq; adeò, etiamsi in Angelis non daretur ratio, sed intellectus, adhuc in ijs datur voluntas. Adde, & in Angelis dari rationem, seu potentiam discurrendi, respectu nonnullorum objectorum, ut infra dicetur. 2. Voluntas est in ratione, in quantum ratio significat potentiam cognoscitivam per discursum; neg. in quantum potentiam cognoscitivam universalem omnis entis & veri; conc. hæc autem datur & in Angelis. *Ad 2 Resp. 1.* Voluntas continetur sub appetitu denominativè à quibusdam actibus, per quos fertur in bonum absens; conc. continetur quoad omnes actus, neg: sicut enim potentia irascibilis denominatur ab ira, licèt non omnis ejus passio sit ira, sed etiam spes, audacia &c. ita voluntas denominatur appetitus ab actibus, quibus appetit bonum absens, licèt non omnes actus ejus sunt appetitiones hujusmodi, sed etiam gaudij, fruitionis, simplicis complacentiæ, &c. Ratio ulterior esse potest, quia denominatio fieri solet à potiori, cùm autem, dum sumus in via, plura sint nobis bona absentia, quàm præsentia, fit, ut plures actus appetitûs & desiderij, quàm alios eliciamus, ideóque ab illis voluntati nomen appetitûs inditum est. *Resp. ad idem 2 Neg. Minor. & disting. Probat.* Angeli non sunt imperfecti substantialiter & positivè, conc. accidentaliter & negativè, nego. multis enim perfectionibus accidentalibus caruêre Angeli instanti creationis, & defacto BB. carent beatitudine accidentali, cujus capaces sunt, unde & in ipsa possunt perfici. *Ad 3. disting. Anteced.* Voluntas est movens motum, motu physico & corporeo neg. intentionali & incorporeo, prout hic dicit operationem intellectualem & appetitûs, conc. & talem motum nihil prohibet dari etiam in Angelis.

II. Non omnis intellectio est illativa volitionis, ergo nec omne intellectivum inferet volitivum: nam sicut se habet actus ad actum, sic potentia ad potentiam. *Ante. probat.* 1. Quia dantur cognitiones speculativæ, non inferentes ullam volitionem. 2. Potest DEUS decernere se non concursurum instanti A cum Petro ad ullam volitionem, & tale decretum revelare Petro, Petrusque assentiri revelationi. Quo casu Petrus non poterit elicere ullum actum voluntatis: aliàs namque decretum frustraretur, & revelatio falsificaretur, ergo non omne intellectivum infert volitivum, ut dictú est. *Confirmat.* Virtus sensitiva non infert appetitum sensitivum: nam sensus externi verè percipiunt objectum, & tamen per se nullum inferunt actum appetendi; ergo nec Virtus intellectiva infert appetitum intellectivum, seu voluntatem. *Resp.* Etiam non omnem sensationem & discursum inferre risum, & tamen omne principium sentiendi, & discurrendi inferre risibile. Ita ergo in præsenti. *Informa neg. Conseq.* disparitas petenda est ex rationibus adductis supra, quæ unum probant non alterum. R. 2. *Neg Anteced.* Omnis enim cognoscens, cognoscit se exercitè cognoscere, & scit, aut saltem existimat se verè cognoscere, cùm autem cognitio rei, & veritas cognitionis sit magnum bonum naturaliter trahitur voluntas ad amorem complacentiæ, non circa objectum cognitionis, sed circa ipsam cognitionem. Quod etiam verum est de cognitionibus speculativis, quia & hæ delectant speculantẽ, quæ delectatio est quædam complacentia, & amor fruitionis resultans in voluntate. *Unde patet ad 1. probat. Ad 2. verò probat. Neg.* Talem revelationem, & actum fidei esse possibilem: tum, quia per se absurdum esse videtur, quòd aliqua illustratio supernaturalis ex essentia sua non possit placere, & excitare habentem ad sui complacentiam, cùm DEUS per omnes illustrationes intellectuum creatorum hoc intendat, ut trahat illustratum ad se, eique complaceat: tum, quia actus talis fidei divinæ esset deterioris conditionis, quàm quælibet cognitio naturalis, si quidem omnis, etiam vilissima cognitio potest aliquatenus delectare voluntatem, ut dictum est. Omitto alias repugnantias, quæ hujusmodi actibus fidei inessent, de quibus aliàs. *Ad Confirm. R. Neg. Antec.* experientia enim videtur suadere oppositum: hoc ipso namque, quòd percipiamus objectum quodpiam sensu externo, experimur oriri in nobis complacentiam, si objectum potentiæ cognoscenti sit consonum; displicentiam, si dissonum. *Resp. 2. Neg. Conseq.* Disparitas est: quia licèt sensationes externæ non inferant appetitum sensitivum immediatè, inferunt tamen mediatè, mediante nimirum sensu interno, & potentiâ æstimativâ: Intellectus autem, cùm sit unicus, & suprema potentia cognoscitiva, non potest mediante aliâ potentiâ superiore inferre voluntatem, sed infert illam immediatè.

III.

III. Angelus nec potest liberè eligere inter æqualia, nec inter inæqualia. Non inter æqualia: quia eligere est præferre unum alteri, æquale autem non potest præferri æquali, cognito ut tali, prout cognoscunt Angeli; non inter inæqualia: quia minus bonum non potest præeligi majori sine errore, qui non cadit in Angelum circa naturalia, qui autem non potest eligere è duobus utrumlibet, nec unum eorum potest eligere liberè; ergo in Angelis non datur electio, seu liberum arbitrium. *Confirm.* Libertas indifferentiæ datur in rebus, ut per ejus exercitium se perficiant, præferendo bonum majus alteri, sed *A*ngeli non possunt se ipsos perficere, cùm acceperint omnem suam perfectionem simul in instanti creationis; ergo. 2. Si ex intellectivo infertur libertas, ergo *A*ngelus perfectiùs intellectivus, est perfectiùs liber. *Resp.* Angelum posse eligere, & inter æqualia, & inter inæqualia; inter æqualia: tum, quia possunt *A*ngelo occurrere duo æqualia, quorum utrumque meliùs sit amplecti, quàm utrumque respuere, ac consequenter poterit tunc utrumque liberè eligere: tum, quia bona, quæ in se ipsis sunt æqualia, possunt per inconsiderationem non adverti esse æqualia. Inter inæqualia verò, quia, ut unum præferatur alteri, non est necessarius error positivus in intellectu, sed sufficit inconsideratio, & imperfecta cognitio objectorum inæqualium sibi propositorum. Et talis cognitio cadit etiam in Angelos (unde etiam possunt peccare, ut dicetur infra) imò & error positivus circa nulla objecta, ut etiam suo loco ostendetur. *Ad 1. Confirmat. Respond. negatâ minor. disting. probat.* Angeli acceperunt omnem suam perfectionem substantialem & Physicam simul instanti suæ creationis, conc. omnem perfectionem etiam accidentalem, & maximè moralem, quæ consistit in internis operationibus, vel ab illis dependet, nego. *Ad 2. Neg. Conseq.* Libertas enim, cùm consistat in omnimoda carentia determinationis ad aliquod unum, non recipit magis & minùs. 2. Quia libertas fundatur in intellectualitate, quatenus hæc est potentia universalis cognoscendi & judicandi, hæc autem est æqualis in omnibus Angelis, adeóque & libertas. Denique admitti potest eo modo, quo unus Angelus est perfectiùs intellectivus altero, esse etiam perfectiùs liberum, nimirum quoad modum, non quo ad substantiam. In quo autem sita sit ista major libertatis perfectio, pendet ex dicendis infra de majori perfectione unius intellectûs Angelici præ altero.

ARTIC. VI. An *Angeli sint incorruptibiles seu indefectibiles?*

Resp. Esse indefectibiles naturaliter, non absolutè. Prob. 1. pars. Quia certum est, Angelos esse indefectibiles; atqui non absolutè, & per essentiam, ut patebit ex probatione secundæ partis conclusionis, neque etiam ex mero beneplacito DEI gratuito & extrinseco, ut etiam brevi constabit; ergo naturaliter. *Maj. patet* 1. ex Scriptura Psal. 146. ubi mentione Angelorum factâ subditur: *statuit ea in æternum, & in sæculum sæculi. Patet* 2. Ex VI. Synodo, actione 11. ubi dicitur: *DEUM condidisse animas; & Angelos immortales & incorruptibiles*: & ex Lateran. sub Leone X. Sess. 8. ubi definitur *animam rationalem & intellectivam immortalem esse.* Idem ergo à fortiori tenendum de Angelis, animâ rationali perfectioribus. *Patet* 3. ex Patribus: *Quod vacat corpore rationis est particeps & immortale, ut anima, Angelus, dæmon*, ait Damasc. lib. de decret. & placit. c. 7, & Dionysi. c. 4. de divinis Nominibus docet: *Animam humanam post Angelos habere immortalem vitam, ut sit & possit ad Angelorum aspirare vitas.* Et Cyrillus lib. 8. thesaur: c. 2. *etsi* inquit, *Angelus immortalis quædam res est, &c.* Quibus similia habent alij apud Suarez lib. 1. de Angel. c. 9. n. 3. cùm appellant Angelos *immortales, in eadem naturæ substantia immutabiles, &c. Probat. 2. Conclusio.* Quia tribus modis intelligi potest res aliqua naturaliter esse corruptibilis, & defectibilis. 1. ab intrinseco, si habeat principium aliquod activum, vel passivum corruptionis sibi intrinsecum. Sic mixta sunt naturaliter corruptibilia: tum, quia constant qualitatibus contrarijs, quæ sunt principium activum corruptionis: tum, quia constant materiâ, quæ receptiva aliarum formarum, & principium passivum corruptionis. 2. ab extrinseco, si nimirum res destrui possit ab agentibus naturalibus extrinsecis, sicut elementa, quæ licèt non constent secundùm se qualitatibus contrarijs, corrumpi tamen possunt ab alijs elementis, vel mixtis per introductionem qualitatum contrariarum. 3. iterum ab extrinseco, si nimirum res destrui possit à DEO per potentiam ordinariam, & sine miraculo, sicut sonus, impulsus, species in communi multorum sententia, quæ licèt non habeant contrarium in rerum natura, destruuntur tamen naturaliter & sine miraculo à DEO authore naturæ per subtractionem concursûs conservativi. Atqui nullo horum modorum sunt corruptibiles Angeli; ergo, &c. *Probat. Min.* discurrendo per singulos modos: nam primò Angelus non est corruptibilis a principio activo, vel passivo

sivo intrinseco. Non ab activo: quia *Angelus* nihil potest agere in seipsum, per quod se destruat: cùm enim sit indivisibilis, non potest per unam partem agendo in aliam se se corrumpere, prout contingit in corporeis viventibus; nec etiam potest secundùm se totum agere ad se ipsum corrumpendum: tum, quia deberet pro priori existere ad actionem destructivam sui, ut sit causa effectiva ipsius, & pro posteriori ad eam non existere, cùm destruatur per illam, quod implicat: tum, quia Angelus, quippe purè intellectualis, non agit immanenter, nisi intelligendo, & volendo, quæ operationes non sunt corruptivæ, sed perfectivæ Angeli. Non etiam à principio passivo, quia principium passivum non datur in rebus ad non esse ipsarum, nisi in quantum datur in illis materia receptiva formæ novæ, & amissiva antiquæ, hæc autem non habet locum in Angelis, ut probatum est, art. 1. & 2. ergo. *Confirm.* Si Angeli ab extrinseco activè, vel passivæ essent corruptibiles, non possent à PP: absolutè & sine restrictione dici *immortales incorruptibiles*, sicut homo ob eandem rationem non potest absolutè dici incorruptibilis, essentque imperfectiores animâ rationali, quæ ab intrinseco est immortalis, & incorruptibilis, ut sumitur ex Lateranensi supra, de quo aliàs. Secundò neque ab agentibus naturalibus extrinsecis sunt corruptibiles Angeli. Quod *Probat.* 1. Quia nullum agens naturale intendit per se destructionem alterius, sed tantùm per accidens, quatenus in materia passi plurium formarum incapace intendit producere formam suæ similem, in *Angelo* autem nulla datur materia receptiva formæ alterius, ut patet ex supra dictis. 2. Nihil destruitur ab agentibus naturalibus, nisi vel per subtractionem influxûs, vel per productionem contrarij in materia passi, neutrum autem locum habet in *Angelis*: non quidem primum: quia *Angelus* non pendet ab influxu naturalium, sed ab influxu creativo solius DEI; non etiam alterum: tum, quia omnis contrarietas versatur circa aliquod subjectum comune, forma autem Angelica non recipitur in subjecto, sed subsistit per se; tum quia illud contrarium formæ Angelicæ nec potest esse substantia, quia substantiæ ratione sui non sunt sibi contrariæ, nec etiam accidens, quia contraria debent maximè distare sub eodem genere, quod non convenit *Angelo* & accidenti, cum non sint ejusdem generis; & quia hoc accidens deberet recipi in Angelo (quomodo enim aliàs interimeretur per illud *Angelus*?) si autem recipitur in *Angelo*, non est jam illi contrarium, cùm contrariorum unum non possit recipi in suo contrario. 3. Omnis destructio substantiarum, quæ fit ab agentibus naturalibus fit media destructione dispositionum pro conservatione substantiæ, quæ destruitur, requisitarum, Angelus autem non dependet à dispositionibus, cùm dispositiones sint subjecti ad formam, quod subjectum non reperitur in Angelo; & quia *Angelus* conservatur actione creativâ, creatio autem formæ per se subsistentis, sicut non pendet ullo modo in conservari à subjecto, sic neque à dispositionibus subjecti. 4. Omne quod destruitur ab agente naturali, aut destruitur formaliter, aut efficienter, forma autem *Angeli* nec potest destrui formaliter, cùm careat subjecto, à quo pelli possit per inductionem formæ alterius, neque efficienter propter 1. & 2. probationem. Ergo. 5. Nullum agens naturale est fortius & potentius *Angelo*: *non est enim potestas supra terram, quæ comparetur ei*, nimirum diabolo, sive *Angelo* Job 41. ergo nullum potest esse destructivum *Angeli*. 6. *Anima* rationalis, & corpora cœlestia sunt respectu agentium naturalium incorruptibilia & indefectibilia, ut suppono ex lib: de cœl: & Anim: patetque de anima ex illo Matt. 18. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere*; ergo à fortiori *Angelus*. 7. Dantur quædam substantiæ completæ corporeę incorruptibiles, ut corpora cœlestia, ergo etiam completæ incorporeæ, sive *Angeli*. 8. Inter substantias incompletas dantur aliæ incorporeæ, aliæ corporeæ incorruptibiles, putà anima rationalis, & materia prima; ergo etiam inter substantias completas dabuntur aliæ incorporeæ aliæ corporeæ incorruptibiles, ut nimirū cœlū, & Angeli. 9. Quod in corporib⁹ est primum subjectum, est ab agentib⁹ naturalibus indestruibile, videlicet materia prima; ergo similiter, quod in incorporeis est subjectum primum, erit indestruibile, primum autem subjectum in Angelis est ipsorum natura, sive substantia simplex completa, in ea enim recipiuntur omnia reliqua, quæ dantur in Angelo, putà subsistentia, accidentia, ergo hæc est indestruibilis. 10. Agentia naturalia nihil possunt creare, sive producere ex nihilo simpliciter; ergo neq; annihilare, sive redigere in nihilum simpliciter, sed destructio Angeli est annihilatio, ergo agentia naturalia non sunt destructiva Angeli. 11. Quæcunq; experimur destrui ab agentibus naturalibus, destruuntur per separationem formæ à materia; ergo ubi locum non habet ejusmodi separatio, ut in Angelis, substantijs simplicibus completis, ibi neque est locus destructioni provenienti ab agentibus naturalibus. 12. Motus cœlorum est perpetuus & indefectibilis; ergo & *Angeli*, cùm motorem deceat esse proportionatum mobili. 13. Quæcunque incipiunt, & desinunt esse, eandem habent causam sui esse, & non esse; atqui causa esse Angelorum non sunt agentia naturalia (

hæc

hæc enim quid quid causant, causant ex materia præsupposita, ut docet experientia, & ratio alibi adducenda, Angeli autem sunt per creationem independenter à materia) ergo nec causa non esse Angelorũ sunt, aut esse possunt, agentia naturalia. Tertiò denique neque à DEO per potentiam ordinariam, & tanquam ab authore naturæ, sunt corruptibiles, & defectibiles Angeli. *Quod probat. iterum* 1. DEUS, ut Author naturæ, nec potest intendere destructionem Angeli per se, & directè, neque indirectè, & per accidens. Non per accidens, sive ratione alterius cum Angelo incompossibilis, quia tale nihil datur in rerum natura. Non per se: tum, quia author naturæ, ut talis, non potest velle per se, & directè malum naturæ, juxta illud: *nihil odisti eorum quæfecisti, operi manuum duarum porriges dextram.* Sap. 11. tum, quia DEUS, ut author naturæ conformat se modo agentium naturalium, hæc autem nunquam intendunt destructionem rei per se, omnis enim intentio est quidam appetitus, appetitus autem non potest esse per se ad malum, cujusmodi est rei destructio, in quantum præcisè hujusmodi, sed ad bonum, seu appetibile. 2. DEUS, ut Author naturæ, non agit merè determinatus ex se, & pro libitu (agere enim pro libitu est agere, ut Dominum naturæ, non ut authorem) sed ut determinatus ab alio, nimirum ab exigentia, & inclinatione agentium naturalium; atqui nihil est quod determinet DEUM ad destructionem Angeli, cùm nulla detur exigentia, vel inclinatio in rerum natura, sive intrinseca ipsi Angelo, sive intrinseca alijs agentibus naturalibus ad destructionem Angeli; ergo &c. 3. Destructio Angeli est contra exigentiam & appetitum naturalem, & intrinsecum Angeli; ergo nequit intendi à DEO, ut *A*uthore naturæ. *Anteced. probat.* Quælibet enim res naturaliter appetit ex parte sua esse, quamdiu potest: nam esse est bonum rei, imò sine esse, nullum est bonum: hinc omnia quantum possunt, naturaliter resistunt suis contrarijs, & corrumpentibus; atqui Angelus potest esse semper, cùm neque habeat principium intrinsecum, neq; extrinsecum sui corruptivum in rerum natura; ergo appetit naturaliter semper esse. *Præterea*: sicut in rebus non cognoscitivis ad formam naturalem & physicam rei sequitur naturaliter appetitus innatus, proportionatus ipsi formæ, ita in cognoscitivis ad formam apprehensam per cognitionem, sequitur naturaliter appetitus elicitus proportionatus ipsi formæ apprehensæ per cognitionem: atqui res non cognoscitivæ, quæ habent formam & virtutem naturalem ad existendum semper, appetunt naturaliter appetitu innato esse semper, quæ verò habent formam & virtutem ad existendum tantùm aliquamdiu, appetunt naturaliter appetitu innato tantùm est aliquamdiu; ergo similiter res cognoscitivæ, quæ apprehendunt id, quod est *esse* semper, sive *esse perpetuum*, & multò magis, quæ apprehendunt, se posse esse semper, naturaliter appetunt appetitu elicito *esse semper*; quæ verò tantùm apprehendunt esse ut nunc, appetunt appetitu elicito tantùm esse nunc, atqui omnis substantia intellectualis, qualis est Angelus, apprehendit, & cognoscit id, quod est, *esse semper*, seu *esse perpetuum*, tum præcisivè, quia cognoscit *esse* abstrahendo ab omni tempore, tum positivè, quia cognoscit *esse*, ut conjunctũ cum perpetuitate, imò cognoscit se posse esse sẽper, cùm videat se carere omni principio naturali, tũ intrinseco, tũ extrinseco corruptionis; ergo appetit naturaliter appetitu elicito esse semper. *Adhuc*: Angel⁹ non habet minus jus ad existendum semper, quàm alia entia inferiora; atqui hæc habent jus aliquale existendi semper, nimirũ vel secundùm materiam (ut corpora composita, quorum materia est indestruibilis naturaliter, ut suppono ex Physicis) vel etiam secundùm formam, quoad speciem (ut corpora corruptibilia univoca, quæ conservant semper idem esse in specie, dum unum eorum producit aliud sibi simile specificè & hoc iterum aliud, &c.) aut secundùm formam, quoad individuum (ut corpora cœlestia, quæ perpetuò conservant idem numero esse) vel secundùm partem substantiæ à se decisam, ut viventia; ergo & Angelus habet aliquod jus existendi semper. Cùm autem non habeat jus ad existendum semper secundùm aliquam partem substantialem & integralem, utpote utroque modo impartibilis, ut art: 2. & 3. dictum est, neq; etiam in alio sibi simili à se producto, quandoquidem Angelus non habet vim productivam, seu creativam alterius Angeli, sequitur ipsum habere jus ad existendum semper, secundùm se ipsum totum, & in proprio supposito. *Amplius*: Sicut Angelus cognoscit immaterialia, ita incorruptibilia, ut veritates æternas, &c. & sicut potest objecta materialia in se abstrahere ab omni materia, ita objecta de se corruptibilia & subjecta tempori, ab omni temporaeitate & corruptione, ut fit, dum concipit naturas rerum in universali (quà tales enim sunt æternæ, necessariæ, incorruptibiles) ergo sicut ex priore infertur, Angelum esse immaterialem, & non pendere à materia, ita ex altero infertur, illum esse incorruptibilem, & non dependere à tempore, ac consequenter appetere esse perpetuò, & semper. *Confirm.* Intellectus intelligendo fit quodammodo suum objectum, quod intelligit, ut supra dictum est, ac proinde intellectus in actu idẽ est cum objecto seu, re intelligibili in actu, & per consequens, quod convenit rei,

in

in quantum est intelligibilis actu convenit etiam intellectui, in quantum est intelligens actu, atqui intelligibili, quà tali, convenit, quòd sit necessaria, & incorruptibilis, solæ enim veritates necessariæ, & æternæ sunt propriè & perfectè intelligibiles per intellectum, nimirum cognitione scientificâ & evidenti, reliquæ autem (ut contingentes) tantùm imperfectè, nimirum obscurè probabiliter, fallibiliter: ergo etiam intellectui, ut tali convenit, quòd sit necessarius, & incorruptibilis. Denique ignis habitis omnibus requisitis ideo dicitur ab omnibus appetere naturaliter combustionem, quia id constat semper fieri; ergo cùm similiter constet aliundè Angelum semel productum existere, & extiturum semper, dicendum erit, appetere id naturaliter Angelum.

Probatur jam altera pars Conclusionis: Angelos esse absolutè defectibiles. Quia implicat universim creatura absolutè, & essentialiter indefectibilis; ergo & *Angelus. Antecedens patet* exScript: ubi dicitur; *solus DEUS habere immortalitatem.* 1. Timoth. 6. nimirum essentialiter indefectibilem. Et: *quomodo posset aliquid permanere, nisi Tu voluisses, aut quod à Te vocatum non esset, conservaretur?* Sapient: 11. *An non habet potestatem figulus luti* &c. Rom. 9. Patet 2. idem ex PP: *immortalis est Angelus, non naturâ, sed gratiâ, nam omne quod incipit, desinere suâpte naturâ potest:* Damasc: l. 2. de Fide cap. 3. *Etsi Angelus, immortalis quædam res est propter voluntatem & gratiam Salvatoris, tamen quia ortum habuit, & esse cæpit, occidere quoque potest, & non esse.* Cyril: lib: 8. thes: c. 2. *Solus DEUS habet immortalitatem, & indestruibilitatem, quia per naturam & non per gratiam habet esse*, Hieronymus Dialog: contra Pelagian: *Mutatur omne, quod oritur, quod autem mutatur, æternum esse non potest*, nimirum per essentiam. Numenius lib. 2. de bono. Ubi vides, ex eo, quòd creatura incipere possit & mutari, PP: inferre eandem posse absolutè desinere. Atqui omnis creatura potest incipere, & mutari: quia nulla creatura est actus purus, & ens per essentiam, sed est in potentia ad esse & non esse, & ad taliter esse, vel non esse &c. Quò accedunt illa Anselmi cap: 12. Menolog: *Quod sicut nihil factum est, nisi per creatricem præsentem essentiam, ita nihil vigeat, nisi per ejus servatricem potentiam.* Et Greg: lib: 16. Moral: cap: 18. *Cuncta*, inquit, *ex nihilo facta sunt, eorúmque essentia rursùm ad nihilum tenderet, nisi ea auctor omnium regiminis manu teneret. Patet* denique: quia talis creatura subjaceret dominio perfecto DEI, cùm sit creatura (adeóque essentialiter serva & subdita DEI) & non subjaceret: quia, sicut ratio perfecti dominij divini exigit posse quidvis producibile producere, vel non producere, ita etiam quidvis conservabile conservare, vel non cseõrvare talis; autem creatura; licèt posset produci, vel non produci, non posset tãen conservari, vel nõ cõservari sed posset tantùm, & deberet conservari; ergo. 2. Talis creatura esset creatura non tantùm pro primo, sed etiã secundo & reliquis instantibus suæ existẽtiæ, ut supponitur; & non esset, quia pro secundo, & reliquis instantibus esset ens per essentiam, existeret enim essentialiter. 3. De ratione creaturæ est non tantùm pro primo, sed pro omni instanti esse ab alio; ergo etiam pro omni instanti esse in potentia ad esse, & non esse, & non solùm pro primo; creatura autem essentialiter indefectibilis non esset in potentia pro omni instanti, sed tantùm pro primo. 4. Ideo DEUS non tenetur simpliciter velle primam existentiam illius creaturæ, quia prima existentia est bonum finitum, ac proinde improportionatum necessitando DEO ad sui amorem, sed idem est de secunda existentia, sive conservatione; ergo. 5. Prima productio & secunda non differunt realiter & specificativè; ergo, si prima est bonum improportionatum ad extorquendum à DEO sui amorem efficacem, etiam secunda. 6. Prima existentia rei non est simpliciter necessaria, potéstque omitti à DEO; ergo neque prima existentia ipsius conservationis; ergo omnis creatura potest à DEO destrui, saltem instanti immediatè sequenti primam eius existentiam. 7. Omnis creatura indiget conservari à DEO; atqui creatura essentialiter indefectibilis non indigeret: existeret enim per essentiam, id autem, quod convenit alicui per essentiam, non opus est, ut adveniat illi ab extrinseco & aliunde. 8. Pro priori naturæ ad conservationẽ hujusmodi creaturæ, nihil esset quod obligaret, & necessitaret DEUM ad conservandum; non quidem essentia ipsius creaturæ: hæc enim non est pro priori ad sui conservationem, neque exigentia essentialis creaturæ intrinseca ad existendum: hæc enim est idem cum essentia ipsius, neque datur actu, antequam sit actu ipsa essentia; cùm ergo pro priori secundi instantis, non sit actu essentia illius creaturæ, neque esse potest exigentia essentialis ad conservationem ipsius; aliud verò assignari non potest; ergo. 9. Implicat aliquid, pro primo instanti esse rationale, pro secundo irrationale: ergo etiam implicat aliquid pro primo instanti esse contingenter existens, pro secundo verò necessariò, necessitate absolutâ intrinsecâ, talis autem esset creatura, de qua agimus. 10. Creatura in primo sui esse nullum acquirit prædicatum, quod ipsam extrahat à modo existendi contingenter: nihil enim aliud acquirit, dum primò producitur, quàm existentiam contingentem; ergo pro quovis instanti manet

net absolutè defectibilis. 11. Ideo creatura est in primo sui esse contingens, quia non est à se, & ex se, sed ex nihilo, ut docent PP: atqui pro omni instanti verificatur, illam non esse ex se, & à se, sed ex nihilo, & ab alio, à quo indiget conservari: ergo &c. 12. Omnis Creatura potest esse Materia sacrificij, per quod colatur DEUS, tanquam supremus Dominus vitæ & necis: hoc enim postulare videtur infinita & illimitata ejus excellentia; atqui ad sacrificium requiritur essentialiter destructio victimæ, ut interim suppono ex QQ: de Eucharistia; ergo omnis creatura potest absolutè destrui. Denique, quia aliàs pari ratione dici poterit, possibilem esse creaturam rationalem essentialiter irreprobabilem, vel imprædestinabilem, quod est contra Apostolum Rom: 9. *Cujus vult miseretur, & quem vult indurat; ô homo, tu quis es, qui respondeas DEO? nunquid dicit figmentum ei, qui se finxit: quid me fecisti sic? an non habet figulus luti potestatem ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* Item, non repugnare creaturam intellectualem, essentialiter impeccabilem, physicè omnino immutabilem, vel essentialiter à legislatione Divina immunem, & alia huiusmodi, quæ, certũ est, repugnare authoritati PP: doctrinæ sanæ Theologorũ, & rationi. Sequela verò facilè patebit consideranti.

Sed contrà 1: PP: ut Hieronym: Dialog: 2. contra Pelag: Sophron: in 6. Synod: act: 11. Cyrill: lib: 8. Thesaur: c. 2. Damasc. lib. 2. fid: c. 3. aliique docent Angelos non esse immortales naturâ suâ, sed per gratiam; ergo naturâ suâ sunt mortales & defectibiles, non quidem respectu agentium naturalium, sed DEI. ℟. Gratiam quandoque accipilato modo, pro omni scilicet eo, quod absolutè negari possit à DEO, licèt sit juxta inclinationem & exigentiam naturalem rerum. Et hoc sensu dicuntur à PP: Angeli esse immortales *per gratiam* non *per naturam*, id est, non essentialiter & necessitate Metaphysicâ, ut volebant Philosophi nonnulli, sed dependenter à beneplacito DEI, qui absolutè destruere Angelos posset, si vellet. ℟. 2. *duplicem* à PP: *gratiam* distingui solere: prima dicitur *gratia creationis*, quâ comprehenditur ipsum beneficium creationis, aliáque bona naturæ, etiam ea, quæ ex vi creationis connaturaliter rebus debentur, quia & hæc, spectato absoluto Dominio DEI, & saltem in radice creationis (quæ nullo jure & titulo rebus debetur) dona sunt gratuita. Altera dicitur *gratia simpliciter*, quæ est supra omne jus & exigentiam naturalem, ut sunt dona supernaturalia gratiæ, & gloriæ. Primo ergo sensu Angeli dicuntur immortales per gratiam, nimirum per gratiam creationis, & ordinis naturalis, non autem per gratiam simpliciter, & ordinis supernaturalis. Nec obstat, quòd PP: ea, quæ debentur connaturaliter rebus, non soleant appellare gratiam simpliciter, & sinè adjecto, sed gratiam creationis, immortalitatem autem Angelorum appellent gratiam, absque ullo addito, ut constat ex textibus eorum suprà à nobis ipsis, in probatione secundæ partis conclusionis adductis: quia licèt hoc verum sit, quando PP: disputant contra Pelagium, aliàs tamen sæpe nomine gratiæ simpliciter dictæ, appellant etiam dona naturæ, & quæ ex vi creationis rebus dantur. ℟. 3. PP: loqui de immortalitate perfecta, quæ importat immortalitatem, tam physicam, quàm moralem, sive impeccabilitatem, aut etiam immutabilitatem omnimodam: omnis siquidem mutatio est quædam mors juxta Augustinum lib: 3. contra Maximin: c. 12. & hanc utramque fateor Angelos non assequi, nisi per gratiam.

11. Angeli non ideo sunt possibiles, quia DEUS potest illos producere, sed ideo DEUS illos potest producere, quia sunt possibiles; ergo neque ideo sunt annihilabiles, quia DEUS potest illos annihilare, sed è contra; ergo sunt annihilabiles ex natura sua. *Confir*: Non creatio, non est violenta Angelo; ergo nec destructio; ergo potest destrui à DEO naturaliter. 2. Ut DEUS agat tanquam Author naturæ, sufficit, si non agat contra exigentias & inclinationes rerum, sed destruendo Angelum non ageret, ergo potest illum ut Author naturæ destruere. 3. Solus DEUS est in essendo necessarius, sed si Angelus esset naturâ suâ indestruibilis, esset & ipse in essendo necessarius; ergo. 4. Angelus postquam existit, non habet majorem vim inclinandi DEI voluntatem ad sui conservationem, quàm nondum existens ad sui productionem: ergo sicut potest primò produci & non produci, ita productus conservari & non conservari. *Antec: probat*: 1. Quia Angelus postquam existit, non habet majorem bonitatem, quàm antè. 2. quia ex vi primæ productionis, cùm fuerit omnino gratuita, non accepit jus ad conservationem, nam nihil gratuitum gravat, & obligat gratiæ Authorem; ergo. ℟. *Negando ultimam Cons:* nam sicut possibilitas Angeli non est potentia aliqua realis intrinseca Angelo ad esse, sed mera non repugnantia ad essendum, quâ suppositâ potest DEUS Angelum producere: ita annihilabilitas non est potentia realis intrinseca Angelo ad non esse, sed mera non repugnantia ad non esse, quâ suppositâ potest DEUS Angelum annihilare. *Ad 1. Confir*: ℟. 1. *Neg: 1. Cons:* Disparitas est: quia cùm Angelus ante sui creationẽ actu non sit, non potest quidquam actu naturaliter exigere; postquam verò actu est per primum sui esse, jam potest actu exigere, ut deinceps conservetur, & ita destructio potest illi esse violenta, &

contra exigentiam ac naturam. ℟. 2. *Neg. 2. Conſ:* Aliud enim eſt, eſſe aliquid violentum rei, aliud eſt eſſe contra naturam vel inclinationem. Ad primum requiritur, ut paſſum reſiſtat agenti, quod non convenit creaturæ reſpectu DEI, cùm potiùs omnis creatura habeat inclinationem univerſalem, ad obediendum ſuo Creatori; ad ſecundum hoc non requiritur, ſed ſufficit, ut ſit contra inclinationem propriam, & particularem paſſi. *Ad 2.* ℟. 1. *Neg: Min:* Oppoſitum enim oſtenſum eſt ſuprà, in probatione 2. partis Concluſ: probat: 3. ℟. 2. *Neg: Maj:* aliàs omne miraculum, quod non eſt contra, ſed ſupra naturam, ut viſio beatifica, infuſio gratiæ habitualis, procederet à DEO, ut authore naturæ. *Ad 3.* ℟. Solus DEUS eſt in eſſendo neceſſarius ſimpliciter, ſive ita, ut neque ab intrinſeco ullo modo poſſit deficere, ſed per eſſentiam ſuam ſemper actu ſit Conc: Solus eſt in eſſendo neceſſarius, ex ſuppoſitione, quòd ſemel cœpit eſſe, & ſecundùm quid, nimirùm reſpectu agentium naturalium, & ab extrinſeco, ita tamen, ut ab intrinſeco per abſolutam alicuius potentiam poſſit non eſſe Neg: *ſimiliter Diſt: Min: & Neg: Conſ: Ad 4.* ℟. *Neg: Ant: & utramque probationem,* ratio primi eſt: quia bonitas actualis major eſt, bonitate ſolùm in potentia: primam autem habet Angelus exiſtens, ſecundam non exiſtens. Ratio ſecundi eſt: quia ſicut DEUS conferendo Petro habitualem gratiam, confert eidem hoc ipſo jus ad gloriam, eò quòd gratia exiſtens in Petro exigat connaturaliter pro Petro gloriam, ita dando Angelo liberaliter exiſtentiam, confert eidem jus ad conſervationem, quia exiſtentia Angeli poſita exigit ſui & Angeli conſervationem.

III. Angelus non poteſt exigere durare ab æterno, ergo neque in æternum. *Confir:* quod naturaliter debetur Angelo, debet procedere à virtute illius intrinſeca, ſed Angelus non habet virtutem intrinſecam conſervandi ſe ipſum; ergo conſervatio & perpetuitas non debetur illi naturaliter. 2. Finis debet correſpondere principio, ſed Angeli habuerunt principium; ergo ſaltem poſſunt habere finem. 3. Quod non habet virtutem naturalem, ut ſit ſemper, non poteſt naturaliter durare ſemper, ſed, quod non fuit ſemper, non habet virtutem, ut ſit ſemper; ergo quod non fuit ſemper, non poteſt naturaliter durare ſemper, Angelus autem non fuit ſemper; ergo &c. 4. Si movens primum moveret tempore infinito, ut putavit Philoſophus, ſequeretur illud eſſe virtutis infinitæ, ut idem probat: 8. Phyſic: ergo ſi Angelus habet virtutem naturalem durandi tempore infinito, ſequitur ipſum habere virtutem infinitam. ℟. *ad argumentum.* Si ſenſus antecedentis eſt, Angelum non poſſe exigere produci ab æterno, veram eſſe propoſitionem: non enim datur in rebus exigentia ad primam ſui productionem. Si autem ſenſus eſt, Angelum ab æterno productum (ſuppoſito quòd produci poſſit) non poſſe exigere conſervari per æternitatem à parte antè, falſa eſt propoſitio, non minùs enim tum id exigeret, quàm modò exigat conſervari per æternitatem à parte poſt. *Ad 1. Conf.* ℟. *Neg: Maj:* Materiæ enim debetur naturaliter forma, gratiæ gloria, unioni extrema, & tamen nec materia habet virtutem producendi formam, nec gratia gloriam &c. Sufficit ergo proportio intrinſeca inter utrumque, fundans exigentiam & appetitum unius erga alterum. *Ad 2.* ℟. *Diſt: Min:* Angeli habuerunt principium per aliquam potentiam ſuam realem intrinſecam Neg. per potentiam extrinſecam DEI creatoris Conc: *& ſimiliter Diſt: Conſ: Ad 3.* ℟. *Neg: Min:* Ex eo enim, quòd aliquid non fuerit ſemper, ſequitur tantùm, quòd non habuerit virtutem ſemper, ut eſſet, non autem, quòd non habeat virtutem, ut ſit ſemper, poſtquam ſemel eſt. *Ad 4.* ℟. 1. Multis eam probationem Philoſophi non videri efficacem. ℟. 2. *Neg: Conſ:* Diſparitas eſt, quia motus eſt effectus moventis, exiſtere autem non eſt effectus Angeli, ſed DEI. Licèt ergo ex motu infinito inferretur virtus infinita, in cauſa ipſius, primo ſcilicet movente, id tamen inferri non poteſt in Angelo ex eſſe ipſius durativè infinito, ſed ſummum inferretur infinita virtus in DEO, qui eſt cauſa Angelo eſſendi, per tempus infinitum. ℟. 3. *Diſt: Conſ:* Sequitur Angelum habere virtutem infinitam ſecundùm quid, & in ordine ad durationem ſyncategorematicè infinitam Tranſ: infinitam ſimpliciter, & in omni genere, vel ad effectum aliquem categorematicè infinitum Neg.

IV. Sonus, impulſus &c. non habent contrarium, & tamen deſtrui poſſunt naturaliter; ergo & Angelus, tametſi non habeat contrarium. *Confir.* Vel DEUS, quando deſtruit ſonum &c. intendit per ſe deſtructionem, vel per accidens, vel determinatus à ſe, vel ab alio, aut hoc facit ad exigentiam rerum naturalium, aut non: quidquid dicetur, idem dici poterit de Angelo. Ergo. 2. Poſſibilis eſt entitas, naturæ ita fluxæ, ut non petat durare, niſi aliquot inſtantibus, talis autem poterit deſtrui, licèt nullum habeat contrarium; ergo dici poteſt talem eſſe Angelum. 3. Ex eo, quòd Angelus cognoſcat veritates eſſentialiter æternas, & incorruptibiles, aut ens per eſſentiam, & per ſe, nimirum DEUM, non ſequitur illum eſſe eſſentialiter æternum, & incorruptibilem, & à ſe; ergo neque ex eo, quòd cognoſcat veritates æternas quocunque modo, ſequitur illum eſſe quocunquemodo æternum & incorruptibilem, prout in probatione 3. partis 1. Conclu-

Conclusionis diximus. ℟. Sonus, & impulsus non habent contrarium propriè dictum, id est, qualitatem expulsivam soni, & impulsûs ex ipsorum subjecto Conc: nullum habent contrarium impropriè dictum, id est, nulla datur exigentia in rerum natura destructionis soni & impulsûs Neg: Si enim omnes soni conservarentur, officerent potentiæ distinctè auditivæ, deinde, cùm sonus causetur per divisionem vel collisionem corporum, adeóque per motum, si omnes soni conservarentur, non possent se corpora reducere ad quietem pristinam &c. Similiter si conservarentur omnes impulsus, res graves motæ sursum, vel leves deorsum, semper manerent in statu violento &c. quæ omnia sunt contra bonum, tum universi, tum rerum particularium, adeóque datur exigentia in illis ad destructionem soni & impulsûs. *Ex quo patet ad 1. Confir*: Dicitur enim, DEUM intendere destructionem soni per accidens; nimirum propter conservandum bonum universi, & rerum particularium, cui conservatio soni officeret; item, intendere illam, ut determinatum ab exigentia rerum naturalium &c. quæ non possunt applicari Angelo. *Ad 2.* ℟. Vel talem entitatem spectatà, tum suâ, tum aliarum rerum naturâ, posse durare semper, vel non posse. Si potest: hoc ipso appetit semper durare, cùm hoc sit suum bonum naturale, adeóque non potest destrui naturaliter, quia destructio hujusmodi est contra appetitum naturalem. Si non potest: tunc hoc vel oritur ab intrinseco, vel ab exigentia alicujus extrinseci, exigentis indirectè ejusmodi entitatem destrui, & sic jam datur aliquid ei contrarium, saltem impropriè dictum; neutro autem modo datur contrarium respectu Angeli. *Ad 3.* ℟. *quoad priorem ejus partem*, nullas dari veritates essentialiter æternas distinctas à DEO, nisi quatenus sunt in intellectu Divino, qui essentialiter æternus est, ut Q. 9. De DEO Uno, art: 4. ostensum est; unde similiter dico Angelos, qui eas cognoscunt, non oportere esse essentialiter æternos, nisi quatenus sunt in potentia Creatrice, quæ essentialiter æterna est. *Ad alteram partem dico.* Angelos quidem cognoscere naturaliter DEUM, seu Ens à se, non tamen cognoscere illum in se, verùm in creaturis, quæ sunt ab alio; unde etiam non sequitur eos debere esse à se, sed ab alio.

V: Corruptio formæ est desitio formæ remanente subjecto, sicut generatio est productio formæ præsuppositò subjecto: sed implicat Angelum desinere remanente subjecto, cùm careat omni subjecto, ut dictum est art: 2. ergo Angelus non tantùm naturaliter, sed absolutè est incorruptibilis. *Confir*: Corruptio est per separationem formæ à materia, atqui in Angelo implicat materia, ergo implicat corruptio. ℟. Corruptio rigorosè sumpta, & prout opponitur annihilationi, est desitio formæ remanente subjecto Conc: & tali corruptione fateor Angelum absolutè esse incorruptibilem; corruptio latè sumpta, & prout opponitur cuicunque conservationi rei, significatque quamlibet rei destructionem Neg. Et tali corruptioni subjacere absolutè etiam potest Angelus. *Hinc patet ad Confir*: Alia argumenta pro possibilitate creaturæ absolutè indestruibilis fieri solita, solventur in QQ: de Beatitud.

QUÆSTIO TERTIA
DE
MULTITUDINE
ET
DISTINCTIONE
ANGELORUM.
ARTICULUS I.

An Natura Angelica sit multiplicabilis, & defacto multiplicetur?

R*Esp. Esse multiplicabilem, & de facto multiplicari. Probat.* 1. *Pars.* Quia conceptus naturæ *A*ngelicæ est, esse substantiam creatam simplicem, completam, penitus immaterialem, aut certè esse substantiam creatam intellectualem homine superiorē; atqui hic conceptus non involvit, nec infert aliquod repugnans multiplicabilitati, ergo. *Min. probat.* inspiciendo singulas conceptûs illius partes: Nam primò ratio substantiæ creatæ nihil habet repugnans multiplicabilitati, cùm plurimæ substantiæ creatæ defacto multiplicentur; sed neque ratio substantiæ simplicis completæ penitus immaterialis, aut intellectualis, superioris homine, ut patet in suppositis divinis, quibus hæc omnia conveniunt, & tamen sunt multiplicabilia, & multiplicantur, ergo. 2. Quia aliæ naturæ creatæ, tam materiales, ut lapidis, ligni, &c. quàm immateriales, ut anima rationalis, sunt multiplicabiles, cur non ergo natura Angelica? 3. Natura rationalis, quæ ordinatur ad corpora per modum formæ & motoris intrinseci, est multiplicabilis, ergo etiam natura intellectualis, quæ ordinatur ad corpora nimirum cœlestia, per modum motoris extrinseci; atqui hæc est natura Angelica, ergo. 4. Corpora diversis motibus ab extrinseco mobilia, sunt multiplicabilia, ut patet in orbibus cœlestibus; ergo etiam motores illorum extrinseci, qui sunt Angeli. 5. Sicut esse divinum, quia est in ratione entis infinitè perfectum, est infinitis modis perfectiùs & perfectiùs participabile, ita intellectualitas Divina, cùm sit similiter in ratione intellectualitatis infinitè perfecta, erit infinitis modis perfectiùs & perfectiùs participabilis, & sicut esse divinum non potest participari infinitis modis ab uno aliquo eodem ente participato, ita intellectualitas Divina non potest infinitis modis participari ab una aliqua & eadem substantia intellectuali participata; ergo sicut ob hoc ens participatum est multiplicabile, possuntque dari entia participata infinita, ita substantia intellectualis participata seu Angelica, erit multiplicabilis, &c. 6. Natura divina est multiplicabilis quoad suppositа ut Q. 1. De DEO Trino, art. 2. probatum est; ergo etiam Angelica, atqui repugnat multiplicari suppositа creata, non multiplicatis naturis, cùm pluralitas suppositorum in una individua natura sit soli DEO propria, quippe fundata in infinita perfectione DEI, & excedens omnem intellectum creatum, ut patet ex ibidem dictis Q. 1. art. 4. ergo etiam naturæ ipsæ Angelicæ sunt multiplicabiles. 7. Ultima & fundamentalis ratio, cur natura divina sit essentialiter immultiplicabilis in ratione naturæ, est, quia illa est ens simpliciter, optimum, perfectissimum continens omnem rationem entis, bonitatis, perfectionis, ut patet ex QQ. de DEO Uno, Q. 4. a. 1. atqui hoc fundamentum non reperitur circa naturam Angelicam, quæ est ens secundùm quid, & finitum, ergo, &c. 8. Quia si natura Angelica est essentialiter immultiplicabilis, & individua, pari ratione dici poterit, possibilem esse naturam, quæ essentialiter sit multiplicabilis tantùm per duo alia, quæ tantùm per tria, quatuor, quinque individua, quæ omnia sunt fictitia. 9. Vel naturæ multiplicabilitas est perfectio, vel imperfectio; si est perfectio, non est tamen perfectio infinita, & repugnans naturę creatæ; si est imperfectio, non est tamen tanta, quam repugnet consistere cum perfectione finita naturæ *A*ngelicæ, cùm id ex nullo capite ostendi possit, ergo multiplicabilitas nullo titulo repugnat naturæ *A*ngelicæ. 10. Si natura Angelica essentialiter esset immultiplicabilis, sequeretur illam esse creaturam perfectissimam. *Prob. sequel.* Quia si possit dari perfectior hoc ipso darentur plures naturæ Angelicæ contra hypothesim, illa enim ipsa creatura perfectior, non esset alia nisi *A*ngelica, quia esset inferior DEO, superior homine, quod dicimus Angelum, ergo, &c.

Probat. 2. pars. 1. ex Scriptura. *Millia millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei.* Daniel. 7. *Exhibebit mihi plùs quàm duodecim Legiones Angelorum.* Matth. 26. *Quis numerus militum ejus?* Job. 25. *Erat numerus eorum millia millium.* Apoc. 5. 2. ex PP. *Multi sunt BB. mentium exercitus, qui infirmum & contractum numerū corporeorum, quibus utimur superant, & transeunt.* Dionys. 14. de Cœlest. Hierarch. *supernorum civium numerus infinitus est, & definitus exprimitur, ut qui DEO numerabilis est, hominibus innumerabilis esse demonstretur.* Gregor. 17. Moral. cap. 9. &c. 3. Ratione: Quia aliæ naturæ defacto multiplicantur; ergo etiam Angelica, & quidem à fortiori, quippe nobilissima & perfectissima. 2. Corpora, quò sunt perfectiora, eò sunt majoris molis & magnitudinis, ut patet in corporibus cælestibus, ergo naturæ intellectuales, in quibus non habet locum quantitas molis, debent excedere res corporeas numero, & multitudine, & per consequens debent esse multiplicabiles. 3. Quia ad Majestatem DEI, qui est purus spiritus, pertinere videtur, ut habet ingentem quandam multitudinem spirituum sibi assistentium & ministrantium, juxta illud Prov. 14. *in multitudine populi dignitas Regis.* 4. Quia verisimile est DEUM instituisse mundum incorporeum, cum proportione quadam ad corporeum; ergo sicut in hoc multiplicavit naturas corporeas, ita in illo incorporeas, seu Angelicas. 5. Quia hoc magis commendat

dat divinam bonitatem, si ea, quæ sunt nobiliora, copiosiùs in esse producat, maximè verò illa, quæ ad finem universi, nimirum ad gloriam DEO tribuendam, sunt magis idonea, atqui tales sunt Angeli, ergo. 6. Inter alios gradus rerum naturalium valde distantes inveniuntur multæ species rerum intermediæ, v. g. inter animalia perfecta & plantas inveniuntur multa animalia imperfecta, quæ à plantis participant fixionem, carentque motu progressivo, ab animalibus verò perfectis sensum; ergo etiam inter DEUM & hominem, & totam collectionem naturarum corporearum invenientur multæ naturæ intermediæ incorporeæ, seu *Angeli*.

Sed contra I. Numerus est species quãtitatis, sed in *Angelis* non datur quantitas; ergo nec numerus & multitudo. *Confirm.* Quantò aliquid est propinquius uni, tantò minùs multiplicatur, ut apparet in numeris; atqui natura Angelica est DEO, qui est maximè unus, propinquissima; ergo & minimè multiplicata. *Resp.* Numerus, qui resultat ex divisione continui, vel numerus rerum quantarum, est species quantitatis, conc. numerus, qui resultat ex distinctione, seu non identitate rerum, vel numerus rerum non quantarum, est species quantitatis, neg. Et talis est numerus *Angelorum*. Instantiam habes in Divinis, ubi datur numerus suppositorum absque omni quantitate. *Ad Confirm. Resp.* DEUS est maximè unus, prout unitas excludit multitudinem partium componentium, conc. est maximè unus, prout unitas excludit numerum & multitudinem cujuscunque rationis, neg. Sic enim Petrus magis est unus, quàm DEUS, cùm Petrus sit unicus & naturâ & suppositô, DEUS autem sit unus naturâ, trinus verò suppositô. Unde etiam fateor, naturam Angelicam, sicut inter omnia creata est DEO propinquissima, ita etiam inter omnia creata esse maximè unam, unitate excludente compositionem & multitudinem partium, quia minimũ inter omnes substantias creatas habet compositionis, non tamen unitate excludente quemcunque numerum & multitudinem distinctionis.

II. Impossibile est multiplicari naturam seipsâ individuam, atqui Natura *Angelica* est seipsâ individua, ergo. *Major patet.* Quia naturam esse seipsâ individuam nihil est aliud, quàm ipsam in suo conceptu essentiali involvere immultiplicabilitatem, atqui est impossibile, naturam, quæ in conceptu suo involvit immultiplicabilitatem, esse multiplicabilem, ut per se patet, ergo. *Minor verò prob.* Sicut unitas sequitur ad esse, ita optimus modus unitatis sequitur ad optimum modum essendi; atqui Angelus inter omnia creata habet optimum modum essendi; ergo etiam habet optimum modum unitatis. *Atqui* optimus modus unitatis est, esse seipso unum & individuum, ergo natura Angelica est seipsa individua. *Resp. Ad argumentum neg. min. Ad probat. admissis reliquis neg. subsumpt.* Ratio est: Quia esse seipso unum & individuum, est modus unitatis respectu naturæ Angelicæ & cujuscunque alterius creatæ implicatorius, ut patet ex 5. 6. 7. 8. probatione secundæ partis Conclusionis.

Artic. II. *An Angeli possint distingui, ac de facto distinguantur inter se specie?*

Resp. Posse distingui, & de facto sic distingui. Prob. 1. Pars. Quia aliæ naturæ tam viventium, quàm non viventium possunt multiplicari specie; ergo etiam Angelica, cùm nulla dari possit ratio, negandi id divinæ Omnipotentiæ. 2. Quia natura *Angelica* finito modo participat intellectualitatem infinitam DEI, ergo quacunque datâ, possibilis est alia, quæ perfectiùs essentialiter eam participet, ac consequenter differat specie ab altra. 3. Licèt omnia bruta participent eundem gradum sensitivi, possunt tamen illum participare diversimodè, & ita differre inter se specie; ergo etiam Angeli, licèt participent eundem gradum substantiæ intellectualis, quia tamen non habent illum in summa perfectione, poterunt illum participare diversimodè, ac ita differre specie. 4. Substantia creata intellectualis completa est perfectior quàcunque materiali, vel intellectuali incompletâ; ergo si tantùm dari potest unica species creaturæ intellectualis completæ, illa erit omnium specierum creatarum & creabilium perfectissima, ac ita possibilis erit creatura perfectissima. 5. Possunt duo *Angeli* differre quoad perfectionem, & vim intelligendi tam notabili differentiâ, quàm differunt leo & equus quoad vim & perfectionem sentiendi, cùm non minor possit esse varietas in intelligendo, quàm sentiendo, ergo sicut hi, sic illi poterunt differre specie. 6. Quod in rebus corporeis est quantitas, hoc in incorporeis est magnitudo perfectionis: sed corpora, quò majoris sunt quantitatis, hoc sunt in plures partes integrales divisibilia, quarum singulæ per se possunt subsistere, ergo quò gradus aliquis majoris est perfectionis, eò est in plures species divisibilis; atqui gradus substantiæ intellectualis completæ est inter creata summæ perfectionis; ergo est in plurimas species multiplicabilis. 7. Quantò quid est melius & perfectius, tantò plus participat de infinita communicabilitate & bonitate diffusiva DEI: atqui gradus naturæ Angelicæ cæte-

ris est perfectior, ergo magis est communicabilis, & diffusivus sui in plures species. 8. Quæ continentur sub ordine intelligibiliū, magis videntur esse multiplicabilia, quàm corporea. Quod inde patet: quia, quæ in rebus corporeis sunt terminata, in intellectu possunt extendi, & multiplicari sine termino, ut patet in numeris, mensuris, proportionibus, velocitate motûs, &c. quocunque enim dato numero & mensurâ, potest per intellectum concipi alius major, & diversus specie; sed natura Angelica spectat maximè ad ordinem intelligibilium, ergo, &c. 9. Ratio, cur natura divina non sit multiplicabilis specie, est, quia continet infinitatem omnis perfectionis essentialis cogitabilis, sicut è contrario, quòd multiplicari possit quoad suppositа, ratio est, quia unum suppositum non continet formaliter omnem perfectionem suppositalem seu Personalem: ergo cùm unus Angelus non contineat omnem perfectionem essentialem cogitabilem naturæ intellectualis completæ, nihil obstabit, quò minùs natura Angelica multiplicari possit essentialiter, seu specificè.

Probat. 2. Pars. Quia hoc magis videtur congruere Scripturæ, & quibusdam modis loquendi PP. ut cùm docent, Luciferum fuisse perfectiorem quo ad naturalia cæteris Angelis, prout sumitur ex Ezech. 28. Item, Angelos recepisse gratiam juxta proportionem naturalium, &c. Quod etiam suadent expressæ quædam formulæ PP. *Enuntiant Sanctorum voluminum traditiones, superiores substantias* (id est Angelos) *esse graduum inter se celsitudine differentes*, ait Dionys. c. 5. de cœlest. Hierar. & Nazianz. orat. 34. de Theol. ait: *Angelos esse puras naturas pro naturæ ordinis cujusque proportione, alias alio modo collustratas.* Et Chrisost. Homil. 1. de Incomprehens. natur. DEI: Ordines Angelorum vocat *genera cælestia innumerabilia.* Et Isidorus lib. 1. de summo bono ait: *pro graduum dignitate ministeria Angelis esse distributa, &c.* Quæ omnia indicant dari in Angelis ex rei natura aliquam graduum, & generum diversitatem. 2. Quia non minùs varietas specifica Angelorum, quàm rerum corporearum, facit ad ornatum Universi, ad ostendendam Sapientiam, bonitatem, potentiam DEI, &c. ergo sicut hæc datur, ita & illa. 3. Inter corpora cælestia & siderea invenitur varietas specifica; cur non ergo & in Angelis cælorum motoribus, & qui altioris sunt ordinis, quàm corpora cælestia? 4. DEUS & homo sunt quasi duo extrema naturæ intellectualis, DEUS summum, homo infimum; ergo sicut inter extrema aliorum graduum, v. g. inter hominem & animalia imperfecta, dantur innumerabiles species animalium perfectorum intermediæ, & inter animalia & plantas, plurimæ species animalium imperfectorum, sic inter DEUM & hominem dabuntur intermediæ species naturarum intellectualium, seu Angelorum, præsertim cùm credibile admodum sit, mundum incorporeum à DEO esse conditum, cum quadam proportione ad corporeum. 5. Distinctio & ordo per se, qualis est specierum, magis auget perfectionem Universi, quàm multiplicatio sola individuorum, quæ est per accidens, ergo si hæc datur in Angelis, quantò magis illa?

Sed contra I. Patres clarè asserunt omnes Angelos esse ejusdem naturæ: *Angelorum, Archangelorum, &c. una est essentia, sicut una est essentia hominum.* Athanas. Quæst. 4. ad Antioch. *Archangelorum una est natura, una hominum.* Damas. l. de decret. & placit. cap. 1. *Confirm.* Omnibus Angelis convenit eadem definitio Damasceni lib. 3. Fid. nim. quòd sint substantiæ intellectuales, semper mobiles, arbitrio liberæ, incorporeæ, DEO ministrantes, secundùm gratiam, non naturam, immortales: sed ea, quibus convenit eadem definitio, sunt ejusdem speciei, ergo. 2. Omnes Angeli ordinantur ad eundem finem beatitudinis, habentque eandem operationem naturalem, ut est intelligere, & eandem perfectionem supernaturalem, ut est gratia habitualis, visio DEI &c. ergo etiam habent eandem specie naturam. 3. Impressio ejusdem imaginis in diversis materijs, v. g. in auro & argento, non inducit diversitatem specificam: atqui in omnibus Angelis est impressa eadem imago DEI, ergo in Angelis non datur diversitas specifica. *Resp.* 1. Quidquid sit de Authoritate nonnullorum Patrum plures tamen stare pro nobis, quàm pro oppositа Sententia. *Resp. 2.* Citatos PP. vel loqui de unitate generica, vel certè de prædicato Angelorum præcipuo, quo ad nos, ita, ut sensus sit, quòd, sicut homines conveniunt in prædicato rationalis, quod in eis est perfectissimum, ita Angeli conveniant in ratione naturæ intellectualis, quod in ipsis, saltem quoad nos, est prædicatum perfectissimum. Ex hoc tamen non sequitur, Angelos non differre specie. *Ad 1. Confirm. Resp. similiter.* Omnibus Angelis convenit eadem definitio generica, conc. specifica, neg. *& neg. Conseq. ad 2. dist. anteced.* Omnes Angeli ordinantur ad eundem finem proximum, neg. Ultimum & remotum, conc. Hoc autem non sufficit ad unitatem specificam, quia aliàs, cùm omnia ultimo ordinentur in DEUM, omnia essent ejusdem speciei. *Ad 2. partem ejusdem anteced. dist. similiter assumpt.* Omnes Angeli habent eandem operationem genere, nimirum intelligere, conc. eandem specie, nimirum, sic vel sic intel-

intelligere, nego. *& neg. iterum Conſeq.* Quod ad perfectiones ſupernaturales attinet, fateor illas eſſe eaſdem ſpecie in omnibus, nego tamen hinc ſequi, etiam Angelos eſſe ejusdem ſpeciei. Ratio eſt: Quia licèt perfectiones naturales eædem arguant in rebus, quibus inſunt, unitatem ſpecificam naturæ, non tamen perfectiones ſupernaturales. Diſparitas: Quia perfectiones naturales proportionantur naturæ, cujus ſunt proprietates: ſupernaturales verò proportionantur puro beneplacito Creatoris & Authoris gratiæ, ſuppoſitâ in rebus potentiâ obedientiali. *Ad 3. Reſp.* Impreſio ejuſdem imaginis in diverſis materijs non arguit diverſitatem ſpecificam, ſi eadem imago imprimatur utrisque perfectè & eodem modo, conc. ſi ſingulis tantùm imperfectè, idque alio & alio modo, nego: ſed Angelis eſt impreſſa eadem imago DEI, imperfectè & alio alióque modo conced. eodem modo & perfectè nego. Solus enim Filius eſt imago perfecta DEI.

II. Differe ſpecie eſt differre penes prædicatum præcipuum (prædicatum enim præcipuum eſt quaſi forma rei, forma autem dat ſpeciem rei,) atqui in Angelis omnibus eſt idem prædicatum præcipuum; nimirum eſſe ſubſtantiam intellectualem completam, ergo &c. *Confir.* Differre tantùm penes plus & minus, non eſt differre ſpecie, ut patet in magis & minùs calido: atqui Angelus non poteſt differre niſi penes hoc, quòd unus habeat magis, alter minùs univerſales ſpecies, vel quòd unus magis, alter minùs perſpicaciter intelligat, ergo, &c. 2. Si *A*ngeli differrent ſpecie, differrent per hoc, quòd inæqualiter intelligant: ſed per hoc non, aliàs etiam homines differrent ſpecie; ergo &c. 3. Viſiones beatificæ non differunt ſpecie, quia habent idem objectum formale adæquatum, nimirum DEUM: atqui etiam omnes Angeli habent idem objectum formale adæquatum, nimirum Ens, & Verum, ergo &c. *Reſp.* 1. *Neg. Major.* Equus enim differt ſpecie per hinnibilitatem à cane, nec tamen hinnibilitas eſt perfectior omnibus prædicatis equi, putà prædicato ſubſtantiæ, animalis, &c. *Ad probat. neg. aſſumpt.* Quia licèt prædicatum præcipuum poſſit aliquo ſenſu vocari forma rei, quia ſcilicet adfert præcipuam pulchritudinem, & perfectionem rei, non poteſt tamen dici ſemper forma metaphyſica rei, quia ad hoc requiritur, ut ſit prædicatum determinans & contrahens ratione noſtrâ prædicatum genericum, ſicut forma phyſica determinat phyſicè materiam, hoc autem etiam invenitur in prædicato rei non præcipuo, ut oſtenſum eſt, &c. *Reſp.* 2. *neg. Minor.* Nobilius enim eſt in ſe prædicatum, quod facit rem eſſe in actu, quàm quod tantùm in potentia, tale autem eſt illud prædicatum, quod hìc adducitur, quia eſt prædicatum commune, indifferens, determinabile & contrahibile, adeóque potentiale. *Ad* 1. *Confirm. Reſp.* Differre penes plus & minus ejuſdem rationis, non eſt differre ſpecie, conc. penes plus & minus diverſæ rationis, neg. ſic magis & minùs album non differunt ſpecie, quia differunt tantùm penes plures vel pauciores gradus, aut partes, aut majorem radicationem, &c. ejusdem coloris, nimirum albedinis, album autem à rubro & viridi quoad majorem claritatem, differunt ſpecie, quia non differunt tantùm penes plures, vel pauciores gradus, aut partes coloris, ſed penes ipſam eſſentiam colorum. Et hoc ſecundo modo differunt *A*ngeli penes plus & minus, nimirum penes plus & minus diverſæ rationis: nam ſpecies univerſalior à minùs univerſali, vel intellectus aut cognitio perſpicacior *A*ngeli, à minùs perſpicaci alterius, non differt per majorem intenſionem vel minorem, ſed per entitatem intrinſecè diverſam & perfectionem ordinis altioris. *Ad 2. Reſp. neg. Minor. & Sequel. prob.* Homo enim intelligit dependenter à phantaſmatibus, phantaſmata autem dependent ab operationibus ſenſuum, operationes ſenſuum à diſpoſitionibus organorum, quæ cùm poſſint eſſe diverſa, ſequuntur etiam in hominibus cognitiones intellectuales diverſæ; *A*ngeli verò intelligunt independenter ab his omnibus per ſpecies innatas, quæ cùm cognitiones inferant diverſas & & inæquales, rectè arguuntur & ipſæ ſpecies eſſe diverſæ & inæquales; cùm autem eædem ſpecies congenitæ ſint *A*ngelis juxta cujuſq; ipſorum naturam & exigentiam, rectè iterum arguitur, naturas ipſorum eſſentialiter eſſe diverſas & inæquales. *Ad 3. Reſp.* Viſiones beatificas ideo non differre ſpecificè, quia nec differunt ex parte principij (nam omnes procedunt à lumine gloriæ ejusdē rationis) nec ex parte objecti formalis, quia hoc reſpectu omnium eſt DEUS, nec ex parte modi tendendi, quia omnes feruntur in objectum ſuum immediatè & intuitivè: cognitiones autem Angelorum & differunt ex parte principij (quia oriuntur, petúntque oriri à ſpeciebus inæqualibus & quoad univerſalitatem differentibus) & ex parte modi tendendi (tum quia unus cognoſcit objectum comprehenſivè, quod alter ſic non cognoſcit, ut infra dicetur, tum quia unus poteſt plura cognoſcere comprehenſivè vel intuitivè eàdem cognitione, quàm alter) denique ex parte objecti, quia licèt omnes poſſint aliqualiter cognoſcere quamlibet differentiam entis, ipſamque rationem entis univerſaliſſimam unus tamen poteſt cognoſcere objectum materiale per medium & motivum formale nobilius quàm alter, ut etiam dicetur.

III. Subſtantia immaterialis dividitur in rationalem, ut eſt anima hominis, & intellectualem, ut eſt Angelus; ſed anima rationalis non eſt multiplicabilis, nec defacto multiplicatur ſpecie, ergo neq; Angel°. *Confirm.* Quandocunque genus dividitur per ſuas differentias, unam perfectiorem, altera imperfectiorem, tunc differentia imperfectior magis multiplicatur, quàm perfectior, ut patet in rationali & irrationali; atqui ſubſtantia immaterialis ſic dividitur, nimirum in ſubſtantiam immaterialem unibilem corpori, ſeu animam rationalem, quæ eſt differentia imperfectior, & in non unibilem, ſed per ſe ſubſiſtentem, ſive Angelum, quæ eſt perfectior, ergo, cùm anima rationalis defacto non multiplicetur ſpecie, multò minùs Angelus. 2. Differentiæ adæquatè & æqualiter dividentes aliquod genus, debent eſſe æquales, & in eodem gradu lineæ prædicamentalis: atqui rationale eſt reſpectu ſubſtantiæ imaterialis differentia infima, nec dari poſſunt plures ſubſtantiæ immateriales rationales differentes ſpecie; ergo etiam intellectuale erit differentia infima, nec dari poterunt ſubſtantiæ immateriales intellectuales, ſeu Angeli differentes ſpecie. 3. Quæ differunt ſpecie, differunt differentijs contrarijs: ſed in Angelis non datur contrarietas, quia contrarietas eſt principium corruptionis, Angeli autem ſunt incorruptibiles, ergo, &c. *Reſp: neg. Minor.* Quam enim in hoc dabis repugnantiam? imò oppoſitum ſuadent à pari omnes ferè rationes, quæ ſupra in prima parte concluſionis pro multiplicabilitate ſpecifica naturæ Angelicæ adductæ ſunt, ut conſideranti patebit. Quod autem defacto animæ rationales ſpecie non multiplicentur ſicut Angeli, diſparitas eſt 1. quia anima rationalis eſt in infimo & valde imperfecto gradu naturæ intellectualis, adeóque multiplicatio illius ſpecifica non magnopere facit ad ornatum univerſi, ſed ſufficit mera numerica: Natura autem Angelica eſt media inter DEUM & animam rationalem, & in gradu valde perfecto naturæ intellectualis, unde tum ad ipſius, tum ad univerſi perfectionem videbatur pertinere, ut non tantùm numero, ſed etiam ſpecie multiplicaretur, atq; ita triplex daretur in univerſo natura intellectualis: Prima, & ſumma, nimirum divina, quæ nec multiplicatur, nec multiplicari poteſt, ſive numero, ſive ſpecie. Altera media nimirum Angelica, quæ & poſſet, & defacto multiplicaretur ſpecie. Tertia & infima, videlicet humana, quæ quidem poſſet, defacto tamen non multiplicaretur ſpecie. *Diſparitas* 2. Quia licèt non detur diverſitas ſpecifica inter animas rationales, adhuc multis modis datur diverſitas ſpecifica in mundo corporeo: ſublatâ autem diverſitate hujuſmodi inter Angelos, tollitur omnis, aut ferè omnis ſpecifica diverſitas è mundo incorporeo *Diſparitas eſt* 3. Quia anima rationalis eſt in gradu infimo naturæ intellectualis, ſupremus autem & infimus gradus naturæ alicujus eſt tantùm unicus. *Ad 1. Confir. N. Neg. univerſaliter Maj.* Corpus enim dividitur in animatum, & inanimatum tamen plures ſunt ſpecies animatorũ, quàm inanimatorum, quæ ſunt imperfectiora animatis. Quòd autem natura irrationalis imperfectior magis multiplicetur, quàm rationalis perfectior, etiam ideo eſt, quia natura irrationalis ordinatur ad varios uſus & neceſſitates naturæ rationalis, quibus omnibus ſufficere nequit ſpecies unica irrationalis: hæc autem ratio non valet circa naturam rationalem imperfectiorem, comparatam ad naturam rationalem perfectiorem. *Ad 2. Reſp. ſimiliter neg. univerſaliter Maj.* Subſtantia enim in communi dividitur adæquatè per intellectuale & non intellectuale, & animal in communi, per rationale & irrationale, & tamen in utraque diviſione unum membrum dividens, nimirum non intellectuale & irrationale, etiam per te latius patet altero. *Reſp. 2. neg. Min.* Si agatur de poſſibili: patet ex dictis ad principale argumentum. *Ad 3. Reſp. 1. neg. Maj.* Numerus enim ſenarius & ſeptenarius differunt ſpecie, & tamen non ſunt contrarij. *Reſp. 2. diſt. Maj.* Quæ differunt ſpecie, differunt per differentias contrarias phyſicè, & expellentes ſe mutuò ex eodem ſubjecto, neg. contrarias logicè, quarum una includit vel fundat negationem identitatis cum alia, conc. *Similiter diſt. min. & ejus probat.*

IV. Natura divina in ratione naturæ eſt omnino imultiplicabilis, ergo Angeli, qui ſunt DEO inter omnia creata ſimillimi, minimè multiplicantur, atqui multiplicatio ſpecifica eſt omnium maxima, vel ſaltem major, quàm ſola diſtinctio numerica, ergo Angeli non multiplicantur ſpecie, præſertim, cùm natura humana, quæ DEO minùs aſſimilatur quàm Angelica, non multiplicetur ſpecie. *Confirm.* Creaturæ ſunt à DEO conditæ, ut in eis repræſentetur divina bonitas, atqui perfectiùs repreſentatur in unica ſpecie naturæ Angelicæ, quàm humanæ, ergo cùm hujus detur unica ſpecies unica à fortiori dabitur illius. 2. non poſſunt aſſignari differentiæ ſpecificæ, quibus inter ſe differant Angeli; ergo, &c. *N. 1. neg. Conſ.* Ut enim Angeli dicantur eſſe DEO ſimillimi, ſufficit, quòd nobiliora, vel plura, vel eadem prædicata divina, perfectiore modo participent, quàm cæteræ creaturæ, quod fieri poteſt ſtante diverſitate ipſorum ſpecificâ. *Reſp. 2.* Non omnes Angelos eſſe DEO ſimillimos, ſed ſolùm ſupremum vel ſupremos, unde etiam hujus vel horum

natu-

naturam, transmitto non multiplicari specie. *Ad* 1. *Confirm. Resp. neg. Conseq.* Cùm enim quælibet natura creata sit finita, nulla illarum seorsim tam perfectè repræsentat bonitatem divinam infinitam, quàm multæ creaturæ simul: unde congruebat plures dari in Uniuerso species naturarum, tum corporearum, tum incorporearum. *Ad* 2. *Resp.* Naturas Angelicas per hoc differre specie, quòd una sit perfectior & excedens, altera imperfectior & excessa in eodem genere (aut certè per hoc, quòd una natura habeat prædicatum, vel prædicata essentialia notabiliter diversa ab altera, tametsi æqualia, quamvis à nobis designari in particulari non possit, quænam sint illa.

Artic. III. *An natura Angelica sit inter eandem speciem multiplicabilis, & defacto multiplicetur?*

Resp. Si distinctio purè numerica non necessariò provenit à materia, esse multiplicabilem, & defacto multiplicari. Prob. 1. pars. Quia posità hac hypotesi, nulla adferri potest probabilis ratio repugnantiæ, neque est fundamentum aliter discurrendi de multiplicabilitate Angelorum, quàm rerum aliarum intra eandem speciem, ipsíque PP. (etiam illi, qui Angelos docent penitus esse immateriales) supponere videntur possibiles esse Angelos ejusdem speciei, distinctos solo numero, inter quos Damasc. lib. 2. Fid. cap. 3. *de essentia*, inquit, *an æquales inter se, an dispares sint Angeli? haud quaquam compertum habemus, &c.* Supponit ergo possibile esse, ut pares sint inter se. Imò infra cap. 7. docet: *Angelum, dæmonem, hominem esse speciem infimam*, adeóque sentire videtur Angelos defacto non distingui specie, sed tantùm numero. Quod idem tenere videntur alij quidam PP. apud Suarez hìc lib. 1. cap. 12. n. 1. Tametsi contrarium verosimilius videatur esse propter dicta art. præcedente. Cæterùm, quid de principio distinctionis purè numericæ sentiendum sit, & num illa unicè & necessariò à materia, an verò aliundè sumi possit, ac debeat, quæstio est metaphysica, de quâ fortè oportuniùs aliàs.

Prob. 2. pars. Quia non solùm multiplicatio generum vel specierum, sed etiam individuorum intra eandem speciem (supposito quòd ea sit possibilis) pertinet ad perfectionem & ornatum universi, ut patet in rebus corporeis. 2. Quia hoc pertinet ad ornatum aulæ DEI, summi Principis ut in ea non solùm inveniantur diversorum ordinum ministri, sed etiam intra eundem ordinem plures sibi similes, & æquales: major enim absolutè est varietas duplicis generis (qualis est specifica & numerica) quàm tantùm unius, qualis est sola specifica; præsertim cùm plures Angeli, tanquam ministri aulici, deputentur à DEO ad ministeria æqualia & ejusdem ordinis; est autem quodammodo congruentius uti paribus ad paria, imparibus ad imparia. Unde etiam falsum est, quod ait quidam Recentior, majorem fore ornatum & varietatem in aula Principis, si ad latus Regis esset multitudo aliorum & aliorum Officialium, sicut longè augustior est hortus, in quo nulli essent duo flores solis individuis distincti, quia ut dixi, major est varietas, ubi dantur plura genera varietatum (v. g. specificæ & numericæ) quàm ubi unicum v. g. sola varietas specifica. 3. Quia hoc spectare videtur ad majorem conjunctionem & vitam socialem Reipublicæ Angelicæ, cùm amicitia faciliùs conservetur inter æquales, quàm inæquales, magísque natura propendeat in amorem similis, quàm dissimilis juxta illud: *Omne animal diligit sibi simile.* Eccles. 13. Licèt enim inter Angelos beatos conjunctio animorum sufficienter conciliari possit per rectam rationem, certum tamen est, ad hoc facilè & delectabiliter præstandum multùm adjuvare similtudinem inter amantem & amatum, ut in hominibus patet. 4. Quia inter beatos dantur aliqui omnino æquales & similes sibi quoad dona gratiæ & gloriæ, ut supponunt omnes de parvulis decedentibus post baptismum; cur non ergo etiam inter Angelos dentur quidam omnino sibi æquales, quoad dona & perfectiones naturæ. 5. Quia cùm præviderit DEUS multos Angelorum peccaturos, videtur consentaneum fuisse ipsius sapientiæ & bonitati, plures creare in singulis speciebus, nè species plurimæ Angelorum ex toto perirent. 6. Sicut inferiora elementa sunt ornata plantis & animalibus, & cælum sidereum stellis, ita cœlum empyreum ornatum est Angelis, ergo sicut in plantis & animalibus, & probabiliter in stellis, inveniuntur multa ejusdem speciei, ita verosimiliter in Angelis. 7. Quod incorporibus incorruptibilib⁹ est quantitas molis & magnitudinis, hoc in substantijs incorruptibilibus incorporeis videtur esse numerus & multitudo; atqui corpora cælestia non constant meris partibus integrantibus heterogeneis, & dissimilaribus, ergo neque substantiæ incorporeæ incorruptibiles meris individuis essentialiter & specificè diversis. 8. Natura Angelica est quoad modum essendi DEO propinquior, quàm humana; atqui in DEO sunt plures Personæ unius naturæ etiam numero unius; ergo cùm hoc repugnet in creatis, debebunt saltem dari in Angelis plures personæ unius naturæ specie, cùm hoc detur in hominibus.

Sed

Sed contra I. Si Angeli possent differre solo numero, vel illi, qui sic differrent, essent omnino similes in omnibus prædicatis per se & necessariò convenientibus, vel essent in aliquo hujusmodi prædicato dissimiles. Non primum: quia non essent perfectè intelligibiles, & per se nominabiles nomine mentali proprio; non secundum: quia, quæ sibi sunt dissimilia in aliquo prædicato necessario & per se conveniente, hoc ipso differunt specie, ergo &c. *Confir.* Formæ non ordinatæ ad ullum subjectum, quales sunt Angeli, non possunt differre per ordinem ad subjectum, sed si differunt, debent differre in ratione formæ, præscindendo ab omni subjecto: sed omnis differentia, quâ formæ differunt in ratione formæ præscindendo ab omni ordine ad subjectum est necessariò differentia specifica, ergo &c. 2. Formæ intellectivæ, ut sunt Angeli, non ordinatæ ad materiam, non possunt per se differre, nisi in ratione formæ intellectivæ; sed differentiæ in ratione formæ intellectivæ desumuntur ex diverso modo intelligendi, sicut differentiæ in ratione figuræ desumuntur ex diverso modo figuræ, ergo Angeli non possunt per se differre, nisi per differentias ex diverso modo intelligendi; sed differentiæ desumptæ ex diverso modo intelligendi sunt specificæ, sicut differentiæ desumptæ ex diverso modo sentiendi, sunt specificæ formarum sensitivarum, ergo &c. *Resp.* Hoc argumento, ejúsque Confirm. non impugnari assertam conclusionem: solùm enim probant principium distinctionis merè numericæ non posse haberi ab entitate formæ intrinseca, sed à materia, vel ab ordine ad materiam, de quo aliàs. Nostra autem conclusio est: naturam Angelicam esse solo numero multiplicabilem, supposito quòd distinctio merè numerica haberi possit in rebus ab intrinseco, & non tantùm à materia. Ratio ulterior est: quia in hypothesi nostræ conclusionis (quòd nimirum distinctio numerica non desumatur unicè à materia; vel ab ordine ad materiam) necessariò alterutrum admitti debet, aut quòd stante omnimodâ similitudine in prædicatis necessarijs possint aliqua distingui solo numero, adeóque discerni inter se & nominari proprio nomine, aut quòd non omnis dissimilitudo in prædicatis necessarijs sufficiat ad distinctionem specificam. *Similiter ad 1. Confir. R. neg. Min.* Contrarium enim hîc & nunc utrimque supponimus: distinctionem videlicet numericam non provenire præcisè ab ordine ad subjectum, adeóque non omnem differentiam, quâ differunt formæ, præscindendo ab ordine ad subjectum, esse specificam. *Idem est ad Confirm. 2.* Cùm enim supponamus posse res differre solo numero per entitatem suam intrinsecam, supponimus etiam posse duas formas intellectivas, aut sensitivas aliquomodo differre, in modo intelligendi, & sentiendi, quin differant specificè.

II. Natura Angelica est suprema & nobilissima pars Universi; atqui partes superiores & nobiliores Universi perfectiùs participant bonum Universi; bonum autem Universi est ordo: ergo natura Angelica perfectius participat ordinem, quàm reliquæ partes Universi; atqui ea, quæ participant ordinem per se & intrinsecè, perfectiùs participant ordinem, quàm quæ participant ordinem per accidens, & extrinsecè; ergo natura Angelica participat ordinem per se, & non per accidens. Atqui ea, quæ differunt specie inter se, habent ordinem per se: differunt enim essentialiter & intrinsecè penes majorem & minorem perfectionem: species enim rerum sunt sicut numeri, quorum unus excedit vel exceditur ab altero; quæ verò differunt solo numero, habent tantùm ordinem per accidens, quia non differunt inter se essentialiter, & per prædicata intrinseca, sed tantùm per principia individuantia, quæ sunt accidentia naturæ specificæ extrinseca; ergo natura Angelica non multiplicatur solo numero, sed tantùm specie. *Confirm.* Ordo specificus, cùm sit ordo per se & essentialis, est perfectior, quàm ordo numericus, qui est tantùm ordo per accidens; atqui Angelus, cùm sint pars nobilissima Universi, convenit ordo, qui est nobilior, ergo, &c. 2. In corporibus cælestibus tantùm datur ordo per se, non autem per accidens: omnia enim corpora cælestia differunt inter se specie, neque dantur in eis plurima individua ejusdem speciei, sed tantùm unus sol, una luna, &c. idque non ob aliam causam, quàm quia sunt nobilissima pars mundi corporei, & quia sunt incorruptibilia, & quia ordo per se, sive diversitas specifica perfectior est, quàm diversitas numerica, sive ordo per accidens ergo à pari, vel fortiore idem dicendum de Angelis. 3. In Angelis datur perfecta dilectio: atqui perfectiùs se diligunt, si omnes specie inter se differant, quàm si solo numero: tantò enim amor est perfectior, quantò respicit bonum universalius, ordo autem per se, sive differentia specifica est bonum universalius, quàm ordo per accidens sive differentia numerica, quia differentia specifica est bonum totius Universi, differentia numerica tantùm est bonum privatum unius speciei, ergo omnes Angeli differunt inter se specie, non autem solo numero. *Resp.* Hoc argumento rursum impugnari hypothesim nostræ Conclusionis, quàm utrimque supponimus, non autem conclusionem hypoteticam: procedit enim Conclusio in hypotesi, quòd differentia purè numerica non desumatur necessariò penes ordinem ad materiam, vel aliquid extrinsecum,

cum, sed desumi possit à principijs rei intrinsecis, cujus contrarium assumitur in argumento, unde probatio non est ad propositum. *Resp. 2. Dist. 1. subsumpt.* Ea quæ participant solùm ordinem per se, perfectiùs participant ordinem, quàm quæ participant solum ordinem per accidens; conc. quæ participant ordinem tum per se, tum per accidens; nego. Perpectiùs enim participatur ordo, si participetur omni modo, quàm si unico. Adde hoc ipso, quòd Angeli sint pars Universi, non esse tribuendum illis modum participandi ordinem, qui modus secundùm se est nobilissimus, & perfectissimus, sed qui est melior universo; melior autem est, qui servat proportionem cum reliquis partibus Universi. Cùm ergo in rebus corporeis Universi inveniatur ordo & specificus, & numericus, neque implicet in facta nostræ Conclusionis hypotesi, hunc utrumque ordinem inveniri in rebus incorporeis, idem rectè dicetur de Angelis, quod de rebus corporeis, cùm credibile sit, mundum incorporeum factum esse cum quadam proportione ad mundum corporeum. *Respond. 3. disting. alteram partem Min.* Bonum Universi est ordo solus per se & specificus; neg. uterque, & specificus, & numericus; conc. Ratio patet ex dictis pro Concluſ. ubi pluribus modis ostensum est ordinem numericum esse bonum Universi. *Similiter Resp. ad 1. Confirm.* Ordo specificus est ordo perfectior, quàm solus ordo numericus; conc. quàm uterque simul sumptus; neg. ordo enim numericus, suppositò specifico, servit tum ad ornatum majorem aulæ misticæ, tum ad majorem conjunctionem naturalem animorum inter Angelos, tum ad majorem simpliciter varietatem Universi, ut patet in rebus corporeis, continétque meliorem proportionem cum ministerijs Angelorum, ut dictum est. *Ex quo etiam patet ad 2. Confirm. negatâ enim Minor. dist. probat.* Ordo per se, seu differentia specifica est bonum universalius, quàm solus ordo per accidens seu differentia numerica; conced. quàm differentia numerica, seu ordo per accidens, sumptus unà cum ordine per se, negò. *Eodem modo dist. in. ulterior probatio.* Adde, quòd etiam differentia numerica sola interdum possit esse perfectior specificâ & majus bonum universi, tunc nimirum, quando individua solo numero differentia sunt speciei valde perfectæ, è contra individua specie differentia sunt in speciebus longè minùs perfectis. Quis enim neget perfectius quid esse, majúsque bonum universi duos Seraphinos, numero tantùm differentes, quàm Angelum & Archangelum diversos specie? *Ad 2. Confirm. Resp. 1. neg. antec.* nam licèt probabile sit, unum cælum differre specie ab altero cælo, vel unum Planetam ab alio, de stellis tamen firmamenti non est improbabile, vel omnes, vel saltem plures differre solo numero, cùm id neque repugnet, neque oppositum ex nullo effectu constet, neque sint multiplicandæ species rerum absque positivo & probabili fundamento. Et licèt daretur, etiam hæc sidera omnia differre inter se specie, certum est tamen partes illorum, uti & sphærarum cælestium esse similares, & homogeneas. Cùm ergo, quod in corporibus cælestibus est quãtitas molis, & magnitudinis, quæ consurgit ex partibus, hoc in substantijs incorporeis sit multitudo & numerus, credibile est, quòd sicut corpora cælestia inter se specie differunt, singula autem constant partibus similibus & homogenes, ita inter ordines Angelorum detur differentia specifica, & simul quilibet ordo constat individuis essentialiter similibus, & solo numero distinctis. *Resp. 2. admissâ anteced. neg. Causalem illius.* Ex ea enim sequitur, etiam animas hominum differre ab invicem specie. Causalitas ergo vera, & simul disparitas, cur corpora cælestia non multiplicentur numero, sic verò Angeli, est: quia in corporibus cælestibus multitudo individuorum solo numero differentium compensatur satìs per singularem ipsorum magnitudinem, efficaciam, & motum constantem circularem: corpora enim illa ordinantur ad integritatem Universi, & ad influendum in sublunaria, quod æquè bene fit ab unico corpore v. g. Solari, valde magno, efficaci, & circumeunte totam terram, quàm à pluribus solibus minoribus minúsq; effcacibus, quorum unus uni, alius alteri parti mundi inferioris corresponderet. In Angelica verò natura nihil est, quod compenset multitudinem individuorum solo numero differentium: ulilitates enim, quas Angeli adferre debent Universo (putà, ut constituant unam aulam DEI mysticam, unam Rempub. intimâ amicitiâ conjunctam, &c.) non possunt ita congruè præstari ab Angelis, nisi multiplicatis inter eandem speciem individuis. 2. Quia in corporibus inanimatis & homogenes distinctio individuorum fit per divisionem continui, nec aliter in illis distinguitur multitudo individuorum ab unico, nisi per unionem vel carentiam unionis continuativæ (si enim ignis *A*, & B continuetur, fit ex duobus individuis unicum, & è contra, si discontinuentur, ex uno fiunt duo) adeóque unicum ejusmodi corpus, si ingentis sit magnitudinis (ut sunt corpora cælestia) æquivalet multitudini individuorum intra eandem speciem, & aliunde nonnunquam unio hujusmodi continuativa specialiter spectat ad perfectionem corporum quorundam, nimirum incorruptibilium, quallia iterum sunt cælesti: at verò in Angelis distinctio individuorum non

con-

consurgit ex divisione continui vel carentia unionis continuativæ, & ita unum individuum *A*ngelicum non æquivalet multitudini *A*ngelorum intra eandem speciem, nec suppositâ possibili multiplicabilitate illorum numericâ) ad perfectionem illorum pertinet ut unus non habeat sibi similem existentem alterum intra eandem speciem, sed potiùs è contra, ut dictum est. 3. Quia corpora cælestia ordinantur ad integritatem Universi, & influxus necessarios præstandos sublunaribus, juxta dicta, ad quem finem sufficiens fuit dari intra quamvis speciem individuum unicum: Angeli autem sunt intenti à DEO propter se, & ordinantur immediatè ad gloriam DEI, quæ cùm tantò magis augeatur, cæteris paribus, quâtò plura intra quamvis speciē dantur individua, non erat eadē ratio singulas species *A*ngelicas limitandi ad unicum individuum, sicut corpora cælestia, sed ratio potiùs erat faciendi oppositum, ut tantò major esset gloria DEI extrinseca. Denique de corporibus cælestibus ex nullo fundamento constat, plura eorum ordinari ad effectus proximos ejusdem rationis, sicut constat de *A*ngelis, quorum plurimi ordinantur ad ministerium idem, nimirum custodiam hominum, ex quo verisimiliter conijcitur, etiam eos inter se æquales esse, ejúsdemque rationis & speciei. *Resp.* 3. *neg. Conseq. & paritatem*: Licèt enim *A*ngeli secundùm esse naturæ sint incorruptibiles, sicut corpora cælestia, ac ita spectato præcisè statu naturæ puræ conveniens fortè fuerit non multiplicari illos in eadem specie, sicut corpora cælestia; sunt tamen ex se corruptibiles & defectibiles secundùm esse gratiæ, & statum supernaturalem; & ideo conveniebat produci plures ipsorum in eadem specie, ne quibusdam per peccatum deficientibus, periret tota species, quoad esse supernaturale gratiæ; sicut in rebus corruptibilibus secundùm esse naturæ, convenit multiplicari individua in eadem specie, nè uno deficiente & pereunte, tota species pereat secundùm esse naturale.

III. Multiplicatio individuorum intra eandem speciem ordinatur tantùm ad conservationem speciei, nè scilcet intereunte unò individuò, intereat tota species, atqui hoc locum non habet in *A*ngelis, qui sunt incorruptibiles; ergo. *Confirm.* Si aliqui *A*ngeli convenirent specie, maximè convenirent, qui sunt ejusdem ordinis: atqui hi non conveniunt specie, cùm teste Dionysio de cæl. hier. inter eos, qui sunt ejusdem ordinis, alij sint primi, alij medij, alij ultimi, species autem non prædicetur de aliquibus suis individuis priùs, de alijs posteriùs, sed de omnibus æqualiter, ut dicitur 3. Metaphysic. ergo. *Resp:* 1. *neg. Maj.* Ordinatur enim multiplicatio numerica præterea ad majorem ornatum & dignitatem corporis politici, animorum conjunctionem, varietatem Universi, manifestationem majorem bonitatis, & providentiæ, & aliorum, quæ supra dicta sunt. *Resp.* 2. Multiplicatio individuorum intra eandem speciem, quæ fit per emanationem unius individui ab alio, ordinatur ad conservationem speciei, &c. conc. Ideo enim igni *A* indita est vis generativa ignis B similis, ut propagetur species, quæ aliàs uno individuo deficiente, tota deficeret, unde etiam multiplicatio per viam hujusmodi propagationis invenitur in solis rebus corruptibilibus, quia in solis his subest tale periculum. Multiplicatio individuorum quæcunque, etiam ea, quæ fit per simultaneam productionem plurium individuorum (qualis est multiplicatio *A*ngelorum) nego: hujusmodi enim multiplicatio ordinari potest præterea ad fines diversos, de quibus jam dictum est, habétque locum in substantijs incorruptibilibus. *Resp.* 3. Multiplicatio individuorum ordinatur tantùm ad conservationem speciei, secundùm esse naturæ neg. Vel secundùm esse naturæ, vel gratiæ, conc. Cùm ergo Angeli sint ex se corruptibiles quoad esse gratiæ, potuit à DEO authore gratiæ ordinari multiplicatio illorum intra eandem speciem ad conservationem ejusdem speciei, quoad esse gratiæ, nè scilicet uno individuo secundùm esse gratiæ per peccatum deficiente, tota species sic deficeret; sicut ab eodem DEO, tanquam authore naturæ, multiplicatio individuorum in rebus quoad esse naturæ corruptibilibus ordinatur ad conservationem speciei quoad idem esse naturæ. *Ad Confirm. Resp.* Quosdam Angelos ejusdem ordinis & chori convenire, quosdam differre specie: primum patet, ex dictis enim constat, quosdam Angelos convenire in specie, ergo vel maximè ij, aut omnes, aut aliqui, qui sunt ordinis ejusdem, cùm minimùm à se distent & diversitas ordinis in Angelis fundetur in diversitate essentiali, & quidem notabili ipsorum. Secundi verò ratio est: quia sequeretur non dari nisi novem species, sicut non dantur nisi novem chori, sive ordines Angelorum, quod est incredibile: eædem enim rationes, quæ Angelos probant multiplicari specie, probant eosdem, si non multò ampliùs, certè non minùs specie multiplicari, quàm res corporeas, quarum sunt plurimæ. Ex quo etiam patet locum Dionysij allegatum non sic accipiendum esse, tanquam ordo quivis Angelorum in tres species atomas, primam, mediam, infimam distinguatur (sequeretur enim non plures quàm 27. universum dari species Angelorum) sed quòd quisque ordo dividatur in tria genera vel species sub alternas, primam mediam, ultimam, & hæ rursum in pluri-

mas

mas ſpecies atomas, iſtæ verò in innumera propè individua, ſolo numero differentia.

IV. DEUS, qui eſt infinitè perfectus, ita eſt ſe ſolo ſibi ſufficiens, ut nec ſpecie, nec numero poſſit, vel indigeat multiplicari, è contra res corruptibiles, ita ſunt imperfectæ, & inſufficientes ſibi & alijs, ut poſſint vel indigeant & ſpecie & numero multiplicari, ergo Angeli, qui ſunt medij inter DEUM & res corruptibiles, habent quidem minorem ſufficientiam, quàm DEUS, ideóque debent ſpecie multiplicari intra idem genus, & ſimul habent majorem ſufficientiam, quàm corruptibilia, & ideo non indigent, neque poſſunt multiplicari numero intra eandem ſpeciem. *Confirm.* Angelus eſt perfectior quovis corpore: atqui corpora cæleſtia ita ſunt perfecta, ut totam ſuam perfectionem petant habere ſimul à principio ſuæ exiſtentiæ, & conſequenter ut nihil ſit ſuæ naturæ extra ipſa, ſed tota perfectio tali naturæ, ſeu ſpeciei debita reperiatur in uno individuo; ergo à fortiori talis eſt Angelus, ergo ſi darentur plura individua angelica, unum eorum haberet eandem prorſus perfectionem, quàm alterum, quod eſt fruſtraneum. *Reſp. neg. Conſeq.* Quia major ſufficientia, quam habent Angeli, tum ad eſſendum, tum ad operandum præ rebus corruptibilibus, ſatis ſalvatur per hoc, quod in eſſe & operari non dependeant ab ullis partibus eſſentialibus, vel integralibus, ſicut corruptibilia, ſed poſſint per entitatem indiviſibilem elicere operationes perfectiores, quàm corruptibilia, partibus conſtantia. Adde, hoc argumento probari, Angelos etiam ſpecie minùs poſſe multiplicari, quàm corruptibilia, cùm ſicut multiplicabilitas ſpecifica in impefectione & inſufficientia, ita major multiplicabilitas, fundari videatur in majori imperfectione & inſufficientia, ſequela autem eſt contra plerosque Theologos, docentes multò plures dari ſpecies Angelorum, quàm rerum corruptibilium. Imò probaretur, Angelos nullo modo ſpecie, ſed tantùm numero multiplicari poſſe, quia Angeli etiam ſunt medij inter DEUM, & corpora incorruptibilia, habentq; majorem ſufficientiam, quàm iſta, adeóque non indigent multiplicari ſpecie, ſicut corpora incorruptibilia, habent tamen minorem ſufficientiam, quàm DEUS, & ideo ſaltem poſſunt multiplicari numero. *Ad Confirm. Reſp.* 1. *neg. Minor. & ſuppoſitum.* Quòd enim inter corpora cæleſtia, non dentur plura individua ejuſdem ſpeciei, non oritur ex eorũ perfectione, cùm anima rationalis ſit perfectior corporibus cæleſtibus, & tamen multiplicetur in eadem ſpecie, ſed alijs ex cauſis, quarum nonnullas attigimus in Reſp. 2. ad 2. Confirm. 2. argumenti. *Reſp. 2. neg. alteram Conſeq.* Licèt enim quodvis individuum angelicum habeat eandem perfectionem eſſentialem & ſpecificam, tamen per conſortium alterius ejusdem ſpeciei, acquirit aliquid, quod non habet ſe ſolo, nimirum quòd conſtituat unum corpus politicum, & aulam DEI myſticam, cujus varietas conſiſtit partim in ſimilitudine membrorum & aulicorum. 2. Quòd acquirat aptitudinem activam & paſſivam ad colendam arctiorem amicitiam, quæ faciliùs initur inter partes. 3. Quòd conferat ad conſervationem ſpeciei, quoad eſſe ſupernaturale, nè uno per peccatum deficiente, tota ſpecies deficiat. 4. Quòd cum majori congruitate obeat officium ſimile officio alterius, &c.

QUÆSTIO QUARTA.

DE

INTELLECTU, COGNITIONE

ET

OBIECTO COGNITIONIS

ANGELICÆ.

ARTICULUS I.

An Intellectus & Cognitio Angeli diſtinguantur realiter ab Eſſentia Angeli.

RESP. *Utrumque distingui.* *Probatur* 1. *pars.* de intellectu, authoritat. 1. Dionysij cap. 11. de cæleſt. Hier. ubi tria diſtinguit in Angelo, *eſſentiam*, *virtutem*, ſeu *potentiam & operationem*, loquitúrq; de omnibus eodem modo, adeóque, ſicut operatio diſtinguitur ab eſſentia & virtute Angeli realiter, ita virtus ab eſſentia. 2. Anſelmi, lib. de caſu diabol. cap. 8. ubi ait: *voluntatem & converſionem* voluntatis ad bonum & malum (idem eſt de intellectu & cognitione intellectûs) eſſe quandam eſſentiam, non tamen ſubſtantiam, adeóque cenſet eſſe accidens diſtinctum à ſubſtantia. 3. Auguſt. lib. 15. de Trinit. cap. 7. ubi de anima hominis (idem quoad hoc eſt de Angelo) ait: *Non anima, ſed quod excellit in anima, mens vocatur.* 4. Philoſophi in prædicamentis, ubi inter ſpecies qualitatis ponit naturales potentias (qualis utique reſpectu Angeli eſt intellectus) qualitas autem Angeli diſtinguitur ab ejus eſſentia & ſubſtantia. *Probatur eadem pars ratione* 1. Quia ſi intellectus & voluntas eſſent idem cum eſſentia Angeli, eſſent intellectus & voluntas idem inter ſe: quæcunque enim ſunt eadem uni tertio, &c. Atqui non ſunt idem inter ſe, ut dicetur, Quæſt. 7. art. 3. ergo neq; ſunt idem cum eſſentia. 2. Potentia intellectiva Angeli per ſe, immediatè & ratione ſui ordinatur ad cognitionem, quæ eſt accidens, atqui nulla ſubſtantia per ſe, immediatè, & ratione ſui ordinatur ad aliquod accidens, ergo potentia intellectiva Angeli non eſt ejus ſubſtantia. *Minor probatur.* Quod per ſe ordinatur ad aliud, debet eſſe vel inferioris vel ejusdem ordinis cum altero, non autem ſuperioris, ut Quæ. 13. art. 2. de DEO Uno dictum eſt, atqui ſubſtantia eſt ſuperioris ordinis, quàm accidens, ergo. 3. Congruentiùs oritur effectus accidentalis à principio proximo accidentali, cùm nihil obſtat, quàm à ſubſtantiali, atqui cognitio Angeli eſt accidens; ergo congruentiùs oritur à principio proximo accidentali, & ſuperaddito, quàm á ſubſtantia Angeli; illud autem principium proximum eſt intellectus, ergo intellectus eſt quid accidentale & ſuperadditum ſubſtantiæ Angeli. 4. Minùs proportionatur ſubſtantia creata actioni accidentali, quàm ſubſtantiali, propter ordinis diverſitatem: atqui principium proximum, quo ſubſtantia creata producit aliam ſubſtantiam, non eſt ſola ſubſtantia, ſed ſubſtantia cum certis accidentibus, ut oſtenſũ à nobis eſt in Phyſicis, ergo multò minùs principium proximum cognitionis accidentalis erit ſola ſubſtantia Angeli, ſed ſubſtantia Angeli, cum potentia intellectiva accidentali. 5. Alia agentia creata non producunt ſuos effectus accidentales, niſi per certas qualitates: nam elementa v. g. non producunt primas qualitates, niſi per ſimiles etiam qualitates, calorem per calorem, &c. corpora gravia & levia non producunt motum ſurſum, & deorſum ſe ſolis, ſed per gravitatem & levitatem diſtinctam; ſimiliter cælum agit per qualitates diſtinctas à ſua ſubſtantia, lapides herbæ, gemmæ, per certum temperamentum, quo turbato & immutato amittunt vim ſuam, ut docet experientia; ergo idem dicendum de Angelis reſpectu actuum ſuorum vitalium. 6. Aliæ ſubſtantiæ habent proprietates quasdam diſtinctas à ſe realiter, ergo & Angeli; hæ autem proprietates non poſſunt eſſe aliæ, niſi potentiæ, intellectus & voluntas, &c. 7. Potentia paſſiva directè, & primariò ordinata ad recipiendos actus ſubſtantiales, debet eſſe & ipſa ſubſtantialis, ut patet in materia prima, & ſimiliter potentia paſſiva primariò & directè ordinata ad recipiendos actus accidentales, eſt & ipſa accidentalis, nimirum quantitas; ergo etiam potentia activa (ſaltem inadæquata) directè & primariò ordinata ad productionem actus ſubſtantialis, debet & ipſa eſſe ſubſtantialis, ordinata verò ad productionem formæ accidentalis debet eſſe accidentalis. 8. Actus externi & materiales, qui attingunt objecta ſub diverſa ratione formali, requirunt organa realiter diverſa; ergo etiam actus interni & immateriales, ut intellectio & volitio, qui attingunt objecta ſub diverſa ratione formali, requirunt in eadem ſubſtantia Angeli diverſa, ut ſic dicam, organa & inſtrumenta, quæ quidem nequeunt eſſe alia, quàm diverſæ potentiæ. 9. Materia prima recipit formas accidentales, ad quas eſt indifferens, mediâ potentiâ accidentali, ſeu quantitate, quæ eſt materiæ proprietas; ergo etiam actus & forma ſubſtantialis (ſive ſubſiſtens, ut eſt Angelus, ſive informans, ut eſt anima rationalis) producit ſuas operationes accidentales, ad quas eſt indifferens, mediis quibusdam potentijs accidentalibus: v. g. intellectionem mediâ potentiâ accidentali intellectûs &c. quæ potentiæ ſunt proprietates illius. 10. Nulla ſubſtantia creata eſt per ſe ipſam ultimatè completa ad eſſendum, ſed indiget varijs complementis accidentalibus; ergo neque etiam ulla eſt per ſe ipſam completa ultimatè & proximè ad operandum, ſed indiget varijs complementis accidentalibus, qualibus autem, niſi potentijs? ergo &c. 11. Illud eſt principium *Quo* in agentibus, ſecundùm quod agens ſib. aſſimilat terminum productum; atqui dum Angelus agit, producendo cognitionem, non aſſimilat ſibi effectum ſecundùm ſuam ſubſtantiam: nam cognitio eſt tantùm effectus accidentalis, non ſubſtantialis, ergo principium *Quo* in Angelo, dum is pro-

producit cognitionem, non est substantia seu essentia *Angeli*, sed aliquod accidens, atqui principium *Quo* cognitionis in *Angelo* est intellectus; ergo substantia *Angeli* non est intellectus Angeli. 12. Omne genus juxta Philosophum, dividitur per potẽtiam & actum, v. g. substantia ut sic, dividitur in substantiam in potentia, & in substantiam in actu, quantitas in quantitatem in potentia, & quantitatem in actu, &c. ergo etiam intellectio, ut sic, dividitur in intellectionem in potentia, & intellectionem in actu; cùm ergo illa, in quæ dividitur idem genus, pertineant ad idem genus (v. g. irrationale & rationale, per quæ dividitur animal, pertinent ad idem genus animalis, viventis, &c. (sequitur intellectionem in potentia & in actu, spectare ad idem genus; atqui intellectio in potentia nihil est aliud, quàm potentia productiva intellectionis, & intellectio in actu, non est aliud, quàm actus intellectionis; ergo potentia productiva intellectionis seu intellectus, & actus intellectionis spectant ad idem genus; atqui essentia Angeli non spectat ad idem genus, ad quod spectat actus intellectionis (illa enim est substantia, hæc accidens) ergo essentia Angeli, non est realiter potentia productiva intellectionis, sive intellectus.

Probatur 2. pars Conclusionis, quòd cognitio Angeli distinguatur realiter ab essentia Angeli. 1. Ex Scriptura: multa enim ibi leguntur Angelis post ipsorum creationem revelata, quorum cognitionem antea non habuerunt, adeóque horum cognitio distinguitur realiter ab essentia angelica. 2. Ex PP. supra citatis: dum tria distingunt in Angelis: essentiam, virtutem seu potentiam, & operationem: operatio autem Angeli est cognitio. Quibus accedit Leo I. epistol. 91. cap. 5. *Sicut*, inquit: *sõlius DEI proprium est increatum esse, sic etiam nemo hominum* (idem quoad hoc est de Angelis) *veritas, nemo sapientia, nemo justitia est, sed multi participes veritatis & sapientiæ, atque justitiæ; solus verò DEUS participationis non est indignus.* 3. Angelus non cognoscit futura contingentia certò & evidenter, ut dicetur, cognoscit autem illa, postquam fiunt præsentia, præterea cùm sit virtutis finitæ, non potest cognoscere omnia simul, quæ absolutè sub objectũ ipsius cadunt: sunt enim infinita; sed transit à cognitione unius ad cognitionem alteri⁹, adeóq; est in intelligendo mutabilis ab intrinseco, non est autẽ mutabilis quoad essentialia, ergo aliud est cognitio, aliud essentia Angeli. 4. Non minùs *Angelus* potest impediri ab omni cognitione divinitus, quã ignis ab omni calefactione, combustione, &c. quid enim obstat, nisi petitio principij? ergo distinguitur ab omni cognitione. 5. Volitio Angeli, cùm sit libera *Angelo*, potest abesse, vel adesse, respectu essentiæ Angeli, nihil autem potest abesse à seipso, ergo volitio Angeli non est essentia Angeli, & consequenter à pari, neque cognitio. 6. Intellectio est actio vitalis, adeóque ex conceptu suo immanens, ut suppono ex libris de anima, atqui essentia Angeli non est immanens suo principio effectivo, sive DEO, neque enim recipitur, aut recipi potest in DEO; ergo intellectio Angeli non est essentia *Angeli*. 7. Intelligere est ultima actualitas intelligentis; atqui implicat, ut creatura per suam substantiam sit ultima actualitas in ratione intelligentis; ergo implicat, ut per suam substantiam sit intelligens, ergo substantia illius distinguitur ab intelligere, seu actuali intellectione illius. *Major patet.* Intelligere enim ultimò intenditur ab intelligente, ut tali, ergo est actualitas ipsius ultima. *Minor probat.* Quod per suam substantiam est actualitas ultima in genere intelligentis, est actus purus in ratione intelligentis: actus enim purus in aliquo genere dicitur, qui nihil habet admixtum potentiæ in eo genere, quod autem est ultima actualitas in ratione intelligendi, nihil habet admixtum potentiæ in ratione intelligendi (si enim haberet, non esset ultima, ordinaretur enim ratione potentiæ admixtæ ad actum ulteriorem intelligendi, cùm omnis potentia intelligendi sit ad actum intelligendi) atqui implicat, ut creatura per suam substantiam sit actus purus in genere intelligendi, quia si potest esse actus purus in genere intelligendi, poterit etiam esse in genere volendi, & sic de cæteris omnibus (cùm non sit ratio pro uno, & non pro altero) sequela autem implicat, quia sic creatura posset esse actus purus simpliciter, & omnimodè, quod DEO soli est proprium; ergo, &c. 8. Omnis essentia creata (qualis est angelica) est determinata ad certum genus & speciem, adeóque finita: atqui essentia, quæ identificaretur suæ intellectioni, non esset determinata ad certam speciem, ac proinde non esset finita; ergo nulla essentia creata potest identificari &c. *Minor probat.* Intellectio specificatur à respectu ad diversum specie objectum, ut suppono interea, sed nulla substantia specificatur à respectu ad aliquid (omnis enim substantia ex conceptu specifico, & primario, est ad se, & per se, non ad aliud, per, & propter aliud) ergo intellectio, quæ identificaretur substantiæ, non esset in ulla specie, & consequenter nec illa substantia & essentia esset determinata ad ullam speciem. Fateor quidem, etiam substantias dicere respectum transcendentalem ad aliud, ille tamen respectus non est prædicatum primum (adeóque nec specificum) substantiæ, sed supponit aliud prædicatũ absolutum, licèt, quodnam id, aut quale sit, à nobis ignoretur, qui,

ſubſtantias & eſſentias rerum immediatè in ſe cognoſcere non poſſumus.

Sed contra I. Auguſtinus lib. de ſpirit. & anim. cap. 13. ait: *potentias & vires animæ eſſe idem cum ipſa.* Et ibid. ait: *animam ſecundùm operis ſui officium varijs nuncupari nominibus: dici namque animam, dum vegetat, ſenſum dum ſentit, animum dum ſapit, &c. iſta tamen non differre in ſubſtantia, quem admodum nominibus, ſed omina iſta eſſe animam.* Quibus ſimillima habent Iſidor. lib. 2. Etymolog. Bernhard. l. medit. c. 1. & de interiore domo c. 67. aliíq; PP. adeóq; ex PP. mente, intellectus non diſtinguitur ab anima, & conſequenter nec in *Angelis*, & *Angelorũ* eſſentia. *Reſp.* Librum illum de ſpirit. & anim. probabiliùs non eſſe *Auguſtin.* & licèt eſſet, non facit contra nos: eſt enim ſenſus animam eſſe ſuas potentias radicaliter, quatenus omnes potentiæ radicantur in eadem anima, non tamen formaliter. Vel certè, animam eſſe ſuas potentias, impropriè & denominativè: cùm enim ſint proprietates animæ, dicuntur lato modo unum cum anima, propter ſpecialem cum illa connexionem, & quia ſpectant ad eſſe completum naturale animæ. Vel denique eſt ſenſus, potentias ab anima non differre ſubſtantialiter, ſed tantùm ut accidens à ſua ſubſtantia. *Ex quo patet ad reliqua.* Nec obſtat, quòd *Angeli* paſſim vocentur *Intelligentiæ*, *Intellectus*, *Mentes*: tantùm enim ſignificatur, omnẽ Angeli cognitionem eſſe intellectualẽ, non autẽ, quòd mens & intellect° *Angeli* ſit idem cum eſſentia *Angeli*.

II. Si intellectus & cæteræ potentiæ Angeli ſunt diſtinctæ ab eſſentia, utiq; cauſantur ab eſſentia *Angeli*. Vel ergo cauſantur mediantibus alijs potentijs, & ita datur proceſſus in infinitum, vel ſi imẽdiatè cauſantur ab eſſentia, etiam ipſæ operationes, (putà cognitiones, volitiones.) cauſari poterunt immediatè ab eadem eſſentia, adeóque ſuperfluæ ſunt diſtinctæ potentiæ. *Reſp. Permiſſo antecedente*, de quo aliquid dicetur. *Reſp. 2. ad 5. neg. ultimam ſequelam.* diſparitas eſt: quia intellectus & aliæ potentiæ ſunt proprietates eſſentiæ angelicæ, ideóque (ſuppoſito, quòd producantur ab eſſentia angelica) debet, & poteſt eſſentia eſſe proportionata ad illas immediatè producendas, cùm ante proprietates non poſſit prę ſupponi aliquod principium accidentale in Angelo, ſiquidem proprietates ſunt accidentia rei primæ: at verò cognitiones, & volitiones non ſunt proprietates *Angeli*, ideóque ad illas producendas poteſt ac debet proportionari eſſentia Angeli per potentias accidentales ſuperadditas propter rationes ſupra dictas. Sic licèt materia imẽdiatè recipiat quantitatem, proprietatem ſuam, alia tamen accidentia recipit mediâ quantitate.

III. Angelus eſt perfectior materiâ primâ, & potentiâ accidentali v. g. intellectu, ſed materia prima recipit immediatè formam ſubſtantialem, & potentia accidentalis immediatè producit actum, v. g. intellectus cognitionem, ergo etiam *Angelus* poterit producere immediatè actum abſque diſtincta potentia. *Confirm.* Etiam admiſsâ diſtinctione intellectûs ab Angelo, adhuc Angelus per ſe ipſum & immediatè concurrit ad ſuos actus: nam aliàs eſſet ſemper quodammodo dormiens, ergo fruſtra ſuperadditur intellectus diſtinctus. *Reſp. Neg. Conſeq.* Diſparitas eſt ex dictis: quia principium *Quo* & effectus, potentia & actus, debent eſſe ejuſdem ordinis & generis, ut pro Concluſione probatum eſt. Hoc autem convenit materiæ ſubſtantiali reſpectu formæ ſubſtantialis, & potentiæ accidentali reſpectu actûs accidentalis, non convenit autẽ Angelo & ſuo actui v. g. intellectioni, cùm ille ſit ſubſtantia, hæc accidẽs. *Ad Confirm. Reſp. Permiſſo anteced. neg. Conſeq.* Nam etiam manus Petri habito calamo à ſe diſtincto, concurrit immediatè per te ad ſcriptionem, nèc tamen ſequitur, fruſtra ſuperaddi Petro calamum ad ſcriptionem; quia bene poteſt aliqua cauſa concurrere ad effectum, & tamen indigere inſtrumento diſtincto & proportionato ad effectum.

IV. Operari imẽdiatè, convenit DEO & formæ accidentali, quæ ſunt formæ maximè diſtantes, ergo & conveniet formis intermedijs, nimirum formis ſubſtantialibus creatis, v. g. *Angelis*. *Reſp. neg. Conſeq.* Diſparitas circa primum eſt: quia potentia divina non ordinatur ad effectus, quos producit, ut oſtendi Q. 13. de DEO Uno, artic. ultimo, & ita non eſt opus, ut ſit ordinis ejuſdem cum illis: potentiæ autem creatæ ordinantur, & ita, ſi ſubſtantia creata per ſe ipſam eſſet potentia ad effectus accidentales, deberet & ipſa eſſe in ordine accidentium. 2. Quia in DEO propter ſummam ſimplicitatem, non poteſt habere locum diſtinctio potentiarum ab eſſentia divina, rebus autem creatis non repugnat ex una parte ejuſmodi compoſitio & diſtinctio, aliunde verò congruentiùs eſſe videtur, ut principium proximum ſit ejuſdem ordinis cum effectu, quando & ubi nihil obſtat, adeóque ut proximum principium effectûs accidentalis, non ſit ſubſtantia, ſed potentia accidentalis. 3. Quia ſubſtantias creatas eſſe ita limitatas, ut non poſſint immediatè operari per ſe accidentia, oſtendere videtur experientia, ut patet ex probatione. 5. Concl. non oſtendit autem hoc circa DEUM, ſed potiùs contrarium ratio demonſtrat. 4. Quia modus operandi proportionatur modo eſſendi: cùm ergo DEUS per ſeipſum ſit imẽdiatè completiſſimus ad eſſen-

essendum, utpote actus purus, similiter est ex parte sua, & quoad intrinseca completissimus ad operandum, absque omni complemento & potentia superaddita. E contra, cùm substantiæ creatæ non sint ultimatè completæ ad essendum, sed indigeant varijs complementis superadditis, neque erunt completæ ultimatè ad operandum, sed indigebunt complementis varijs, seu potentijs accidentalibus supperadditis. 5. Potentiæ creatæ, & actus ipsarum sunt ejusdē generis, ut ostensum ex Philosopho probat. 12. adeóque ad operationes accidentales, debent esse potentiæ accidentales, potentia autem divina non est in ullo genere, sed supra omne genus, cùm sit infinita simpliciter. Plures adhuc disparitates erui possunt ex rationibus Conclusionis. *Circa secundum* disparitas patet ex Resp. ad 3. quia formæ accidentales sunt ejusdem generis & ordinis cum suo effectu accidentali, non autem substantiales. *Sed contra*

V. Accidens saltem inadæquatè producit substantiam, substantia immediatè producit suas proprietates accidentales, materia substantialis recipit immediatè quantitatem accidentalem, ergo non est opus, ut potentia & actus, causa proxima & effectus, sunt ejusdem ordinis etiam in creatis, ut dictum est. *Resp. ad 1. neg. Conseq.* Nam licèt accidens non sit ejusdem ordinis cum substantia, quàm producit, ratione sui, est tamen ejusdem ordinis ratione substantiæ, principalis causæ, in cujus virtute substantiam producit. *Ad 2. & 3. Resp. 1. anteced.* Esse valde incertum: quid si enim dicam eandem causam, quæ producit essentiam rei, etiá producere proprietates rei? quòd enim passim dicantur proprietates emanare ab essentia, non obstat, quia non emanant per veram, & propriam actionem procedentem ab essentia, sed procedentem ab agente & generante, quæ actio primò & directè terminatur ad essentiam rei, secundariò indirectè, & propter connexionem, quam habet cum proprietatib°, transit ab essentia rei producta ad proprietates producendas; & iste transitus, ut fundatus in connexione essentiæ cum proprietatibus, dicitur emanatio ab essentia. Ratio ulterior est 1. quia ad agens quod essentiam rei producit, spectat dare rei esse completum, & perfectum, prout ejus natura postulat; esse autem completum naturale rei non habetur sine proprietatibus rei adeóque ad generantem, qui essentiam rei producit, spectat producere ejusdem proprietates. Unde etiam ortum axioma: *qui dat esse, dat consequentia ad esse.* 2. Quia operari supponit esse perfectum, atqui perfectum esse rei non habetur, nisi per proprietates, ergo non potest intelligi res operans, nisi habitis proprietatibus, & ita nulla res potest sibi ipsi producere suas proprietates. 3. Quia, ut supra ostensum est, principium *Quo*, & causa proxima debent esse ejusdem ordinis, & generis cum suo effectu, quod non convenit substantiæ respectu suarum proprietatum accidentalium. *Resp. 2. ad idem, permisso anteced. disting. Conseq.* Non est opus, ut causa creata sit ejusdem ordinis cum effectu, qui est proprietas rei; conc. qui non est proprietas rei; nego: disparitas data est supra in Resp. ad 2. quia proprietates, cùm sint prima accidentia rei, non possunt prodire à potentia accidentali priore, ergo prodire debent à substantia & causa diversi ordinis. Aliud est de effectibus, qui non sunt proprietates. *Resp. ad idem 3. disting. idem Conseq.* Ergo causam creatam non est opus esse ejusdem ordinis cum effectu propriè dicto; neg. cum effectu impropriè dicto, qualis est proprietas rei; conc. effectus enim propriè dictus debet esse simpliciter aliud à producente, & non pertinere ad ipsum esse perfectum & completum rei, id quod non convenit proprietati, adeóque proprietas non est effectus propriè dictus, & consequenter nec est necesse, ut oriatur causa ejusdem ordinis. Cur autem causa creata debeat esse ejusdē ordinis cum effectu propriè dicto, & non cum proprietate, ratio est: quia causa creata ordinatur ad effectum propriè dictum, ut suppono ex Physicis, ordinari autem non potest per modum causæ, nisi sit ordinis ejusdem: si enim sit inferioris ordinis, non potest esse causa, cùm causa minimum debeat esse ejusdem perfectionis cum effectu, si autem sit ordinis superioris absolutè, etiam non potest ordinari ad effectum, cùm id quod est absolutè superius (id est, quod neque est in eadem specie, nec in ullo eodem genere) non possit ordinari ad inferius, ut ju 2. probat. 1. partis Conclus. dictum est; at verò ad proprietatem non ordinatur essentia, sed proprietas ad essentiam: nemo enim dicit essentiam esse propter proprietatem, sed bene è contra. *Ad 4. similiter Resp.* Non est opus, ut potentia sit ejusdem ordinis cum suo actu, si actus ille non sit proprietas potentiæ; neg. si sit proprietas, sicut quantitas est proprietas materiæ; conced. Ratio patet ex dictis: quia ante hujusmodi actum nullæ potest præintelligi potentia accidentalis, in qua recipiatur, cùm proprietates sint prima accidentia rei, ergo recipi debet in substantia & potentia diversi ordinis. 2. quia actus hujusmodi non sunt propriè actus, neque ad illos propriè ordinantur ipsorum potentiæ, sed illi ad potentias, & ideo non oportet, quòd sint ejusdem ordinis cum ipsis, &c.

VI. Differentiæ essentiales rerum non possunt desumi ab accidentibus, sed differentia essentialis Angeli sumitur ab intelle-

ctu, ergo intellectus non est accidens, sed ipsa essentia Angeli. *Confir.* Accidens non extenditur ultra suum subjectum, sed intellectus Angeli extenditur ultra essentiam Angeli, quia Angelus non tantùm intelligit per intellectum seipsum, sed etiam alia, ergo intellectus non est accidens. 2. Potentiæ sunt partes animæ, ut dicitur 2. de anima, sed partes substantiæ sunt substantia, non autem accidentia, ergo potentiæ animæ (idem est de Angelo) sunt substantia. 3. Idem est principium essendi & operandi Angelo; sed essentia est per se ipsam principium essendi, ergo etiam operandi & intelligendi. 4. Substantia Angeli est per se ipsam species intentionalis, per quam se cognoscit Angelus, sed species est operativa: concurrit enim cum intellectu ad cognitionem, ergo substantia est per se ipsam operativa, & non per potentiam superadditam. *Resp. neg. Minor.* Differentia enim essentialis Angeli sumitur à substantia Angeli, in quantum hæc est principium radicale intelligendi, seu radix intellectûs, non autem à principio formali intelligendi, seu intellectu. *Ad 1. Confirm. Resp.* Accidens non extenditur ultra subjectum suum, entitativè, id est, nihil entitatis habet extra subjectum suum, conc. non extenditur objectivè, id est, non habet objectum extra subjectum suum, nego. *Similiter disting. Minor.* Intellectus Angeli extenditur ultra subjectum, seu essentiam objectivè, quia non tantùm se, sed & alia objecta cognoscit conc. extenditur entitativè, neg. *Ad 2.* Potentiæ sunt partes animæ constitutivæ & actuales, neg. potentiales, & divisivæ virtutis animę conc. sicut enim homo & brutum sunt partes animalis ut sic, non quòd constituant actu rationem animalis, sed quòd in illas dividatur, tanquam totum potentiale: ita potentiæ animæ dicuntur partes virtutis animæ, quia virtus animæ ut sic, dividitur in potentiam intellectivam, volitivam, memorativam, &c. *Similiter dist. Minor. & neg. Conseq. Ad 3.* Idem est principium operandi remotum & radicale, quod est principium essendi, conc. Idem est principium formale & proximum operandi, neg. Ratio patet ex dictis pro concluſ. *Ad 4. Resp. disting. Minor.* Species est operativa, vel per se ipsam, vel per potentiam superadditam, conc. tantùm per se ipsam, neg. quando enim species intelligibilis est accidentalis, tunc influit per se ipsam in intellectionem, quando vero ipsa substantia objecti, v. g. Angelus, influit per modum speciei, tunc, sicut Angelus non influit effectivè immediatè in cognitionem sui ipsius, sed mediante intellectu distincto, ita eodem mediante influit objectivè, & per modum speciei.

Artic. II. *An intellectus unius Angeli sit perfectior intellectu alterius?*

Resp. Esse. Probat. Quia Angeli sunt inæquales quoad essentiam, ergo etiam quoad intellectum: inæquales enim essentiæ & naturæ inæquales emanant potentias & proprietates. *Antec. prob. 1. ex Scriptur*: Hæc enim Angelis varia tribuit nomina inæqualitatem importantia, puta Angelorum, Archangelorum, Dominationum Principatuum, &c. Et Daniel. 10. & 12. vocatur Michaël *Princeps magnus*: Apocal. verò 12. dicitur esse dux & princeps Angelorum cum dracone pugnantium, &c. vel ergo his nominibus significatur inæqualitas quoad essentiam, vel quoad dona gratiæ & gloriæ. Si primum, habetur intentum; similiter, si secundum: dona enim gratiæ & gloriæ sunt collata Angelis juxta proportionem naturæ, ut docent PP. & ostendetur infra. *Probat. idem anteced. 2. ex PP.* qui unanimiter tres constituunt Angelorũ Hierarchias, unam superiorem alterâ, & cujusvis Hierarchiæ tres ordines, infimum, medium, summum; ac proinde agnoscunt inæqualitatem inter Angelos. Hæc autem inæqualitas rursus vel est in ipsis eorum naturis, vel in donis gratiæ & gloriæ; quidquid dicatur, habetur intentum, ut constat ex jam dictis. Idem expressiùs docent nonnulli, ut Dionysius cap. 5. de cæleſt. Hierar. docens *superiores substantias* (id est Angelos) *esse graduum inter se celsitudine differentes*. Et Nazianzenus orat. 34. de Theologia ait: *pro naturæ ordinis cujusque proportione* ipsarum *alias, alio modo collustratas*. Et Isidor. lib. 1. de summo bono cap. 10. *pro graduum* inquit, *diversitate ministeria illis esse distributa, &c. Probat. 3. primum anteced.* Quia, ut supra dicebamus, credibile est mundum incorporeum conditum esse cum quadam proportione ad corporeum, neque illi præcipuum ornamentum, quod in varietate & inæqualitate specifica consistit, à DEO negatum esse; atqui in mundo corporeo dantur naturæ corporum inæquales, quoad perfectionem specificam & essentialem: *manifestum enim est*, ut inquit Sanctus Doctor Quæſt. unic. de anim. art. 7. *quod corpora mista supergrediuntur perfectione elementa, planta autem corpora mineralia & animalia plantas, &c.* ergo similiter dicendum est de naturis incorporeis in mundo incorporeo. *Probat. 4.* Quia DEUS mundum incorporeum fecit ordinatum & perfectum; hæc autem perfectio & hic ordo consistit præcipuè in varietate & inæqualitate specifica rerum, ut patet in mundo corporeo, ergo.

ergo, &c *Unde*, ut ait idem S. Doctor, *sicut ædificator non facit omnes partes domûs æquè pretiosas, sed magis & minùs, secundùm quod congruit ad bonam dispositionem domûs, & similiter in corpore animalis non omnes partes habent oculi claritatem, quia esset animal imperfectum; sed est diversitas in partibus animalis, ut animal possit esse perfectum. Ita etiam DEUS secundùm suam sapientiam non omnia producit æqualia, sic enim universum esset imperfectum, cui multi gradus entium deessent. Simile igitur est quærere in operatione DEI, quare unam creaturam fecerit aliâ meliorem, sicut quærere, quare artifex in suo ædificio partium diversitatem instituerit.* Ita ille. Quod autem S. Doctor dicit de universo simpliciter sumpto, mutatâ unâ alteràve voculâ, dici potest de mundo, seu universo incorporeo. *Prob. 5.* Inter corpora cælestia datur inæqualitas, quoad perfectionem eorum essentialem & specificam, ut suppono ex QQ. de mundo & cælo; ergo etiam inter motores illorum extrinsecus, seu *Angelos*: si enim corpora terrestria tantùm accidentaliter inter se diversa, ut corpus bovis, asini, hominis, arguunt motores intrinsecos, seu formas substantiales specie diversas & inæquales, cur non corpora cælestia essentialiter & specificè inæqualia arguent motores extrinsecos specie diversos & inæquales, qui sunt Angeli? *Probatur 6.* Sicut se habet simpliciter ad simpliciter, sic magis ad magis, atqui omnis substantia immaterialis simpliciter, est simpliciter intellectualis, ut Quæst. 2. artic. 4. probatum est, ergo substantiæ perfectiùs immateriales, sunt perfectiùs intellectuales. Atqui inter Angelos sunt alij alijs perfectiùs immateriales, ergo etiam intellectuales. *Subsumptum probat.* Quia aliàs non darentur, nisi tres gradus substantiarum immaterialium, DEUS, Angelus, homo, cùm tot dentur gradus substantiarum materialium, quòd est incredibile, præsertim cùm substantia immaterialis ex genere suo sit multò magis multiplicabilis specie & gradu, quam materialis, ut etiam dictum est Q. 3. art. 2. & plus ad perfectionem Universi faciant gradus diversi substantiarum immaterialium quàm materialium.

Sed contra I. Omnium Angelorum idem est finis, nimirum beatitudo; omnes perficiuntur ijsdem perfectionibus, nimirum gratiâ, & gloriâ, & charitate; omnes eodem modo intelligunt; nimirum in verbo; ergo omnes sunt æquales tum quoad essentiam, tum quoad intellectum. *Resp.* Omnium Angelorum eundem esse finem supernaturale & ultimũ, easdẽ perfectiones supernaturales, eundem modũ cognoscendi supernaturalem, conc. eundem finem naturalem, vel proximum, easdem operationes, modum cognoscendi naturalem; nego: & *Neg. conseq.* Æqualitas enim vel inæqualitas essentialis non est desumenda ex fine remoto, aut ultimo, vel ex operatione aut modo operandi supernaturali, sed ex fine proximo, & operatione naturali, &c. *Sed contra.*

II. Omnium *Angelorum* eadem est operatio propria & naturalis, nimirum intelligere absque discursu, ergo æqualis essentia, & per consequens æqualis intellectus. *Confirm.* Non est explicabile, in quo consistat major vel minor perfectio essentiæ, vel intellectûs angelici, ergo. *Resp. Neg. anteced.* Nam licèt omnes intelligant absque discursu (saltem quædam objecta) adhuc tamen unus altero perfectiùs intelligit; sicut licèt omnia animalia cognoscant dependenter à sensu, unum tamen illorum perfectiùs cognoscit, quàm alterum, & quidem perfectiùs essentialiter, non perfectiùs accidentaliter. *Ad Confirm. neg. assumpt.* & dico: In hoc consistere majorem & minorem perfectionem essentialem Angelorum, quòd unus magis, alter minus sit immaterialis seu incompositus, sive, quòd unus pluribus, alter paucioribus complemẽtis intrinsecis ad sui perfectionem naturalem indigeat. Ratio est: quia omne majus & minus in rebus datur per ordinem & comparationem ad aliquod unum principium, sive per majorem vel minorem accessum ad aliquod unum; sic una res dicitur magis calida, quàm altera per ordinem, & majorem vel minorem accessum ad ignẽ, qui est maximè calidus & principium caloris &c. Cùm ergo principium substantiarum materialium, ut talium, si materia, ideo substantiæ & res materiales dicuntur magis vel minùs perfectæ per ordinem ad materiam: è contra cùm substantiarum immaterialium principium non sit materia, sed solus DEUS, ideo hæ desumunt majorem vel minorem perfectionem per ordinem & comparationem ipsarum ad DEUM. Hoc tamen discrimine, quod inter substantias materiales, quantò magis aliquæ accedunt ad materiam, sint minùs perfectæ, quantò verò minùs accedunt, tantò sint magis perfectæ. E contra inter immateriales, quantò magis aliquæ accedunt ad Deum sint magis perfectæ, quantò minùs accedunt ad DEUM, sint minùs perfectæ: Cujus ratio est: quia materia est ex suo genere inter omnes substantias imperfectissima, quia minimum habet actualitatis, plurimum potentialitatis, DEUS autem est omnium substantiarum perfectissimus, imò perfectus infinitè, & actus purus, quantò autem aliquid magis accedit ad perfectissimum, tantò haud dubiè est perfectiùs, quantò verò magis ad imperfectissimum, tantò haud dubiè est imperfectiùs. Cùm ergo summa es-

sentialis perfectio DEI, consistat in hoc, quòd sit summè immaterialis & incomposita, sive simplicissima, & indivisibili entitate contineat omnem bonitatem & perfectionem, tantò unaquæque substantia immaterialis (adeóque & Angelus) erit perfectior, quoad essentiam, quantò magis erit immaterialis & incomposita, quantòque paucioribus complementis & formis intrinsecis indigebit ad suum esse naturale. Atq; hinc etiam patet de intellectibus, in hoc nimirum consistere majorem vel minorem perfectionem intellectuum, quòd sint magis vel minùs immateriales in modo intelligendi. Hæc autem major immaterialitas primò sumitur ex eo, quòd unus Angelus intelligat per species universaliores, quàm alter: quantò enim quis intelligit per species universaliores, tantò intelligit per species pauciores, ut infra dicetur, adeóque est minùs materialis, seu compositus, cùm habeat pauciores formas, seu species sibi unitas, & inhærentes; ex paucioribus autem formis subjecto unitis resultat minor compositio. Secundò desumitur ex eo, quòd unus Angelus moveatur ad intelligendum ab objecto magis immateriali, quàm alter: quilibet enim intellectus habet objectum aliquod sibi præ cæteris proportionatum, & maximè proprium, quod dicitur objectum motivum ipsius, quia ab illo connaturaliter movetur, quasi ad intelligenda cætera, & per illud primariò cognitum, transit quasi, & reflectitur ad cognoscenda reliqua. Sic intellectus divinus, sicut est omnium intellectuum supremus, ita etiam objectum motivum habet omnium intellectuum supremum, nimirum essentiam divinam: primariò enim DEUS cognoscit seipsum, & per se cognitum cognoscit omnia cognoscibilia. intellectus verò humanus, sicut est omnium intellectuum infimus, ita habet objectum motivum infimum, nimirum res materiales & sensibiles: ab his enim incipit cognitio humana, & per eas movetur, & ascendit ad cognoscenda immaterialia. Tandem intellectus angelicus, qui est medius inter summum & infimum, divinum scilicet & humanum, objectum motivum similiter habet medium, nimirum substantias immateriales creatas: per has enim ascēdit ad cognoscendum DEUM, & ex quadam superabundantia virtutis cognoscitivæ reflectitur ad cognoscenda materialia. Quantò ergo unus Angelus habet objectum motivum immaterialius altero, tantò habet modum intelligendi immaterialiorem altero. Cùm autem respectu cujusque intellectûs angelici, nullum sit objectum magis proprium & proportionatum, quàm essentia, à qua manat, sequitur propriam cujusque Angeli essentiam esse objectum motivum respectu intellectûs ipsius; ac proinde quantò quis Angelorum habet immaterialiorem, & perfectiorem essentiam, tantò etiam habere ex hoc capite immaterialiorem modum intelligendi, quia habet objectum motivum immaterialius, quàm alter, nimirum suam essentiam. Tertiò desumitur major immaterialitas intellectûs ex modo intelligendi immaterialiore: quilibet enim intellectus cognoscit alia à se, ad modum sui, & suæ essentiæ, à qua manat, ut clarè patet in humano: hic enim sicut inest animæ dicenti ordinem & habitudinem ad materiam, ita etiam cognoscit omnia cum habitudine quadam & proportione ad materialia, ex quo proinde rectè licèt arguere ad intellectus alios. Cùm ergo substantia unius Angeli sit immaterialior ex dictis, quàm alterius, sequitur unum eorum habere modum tendendi immaterialiorem quàm alterum, & consequenter ob hunc inæqualem modum & gradum immaterialitatis esse unum intellectum altero immaterialiorem. Atq; ita etiam patet majorem vel minorem immaterialitatem intelligendi ex tribus desumi. 1. Ex medio cognoscendi, seu speciebus. 2. Ex objecto cognitionis. 3. Ex tendentia cognitionis.

III. Quæcunque differunt specie, differunt per differentias contrarias, sed in Angelis nulla est contrarietas, quia contrarietas est principium corruptionis Angeli autem sunt incorruptibiles, ergo Angeli non differunt specie, ergo non sunt inæquales quoad essentiam, & consequenter neque quoad intellectum. *Resp. neg. Major.* sufficit enim ad differentiam specificam notabilis diversitas, vel oppositio, licèt non sit contrarietas. Sic numeri, ternarius, quaternarius, differunt specie, nec tamen sibi sunt contrarij. Nec est idem oppositio, quod contrarietas: hæc enim dicit repugnantiam duorum ratione alicujus communis tertij, illa præcisè repugnantiam duorum inter se.

Artic. III. *An Angelus naturaliter intelligat seipsum? an alios Angelos? an DEUM? an res materiales? an singularia?*

Resp. intelligere. Probat. 1. pars. authorit. August. l. 2. de Gen. ad lit. ubi ait: Angelū in ipsa sui confirmatione hoc est illustratione veritatis, cognovisse se ipsum. 2. Ut Angelus vel quicunque intellectus intelligat naturaliter aliquod objectum, nihil requiritur, nisi, ut objectum sit actu intelligibile, & non sit altioris ordinis, quàm intelligens, & uniatur intellectui, vel per seipsum, vel per distinctam sui speciem, atqui Michaël v. g. est intelligibilis, cùm sit ens, & verum, & est intelligibilis actu, cùm

sit

sit separatus â materia; nec est altioris ordinis respectu sui ipsius, cum sit idem secum conjungitúrque intimè suo intellectui, ergo &c. 3. Quia *A*ngelus, cùm sit superior quoad vim intelligendi homine, non minus potest intelligendo, quàm homo, sed homo intelligit seipsum, ergo. 4. Quantò objectum est magis proportionatum intellectui, tantò magis potest ab hoc cognosci, sed nullum objectum est magis proportionatum intellectui angelico, quàm Angeli essentia, ergo nullum objectum potest magis ab Angelo cognosci, quàm propria essentia.

Probat. 2. pars. Similiter authorit. August. ibid. cap. 8. ubi ait: DEUM *A*ngelis impressisse rationem omnium rerum, tam corporalium, quàm spiritualium, quæ in verbo DEI ab æterno præextiterunt, atqui inter rationes omnium rerum, sunt etiam rationes Angelorum, ergo ex mente August. singulis Angelis impressæ sunt rationes omnium *A*ngelorum reliquorum. 2. Quia etiam alij Angeli sunt intelligibiles actu, cùm sint immateriales, suntque intra ordinem naturæ, & objectum proportionatum sibi invicem, possuntque uniri sibi mutuò per modum formæ intelligibilis. 3. Quia unus homo intelligit naturaliter alium hominem, cur ergo non *A*ngelus alios *A*ngelos? 4. Quia intellectui unius *A*ngeli magis est proportionata essentia alterius *A*ngeli, quàm essentia divina, vel essentia rerum materialium (cognitio enim fit per quandam assimilationem, magis autem assimilatur *A*ngelus *A*ngelo, quàm DEO, vel rebus materialibus) atqui *A*ngelus naturaliter cognoscit aliquomodo Deũ, & res materiales, ut brevi dicetur, ergo. 5. Quia aliàs non possent *A*ngeli inter se agere & communicare sua invicem, constitueréque Rempublicã, quod est contra ea, quæ Scriptura docet de *A*ngelis, & repugnat perfectioni naturæ ipsorum, quæ non minùs capax est societatis & conjunctionis mutuæ, quàm natura humana, ergo.

Probat. 3. pars. Quia Angelus potest naturaliter pervenire ad naturalem suam beatitudinem, atqui hæc consistit in cognitione DEI ut suppono ex QQ. de beatitud. ergo potest naturaliter pervenire ad cognitionem DEI. 2. quia homo naturaliter cognoscit DEUM: *quod enim notum est Dei, manifestum est illis.* Rom. 1. patétque ex Q. 1. de DEO uno & seq. ubi argumentis purè naturalibus demonstravimus existentiã DEI, & varia ejus attributa, ergo & Angeli cognoscunt. 3. Quia *A*ngelus naturaliter cognoscit suam essentiã, ut dictum est, hæc autẽ cognosci clarè non potest, nisi cognito aliquomodo DEO, cùm sit essentialiter coñexa cũ DEO, & singularis imago & similitudo essentiæ divinæ, ergo. 4. Quia Angel⁹ est capax elevationis, & elevatur defacto ad videndam clarè essentiam divinã: *Angeli enim eorum semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est.* Matth. 18. Patétque iterum ex Q. 5. art. 2. de DEO uno, implicat autem potentiam vitalem elevari ad cognoscendum objectum, quod ipsa nullo modo percipere potest naturaliter, ut dictum est ibidem art. 1. ergo &c. 5. Quia nihil volitum & appetitum, quin præcognitum, atqui omnis creatura intellectualis vult & appetit naturaliter appetitu elicito videre DEUM, ut dixi eâdem Q. art. 2. ergo præcognoscit aliquomodo naturaliter visionem DEI, & ipsum DEUM.

Probat. 4. pars. Quia cùm Angelus sit perfectior homine, plus participat bonitatis perfectionisq; divinæ, quàm homo, ergo cùm homo cognoscat res materiales, multò magis *A*ngelus. 2. Cognoscere materialia, vel est imperfectio, vel perfectio. Non prius, cùm reperiatur in DEO; si posterius, non est tamen perfectio, quæ requirat virtutem infinitam, aut excedat vires *A*ngeli, cùm conveniat homini, qui est minùs perfectus. 3. Quia *A*ngeli occupantur circa materialia, movẽdo cælos, custodiẽdo, tentando homines &c. ergo illa cognoscunt; non enim operantur cæcè, & modo quodam inanimi, cùm hic modus agendi sit imperfectissimus, ac proinde minimè conveniens naturæ angelicæ inter omnia creata perfectissimæ. 4. Quia inter res hujus Universi datur eiusmodi ordo, ut superiores contineant perfectiones inferiorum, eminentiore & simpliciore modo, ut constat inductione, atqui Angeli sunt superiores respectu materialium, ergo earum perfectiones continent modo eminentiore; quidquid autem continetur aut recipitur in aliquo, ad modum continentis & recipientis recipitur, ergo cum Angeli sint immateriales, & intellectuales, continentur & recipiuntur in eis perfectiones rerum materialium, modo immateriali & intellectuali, ergo per modum formæ & objecti intelligibilis, ac proinde Angelus cognoscit materialia.

Probat. 5. pars similibus argumentis Quia etiam singularia sunt de se intelligibilia; intelliguntur enim & à DEO & ab homine, neque est ratio eorum cognitionem negandi Angelis, præsertim cùm sint perfectiores homine, occupentúrque circa administrationem rerum singularium, custodiunt enim homines singulares, movent orbes cæleſtes singulares, &c. unde etiam dicuntur administratorij Spiritus Heb. 1. & continent modo sibi proportionato, nimirum immateriali & intelligibili, perfectiones singularium &c. ergo. 2. Quia juxta August. lib. 2. de Gen. ad lit. cap. 8. res naturales duobus modis effluxerunt à DEO, 1. In seipsis, quatenus à DEO physicè productæ

ductæ sunt. 2. In mente Angelorum, quatenus his illarum species intentionales impressæ sunt, atqui, quatenus à DEO physicè in seipsis productæ sunt, sunt productæ in particulari, & non secundùm aliquam rationem communem, & genericam, ergo etiam quatenus sunt productæ intentionaliter in Angelis per infusionem specierum, sunt productæ in particulari, adeóque possunt ab Angelis cognosci in particulari, & ut singulares: sic enim potest unaquæque res cognosci, prout per sui speciem est intellectu alicujus.

Sed contra I. Dionys. c. 6. cæleſt. Hierar. ait: Angelos ignorare suas virtutes, atqui non ignorarent, si cognoscerent suam essentiam, & seipsos, ergo non cognoscunt. *Confir.* 1. Idem nequit esse agens & patiens, hoc autem fieret, si Angelus cognosceret seipsum, quia intelligens ad objectum intellectum, habet se ut agens ad patiens, ergo, &c. 2. Nihil potest à se ipso reduci à potentia ad actum, atqui intellectus Angeli reducitur à potentia ad actum ab objecto intellecto: cognitio enim non fit nisi concurrente objecto, ergo Angelus non potest esse objectum sui ipsius. 3. Intellectus movetur ab objecto: intelligere enim est quoddam moveri secundùm Philosophum 3. de anima; moveri autem est pati, sed nihil patitur à se ipso, ergo nihil intelligit seipsum. *Resp.* 1. Illum Dionysij locum fuisse corruptum ab antiquis librarijs, contrarium enim habetur in exemplaribus moternis & correctis. 2. Angeli ignorant suas virtutes absolutè & simpliciter; neg. secundùm quid; conced. Ratio est: Quia licèt cognoscant illas aliquomodo, non cognoscunt tamen eas perfectè: nam 1. non cognoscunt eas secundùm effectus supernaturales, qui procedere à suis virtutibus, & potentijs possunt, cùm ipsos effectus supernaturales non cognoscant, ut infra dicetur. 2. Non cognoscunt omnes effectus naturales ab illis producibiles quoad individuum, cùm hi sint infiniti. 3. Quia non comprehendunt suas virtutes, in quantum hæ sunt imitatio idæarum & exemplaris divini, nam aliàs etiam ipsum exemplar divinum comprehenderent. *Ad 1. Confirm. Resp.* Idem nequit esse agens & patiens actione & passione propriè dictâ; conc. minùs propriâ; nego. Ratio est: quia actio & passio propriè dicta significant operationem, & receptionem transeuntem, & hoc sensu non potest idem esse agens & patiens, quia nihil est extraneum & alienum sibi ipsi. Actio autem & passio impropriè dicitur quævis operatio & passio, etiam immanens producenti. Et hoc sensu nihil obstat idem esse agens & patiens, ut patet in voluntate, cùm vult, & in aqua, dum se ad frigus reducit. *Ex quo etiam patet ad 3. Confirm. Sed datâ Maj. Resp. 2. neg. Min.* Quòd videlicet intelligens & objectum habeant se, agens & patiens (loquendo realiter) sed habent se potiùs, ut concausæ influentes in eandem intellectionem. *Ad 2. Confirm. Resp. 1. Disting. Major.* Nihil potest à se ipso reduci à potentia ad actum essentialem, substantialem, & primum producendo se ipsum, & dando sibi ipsi formam substantialem; conc. ad actum aliquem accidentalem & secundum, neg. nónne enim voluntas reducit seipsam ad actum amoris, aqua calefacta ad frigus? &c. *Resp. 1. dist. Min.* Intellectus Angeli reducitur de potentia ad actum ab objecto, quando objectum est extraneum & distinctum ab Angelo; conc. semper, & ab omni objecto; neg. Ratio est: quia respectu sui ipsius cognoscendi nunquam est Angelus in potentia (semper enim & necessariò cognoscit actu seipsum, ut infra dicetur) adeóque non reducitur à se ipso, ut objecto à potentia ad actum cognoscendi; at verò respectu aliorum objectorum est in potentia: nam potest illa cognoscere, vel non cognoscere, unde etiam potest ab ijsdem objectivè concurrentibus secum reduci ad actum cognitionis, à potentia cognoscendi. *Et hinc iterum patet Resp. ad 3. Confirm. disting.* enim *Major.* Intellectus movetur ab objecto, respectu cujus est in potentia, nimirum ab objecto extraneo & distincto ab intelligente; conc. ab objecto, respectu cujus non est in potentia, sed semper in actu, quale objectum est Angelus respectu sui ipsius, neg. moveri enim, est transire potentiam à non actu ad actum, atque adeo ubi non est potentia aliquando carens actu, sed semper constituta in actu, ibi nec potest dari transitus, & motus. Adde has omnes Confirm. probare, nec DEUM quidem intelligere seipsum, quod falsum esse constat ex Q. 7. de DEO Uno art. 1.

II. Dionysius c. 6. cælestis Hier. docet, Angelos ignoràsse suam ordinationem, atqui non ignorarent, si cognoscerent alios Angelos, superiores & inferiores se, ergo non cognoscunt. *Conf.* 1. ex Just. M. l. Resp. ad Christianos Resp. 76. ubi dicit: *nec intelligit, nec videt amicus amicum, nec Angelus Angelum, nec dæmon dæmonẽ.* 2. Omnis intelligentia scit id, quod est supra se, in quantũ est sui causa, ut dicitur l. de Caus. & ea, quæ sunt infra se, in quantũ sunt causata à se, sed unus Angelus non causatur à superiore, neq; causat inferiorem, ut Q. 1. dictũ est, ergo nõ cognoscit alios superiores & inferiores. 3. Universale est, quod intelligitur, singulare quod sentitur, juxta Boët. atqui *Angelus* est substantia quædam singularis, ergo non intelligitur ab alio. *Resp.* Ordinationem Angelorum esse duplicem, unam activam, quæ est ipse actus divinus ordinans, & hanc non cognoverunt Angeli naturaliter in statu viæ

tu viæ, saltem intuitivè & in se; aliam passivam, quæ est effectus actûs illius divini ordinantis, sive est ipse ordo, quem habent inter se naturæ angelicæ, & hunc non negat Dionysius cognitum ab Angelis. *Ad 1. Confirm. Resp.* Illum librum fortè non esse Justini, aut si est, locum eum videri corruptum contradicit enim alijs, quæ habentur eâdem Quæst. expresè enim admittit author, *animos* (utique separatos) *intelligentiæ sensu seipsos videre, & ea quæ sub ipsis, & præterea Angelos, atque dæmones. Ad 2. Confirm. Resp.* Eam authoritatem, cùm repugnet principijs nostræ fidei, non esse admittendam: procedit enim in opinione eorum, qui putabant solam supremam intelligentiam esse immediatè à DEO, reliquas verò mediatè, mediantibus nimirum superioribus. Vel est sensus, illud, quod est supra totum ordinem intelligentiarum (nimirum DEUM) cognosci ab intelligentijs sub ratione causæ, ea verò, quæ sunt toto ordine infra intelligentias (qualia sunt materialia) cognosci ab ijs sub ratione causati, quod est verissimum, sed nihil facit contra nos. Non est autem sensus, quòd, quidquid aliquomodo, & quoad aliquod prædicatum specificum est supra, aut infra intelligentiam hoc ab illa cognoscatur, per modum suæ, causæ, vel causati. *Ad 3. Conf.* aio, Boëtium loqui de singularibus materialibus, quæ sola dicit subsistare sensui, non de immaterialibus, ut est Angelus.

III. Objectum, seu res intellecta est perfectio intelligentis, sed res materiales non possunt esse perfectio Angeli, cùm sint infra Angelum, ergo Angelus non cognoscit materialia. *Confirm.* Materialia non sunt actu intelligibilia, cùm non sint abstracta à materia, sed sunt tantùm cognoscibilia per sensum, & imaginationem, atqui in Angelis non datur sensus & imaginatio, cùm non sint corporei, ergo &c. 2. Ut aliquid intelligatur, debet esse in intelligente, sed res materiales non sunt secundùm essentiam in Angelo, ergo secundùm suam essentiam non possunt intelligi ab Angelo. *Resp.* Objectum est perfectio intelligentis sumptum entitativè, & secundùm suû esse reale, quod habet in se, & extra intelligentê; neg. secundùm esse intentionale, & immateriale, sive secundùm speciem sui intentionalem, quam habet in intelligente; conc. *Similiter disting. Minor. & Neg. Conseq. ad Confirm. dist. Maj.* Materialia non sunt actu intelligibilia secundùm se sumpta, & priusquam detur eorum species in intellectu; conc. postquam hæc datur, neg. in Angelis autem dantur species tam materialium, quàm immaterialium, ut dicetur. *Ad 2.* Ut aliquid intelligatur debet esse in intelligente intentionaliter, & per sui speciem; conc. realiter, & secundùm suum physicum esse; neg. *Similiter disting: Minor. & neg. Con, seq.*

IV. Philosophus 1. Poster. ait, sensum esse materialium, intellectum universalium, quibus similia habet Boëtius, ergo Angelus qui caret sensu non cognoscit singularia. *Confirm.* 1. Intellectus humanus non cognoscit singularia, sed tantùm sensus, idque ideo, quia intellectus est immaterialis, sed idem, & magis est de intellectu angelico ergo, &c. 2. Per cognitionem assimilatur cognoscens rei cognitæ, sed Angelus non potest assimilari, rei singulari, quà tali, quia singularitas rerum, saltem materialium, provenit à materia, Angelus autem est expers materiæ, ergo. 3. Res individuantur & singularisantur per materiam, sed Angelus cognoscit objecta sua abstrahendo illa à materia, ergo abstrahendo à singularitate, ergo non, ut singularia. 4. Quidquid recipitur, per modum recipientis recipitur, sed intellectus Angeli est immaterialis & simplex, ergo species materialium recipiuntur in illo immaterialiter, & simpliciter, ergo universaliter & non singulariter, cùm esse singulare sit materiale & compositum, & ita per eas non potest cognoscere singularia. 5. Principium cognoscendi & cognitum debent esse ejusdem speciei (mensura enim & mensuratum debent esse homogenea, juxta Philosoph. 1. Metaphys.) atqui principium cognitionis angelicæ (nimirum species vel intellectus) non sunt ejusdem speciei cum objecto singulari, illud enim est immateriale, hoc autem materiale, cùm singularitas proveniat à materia, ergo Angelus non potest per illud cognoscere singularia. 6. Idem est principium essendi & cognoscendi, juxta Philosoph. atqui principium essendi rei singulari, ut tali, est forma individua, ergo eadem erit forma cognoscendi rem singularem, quà talem; atqui forma indiuiduata non potest esse principium cognoscendi Angelo, Angelus enim cognoscit res abstrahendo ab individuatione, & conditionibus individualibus, ergo, &c. 7. Nulla potentia extenditur ultra suum objectum, sed objectum intellectûs est quidditas depurata à materia, ut dicitur. 3. de anim. cap. 26. ergo non potest extendi ad singularia, quæ necessariò sunt in materia. 8. Perfectio & forma est simplicior subjecto & perfectibili, sed intellectus Angeli est immaterialis, ergo objectum, quod est forma illius, debet etiam esse immateriale; sed forma singularis & individua est materialis, nam principium individuationis est materia, ergo singularia non sunt objectum intellectûs angelici. 9. Vel Angelus cognoscet singularia per species singulares, vel per universales. Non primum, quia deberet habere species infinitas, cùm singularia sint in potentia infinita: non secundum,

dum, quia per ſpecies univerſales non cognoſcitur res ſingularis, quà talis, & diſtinctè, ſed confusè & imperfectè, ergo &c. 10. Univerſale opponitur ſingulari, ſed univerſale nunquam eſt extra intellectum, ergo ſingulare nunquam in intellectu, ergo cùm Angeli ſint purè intellectuales, non cognoſcunt ſingularia. 11. Per medium commune non poſſunt cognoſci plura, cognitione propriâ & diſtinctivâ (nam in quantum aliqua cognoſcuntur per aliquod medium commune, non ſunt plura, ſed unum) atqui omnis ſpecies immaterialis eſt univerſalis, adeòque communis repræſentandis multis particularibus, ergo per nullam ſpeciem immaterialem poſſunt cognoſci plura ut plura, adeóque nec ſingularia ut talia. 12. Quod cognoſcitur certâ cognitiõe, non poteſt ſe aliter habere, atqui intellectus cognoſcit certâ cognitione, ergo objectum illius non poteſt aliter ſe habere, atqui ſingularia poſſunt ſe aliter habere: ſunt enim ſubjecta motui & mutationi, generationi & corruptioni, ergo ſingularia non ſunt objectum intellectûs; ergo non poſſunt cognoſci ab Angelo.

Reſp. Philoſophum & Boëtium non ſic eſſe accipiendum, quaſi intellectus cognoſcat ſola univerſalia, ſenſus ſingularia, cùm hoc falſum eſſe conſtet in DEO, ſed eſt ſenſus, ſoli intellectui convenire, quòd cognoſcat univerſalia, non autem ſenſui; per quod tamen non negatur etiam intellectu cognoſci ſingularia. *Reſp.* 2. Philiſophus ait, intellectum humanum eſſe ſolummodò univerſalium, ſenſum ſingularium; tranſ. omnem intellectum etiam angelicum; neg. Diſparitas eſt: quia intellectus humanus eſt omnium intellectuum imperfectiſſimº, unde non mirum, quòd non cognoſcat omnia, quæ Angelicus, nimirum & ſingularia & univerſalia, ſed tantùm aliqua, nimirum univerſalia. 2. Quia homo aliunde habet viam cognoſcendi ſingularia, nimirum per ſenſus, ſecùs quàm Angeli, ergo opus eſt, ut illa cognoſcant intellectu, tum ne ſint imperfectiores homine, tum propter alias rationes concluſionis. *Ad 1. Confirm. permiſſâ Maj. neg. Cauſalem illius.* Et aſſigno pro cauſali ea, quæ modo in prima parte diſparitatis dicta ſunt. *Ad 2. & reliquas Confirmat.* Priuſquam *Reſp.* noto: omnes, aut ferè omnes procedere in ea ſuppoſitione, quòd materia ſit principium individuationis, quæ ſuppoſitio, ſi negetur, ſuâ ſponte ruunt argumenta. Sed hoc interea exercitij causâ tranſmiſſo, *Reſp.* 1. Per cognitionem aſſimilatur cognoſcens rei cognitæ phyſicè & ſecundùm eſſe reale; neg. intentionaliter & repræſentativè; conc. Sic autem nihil prohibet Angelum aſſimilari rebus; ſicut licèt Petrus legatus non ſit fortè ſimilis phyſicè & entitativè Cæſari, aſſimilatur tamen illi, imò ſit idem cum illo moraliter & repræſentativè. *Reſp. 2. neg. Min. argumenti & Conſeq. probat.* Nam etiam DEUS eſt expers materiæ, & tamen datur in illo ſimilitudo omnium, tam materialium quàm immaterialium. Ratio ulterior eſt: quia aliqua eſt ſimilitudo formalis, alia virtualis aut eminentialis. Formalis eſt, quãdo aliqua formaliter continent eandem rationem genericam, vel ſpecificam, vel accidentalem, ut duo animalia, vel duo homines, vel duo alba. Virtualis vel eminẽtialis eſt, quando unum continet non formaliter, ſed eminenter & perfectiore modo rationem genericam vel ſpecificam alterius, ut ſol ignem, DEUS creaturas, &c. Et hoc modo etiam Angelus habet in ſe ſimilitudinem rerum materialium, quia continet earum perfectiones modo perfectiore, id eſt, intentionaliter, & immaterialiter, quatenus in ſe habet ſpecies & formas earum intelligibiles. Hoc autem ſufficere, ut eas Angelus poſſit cognoſcere, patet in DEO, qui, licèt non habeat ſimilitudinem in ſe formalem rerum creatarum, quia tamen habet eminentialem, quatenus eas nobiliore modo in idæis increatis continet, idcirco eas cognoſcit, & quidem perfectiſſimè. *Ad 3. Reſp. permiſſâ Major. neg. minor.* Nam licet ſpecies, quâ Angelus cognoſcit materialia, ſit immaterialis in ſe, & depurata à materia, quia tamen eſt imago rei ſingulariſatę & individuatæ per materiam, ideo ex parte modi repræſentandi non abſtrahit à materia, ſed potiùs repræſentat objectum, ut ſingulariſatum per materiam. Inſtantia eſt in eſſentia divina, quæ, licèt in ſe ſit expers materiæ, repræſentat tamen materialia, & ſingularia ut talia. Item in Legato, qui licèt in ſe non ſit Cæſar, repræſentat tamen Cæſarem, ut talem. *Ex quo patet ad 4. neg. enim Conſeq.* Nam licèt ſpecies angelica in ſe & entitativè ſit immaterialis & univerſalis, poteſt tamen repræſentativè eſſe materialis & ſingularis, ut iterum patet in idæis divinis. *Similiter Reſp. ad 5.* Species Angeli non eſt ejusdem ſpeciei cum objecto ſingulari phyſicè & entitativè; conc. intentionaliter & repræſentativè; neg. Nam licèt ſpecies lapidis vel hujus lapidis, non ſit phyſicè lapis, vel hic lapis, eſt tamẽ repræſẽtativè lapis vel hic lapis. *Ad 6.* R. *diſt. Maj.* Idem eſt principium eſſendi & cognoſcendi, eodem modo ſumptum; neg. diverſimodè ſumptum; conc. Nam forma v. g. lapidis eſt principium eſſendi lapidi, ſumpta ſecundùm eſſe ſuum reale & phyſicum, eadem verò forma eſt principium cognoſcendi lapidem, ſumpta ſecundùm eſſe ſuum intentionale, ſive ſecundùm ſpeciem ſui impreſſam vel infuſam. Unde licèt forma individuata non poſſit eſſe principium cognoſcendi Angelo ſumpta ſecundùm eſſe

ſuum

ſuum reale, ſicut eſt principium eſſendi; poteſt tamen eſſe, ſumpta ſecundùm ſui ſpeciem & eſſe intentionale. *Ad 7.* Nulla potentia extenditur ultra ſuum objectum adæquatum: conc. inadæquatum, quale reſpectu intellectûs eſt quidditas deputata à materia; neg. quando enim hæc dicitur eſſe objectum intellectûs à Philoſopho, non eſt ſenſus, illam eſſe objectum adæquatum, ſed ſolùm, eſſe objectum proprium intellectûs, quia ſcilicet nulla alia potentia fertur in quidditatem depuratam à materia, quàm intellectus. *Reſponderi poteſt* 2. conſequêter ad ſupradicta *permiſſâ major. diſt. Min.* Objectum intellectûs humani eſt quidditas depurata à materia T. angelici, & divini; neg. hi enim & quidditates depuratas à materia, & non depuratas cognoſcunt. Diſparitatem vide ſupra in Reſp. ad principale argumentum. *Ad 8. patet ex dictis.* Forma ſingularis & individuata eſt materialis ſecundùm ſuum eſſe entitativum, quod habet extra intellectum, conc. ſecundùm ſui ſpeciem & eſſe intentionale, quod habet in intellectu Angeli, & ſecundùm quod eſt perfectio intellectûs angelici; neg. *Ad 9. Reſp.* Angelum cognoſcere ſingularia & materialia per ſpecies in eſſendo univerſales, & in repræſentando particulares, id eſt, per tales, quæ licèt non ſint ſingulariſatæ in ſe per materiam, ſed ſint immateriales, habent tamen vim repræſentandi rem, ut ſingularem, & individuatam per materiam. *Ad 10. Reſp. neg. Conſ.* Diſparitas eſt: quia etiam ſingularia habent rationem entis & veri, adeóque continentur ſub objecto adæquato intellectûs; univerſalia verò, cùm ſint præciſa ab accidentibus omnibus individualibus, non continentur ſub ente reali, implicat enim ens reale, creatum, non ſubſtans ejuſmodi accidentibus. *Ad 11. Reſp. ſicut ad 9.* Per medium commune non poſſunt cognoſci plura cognitione propriâ & diſtinctivâ, ſi illud medium non ſit eminenter vel æquivalenter multa, conc. ſi ita neg. ſic per eandem eſſentiam divinam cognoſcit DEUS omnia cognoſcibilia cognitione propriâ & diſtinctivâ, quia eſt eminenter & æquivalenter ſpecies propria omnium. Similiter ergo, licèt ſpecies Angelorum ſit univerſalis, & medium commune ad repræſentanda plura, quia tamen propter ſpecialem perfectionem ſuam æquivalet pluribus ſpeciebus proprijs, per quarum ſingulas, objecta ſingula cognoſci poſſunt cognitione propriâ & diſtinctivâ, ideo etiam per eam poſſunt cognoſci plura, ut plura, ſeu plura cognitione propriâ. *Ad 12. Reſp.* 1. *diſting. Minor.* Intellectus cognoſcit cognitione certâ, tantùm; neg. vel certâ, vel probabili; conc. & neg. Conſeq. *Reſp.* 2. *neg. Major.* DEUS enim cognoſcit cognitione certâ Petrum peccantem, & tamen Petrus abſolutè & ſi in ſenſu diviſo viſionis divine poteſt non peccare. Similiter ergo & Angeli poſſunt cognoſcere ſingularia cognitione certâ, licèt ea abſolutè & in ſenſu diviſo cognitionis angelicæ, vel antecedenter ad illam, aliter & aliter habere ſe poſſint. Ratio ulterior eſt, quia ſicut Deus non ſolùm cognoſcit ſubſtantiam & libertatem Petri, quæ ſe poteſt aliter & aliter habere, ſed etiam cognoſcit omnia accidentia & operationes, quæ hìc & nunc, illi determinatè (ſive ex determinatione propriâ ſive alienâ) inſunt, & ideo non obſtante ipſius indifferentrâ ad peccandum & non peccandum, cognoſcit illum cognitione certâ, ut hìc & nunc peccantem; ſic Angelus per ſuam ſpeciem non tantùm videt eſſentiam & ſubſtantiam ſingularium, quæ eſt ſubjecta motui & variationi, ſed cognoſcit etiam ipſius accidentia, quæ hìc & nunc habet, ideóque non obſtante eorum mutabilitate cognoſcit illa cognitione certâ.

Artic. IV. *An Angelus naturaliter cognoſcat purè poſſibilia? an præterita? exiſtentia? futura? an cordium cogitationes?*

an entia ſupernaturalia in ſubſtantia vel modo?

Reſp: Hæc omnia Angelum aliquomodo naturaliter cognoſcere. Probat. 1. *pars de poſſibilibus*: Omnia poſſibilia ſunt aliquomodo ens, & verum, nimirum in potentia DEI, potentis illa producere, ſuntque proportionata intellectui angelico, cùm ſint ordinis naturalis (de his enim ſolis hìc loquimur) ergo omnia poſſibilia ſunt ab intellectu Angeli cognoſcibilia ſaltem ſub ratione communi entis & veri; cùm ens quà ens, & verum quà verum, ſit objectum intellectûs ut ſic. 2. Quia Angelus cognoſcit naturaliter DEUM eſſe omnipotentem ſeu infinitè potentem, cùm etiam homo cognoſcat, atqui cognoſcere DEUM eſſe omnipotentem, ſeu infinitè potentem, eſt cognoſcere confusè omnia poſſibilia & infinita; quia eſt cognoſcere DEUM poſſe producere omnia poſſibilia naturalia & ſupernaturalia, ergo &c. Dixi *ſaltem confusè & in communi, &c.* diſtinctè enim & in particulari, fateor, non poſſe cognoſci ab Angelo omnia poſſibilia. Ratio eſt: quia primò non poteſt illa cognoſcere directè, immediatè, intuitivè, in ſe, ut oſtendetur Quæſt. 4. art. 2. Sed neque indirectè, mediatè, abſtractivè, in alio. *Quod probat.* Quia nec illa poteſt cognoſcere diſtinctè & clarè in cauſa, nec in effectu, nec in alio tertio. Non quidem in cauſa, quia quidditas effectûs non cognoſcitur clarè & diſtinctè

in causa, nisi cognoscatur clarè & distinctè ipsa quidditas causæ, sed Angelus non potest clarè & distinctè cognoscere quidditatem DEI, qui est causa omnium possibilium, sed tantùm obscurè & ænigmaticè per creaturas. Non etiam per effectum, quia nullus datur effectus possibilium, quà talium; non denique per aliud, quia tale non est assignabile, ergo. *Præterea*: Beati, licèt DEUM cognoscant clarè & intuitivè, non tamen vident distinctè omnia possibilia indirectè in DEO, ergo minùs Angeli, quorum cognitio naturalis de DEO est tantùm abstractiva. *Item*: Anima Christi non accepit scientiam omnium possibilium, ut docetur communiùs, ergò minùs eam habent Angeli per naturam. *Adhuc*: Angeli non habent species nisi rerum pertinentiũ ad hoc Universum, ut dicetur Quæst. 6. per has autem non possunt videri distinctè omnes essentiæ possibiles, cùm res existentes & pertinentes ad hoc universum nec sint effectus nec causæ omnium possibilium, nec perfectè similes omnibus essentijs possibilibus, ergo, &c. *Denique* ens possibile est ens in potentia, sive, est essentia habens esse in sua causa, adeóque ut cognoscantur clarè omnia entia possibilia, debent cognosci omnes essentiæ, ut habentes esse in sua causa, multa autem possibilia habent tantùm esse in potentia DEI, illa nimirum, quæ à solo Deo naturaliter, produci possunt, ergo ut hæc cognoscantur clarè & distinctè, ut possibilia, deberent cognosci clarè, ut habentes esse in potentia DEI, quod fieri non potest, nisi clarè cognoscatur potentia DEI, hæc autem non potest sic cognosci ab Angelo naturaliter, ergo, &c. Potest nihilominus Angelus cognoscere multa possibilia clarè, distinctè, & in particulari. Ratio est, quia plurimas res actu existentes cognoscit Angelus clarè, intuitivè, imò comprehensivè, ut dicetur inferius: ad cognitionem autem comprehensivam rei requiritur, ut videantur claré omnes effectus contenti in re comprehensa, prout alibi diximus, ergo Angelus comprehendendo res actu existétes, videt in illis clarè omnes effectus possibiles, saltem quoad speciem, qui ab illis naturaliter sunt producibiles; & quidem videt eas cognitione distinctivâ, quia licèt cognoscendo effectus in causa, non videat illos, ut distinctos actu, sed potiùs, ut unum actu, videt tamen illos, ut distinctos aptitudine, seu ut distinguibiles: videt enim eos sic, sicut possunt ad extra à causa poni, per quam positionem fiunt actu distincti, qui priùs in causa erant unum.

Probatur 2. pars de præteritis 1. Quia præterita sunt naturaliter cognoscibilia etiam ab homine, ut constat experientiâ, quidni ergo ab Angelo? 2. Quia cognitio præteritorum servit ad experientiam & sagacitatem in rebus agendis, quæ non est neganda Angelis; imò PP. illam sæpe tribuunt dæmonibus, qui sunt ad tentandum sagaciss. simi & astutissimi. 3. Quia in Angelis datur memoria, ut patet tum ex Scriptura, quæ Angelis tribuit recordationem factorum, tum quia memoria est perfectio respectu creaturarum cognoscitivarum, quæ non est neganda Angelo; tum quia Angeli non semper perseverant in actu cognitionis semel habito, & ita indigent facultate reminiscitivâ super objecta semel cognita, &c. atqui memoria est preteritorũ, ergo &c.

Probatur 3. pars de existentibus: Quia etiam homo cognoscit ea, quorum habet species, sed Angelus habet species omnium objectorum naturalium existentium, ergo ea potest cognoscere. 2. Quia objecta naturaliter existentia sunt vel maximè intelligibilia, suntque proportionata intellectui angelico, eísque unita & præsentia, per species illi concreatas, ergo.

Probatur 4. pars de futuris: Quia alia sunt futura necessaria, alia contingentia, utraque autem cognoscit aliquomodo Angelus, ergo. *Probat. minor de necessarijs*: Quia Angeli cognoscunt intuitivè, imò comprehensivè, causas naturales, earùmque efficaciam, & connexionem necessariam, cum positione certorum effectuum, in his aut illis circumstantijs; ergo illis cognitis cognoscunt, quid naturaliter loquendo, causæ facturæ sint, præsertim, cùm etiam homines sapientes cognoscant hujusmodi futura, ut Astrologi futuras eclypses, medici sanitatem vel symptomata, &c. 2. Quia eo modo potest cognosci aliquid in altero, quomodo est in altero; atqui futura necessaria sunt ita determinatè in suis causis, ut ex eis necessariò oriantur in futurum, ergo sic cognosci possunt in suis causis. *Probatur de contingentibus*: Quia etiam homines prænunciant, & præcognoscunt aliquomodo hujusmodi futura, quidni Angeli? & ratio est: quia licèt causæ contingenter operativæ sint absolutè indifferentes ad operandum, sæpe tamen ex parte causæ adsunt dispositiones & signa, unde probabiliter argui potest, quid factura sit. Quod si indicia sint omnino æqualia, pro utraque parte fateor utrámque partem futuram æquè ignotam Angelo.

Probatur 5. pars de cogitationibus cordium. Quia primò certum est cognosci illas natnraliter ab uno Angelo, si alter consentiat, aut eas loquendo, vel alio modo manifestet, sunt enim objecta de se cognoscibilia, nec ullum adest tali casu impedimentum, quò minùs cognosci possint, requiritúrque hoc ad mutuam conjunctiorem animorum, & vitæ societatem, ut unus alteri affectus & cognitiones suas manifestare possit, non minùs, quàm inter homi-

nes.

nes. Atqui etiam cognosci possunt secluso consensu alterius. *Quod probatur.* Quia etiam unus homo ex varijs circumstantijs & signis externis potest verisimiliter conjicere & assequi, quid cogitet vel velit alter homo, quantò magis Angelus? Unde Augustin. lib. de Divinat. cap. 5. ait: dæmones aliquando hominum cogitationes, non solùm voce prolatas, verùm etiam cogitatione conceptas, dum ex anima exprimuntur in corpora, totâ facilitate perdiscere. Et ratio ulterior est: quia sæpe ex cogitationibus internis resultat aliquis motus & alteratio in corpore, corde, vultu, ut dum quis irascitur, timet, gaudet, tristatur &c. (unde etiam interdum Medici affectiones animi cognoscunt ex signis externis in corpore) ergo per illos cognitos, saltem in confuso, potest cognoscere Angelus, quid homo tum cogitet aut velit, puta, quòd timeat, indignetur, gaudeat, &c.

Probatur 6. pars de objectis supernaturalibus. Quia Angelus cognoscit, & quidem evidenter, DEUM (utpote omnipotentem) posse omnia, quæcunque non repugnant, sunt entia supernaturalia, tum in substantia, tum in modo, ergo jam Angelus cognoscit aliquo modo (nimirum in communi & confuso) DEUM posse producere entia supernaturalia in substantia & modo. *Probatur 2. specialiter de supernaturalibus quoad modum.* Quia hujusmodi objecta sunt in se naturalia, & intrinsecè omnino similia rebus, quæ fiunt modo naturali (v. g. homo resuscitatus est omnino in se similis homini nunquam mortuo, vel resuscitato, & visio cæci illuminati, visioni ejus, qui nunquam fuit cæcus, & vinum ex aqua à Christo factum vino naturaliter producto, &c. ergo æquè sunt naturaliter cognoscibilia ab Angelo, cùm modus cognoscibilitatis sequatur modum entitatis. *Confirm.* Quia Angelus cognoscit, & quidem evidenter, DEUM esse omnipotentem, adeóque posse omnia, quæ non repugnant; sed etiam cognoscit multa, quæ supra naturam sunt, non repugnare, videt enim omnes res creatas, tam in essendo, quam agendo pendere à libero concursu DEI, adeóque non repugnare, ut DEUS possit destruere res naturaliter incorruptibiles, impedire cursum solis, combustionem ignis, &c. quæ omnia sunt supernaturalia quoad modum; ergo jam cognoscit DEUM quædam posse supernaturalia quoad modum, adeóque cognoscit illa, saltem ut possibilia, & quidem in particulari.

Dixi in Conclusione: *Angelum hæc omnia aliquomodo cognoscere:* an enim hęc, quæ diximus, cognoscat evidenter, an probabiliter? intuitivè? an etiam comprehensivè? an solùm abstractivè? in sequentibus determinatur. De cætero nulla occurrit contra dicta specialis difficultas.

QUÆSTIO QUINTA
DE
MODO COGNITIONIS
NATURALIS
ANGELICÆ.
ARTICULUS I.

Quomodo Angelus cognoscat DEUM? alios Angelos? seipsum? an abstractivè? intuitivè? comprehensivè?

Resp. DEUM cognoscere solùm abstractivè; superiores Angelos solùm abstractivè & intuitivè; seipsum, æquales & inferiores Angelos abstractivè, intuitivè, comprehensivè.

Probatur 1. pars de DEO: ostensum enim est Quæst. præced. art. 3. Angelum aliquomodo cognoscere DEUM; & patet: quia Angelus tum se, tum multa alia cognoscit quidditativè & comprehensivè, ut brevi dicetur, ergo cognoscit tum se, tum alia, ut producta à DEO, adeóque per illa cognoscit DEUM: atqui illa cognitio non potest esse intuitiva, & multò minùs comprehensiva, ut etiam ostensum est, Quæst. 5. de DEO Uno art. 3. ad 3. & art. 4. in ⊙ ergo est solùm abstractiva, cùm nullum aliud restet genus cognitionis.

Probatur 2. pars de superioribus Angelis quoad cognitionē abstractivam. Quia Angelus inferior cognoscit actiones Angeli superioris ad extra, vel etiam ad intra illo consentiente; videt illius proprietates, potentias & species; item unionem illarum cum substantia Angeli, &c. adeóque per illas abstractivè cognoscit superiorem Angelum, cùm hæc naturaliter, vel etiam essentialiter connectantur cum Angelo. *Probatur eadem pars, quoad cognitionem intuitivam.* Quia quisque Angelus habet species proprias omnium rerum naturaliū existentium, & ad hoc universum pertinentium, atqui etiam homo ea potest cognoscere cognitione intuitivâ, quorum habet species proprias, ergo Angelus potest omnia existentia naturalia (adeóque & superiores Angelos) intuitivè cognoscere. 2. Quia quilibet Angelus est de se immediatè & intuitivè cognoscibilis, estque objectum proportionatum intellectui cujuscunque Angeli, cùm sit ens & verum ordinis naturalis, & species illius propria sit similiter naturalis, per quam intentionaliter potest uniri alteri Angelo, ergo &c. Quòd autem solùm abstractivè & intuitivè, non autem comprehensivè inferior Angelus cognoscat superiorem, *etiam probatur*; quia sicut cognoscibilitas Angeli superioris proportionatur perfectioni entitativæ ipsius, ita vis cognoscitiva Angeli inferioris proportionatur perfectioni entitativæ ipsius, atqui perfectio entitativa Angeli inferioris non adæquat perfectionem superioris, ut per se patet, ergo neque vis cognoscitiva Angeli inferioris adæquat cognoscibilitatē superioris; atqui cognitio comprehensiva est, quæ adęquat cognoscibilitatem objecti, ergo cognitio Angeli inferioris non est comprehensiva respectu superioris.

Probatur 3. pars, quoad cognitionem abstractivam & intuitivam ijsdem modis. Quia quisque Angelus cognoscit suas actiones, tum transeuntes, tum immanentes, item suas proprietates, &c. ergo cognoscit se ipsum abstractivè. Idem est de alijs Angelis æqualibus & inferioribus, & de rebus corporeis ac naturalibus. Applica similiter argumentum paulò ante factum de cognitione intuitiva. *Probat. eadem pars quoad cognitionem comprehensivam.* Quia comprehensiva cognitio est, quæ adæquat totam cognoscibilitatem objecti, sive, quà cognoscitur tam perfectè res, quàm ipsa ratione suæ perfectionis est cognoscibilis; atqui Angelus potest sic seipsum, & alia sibi æqualia, aut se inferiora cognoscere, cùm vis cognoscitiva ipsius, sit æquè perfecta, quàm sit ipsius, aut aliorum ipsi æqualium, aut inferiorum cognoscibilitas, quandoquidem utraque proportionatur eidem entitativæ perfectioni Angeli, ergo.

Sed contra I. Cognitio abstractiva est cognitio impropria, repræsentans rem ad modum alterius (v. g. spiritum ad modum rei corporeæ) adeòque est valde imperfecta, ergo Angelus non cognoscit se, vel alia abstractivè. *Confirm.* Angelus cognoscit se & alia intuitivè, ergo est impertinens cognitio abstractiva. *Resp. neg. Majorem universaliter sumptam*: sufficit enim ad cognitionem abstractivam, ut per eam repræsentetur quidditas rei, abstrahendo ab existentia, vel, ut per causam intuitivè & directè cognitam cognoscatur indirectè existens effectus & vicissim, in quo nulla est imperfectio, cùm etiam DEUS cognoscat quidditates purè possibilium abstrahendo ab existentia, & existentiam creaturarum in sua omnipotentia tanquam in causa. *Ad Confirm. neg. consequent.* Hoc ipso enim, quòd ad Angelum pertineat cognoscere intuitivè suas proprietates & potentias, pertinet etiam, per illas directè cognitas, cognoscere indirectè & abstractivè suam essentiam, & seipsum ut existentem, propter necessariam inter ea connexionem.

II. Ad comprehensionem requiritur, ut nihil rei cognitæ lateat cognoscentem, sed nullus Angelus ita potest cognoscere alterum, licèt sit æqualis vel inferior, quia nullus potest cognoscere actus alterius internos liberos, ergo nullus potest alterum comprehendere. *Conf.* Ad comprehensionē opus est, cognoscere omnes effectus à tali re ponibiles, sed nullus Angelus potest cognoscere omnes actus ab altero ponibiles, hi enim sunt infiniti, ergo. 2. Licèt anima rationalis sit perfectior sole, non habet tamen perfectiorē vim cognoscendi, quàm sol habeat cognoscibilitatē, unde etiā non potest solem comprehendere, ergo idē dici potest, & debet de Angelo superiore respectu inferioris. *Resp. Ad* comprehensionē requiritur, ut nihil rei cognitę lateat cognoscentē, quoad essentiam ipsius rei, & ea cum quibus necessariò essentia ipsius connectitur, conc: ut nihil lateat rei cognitæ, quoad ea, quæ insunt rei accidentaliter & contingenter, prout insunt actus liberi, neg. Adde, quòd licèt unus Angelus non cognoscat alterius actus internos liberos, secluso alterius consensu, cognoscere tamen illos si alter consentiat, adeóque, saltem mediante alterius consensu, posse unum Angelum naturaliter, etiam sic, comprehendere alterum. Nisi malis dicere, duplicem esse comprehensionem rei, unam quoad ejus naturam & essentiam, ad quam sufficit, ut nihil cognoscentem lateat eorum, quæ rei ratione essentiæ necessariò conveniunt, & convenire possunt, alteram, quâ insuper cognoscuntur omnia, quæ per accidens hìc & nunc rei insunt, & primi quidem generis comprehensionem posse competere uni Angelo respectu alterius æqualis aut inferioris,

non

non item alteram, nisi fortè alter consentiat. *Ad 1. Confirm. Resp. disting. Major.* ad comprehensionem opus est cognoscere omnes effectus a tali re ponibiles, omnes quoad speciem, conc. omnes quoad individuum, neg. *Similiter disting. minor.* unus Angelus non potest cognoscere omnes actus ab altero ponibiles quoad individuum, conc. quoad speciem, neg. & neg. illos quoad speciem esse infinitos: *Ad 2. Resp. neg. anteced. quoad 1. partem.* Quòd autem anima rationalis non possit solem comprehendere, non oritur ex eo, quasi non habeat tantam vim cognoscendi, quantam sol habet cognoscibilitatem, sed quia anima rationalis cognoscit dependenter à sensu, qui non habet species proprias, minùs verò comprehensivas substantiarum etiam inferiorum. Aliud est de Angelo uno respectu alterius Angeli.

III. Angelus inferior cognoscit omnem naturalem perfectionem, quæ inest Angelo superiori, & omnia quæ ab eo produci possunt; cognoscit enim illum quidditativè & prout in se, ergo illum comprehendit. *Confirm.* Quando dicitur ad comprehensionem requiri, ut res tam perfectè cognoscatur, quàm cognoscibilis est, aut est sensus, debere omnia cognosci, quæ insunt rei formaliter & eminenter, vel debere rem cognosci summa claritate, & actu perfectissimo, quo cognosci potest; hoc secundum dici nequit, quia aliàs solus DEUS comprehenderet Angelum, non verò Angelus seipsum. Si autem sufficit primum, ergo etiam inferior comprehendit superiorem. 2. Si Angelus inferior non cognoscit aliquid, quod pertinet ad naturalem perfectionem Angeli superioris, ergo poterit inferior illuminari à superiore, etiam de his, quæ spectant ad naturalem perfectionem superioris, quod est contra D. Thomam 1. p. q. 109. art. 3. ad 3. Si autem inferior omnia illa cognoscit in superiore, ergo illum comprehendit: quid est enim comprehendere, quàm omnia essentialia & naturalia, & quæ per se cum illis conjunguntur, cognoscere. *Resp. disting. anteced. quoad priorem partem.* Angelus inferior cognoscit omnia, quæ insunt superiori, tam perfectè, quàm sunt cognoscibilia, neg. cognoscit aliqualiter, conc. Ratio est, quia Angelus inferior nec cognoscit omnia quæ insunt Angelo superiori actu unico, sed pluribus; nec cognoscit omnes terminos & effectus ab essentia & potentijs Angeli ponibiles, cognitione clarâ & distinctivâ, sed tantùm confusâ; utrumque autem horum requiritur ad comprehensionem; primum quidem quia comprehensio rei est comprehensio essentiæ, adeóque debet terminari primariò ad essentiam, & ex vi illius cognitæ indirectè repræsentare omnia cætera, quæ insunt tali essentiæ formaliter & eminenter: nam aliàs non esset una cognitio comprehensiva, sed multæ cognitiones quidditativæ, quarum una unam perfectionem, alia aliam quidditativè repræsentaret. Ratio ulterior est, tum quia hoc videtur major authorum pars significare per comprehensionem, quorum beneplacito standum est in quæstione vocis: tum, quia comprehensio rei est cognitio perfectissima, quâ res cognosci potest: quis verò neget perfectiorem esse cognitionem, quæ eadem numero omnia repræsentat, quæ rei insunt, quàm, quæ id facit, non se solâ, sed sumpta cum alijs distinctis cognitionibus. Alterum verò (quòd nimirum debeant cognosci distinctè, & in particulari omnes termini & effectus ab essentia ponibiles) requiri similiter ad comprehensionem, patet ex eo, quia comprehensio est cognitio multò perfectior & clarior, quàm intuitiva præcisè: cùm autem etiam cognitio intuitiva debeat clarè videre ea, quæ insunt rei formaliter, & consequenter (saltem in communi) quæ ab ea possunt produci, debebit cognitio comprehensiva non solùm ea videre, quæ insunt rei formaliter, sed etiam quæ virtualiter & eminenter, adeóque omnes terminos & effect^{o} ab essentia ponibiles. Præterea, per cognition comprehensivã tam perfectè res debet cognosci, quàm ex parte sua est cognoscibilis est autẽ cognoscibilis cum omnibus suis terminis & effectib^{o}, non tantùm in cõmuni & confusè, sed in particulari & distinctè; ergo talis mod^{o} cognoscendi requiritur ad cognitionem comprehensivam. Ratio ulterior esse potest: quia cognitio comprehensiva debet continere intentionaliter totam perfectionem rei, quam res comprehensa continet physicè (est enim comprehensio intentionalis quædam adæquatio objecti) atqui res comprehensa continet virtutem ponendi omnes effectus suos distinctè & divisim, ergo ut talis debet repræsentari per cognitionem comprehensivam. Quòd autem Angelus inferior non cognoscat omnia essentialia vel naturalia, quæ insunt formaliter vel eminenter superiori, actu unico, idque clarè & distinctim, probatur, tum ex eo, quòd nullum adsit fundamentum, tribuendi modum adeò perfectũ cognoscendi Angelo inferiori; tum, quia cognitio adæquans totam cognoscibilitatem objecti (qualis est ea, quæ unica numero repræsentat omnia distinctè, quæcunque in objecto formaliter vel eminenter continentur) non potest oriri nisi à virtute cognoscitiva, adæquante cognoscibilitatem objecti, Angelus autem inferior, sicut non adæquat vim cognoscitivam superioris, ita nec cognoscibilitatem, cùm cognoscibilitas Angeli superioris tanta sit, quanta ejusdem cognoscitivitas. Præterea, quia,

cùm Angelus inferior non habeat tam perfectam vim cognoscitivam, quàm superior, etiam non potest producere tam perfectam cognitionem de superiore, quàm superior de se ipso, cognitio autem perfectissima, quam hic potest producere, est illa, de qua agimus, nimirum talis, per quam eandem & unicam cognoscat clarè & distinctim omnia, quæ essentiæ suæ insunt formaliter, virtualiter, & eminenter, ergo hujusmodi cognitionem non poterit Angelus inferior habere de superiore. *Hinc patet ad 1. Confirm:* Quando enim dicitur ad comprehensionem requiri, ut res tam perfectè cognoscatur, quàm cognoscibilis est, sensus est iste: debere ex vi essentiæ cognitæ cognosci omnia actu unico clarè & distinctè, quæcunque ei insunt formaliter & virtualiter vel eminenter, quod non convenit Angelo inferiori respectu superioris, ut dictum est. *Similiter Resp: ad 2.* Cognoscere quidem Angelum inferiorem omnia essentialia & naturalia, quæ insunt superiori, sed non actu unico & per speciem unicam, sed diversis actibus & per species diversas, aut si cognoscit illa actu unico, tunc ea non cognoscit per actum illum unicum clarè & distinctè, & in particulari, sed confusè & in communi.

Artic. II. *Quomodo Angelus cognoscat præterita, futura, purè possibilia? an directè & in se, an indirectè & in alio?*

Resp. non nisi indirectè & in alio. Probatur 1. universaliter de omnibus. Quia cognoscibilitas est proprietas entis, atqui purè possibilia, futura, præterita, non sunt in se ipsis entia, sed tantùm in alio, nimirum in causa, quæ illis potest dare, dedit, aut datura est esse, vel in effectu aliquo à rebus præteritis relicto, &c. ergo neque in se sunt cognoscibilia, sed tantùm in alio. 2. Quidquid cognoscitur, sub ratione veri cognoscitur, nihil autem est verum nisi ens, & eo modo, quo aliquid est ens: veritas enim est proprietas entis; atqui purè possibilia, præterita, futura, quà talia, non sunt in se ipsis entia, ergo neque vera, ergo neque in se cognoscibilia. 3. Quia purè possibilia, futura, præterita neque possunt per se ipsa concurrere objectivè ad sui cognitionem, cùm nihil sint, neque per species sui proprias, quia hæ implicant, atqui alterutrum horum requiritur ad cognitionem rei in se ipsa, ergo &c. Quòd autem hujusmodi implicent, *probatur*: tum, quia purè possibilia, futura, præterita, ut talia, important negationem actualis existentiæ pro præsenti, ut per se patet; implicat autem species propria negationis, ut suppono: tū, quia species propria est imago alicujus, prout in se; purè autem possibilia, futura, præterita, quà talia, nihil sunt in se: tum, quia species hoc est intentionaliter, & repræsentativè, quod objectum entitativè, & physicè, possibilia autem præterita, futura, ut talia, entitativè in se ipsis nihil sunt, adeóque & species ipsorum propria nihil est intentionaliter, quod autem intentionaliter, nihil est, quomodo potest esse imago intentionalis, & quidem propria alicujus? tum denique, quia species, quà species est ens, futura autem, præterita, purè possibilia, ut talia, nihil sunt entis, in se, est autem imperceptibile, quomodo aliquid sub ratione entis, possit esse imago, & species propria ac directa non entis, quà talis, ergo. Nec obstat, quòd species non sit imago suæ repræsentatio objecti formalis, sed solùm virtualis, quia saltem ex dictis jam sequitur, non posse dari imaginem, seu repræsentationem futurorum, præteritorum, purè possibilium formalem, directam, & in se ipsis; si autem non potest dari formalis, ergo neque virtualis, quæ unicè est propter efficiendam imaginem & repræsentationem formalem. 4. Quia omnis cognitio est alicujus cognitio, cognitio autem directa futurorum, præteritorum, purè possibilium in se ipsis, nullius est cognitio, quia nec esset cognitio alicujus in alio, ut supponimus, nec alicujus in se ipso, quia esset cognitio futurorum, præteritorum, purè possibilium, ut talium, hæc autem nihil sunt in se ipsis, ergo. 5. Quia cognitio est assimilatio, & imago intentionalis objecti, atqui non potest dari similitudo intentionalis, nisi inter existentia intentionaliter, sicut non potest dari similitudo physica, nisi inter existentia physicè, ergo nec potest dari cognitio alicujus, nisi illud existat intentionaliter; non existit autem res intentionaliter in se ipsa, nisi vel existat physicè, & ita per se ipsam concurrat objectivè ad cognitionem (sicut substantia Angeli existens concurrit per se ipsam ad cognitionem sui ex dicendis) vel nisi existat in specie sui propria; atqui futura, præterita, purè possibilia neutro modo in se ipsis existunt ex dictis, ergo non existunt intentionaliter in se ipsis, ergo non potest dari similitudo intentionalis, sive cognitio illorum in se ipsis. Nec dicas iterum ad hoc, ut futura existant intentionaliter, sufficere, ut existant in cognitione sui, neque opus esse, ut existant aliâ existentia: contra enim est 1. Quia, ut aliquid existat directè in sui cognitione, debet vel ipsum per suam physicam entitatem, vel per sui speciem propriam influere in cognitionem, neutro autem modo possunt influere futura, præterita, &c. ut dictum est, ergo non possunt existere directè in cognitione. 2. Quia si esse intentio-

tentionale objecti est ipsa cognitio, ergo cùm cognitio sit imago & repræsentatio objecti, seu rei secundùm esse intentionale, sequitur cognitionem non esse imaginem, nisi sui ipsius, & consequenter non habere objectum, nisi seipsam, & esse purè reflexivam super se. Quod cùm apertè falsum sit, sequitur, ad hoc, ut existat aliquid intentionaliter, non esse satis, si existat in sui cognitione, sed debere vel existere etiam physicè, & ita influere per se in cognitionem, vel debere existere illius speciem. 6. Cognitio rei directa, & in se, est cognitio intuitiva, cognitio autem intuitiva est cognitio rei ut præsentis & existentis: intuitio enim ita fertur in rem, ut eam quodammodo experimentaliter præsentem exhibeat cognoscenti, ut patet in cognitionibus sensuum; atqui cognitio creata futurorum, præteritorum aut purè possibilium, ut talium, non est cognitio illorum, ut existentium & præsentium: sola enim cognitio increata hoc habet, quòd ea, quæ habent in se rationem futuri, aut præteriti, non cognoscat, ut futura, aut præterita respectu sui, sed ut sibi præsentia, ut dixi alibi; ergo nulla cognitio creata præteritorum, aut futurorum & purè possibilium potest esse intuitiva, adeóque nec directa, & objectorum in se. *Prob. 7. Concl. specialiter de purè possibilibus:* Quidquid cognoscitur directè & in se, vel debet per se ipsum immediatè influere in sui cognitionem, & per speciem sui propriam, atqui purè possibilia, cùm nihil sint actu, non possunt immediatè influere per se in cognitionem Angelorum, quia hic influxus est aliquid actuale: nec per speciem propriam, quia licet daremus, species proprias purè possibilium non repugnare, eas tamen non habent Angeli, ut dicetur Quæstion. sequent. ergo &c. *Probat: 8. specialiter de præteritis & futuris* ex illo Is. 41. *appropinquent & annuntient nobis, quæ ventura sunt, aut priora, quæ erant, dicite:* ubi Hieronym. *dicite nobis vel præterita vel futura.* Quibus verbis insinuatur, cognitionem præteritorum esse aliquo modo DEO propriam: non potest autem dici, esse sermonem, vel de solis præteritis moralibus seu liberis, ut sunt cognitiones aliorum cordium præteritæ, vel certè de præteritis, quorum aliquod adhuc existat indicium in natura: nam contra primum est, quia sic etiam dici posset, Isaiam ibi loqui, similiter de solis futuris moralibus, non autem de quibuscunque contingentibus, adeóque, non obstante scripturâ, Angelum posse scire futura contingentia reliqua, quod falsum esse patebit ex articul. sequent. Contra secundum verò est: quia præterita, quorum adhuc extat indicium in natura, etiam homines possunt cognoscere v. g. ignem præteritum ex bustis remanentibus; adeóque cognitio hæc præteritorum nequit DEO tribui, tanquam ipsi propria, ac proinde sermo est, de notitia præteritorum immediata, & in se ipsis, nulli illam nisi Deo competere, idem autem à pari est de futuris ergo &c.

Dixi in titulo Quæst. *purè possibilia, futura, præterita*: præsentia enim & actu existentia procul dubio possunt ab Angelis cognosci directè & in se, cùm sint entia in se, adeóque cognoscibilia in se, denturque & dari possint species illorum propriæ, sintque de cætero ordinis naturalis.

Sed contrà. I. DEUS directè & in se ipsis cognoscit futura, præterita, & purè possibilia, ergo non implicat illa sic cognosci. Quod si non implicat, nihil obstabit, quò minùs sic cognoscantur etiam ab Angelo. *Anteced. probat.* Quia si illa DEUS cognosceret tantùm in alio, nimirum in sua omnipotentia, cognosceret illa, ut unum, non ut plura: nam in quantum effectus possibiles vel futuri sunt in omnipotentia divina, in tantum non sunt plures, sed unũ, sicut ipsa omnipotentia unum est; atqui cognoscit illa, ut plura, non ut unum, cognoscit enim illa in particulari & distinctè, non in communi & confuso, ergo &c. *Confirm.* Purè possibilia, futura, præterita, æquè nihil sunt in se ipsis respectu DEI, atque respectu Angeli, ergo si hoc non obstante possunt in se ipsis cognosci à DEO, etiam poterunt cognosci ab Angelis. *Resp.* Nec à DEO, cognosci purè possibilia directè & in se ipsis. Ratio patet ex dictis, quia purè possibilia absolutè & simpliciter nihil sunt in se ipsis, etiam respectu DEI, ergo nec à DEO sunt in se ipsis cognoscibilia. *Ad probat. dico.* Pure possibilia cognosci à DEO, & in quantum sunt actu unum in sua omnipotentia, & simul in quantum sunt plura, aptitudine & sub cognitione, si ponerentur extra omnipotentiam. Cognoscit proinde illa DEUS in particulari & distincte aptitudinaliter, id est, ut distinguibilia & particularisabilia, non autem ut actu in se distincta, particularisata, quia quod simpliciter & actu in se non est, non potest esse in se actu distinctum & particularisatum. Quoad futura & præterita verò *Resp. dist. Conseq.* Ergo futura & præterita non implicat cognosci directe & in se ipsis ab intellectu increato; conc. à creato & angelico; nego. Ratio est: quia intellectus creatus cognoscit futura, ut futura, præterita, ut præterita: futura autem ut futura nihil sunt in se ipsis adhuc actu, sed primò erunt, similiter præterita ut præterita, non sunt ampliùs aliquid in se ipsis, sed fuerunt, ac proinde ut talia, non possunt cognosci in se ipsis, ut dictum est. Intellectus autem increatus & divinus non cognoscit futura, ut futura, præterita, ut præterita, sed ut sibi

actu præsentia: res autem, ut actu præsens, est aliquid in se ipsa, adeóque potest cognosci in se ipsa. Ratio & disparitas ulterior est; quia tunc cognoscitur aliquid ut futurum, quando repræsentatur tanquam non coëxistens præsenti durationi, quam tunc habet cognitio & cognoscens, sed tanquã existens post hanc durationem præteritam; tunc verò cognoscitur aliquid ut præteritum, quando repræsentatur tanquam non coëxistens durationi, quam habet cognitio & cognoscens, sed tanquam existens ante hanc durationem præsentem, atqui intellectus creatus sic repræsentat futura & præterita, nimirum tanquam existentia post vel ante suam durationem, quam tunc habet, non autem ut coëxistentia suæ præsenti durationi (quid est enim dicere v. g. *Petrus cras peccabit*, quàm: *peccatum Petri non existit sub duratione hodierna, quæ mihi actu præsens est, sed sub duratione crastina, quæ existit post hodiernam præteritam?* Et quid est aliud dicere: *Petrus heri peccavit*, nisi *peccatum Petri non existit sub duratione hodierna, quæ mihi actu præsens est, sed sub hesterna, quæ fuit, antequam hodierna existeret?*) Ergo intellectus creatus cognoscit futura, ut futura, præterita, ut præterita. Intellectus verò divinus, quæcunque aliquando existunt, repræsentat, ut coëxistentia suæ durationi, quam tunc habet ipse, & sua cognitio, non autem ut existentia post suam durationem præteritam, vel ante illam adhuc existentem & advenientem, atque adeò non ut præterita vel ut futura, sed ut actu præsentia. Cujus ratio iterum est: quia DEUS durat per suam indivisibilem & immutabilem æternitatem, cujus nihil præterit, nihil advenit de novo, adeóque quæcunque aliquando existunt, coëxistunt eidem durationi DEI, non autem quædam illorũ existunt post aliquam durationẽ DEI præteritam, quædam ante aliquã DEI durationem adventẽ. Cùm ergo DEUS omnia videat prout sunt, sequitur, quòd quæcunque existunt, videat ut coëxistentia suæ durationi, quam tum habet, non autem ut existentia post suam durationem præteritam, aut ante illam præsentem, ac proinde, omnia, quocunque tempore existant, videt respectu sui præsentia, non autem ut futura vel ut præterita. *Dixi respectu sui*, si enim res comparentur inter se, fateor etiam DEUM cognoscere unam, ut futuram, vel ut præteritam respectu alterius. Ratio est, quia DEUS cognoscit omnia temporalia sic esse, prout suo tempore sunt, cùm ergo dies v. g. crastina in ordine temporis habeat rationem futuri, respectu hodiernæ, & hæc respectu illius rationem præteriti haud dubiè cognoscit unam illarum, ut futura, vel ut præteritam respectu alterius, licèt utramque cognoscat ut præsentem respectu sui. Quod quomodo fieri possit, ut nimirum DEUS cognoscat respectu sui ut præsentia, quorum unum respectu alterius est, & cognoscitur ut futurum vel præteritum; item, quomodo cognoscat ut præsentia, quę nos cognoscimus ut præterita, vel ut futura, D. Thomas hoc exemplo pluribus in locis declarat: sit Petrus constitutus in specula, infra speculam transeant longo ordine & rectâ lineâ multi v. g. homines, unus post unum. Hoc casu quisque illorum, qui in hoc ordine constituti sunt, videbit tantùm alium, qui immediatè ambulat ante se, alios verò antecedentes & sequentes nullo modo videbit. Petrus verò in specula, qui non comprehenditur in ordine transeuntium, videbit unico intuitu omnes, alios quidem tanquam præcedentes, alios sequẽtes, sed non ut præcedentes aut sequentes respectu sui & suæ visionis, sed respectu aliorum, qui comprehenduntur in eo ordine transeuntium. Ita in præsenti, licèt intellectus creatus, eò quòd sit in ordine rerum temporalium, non videat res in se, nisi eodem tempore sibi coëxistentes & præsentes, præcedentes autem seu præteritas, & sequentes seu futuras in se non videat, Deus tamen, cujus cognitio est æterna, & elevata supra totum ordinem temporis, & eorum, quæ pertranseunt in tempore, omnia videt simul unico simplicissimo intuitu, aliqua quidem ut præcedentia seu præterita, aliqua ut sequentia seu futura, sed non ut futura vel præterita respectu sui, sed respectu aliorum, quæ continentur in eodem ordine temporis, seu respectu aliarum rerum temporalium. Aliud exemplum duci potest ab immensitate DEI: nam licèt Petrus existens Pragæ distet ã Paulo existente Romæ, & cognoscat Paulum ut distantem à se; respectu tamen DEI, nec Petrus nec Paulus distat localiter, & licet DEUS cognoscat Petrum distantem respectu Pauli, ambos tamen cognoscit ut præsentes sibi, & indistantes localiter, quia scilicet DEUS ratione suæ immensitatis, & infinitæ præsentialitatis ambit omnem locum & præsentiam creatam, estque totus indivisibiliter præsens omnibus locis inter se distantibus & divisibilibus; ita, licet Petrus existens heri, vel hodie distet temporaliter & durativè à Paulo existente cras, tanquam præteritum à futuro, tamen respectu DEI sunt ambo duratione præsentes, & licet DEUS cognoscat Petrum ut præteritum respectu Pauli, & hunc ut futurum respectu Petri, ambos tamen cognoscit, ut sibi præsentes, & eidem suæ durationi condurantes, quia DEUS ratione suæ æternitatis, & infinitæ durationis ambit omne tempus & durationem finitam, seu creatam, estque totus indivisibiliter & permanenter præsens omnibus durationibus creatis, distantibus inter se, divisibilibus, fluxis & successivis. Ratio ultima est: quia sicut essen-

tia

tia divina est æterna, sic etiam divina cognitio; esse autem æternum, est esse totum simul, & sine successione. Sicut ergo essentia divina ratione suæ æternitatis, est una, eadem, & indivisibilis, & præsens omnibus temporibus, licet tempora sint successiva inter se, nihilque datur futurum vel præteritum respectu essentiæ divinæ, cùm nihil existat post durationem aliquam illius præteritam, vel ante aliquam durationem ipsius advenientem (quod est esse præteritum vel futurum) sed sint omnia, quæcunque aliquando sunt, respectu ipsius præsentia, cùm coëxistant omnia eidem indivisibili durationi & æternitati ipsius: ita cognitio divina similiter ratione æternitatis eadem & indivisibilis intuetur omnia tempora & temporalia, ut sibi præsentia, licet inter se & sibi succedentia, nihilque cognoscit ut futurum, vel ut præteritum respectu sui, quia nihil cognoscit, ut existens post durationem suam præteritam, vel ut existens ante durationem suam advenientem, sed omnia, ut coëxistentia eidem indivisibili durationi suæ & æternitati: unde etiam, ut bene Boëtius, cognitio divina potiùs vocari debet providentia, quàm prævidentia, & potiùs deberet dici DEUM scire, quòd hoc sit, quàm quòd futurum sit: quia non tanquam futura, sed omnia ut præsentia, uno intuitu procul ex æternitatis specula contemplatur; dicitur tamen habere præscientiam, & scire, quid futurum sit, in quantum cognoscit id, quod futurum est, respectu nostri, non respectu sui. *Atque hinc patet ad Confirm. neg. enim anteced.* Quoad futura & præterita: futura enim & præterita respectu DEI habent rationem præsentis, adeóque rationem entis, respectu verò *Angeli* rationem futuri & præteriti, adeòque rationem non entis, & nihili. Quoad purè possibilia verò, fateor, æquè respectu DEI esse in se nihil, unde etiam nec à DEO quidem cognosci possunt in se ipsis.

II. Angeli non subjacent tempori, quia sola corporalia mensurantur tempore, ergo respectu Angeli perinde se habent futura vel præterita, atque præsentia; ergo perinde potest cognoscere futura, vel præterita in se ipsis, atque præsentia. *Confirm.* 1. Cognitio intellectualis etiam intuitiva *Angeli* abstrahit ab *hìc & nunc*, id est, à loco & tempore, ergo respectu illius non differt præteritum vel futurum à præsente. 2. Sicut ideæ divinæ se habent in causando & cognoscendo, ita species angelicæ in cognoscendo, sunt enim species angelicæ secundùm Dionysium participationes idealium rationum, atqui ideæ divinæ in ordine ad causandas & cognoscendas res in se ipsis non dependent à certa differentia temporis, sed habent se æqualiter ad præsens, futurum, præteritum, ergo nec species angelicæ, & consequenter nec *Angelus* dependebit in ordine ad cognoscendas res in se ipsis à certa differentia temporis, &c. 3. Sicut DEUS initio mundi produxit formas physicas in materia, sic produxit formas seu species rerum intentionales in mente angelica, sed formæ in materia habent se eodem modo respectu temporis præsentis, præteriti, futuri, ergo etiam ita se habent species angelicæ, adeóque Angelus non dependet in cognoscendis rebus in se, à præsenti. *Resp.* 1. Angeli non subjacent tempori corporeo, & quò mensurantur res corporeæ, nimirum motui cæli, & numero motûs cælestis; conc. tempori incorporeo; nego. nam etiam in *Angelis* datur successio cognitionum, adeóq; numerus secundùm prius & posterius, sive tempus. Hoc ipso autem, quòd detur successio cognitionum angelicarum, jam aliquæ illarum habent rationem præteriti, aliquæ futuri, & consequenter quædam objecta sua respiciunt, ut futura, aliqua ut præterita, non autem omnia ut præsentia, adeóque non omnia objecta sunt ab *Angelo* in se ipsis cognoscibilia. *Resp. 2. neg. Conseq.* Quia licèt Angelus se habeat æqualiter ad præsens & futurum, objecta tamen futura & præsentia non habent se æqualiter & eodem modo ad *Angelum*: præsentia enim sunt in se ipsis aliquid actu, & consequenter in se ipsis cognoscibilia, futura quà futura, non sunt in se ipsis actu aliquid, præsentium, ut talium, potest dari imago, seu species propria, cùm habeant essentiam in se repræsentabilem, futurorum non potest; præsentia sunt actu similia speciebus in *Angelo* existentibus, unde per eas possunt, prout in se, cognosci, futura verò, ut talia, non sunt adhuc similia, &c. *Ad* 1. *Confirm. Resp.* Cognitio etiam intuitiva abstrahit ab *hìc* & *nunc* ex parte sua; conc. ex parte rei intuitivè cognitæ; nego. Id est cognitio intuitiva intellectualis, non est quidem in tempore & loco, cùm sit spiritualis & indivisibilis, ipsum tamen objectum, intuitivè & in se ipso cognitum debet esse hìc & nunc actu, in se ipso existens, propter rationes conclusionis. *Ad 2. Resp.* Species Angelicas esse quidem participationes idearum divinarum, non tamen perfectas, ideóque illas non habere se quoad omnia eodem modo in cognoscendo, quo se habent ideæ in cognoscendo, & causando, sed quoad aliqua, nimirum quòd idem objectum repræsentent. Ratio ulterior est: quia ideæ divinæ sunt æternæ, adeóque nihil possunt repræsentare ut futurum vel præteritum respectu sui, sed tantùm ut præsens, prout supra de cognitione divina dictum est; species verò angelicæ, quo ad actualem repræsentationem suorum objectorum admittunt præteritum, præsens, futurum, adeóque non habent se ad

omnia

omnia objecta respectu sui, tanquam ad præsentia. *Ad 3. Resp.* Formæ rerum in materia habent se eodem modo respectu cujusvis temporis quoad se, & prædicata sua intrinseca; conc. sive enim ignis producatur hodie, sive cras, semper retinet eadem prædicata intrinseca, habent se eodem modo quoad omnia cætera; *Neg:* nam ignis potest comburere hodie lignũ, quod est hodie, non autem, quod est primò cras, vel si ille sit primò cras. *Similiter disting. Conseq.* Species angelicæ habent se eodem modo, quoad se & intrinsecè; conc. in ordine ad modum repræsentandi objecta; nego. nam sicut ignis, ut agat hodie, pendet ab existentia passi hodie; sic species angelica, ut concurrat ad cognitionem objecti in se ipso, pendet ab existentia actuali objecti, licèt in se maneat species objecti eadem, sive objectum sit, sive non, sicut ignis in se manet idem, sive passum sit, sive non.

III. Futura sunt in se ipsis scibilia, ut patet in DEO, qui illa cognoscit in se ipsis, & aliunde illorum scientia non repugnat Angelo, cùm habeat species omnium futurorum, ergo illa potest in se Angelus cognoscere. *Conf:* Futura (qualiacunque illa sint) habent in se ipsis determinatam veritatem, atqui omnis veritas in se determinata est in se scibilis, ergo. 2. Intellectus non dependet ab objecti sui præsentia & existentia, sicut dependet sensus, & licèt dependeret intellectus hominis, non tamen Angelicus: quòd enim homo non possit futura in se ipsis cognoscere, ideo est, quia quæcunque cognoscit, cognoscit per species acceptas à rebus, quas, quia non potest ab ijs accipere, priusquam sint, ideo non potest eas in se cognoscere priusquam sint; hoc autem non habet locum in Angelis; hi enim cognoscunt res per species sibi innatas, atque adeò poterunt per eas res in se cognoscere, antequam res sint. 3. Angelus per species innatas cognoscit essentias rerum futurarum, ergo etiam ipsam futuritionem. ℟. 1. Futura sunt in se ipsis scibilia respectu intellectûs & cognitionis, respectu cujus habent rationem futuri, qualis est cognitio Angelica Neg: respectu cuius non habent rationem futuri, sed præsentis, qualis est intellectus & cognitio divina Con: ratio patet tum ex ℟. *ad 1.* tum ex dictis pro Concluſ: *Ad 1. Conf.* ℟. *similiter*, futura habent veritatem determinatam in se ipsis, in quantum futura, sive respectu intellectûs, respectu cujus habent rationem futuri Neg: futura, in quantum sunt præsentia, & respectu intellectûs, respectu cujus habent rationem præsentis Conc: sicuti enim veritas est proprietas entis, sic veritas determinata, entis determinati, futura autem ut futura & respectu intellectûs, respectu cujus habent rationem futuri, non sunt in se ens vel aliquid determinatum, sed tantùm erunt in se, & aliquid determinatum, defacto autem sunt tantùm aliquid in alio, nimirum in causa (determinatum quidem, si sint futura necessaria, indeterminatum si contingentia) ergo neque sunt in se vera, vel determinatè vera, quando actu non sunt præsentia. Nec obest, quòd propositiones & cognitiones Angeli etiam de futuris contingentib° sint determinatè veræ vel falsæ: tum, quia ad veritatem propositionum de futuro (hoc ipso, quòd sint de futuro) non requiritur, ut objectum tunc sit determinatè verum, sed ut sit futurum verum pro tempore affirmato: tum, quia licèt futura contingentia, ut futura, non sint determinatè vera, sunt tamen vera determinatè in quantum respectu DEI sunt præsentia; cùm ergo omnis propositio Angeli de futuro contingenti, conformetur determinatè vel difformetur cognitioni DEI, quam is defacto habet de eodem objecto, respectu Angeli futuro, respectu verò sui præsente, ideo etiam Angeli propositio de futuro contingente est determinatè vera vel falsa, non in quantum illud futurum est, sed in quantum idem objectum respectu cognitionis divinæ præsens vel absens est. Ubi vides (juxta hunc dicendi modum) veritatem & falsitatem determinatam harum propositionum non provenire ab objecto, ut futuro, vel non futuro, sed ab objecto, ut respectu DEI determinatè præsente vel absente. Denique potest dici, propositiones de futuro (rigorosè loquendo) non tam esse de futuro, quàm de aliquo præsente, quod quia determinatè est, vel non est, potest ab illo propositio desumere determinatam veritatem vel falsitatem. Ratio hujus est, quia cùm ostensum sit, futura ut talia non posse in se ipsis & directè cognosci, sed tantùm in alio præsente, sequitur, nos reipsâ & in mente nunquam formare propositiones directè affirmantes futura, ut futura, sed affirmantes directè aliquid præsens v. g. certam dispositionem, & inclinationem causæ, vi cujus judicamus, vel certò vel probabiliter aliquid futurum, adeóque hujusmodi propositiones, quas dicimus de futuris, non tam sunt de futuro, quàm de præsenti, quia non tam affirmamus, quòd hoc futurum sit, quàm quòd in causa defacto sit talis dispositio vel inclinatio, quæ vel certò vel probabiliter talem effectum in futurum promittat. *Ad 2. Conf:* ℟. Intellectum Angelicum non dependere quidem ab objecto præsente, ut ab illo accipiat species, sicut pendet sensus, qui acquirit species ab objectis sensibilib°, nec etiam dependere ab objecto existente, tanquam à termino necessario ad omnem omnino cognitionem, cùm intellectus Angeli possit cognoscere abstractivè possibilia, & non exi-

existentia, secùs quàm sensus; pendere nihilominùs intellectum ab existentia objecti tanquam à conditione, ut objectum possit cognoscere intuitivè, directè & in se ipso, uti probatum est. Ad ea, quæ adduntur, dico: rationes, cur homo non possit futura in se ipsis cognoscere, easdem esse, quas circa Angelum in conclusione attulimus, non autem hanc, quia accipit species à rebus per sensus. *Ad 3.* R. Angelus cognoscit per species innatas, essentias futurorum, intuitivè, directè, & in se ipsis Neg: abstractivè & in alio, nimirum in rebus existentibus, puta in causis vel dispositionibus aut inclinationibus causarum &c. vel certè in ipsis speciebus futurorum reflexè cognitis Conc: *similiter Dist: Conf:*

IV. Angelus potest cognoscere directè & in se ipsis distantia, quoad locum, ergo etiam distantia, quoad tempus, seu futura & præterita. *Conf*: non est assignabile, in quo, tanquam in medio, Angelus cognoscat præterita, ergo cognoscit illa sine medio & in seipsis. 2. Præteritio rei potest esse conditio, ut cognosci possit res in seipsa & immediatè per species iñatas, ergo &c. *Antec: Prob:* quia licèt præterita non habeant actu esse, habuerunt tamen illud aliquando, & ita jam extractæ fuerunt ex statu incognoscibilitatis, per quod differunt à futuris, quæ nec habent actu, nec unquam habuerunt esse, ac proinde nunquam fuerunt posita extra statum incognoscibilitatis, quod autem semel est extractum ad cognoscibilitatem, semper manet cognoscibile, ergo. *Et Conf: hoc ipsum*: si hodie Angelus *A.* dicat: *volo nullam meam cogitationem esse secretam Angelo B.* quamvis non duret physicè cras illa volitio, nihilominus omnes cogitationes Angeli manent apertæ & proximè cognoscibiles ab Angelo B, ex vi illius volitionis præteritæ; similiter ubicatio præterita est conditio, ut Petrus se movere possit instanti B. ad locum vicinum B. & revelatio heri facta sufficit ad hoc, ut hodie aliquid credi possit fide divinâ, licèt ad hoc non sufficiat revelatio futura; ergo etiam præteritio rei sufficit, ut res cognosci possit in se, licèt non sufficiat futuritio, poteritque esse conditio ad cognitionem sui immediatam, & ex vi existentiæ præteritæ poterit res in se ipsa cognosci ab Angelo. R. *ad Argum: Neg: Conf:* disparitas est: quia quæ distant quoad locum, adhuc sunt revera in rerum natura, & in seipsis actu aliquid, adeóque in se ipsis verè cognoscibilia & repræsentabilia; quæ verò distant quoad tempus, ut futura & præterita, simpliciter non sunt actu, & in se ipsis, sed tantùm fuerunr, vel primò erunt. *Ad 1. Conf. Negato Antec: dico*: Si Angelus rem præteritam, dum esset præsens, non vidit, tunc posse illam cognoscere, vel in revelatione & testimonio alterius, qui eam, dum existeret, viderat, vel in aliquo effectu aut signo ex re præterita relicto, ac etiamnum præsente, vel in causa habente connexionem cum præteritione rei ejusmodi: nam sicut futura possunt cognosci in suis causis vel signis, & circumstantijs habentibus connexionem quandam cum futuritione, ita cum proportione de præteritis discurrendum est; si verò Angelus vidit rem præteritam, dum esset præsens, tunc posse illam cognoscere, ut præteritam in suo actu, quo eam priùs præsentem cognoverat: cognoscendo enim in instanti B. se habuisse actum in instanti A. de Petro, ut existente in instanti A, cognoscit indirectè Petrum, ut existentem in instanti A, cùm actus non cognoscatur sine objecto: cognoscere autem in instanti B, Petrum ut existentem in instanti A, est illum cognoscere, ut præteritum. Quod si denique *Angelus* nec per se ipsum vidisset rem, cùm esset præsens, nec adesset ejusmodi medium vel signum præteritionis ipsius, tali casu dico, Angelum nullo modo cognoscere posse rem illam, ut præteritam; nec enim illam cognoscere posset in seipsa, ut pro Conclus: probatum est. neque in alio medio, cùm supponatur nullum hìc & nunc suppetere. *Ad 2.* R. *Neg: Anteced. Argum: & Min: prob:* ratio est, quia cùm cognoscibilitas sit proprietas entis, tamdiu res manet in se cognoscibilis, quamdiu in se manet ens, sicut ergo præterita, ut talia, redeunt ex statu entis ad statum non entis, ita ex statu cognoscibilitatis in seipsis, recidunt ad statum incognoscibilitatis. Differunt verò à futuris per hoc, quia præterita saltèm fuerunt aliquando in statu entis & cognoscibilitatis, futura autem nunquam fuerunt. *Adulteriores Conf:* R. 1. *indirectè*: etiam per te futuritionem posse esse conditionem ad varia, v.g. ut gratia denominetur efficax, ut propositio de futuro sit vera &c. & tamen non ideo futuritionem sufficere, ut futura contingentia, quà talia possint in seipsis, aut in alio, saltem certò, cognosci, ergo similiter de præteritione. R. 2. *Neg. Conf.* disparitas est: quia objectum cognitionis Angeli B, non est volitio hesterna Angeli A, quà is voluit omnes actus suos patere Angelo B, unde non refert, sive existat illa volitio, sive præterierit. Objectum autem cognitionis rei præteritæ est res præterita, quæ, ut talis, cùm in se nihil sit, nec potest esse in se cognoscibilis. Adde, quòd licèt volitio Angeli A, non existeret hodie physicè in se, existeret tamen in se moraliter, quatenus non est revocata, quod sufficit ad præsens, quia illud jus collatum Angelo B, ad actus internos pernoscendos *Angeli A*, est etiam aliquid morale. Denique hoc argumentum supponit actus internos Angeli A, posse manifestari alijs Angelis per solum ipsius consensum, & voluntatem,

tatem, absque eo, quòd tunc in illis aliquid de novo producatur, quod falsum esse ostẽdetur infrà, cùm de locutione Angeli agetur. *Ad alterum* disparitas est, quia motus localis in instanti B, non tendit ad ponendam ubicationem A, præteritam, neque illam attingit, sed potiùs tendit indirectè ad destructionem illius, cùm tendat ad productionem ubicationis B, incompossibilis (saltem naturaliter) cum permanentia ubicationis *A*; cognitio autem attingit suum objectum, tenditque in illud, adeóque cognitio rei præteritæ, tendit in rem, & attingit rem præteritam, non potest autem tendere in illam, & attingere illam, ut in se, cùm nihil sit in se. *Ad 3.* disparitas est, quia ad actum fidei non requiritur, ut revelatio cognoscatur in se, unde neque opus est, ut existat in se; objectum autem cognitionis rei præteritæ, de quo agimus, deberet esse res in se, *sed contra dicta.*

V. Actus, quô heri *A*ngelus cognovit Petrum, ut actu existentem, non minùs est hodie præteritus, quàm ipse Petrus, ut suppono; si ergo Angelus cognoscit Petrum præteritum in suo actu præterito, vel hunc ipsum actum cognoscit immediatè & in se, vel rursum in alio. Non in se, quia aliàs etiam Petrus præteritus posset cognosci immediatè & in se; non etiam in alio: tum quia non est assignabile in quo illo? tum quia hâc ratione procederetur in infinitum, ergo *A*ngelus non cognoscit præterita in suo actu, ut dictum est, ergo in se. *Neque dicas*, actum præteritum cognosci ab Angelo in specie memorativa, ab actu hesterno relicta, & hodiedum præsente: nam *contrà est* 1. ut actus præteritus cognoscatur in specie memorativa, vel species ipsa debet cognosci, vel non; non 1. quia, ut videntur supponere omnes Philosophi, species sunt signa formalia, non instrumentalia, sunt media cognoscendi incognita, id est, talia, quæ non priùs cognita ducunt in cognitionem objecti à se distincti. Non etiam 2. quia sic actus præteritus non posset dici cognosci in alio, sed immediatè, & in se. *Contrà 2.* quia si *A*ngelus posset cognoscere suum actum præteritum in specie memorativa, posset etiam statim cognoscere in illa objectum præteritum, non præcognoscendo actum. *Contrà 3.* quia verisimilius videtur non dari in Angelo species memorativas: tum quia omnia potest cognoscere in speciebus innatis, tum quia in memoria sensitiva non dantur species memorativæ actuum præteritorum, adeóq; nec in intellectiva; tum, quia juxta D: Thomam hîc Q. 55. art. 2. Angeli omnia objecta naturalia creata, quæ cognoscunt per species, cognoscunt per species congenitas, quales non sunt memorativæ: tum quia, si in *A*ngelo dantur species acquisitæ ab actibus, ergo dabitur in illo intellectus agens, contra dicta suprà; tum, quia sequeretur tot Angelum acquirere species, quot exercet actus, quod videtur inconveniens. *Contrà 4.* quia Angelus cognoscit operationes suas per se ipsas, aut per suam substantiam, adeóque non per aliquam speciem. *Conf: principale argumentum*: Experientiâ constat, nos recordari præteritorum sinè omni reflexione, quòd ea priùs cognoverimus, ergo præterita non cognoscuntur in actu præhabito, sed in se ipsis. ℟. *ad Argum:* *A*ngelum, actum suum præteritum cognoscere in specie memorativa, ab actu præterito relicta, & etiamnum in se ipsa existente, hanc autem speciem non cognosci rursum in alio, sed in seipsa, cùm in seipsa existat, unde etiam nullus sequitur processus in infinitum. *Ad 1. replicam in oppositum* ℟. actum præteritum cognosci in specie memorativa, tanquam in medio cognito. *Ad ulteriorem prob: Dist: Assumpt:* Species impressæ vel innatæ sunt signa formalia vel media incognita Conc; species memorativæ Neg: Disparitas est: quia species impressæ vel innatæ ordinantur primò & per se ad cognoscenda objecta actu præsentia & existentia, quæ cùm in seipsis cognosci possint, non indigent cognosci per aliud medium cognitum v.g. per illas species; at verò species memorativæ ordinantur ad cognoscenda objecta præterita, quæ cùm in seipsis non sint cognoscibilia, ut probatum est, cognosci debent in alio, videlicet in specie memorativa, tanquam in effectu & semine actûs præteriti. Adde etiam species innatas respectu *A*ngelorum esse signa instrumentalia & media cognita: Angeli enim non tantùm cognoscunt per species objecta, sed ipsas species, ut dicetur suô locô. *Ad 2. Replicam Neg: sequel:* Ratio est: quia per hoc differunt species memorativæ ab impressis, vel innatis, quòd hæ, si cognoscantur, ducant primò in cognitionem sui, & postea objecti, illæ verò primò in cognitionem sui, tum actûs præteriti, ac denique objecti, sunt enim species memorativæ semen actûs, sicut impressæ semen objecti. *Ad 3. Replicã Neg: Assumpt: cum 1. prob:* ratio est: quia sicut in specie innata non potest res cognosci, antequam sit, ita nec postquam fuit & præterijt: causa ulterior est, quia species innatæ nec sunt effectus, nec causa, nec signum determinatum præteritionis vel futuritionis rerum, possunt enim existere, sive res jam fuerit, sive primò futura sit, ergo licèt videantur species, non poterit in illis videri determinatè futuritio vel præteritio, Et licèt possent cognosci objecta præterita in specie innata, adhuc esset opus memorativâ: quia Angelus non modò potest cognoscere objecta præterita, sed etiam actus suos præteritos de objectis præteritis, hos autem non

potest

potest cognoscere per species innatas, quod inde patet: tum quia species innatæ tantùm dantur ad cognoscenda extranea, tum quia nec potest cognoscere in illis actum suum, ut futurum (est enim eadem ratio, quæ de objectis futuris) nec ut præsentem, quia, ut dicetur Qu. 6. Angelus non cognoscit seipsum, nec suos actus per speciem distinctam, sed per seipsos, ergo nec poterit eundem cognoscere per hujusmodi species, ut præteritum. *Ad 2. prob. permisso Antec: Negat: sequela:* oppositum enim ostendit experientia: experimur enim nos non tantùm meminisse res præteritas, sed etiam actus præteritos, hoc autem cùm fieri non possit per species impressas, ut dictum est, fieri debet per memorativas. *Ad 3. Dico:* S. Thomam non aliud ibi docere, quàm quòd Angeli non intelligant per species acceptas à rebus sibi extraneis, sicut intelligit homo. *Ad 4. Neg: illatio:* per intellectum enim agentem, intelligitur intellectus, quatenus is potest sibi producere species rerum, non verò suorum actuum; rerum inquam, id est, objectorum ab Angelo distinctorum, & respectu Angeli extraneorum. *Ad 5 R. 1. permittendo totum*: Si enim non inconvenit tot ponere habitus intellectûs vel voluntatis, quot exercentur actus, neque inconveniet tot ponere species memorativas. Deinde, sicut plures actus non adeò diversi generant per te unum habitum intensum, ita generabunt unam intensam speciem. *ad Conf: principalis Argum. R. Neg. anteced:* nam aliud est nos experiri, quòd hæc fiant absque dicta reflexione, & aliud, nos non experiri, quòd hæc fiant cum reflexione; multa sunt in actibus internis, quæ propter nimiam eorum subtilitatem, fugacitatem, mentis ad alia distractionem, sub experientiam non cadunt. Fateor ergo nos non semper experiri, quòd, dum recordamur præteritorum, reflectamus super actus præteritos; nego tamen nos experiri contrarium. Et licèt verum esset de nobis, quod intendit objectio, præterita, scilicet, non cognosci à nobis in actu præterito, non tamen esset verum de Angelis. Ratio est: quia homo non cognoscit præterita in specie memorativa (cùm ipsam speciem memorativam, utpote à materia & sensibus abstractam non cognoscat in se ipsa) sed in aliquo extrinseco connexo aliquomodo cum præteritione rei, v.g. in testimonio alterius, in causa vel effectu rei præteritæ &c. unde fieri potest ut recordetur rei præteritæ, quin recordetur actûs præteriti. Angeli verò cognoscunt necessariò semper omnes species, quas habent, ut dicetur, cùm autem species memorativæ repræsentent necessariò, & quidem priùs actum præteritum, & non tantùm objectum præteritum, ideo vi illius speciei cognitæ, nunquam potest Angelus recordari objectorum præteritorum, absque reflexione super suum actum præteritum de objectis præteritis.

VI. Angelus potest formare hæc judicia: *Petrus est possibilis, homo possibilis est animal rationale, Antichristus erit, Petrus peccabit &c.* atqui hoc est cognoscere futura & purè possibilia directè & immediatè, ergo. *Conf:* Impossibilia possunt cognosci directè & immediatè, ut cùm dico: *Hircus est cervus*, vel *Hirco cervus est impossibilis*, ergo multò magis futura & purè possibilia. R. 1. Angelum, quæ cognoscit evidenter (qualia sunt, quæ adducit objectio) non cognoscere componendo & dividendo, seu judicativè, sed cognoscere simplici intuitu, & per modum apprehensionis incomplexæ. Aliud est de probabilibus, ut dicetur Art: 6. Cæterùm quocunque horum modorum cognoscat Angelus futura, vel purè possibilia, semper illa cognoscit in alio, adeóque mediatè & indirectè. Sic Petrum esse possibilem, vel hominem possibilem esse animal rationale, cognoscit in omnipotentia divina cognita per creaturas, aut certè in potentia generativa hominis existentis, quem videt posse generare Petrum vel hominem, qui sit animal rationale; quia dicere: *Petrum esse possibilem, vel hominem possibilem esse animal rationale*, est dicere: dari potentiam productivam, vel generativam Petri, aut hominis, qui sit animal rationale. Similiter Antichristum esse futurum cognoscit in testimonio DEI revelantis, quod extat in Scriptura, aut in specie aliqua sua memorativa. Denique Petrum v. g. probabiliter peccaturum cognoscit in aliquibus signis aut dispositionibus pro peccato crastino, existentibus jam hodie. *Ad Conf: R. Neg: Anteced*: quando enim dico: *hircus est cervus*, actus meus non tendit in objectum impossibile, sed in possibile & existens, nimirum in hircum & cervum, per ipsum autem tendendi modum facit objectum impossibile, quatenus duas naturas inter se identificat; si enim intellectus ferretur in objectum impossibile prorsus præsuppositivè, sequeretur chimæram non habere esse primò per intellectum, sed ante, & extra illum. Quando verò dico: *hirco-cervus est impossibilis*, vel est sensus: actum, qui adunat inter se hircum & cervum, facere chimæram, vel certè: hircum & cervum non posse in unam naturam coalescere; ubi vides, actum non ferri immediatè in objectum impossibile, sed possibile.

Artic. III. *Quomodo Angelus cognoscat futura contingentia? an evidenter? an solùm conjecturaliter?*

Resp: solùm conjecturaliter. Prob: authoritate 1. Scripturæ, quæ soli DEO attribuit notitiam certam contingenter futurorum:

rorum: *Annuntiate nobis, quæ ventura sunt, & dicemus: dij estis vos.* Is:41. & cap. 46. *nec est similis mei annuntians ab exordio novissima, & ab initio, quæ nondum facta sunt.* Unde etiam Nabuchodonosor DEUM Danielis ex eo verum DEUMagnoscit Dan:2.quia potuit ei revelare futura; & similiter Rom: 1. exinde probat Paulus veritatem Evangelij esse à DEO, quia *fuerit antè prædictũ* per *Prophetas.* Hinc etiã ipsæ prædictiones futurorum dicebantur divinationes,quasi divinæ actiones, & dæmones per prædictiones futurorum opinionem divinitatis aucupabantur,quia scilicet prænotio futurorum certissimum esset divinitatis argumentum. UndeHieronym:in 2. Daniel:*Confitentur Magi,& omnis scientia sæcularis literaturæ, præscientiam futurorum non esse hominum, sed DEI. Prob: 2.* authorit: Patrum: *certa futurorum prædictio immortalis DEI solius opus est.* Chrysost:hom:18. in Joan: *Futura* (scilicet contingentia) *Angeli,nisi revelatione DEI cognoscere,* (certò & evidenter) *non possunt.* Isid:l.de summo bono c. 10. Idem docet Damasc:l.2. Fid:c.29. Richard:Victorin: de Sacram: p.5. c.21. Aug:4.de Trinit:c.17. Origen:in Celsum l.6. ubi dicit: *Divini sermonis characterem esse prædictionem futurorum.*

Probatur jam etiam ratione I. Quia futura contingentia neque possunt cognosci certò & determinatè in seipsis, ut *Art*: præced: ostensum est, neque etiam in suis causis,*quod probatur*:quia effectus non potest aliter cognosci in sua causa, quàm contineatur in sua causa, atqui futura contingentia non continentur in sua causa determinatè, sed solùm indeterminatè, quia ita continentur in causa, ut positis omnibus ad causandum requisitis possint causari vel non causari, ergo futura contingentia non possunt determinatè cognosci in sua causa. *Confirm:* Ut effectus possit videri in causa determinatè futurus, debet in causa videri determinatio ad futuritionem effectûs, atqui in causa indeterminata non potest videri determinatio ad effectum, ergo in causis indeterminatis non potest videri determinatè effectus. *Atqui* causæ contingenter operativæ sunt causæ indeterminatæ & indifferentes ad causandum & non causandum, ergo in causis contingenter operativis non potest videri effectus determinatè futurus. *Prob.* 2. Quia Angelus non potest certò videre, quid imposterum facturus sit(nam aliàsLucifer præsciviſſet se peccaturum, quod est contra PP:)ergo nec potest certò videre, quid aliæ causæ contingenter operativæ facturæ sint: est enim eadem ratio,nimirum indifferentia ad utrumlibet. 3. Quia omnis effectus contingens,ut talis,dependet aliquomodo ab intervenien-

te aliqua actione, & determinatione causæ liberæ:si enim in tota collectione causarum proximarum ad effectum aliquem concurrentium sint meræ causæ necessariæ, effectus, qui sequetur, non erit contingenter, sed necessariò, atqui *Angelus* non potest certò cognoscere, quid factura sit causa libera: tum ex ratione suprà dicta, quia scilicet nec illius determinationem futuram potest cognoscere in seipsa, neque in sua causa: tum quia Angelus non habet species sibi congenitas actionum liberarum alienarum, sed accipit illas primò per locutionem, sive tunc, cùm alter ei actus suos internos manifestare vult,ut infrà dicetur,ergo. 4.quia, ut docet *Augustinus*, species Angelicæ sunt speciales similitudines idearum divinarum, habéntque se in repræsentando ita, sicut ideæ in causando, ergo sicut ideæ divinæ causant naturas rerum in individuis successivè productis, ita species *Angelorum* habent vim repræsentandi ista individua successivè, sicut successivè causantur in universo, adeóque non possunt repræsentare futura,antequam sint.

Quod autem Angelus conjecturaliter saltèm possit cognoscere ejusmodi futura, patet ex dictis Art: 1. in prob. 4.partis concl: Ubi tamen adverte: triplicis generis esse futura contingentia: aliqua enim sunt, quæ spectatâ præsenti causæ dispositione plerumque evenire solent, dicíque solent *contingentia, ut in pluribus*, ut: quòd homo ebriosus, si popinam intret, se inebriaturus sit; & hæc futura contingentia possunt *Angeli* cognoscere conjecturaliter,ut suprà dictum est. Alia sunt futura contingentia, quæ spectatâ præsenti dispositione causæ rarò evenire solent, sive quorum causæ se magis habent ad oppositum, dicuntúrque *contingentia, ut in paucioribus*, ut: quòd homo sobrietati multùm deditus, se inebriet; & hæc nec conjecturaliter præcognosci possunt, cùm potiùs præsumi debeant eventura illa, quæ frequentiùs, quàm quæ rarò accidunt. Alia denique sunt, quorum causæ se omnino habent indifferenter ad utrumlibet, dicuntúrque *contingentia ad utrumlibet*; & hæc similiter non possunt præcognosci conjecturaliter, quia quando judicia pro utroque oppositorum, putà futuritione & non futuritione sunt omnino æqualia, non est ratio divinandi unum præ altero,atque adeò utraque pars, erit eo casu æquè ignota.

Dixi in quæst: *futura contingentia*: de necessarijs enim constat similiter ex dictis suprà, posse illa præcognosci infallibiliter in suis causis ab *Angelo*. Ratio est:quia omnis effectus potest cognosci in sua causa, eo modo, quo in illa continetur,atqui effectus necessarij continentur in suis causis determinatè;positis enim omnibus ad causan-

dum

dum requisitis non possunt non esse, ergo similiter cognosci possunt in suis causis determinatè. 2. quia Angeli intuitivè cognoscunt omnes causas naturales & necessarias, earúmque efficaciam, habitudinem, connexionem cum futuritione suorum effectuum: ergo illis cognitis, certò cognoscunt, quid naturaliter loquendo, facturæ sint.

Sed contrà I. Nemo potest verè prænuntiare, nisi quod præcognoscit, atqui dæmones quædam vera prædicunt de futuris contingenter, ergo illa præcognoscunt. *Conf:* Gregor: 4. dialogor. ait: animam, dum recedit à nexibus corporis vi subtilis naturæ cognoscere futura, ergo multò magis cognoscit illa Angelus, qui est perfectiùs absolutus à corpore. 2. Intellectus hominis cognoscit certò futura necessaria, ergo Angeli, qui perfectiùs intelligunt, cognoscent contingentia. 3. Si Angelus non cognoscit evidenter res, antequam sint, cognoscit autem, postquam sunt, ergo intellectus Angeli redueitur de potentia ad actum; sequela autem est falsa: tum, quia sequeretur dari in Angelo intellectum possibilem seu in potentia, quod negatum est suprà: tum, quia nihil reducitur de potentia in actum, nisi ab aliquo excellentiore, nihil autem creatum datur intellectu Angelico, & ipso Angelo excellentius, ergo &c. ℟. *Dist: Conf:* ergo dæmones cognoscunt contingenter futura, conjecturaliter, vel ex revelatione DEI per bonos Angelos ad ipsos derivata Conc: præcognoscunt certò & evidenter, vel ex viribus propriis Neg: *Ad 1. Conf:* ℟. Gregorium vel loqui de futuris necessarijs, vel sensum esse, animam humanam corpore solutam præscire futura, non vi suâ, sed per revelationem DEI, vel Angelorum, qui illa in Verbo, aut alio medio cognoverunt. *Ex quo patet ad 2. Conf. Dist:* enim *similiter Conf:* ergo Angeli cognoscent evidenter etiam contingentia, ex revelatione DEI, vel in Verbo Conc: ex vi propria Neg: ratio patet ex dictis pro Concl: ℟ *2. Neg: simpliciter Conf:* ut enim Angelus perfectiùs cognoscat homine, sufficit, quòd plura necessariò futura, & certiùs cognoscat in suis causis, quàm homo, vel quòd cognoscat plura futura contingentia, & probabiliùs, & per signa subtiliora, quàm cognoscat homo. *Ad 3. Dist: seq:* ergo intellectus Angeli reducitur de potentia ad actum secundum intelligendi Conc: ad actum primum intelligendi Neg: actus enim primus intelligendi sunt species intellectuales, quas Angelus (saltem loquendo de speciebus objectorum merè naturalium) non acquirit de novo, sed habet à DEO sibi concreatas, ut dicetur, acquirit tamen de novo actualem multorum objectorum cognitionem, quia non semper in actu secundo cognoscit, quidquid potest cognoscere, & quorum habet species. *Ad 1. Prob: Neg: seq:* quia intellectus possibilis non dicitur ille, qui de potentia reducitur ad actum secundum intelligendi, sed ad actum primum, acquirendo de novo species, quibus ante caruerat. *Ad 2. Prob: Neg: Assum:* Intellectus enim humanus reducitur de potentia ad actum primum intelligendi ab objectis sensibilibus, saltem mediatè, dum ab illis sumit species, & seipsum reducit ad actum secundum intelligendi, dum elicit & recipit intellectionem, & tamen nec intellectus seipso, nec sensibilia sunt perfectiora intellectu. *Distingui etiam potest Assumpt:* nihil potest reduci de potentia ad actum, nisi ab aliquo excellentiori, si id, quod de potentia reducitur ad actum, sit pura potentia passiva, sicut est materia Conc: si sit simul potentia activa, ut est intellectus Neg: Ratio est: quia omne id, quod reducitur de potentia ad actum, reducitur à principio activo, principium autem activum sine dubio est excellentius, quàm id, quod est pura potentia passiva, & ideò omnis pura potentia passiva debet reduci ad actum ab aliquo excellentiore. Non ita autem fit, quando eadem res est & potentia activa & passiva: tunc enim vel potest reduci à potentia ad actum à seipsa, vel ab aliquo alio activo, æquè vel minùs excellenti, ut patet in instantia suprà allata, de intellectu humano, & objectis sensibilibus.

II. Angeli habent species omnium rerum naturalium, antequam res sint, ergo sicut per illas possunt evidenter cognoscere contingentia, quando sunt, ita antequam sint, *Antec: patet:* quia Angeli acceperunt species rerum naturalium in instanti creationis. *Conf:* verò *prob:* tum, quia ad cognitionem rei nihil videtur requiri, nisi intellectus specie instructus, tum quia existentia objecti est prorsus speciei extrinseca, ergo si potest evidenter repræsentare remquando est, etiam poterit, antequam sit. *Conf:* per aliquod prorsus extrinsecum non potest fieri mutatio intrinseca, sed de novo repræsentare aliquid evidenter, quod antea species non repræsentabat evidenter, dicit mutationem speciei intrinsecam, ergo hæc non potest provenire ab existentia objecti prorsus extrinseca. ℟. *Neg: Conf:* sicut enim agens in agendo pendet ab approximatione passi, tanquam à conditione *sine qua non*, ita species Angeli in repræsentando contingentia, ab actuali illorum existentia. Ratio ulterior est primò: quia cùm futura contingentia, ut talia, ex dictis dependeant à determinatione causæ liberæ, Angelus autem non habeat species actuum liberorum, sive suorum, sive alienorum, hinc neque potest evidenter cognoscere futura contingentia, quamvis habeat species omnium rerum merè naturalium, sed depen-

det in cognoscendo ab illorum existentia. Ratio est secundò: quia species Angelicæ, cùm sint participationes idearum divinarum, ita se habent in repræsentando, sicut idea divina in causando; cùm ergo contingentia, antequam actu sint, neque in se ipsis, neque in alio cum ipsorum futuritione certò, & determinatè connexo, à DEO causentur, non poterunt etiam certò & determinatè, priusquam actu sint, per species Angelicas cognosci. Quia tamen sæpe, priusquam res futuræ contingenter, actu eveniant, existunt in causis ipsorum quædam dispositiones & inclinationes, quæ causas de se indifferentes, ad unum potiùs oppositorum inclinant, quàm ad alterum, ideò etiam priusquam eveniant, cognosci possunt ab Angelo cognitione conjecturali & probabili. *Atque hinc patet ad probationem & Conf:* sicut enim ad agendum non sufficit, ignis v.g. instructus virtute calefactivâ, sed requiritur insuper ubicatio vicina passi, licèt hæc sit igni agenti extrinseca; ita ad intelligendum evidenter contingentia, non sufficit intellectus specie illorum instructus, sed requiritur per modum conditionis extrinsecæ actualis illorum existentia. Et sicut datâ vicinitate passi agens de novo agit, quod antea non agebat, sinè mutatione sui intrinseca: ita species de novo poterit repræsentare, quod antea non repræsentabat, solâ factâ mutatiõe extrinsecâ in objecto, à qua, tanquam à *conditione, sinè qua non*, vis repræsentativa objecti dependebat. Adde, quòd Angelus ante actualem existentiam contingentium, non habeat sufficientem speciem illarum, cùm non habeat speciem futuræ determinationis liberæ, ut dictum est. Aliud est, quando contingentia jam existunt: nam licèt etiam tunc Angelus non habeat eo ipso species determinationis liberæ, vi cuius effectus ille contingens positus est, quia tamen effectus in seipso jam determinatè existit extra causas, estque, ut suppono, ordinis naturalis, jam etiam determinatè in seipso cognosci poterit, imò etiam per illum cognitum, abstractivè cognosci poterit determinatio causæ liberæ, à qua idem effectus positus est. Sicut, licèt Angelus non possit naturaliter cognoscere hodie effectũ, quem cras DEUS liberè ponet, eò quòd non habeat species determinationis divinæ liberæ; cras tamen, ubi effectus ille liberè extiterit, cognoscit illum naturaliter Angelus, & per illum cognoscit abstractivè liberum DEI decretum, vi cujus positus est.

III. Angelus non habet, & cognoscit se non habere species merè possibilium, sed tantùm eorum, quæ aliquando futura sunt, & aliunde videt suas species, & scit, quorumnam objectorum repræsentativæ sint, ergo scit, quænam res futuræ sint. ℟. 1. *Neg: primam partem anteced:* Angelum non habere species purè possibilium: licèt enim non habeat species omnium possibilium, habet tamen multorum, non quidem directas & intuitivas, sed indirectas, & abstractivas; cùm enim comprehendat omnes causas naturales inferiores se, vel sibi æquales, utì & se ipsum, quemadmodum Art: 1. hujus quæstionis dictum est, necessariò videt omnes effectus, qui vel ab ipsorum singulis, vel à pluribus simul concurrentibus poni possunt, licèt reipsa nunquam ponendi sint. ℟. 2. *Dist: alteram partem anteced:* Angelus cognoscit se non habere species merè posibilium, sed tantùm futurorum, cognoscit hoc cognitione certâ & evidenti Neg: conjecturali & probabili Conc: *& similiter Dist: Conf:* Ratio est, quia hoc principium: *ego non habeo species, nisi rerum aliquando futurarum*, nec est physicè, nec metaphysicè evidens, cùm & DEO sit liberum infundere species vel tantùm futurorum, vel etiam posibilium, & Angelus ex natura sua sit indifferens, vel ad species futurorum tantùm, vel etiam ad posibilium. Atque adeò Angelus non nisi probabiliter cognoscit, se habere tantùm species futurorum, & per consequens non nisi probabiliter, quid futurum sit.

IV. DEUS cognoscit evidenter & certò futura contingentia, ergo & Angelus. *Nec dicas*, disparitatem esse: quia Angelus cognoscit illa, ut futura, DEUS verò, ut actu sibi præsentia; nam *contrà est*: quia etiam DEUS cognoscit illa, ut respectu sui futura. *Quod prob:* 1. quia DEUS cognovit omnia ab æterno, atqui non ut præsentia (aliàs omnia fuissent ab æterno) nec ut præterita, ut per se patet, ergo ut futura. 2. quod aliquando non fuit, & jam est, fuit aliquando futurum, atqui res contingentes non fuerunt ab æterno, & jam sunt, ergo fuerunt ab æterno futuræ, non potuerunt autem respectu alterius esse futuræ, quàm respectu DEI, ergo. 3. Mundi duratio est posterior duratione, seu æternitate DEI, quod autem est duratione posterius altero, est respectu alterius futurum, ergo. ℟. *Neg: Conf:* disparitas est: quia Angelus futura contingentia cognoscit, ut futura, & ut contingenter futura, adeóque nec ut in seipsis, nec ut in causis suis vel in alio determinata, sed ut indifferentia ad utrumlibet: DEUS verò cognoscit illa respectu sui, ut præsentia, adeóque non ut contingentia, sed ut necessaria (quod enim est, dum est, necessariò est) ac proinde cognoscit illa in se ipsis, & per consequens determinatè, certò & evidenter, *ad replicam in oppositum negatur Assumptum: Ad jus 1. probat:* ℟. 1. *Neg: Maj:* propriè enim loquendo non est verum dicere: *Deum cognovisse omnia ab æterno*, sed: *Deum cognoscere omnia ab æterno*, sive,

cogni-

cognitione æternâ, cùm in æternitate, vel DEO nihil detur præteritum: quandoquidem præteritum vel futurum sunt differentiæ propriæ temporis, non autem æternitatis. Ꝙ. 2. *ad Min:* DEUS non cognovit ab æterno omnia, ut præsentia, *distinguo:* ut præsentia ab æterno & per durationem æternam, Conc. non cognovit, ut sibi præsentia in tempore, & per durationem temporalem Neg: Nam sicut DEUS cognoscit omnia ut sibi & immensitati suæ præsentia, non quidem ut præsentia per ubicationem aliquam immensam & incircumscriptam, sed per finitam & mensuratam: ità ab æterno vidit omnia ut sibi & suæ æternitati præsentia, non quidem ut præsentia sibi ab æterno, seu æternaliter, & sub duratione aliqua infinita & incircumscripta, sed sub temporali, finita, circumscripta. *Similiter dist: sequ: prob:* si DEUS cognovisset omnia ab æterno, ut sibi præsentia, æternaliter, & sub duratione incircumscripta ac æterna, debuissent omnia esse ab æterno Conc: si cognovisset illa præcisè, ut præsentia sibi temporaliter, & sub duratione circumscripta Neg: nam sicut, quòd DEUS per immensam suam cognitionem cognoscat omnia præsentia sibi quasi localiter, non sequitur omnia debere esse immensa, quia nimirum non cognoscit illa, ut sibi præsentia omnimodè & totaliter, & per ubi incircumscriptum & infinitum: ita neque ex eo, quòd DEUS ab æterno, sive per cognitionem æternam, videat sibi omnia præsentia quoad durationem, infertur illa esse æterna, quia scilicet non cognoscit, ut sibi præsentia omnimodè & totaliter, & per durationem incircumscriptam, infinitam, æternam, sed per temporalem, finitam &c. *Ad 2. prob:* Ꝙ. 1. *Neg: Conf:* nam esse vel non esse ab æterno, non est esse *aliquando*, cùm *aliquando* dicat *quando*, seu tempus, quod contraponitur æternitati. Ꝙ. 2. *Dist: Maj:* quod aliquando non fuit, hoc est, quod non fuit in aliqua differentia temporis, & modò est, hoc fuit futurum Conc: quod aliquando non fuit, hoc est, quod caret quâcunque duratione anteriore, etiam æternâ, & modò est, hoc est futurum. Neg: *& Neg: Conf:* Ratio est: quia sicut rationale & irrationale sunt differentiæ propriæ animalis, & ideo nulli convenire possunt, nisi quod est in ordine & genere animalis, ita præteritum & futurum sunt differentiæ propriæ temporis, ideóque nulli convenire possunt, nisi quod continetur sub tempore, atqui æternitas non continetur, sed opponitur tempori, vel est supra omne tempus, ergo nihil potest esse futurum ab æterno, vel respectu æternitatis. *Ad 3. prob:* Ꝙ. *Dist: Maj:* mundi duratio est posterior duratione æterna DEI, naturâ Conc: omnis enim duratio creata est effectus & participatio æternitatis DEI; est posterior tempore Neg: duratio enim DEI, cùm non contineatur sub ordine temporis, nihil potest respectu sui habere posterius tempore: sicut, quod nullo modo est in loco, non potest respectu sui habere aliquid posterius loco. Deinde, quod est posterius tempore altero, distat tempore ab altero, vel ergo duratio mundi distaret à duratione DEI tempore finito vel infinito, neutrum autem potest dici, ut facillimè consideranti patebit. *Similiter Dist: Min:* quod est posterius duratione alterius, naturâ, hoc est futurum Neg: quod est posterius tempore Conc: & *Neg: Conf:*

Artic. IV. *Quomodo Angelus cognoscat cogitationes aliorum? evidenter? an solum probabiliter?*

Resp: seclusâ revelatione divinâ, aut alterius manifestatione & consensu, solum probabiliter, Prob: ex Script: & PP: *Tu solus nosti cor omnium filiorum hominum.* 3. Reg: 8. *Tu solus nosti corda hominum.* 2. Paralip: 6. *pravum est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscet illud? ego Dominus* Jer. 13. Ubi Hieronym: *unde discimus, quòd nullus cogitationum secreta cognoscit, nisi solus DEUS.* Et Chysost: hom: 13. in Joan. *humanorum cordium cognitio, solius D E I est, qui ea formavit.* Et Athanas: ad Antioch: Q. 27. *præscius rerum & cordium cognitor solus DEUS est.* Denique August: in Ps: 7. *Opera nostra possunt esse nota hominibus, sed, quo animo fiant, solus ille novit, qui scrutatur corda DEUS &c.* Ergo solius DEI est cognoscere certò & evidenter cogitationes aliorum. Nec dicas cum Durando, Scripturam & PP: loqui tantùm de cogitationibus futuris, non autem de existentibus, ita ut sensus sit, solum DEUM cognoscere certò, quid quis in futurum cogitaturus sit; nec cum Hervæo vel Henrico, Angelos quidem cognoscere cogitationes aliorum quoad substantiam, non autem quoad modum (puta an actus internus alterius sit prosecutionis, an fugæ? quàm intensus, quàm remissus? an ad hunc finem dirigatur, an ad alium &c.) nec etiam cum Ægidio Rom: Angelos quidem cognoscere actus internos aliorum in communi (v. g. num quis de homine cogitet, nec ne?) non autem in particulari, an de Joanne, Paulo &c. hoc enim esse soli DEO proprium: Non, inquam, hæc dicas: tum quia Script: & PP: loquuntur universaliter & illimitatè, adeóq; docent eam cognitionem, esse omnibus modis DEO propriam: tum quia Christus divinitatem suam non probabat Judæis solùm per hoc, quod cognosceret intentionem, vel intensionem cogitationum, quas haberent, sed quòd absolutè ostenderet se scire, quid cogitarent: tum deniqne, quia non est ratio, cur magis lateat Angelum in-

intentio vel intensio actûs alieni interni, quàm ipsa substantia actûs, cùm ipse actus ratione sui non sit minùs liber, vel internus, quàm eius intentio, vel alius ipsius modus.

Probat: ratione I. quia naturæ debentur ea, quæ sunt necessaria ad finem ipsius intrinsecum (qui enim jus habet ad finem, habet jus ad media unicè necessaria) atqui natura intellectualis & rationalis, qualis est Angelica & humana, ordinantur ab intrinseco ad vitam socialem cum quiete, concordia, confidentia in communitate ducendam, ad hunc autem finem necessarium est, ut quisque ita habeat jus secreti respectu actuum suorum internorum voluntariorum, ut eos alter non possit cognoscere, ipso invito & non consentiente (quæ enim non aliàs suspiciones, odia, contentiones, bella orirentur? vel quis est, qui non habeat actus plurimos, quos si sciret evidenter ab alijs cognosci se invito, admodum doleret & affligeretur, quandoquidem multis in casibus varia timere deberet incommoda ab alijs &c.) ergo naturæ intellectuali & rationali, Angelicæ & humanæ, debetur ejusmodi jus secreti. *Conf:* Angelus non minùs habet jus naturale secreti in suos actus internos voluntarios, quàm Petrus habeat jus morale in suam cistam vel epistolam, atqui omnes judicamus violari jus morale Petri, si quis ipsius epistolam ad alium scriptam ipso invito aperiat, vel cistam clausam effringat, ad explorandum quid in ea lateat, ergo etiam violabitur jus naturale secreti Angeli, si quis eo invito inspiceret actus internos voluntarios ipsius. 2. Angelus habet jure naturæ perfectum dominium suorum actuum internorum voluntariorum, non minùs, quàm Petrus figulus in vasa, quæ efficit, ergo potest de illis disponere in usus quoslibet, & adversùs quemlibet in suum commodum; ergo potest illos producere, non producere, manifestare, non manifestare; non posset autem, si alius Angelus pro suo libitu haberet potentiam naturalem cognoscendi actus ipsius ipso invito, sicut Petrus non haberet dominium perfectum pallij, si Paulus invito ipso posset de pallio disponere, ergo &c. 3. In Angelis datur mutua collocutio, ut patet ex varijs Scripturæ locis, frustra autem hæc daretur, si unus invito altero cognosceret cogitationes alterius. 4. Desiderium à natura omnibus insitum, non potest esse frustraneum, ut dictum est Quæst: 5. de DEO uno Art: 2. atqui omnes experimur insitum à natura nobis esse desiderium occultandi nostros actus internos, quos dicimus cogitationes cordis, ergo hoc desiderium non potest esse frustraneum; esset autem, si una creatura rationalis posset alterius (etiam ipsâ invitâ) actus internos cognoscere, ergo dicendum, non posse. 5. Quia Angelus non potest cognoscere objecta extranea, nisi quorum habet species, ut probabitur Quæst: sequente, atqui cogitationum alienarum species non habet, nisi dependenter à voluntate alterius, ergo neque cognoscere eas potest, nisi dependenter à voluntate alterius. *Minor: prob:* quia, ut infrà dicetur, locutio Angelica fit per hoc, quòd Angelus loquens, ei, cui loqui vult, imprimat speciem actûs sui interni, quem habet, atqui locutio dependet à voluntate loquentis, ergo etiam hujusmodi specierum impressio. 6. quia Angelo non debetur naturaliter cognitio, nisi eorum, quæ pertinent ad hoc Universum, & rerum naturam, cùm non sit ratio ulteriùs extendendi objecta naturaliter ab Angelo cognoscibilia, atqui ad Universum & rerum naturam non pertinent, nisi res naturales, id est, illæ, quæ vel sunt natura, vel connexionem aliquam habent ad causas naturales, vel ex principijs naturæ profluunt, illíque debentur; ergo Angelo non debetur naturaliter cognitio, nisi rerum naturalium, id est, illarum, quæ vel sunt natura, vel ex principijs naturæ profluunt &c. atqui actus interni, & motus liberi arbitrij, secundùm se præcisè, & nulli effectui externo conjuncti, neque sunt natura, ut patet, neque debentur ulli naturæ, cùm sint liberi, & in potestate voluntatis, neque habent connexionem ad aliquam causam naturalem, vel dependentiam ab illa, quia æquè bene possunt fieri & produci extra Universum, & nullà re naturali, seu Universo extante, ergo illorum cognitio non debetur naturaliter Angelo. 7. Quidquid Angelus cognoscit naturaliter extra se, cognoscit per species sibi congenitas (omnium enim objectorum extraneorum naturaliter à se cognoscibilium species accepit Angelus 1. instanti suæ existentiæ, ut dicetur inferiùs) atqui per species congenitas, non cognoscit nisi res naturales, id est, illas, quas paulò antè enumeravimus: sunt enim species innatæ Angelorum, participationes idearum divinarum, juxta Augustinum, quæ non aliud repræsentant, quàm, quòd DEUS initio mundi vel in seipso, vel in virtute seminali produxit, ergo Angelus non cognoscit naturaliter extra se, nisi res naturales, tales autem non sunt actus liberi arbitrij alieni, ergo hos non cognoscit naturaliter Angelus. 8. Potentia cognoscitiva ordinis inferioris non potest cognoscere naturaliter objectum ordinis altioris, ut patet in potentia naturali respectu objecti supernaturalis, atqui intellectus Angeli, comparatus ad actus internos aliorum, est inferioris ordinis: intellectus enim Angeli est purè in ordine entium naturalium, actus verò interni illi, de quibus loquimur, sunt in ordine morali; ordo autem moralis altior & superior est ordine merè physico & naturali,

ergo

ergo &c. 9. Causa inferior non potest cognoscere effectum, qui specialiter & ex propria sua ratione subjacet causæ superiori: hinc potentia naturalis se solâ non potest cognoscere effectum in se supernaturalem, quia specialiter & ex propria sua ratione supernaturalitatis pendet à causa superiore, nimirum à DEO, in quantum hic est supra totam naturam; & in moralibus Prætor non habet jus cognoscendi ea circa suum civem, quæ specialiter & immediatè circa illum ordinat Rex, ob similem rationem: atqui motus voluntatis specialiter & ex intrinseca sua ratione subjacent causæ supremæ: prima enim & suprema inter omnes causas est causa finalis seu bonum, ut rectè docet D: Thomas. 1. 2. Q. 1. art. 2. ⊙. inter ipsas autem causas finales prima & suprema est finis ultimus, seu bonum summum, qui est DEUS, motus autem voluntatis specialiter & ex intrinseca ratione subjacent DEO, in quantum hic est bonum summum, & finis ultimus (proprium enim voluntatis est, moveri à DEO, ut à principali objecto & ultimo fine, & ferri in bonum universale, cujus radix est DEUS, utpote bonum omne & summum) ergo Angelus, qui est causa inferior, non potest cognoscere suis viribus motus voluntatis alienæ; & consequenter nec ea, quæ pendent à sola voluntate, saltem in quantum dependent.

Atque ex his colligitur I. Quòd Angelus non cognoscat cogitationes cordium, non provenire solùm à decreto DEI extrinseco, nolentis concurrere ad hujusmodi cognitionem, ut voluit Scotus, sed provenire ab impotentia intrinseca: hoc enim probant rationes factæ, ut consideranti patebit. Et ratio ulterior est 1. quia Script. & PP: vim cognoscendi secreta cordium, quam tribuunt DEO, fundant in perfectione DEI, impotentiam verò illa cognoscendi, quam tribuunt creaturis, fundant in essentiali earum imperfectione. 2. quia est incredibile naturam intellectualem ita esse institutam, ut non possit tranquillè vivere, & rectè à DEO gubernari, nisi is omnibus omnino ejus individuis perpetuam inferat violentiam, impediendo cognitionem illis naturaliter debitam, & quidem maximè appetibilem circa actus internos aliorum; atqui hoc sequeretur, si impotentia cognoscendi actus internos aliorum in Angelo oriretur præcisè ex decreto DEI nolentis concurrere ad hujusmodi cognitionem, ergo. 3. Denique, quia valde est inconveniens, ut DEUS indiderit virtutem naturalem Angelis ad aliquid, quam tamen decreverit perpetuò impedire, nè in actum exeat, atqui hoc iterum sequeretur in sententia opposita, ergo &c.

Colligitur II. Non tantùm actus voluntatis, sed etiam intellectûs, qui à voluntate dependent, esse Angelis naturaliter incognitos. Ratio est: quia si Angelus cognosceret hujusmodi actus intellectûs, cognosceret etiá per illos actus voluntatis, quod fieri non potest ex dictis. 2. quia PP: & Script: absolutè negant ulli alteri patere cogitationes cordium, præterquam DEO; constat autem ex eadem Script.: per cogitationes cordium, non significari solùm intentiones voluntatis, sed etiam judicia, vel actus intellectûs. Vide Suarez hîc l. 2. c. 25. n. 6. & 7. Idem est de actibus phantasiæ & appetitûs sensitivi, in quantum hi à voluntate dependent; idem de speciebus memorativis, vel habitibus acquisitis: quia si hos Angelus naturaliter cognosceret, posset etiam, mediante illorum cognitione, cognoscere actus voluntatis, à quibus illi dependent, sequerentúrque eadem incommoda, quæ ex inspectione ipsorummet actuum.

Dixi in Resp: *Seclusâ revelatione divinâ, vel alterius manifestatione*: Si enim Gabriël Michaëli cogitationem suam vel per loquelam, vel aliud signum aut effectú exteriorem, essentialiter, aut connaturaliter cum cogitatione sua connexum manifestet, aut eam Michaëli DEUS revelet, dubium non est, illam à Michaële cognosci posse. Ratio primi est: quia etiam homo hominis cogitationem cognoscit, si eam alter loquendo, vel per aliud signum exterius manifestet. Ratio ulterior est: quia sicut homo ordinatur ad colendam vitam socialem & amicitiam, ita etiam Angelus; socialis autem vita requirit, ut unus alteri mutuâ collocutione cogitationes & affectiones suas communicare possit, si velit, altérque eas possit percipere. Præterea, cùm Angelus naturaliter possit cognoscere effectus merè naturales & physicos productos ab altero Angelo, quidam autem talium effectuum determinatè sint connexi cum certo actu interno Angeli, poterit etiá naturaliter unus Angelus per cognitionem ejusmodi effectûs pervenire in certam cognitionem actûs interni alterius Angeli, v.g. per cognitionem motûs cœli, vel, motûs, quô se ipsum movet Angelus, in cognitionem voluntatis movendi cœlum, vel se ipsum. Ratio secundi est: Quia nullum jus naturæ creatæ præjudicare potest supremo & perfecto dominio DEI; ergo licèt creatura intellectualis habeat jus naturale ad celandos suos actus internos, poterit tamen DEUS pro suprema sua potestate eos detegere, & revelare alteri. Supposito autem, quòd eos revelet, cùm ex se sint entia ordinis naturalis (quatenus naturale opponitur supernaturali) non est ratio, cur ab eo, cui revelantur, cognosci non possint. Quòd autem Angelus possit cognoscere cogitationes aliorum, etiam seclusâ revelatione Divinâ vel manifestatione alterius, cognitio-

ne probabili & conjecturali, patet ex dictis Q. 4. art. 4. in prob. 5. partis, quibus nihil restat addendum.

Sed contrà I. Angelus habet congenitas sibi species actuum alienorum internorum, ergo cognoscit eos naturaliter. *Antec: prob:* 1. ex August: l. 2. in Gen: ad lit: c. 8. ubi ait: Angelos per species, quas in creatione sui acceperunt, cognoscere omnia, quæ sunt infra eos, atqui cogitationes humanæ sunt infra eos, quia homo secundùm naturam est inferior Angelo, ergo. 2. Angelus habet species sibi congenitas omnium rerum naturalium ad hoc Universum pertinentium, & aliquando futurarum, tales autem sunt actus interni alieni. 3. Angelus habet innatas sibi species omnium, quæ successu temporis potest cognoscere, atqui potest cognoscere cogitationes alienas. 4. Actus interni alieni sunt entia naturalia, ergo ejusdem ordinis cum intellectu Angelico, & illi proportionati, ergo Angelus habet illorum species, sicut aliorum naturalium. 5. Species repræsentans substantiam Angeli, repræsentat etiam ejusdem accidentia, sed Angelus habet speciem substantiæ alterius Angeli, ergo etiam accidentium illius, seu actuum internorum. 6. Angelus unus potest cognoscere alterius actus, ut possibiles, ergo habet illorum species. 7. Si Angelus non habet species innatas talium actuum, ergo ut reddatur potens ad illos cognoscendos, debebunt illorum species produci postmodum in Angelo, hoc autem est primò contra S. Thom: docentem, quòd Angelus non accipiat species à rebus; præterea non potest assignari causa productiva illarum in mente Angeli, ergo. R. *Neg: Anteced: ad 1. prob: dico*, August: loqui de naturis inferioribus Angelo, non de actibus internis voluntarijs. *Ad 2. Prob:* R. *1. Neg: Min*: res enim naturales, sive ad naturam rerum & Universum pertinentes dicuntur tantùm illæ, quę vel sunt natura, vel debentur alicui naturæ, vel profluunt ex principijs naturæ, sive, quæ continentur præcisè in gradu entium physicorum, & non moralium: neutrum autem horum convenit actibus internis voluntarijs, ut suprà dictum est, & consideranti patebit. *Ad 3.* R. *Similiter Neg: Maj:* Solùm enim habet Angelus species rerum naturalium, id est, illarum, quæ vel sunt natura, vel debentur naturæ, & quæ præcisè participant gradum entis physici: talia autem non sunt omnia illa, quæ successu temporis potest cognoscere, adeóque nec omnium illorum habet species innatas. *Ad 4.* R. *iterum Neg: vel Disting: Anteced*: actus interni sint entia naturalia, præcisè Neg: etiam moralia Conc. vel sunt entia naturalia, prout naturale contraponitur supernaturali Conc: prout contraponitur morali, vel præternaturali Neg: & *Neg: Cons: ad 5. Dist: Maj:* species repræsentans substantiam Angeli, repræsentat etiã ejus accidentia merè physica & naturalia Trans: etiã præternaturalia, vel quæ præter esse physicum etiam habent esse morale, cujusmodi sunt actus interni voluntarij Neg: substantia enim, in quantùm substantia, non pertinet ad ordinem moralem, sed tantùm ad physicum; unde si per ejus species videri possunt accidentia, solùm videri possunt ea, quæ similiter spectant tantùm ad ordinem physicum. *Ad 6.* R. unus Angelus potest cognoscere alterius actus, ut possibiles, indirectè, & in alio, ut in causa, sive per species Angeli cogniti, & quidem confusè & in communi, Conc: directè & in se, vel distinctè, & singulos in individuo Neg: ratio patet ex dictis *Q. 4. art. 4. & Neg: Cons:* disparitas est: tum quia ex cognitione actuum internorum, ut possibilium, non sequuntur incommoda enumerata in Conclus: quæ sequuntur ex cognitione eorundem, ut existentium; tum quia Angelus non est dominus suorum actuum, ut possibiliũ, sed ut existentium, adeóque non derogatur dominio ipsius, si independenter ab ejus consensu cognoscantur ab altero, ut possibiles, sicut derogaretur, si cognoscerentur ab altero sic, ut existentes; tum denique, quia cum actibus suis internis, ut possibilibus, connectitur essentialiter natura Angeli, adeóque cùm unus Angelus possit cognoscere omnes res naturales, ac proinde etiã naturam alterius Angeli intuitivè, habeátq; species innatas illius, hoc ipso poterit etiam actus illius cognoscere abstractivè, ut possibiles, tanquam in causa. Aliter se res habet de actibus ijsdem, ut existentibus. Plures disparitates erui possunt ex 3. 4. 6. ratione conclusionis. *Ad 7.* R. *admittendo seq:* nego tamen esse contra D: Thomam: hic enim loquitur de speciebus rerum præcisè naturalium, & ad hoc Universum pertinentium, quales juxta eundem non sunt actus interni voluntarij, ut videre est Q. 8. de verit: art: 13. Item loquitur de speciebus non quibuscunque, sed tantùm de speciebus objectorum condistinctorum ab actibus internis voluntarijs, ut iterum patet ex eodem Q. 16. de Malo art: 8. ad 17. ubi explicans Augustinum, docet, Angelum cognoscere quidem per species innatas omnes naturas inferiores, non tamen cogitationes voluntarias, adeóque sentiat ad has cognoscendas, accipere illum species aliunde. Undenam autem illas accipiat, dicetur inferiùs, cùm de locutione Angelorum agetur.

II. Angelus cognoscit naturaliter species innatas alterius, item actus phantasiæ, & appetitûs sensitivi hominis, ergo etiam cognoscit naturaliter actus voluntatis &

tis & intellectûs eorundem. *Conf: 1. Specialiter de actibus intellectûs*: quia actus intellectûs non sunt secundùm se & formaliter liberi, aut morales, sed tantùm denominativè, in quantum imperantur à voluntate, non aliter, quàm actus appetitûs sensitivi, vel phantasia in homine, ergo, si hi non sunt occulti Angelis, nec occulti erunt actus intellectûs. *Conf: 2. Specialiter de actibus voluntatis*: ideo enim actus phantasiæ, vel appetitûs sensitivi sunt cognoscibiles naturaliter ab Angelis, quia sunt necessarij, sed etiam in voluntate quidam actus sunt necessarij (ut motus primò primi, amor Angeli erga seipsum &c.) videntúrque esse in ordine purè physico, neque oriuntur à voluntate, ut voluntas est, sed, ut quædam natura est, ut loqui solet D. Thomas, ergo hi saltem erunt similiter cognoscibiles ab Angelis. R. *admissâ primâ parte anteced: Neg: Conf:* nâ licèt unus Angel° cognoscat species innatas alterius, non cognoscit tamen, an? & quali? vel quomodo alter utatur hîc, & nunc specie, cùm tam usus, quàm modus utendi subjaceat voluntati Angeli habentis speciem. Ratio ulterior est 1. quia cognitio specierum alienarum non infert incommoda superiùs enumerata in prima probatione Conclusionis, quæ infert cognitio ipsorum actuum. 2. quia species non subsunt dominio Angeli, sed tantùm usus specierum, unde non habet jus occultandi species, sicut usum specierum. 3. Species sunt res merè naturales, & in genere physico, non in morali, sicut ipsi actus. 4. Cognitio specierum innatarum alienarum non reddit inutilem locutionem Angelorum, neque frustratur desiderium naturale Angelis insitum, quod utrumque faceret cognitio ipsorum actuum. *Ad alteram partem antec:* R. *cum distinct*: Angeli cognoscunt naturaliter actus phantasiæ, & appetitûs sensitivi, quando hi procedunt à motione voluntatis Neg. quando procedunt ex impressione alterius causæ corporalis, vel spiritualis Conc: Phantasia enim & appetitus sensitivus, cùm non sint potentiæ liberæ formaliter, non agunt ex propria, sed aliena determinatione & motione: determinari autem possunt ad agendum vel à voluntate, cui omnes aliæ potentiæ subjacent, vel ab alia causa extrinseca, proponente illis per sensus externos objectum valde delectabile vel terrificum &c. Quando determinantur à voluntate, tunc actus illorum non cognoscuntur ab Angelo, quia aliàs per illos cognitos posset cognosci evidenter, & certò motus ipsius voluntatis: at verò quando oriuntur prædicti actus à causa extrinseca, tunc possunt cognosci ab altero Angelo, quia tunc sunt effectus merè physici, & naturales, nullo verò modo, nec ratione sui, nec ratione principij, morales: & sicut Angelus potest cognoscere ipsas causas extrinsecas, in quantum illæ movent sensum per vehementem alicujus objecti propositionem, ita potest cognoscere actû phantasiæ, & appetitûs, qui inde naturaliter & necessariò consequitur. Ubi tamen ulteriùs notandum, Angelum etiam tali casu non posse certò cognoscere motus intellectûs & voluntatis, qui ad hujusmodi actus appetitûs consequuntur. Ratio est, quia vel passio est ita vehemens, ut impediat prorsus usum rationis, & tum nulla sequitur operatio voluntatis, cùm hæc pendeat à cognitione intellectûs, seu rationis; vel tantùm obnubilat aliquomodo rationem, & tunc adhuc manet voluntas indifferens ad consentiendum, vel respuendum objectum per phantasiam vel appetitum sibi propositum, cùm voluntas non subjaceat appetitui sensitivo & phantasiæ, adeóque neutro casu potest infallibiliter per cognitionem operationis, quæ est in appetitu sensitivo, veniri in cognitionem operationis, quæ est in voluntate. *Hinc ad 1. Conf:* R. *Dist: Conf:* ergo neque actus intellectûs erunt occulti Angelo, si illi nullô modô procedant à voluntate, sed eliciantur merè naturaliter Conc: tales enim actus vel habent se per modum proprietatum naturalium dimanantium necessariò à suo principio, vel saltem non videntur transcendere ordinem rerum purè naturalium, ac proinde cognosci possunt, sicut res aliæ. Si illi actus procedant aliquomodo à voluntate Neg: tunc enim par, imò major est ratio de illis, quàm de actibus appetitûs sensitivi ex motione voluntatis procedentibus. Idem dicendum de actibus voluntatis merè naturaliter, & necessariò elicitis, cùm sit eadem ratio. *Ex quo etiam patet ad 2. Confir.*

III. Angelus meliùs cognoscit animam hominis, quàm ipse homo, ergo etiam cognoscit meliùs cogitationes hominis, quàm ipse homo. *Conf:* Angelus in causis cognoscit effectus, ergo cùm Angelus cognoscat animam, & potentias hominis, quæ sunt causæ actuum internorum, cognoscit in illis ipsis actus internos. 2. Dæmones sæpe manifestant hominum cogitationes, ut patet in energumenis, ergo eas cognoscunt. 3. Omnis cognitio fit per assimilationem cognoscentis ad cognitum, sed per peccata cogitationum assimilantur homines dæmonibus, ergo dæmones possunt hujusmodi cogitationes cognoscere. 4. Verbum cordis, cùm sit immateriale, est similis Angelo, quàm verbum oris, quod est materiale, ergo cùm cognitio fiat per assimilationem cognoscentis ad cognitum, & Angelus cognoscat verbum oris, etiam cognoscet verbum cordis. 5. Vis cognoscitiva Angeli est major vi cognoscitivâ hominis, sed unus homo potest cognoscere cogitationes alterius

rius hominis per signa sensibilia; ergo Angelus poterit eas cognoscere in se ipsis. 6. Qui videt corpus, videt figuram corporis, ergo *Angelus*, qui videt mentem alterius, videt figuram mentalem, sive cogitationem alterius. 7. Angelus cognoscit, quod potest facere, sed potest illuminare mentem hominis, vel alterius Angeli, saltem inferioris, ergo potest videre illũ illuminatũ, & consequenter cogitationes illius. ℟. 1. *ad argument: Neg: Conf:* Disparitas est 1. quia ex cognitione animæ hominis secundùm se non sequuntur ea incommoda, quæ sequuntur in Rempublicam rationalem, ex cognitione ipsorummet actuum. 2. Anima hominis secundùm se est res naturalis, & pertinens ad Universum, non item actus interni voluntarij. Vide dicta suprà in ℟. ad 2. ad 1. partem anteced: eáque huc applica. ℟. 2. Angelus meliùs cognoscit animam hominis, quàm homo, quoad quid est Conc: Angelus enim cognoscit animam hominis intuitivè, imò comprehensivè, homo autem tantùm abstractivè, & per aliud, nimirum per operationes; cognoscit eam meliùs, quàm homo, quoad an est Neg: homo enim percipit existentiam ejus experimentaliter: experitur enim per eam se vivere, non item *Angelus*. *Idem dicito ad Conf. ad 1. Confirm:* ℟. Angelus cognoscit effectus in causis necessarijs & determinatis ad unũ Conc: in causis indifferentibus ad utrumlibet, & indeterminatis Neg: Tales autem causæ respectu suorum actuum sunt anima, & voluntas hominis. ℟. 2. Cognoscit effectus in causis, ut possibiles Conc: ut existentes, *subdistinguo:* Si ij effectus sint necessarij Conc: si liberi & contingentes, ut sunt actus interni hominis voluntarij Neg: *Ad 2.* ℟. Dæmones cognoscunt cogitationes hominum, si eæ manifestentur per signa aliqua exteriora Conc: cognoscunt eas immediatè & in se ipsis, vel independenter à signis exterioribus Neg: *Ad 3.* Cognitio fit per assimilationem cognoscentis ad cognitũ *Dist:* per assimilationem intentionalem Conc: physicam vel moralem Neg: homines autem per peccata cogitationum, assimilantur tantùm dæmonibus physicè vel moraliter, non intentionaliter, Ratio ulterior est, quia sicut quis non redditur cognoscens lapidem vel albedinem per hoc, quòd in se habeat naturam similem physicè lapidi, vel albedini, sed quòd in se habeat speciem impressam aut expressam intentionalem lapidis aut albedinis, sic neque per hoc dæmon redditur cognoscens cogitationes hominis, quòd habeat in se cogitationes physicè vel moraliter similes cogitationibus hominum sed debet habere species impressas, vel expressas intentionales illarum, quas tamen non habet. *Ex quo patet ad 4.* Verbum cordis, cùm sit immateriale, est similius *Angelo* physicè, quàm verbum oris materiale Conc: est similius intentionaliter Neg: & *Neg: Conf:* Cognitio enim non habetur per hoc, quòd objectum sit simile cognoscenti physicè, sed quòd sit simile intentionaliter, id est, quòd cognoscens habeat speciem intentionalem objecti repræsentativam, prout est objectum. *Ad 5. Neg: Conf:* Ut enim in Angelis sit major vis cognoscitiva, respectu cogitationum hominis, quàm in homine, sufficit, quòd *Angelus* celeriùs & faciliùs, & per signa occultiora possit devenire in cognitionem illarum, quàm homo: sicut ut unus medicus dicatur habere majorem perspicaciam in morbis internis deprehendendis, quàm alter, sufficit, quòd ex pluribus & minùs apertis signis morbum noverit indicare, quàm alter. *Ad 6. Neg: Conf:* Disparit: Quia tam corpus, quàm figura corporis sunt entia merè naturalia, & physica, cogitationes verò mentis sunt in ordine morali, quæ ob incommoda & rationes suprà positas cognosci non possunt, independenter à manifestatione vel ejus, qui ipsas habet, vel DEI revelantis. Adde quòd mens non tam per cogitationes, quàm per species figuretur, cùm figura sit quiddam stabile & permanens, sicut species, cogitatio verò sit aliquid transiens: species autem impressas vel congenitas alterius, fateor, non minùs posse cognosci ab altero Angelo, quàm figuram corporis. *Ad 7. Negat: ultima Conf:* positâ enim illuminatione Angeli voluntas illuminati manet indifferens, ut utatur, vel non utatur, aut certè, ut hoc, vel alio modo utatur illuminatione, adeóque licèt *Angelus* videat, quales actus homo vi illius illuminationis possit elicere, non videt tamen, an? & qualem modò eliciat?

IV. Si ideo Michaëli non competit notitia cogitationum Gabriëlis, quia aliàs Gabriël pudore, vel metu retraheretur à multis actibus, quos eliceret (ut insinuatum est pro conclusione) ergo ob eandem rationem nè quidem DEO competet notitia cogitationum alienarum; vel si pudor aut metus non officit libertati Gabriëlis, quòd DEUS sit conscius cogitationum ipsius, cur officeret pudor vel metus, quòd hoc sciat Michaël? Præterea: vel Angeli boni sunt, vel mali: si boni, facilè concordabunt; si mali, parùm de illis refert, an secum concordent, nécne? ergo ad servandam concordiam non erit opus occultatione actuum alienorum. *Conf:* hoc ipsum: ex eo, quòd homo possit loquendo prodere suam aversionem ab altero, & ita occasionem dare odijs, bellis, contentionibus, non debuit auferri usus linguæ & collocutio mutua, ergo neq; notitia internorum actuum. ℟. *Neg: Conf:* disparitas est: quia DEO, utpote omniscio, infinitè sapienti, supremo creaturarum Domino, aliunde competit jus & facultas in notitiam

titiam omnium cognoscibilium, cui nullũ commodum vel incommodum Reipublicæ creatæ vel creaturarum particularium præjudicare potest, at Michaëli v.g. aliunde non ostenditur competere titulus ad hujusmodi notitiam sibi arrogandam; ex parte verò altera, hæc notitia valde incommodaret, tum Reipublicæ intellectuali universim sumptæ, tum creaturis in particulari. Deinde, cùm DEUS ordinatissimè omnia agat, abuti non potest dictâ notitiâ ad Rempublicam creatam perturbandam, sed potiùs eâ utitur in bonum creaturarum, aut certè pro gloria sua manifestanda, quæ prævalet omni bono creato: creaturæ autem, quæ multa agunt ex affectu præpostero, uterentur eâ notitiâ sæpissime ad Rempublicam rationalem perturbandam aliósque pessimos fines. Denique metus & pudor, quo respectu DEI retrahimur à multis actibus internis, non est nisi circa actus moraliter malos (nam ob hos solos erubescere & metuere possumus DEUM omnia cognoscentem & intuentem) adeóque est metus & pudor salubris, cedénsque in bonum creaturæ rationalis, quæ hoc, velut fræno, abstrahitur à cogitationibus perversis & pravis, *At* verò metus & pudor humanus versatur sæpe circa objecta indifferentia, licita, nobis proficua, & ita, si quis intentiones suas notas alijs sciret esse, retraheretur à multis, etiam bonis, licitis, sibi proficuis faciendis, vel omittendis, quod utique grave esset admodum & onerosum. *Ad 1. Conf:* R. 1. Illo argumento nimiùm probari: probaretur enim, nullis defacto opus esse legibus ad concordiam in Rebuspublicis servandam: boni enim facilè concordabunt, de malis verò, quid refert, si pugnent & rixentur inter se? R. 2. directè & dico: sive Angeli boni sint, sive mali, opus fuisse remedio ad concordiam inter eos servandam: tum, quia etiam inter bonos oriuntur nonnunquam dissidia & contentiones; tum quia ex *A*ngelis bonis, per se loquendo, fieri possunt mali; tum denique, quia licèt parùm referret de malis, referret tamen de bonis, nè perturbarentur à malis; perturbarentur autem facilè, si eorum cogitationes à malis cognoscerentur. *Ad ulteriorem Conf:* R. *Neg: Conf:* disparitas est: quia, cùm loquela ob multas causas in republica humana apprimè sit necessaria, negari non debuit hominibus, tametsi per accidens ex malo ejus usu varia incommoda soleant existere: at verò cognitio mutua cogitationum alienarum, nullo ex capite fuit necessaria Angelis; aliunde autem gravissima pareret incommoda naturæ intellectuali.

V. Licèt Michaël cognosceret cogitationes Gabrielis, adhuc salvaretur bonum collocutionis mutuæ: tum, quia etiam homines sæpe loquimur de antea notis, tum quia creatura colloquitur cum DEO, licèt DEUS intimè cognoscat cogitationes creaturæ, ergo ratio facta pro Conclusione num: 3. non subsistit. R. *Neg: antec: ad 1. prob: Neg: Con:* quia quando homo loquitur alteri de re priùs nota, id ideo facit, vel quia ignorat eam esse alteri jam notam, vel quia eandẽ vult meliùs adhuc ei declarare, aut ab altero intelligere, vel ut insuper de illa certior fiat per alterum, vel ut alium ad diligentiorem rei considerationem moveat, vel denique ut suum illi de re nota sensum internum manifestet, vel aliquid huiusmodi; nihil autem tale locum habet in Angelis, quia si quisque *A*ngelus cognoscit cogitationes omnium aliorum, nullus ipsorum putare potest, alterum cogitationem suam ignorare, vel imperfectè cognoscere, vel indigere confirmatione, certificatione, excitatione, cùm sciat alterum omnem suam cogitationem perfectè & intuitivè cognoscere posse, ac proinde respectu Angelorum locutio foret prorsus otiosa. *Ad 2. prob: similiter Neg: Conf:* diversitas est: quia locutio creaturæ ad DEUM est planè diversi generis à locutione Angelorum inter se, nec conveniunt in ratione locutionis, nisi analogicè vel æquivocè: locutio enim creaturæ vel est tantùm quædam protestatio exterior cultûs divini, ad DEUM directa, ut oratio vocalis; vel actus interior, per quem mens ad DEUM elevatur; hæc autem locum habent, tametsi locutio fiat de re nota; locutio verò Angelorum, ut docent PP: maximè Damascenus l. 2. Fid: c. 3. fit ad cõmunicandos inter se conceptus & consilia, &, quemadmodum ait S. Thomas q: 107. art. 1. *ut conceptus unius innotescat alteri:* atqui hoc locum non haberet in Angelis, suppositô quòd unus cogitationes aliorum per se possit cognoscere, ergo.

VI. Ad dominium creaturæ intellectualis in suos actus internos non requiritur, ut postquam eliciti sunt, non sint eliciti; sed sufficit, quòd in potestate creaturæ intellectualis fuerit, illos elicere, vel non elicere, ergo neque requiritur, ut, postquam eliciti sunt, sint alijs incognoscibiles; sed sufficit, quòd in potestate fuerit, nè elicerentur, adeóque, ut non noscerentur, quod est contra 2. prob: Conclus: *Conf:* Sicut homo vel *A*ngelus est dominus actuum suæ voluntatis, ita est dominus sui motûs localis, visionis, locutionis externæ &c. Sed, non obstante dominio, hæc cognosci possunt ab alio Angelo, ergo etiam motus voluntatis. *Nec dicas:* motus voluntatis esse actus internos, motionem verò localem, visionem &c. externos: nam contrà est: quia vel per actus internos significantur actus quicunque imanentes, vel actus occulti & secreti. Non primum: quia etiam visio, auditio hominis, sunt hoc sensu actus interni, & tamen

possunt

possunt cognosci ab Angelo. Non secundum: quia hæc est petitio principij, hoc enim ipsum quæritur, quare motus voluntatis sint actus interni seu occulti, non autem motus localis, visio, auditio &c? R. *ad arg: Neg: Conf:* disparitas est: quia perfectũ dominium est potestas disponendi de re pro libitu, in omnes usus possibiles; facere autem, nè cogitatio sit, quando est, est impossibile, atque adeò ad dominium Angeli, quod is habet in actus suos, minimè pertinens; elicere autem actum, & non manifestari illum alteri, absque consensu vel manifestatione elicientis, vel DEI revelatione, est usus & dispositio de se possibilis, cùm ex nullo capite ostendi possit, hæc duo, videlicet, productionem actûs, ejúsque manifestationẽ, esse inseparabilia, sed potiùs oppositum evincant rationes factæ pro Conclus: & consequenter non est neganda potestas Angelo sic utendi actu suo, ut illum elicitum possit manifestare, vel non manifestare. *Ad Conf:* R. 1. *Neg: Maj:* à motu enim locali, & alijs enumeratis potest Angelus vel homo impediri ab alio agente particulari fortiore, non item ab actib° voluntatis, adeóque hi perfectiùs subsunt dominio Angeli vel hominis, quàm cætera. R. 2. *Neg: Conf:* disparitas est: quia ad perfectum dominium non requiritur, posse de re in quemlibet usum disponere (nam Petrus Dominus, non potest disponere de pallio, ut super eo Romam remiget) sed tantùm in usum, qui spectatâ talis rei naturâ est possibilis: motus autẽ localis, & similes effectus, sunt ex natura sua manifestativi sui, ut constat experientiâ (nam sive velim, sive nolim, motus meus localis, præsentibus alijs factus, innotescit alijs) ergo ad dominium, quod habeo in meum motum, non requiritur, ut eum possim manifestare vel occultare. Quare autem tales effectus sint sui ipsorum manifestavi, & non actus voluntatis, ratio à priori est 1. quia motus localis, visio &c. sunt effectus merè naturales, debentúrque Angelo vel homini, in quantum sunt quædam natura, non autem in quantum sunt agens morale vel liberum, oriuntúrque à potentijs merè naturalibus & physicis, nullóque modô (nè quidem participativè) intrinsecè moralibus, unde etiam tales actus sunt brutis communes; effectus autem naturales sunt naturaliter cognoscibiles, adeóque naturaliter manifestativi sui: actus verò voluntatis non sunt effectus merè naturales, sed etiam morales, dependentes à potestate voluntatis; adeóque cùm cognoscibilitas rei proportionetur entitati rei, non mirum, quòd etiam non sint cognoscibiles) nisi dependenter à potestate voluntatis. 2. hoc ipso, quòd Angelus sit dominus actuum suæ voluntatis, possitque eos manifestare, vel non manifestare, hoc ipso, inquam, natura debuit providere quædam signa, per quæ, si vellet, posset illos manifestare, talia autem signa sunt effectus suprà enumerati, ut experientia docet. Cùm autem non sint signa formalia actuum internorum, sed instrumentalia, debent non tantùm esse manifestativa actuum internorum, sed priùs etiam sui ipsorum, aliàs egerent rursus signis alijs, per quæ manifestarentur, procederetúrque in infinitum. 3. quia sicut pallium Petri, quam diu illud Petrus non ordinat ad alium extra se per donationem, venditionem &c. manet sub dominio Petri, potéstque de illo disponere solus in quosvis usus; quando verò illud sic ordinat ad alium, jam transit in dominium alterius; ita quàm diu Petrus ordinat actum suæ voluntatis præcisè ad se, manet sub dominio Petri, potéstque de illo disponere manifestando vel non manifestando, prout vult; quando verò actum suum ordinat ad alium extra se, consentiendo, ut innotescat alteri, jam transit in alterius dominium, habètque alter jus illum cognoscendi, si velit: cùm autem motus localis, visio, auditio &c. naturâ suâ ordinentur ad aliquid extra Angelum (cognoscibile tamen ab altero Angelo vel homine) conjungátque ipsum cum termino aliquo distincto (motus enim localis conjungit moventem se cum spatio, visio cum objecto, à quo sumit speciem visualem &c. ideo isti actus Angeli vel hominis, transeunt in potestatem virtutis cognoscitivæ alterius Angeli vel hominis, ut eos possit, si velit, cognoscere.

Artic. V. *Quomodo Angelus cognoscat mysteria gratiæ: seu objecta supernaturalia? in se ipsis, an in alio? evidenter, an solum probabiliter?*

Resp: supernaturalia quoad modum posse cognosci ab Angelo & in se ipsis, & in alio evidenter: supernaturalia verò quoad substantiam, nec in se ipsis, nec in alio evidenter, solo lumine naturali. Prob: 1. pars de objectis supernaturalibus quoad modum. Quia hujusmodi entia sunt in se ipsis naturalia, & intrinsecè similia rebus factis modo naturali, ergo æque possunt cognosci ab Angelo tam in se ipsis, quàm in alio evidenter, atq; aliæ res naturales, cùm modus cognoscibilitatis sequatur modum entitatis. Vide dicta Q: præcedenti *Art:* 4.

Prob: 2. pars de supernaturalibus quoad substantiam: quia primò hujusmodi objecta nec possunt cognosci naturaliter ab Angelo in se ipsis, antequam sint, nec postquam fuerunt, cùm neque res naturales possint tunc cognosci in se ipsis ab Angelo, ut hâc Q: art. 2. dictum est: atqui nec possunt cognosci naturaliter in se ipsis ab Angelo, quando sunt, ergo nunquam possunt

sunt cognosci naturaliter in se ipsis. *Min: prob*: 1. quia cognoscibilitas uniuscujusque rei in se ipsa proportionatur entitati ipsius rei, prout est in se ipsa: cognoscibilitas enim rei est proprietas entitatis rei, similiter virtus cognoscitiva naturalis uniuscujusq; substantiæ cognoscitivæ proportionatur entitati ipsius substantiæ cognoscitivæ, quia est similiter proprietas ipsius; atqui entitas rerum supernaturalium in substantia est in se supra entitatem naturalem Angeli, ergo etiam illarum cognoscibilitas in se est supra virtutem cognoscitivam naturalem Angeli. 2. quia sicut cognitio naturalis, ita & species naturalis repræsentat objectum suum, juxta modum essendi ipsius cognoscentis (vide dicta Q. 5. art: 3. de DEO uno) atqui species, quæ repræsentat objectum in substantia supernaturale, juxta modum essendi naturalem cognoscentis, non repræsentat objectum, prout est in se ipso, quia supernaturale repræsentat admodum naturalis, ergo nulla species naturalis repræsentat objectum supernaturale in substantia, prout est in seipso, ergo ut repræsentet, prout est in seipso, debet etiam species ipsa esse supernaturalis, atqui, quæ Angelus cognoscit naturaliter in se ipsis, cognoscit, & cognoscere potest per species naturales, ergo Angelus non cognoscit, nec potest cognoscere objecta supernaturalia in substantia in seipsis naturaliter. 3. (& est confirmatio præcedentis argumenti) quidquid Angelus cognoscit naturaliter in se ipso, cognoscit vel per species proprias sibi congenitas, vel per naturaliter acquisitas, atqui *A*ngelus nec habet species proprias objectorum in substantia supernaturalium sibi congenitas (cùm hujusmodi rerum species non magis debeantur Angelo, quàm res ipsæ supernaturales in substantia v. g. gratia sanctificans, visio beatifica, &c.) neque etiã illas species potest *A*ngelus per causas naturales acquirere, cùm sint supernaturales in substantia, ut dictum est, & fusius alibi dicetur, ergo *A*ngelus non potest naturaliter cognoscere supernaturalia in substantia in se ipsis. 4. Omnis cognitio rei prout in se, est cognitio intuitiva, atqui Angelo non debetur cognitio intuitiva objectorum supernaturalium in substantia, ergo nec debetur illi cognitio eorundem in se. *Minor probatur*: cognitioni intuitivę debetur existentia objecti, quod repræsentat, (implicat enim, saltem naturaliter, intuitio, seu visio rei non existentis, ut patet etiam in cognitione intuitiva sensuum) imò per hoc videtur distingui cognitio intuitiva ab abstractiva, quòd prior feratur in rem prout existentem, in actu exercito, sive ita, ut per illam percipiatur quasi experimentaliter res existere, posterior verò vel abstrahat penitus ab existentia objecti, vel in eam tantùm feratur in actu signato, non exigendo objectum suum existere, vel illius existentiam percipere experimentaliter, ergo si Angelo naturaliter deberetur cognitio intuitiva objectorum supernaturalium in substantia, v. g. gratiæ sanctificantis, visionis beatificæ, unionis hypostaticæ, hæc ipsa objecta mediatè & æquivalenter deberentur Angelo, quod falsum est; quia hoc ipso non essent supernaturalia in substantia, si naturæ alicui creatæ essent debita. 5. Angelo non debetur naturaliter cognitio, nisi rerum naturalium, id est, illarum, quæ vel sunt natura, vel habent causas naturales, debenturque alicui naturæ, ut articulo præcedenti ostensum est, atqui tales non sunt res supernaturales in substantia, ut per se patet, ergo &c. 6. Quia ex dictis cognoscibilitas propria, sive intuibilitas, proportionatur perfectioni entitativę ipsiusmet rei, & similiter vis cognoscitiva proportionatur perfectioni entitativæ ipsiusmet substantiæ cognoscitivæ, atqui entitas rei supernaturalis in substantia magis excedit entitatem cujuslibet *A*ngeli, quàm entitas Angeli superioris entitatem Angeli inferioris, (Angelus enim superior & inferior differunt tantùm specie vel genere, intra eundem ordinem rerum naturalium, res autem quælibet supernaturalis in substantia est supra totum ordinem naturæ) ergo etiam cognoscibilitas propria, seu intuibilitas rei supernaturalis in substantia magis excedit quamcunque vim cognoscitivam cujuslibet Angeli, quàm quæcunque cognoscibilitas Angeli superioris excedat vim cognoscitivam Angeli inferioris, atqui aliqua cognoscibilitas Angeli superioris (illa nimirum, quæ correspondet cognitioni comprehensivæ, ita excedit vim cognoscitivam Angeli inferioris, ut inferior non possit naturaliter superiorem secundùm eam cognoscibilitatem cognoscere, nam ut ostensum est hâc Q. art. 1. Angelus inferior non potest naturaliter superiorem comprehendere, ergo etiam cognoscibilitas propria, sive intuibilitas rei supernaturalis in substantia ita excedit vim cognoscitivam cujuslibet Angeli, ut secundùm hanc cognoscibilitatem nullus *A*ngelus eam possit naturaliter cognoscere, & consequenter, ut nullus Angelus possit naturaliter cognoscere rem in substantia supernaturalem, cognitione intuitivâ & in se ipsa. 7. quia ea, quæ pendent à sola voluntate hominis, non possunt naturaliter cognosci ab Angelo, ut patet ex dictis art: præced: de actibus internis voluntarijs hominis, qui quia non pendent ab ulla causa vel exigentia naturali, sed præcisè à voluntate libera hominis, non possunt cognosci in se ipsis ab Angelo, etiam dum existunt, seclusâ revelatione DEI, vel manifestatione ipsius hominis, ergo etiam ea, quæ pendent à sola vo-

luntate libera DEI, non autem à causa vel exigentia naturali (huiusmodi sunt res supernaturales in substantia) non possunt naturaliter cognosci ab Angelo in se ipsis, seclusâ revelatione DEI, etiam dum existunt: nam, ut rectè Apostolus 1. Cor: 2. *quæ sunt hominis, nemo novit, nisi spiritus hominis, qui in ipso est, ita quæ sunt DEI, nemo novit, nisi spiritus DEI*: id est, ut explicat S. Thomas hîc Q. 57. art. 5. *Si unus Angelus non potest cognoscere cogitationes alterius ex voluntate ejus dependentes, multò minùs potest cognoscere ea, quæ ex sola DEI voluntate dependent.* 8. Circa ea, quæ Angeli naturaliter possunt cognoscere in se ipsis, non indigent edoceri ab alio, cùm enim habeant congenitas sibi species omniû à se naturaliter cognoscibilium, iisque uti possint, quando volunt, ad quid pro illis cognoscendis indigerent magisterio alieno? atqui de mysterijs gratiæ & entibus supernaturalibus in substantia indigent Angeli edoceri ab alio, ut patet, tum ex Is. 63. ubi quærentibus Angelis: *Quis est iste? qui venit de Edom?* respondet JESUS, *Ego qui loquor justitiam*: tum ex Dionysio c. 7. cœlest: Hierar: ubi ait, Scripturam sacram inducere quasdam cœlestes essentias (nimirum Angelicas) ad ipsum JESUM quæstionem facientes, & addiscentes scientiam divinæ ejus operationis pro nobis, & JESUM eos sinè medio docentem; tum denique ex alijs PP. infrà adducendis, cùm docent dæmones ante passionem non sciviſſe certò JESUM esse Christum filium DEI: quod utique factum non fuisset, si unionem hypostaticam in substantia supernaturalem in se ipsa naturaliter cognoscere potuissent. Ergo &c.

Quod autem hujusmodi objecta nec in alio cognosci possint ab Angelo cognitione certâ, distinctâ, & evidente, & ope solius luminis naturalis, etiam *Prob*: quia nulla dantur principia naturalia, ex quibus evidens existentia, vel scibilitas talium entium in particulari inferri possit, ut constabit solutione objectionum. 2. Quia hujusmodi entia neque cognosci possunt in medio aliquo supernaturali, neque in naturali. Non in supernaturali; quia vel illud medium supernaturale cognoscitur rursus in alio medio supernaturali, & tunc fit processus in infinitum, vel in se ipso, & tunc redeunt paulò antè facta argumenta, quibus probavimus, non posse ab Angelo naturaliter cognosci rem supernaturalem in substantia in se ipsa. Non etiam in naturali, quia vel illud medium naturale, per quod dicitur res supernaturalis (v.g. unio hypostatica, vel visio beatifica) cognosci, habet se respectu illius per modum causæ, vel per modum effectûs, vel per modum similis, vel alio adhuc modo. Non primum: quia entia supernaturalia in substantia non habent causam naturalem, ut ex terminis patet. Non secundum: quia nullus effectus naturalis pendet per se & necessariò ab ente supernaturali, ut à causa. Non tertium: quia nulla res naturalis est perfectè similis enti supernaturali in substantia. Non quartum: quia non est assignabilis alius modus, quô res aliqua naturalis se habere possit ad supernaturalem, ut per illam, tanquam per mediû cognosci possit supernaturalis, ergo.

Dixi 1. *Cognitione certâ & evidenti*; cùm enim possibilitas entium in substantia supernaturalium non involvat manifestam contradictionem, non est dubium, quin (saltèm circa aliqua illorum) suboriri possit Angelo suspicio, vel etiam probabilis conjectura, illa esse possibilia, ut etiam ex Q. 5. art: 2. de DEO uno patet, ubi ex solis principijs naturalibus (& quidem judicio meo valde probabiliter) ostendimus possibilem esse visionem beatificam. Dixi 2. *Cognitione distinctâ*: confusè enim & sub conceptu aliquo rebus naturalibus communi, putà entis, qualitatis, modi, unionis, visionis &c. certum iterum est talia objecta, v.g. gratiam habitualem, visionem beatificam, unionem hypostaticam, à quocunq; intellectu creato cognosci posse. Dixi 3. *Solo lumine naturali*: accedente enim aliquo lumine altiore, v.g. revelatione divinâ, vel visione VERBI, dubium similiter non est, objecta ista cognosci posse ab Angelo abstractivè. Et sic defactò diabolus ex revelatione divina, tum immediatè ipsi, tum per Scripturam facta, cognoscit cognitione naturali gratiam sanctificantem, quam perdidit, visionem beatam, quam demeruit &c. quæ, ut suppono, sunt in substantia supernaturalia.

Sed contrà I. Paulus 1. Timoth: 3. loquens de Incarnatione, ait, apparuisse Angelis illud magnum Sacramentum pietatis, Et August: lib: 5. sup: Genes; ad lit: c. 19. docet, hoc mysterium ita à sæculis fuisse absconditum, ut tamen innotesceret potestatibus & principatibus cœlestibus, atqui mysterium incarnationis est mysterium gratiæ, & supernaturale in substantia, ergo Angeli cognoscunt & possunt cognoscere mysteria gratiæ, & objecta supernaturalia in substantia. *Conf*: Angeli BB: videndo divinam essentiam, vident divinam sapientiam, ergo vident rationes & ideas omnium mysteriorum gratiæ, quæ in ea continentur. 2. Prophetæ instruuntur per Angelos, atqui Prophetæ cognoverunt & prædixerunt mysteria gratiæ supernaturalia in substantia, ergo eadem cognoverunt Angeli. R. *ad argumentum ejusque Conf*: Angeli & Prophetę cognoscunt & cognoverunt mysteria gratiæ & objecta quoad substantiam supernaturalia, in revelatione divina, vel in

Verbo,

Verbo, Conc: in se, solo lumine naturali intellectûs, de quo hîc agitur, Neg.

II. Omne ens, licèt fiat supernaturaliter, postquam tamen factum est, est ens quoddam naturale, ergo est naturaliter cognoscibile ab Angelo. *Prob: antec:* quia *supernaturale* est denominatio præcisè extrinseca, proveniens ab agente, atqui potest aliqua res esse in se naturalis, licèt ab agente fiat modo supernaturali, cùm sola habitudo ad agens non concludat aliquid esse aliud, & aliud in se, ut docet August. l. 3. de Trinit: c. 9. ergo &c. *Conf:* Angelus potest naturaliter cognoscere omnem substantiam creatam, ergo etiam omne accidens, cùm substantia sit perfectior accidente, ergo & accidens in substantia supernaturale, ℟. *Neg: Antec*: *Naturale* enim dicitur, quod profluit ex principijs naturę creatæ, & consequenter, quod ab aliqua causa creata viribus proprijs in aliquo subjecto potest produci; tale autem non est omne ens creatum, etiam postquam creatum est, ut patet in unione hypostatica, visione beatifica, &c. Quod si per *ens naturale* intelligas rem, quæ quocunque modo habet suam essentiam propriam & entitatem, tum fateor quidem in hoc sensu, omne ens, postquam factum est, esse naturale, sed nego, in hoc sensu omne ens naturale esse ab Angelo naturaliter cognoscibile, quia alias etiam mysterium Trinitatis, & quæ non? essent ab eodem naturaliter cognoscibila. *Unde ad probationem Neg: Maj:* & dico: denominationem *supernaturalis* non desumi præcisè ab agente, sed etiam quandoque ab intrinseca rei entitate, quæ tantæ perfectionis est, ut excedat vires activas & passivas naturæ creatæ. *Ad Conf*: *Neg: Conf*: *ad prob*: *Dist*: *assumpt:* Substantia est perfectior accidente, in aliqua ratione Trans: in omni Neg: nam licèt substantia sit perfectior accidente, etiam supernaturali, quoad modum essendi, in quantum scilicet substantia potest existere per se, accidens verò etiam supernaturale petit existere in subjecto, nihilominus accidentia supernaturalia sunt vicissim perfectiora substantijs, quia habent entitatem altioris ordinis supra omnes vires naturales passivas & activas subjecti & agentis creati; & consequenter habere etiam possunt cognoscibilitatem altioris ordinis supra omnes vires naturales cognoscitivas. Sicut licèt substantia Gabriëlis quoad modum essendi sit perfectior actu suo interno voluntario, tamen quia ille actus est aliunde in ordine altiori, nimirum entium liberorum & moralium, non sequitur illum à Michaële naturaliter esse cognoscibilem independenter à libero consensu Gabrielis, licèt substantia Gabriëlis sit hoc modo à Michaële cognoscibilis.

III. Evidens est Angelo, DEUM esse sub objecto adæquato intellectûs angelici, sed etiam evidens est, non repugnare, ut Angelus perfectè operetur circa suum objectum intellectûs, quia aliàs non satiaretur appetitus & inclinatio intellectûs, perfecta autem operatio intellectûs est intuitio & visio, ergo est evidens Angelo non repugnare respectu sui visionem DEI; atqui visio DEI est unum è mysterijs gratiæ, & entibus supernaturalibus in substantia, ergo Angelus naturaliter cognoscit cognitione evidenti, supernaturalia in substantia, saltèm ut possibilia. *Conf*: Non repugnat intellectû angelicû sic adjuvari, ut ita perfectè operari possit circa unum suû objectum, sicut circa alia, & hoc cognoscit Angelus evidenter ergo cognoscit evidenter intellectum suû sic posse adjuvari à Deo, ut ita perfectè cognoscat Deum, sicut cognoscit alia objecta, & cõsequenter, ut videat DEUM, sicut videt alia objecta. 2. DEUS, ut in se visibilis, est intra objectum adæquatum angelici intellectûs, licèt intellectus non possit in illum naturaliter tendere videndo, ergo non implicat illum elevari ad videndum, ergo visio est possibilis. *Antec: patet:* tum, quia aliàs intellectus non posset elevari ad videndû DEUM, si DEUS ut visibilis non esset intra objectum adæquatum intellectûs; tum quia DEUS est maximè intelligibilis, adeóque intelligibilis intuitivè & visivè, continetúrque in ratione entis, quod est objectum adæquatum intellectûs. *Conf: prob*: quia DEUS potest supplere defectum potentiæ activæ, quoties impotentia non ponitur ex parte objecti positi extra limites talis potentiæ, ut patet inductione. ℟. *Neg: Min:* quia aliàs sequeretur, evidens esse, Angelum non solùm posse DEUM videre, sed etiam comprehendere, cùm sola comprehensio sit simpliciter perfecta intellectûs circa objectum suû operatio. *Ad prob*: *Neg: seq*: ut enim appetitus intellectûs satietur, sufficit, si circa suum objectum eliciat operationem, quam potest, sive illa perfecta sit, sive imperfecta. Adde, vel sermonem esse de appetitu intellectûs naturali, vel de obedientiali; si de naturali, nego evidens esse, illum non satiandum, nisi perfectâ circa DEUM operatione, seu visione, cùm non sit evidens appetitum naturalem innatum ferri in objectum in substantia supernaturale, cujusmodi est visio DEI: si de obedientiali, fateor illum reipsâ non satiandum, nisi visione DEI, nego tamen naturali lumine evidens esse, talem appetitum & capacitatem dari in intellectu Angeli, in ordine ad visionem DEI. ℟. 2. *ad idem*, *Dist: Min:* evidens est, intellectum Angeli posse operari perfectè circa suum objectum, perfectione aliquâ, illâ nimirum, quæ respectu talis intellectûs est possibilis Conc: perfectione quâcunque cogitabili Neg: *An* autem respectu intellectûs

sui sit possibilis operatio & cognitio tam perfecta, quæ sit intuitiva & visiva DEI, hoc Angelo non est evidens. *Hinc ad 1. Conf: Resp: Neg: Maj:* nam hinc iterum sequeretur, intellectum Angeli ita posse adjuvari, ut DEUM comprehendat, sicut alia objecta comprehendit. R. 2. *Dist: eandem Major:* non repugnat adjuvari intellectum Angelicum &c. id est, non ostenditur evidens repugnantia in tali confortatione intellectûs Angelici, vi cujus unum objectum suum tam perfectè cognoscat, quàm alia cognoscit. Trans: non repugnat, id est, potest ostendi evidenter, non repugnare confortationem hujusmodi Neg: R. 3. Non repugnat adjuvari intellectum angelicum &c. re ipsâ & in se Conc: non repugnat id respectu Angeli, sive, ut id Angelus evidenter cognoscat non repugnare Neg: ratio patet ex dictis pro Conclus: quia hoc neq; est evidens Angelo per se, neque per aliud principium naturale assignabile. *Ad 2. Conf:* R. Si illa propositio: *DEUS, ut visibilis, est intra objectum adæquatum intellectûs Angelici*, assumatur per modum propositionis evidentis) prout revera sumi debet, ut probet intentum) ita ut sensus sit: evidens esse, Deum ut visibilem, esse sub objecto adæquato intellectûs angelici, tunc inquam *Resp: Neg: antec:* quia si assumitur pro probatione vel illud ipsum, quod probandum est, vel aliquid non magis certum & notum. Si verò sensus propositionis solùm sit: *Deum, ut visibilem re ipsâ esse intra objectum adæquatum intellectûs angelici*, sive hoc evidens sit, sive probabile, sive creditum, sive scitum, tunc admisso Antecedente, eodem sensu admittitur utraque Consequentia, quæ nihil facit contra nos: libenter enim concedo, quòd sicut DEUS, ut visibilis, re ipsa est intra objectum intellectûs angelici, ita reipsa non implicet, ut intellectus elevetur ad videndum DEUM, & quòd visio sit possibilis. *Cæterùm ad 1. prob: antecedentis* (si quis illud fortè in primo sensu sumeret) R. *Dist: antec:* aliàs non posset intellectus elevari ad videndum DEUM, id est, sequeretur, non esse evidens, quòd intellectus ad hoc sit elevabilis Conc: seq: sequeretur, re ipsâ non posse elevari Neg: quia licèt hoc fieri posse non constet ex principio naturali evidenti, constat tamen ex fide & testimonio DEI revelantis. *Ad 2. verò probat: dico*, DEUM quidem esse maximè intelligibilem, sed respectu intellectûs proportionati: an autem talis sit intellectus creatus & angelicus? non esse evidens. *Ad 3. prob:* R. DEUM quidem contineri sub ratione entis, quod est objectum adæquatum creati intellectûs; hinc tamen non sequi, evidens esse, illum contineri sub objecto intellectûs, ut visibilem, sive ita, ut ab intellectu creato intuitivè cognosci possit: ad veritatem enim hujus propositionis: *DEUS continetur sub ratione entis, quod est objectum intellectûs creati*, sufficit, si aliquô modô, quocunque demum, sive intuitivè, sive abstractivè, ab intellectu creato cognosci possit.

IV. Angelus solo lumine naturali comprehendit essentiam accidentis, adeóque cognoscit evidenter, accidens esse rem distinctam à subjecto, neque pendere essentialiter actu à subjecto, ergo cognoscit evidenter, illud posse absolutè conservari à DEO extra subjectum, atqui hujusmodi conservatio est supernaturalis in substantia ergo &c. *Conf:* Angelus naturaliter & evidenter cognoscit post consecrationem non esse substantiam panis sub speciebus, ergo cognoscit evidenter & simul naturaliter accidentia subsistere aliquo modo sine subjecto: & consequenter saltèm abstractivè, & in alio cognoscit entia supernaturalia in substantia, tunc, quando existunt. 2. Angelus videt corpus Christi quantum, & unitum animæ, esse sub speciebus (cur enim hoc non videat, cùm sint res merè naturales?) & simul videt ibi corpus Christi non habere extensionem quantitativam in ordine ad locum, qualem alia corpora habere solent, ergo evidenter potest concludere corpus Christi habere modum quendam alium supernaturalem existendi sub speciebus, licèt fortè ipsum modum in se & quidditativè non videat; & ita jam cognoscit aliquid in substantia supernaturale, idque naturaliter & evidenter. *Antec: prob:* per eandem enim speciem, per quam cognoscitur res, cognoscitur privatio rei, sed Angelus habet speciem naturalem, per quam potest cognoscere substantiam panis, quando est sub speciebus, ergo etiam potest cognoscere absentiam panis sub speciebus. R. *Neg: ultimam partem sequelæ*: nam licèt Angelus non cognoscat evidenter repugnantiam in eo, ut accidentia existant extra subjectum, non cognoscit tamen etiam evidenter oppositum, sive non repugnantiam ad taliter existendum: vi enim comprehensionis cognoscit solummodô Angelus omnem modum, quo accidens se naturaliter habere potest, non autem illum, quô absolutè & per potentiam obedientialem se habere posset. *Ad 1. Conf:* R. *Dist: antec:* Angelus naturaliter & evidenter videt non esse substantiam panis sub speciebus, videt hoc determinatè & evidentiâ absolutâ Neg: videt hoc indeterminatè, & evidentiâ naturali, vel conditionatâ Conc: & *similiter Dist: Conf:* ratio est: quia Angelus non videt absentiam panis directè & in se (cùm illa in se nihil sit, adeóque in se videri non possit) sed videt eam tantùm indirectè, per aliud, & quasi per actum reflexum, quo cognoscit se hic & nunc non videre substantiam panis,

nis, ex quo infert, ibi revera panem non esse, cùm aliunde sciat se habere species panis, & se hîc & nunc illis actu uti velle, & tamen per illas nihil cognoscere. Hæc tamen cognitio & illatio non est absolutè evidens, & determinata: fieri enim potest, saltèm divinitus, ut substantia panis adsit sub speciebus, & tamen Angelus ab ea videnda impediatur. Quod ipsum cùm *A*ngelo constet (scit enim se in cognoscendo pendere à libero concursu DEI) non potest determinatè & absolutè evidenter judicare, non esse panem sub speciebus, sed tantùm indeterminatè, disjunctivè, conditionatè: videlicet, aut ibi non esse panem, aut se ab illo videndo miraculosè impediri; vel certè ibi non esse panem, nisi hoc illi divinitus occultetur, aut denique, non esse quidem ibi panem loquendo naturaliter (nam si esset, naturaliter à se videri posset) non esse tamè hoc certum absolutè, nam fieri posse, ut ab eo videndo impediatur. *A*ddo, esse probabile, eo casu, quo Angelus sibi relictus post consecrationem cognosceret, se non videre panem sub speciebus, ipsum potiùs judicaturum, ibi quidem panem esse, sed se ab eo videndo divinitus impediri, quàm ibi accidentia panis esse sinè subjecto. Ratio est: tum, quia multò difficilius magisque supernaturale est, ut accidentia persistant sinè subjecto, quàm ut DEUS concursum neget Angelo, ad videndum ibi panem; tum quia non est determinatè evidens, accidentia posse esse sinè subjecto, sicut est evidens, DEUM concursum suum *A*ngelo subtrahere posse. *Ex quibus patet ad 2. Conf:* de Quantitate: eadem enim est Responsio.

V. Angelus videt evidenter DEI potentiam esse infinitam, adeóque plura & perfectiora DEUM posse facere, quàm fecerit, ergo scit illum posse facere res ordinis altioris omnibus his, quas fecit; ergo scit illum posse facere res pertinentes ad ordinem gratiæ, & consequenter entia supernaturalia in substantia. *Conf:* Remissio peccati est opus gratiæ, sed hanc Angelus naturaliter & evidenter cognoscit esse possibilem, ergo &c. 2. *A*ngelus viator naturaliter videt actum supernaturalem fidei, quẽ elicit, & ex illo viso cognoscit evidenter abstractivè se habere habitum supernaturalem fidei, ergo tam intuitivè & in se, quàm abstractivè & in alio Angelus cognoscit supernaturalia in substantia. 3. Vel *A*ngelus cognoscit intuitivè actum supernaturalem fidei, quem elicit, vel non cognoscit. Si cognoscit, habetur intentum: si non cognoscit, similiter habetur intentum: nam Angelus eliciens actum fidei, evidenter scit se illum elicere, eo ipso autem, quòd advertat, se illum non videre intuitivè, alios autem actus suos naturales cognoscat, & advertat se videre intuitivè, eo ipso, inquam, scit evidenter, licèt abstractivè, actum, quem elicuit, esse supernaturalem. ℟. 1. *Neg: Conf:* nam sicut ex eo præcisè, quòd DEUS possit facere perfectiores substantias, vel perfectiora entia supernaturalia, quàm quæ defactò fecit, non sequitur posse ipsum facere substantias altioris ordinis, nimirum supernaturales, aut alium ordinem superiorem adhuc ordine gratiæ, qui defacto datur; ita neque ex principio in objectione posito, sequitur DEUM posse facere accidentia ordinis altioris, quàm sit tota natura, sive accidentia pertinentia ad ordinem gratiæ. ℟. 2. *Dist: Conf:* ergo *A*ngelus cognoscit entia supernaturalia in substantia, sub conceptu communi & confuso, Trans: sub conceptu particulari, & cognitione distinctâ Neg: *Ad 1. Conf: Resp:* Remissio peccati, quæ fit per infusionem physicam gratiæ sanctificantis, est opus gratiæ Conc: quæ fit per condonationem merè extrinsecam Subdist: est opus gratiæ, lato sensu, in quantum gratia significat quodlibet gratuitum & indebitum Conc: est opus gratiæ, strictè & propriè, in quantum gratia significat aliquod donum creatum & physicum, altioris ordinis, quàm sit res quælibet naturalis & naturæ debita *Neg*: Jam *ad Min:* atqui *A*ngelus cognoscit evidenter possibilem esse condonationem peccati, quæ fit per infusionem physicam gratiæ Neg: quæ fit per condonationem purè extrinsecam Trans: & Neg: Conf: pura enim condonatio non est aliquis effectus, vel ens creatum physicum, in substantia supernaturale, de quo agimus, sed est vel actus liber DEI (si loquamur de condonatione activa) vel effectus quidam moralis profluens ab actu libero DEI condonantis, si loquamur de condonatione passiva. *Ad 2. Conf*: ℟. *Neg: antec:* quia licèt *A*ngelus intuitivè videat actus naturales, quos elicit, non tamen supernaturales. Ratio est: quia sicut ad videndum DEUM non sufficit species impressa intuitiva DEI, vel essentia DEI se ipsâ præsens immediatè per modum speciei, sed requiritur præterea ex parte potentiæ lumen quoddam supernaturale gloriæ, vel loco illius concursus supernaturalis extrinsecus: ita ut videri possit quodcunq; objectum supernaturale in substantia, opus est intellectui aliquo lumine supernaturali ordinis altioris, neque sufficit species ipsorum objectorum, aut objecta ipsa per se sola præsentia, per modum speciei. Quo lumine, cùm Angelus in statu puræ naturæ, vel secundùm se præcisè sumptus careat, non est potens videre actus suos in substantia supernaturales. Quorum omnium rationes ulteriores petendæ sunt ex dictis pro Concluſ: *Ad 3. Conf*: ℟. *A*ngelum non videre intuitivè actus supernaturales, quos elicit, nego tamen per hoc haberi intentum: ratio patet ex dictis ad 4. quia sicut visis accidentibus

tibus panis in Eucharistia, & non visâ substantiâ, non cognoscit determinatè & absolutè evidenter Angelus, ibi non esse substantiam, sed tantùm indeterminatè, & disjunctivè, ibi vel non esse substantiam, vel se ab illa videnda divinitus impediri: ita videns se elicuisse actum fidei, & simul quasi reflexè advertens, se illum non posse cognoscere intuitivè, tantùm indeterminatè sciet, illum actum vel esse supernaturalem, vel naturalem quidem, sed impediri se divinitus ab eius intuitione. *Resp. potest 2. ad 2. Conf: permisso antec: Dist: Conf:* ergo Angelus & intuitivè & abstractivè potest cognoscere entia supernaturalia in substãtia viribº proprijs & vi solius luminis naturalis Neg: virtute supernaturali superadditâ Con: hoc ipso enim, quòd Angelus ad actus supernaturales eliciendos elevetur, & illi aliunde debeatur visio intuitiva suorum actuum internorum, quos de præsenti habet, elevatur etiam ad intuitionem suorum actuum supernaturalium. Unde non mirum, quòd illos postmodum intuitivè, & per illos, abstractivè habitus suos supernaturales cognoscat. Exemplum habes in communi multorum sententia: hoc ipso enim, quòd duo intellectus inæquales eleventur ad actus supernaturales fidei eliciendos, quorum uni connaturaliter aliunde debetur actus perfectior, quàm alteri, hoc ipso, inquam, intellectus perfectior elevatur ad actum fidei perfectiorem eliciendum, quàm imperfectior. Ratio ulterior est: quia potentia, quando elevatur, elevatur juxta modum perfectionis suæ, ut hoc cum quadam proportione possit in genere supernaturali, quod potest in simili in genere naturali. Quæ responsio etiam applicari potest tertiæ Confirmationi.

Artic. VI. *An Angeli, quæ cognoscunt, cognoscant componendo, dividendo, discurrendo?*

Resp: Quædam eos sic cognoscere, non tamen omnia. Prob: prior pars Conclus: quia Angeli quædam cognoscunt probabiliter & conjecturaliter, sed quæ ita cognoscunt, cognoscunt componendo, dividendo, discurrendo, ergo quædam cognoscunt componendo, dividendo, discurrendo. *Maj: patet* ex dictis Q. 4. art: 3. 4. 5. ostensum enim est, Angelos aliquomodo vi solius luminis naturalis cognoscere futura contingentia, actus internos aliorum existentes, objecta supernaturalia in substantia, & tamen hæc non cognoscere evidenter, ergo cognoscunt ea probabiliter & conjecturaliter. Et ratio est: quia licèt cognitio conjecturalis & probabilis non sit perfectio simpliciter simplex, quia adjunctam habet imperfectionem obscuritatis, incertitudinis, fallibilitatis (unde etiam non reperitur in DEO, juxta illud *Augustini* Tract. 3. in Joan: *non enim opinatur à veritas*) tamen respectu intellectûs, qui non potest rem evidenter in se, vel in alio cognoscere (cujusmodi est intellectus Angelicus respectu nonullorum objectorum) est magna perfectio, quia perfectius est, rem saltèm aliquomodo, quàm nullo planè modo cognoscere, quæ perfectio deneganda non est Angelo, cùm eam reperiri constet in homine. Et ita de Angelis docent PP. & D. Thomas 3. p. Q. 44. art: 2. ad 2. ubi cum August: 9. de civit: c. 22. dicit: *Christum Dominum innotuisse dæmonibus, quantùm oportuit per temporalia quædam virtutis suæ effecta. Et sic*, ait, *videntes Christum esurire post jejunium, æstimaverunt eum non esse filium DEI.* Quod etiam tenent Ambros: l. 5. in Lucam, & communiter Interpretes in c. 4. Matth: Deinde addit D: Thomas: *postmodùm visis miraculis ex quadam suspicatione dæmonem conjecturâsse, eum* (id est Christum) *esse filium DEI.* citatque pro se Chrysostomum & Bedam docentes: diabolum magìs habuisse suspicionem, quàm certitudinem adventûs Filij DEI. Et Q. 16. de malo art. 6. ad 3. ait: dæmonem in his, quæ DEUS supernaturaliter facit in creaturis, interdum deficere, falsum opinando. Idemque habet hìc Q. 58. art: 5. dicens, posse dæmonem errare, circa supernaturalia, judicando v. g. mortuum hominem non resurrecturum, vel Christum esse tantùm hominem. Denique p. 1. Q. 57. art: 3. dicit, Angelum posse cognoscere futura contingentia conjecturaliter, sicut medicus ex signis præcognoscit sanitatem infirmi, & art. 4. posse illum conjectare de actibus internis ex signis externis &c. *Min:* verò *Prob:* cognoscere componendo & dividendo est unum ex duobº, per terminos simplices priùs cognitis, affirmare, vel negare de altero; cognoscere verò discurrendo, est per intellectum unum inferre ex alio, tanquam ex ratione & motivo assentiendi, sive est, priùs per unum vel duos actus assentiri alicui propter se, & deinde per actum distinctum alicui alteri propter illud, atqui sic Angeli cognoscunt, quæ probabiliter cognoscunt. *Quod prob:* ideo enim homo priùs apprehendit simplices terminos subjecti & prædicati, & postea illos vel per affirmationem inter se componit, vel per negationem dividit, quia apprehendendo subjectum, non statim videt, quidquid in eo continetur, vel quid ei conveniat vel disconveniat (sienim apprehendendo Petrum, hoc ipso statim immediatè videret ipsum esse animal, non esset opus per actum distinctum affirmare de Petro animal) atqui etiam Angelus apprehendendo & cognoscendo quidditatem Petri, non cognoscit eo ipso, quid hìc & nunc v. g. cogitet, cùm quidditas Petri sit de se indifferens

ferens ad hoc, illúdve cogitandum, neque defacto, ut suppono, adsit signum aliud evidens cogitationis internæ; ergo, si nihilominus signo aliquo probabili inductus, postea affirmet, Petrum hoc illúdve cogitare, hoc facit per actum distinctum & superadditum, adeóque priùs apprehendit prædicatum & subjectum, & postea illa per affirmationem componit. *Conf:* 1. Stante apprehensione vel cognitione Petri quidditativâ, & signorum probabilium, quòd Petrus hoc, illúdve cogitet, non necessariò assentitur Angelus, affirmando hoc, illúdve Petrum cogitare, cùm motivum probabile non necessitet ad assensum, ut suppono; ergo si tunc assentitur, actus judicij seu assensûs distinguitur ab apprehensione simplici Petri, non secùs atque in homine, quod est cognoscere componendo. *Conf:* 2. Antequam Angelus eliciat actum fidei de DEO Trino & Uno, debet hoc illi proponi: nam fides est per auditum, sive propositionem; factâ autem propositione, non necessitatur Angelus ad fidem eliciendam: hæc enim, ut suppono, saltèm quoad exercitium est libera, ergo si assentiatur, assensus fidei est distinctus ab apprehensione objecti fidei, & consequenter componit tum Angelus per affirmationem terminos, per apprehensionem præviam sibi propositos. Idem est de discursu: nam ideo homo cognoscit rem discurrendo, quia cognoscendo subjectum, non cognoscit statim illius prædicatum, & cognoscendo subjectum & prædicatum seu præmissam, non hoc ipso immediatè videt contentam in illa præmissa conclusionem, & ideo opus est, ut per alium actum illam cognoscat, inferendo eam ex præmissis: atqui etiam Angelus apprehendendo subjectum, non cognoscit hoc ipso quodlibet ejus prædicatum, ut dictum est, & apprehendendo subjectum & prædicatum, seu præmissam probabilem, non hoc ipso & immediatè videt in ea conclusionem (v.g. apprehendendo signa hæc probabilia, quod Petrus hoc vel illud cogitet, non cognoscit in illis immediatè cogitationem Petri, cùm illa signa non sint essentialiter connexa cum hac vel illa cogitatione determinata & particulari) ergo si tum inductus illis signis judicat Petrum hoc vel illud cogitare, hoc facit actu distincto, idque propter aliud, tanquam propter rationem assentiendi: nunquam enim fuisset assensus Petrum hoc vel illud cogitare, nisi circa illum hæc signa cognosceret. *Conf:* 1. Quando dæmon per assensum probabilem judicabat illum hominem, qui erat Christus, esse simul DEUM, nihil decrat ad discursum propriè dictum, nam primò eo casu dæmon cognoscebat, illum hominem esse DEUM, per testimonium ejus, miraculis confirmatum, adeóq; unum cognoscebat per aliud: secundò cognoscebat hæc actibus distinctis: nam actus, quo cognoscebat testimonium Christi, ejúsque miracula, erat assensus evidens & necessarius; actus verò, quò assentiebatur illum esse DEUM, erat assensus probabilis, & absolutè liber; denique unus actus causabatur & inferebatur ex alio; quia tota ratio assentiendi Christum esse DEUM, erat testimonium ipsius miraculis confirmatum, ergo ille assensus erat proprijssimus discursus. *Conf.* 2. posse aliquid cognoscere per discursum probabilem, quod non potest cognosci simplici intuitu & immediatè, est perfectio; ergo cùm non omnia sint ab Angelo cognoscibilia immediatè, & simplici intuitu, ut patet in allatis exemplis, non erit hæc perfectio neganda Angelo. *Conf:* 3. Præmissæ probabiles sunt indifferentes, ut sint veræ vel falsæ, & consequenter, ut ex illis sequatur, vel non sequatur conclusio, ergo apprehendendo præmissas, non videt hoc ipso absolutè, sed tantùm conditionatè & ex suppositione (si nimirum veræ sunt hæ præmissæ) an ex ijs sequatur hæc conclusio, nec nè? ergo si nihilominus absolutè assentitur conclusioni, assentitur per actum distinctum & per discursum.

Prob: posterior pars Concluſ: quia Angelus cognoscit plurima intuitivè & quidditativè; sed quæ sic cognoscit, cognoscit absque compositione, & divisione & discursu, quod *prob:* ideò homo cognoscit componendo & dividendo, quia apprehendendo subjectum, non eo ipso videt illa, quæ insunt, vel non insunt subjecto, & ideo indiget alio actu, repræsentante hoc illúdve prædicatum in esse vel non inesse subjecto, quòd fit per affirmationem seu compositionem, & per divisionem seu negationem; si autem homo apprehendendo subjectum v.g. Petrum, hoc ipso intuitivè videret omnia convenientia, vel non convenientia subjecto, non uteretur compositione & divisione, affirmatione & negatione; atqui Angelus cognoscendo quidditativè subjectum, cognoscit eo ipso, quæ naturaliter illi insint, vel non insint, quia cognoscit illud immediatè, quidditativè, & in se, ergo circa hæc, quæ quidditativè cognoscit, non indiget actu alio componente vel dividente &c. Idem est de discursu: sicut enim Angelus cognoscendo subjectum quidditativè, cognoscit eo ipso, quæcunque illi naturaliter conveniunt, vel disconveniunt, ita cognoscendo quidditativè aliquod principium naturale, & evidens (cùm illud cognoscat in se, & quidditativè) cognoscit hoc ipso omnem conclusionem, quæ in ipso naturaliter continetur, & ex eo inferri potest; ergo, sicut ibi non indiget actu alio componente, & dividente, ita neque hîc discursu. *Conf:* 1. Cognitio evidens in Angelo, aut est intuitiva, aut abstractiva, atqui neutra est discursiva,

siva, ergo nulla cognitio evidens in Angelo est discursiva. *Min: prob: de abstractiva*: quia cognitio abstractiva, vel est causæ per effectum, vel effectûs per causam, neutra autem iterum est discursiva; tum, quia ad discursum requiritur distinctio & successio actuum, quę non reperitur in præsenti, cùm Angelus simul & semel, imò per actum unicum, & unicam speciem universalem, quâ cognoscit intuitivè, vel etiam comprehensivè causam, cognoscat indirectè, & abstractivè effectum, vel è contrà. ergo &c. *Prob: eadem Min: de cognitione intuitiva*: quia per intuitionem cognoscitur res immediatè, & in se, ergo non per aliud medium, sive per præmissas, & consequenter absque discursu. *Conf:* 2. Cognitio per discursum vel supponit, vel involvit cognitionem per compositionem, & divisionem, quia tertia mentis operatio supponit secundam, & major compositio (qualis est discursus formalis, qui componitur ex distinctis actibus) compositionem minorem, qualis est affirmatio formalis, quæ componitur ex subjecto, & prædicato; atqui Angelus non cognoscit per compositionem, ut dictum est, ergo neque per discursum. *Conf:* hoc ipsum: qui cognoscit objectum non componendo, cognoscendo subjectum, hoc ipso simplici intuitu videt ejus prædicatum; videndo autem subjectum, & prædicatum, hoc ipso videtur præmissa: qui autem quidditativè videt præmissam, hoc ipso videt conclusionem contentam in illa; qui autem hoc videt, non cognoscit discurrendo illam conclusionem; ergo, qui cognoscit objectum non componendo, non cognoscit circa illud objectum discurrendo; sed Angeli cognoscunt plurima non componendo, ergo circa eadem non cognoscunt discurrendo.

Sed contrà I. Angeli multa etiam, quæ evidenter cognoscunt, cognoscunt per plures species, & non per unicam, ergo cognoscunt componendo. *Antec: prob:* Angelus nognoscens Petrum ubicatum Romæ, non cognoscit per eandem speciem ubicationem Romanam, per quam cognoscit essentiam Petri, cùm essentia Petri non connectatur determinatè cum ubicatione Romana. Idem est de alijs huiusmodi. *Conseq: verò prob:* 1. Ideo enim cognoscit homo componendo, quia non cognoscit prædicatum inesse subjecto, nisi utendo diversis speciebus. 2. à diversis speciebus oriuntur necessariò actus diversi, quorum unus repræsentat subjectum, alter prædicatum, quia non possunt plura simul & semel cognosci unico actu, nisi in quantum illa plura repręsentantur per unam speciem, ut docet D. Thomas. 3. quia unicum fundamentum distinguendi actus inter se, est, quia procedunt à diversis speciebus. 4. quia non est ratio tribuendi Angelis vim cognoscendi plura unico actu, procedente à pluribus speciebus. ℟. *Neg: Conf:* utraque enim species potest simul concurrere ad unicum actum simplicem producendum, quo Angelus videat subjectum esse tale, vel tale, v. g. Petrum ubicatum Romæ &c. Una enim species potest repræsentare essentiam Petri, altera ubicationem Romanam unitam Petro, quæ ubicatio, & unio, cùm essentialiter respiciat Petrum, & inhæreat Petro, poterit Angelus per eam speciem cognoscere ubicationem illam, ut respicientem, & inhærentem Petro, adeóque per utramque speciem simul sumptam, & ad actum unum concurrentem, poterit cognoscere Angelus Petrum cum ubicatione Romana, illi inhærente, & unita, sive ut ubicatum Romæ. *Ad 1. prob: Conf:* ℟. non ideo præcisè hominem cognoscere componendo, quia cognoscit subjectum, & prædicatum per diversas species, sed, quia insuper intellectus humanus est valde imperfectus, & in infimo gradu intellectum, qui proinde non ita facilè potest uti diversis speciebus, ad eliciendum actum eundem, cùm non habeat virtutem ita expeditam cognoscendi simul multa directè per eundem actum. Debet itaque incipere ab imperfectioribus, apprehendendo nimirum per actus diversos, terminos simplices, & postea progrediendo ad affirmationem, vel negationem unius de alio: quæ imperfectio tribui non potest, neque debet Angelis, Intelligentijs admodum perfectis. Præterea, homo cognosci dependenter à phantasia, hæc autem repræsentat tantùm terminos incomplexos sinè affirmatione, & negatione, quos, antequam inter se componere possit intellectus, & dividere, debet illos etiam per actus distinctos modo incomplexo præcognoscere, cùm non possit componere per affirmationem, vel dividere per negationem terminos, ut præcisè substantes apprehensioni phantasticæ materiali. *Ad 2. prob: ℟. Dist: anteced:* à diversis speciebus adæquatis oriuntur diversi actus Conc: à diversis inadæquatis Neg: si enim alij effectus possunt oriri a pluribus causis inadæquatis, cur non idem actus à pluribus speciebus inadęquatis? quando autem Angelus per duas species cognoscit Petrum v. g. ubicatum Romæ, species Petri, & species ubicationis Romanæ habent se per modum unius speciei adæquatæ: quia non repræsentant tunc Petrum, & ubicationem absolutè, & secundùm se, sed comparativè, comparando Petrum cum ubicatione, & vicissim; neutra autem species sola sufficit ad Petrum, & ubicationem sic repræsentandam, atque adeò respectu talis repræsentationis habent se illæ species per modum partialium, & inadæquatarum. Neque aliud intendit S. Thomas. *Ex quo patet ad 3. Prob:* ℟. enim *Dist: antec:* unicum

funda-

fundamentum distinguendi actus, est, quia procedunt à diversis speciebus adæquatis Conc: inadæquatis Neg: unde fateor, quæ Angelus cognoscit per plures species adæquatas, non posse cognoscere actu unico; secùs, quæ cognoscit per plures inadæquatas. *Ad 4.* ℟. *Neg: assumpt:* fundamentum enim sufficiens est, partim perfectio intellectûs angelici, partim natura specierum intentionalium: si enim in alijs idem effectus oriri potest à pluribus causis inadæquatis, per modum unius adæquatæ concurrentibus, quare non idem actus, à pluribus speciebus inadæquatis per modum unius adæquatæ concurrentibus? Et si idem simplex actus potest tendere in plura objecta per modum unius, quare non duæ species coinfluere in eundem actum per modum unius? Imò, cùm per hoc aliquid habeat rationem objecti, quòd eius species detur in cognoscente, etiam per hoc plura aliqua habebunt rationem unius objecti, quòd detur, vel unica illorum species in cognoscente, vel plures per modum unius.

II. Ubi est multitudo intellectionem, seu conceptionum, ibi est compositio intellectum, ut dicitur 3. de anima, sed in Angelis etiam circa ea, quæ evidenter, & intuitivè cognoscunt, datur multitudo intellectionum: non enim omnia, quæ evidenter, & intuitivè cognoscunt, cognoscunt cognitione unicâ: ergo etiam circa hæc datur in illis compositio, & divisio. *Conf:* 1. Locutio externa substituitur internis conceptibus, atqui *A*ngeli loquentes cum hominibus, etiam circa evidenter, & intuitivè à se cognita, proferunt varias affirmationes, & negationes, ergo etiam interiùs cognoscunt affirmando, & negando, ergo componendo, & dividendo. 2. *A*ngelus potest abstrahere per unam cognitionem rationes universales, & communes entis, substantiæ &c. per aliam verò cognitionem potest cognoscere rationes particulares sub communi contentas, Petrum, Paulum &c. ergo potest deinde per tertiam cognitionem illas rationes simpliciter priùs apprehensas inter se comparare, affirmando unam de alia, & dicendo v.g. *Petrus est ens &c.* *A*tqui hoc est cognoscere componendo, ergo. ℟. ubicunque est multitudo qualiscunque intellectionum, ibi est compositio Neg: ubi est multitudo intellectionum affirmantium, vel negantium aliquid de aliquo Concedo: *A*ngeli autem, licèt habeant diversas intellectiones, etiam de ijs, quę cognoscunt evidenter, sicut ipsa objecta hujusmodi sunt diversa, non tamen cognoscunt objecta hæc per affirmationem, vel negationem formalem prædicati de subjecto, sed simplici quodam intuitu, quo concipiunt quidditatem objecti in se, cognoscunt, quidquid de eo à nobis componendo, vel dividendo, affirmando, vel negando concipi potest. *Ad 1. Conf: Neg: Conf:* sicut enim voces materiales, & divisibiles substituuntur conceptui immateriali, & indivisibili, ita affirmatio, & negatio vocalis substitui potest conceptui simplici non componenti: aliàs etiam DEUS intelligeret componendo, & dividendo, cùm loquatur hominibus per diversas affirmationes, & negationes. Ratio ulterior duplex est: Prima, quia tam DEUS, quàm *A*ngeli loquentes hominibus, accommodare se debent modo loquendi humano, alioquin loquentes non intelligerentur, homines autem loquuntur affirmando, negando. Secunda: quia voces tantùm substituuntur conceptibus, ut eandem rem significent, quam conceptus, non verò, ut quoad omnia eundem modum significandi habeant. *Ad 2. Conf: Neg: Conf:* quia hoc ipso, quòd *A*ngelus cognoscat rationem particularem, sub universali contentam, v.g. Petrum, Paulum, cùm illam cognoscat intuitivè, cognoscit eodem intuitu omnia prædicata illius communia & universalia, entis, substantiæ, &c. adeóque hoc ipso cognoscit Petrum esse ens, substantiam; ad quid ergo per aliam cognitionem compararet rationem unam cum altera, affirmando v.g. prædicatum entis, vel substantiæ de Petro?

III. Homo cognoscit componendo, & dividendo, quia cognoscit dependenter à phantasia, repræsentante ei terminos incomplexos, cum indifferentia, ut ab intellectu per affirmationem componantur, vel per negationem dividantur: atqui hoc locum non habet in *A*ngelis, nè quidem circa objecta probabiliter cognita; ergo neque hæc cognoscunt componendo, dividendo. *Conf:* Quidquid *A*ngeli cognoscunt, cognoscunt quidditativè, vel in se, vel in alio; ergo, sicut res in se, vel in alio non habent indifferentiam, ut sint hoc, vel non sint, ita nec sunt indifferentes, ut sic, vel aliter, affirmando, vel negando cognoscantur ab *A*ngelis. ℟. ideo hominem cognoscere componendo, quia non cognoscit objecta sua quidditativè; cùm ergo *A*ngeli quædam objecta sua non cognoscant quidditativè, neque in se, neque in alio, ideo, licèt non pendeant in intelligendo à phantasia, adhuc cognoscunt componendo. *Ex quo patet. ad Conf:* Neg: enim *antec:* peccatum enim Petri crastinum, vel cogitationem ejus hobie existentem, vel dona ipsius supernaturalia, neque in se, neque in alio cognoscit naturaliter *A*ngelus quidditativè, ut in præcedentibus probatum est. Potest quidem *A*ngelus cognoscere quidditativè quædam signa, & in illis quidditativè, & evidenter videro probabilitatem peccati crastinò futuri, vel cogitationis, quam modò habet Petrus, non tamen ipsum peccatum futurum, vel cogitationem internam.

Cùm

Cùm autem Angeli spectati præcisè secundùm naturalia, non tantùm habeant cognitionem modalem de probabilitate rei, sed etiam de inesse, judicando absolutè rem esse vel fore, quæ sibi probabiliter proponitur (datur siquidem in ijs cognitio probabilis, & conjecturalis, ut suprà ostensum est) ideo non omnia cognoscunt quidditativè, & consequenter possunt cognoscere componendo.

IV. Angelus cognoscit evidenter unum per aliud, vel in alio, ut causam per effectum, creaturas in VERBO; ergo etiam circa ea, quæ cognoscit evidenter, discurrit. *Conf: 1.* Quod potest agens imperfectius, potest etiam perfectius; sed homo potest discurrere, etiam circa evidenter proposita; ergo etiam Angelus, qui est perfectior. 2. Cognitio experimentalis habetur per discursum: ex multis enim memorijs fit unum experimentum, & ex multis experimentis unum universale, ut dicitur in fine Posterior: atqui Dæmones multa cognoscunt per experientiam, teste Isidoro: ergo &c. 3. Sicut nos quædam scimus, quædam verò non, ita & Angeli; ergo sicut discurrendo possumus ex notis pervenire ad ignota, sic etiam Angeli. 4. Si mundus perpetuò duraret, non posset Angelus cognoscere omnes eclipses futuras, quippe infinitas; ergo posset eas cognoscere successivè; ergo discurrere, quia discursus est successio cognitionum. R. *Dist: antec:* Angelus potest unum cognoscere per aliud, vel in alio, simul, & eodem actu, sicut quis intuendo speculum, simul intuetur speculum, & imaginem in speculo, vel, sicut quis intuendo imaginem Petri, cognoscit simul imaginem Petri, & Petrum, quem imago repræsentat, Conc: per actus diversos, unum eorum inferendo ex alio, & progrediendo à magis notis ad minùs nota, prout ad discursum requiritur Neg: & *Neg: Conf: ad 1. Conf: Dist: antec:* quod potest agens minùs perfectum, potest etiam agens perfectius, si id, quod potest agens minùs perfectum, non involvat, vel supponat imperfectionem aliquam, repugnantem agenti perfectiori Conc: si involvat vel supponat Neg: sic homo potest videre, audire &c. quæ non potest Angelus, qui est perfectior: quia audire, videre, involvit imperfectionem corporeitatis, repugnantem Angelo. Similiter discursus, cùm sit cognitio mediata, & non quidditativa, dicit imperfectionem, repugnantem Angelo circa objecta evidenter ab ipso cognita, cùm Angelus hujusmodi objecta cognoscat immediatè & quidditativè. *Ad 2.* R. *Dist: Minorem.* Dæmones cognoscunt per experientiam, quæ cognoscunt evidenter, Neg: quæ conjecturaliter, & probabiliter, Conc: *Et similiter Dist: Conf: 2. Dist: Maj:* cognitio experimentalis aliqua est discursiva, qualem nimirum habent homines, & de qua loquitur Philosophus Conc: omnis cognitio experimentalis Neg: ad experientiam enim, ut sic, sufficit, ut quis successivè perfectam rei cognitionem acquirat, percipiendo intuitivè illius effectus, quod fieri potest absque discursu propriè dicto. *Ad 3.* R. Angeli quædam sciunt, quædam non sciunt, circa ea, quæ non possunt naturaliter cognoscere, nisi cognitione conjecturali Conc: circa ea, quæ cognoscere possunt naturaliter cognitione evidenti Neg: cùm enim omnium hujusmodi objectorum congenitas sibi habeant evidentes species, quibus uti possunt, cùm volunt, imò quas semper actu cognoscunt, ut Articulo sequente dicetur, nihil etiam illorum objectorum ignorare penitus possunt, vel nescire. *Similiter Dist: Conf:* ergo Angeli possunt discurrendo pervenire ex notis ad ignota, circa objecta naturaliter cognoscibilia cognitione evidenti, Neg: circa objecta à se naturaliter cognoscibilia, tantùm cognitione conjecturali Conc: *Ad 4.* R. *Neg: ult: Conf:* ad discursum enim strictè sumptum non sufficit successio cognitionum, sed requiritur, ut una cognitio causet aliquomodo alteram, sive, ut ex vi unius inferatur alia.

V. Intellectus humanus per hoc maximè distinguitur ab Angelico, quòd ille ratiocinetur, & discurrat, non iste: hinc homines appellantur rationales. Angeli intellectuales, & intelligentiæ; ergo Angeli nullo modo discurrunt. *Conf:* 1. Sic Angelus se habet respectu hominis, sicut corpora cœlestia ad terrestria: sed hæc distinguuntur ab invicem per hoc, quòd cœlestia naturalem suam perfectionem habeant sinè motu, quam terrestria accipiunt per motum, alterationis, augmentationis, & localem; ergo etiam Angelus per hoc differt ab homine quòd homo ad cognitionem veritatis perveniat per discursum mentalem, qui est motus quidam progressivus spiritualis ab una cognitione ad aliam; Angeli verò absque omni discursu illam intueantur. 2. Non minùs Angelus præeminet homini, quàm sensus communis particularibus; sed sensus communis continet indivisim perfectiones omnium sensuum particularium; ergo etiam Angelus quoad modum cognoscendi continet indivisim omnes perfectiones, quæ divisim insunt simplicibus apprehensionibus, compositioni, divisioni, discursui hominis. 3. Modus operandi sequitur modum essendi; ergo, sicut substantia Angeli est in se simplicissima, continens perfectionem, quæ in est animæ hominis, & corpori inter se unitis, ita operatio intellectualis eiusdem erit simplex &c. *Item* Angelus ratione suæ simplicitatis est incapax omnis transmutationis substantialis, sed per primum suum esse constituitur in

termino

termino totius suæ perfectionis substantialis ; ergo etiam intellectus *Angeli* est incapax, ut perficiatur per discursum (quia discursus est quædam transmutatio intellectualis augmentativa, & perfectiva intellectûs) sed statim per primam, & simplicem inspectionem objecti constituitur in termino totius suæ perfectionis intellectualis. ℟. Intellectum humanum satis per hoc differre ab angelico, quòd homo discurrat etiam circa ea, quæ cognoscit scientificè & evidenter, secùs atque Angelus. Et hæc est causa, ob quam homo dicitur rationalis, *Angelus* intellectualis, quamvis & hic nonnunquam à Patribus Damasceno, Gregorio, Bernardo, vocetur rationalis. *Ad 1. Conf:* ℟. *Dist: antec:* sic se habent Angeli secundùm quid Conc: secundùm omnia Neg: nam aliàs sequeretur, *Angelos* nè quidem cognoscere successivè, etiam sinè discursu; sed omnia quæcunque cognoscunt, cognoscere semper & simul, cùm corpora cælestia nullo modo acquirant suam perfectionem successivè, sed simul; sequela autem est contra ipsosmet adversarios. Sufficit ergo ad analogiam, quam Angeli habent cum corporibus cælestibus, quòd *Angeli* non acquirant per discursum cognitionem eorum, quorum scientia ijs debetur naturaliter, licèt ope discursûs acquirant cognitionem objectorum supernaturalium, futurorum contingentium, actuum internorum alienorum. *Ad 2.* ℟. *Dist: Maj:* non minùs Angelus præeminet homini quoad cognitionem objectorum naturalium, & evidenter propositorum, quàm sensus communis sensibus particularibus Conc: quoad cognitionem objectorum supernaturalium, & solùm conjecturaliter ab *Angelo* cognoscibilium Neg : Ratio patet ex dictis pro Concluſ: *Similiter Dist: Conſ: Ad 3.* ℟. *explicando antec:* Modus operandi sequitur modum essendi, hoc est, modus operandi non potest esse perfectior modo essendi Conc: modus operandi debet semper esse æquè perfectus, atque modus essendi Neg: nam sicut causa potest producere effectum imperfectiorem, quàm ipsa sit, non tamen perfectiorem : ita etiam modus operandi potest quidem esse imperfectior, non tamen perfectior modo essendi. ℟. 2. *Dist: Conſ:* ergo aliqua operatio intellectualis Angeli est simplex, Conc : talis enim est cognitio Angeli evidens. Omnis operatio intellectualis *Angeli* debet esse simplex Neg: sufficit enim, quòd aliquis modus operandi sit æquè perfectus, ac est modus essendi operantis, licèt non omnis. ℟. *Denique admittendo totum*; nego tamen hinc sequi, nullam operationem intellectualem Angeli debere esse discursivam, quia, ut operatio illius intellectualis sit simplex, sicut simplex est illius substantia, sufficit, quòd, sicut substantia Angeli est omnino per se subsistens, & nullo modo dependens à materia, (secùs quàm substantia hominis) ita etiam operatio intellectualis ipsius nullo modo dependeat à materia, secùs, quàm operatio intellectualis hominis, quæ dependet aliquomodo ab operatione phantasiæ, & sensuum, & consequenter mediatè à materia. *Aliàs* si perfecta deberet esse proportio inter *Angeli* substantiam, & operationem, sequeretur, quòd sicut per unam simplicissimam entitatem *Angelus* totum est, quod est, ita per unam simplicissimam intellectionem totum intelligat, quodcunque intelligit. Ex quo etiam facilè patet solutio ad id, quod additur: *Negatur* enim *Conſeq*: transmutatio enim intellectualis : quæ fit per discursum, est re ipsâ tantùm accidentalis: ex immutabilitate autem alicujus substantiali pessimè infertur immutabilitas accidentalis, ut patet in ipsis *Angelis*, & cælestibus corporibus, quæ licèt mutari non possint substantialiter, possunt tamen accidentaliter. Imò hinc potiùs argumentum fit pro nobis : nam sicut substantia *Angeli* potest mutari accidentaliter quoad locum, progrediendo successivè à loco ad locum, ita intellectus per discursum, qui est quidam motus progressivus intentionalis, progrediendo ab una cognitione ad aliam. *Sed contrà* adhuc

V I. Ideo homo discurrit, quia cognoscendo prima principia, non statim videt omnes conclusiones, quæ in ijs virtualiter continentur, & ex ijs inferri possunt? atqui *Angeli* vident: habent enim plenitudinem luminis intellectualis ; ergo &c. *Conf*: in discursu fit progressus à notis ad priùs ignota; sed hæc imperfectio non habet locum in *Angelis*, quia hi cognoscunt simul omnia, quæ per speciem, quâ utuntur, cognosci possunt; ergo &c. 2. Omnis discursus est vel ab universalibus ad particularia, vel à particularibus ad universalia (omnis enim discursus reducitur vel ad syllogismum, qui procedit ab universalibus, vel ad inductionem, quæ à particularibus) sed *Angeli*, teste Dionysio de Divinis nomin: neque à dissimilibus, (id est, sensibilibus) divinam cognitionem congregant, neque ab aliquo communi ad ista particularia simul aguntur; ergo. 3. Discursus, seu ratiocinatio, est rationis inquisitio, sed in *Angelis* non est ratio : hæc enim est propria animæ hominis, unde per modum differentiæ dicitur rationalis; ergo. 4. Si daretur cognitio discursiva in *Angelis*, utique daretur circa objecta conjecturaliter, & probabiliter cognita; atqui in *Angelis* non datur cognitio conjecturalis, quia aliàs in intellectu *Angeli* posset dari falsitas, quod videtur inconveniens; ergo. *Conf*: denique authoritate D. Thomæ, & PP : qui pluribus locis simpliciter,

ter, & absque limitatione denegant discursum Angelis. R. *Dist: Conc.* ergo Angeli non discurrunt circa ea, quæ continentur in principijs Conc: circa ea, quæ non continentur, uti sunt objecta supernaturalia in substantia, vel actus interni aliorum &c. Neg. *Ad 1. Conc:* R. *Neg: Min:* nam etiam Angeli circa ea, quæ assequuntur per conjecturam, procedunt à notis ad ignota: Dæmones enim ex his, quæ videbant circa Christum, inquirebant, quod ignorabant, scilicet, an Christus esset DEUS? *Ad 2. dico:* Dionysium solummodò negare discursum Angelis circa ea, quæ cognoscunt evidenter, uti est existentia DEI, vel aliarum rerum naturalium. Quod etiam dicendum ad D. Thomam, & alios PP: ut patet ex Q. 58. hîc art. 3. C. & Q. 8. de Verit. art. 15. C. & ad 2. ubi ex professo de hac materia agens S. Doctor semper assertionem suam limitat ad ea, *quæ Angelus naturaliter cognoscit.* Neque aliud probat ratio conclusionis, quam ibi adducit: *quia*, inquit, *statim in illis, quæ primò naturaliter cognoscunt, instituunt* (scilicet Angeli) *quæcunque in ijs cognosci possunt.* Atqui nec ea, quæ pendent ex revelatione Divina (cujusmodi sunt mysteria gratiæ) neque cogitationes cordium, vel futura contingentia cognosci possunt in primis principijs naturalibus, ut fatetur idem S. Doctor Q. 57. art. 3. 4. 5. & Q. 58. art. 5. aliàs hæc omnia Angeli cognoscere possent naturaliter, & evidenter, ergo, juxta principia ipsiusmet S. Doctoris, Angeli non cognoscunt omnia per simplicem intuitum principiorum, & præmissarum; ergo quædam cognoscunt per discursum. Præterea exponi potest S. Thom: de discursu includente simul veram successionem temporis, seu instantium, & hunc negat dari in Angelis; non negat autem in ijs dari discursum per puram illationem, seu causalitatem, cujus omnes actus eliciantur eodem instanti. Denique duobus modis cognosci res potest. 1. *secundùm inesse*, sive quòd res sit, vel non sit. 2. *modaliter*, sive quòd sit evidens, vel probabile rem esse, vel non esse. Quoad primum possunt Angeli circa quædam discurrere propter rationis conclusionis. Quoad secundum non possunt, saltem loquendo per se: quia, cùm quidditativè, & immediatè videant ipsa signa, & rationem assentiendi, statim in illis vident, an evidenter, an tantùm probabiliter connectantur cum hoc, illóve objecto, atque adeò opus non est ipsam evidentiam, vel probabilitatem objecti, vel signorum, cognoscere per discursum. Dixi: *saltèm per se loquendo*: per accidens enim, utputà per inconsiderationem, vel passionem probabile est fieri posse (& fortassis defacto ita fit in malis Angelis, & factum est, quando peccârunt) ut Angelus judicet esse probabile, quod revera tale non est, nec evidenter tale esse ostenditur; & hoc casu, cùm ipsum judicium huiusmodi de probabilitate sit tantùm probabile, non minùs posset haberi ab Angelo per discursum, quàm judicium probabile de re, sive de inesse. Et hoc sensu etiam locutus videtur S. Doctor. *Ad 3.* R. *Neg: Min: & Dist: prob:* ratio, seu vis discursiva circa objecta evidentia, est propria, & differentialis homini Conc: circa probabilia Neg: *Ad 4. Neg: Min: ad ejus prob: admitto sequelam*, si sermo sit de Angelis secundùm se spectatis, illos nimirum falli circa quædam posse, in quo nihil est absurdi. Dixi: *si sermo sit de Angelis secundùm se spectatis*: Angeli enim sancti ratione statûs beatifici falli non possunt: tum, quia deceptio & error est malum quoddam saltèm pœnale, & magna imperfectio, repugnans saltem connaturaliter felicissimo illi statui: tum, quia sancti Angeli sunt prudentissimi, ideóque errandi periculo se non exponunt. Unde etiam de rebus incertis nunquam definitè judicant hoc, vel illud esse, sed tantùm judicant modaliter, hoc aut illud esse probabile, vel verisimile, ut fiat, in quo falli non possunt, cùm connexionem probabilem signorum cum hoc, illóve effectu evidenter cognoscant, quippe qui nihil per inconsiderationem, vel passionem agunt. At verò Angeli mali, tum ex odio, aut alio vehementi affectu, tum etiam, quia hoc naturæ angelicæ secundùm se spectatæ non repugnat, non tantùm judicant ex signis probabilibus hoc esse probabile, ut sit, sed etiam absolutè hoc esse, vel etiam ex præcipitantia, aut vehementi affectu judicant hoc, aut illud esse probabile, quod re ipsa tale non est, nec ut tale ipsis ostenditur.

Artic. VII. An *Angelus cessare possit ab omni cognitione? vel semper actu simul cognoscat omnia, quæ in actu primo potest cognoscere?*

R. *Esp: ad utrumque Negativè. Prob: primum*: quia necessariò esse semper in actu, est perfectio simpliciter simplex, unde etiam invenitur, & quidem modo perfectissimo, in DEO, estque hæc perfectio non minùs participabilis à creaturis, quàm aliæ, imò defacto participatur à creaturis inferioribus, putà à corporibus cælestibus, quæ semper sunt in motu; ergo etiam participabitur hæc perfectio ab Angelis, ut semper sint in actu, seu actuali operatione; atqui omnis operatio Angeli est intellectio, vel dependens ab intellectione; ergo Angelus est semper in actu, & actuali operatione intelligendi. 2. Viventia sensitiva, & vegetativa, nunquam cessant ab omni motu, & operatione vitali sibi proportionata (hinc quam primùm, in animali v.g. advertimus cessare omnem operationem, & motum

ab

ab intrinseco, judicamus animal esse mortuum) ergo neque viventia intellectualia (quales sunt *Angeli*) cessant ab omni operatione vitali; atqui operatio vitalis viventium purè intellectualium, est intelligere, & velle; velle autem supponit intelligere, ut dictum est suprà, ergo *Angeli* nunquam cessant ab intellectione. 3. *Angeli* movent corpora cælestia, idq; modo sibi proportionato, adeóque per intellectum, & cognitionem practicam, non autem modo inanimi, & cæco, nesciendo, quid agant, atqui motus corporum cœlestium est semper, & continuus, ergo intelligere *Angelorum* est semper, & continuum. 4. *Angeli* illum gradum tenent in substantijs spiritualibus, quem corpora cælestia in substantijs corporeis, atqui propria operatio corporum cœlestium, (nimirum motus) est continua, & semper, ergo etiam operatio propria *Angelorum*, quæ est intelligere, est continua, & semper. 5. Si *Angelus* posset cessare ab omni cognitione, deberet hoc posse mediante actu voluntatis, quo imperaret sibi talem cessationem, hoc autem videtur impossibile, ergo. *Major patet*: quia illa cessatio esset *Angelo* libera, & ab intrinseco, intellectus autem, cùm non sit potentia formaliter & intrinsecè libera, sed necessaria, postquam semel à voluntate ad intelligendum applicatus est, habétque species præsentes, non potest à se ipso & ab intrinseco actum suspendere, adeóque ad hoc indiget voluntate, quæ ipsum revocet à cognoscendo. *Min*: verò *prob*: quia actus voluntatis, quo mediante *Angelus* cessaret ab omni cognitione, essentialiter penderet à cognitione, cùm nihil sit volitum, quin præcognitum, ut hic suppono; & non penderet, quia est actus efficax, imperans cessationem ab omni cognitione, adeóq; excludit omnem cognitionem, ut etiam utrinque supponitur; hoc autem est impossibile; ergo. *Nec dicas*: illum actum imperare tantùm cessationem ab omni cogitatione pro sequenti instanti. *Contrà* enim est: quia vel illa volitio existit instanti sequente, quo cessatur ab omni cognitione, vel non existit. Si existit: ergo tum voluntas fertur in incognitum. Si non: ergo non potest determinare intellectum ad cessandum ab omni cognitione: quia actus, qui non est, non potest operari determinando, impediendo, movendo &c. 6. Si *Angelus* posset cessare ab omni cognitione, non posset deinceps se liberè applicare ad quidquam cognoscendum; sequela autem est absurda, ergo. *Major, & ejus seq*: *prob*: quia si cessaret ab omni cognitione, cessaret etiam ab omni volitione, cùm nihil volitum, quin præcognitum. Vel ergo postea, cùm volet operari, incipiet ab actu voluntatis: & hoc non, quia sic iterum voluntas ferretur in incognitum: vel ab actu intellectûs, & hoc etiam non: quia intellectus non est intrinsecè liber, neque potest determinari à seipso. 7. Cessatio ab omni cognitione nullo modo est bona *Angelo*, neque ut talis proponi potest *Angelo*, sed potiùs ut mala, cùm per eam *Angelus* reddatur quodammodo inanimis, & similis stipiti; ergo eam non potest velle *Angelus*, cùm omne, quod vult, velit sub ratione alicujus boni. 8. Modus operandi assimilatur modo essendi, ut sæpe dictum, & ostensum est, atqui esse *Angeli* est indeficiens, & semper, ergo saltèm aliquod operari *Angeli* est similiter indeficiens & semper. 9. Esse, & nihil operari, est esse otiosè, otiosum autem horret natura, ergo esse, & nihil operari horret natura; atqui non datur potentia naturalis ad id, quod horret, sed quod appetit natura; ergo non datur in *Angelo* potentia naturalis ad esse, & nihil operari; ergo non potest naturaliter cessare, ab omni operatione; omnis autem ejus operatio, vel est cognitio, vel aliquid dependens à cognitione; ergo &c. 10. In *Angelo* necessariò datur aliqua cognitio omnium prima (non enim datur processus cognitionum in infinitum) & quidem prima per se, & ex natura sua; atqui à cognitione per se, & ex natura sua prima, non potest velle cessare *Angelus*, talis enim cognitio, cùm sit prior volitione, non potest subjacere *Angeli* voluntati, sicut in homine nutritio, sensatio, quæ est per se prior hominis voluntate, non potest subjacere, & dependere à libera ejus voluntate; ergo *Angelus* non potest cessare ab omni cognitione.

Prob: jam alterum membrum Conclusionis: quia res cognoscibiles ab Angelis sunt in maxima quadam multitudine (sunt enim omnes res Universi, & quæ in illis virtualiter continentur) adeóque requirunt vim quandam intelligendi maximam, ut omnes simul intelligantur, quandoquidem cæteris paribus plus virtutis intellectivæ requiritur ad cognoscenda simul plura, quàm ad pauciora, vel unum; non est autem ratio, *Angelis*, saltem omnibus, tribuendi vim intelligendi adeò perfectam; ergo. 2. Omnia, quæ *Angelus* naturali lumine intellectûs simul potest evidenter cognoscere, potest cognoscere per unicam speciem: cùm enim species dentur *Angelis* cum proportione ad cujusque vim intelligendi, quam habet, aliunde verò non repugnet species repræsentativa omnium rerum naturalium, simul ab Angelis cognoscibilium, sequitur, datam defacto fuisse cujvis illorum speciem, per quam eandem possit cognoscere omnia, quæ simul potest cognoscere; ergo, si quisque *Angelus* potest cognoscere simul actu omnia, quæ simpliciter à se sunt cognoscibilia, tunc quilibet *Angelus* omnia à se simpliciter cognoscibilia, cog-

noſceret per ſpeciem unicam. Sequelam autem eſſe falſam conſtabit ex dicendis Q. 5. art:6. ubi oſtendetur, unum Angelum habere ſpecies magis, vel minùs univerſales ſpeciebus alterius, atque adeò non omnes Angelos, quæ intelligunt, intelligere per ſpeciem unicam.

Sed contrà I. Non eſt aſſignabilis cognitio, à qua non poſſit ceſſare Angelus; ergo poteſt ceſſare ab omni. R. 1. *Diſt*: *Conſ*: ergo poteſt ceſſare ab omni diſtributivè ſumpta, *Tranſ*: ab omni collectivè ſumpta *Neg*: ſicut, quòd nullus ſit aſſignabilis oculus è duobus, quo non poſſit abſolutè carere Petrus, non ſequitur illum poſſe carere omni oculo collectivè ſumpto, id eſt, utroque ſimul, ſed tantùm ſequitur, illum poſſe carere omni oculo ſumpto diſtributivè, id eſt, quolibet ex duobus ſumpto ſeorſim, & determinatè. R. 2. *Neg*: *Antec*: & dico: Angelum non poſſe ceſſare à cognitione ſui, DEI, & ſpecierum ſuarum intelligibiliũ. Ratio primi eſt: quia nullum objectum eſt intimiùs præſens Angelo, quàm propria ſua eſſentia: ergo ſi aliquod objectum ad cognitionem ſui allicit, & neceſſitat, hoc neceſſitat. *Præterea*: quia, ut brevi dicetur, Angelus cognoſcit neceſſariò ſuas ſpecies intentionales, atqui eſſentia Angeli habet rationem ſpeciei, per quam Angelus cognoſcit ſeipſum: non enim cognoſcit ſe per ſpeciem diſtinctam, & ſuperadditam, ſed per ſuam eſſentiam, ut dicetur Q. 5. art: 2. ergo etiam cognoſcit ſeipſum neceſſariò. *Adhuc*: quia ſi Angelus poſſet ceſſare ab omni cognitione ſui, non poſſet deinceps unquam ſe liberè applicare ad ſeipſum cognoſcendum, quia, ſi ceſſat ab omni cognitione ſui, ceſſat etiam ab omni actu voluntatis circa ſe, cùm nihil volitum & incognitum; aut ergo poſtea, cùm operari circa ſe vellet, inciperet ab actu voluntatis; & hoc non: quia actus voluntatis ſupponit actum cognitionis de ſuo objecto; vel inciperet ab actu intellectûs, & hoc etiam non: quia intellectus non eſt formaliter liber, neque poteſt determinari à ſeipſo. *Amplius*: Volitio, quâ Angelus vult cognoſcere ſeipſum, dependet à priori à cognitione, quâ Angelus cognoſcit ſeipſum, quia omne volitum, præcognitum; ergo non poteſt viciſſim cognitio Angeli, quâ cognoſcit ſeipſum, dependere à volitione libera Angeli: quia ſic daretur prioritas mutua in eodem genere; ergo non eſt libera, ſed neceſſaria. *Denique*: cognitio ex ſuo genere eſt prior, quàm volitio; nihil enim, ut ſæpe dictum eſt, volitum, quin præcognitum; inter ipſas autem cognitiones Angeli datur aliqua omnium prima, & quidem prima per ſe, & naturâ ſuâ: nulla autem alia cognitio congruentiùs ſtatui poteſt omnium prima, quàm ea, quâ Angelus cognoſcit ſeipſum (ordo enim cognitionum ſequitur ordinem objectorum: objectum autem primarium, & motivum reſpectu Angeli eſt propria ipſius eſſentia, ut conſtat ex Q. 3. art: 2. ad 2.) cognitio autem omnium prima eſt neceſſaria, non libera, cùm non poſſit procedere ex volitione libera, imò ex nulla ſimpliciter volitione, quandoquidem prima cognitio eſt prior primâ volitione; ergo cognitio, quâ Angelus cognoſcit ſeipſum, eſt neceſſaria, non libera. Ratio ſecundi eſt: quia Angelus ex dictis neceſſariò cognoſcit ſemper aliquid, ſaltèm disjunctivè hoc vel illud, imò neceſſariò, & ſemper cognoſcit ſeipſum, ut etiam jam dictum eſt; atqui cognoſcendo ſeipſum (idem eſt de alijs) cognoſcit ſe eſſe opus DEI, adeóque indirectè cognoſcit DEUM, ergo. Quod etiam dicendum de ijs rebus creatis, cum quibus ſubſtantia Angeli connectitur, cognoſci ſcilicet illas ſemper, & neceſſariò (indirectè tamen) ab Angelo cognoſcente ſeipſum, quia cognoſcendo ſeipſum intuitivè, & comprehenſivè, cognoſcit neceſſariò omnes terminos, ad quos refertur, vel cum quibus connectitur. Ratio tertij eſt: quia non omnis cognitio ſpecierum poteſt eſſe libera: omnis enim cognitio libera dependet à volitione libera; volitio autem libera ſupponit ſuum objectum aliquomodo jam præcognitum, adeóque volitio libera cognoſcendi ſpecies præſupponeret jam aliquam cognitionem ſpecierum, & ita vel daretur proceſſus cognitionum in infinitum, vel aliqua cognitio ſpecierum præſupponeret ſeipſam, quod utrumque implicat; ergo aliqua cognitio ſpecierum eſt neceſſaria. 2. quia aliàs non poſſet Angelus deinceps ſe liberè determinare ad hæc vel illa objecta ſibi extranea cognoſcenda: nam ut velit, hoc ipſo jam debet objectum illud aliquomodo ſaltem confusè cognoſcere: debet enim ſcire hujus, vel illius objecti cogitationem eſſe poſſibilem: aliàs imprudenter illam vellet elicere, imò vellet incognitum: atqui, ſi ceſſaret ab omni ſpecierum cognitione, nè quidem confuſam objecti ullius ſibi extranei haberet cognitionem: ſi enim haberet, aut illa eſſet neceſſaria, aut libera; ſi neceſſaria, ergo etiam aliqua cognitio, ſaltèm confuſa, ſpecierum erit neceſſaria, quod negas; ſi libera; ergo rurſum ſupponet aliam cognitionem confuſam, de qua iterum redibit eadem quæſtio, ſitne neceſſaria, an libera. Videt itaque Angelus ſemper ſuas ſpecies, & per illas, ac in illis indirectè, & abſtractivè (& conſequenter imperfectè) objecta illarum, & cogitationes, quas vi ipſarum de unoquoque objecto poteſt elicere. Quâ cognitione ſemper præſente, applicat ſe poſtea Angelus pro libitu ad utendum hâc, vel illâ ſpecie, ad hoc, vel illud objectum, directè, intuitivè, & perfectè cognoſcendum: Per quod

etiam

etiam patet, hanc secundam cognitionem non esse superfluam: nam licèt Angelus cognoscendo species, cognoscat simul per species, tanquam per medium *quod* omnia objecta, quorum sunt species, ista tamen cognitio non est tam perfecta, quàm illa, quà cognoscuntur eadem objecta per easdem species, tanquam per medium *quo*: quia hęc cognitio est directa, immediata, intuitiva: altera indirecta, mediata, abstractiva; nunquam autem indirecta est ita perfecta, & clara, quàm est directa; aliàs visio, quà reflexè cognoscitur visio beatifica, & per illam indirectè ejus objectum, nimirum DEUS, æque perfectè, & clarè repræsentaret DEUM, atque ipsa visio beatifica, & consequenter æquè beatificaret, atque illa; quod nemo facilè dixerit, nec dici posse, suo loco à nobis ostendetur.

II. Licèt Angelus non continuò cognosceret seipsum, & suas species, adhuc posset postea determinari ad cognoscendum se, & alia, quia posset determinari extrinsecè à DEO, vel ex connexione specierum, vel ex occurrentia objecti, ut si unus Angelus dicat Alteri: *ego modò cogito de me*, tunc alius audiens, ab hac occurrentia posset excitari ad cogitandum similiter de se, ergo ratio superiùs facta non subsistit. ℟. *Neg: Assumpt: cum probat*: Ratio primi est: tum, quia non est refundendum in solum DEUM, tanquam in causam, quod refundi potest in causas naturales secundas: tum, quia hinc sequitur omnes cogitationes Angeli fore necessarias, quod est incredibile. *Prob: sequela*: nam primò illa cogitatio, ad quam determinaretur Angelus à DEO, & quam adversarij vocant primam, esset necessaria, sed etiam aliæ: quia, quando Angelus applicatur ad cognitionem alicujus rei, eo ipso cogitat de omni re, quæ cum objecti illius cogitatione habet connexionem necessariam; ergo, si prima applicatio ad cogitandum est necessaria, tota cogitatio erit talis. Ex quo ulteriùs sequeretur, nullam inconsiderationem posse imputari Angelo, cùm considerare non sit in ejus potestate, quod est contra Theologos docentes, Angelum peccare ex inconsideratione. Præterea sequeretur, eum non abijcere liberè illam cogitationem, ad quam est determinatus à DEO, quod est absurdum. *Prob: sequela*. Vel Angelus illam abijceret eliciendo aliam, vel illam purè omittendo; non primum: quia non est in potestate Angeli applicare se liberè ad aliam cogitationem, cùm & prima cogitatio, & omnis alia, quæ ex vi primæ oriri potest, sit necessaria, ut dictum est: non secundum: tum, quia Angelus juxta Adversarios non est liber ad cogitationem illam eliciendam; ergo nec ad omittendam: tum, quia Angelus non potest omittere, & abrumpere liberè ullam cogitationem, nisi interveniente aliquo actu voluntatis imperante omissionem huiusmodi cogitationis; actus autem voluntatis novus non potest haberi sinè nova cogitatione intellectûs, & hic non est in potestate Angeli; ergo. Denique cogitationes dæmonum pessimæ sunt; ergo ad illas non possunt dici præmoveri à DEO. Ratio secundi est: quia una species non repræsentat alias, aut omnia objecta aliarum, neque connectitur cum omnibus alijs speciebus, adeóque una non poterit determinare *Angelum* ad cognitionem omnium aliarum. Deinde: vel illâ specie cognitâ necessariò excitatur in Angelo connexio omnium specierum aliarum, & sic, cùm Angelus saltèm unam speciem indeterminatè acceptam semper debeat actu cognoscere juxta hos Adversarios, sequitur Angelum semper debere cognoscere omnes, quod intendimus: vel liberè, & sic priusquam liberè cognoscat alias species, debebit adesse aliqua cognitio omnium specierum, cùm nihil volitum, quin præcognitum, & de hac iterum redibit quæstio, an sit libera, an necessaria? si libera, procedetur in infinitum; si necessaria, datur ergo in *Angelo* cognitio necessaria omnium specierum. Denique ipsa hæc species (vocemus illam A) quam per te modò cognoscit Angelus, & per cujus cognitionem determinatur ad cognoscendas alias, vel cognoscitur necessariò vel liberè. Si liberè; ergo propriori, quàm illam liberè cognosceret, præcessit aliqua cognitio de hac specie, vel ejus cognitione possibili, & hæc cognitio fuit necessaria, nè procedatur in infinitum; ergo Angelus pro illo priori habuit cognitionem necessariam speciei *A*; ergo etiam aliarum, cùm non sit major ratio. Si necessaria; ergo etiam alias cognoscit necessariò. Ratio tertij est: quia Angeli non possunt determinari aliter ab objectis, nisi vel sumant ab ijs species, vel objecta per se immediatè concurrant ad cognitionem, quorum neutrum contingit, ut Q. sequente dicetur. Præterea, cùm occurrentia hujus, vel illius objecti sit fortuita respectu Angeli, sequetur saltèm, ipsum non posse determinari ad aliquid cognoscendum nisi fortuitò. Deinde, non omne objectum occurrens est tale, ut possit Angelum determinare ad cognitionem cujuscunque objecti, sed summùm tantùm ad aliquorum, cum quibus habet specialem connexionem. Denique, vel Angelus cognoscit objectum occurrens necessariò, vel liberè, si necessariò, cur non etiam species, & seipsum sibi præsentem intimè sic cognoscit? si liberè; ergo priusquam cognoscat, debebit illud aliquomodo cognoscere; quomodo autem, nisi in sua specie? ergo debebit præcognoscere species omnium objectorum, quæ possunt occurrere. *Contrà adhuc:*

III. Si *Angelus* necessariò, & semper cognoscit seipsum, & suas species, ve hoc facit actu unico, vel pluribus. Non unico: quia, cùm species saltèm memorativæ relictæ ex actibus præteritis possint semper augeri in infinitum, deberet etiam augeri illa cognitio; non potest autem idem simplex actus augeri extensivè, ut modo plura, modò pauciora repræsentet. Non pluribus: quia sicut cogitationes *Angeli* multiplicabuntur per æternitatem in infinitum, ita species ex ijs relictæ; ergo, si singulas species cognoscit Angelus actibus singulis multiplicabuntur actus in infinitum: est autem incredibile Angelum tot posse simul actus habere; ergo. *Conf*: si *Angelus* necessariò sic semper cognosceret, afficeretur tædio ex illa cogitatione. ℟. Angelum se, & species congenitas probabiliter cognoscere actu unico, quia licèt sint entitates distinctæ, possunt tamen unum objectum adæquatum conflare, & per modum unius principij adæquati objectivè in eundem actum influere. Alias verò species, videlicet memorativas, quas successu temporis Angelus acquirit, probabiliter illum cognoscere per actus distinctos. Nec obstat illa multiplicatio actuum successiva, cùm illam admitti debere, probent rationes conclusionis. *Ad Conf: Neg: sequ:* cùm enim illa cogitatio sit naturalis, & necessaria Angeli perfectio, & quasi fundamentum omnium aliarum cognitionum, quas elicere potest, potiùs illâ gaudet Angelus, & delectatur, quàm ut tædio afficiatur. Quòd autem nos tædio afficiamur ex eadem cogitatione diu continuata, id oritur, vel quia eidem rei inhærendo fatigamur, vel quia per illam cogitationem impedimur, nè ad alia jucundiora, aut utiliora cogitanda transeamus; & quia insuper illa cogitatio necessaria nobis non est ad alia, quæ cogitare vellemus, quorum nihil locum habet in Angelis. Instantia est in DEO, qui tametsi seipsum absque intermissione cognoscat, nequaquam tamen ob dictas rationes, tædio afficitur.

IV. *Augusti*: l. 4. in Genes: ad lit: c. 32. ait: *Angelum cuncta, quæ voluerit, simul notitiâ facillimâ comprehendere.* Et c. 33. *omnia*, inquit, *mens simul Angelica potest, quæ sigillatim per ordinem causarum connexarum sermo distinguit*; ergo Angeli possunt simul cognoscere omnia à se absolutè cognoscibilia. *Conf*: *Angelus* potest tot actus recipere, & efficere, quot habet species, cùm neque actus inter se habeant repugnantiam, neque in potentia sit minor capacitas ad illos omnes simul recipiendos, quàm ad ipsas species. Deinde, intellectus *Angeli* concurrit ad cognitionem cum specie, tanquam causa partialis; causa autem partialis tot potest producere effectus, quot diversas habet concausas partiales, nisi vel agendo debilitetur, vel à principio dependeat, quod causat defatigationem in operante, quod locum non habet in Angelis (hinc lumen potest tot species visuales producere, quot cum eo objecta concurrunt per modum concausarum partialium) ergo &c. 2. Species intellectuales sunt agentia necessaria, ergo in intellectu positæ necessariò concurrunt ad cognitionem, & consequenter tota collectio specierum in Angelo necessariò concurret ad omnium ab ipso cognoscibilium cognitionem. ℟. Augustinum intelligendum in sensu morali, non in rigore physico, *Angelos* nimirum posse celerrimè ab una cognitione ad alteram se transferre. Unde idem *August*: l. 8. in Genes: ad lit: c. 20. & 25. Et l. 9. c. 14. in fine docet, *Angelos* secundùm varias cognitiones per tempora moveri. Vel intelligi potest *August*: de cognitione comprehensiva, posse scilicet *Angelum* simul, & eâdem cognitione cognoscere omnia, non quidem omnia simpliciter, sed omnia, quæ ad rei comprehensionem pertinent, quæ nos non nisi distinctis cognitionibus cognoscere possumus. Denique ad salvandam sententiam *Augustini* satis est, quòd vel omnes *Angeli* simul sumpti, vel aliquis illorum, v. g. supremus omnium, cognoscat omnia simul à se cognoscibilia, licèt id non possint singuli. *Ad 1. Conf*: ℟. *Neg: alt: part: antec:* posse scilicet *Angelum* tot simul actus, & cognitiones rerum producere, quot habet congenitas species. Ratio patet ex dictis pro Conclusione. *Ad Prob: Dist: assumpt:* causa partialis potest tot effectus producere, quot diversas habet concausas partiales, si eadem causa partialis influat per seipsam verè, & immediatè cum singulis concausis Neg: cum enim, ut suppono, illius causæ partialis efficacia sit limitata, necessariò virtus ejus minuitur, si se impendat pluribus, Sic Petrus potens portare libras decem, si cum altero portet pondus librarum viginti, non potest simul juvare alios in portando, licèt cum primo tantùm partialiter concurrat. Si eadem causa partialis non influat per seipsam verè cum singulis concausis, sed tantùm denominativè, ratione diversarum formarum, & virtutum, quas sustentat Conc: tali enim casu causa partialis non confert specialem activitatem, sed tantùm sustinet diversas formas, quæ sunt adæquatum principium *Quo* agendi; unde, si hæ multiplicentur, poterunt etiam actiones multiplicari. Cùm ergo intellectus *Angeli* per seipsum verè cum singulis speciebus debeat concurrere, necessariò minuitur illius virtus, si plures simul actus efficiat. *Ad* illud de lumine, nego primò suppositum, videlicet, quòd lumen producat species visuales rerum, tanquam causa inadæquata, cùm objectum sit principium adæquatum ip-

ipsarum. Sed datò, quòd producat, disparitas adhuc est: quia non idem lumen producit species visuales cum objectis omnibus, sed una pars luminis cum uno, alià cum alio objecto. Idem autem intellectus angelicus deberet concurrere cùm singulis speciebus, & ad omnes cognitiones simul. *Ad* 2. &. species sunt agentia necessaria simpliciter, Neg: ex suppositione, quòd adsint omnia ad agendum necessaria Conc: inter hæc autem necessaria in Angelis est etiam libera voluntatis determinatio: nam species subordinatur intellectui, sicut habitus potentiæ, intellectus voluntati.

QUÆSTIO SEXTA.

DE

MEDIO COGNITIONIS ANGELICÆ,

SEU DE SPECIEBUS INTELLIGIBILIBUS

ANGELORUM.

ARTICULUS I.

An Angelus ad intelligendum indigeat speciebus sibi superadditis?

Resp: indigere. Probatur: quia intellectus Angelicus non est se solo completus ad cognoscenda quæcunque objecta à se alioquin cognoscibilia, sed indiget concursu objecti; atqui non omne objectum potest concurrere immediatè, & per suammet essentiam, ut patebit ex Articulis sequentibus; ergo debet concurrere per aliud, nimirum per sui speciem. *Major Prob:* 1. ex recepto illo axiomate: *ex objecto, & potentia paritur notitia;* quo significatur, ad quamvis cognitionem debere duo concurrere, potentiam cognoscitivam, puta intellectú, visum, auditum &c. & præterea objectum, quod cognoscitur. 2. Intellectus humanus non est se solo, & sine concursu objecti completus ad intelligenda quælibet objecta, ut suppono ex Animastica; similiter cum intellectu Divino concurrit ratione nostrà Essentia Divina per modum objecti intelligibilis ad cognitionem; ergo idem dicendum de intellectu medio, seu angelico; cùm non possimus de intellectibus intermedijs judicare, nisi per aliquam proportionem ad extrema. 3. Ideo intellectus humanus, cæteraque potentiæ cognoscitivæ indigent determinari per concursum objecti, quia sunt ex se indifferentes ad hæc, illave objecta cognoscenda; sed eadem ratio est de intellectu Angelico; ergo &c. 4. Solus DEUS est actus purus physicus, continens in se perfectionem physicam omnium rerum creatarum; ergo etiam ille solus est actus purus intentionalis, & intelligibilis, continens omnem intelligibilitatem omnium objectorum intelligibilium; atqui si intellectus Angeli se solo esset completus ad intelligenda quæcunque intelligibilia, tunc & ipse contineret intelligibilitatem omnium intelligibilium: quia esset per suam essentiam species intentionalis omnium; per speciem autem sui fiunt res actu intelligibiles; ergo &c. 5. (& est confirmatio præcedentis argumenti) ad hoc, ut DEUS contineat se solo perfectionem entitativam omnium creatorum, requiritur in genere physico ex parte DEI perfectio, & essentia infinita; ergo etiam, ut contineat se solo per suam essentiam perfectionem intentionalem, seu intelligibilitatem, & rationem speciei intentionalis omnium objectorum, requiritur similiter in genere intentionali perfectio infinita; atqui intellectus Angeli in nulla ratione potest esse infinitus: quæ enim ratio, vel fundamentum tribuendi tantam excellentiam Angelo? ergo &c. 6. Nulla substantia potest perfectè per seipsam repræsentare aliam, nisi illam formaliter, vel eminenter contineat, hoc est, nisi

vel illi sit perfectè similis in natura, vel sit causa illius; atqui Angelus se solo sumptus nec est perfectè similis omnibus rebus ab ipso cognoscibilibus, ut per se patet, neque est causa omnium illarum, ut etiam constat: ergo &c. *Major. patet inductione*: cur enim, bos v. g. non repræsentat perfectè per se ipsum hominem, nisi, quia nec in se continet perfectam hominis similitudinem, neque est causa ipsius? è contrà, quare imago genuina Petri repræsentat perfectè lineamenta Petri, vel essentia Divina ipsummet Petrum, & alia quælibet creata, nisi, quia hæc est causa omnium creatorum, illa verò perfectam habet similitudinem cum lineamentis Petri? Dixi: *nulla substantia*: nam aliud est de certo aliquo accidente, v. g. de specie impressa superaddita, quam nos admittimus, quæ repræsentat rem, licèt nec sit eius causa, nec illi perfectè assimiletur: disparitas enim est: quia species accidentalis à natura primariò ordinatur ad hoc, ut sit instrumentum objecti, suppleátque concursum illius; ad instrumentum autem non requiritur, ut contineat perfectionem ejus, cujus est instrumentum: substantiæ autem non ordinantur à natura, ut serviant alijs rebus, ad modum instrumenti intentionalis, concurrendo objectivè locò ipsarum ad cognitionem ipsarum; adeóque, ut sint medium, quo cognosci possint alia, oportet, quòd hoc habeant ex vi suæ specialis perfectionis, continentis perfectiones rerum aliarum, cùm alius modus, quo hoc præstent, non sit perceptibilis. Unde & DEUS per suam essentiam cognoscit alia, quia ratione suæ eminentis perfectionis eas continet. 7. (& est rursum confirmatio argumenti præcedentis) una causa non potest supplere in causando vicem alterius, nisi aliquomodo perfectionem ejus contineat; ergo neq; substantia, vel intellectus Angeli causando objectivè, potest supplere vicem cujuscunque objecti, nisi eius perfectionē non contineat autem formaliter, neque eminenter, ut dictum est: ergo &c. 8. Quia causa debet continere suum effectum, atqui cognitio, quæ est effectus intellectûs angelici, est similitudo sui objecti; ergo, si intellectus angelicus se solo est causa sufficiens omnium suarum cognitionum, debet continere similitudinem omnium objectorum à se cognoscibilium; atqui non continet, cùm neq; contineat formaliter, neque eminenter ex dictis, ergo &c.

Sed contrà I. Ut Angelus cognoscat, sufficit præsentia objecti; ergo non est opus concursu objecti, vel specie. *Conf:* Angelus, ut cognoscat, indiget propinquitate objecti, ut patet ex Job: 1. ubi, cùm Diabolus dixisset, se circuisse terram, interrogatur: an consideraverit Job servum DEI? Quo indicatur, dæmonem non fuisse cogniturum, quid ageret Job, nisi ei præsens fuisset. *Atqui* non indigeret, si haberet species illius in se; ergo non habet. ℟. *Neg: antec:* Ratio, præter dicta, pro conclusione est: quia per præsentiam objecti, vel præcisè intelligitur existentia objecti in rerum natura, vel indistantia aliqua secundùm locum. Primum non sufficit: quia aliàs Angelus necessariò cognosceret simul omnia actu existentia; imò nec requiritur: quia abstractiva cognitio (qualem ex suprà dictis etiam habent Angeli) non pendet ab existentia objecti, sed abstrahit ab illa. Secundum similiter nec requiritur, nec sufficit. Non requiritur: quia experientiâ patet cognosci per intellectum res loco distantes, imò simpliciter non existentes. Non sufficit: quia iterum sequeretur, Angelum necessariò cognoscere omnia à se indistantia, quod falsum esse patebit ex dicendis Artic: 3. *Nec dicas*, sufficere quidem indistantiam objecti, sed unà cum actu voluntatis, quo velit rem præsentem cognoscere. *Contrà* namque est: quia vel pro priori, quàm Angelus velit cognoscere, cognoscit rem præsentem, vel non cognoscit; si cognoscit; ergo non prærequiritur applicatio voluntatis, sed est cognitio necessaria; si non cognoscit, ergo vult aliquid non præcognitum. *Ad Conf: ℟. Neg: antec: ad Prob:* Dico: Scripturam loqui modo humano, quod gestum est, modo angelico, ut meliùs percipiatur ab hominibus: dicuntur enim Angeli circuire terram cognitione, successivè cognoscendo, quæ in diversis terræ partibus geruntur, quia licèt habeant omnes species simul, non tamen cognoscunt omnia simul. Aut certè circumeunt Angeli etiam propriè per motum localem terram, ut varias operationes in animis hominum, vel immediatè per suggestiones, vel mediantibus corporibus exerceant, quandoquidem eas exercere in distans non possunt, & occasione illarum accipiunt novas cognitiones experimentales, non autem, quod per se ad cognitionem objecti indistantiâ locali egeant.

II. Species ad hoc maximè ponitur, ut objectum fiat præsens in esse intelligibili; sed hoc non præstat species: quia hæc vel imprimitur ab objecto, ut in visu, & tunc supponitur objectum præsens, non autem fit præsens per speciem; vel imprimitur ab alia causa, absente objecto, & sic etiam non facit objectum præsens, cùm res non fiat præsens, nisi ut singularis, species autem impressa ab alio, quàm ab objecto, non possit rem repræsentare, ut singularem, sed ut universalem; ergo frustra ponitur species. ℟. 1. *Neg: Min: & Dist: primam partem antec:* species impressa ab objecto, non facit, sed supponit objectum præsens entitativè, & aliquà ratione, Conc: supponit objectum præsens intentionaliter, & sufficienter. Neg:

objectum

objectum enim debet coinfluere cum potentia in cognitionem, adeóque esse indistans à cognoscente; impressio autem speciei non supponit objectum ita intimè præsens, ut patet in objecto visûs. R. 2. species, quæ imprimitur ab objecto, supponit objectum præsens ad determinandam cognitionem, & efficiendam speciem; Conc: ad efficiendam per se visionem, Neg: species enim quædam, quæ imprimuntur ab objectis, possunt produci per medium, ut patet in speciebus visibilibus, cognitio non item, cùm medium, utpote non vitale, sit incapax recipiendæ cognitionis vitalis; præterea cognitio terminari potest ab objecto distante, ut iterum patet in visione, non autem produci ab objecto distante, adeóque non eadem præsentia sufficit ad cognitionem producendam, quæ sufficit ad eam terminandam, vel ad speciem producendam. *Ad alteram partem antecedentis* R. *Neg: assumpt: cum minore Probat:* hoc enim merè dicitur, non probatur.

III. Ut voluntas tendat in suum objectum, non requiritur, ut objectum per se, vel per aliud à se impressum influat in actũ voluntatis; ergo idem dicendum de actu intellectûs. *Conf:* corpora sublunaria non concurrunt per qualitates distinctas cum agentibus naturalibus materialibus, nimirum corporibus cælestibus, ad ipsorum operationes; ergo nec objecta cum intellectu angelico ad ipsius operationes, per species distinctas. 2. Angelus est efficacior in cognoscendo, quam ignis in comburendo, sed ignis, ut comburat, non indiget sibi uniri combustibile, sive per se, sive per qualitatem vicariam: ergo neque Angelus, ut cognoscat, indiget sibi uniri objectum cognoscibile per se, vel per speciem vicariam. 3. Intellectus Angeli est perfectior, quàm potentię agentium naturalium, sed multorum agentium naturalium potentiæ non indigent concursu objectorum, ergo neque intellectus Angeli. R. *Neg: Conf:* Disparitas est 1. Quia intellectus tendit in objectum, assimilando, & repræsentando illud, cùm autem ipse se solo non contineat perfectam similitudinem objectorum à se distinctorum, non potest etiam se solo eam cognitioni imprimere, sed debet concurrere objectum, quod sui similitudinem in cognitionem transmittat. Voluntas autem non agit per assimilationem, sed ad modum cujusdam impulsûs: sunt enim actus voluntatis quoddam pondus inclinans voluntatem ad objectum, vel removens ab objecto, ad quod sufficit objectum esse præsens per cognitionem, repræsentantem bonitatem, vel malitiam objecti, quæ bonitas vel malitia est tanquam causa impulsiva voluntatis, mediâ cognitione. 2. quia voluntas supponit objectum præsens per cognitionem, à quo proinde excitari potest, & mover tanquam à fine, licèt objectum nihil de cætero efficiat: intellectus autem non habe objectum intentionaliter præsens, nisi vel per speciem, vel per immediatum concursum objecti. *Ad 1. Conf:* R. vel effectus, quos producunt corpora cælestia, continent in se hujusmodi perfectiones, quas accipere sufficienter possunt ab illis solis, vel quas necesse est simul accipere à sublunaribus. Si primum *Conc: antec: Neg: Conf:* Disparitas hæc ipsa est: quia tales effectus non continent ullas perfectiones, quas accipere necesse est à sublunaribus; cognitio verò Angeli continet perfectionem, nimirum similitudinem objecti, quam accipere non semper potest à solo intellectu, ut dictum est. Si alterum, tunc *negatur antec:* Ratio est eadem: quia, cùm causa adæquata debeat continere omnem perfectionem inexistentem effectui, supponantur autem tales effectus continere perfectiones quasdam, quas non continent corpora cœlestia, necesse erit, ut in illos præterea influant, vel per se, vel per qualitates vicarias corpora sublunaria; sicut, quia cognitiones quædam Angeli continent aliquas perfectiones quas non continet intellectus ipsius se solo, oportet, quòd præterea in illas objecta influant. *Ad 2.* R. 1. *Neg: Min:* nam, licèt non sit opus, ut agens, v.g. ignis, uniatur passo combustibili per modum formæ, vel subjecti, debet tamen uniri per certam vicinitatem localem, & passi dispositionem. R. 2. *Neg: Conf:* quia ignis comburens, & lignum combustibile habent se ut agens, & passum; non requiritur autem, ut agens uniatur passo, nisi quando actio est immanens, qualis non est combustio: potentia autem intellectiva, & objectum intelligibile sunt agens unicum; non essent autem unum, nisi per aliquam subordinationẽ uniantur inter se, sive jam imẽdiatè, sive per speciem: neque ad hànc unionem, vel subordinationem sufficit præsentia localis, aut existentia in rerum natura, ut suprà in R. ad 2. dictum est. Præterea, objectum est actus, seu forma potentiæ intellectivæ: est enim ratio determinans intellectum ad hoc potiùs, quàm aliud objectum cognoscendum; actus autem, & forma agentis debet aliquomodo uniri agenti, cùm nihil agat, nisi in quantum est actu, seu habens actum, & constituta per actum: combustibile verò non est actus, & forma ignis agentis, sed passum, quod non est opus uniri agenti, cùm agens non agat, in quantum est in potentia, sed quantum in actu. *Ad 3. Neg: Conseq:* quia licèt intellectus Angeli pluribus indigeat adminiculis, quàm quædam aliæ potentiæ, quia tamen ordinatur ad actum longè perfectiorem, quàm aliæ potentiæ, ideo adhuc illis est perfectior.

I V. Repræsentare omnia alia à se per suammet substantiam non est perfectio infinita: ergo non est neganda Angelo, qui est intellectivum, simúlque intelligibile perfectum. *Conf:* Quia aliàs Angelus erit quasi naturà suà cœcus, cùm ex se non sit proximè potens ad videndum, neque etiam habeat vim naturalem obtinendi species omnium objectorum; ergo. 2. Intellectus vel substantia Angeli potest infinita intelligere, licèt illorum perfectiones non contineat; ergo etiam poterit esse medium, seu species intelligibilis illorum, quin illa contineat. R. 1. *Neg: antec:* Posse enim repræsentare omnia alia per se ipsum, arguit in Angelo continentiam omnium rerum aliarum à se intelligibilium, non potest autem illas continere, nisi sit perfectionis simpliciter infinitæ: tum, quia res ab Angelo intelligibiles, earúmque perfectiones sunt multiplicabiles in infinitum, tum, quia si *A*ngelus eminenter omnia alia (quæ sunt infinita) contineret, posset illa omnia, adeóque infinita, efficere, quod arguit virtutem, & ex consequenti, essentiam infinitam. R. 2. *Transmiss: antec: Neg: Conf.* nam etiam comprehendere *A*ngelum superiorem noo est perfectio infinita, & tamen meritò negatur inferiori *A*ngelo. *Ad 1. Conf: Neg. sequ: antec:* cœcus enim non est, qui caret speciebus, sed qui caret potentiâ proximâ ad illas recipiendas; hàc autem non caret Angelus, imò potentiam habet non capacem tantùm, sed etiam exigitivam specierũ. *Ad 2.* Disparitas est: quia intellectus, & substantia *A*ngeli non agunt vice objectorum: unde non est necesse, ut eorum perfectiones eminenter contineant, sed agunt nomine suo, in quantùm sunt tale agens naturale, ac proinde sufficit, ut suam propriam perfectionem contineant.

ARTIC. II. *An Angelus ad intelligendum se ipsum indigeat speciebus superadditis?*

R*Esp. Non indigere. Prob. 1.* quia species intentionales, cùm sint objecti vicariæ, non sunt necessariæ, nisi, quando objectum est absens, vel improportionatum ad concurrendum, sed *A*ngelus neque est absens à se ipso, ut per se patet, neque improportionatus ad coinfluendum in cognitionem sui, cùm sit ens spirituale, & ejusdem ordinis cum cognitione, aliunde verò nihil obstet, ut constabit solutione argumentorum; ergo &c. 2. Quælibet res per hoc est proximè intelligibilis, quòd sit abstracta à materia, & certo modo (qui A. 3. explicabitur) unicum cum intelligente, sed substantia Angeli, utpote penitus immaterialis, & incorporea, est per se ipsam abstracta à materia, & vel maxime unum secum ipso intelligente; ergo est per se ipsam proximè intelligibilis, adeóque non est opus specie. *Major prob:* tum, quia rem esse proximè intelligibilem, idem est, quod rem esse proportionatam proximè ad coinfluendum cum intellectu in cognitionem sui: hoc ipso autem, quòd res sit abstracta à materia, & unum cum intelligente, jam nihil deest proportionis ad hunc coinfluxum, cùm ad illum præstandum nihil defuerit, nisi vel diversitas ordinis, nimirum materialitas rei, & immaterialitas cognitionis, vel unitas objecti cũ intellectu, quæ ad coëfficiendum eundem effectum cognitionis requiritur, ut infrà dicetur: tum, quia esse proximè intelligibile, est esse proximè cognoscibile modo immateriali, & indivisibili: nam per hoc differt objectum sensibile ab intelligibili, quà tali, quòd illud cognoscatur divisibiliter, hoc verò indivisibiliter; eo ipso autem, quòd abstrahatur res à materia, quæ est radix divisibilitatis, uniatúrque potentiæ cognoscitivæ indivisibili, qualis est intellectus, abstrahitur à divisibilitate, & fit modo indivisibili cognoscibile: tum denique, quia objectum respectu intelligentis habet se ad modum formæ: nam, sicut forma recipitur in materia indifferente, & indeterminata ad quidlibet, eamque determinat, & facit cum ipsa unum, sic objectum attrahitur, & apprehenditur ab intelligente ad intellectum, determinatque illum, ex se indifferentem ad quidlibet cognoscendum, facítque unum cum ipso intentionaliter, juxta illud Philosophi de Anima: intellectus intelligendo fit quodammodo omnia; hoc ipso autem, quòd objectum, v.g. lapis, qui secundùm suum esse materiale non poterat recipi in intelligente, & esse forma ipsius, abstrahatur à materia, & uniatur intelligibiliter intellectui jam est forma intelligibilis intellectûs, ergo &c. 3. Concurrere per se ipsum objectivè ad sui cognitionem ex nullo capite repugnat *A*ngelo; ergo concurrit defacto, cùm nihil obstet aliunde, & ita evitetur entium multiplicatio. *Antec: Prob:* tum negativè, quia nulla assignari potest hujusmodi repugnantia. tum positivè, quia talis concursus neque involvit perfectionem, neque imperfectionem repugnantem Angelo; non quidem imperfectionem, quia si Divina essentia per se ipsam concurrit objectivè ad visionem beatificam (ut probatum est Q. 6. de DEO uno art. 2.) sine imperfectione, cur ita concurrere imperfectio erit respectu *A*ngeli? Non etiam perfectionem: quia, si ex ratione perfectionis non repugnat *A*ngelo, ut immediatè per modum causæ principalis influat effectivè in suam cognitionem, quare repugnaret, ut sic influat in eandem per modum causæ objectivæ? præsertim, cùm non pauci Philosophi existiment etiam objecta quorundam sensuum, ut actûs, gustûs influere in sui sensationem objectivè per se ipsa,

ipsa, & absque intermedijs speciebus. 4. Sicut intellectivitas, seu vis activa intelligendi provenit ab immaterialitate, ut Q. 2. art: 4. probatum est, ita etiam intelligibilitas passiva; atqui res materiales sunt tantùm in potentia, & per aliud immateriales, in quantum scilicet ab eis abstrahi potest species intentionalis immaterialis, Angeli autem substantia est actu, & per seipsam immaterialis; ergo res materiales sunt tantùm intelligibiles in potentia, & per aliud, nimirum per speciem sui intentionalem, Angelus autem est (saltem à se ipso) intelligibilis actu, & per se ipsum. *Major patet*: Quia non minùs modus cognoscibilitatis passivæ proportionari debet modo essendi, quàm modus operandi, & cognoscendi: ergo sicut immaterialitas, quia involvit modum essendi perfectiorem, quàm sit modus essendi quorumcunque materialium, fundat modum operandi, & cognoscendi perfectiorem, quàm sit modus operandi, & cognoscendi conveniens quibuscunque materialibus, adeóque intellectualitatem; ita ob parem rationem eadem immaterialitas fundabit perfectiorem sui cognoscibilitatem, quàm sit quæcunque cognoscibilitas conveniens rebus materialibus; ergo, cùm etiam rebus materialibus conveniat intelligibilitas remota, sive in potentia, & per speciem superadditam, substantijs immaterialibus convenit intelligibilitas proxima, actu & per se ipsas, saltem respectu intellectûs proprij. 5. Ut forma agat, non refert, inhæreátne subjecto, an per se subsistat: si enim calor subsisteret per se, non minùs calefaceret, quàm defacto, cùm inhæret subjecto: ergo, si daretur species Angeli subsistens, posset per illam Angelus seipsum intelligere, non minùs, quàm defacto (juxta Adversarios) intelligat se per speciem sibi inhærentem, & sibi superadditam: atqui idem potest Angelus intelligere per suam substantiam, quod posset per illam speciem subsistentem, & substantialem: ergo &c. 6. Agens, ut agat, debet existere, & habere actu formam in se, sibique præsentem, per quam agit, sive, ut loquitur D. Thom: Q. 8. de verit: art: 6. omne agens agit, in quantum est actu existens, & secundùm quod est in actu: atqui intelligere est agere, ergo intelligens, ut intelligat, & debet actu existere, & habere actu in se formam, & sibi præsentem, per quam intelligit: atqui forma per quam intelligens intelligit, est objectum, quia est ipsissima ratio determinans se ipsâ intellectum de se indifferentem ad hanc speciem intellectionis: sicut lux, quia est ratio, cur sol luceat, est forma, & principium formale, per quam sol lucet; ergo intelligens debet actu habere in se, & sibi præsens objectum, atque adeò, si intelligens sit indifferens, ut habeat in se, sibique præsens objectum, vel non habeat, erit quoque indifferens ad intelligendum, & non intelligendum, & consequenter non poterit intelligere per se ipsum, & per suam essentiam, sed tantùm per aliud à se distinctum sibi adveniens, nimirum per objectum, vel eius speciem; è contrà verò, si intelligens per se ipsum, & suam essentiam habeat in se, & sibi præsens objectum, poterit illud per se ipsum intelligere sinè distincto aliquo superaddito; sed Angelus habet se per se ipsum sibi præsentem, & in se ipso; ergo poterit se per se ipsum intelligere sinè distincta specie superaddita. 7. Sicut se habet in genere entium DEUS, & materia prima, ita in genere intellectualium intellectus Divinus, & intellectus humanus: nam, sicut materia est pura potentia receptiva, & nihil potest per se ipsam agere, sed tantùm per formam physicam sibi superadditam, sic intellectus humanus nihil potest per se ipsum intelligere, sed tantùm per formas, seu species intentionales superadditas; & sicut DEUS in ratione entis est actus purus, & omnia per se ipsum agit, sinè ulla forma, & potentia activa superaddita; ita intellectus Divinus omnia potest per se ipsum intelligere, sinè ullis speciebus, seu formis intentionalibus superadditis; ergo etiam, sicut Angelus est medius in ratione entis inter DEUM, & hominem, ita intellectus angelicus in genere intellectualium erit medius inter divinum, & humanum; ergo poterit aliquid intelligere per seipsum, nimirum suammet substantiam, & sibi intrinseca, & aliquid per formas, seu species superadditas, nimirum objecta alia, ut art: 3. dicetur. 8. (& est confirmatio congruentiæ præcedentis) in genere entium datur triplex differentia: unum enim datur ens, quod est actus purus, ut DEUS; unum, pura potentia, nimirum materia; reliqua, partim actu, partim in potentia: ergo etiam in genere intelligibilium dabitur triplex differentia: DEUS, qui est purè actu ad omnia intelligenda, & consequenter omnia intelligit per se ipsum, & per suam essentiam; homo, qui est purè in potentia ad omnia intelligenda, & consequenter nihil intelligit per se ipsum, sed omnia per species superadditas; denique Angelus, qui est partim in actu ad intelligendum, nimirum respectu sui, partim in potentia, videlicet respectu aliorum, & consequenter se intelligit per se ipsum, alia verò per species superadditas. 9. denique, quia in substantia Angeli reperiuntur omnia, quæ requiri possunt ad speciem intelligibilem repræsentativam ipsius Angeli; ergo per suammet substantiam cognoscit se, tanquam per speciem. *Antec: prob*: quia primò Angelus est per se ipsum actu intelligibilis, cùm sit per se ipsum immaterialis, & spiritualis, non minùs, quàm species intelligibilis, quæ, quia est abstracta

à materia,

à materia, & immaterialis, facit rem, cujus est species, actu intelligibilem; deinde substantia Angeli est objectum proportionatum intellectui ipsius, cùm sit objectum proprium, & primò motivum ipsius, ut superiùs Q. 4. art: 2. ostensum est; præterea est intimè unita, & præsens suo intellectui, multò magis, quàm species accidentalis, cùm intellectus per modum proprietatis emanet ex substantia Angeli, secùs, ac species. Et quidem non solùm unitur intellectui per modum subjecti sustentantis, sed etiam per modum objecti informantis illum, quod est proprium speciei: quia, cum substantia Angeli non habeat tantùm rationem substantiæ, sed etiam propter immaterialitatem suam, rationem objecti per se intelligibilis: emanando ex se intellectũ, in quantum est substantia, emanat simul eundem, ut determinatum ad cognitionem sui, in quantum substantia Angeli est objectum per se intelligibile; sicut, si substantia aliqua esset simul albedo, vel species albedinis, potentia visiva, quæ emanaret ab illa substantia effectivè, emanaret simul ab eadem objectivè; sustentaretur ab illa, tanquam à subjecto, & simul informaretur, determinaretur, actuaretur ab illa tanquam ab objecto visionis. Denique Angeli substantia effectivè influit in cognitionem cum intellectu, quod ex communiori sententia ad speciem intelligibilem requiritur; atqui hæc habendo, habet substantia Angeli omnia ad speciem intelligibilem requisita (quid enim aliud adhuc restat?) ergo &c.

Quod de substantia Angeli dictum est, idem intelligendum de proprietatibus, potentijs, speciebus, accidentibus naturalibus Angelo intrinsecis, cognosci nimirum illa ab Angelo per se ipsa sinè speciebus distinctis: idem enim probant omnes ferè rationes allatæ. Proprietates verò Angeli non solùm cognosci possunt ab Angelo immediatè, & per se ipsas, sed etiam mediatè, & per substantiam Angeli. Ratio est: quia Angelus cognoscit suam substantiam comprehensivè, ut traditum est suprà Q. 5. art: 1. atqui, comprehendendo se ipsum, debet cognoscere omnia secum connexa, proprietates autem Angeli connectuntur cum substantia Angeli, ergo.

Sed contrà I. Id, per quod cognoscitur aliud, tanquam per speciem, est forma intellectûs; sed substantia Angeli non potest esse forma sui intellectûs, sed est potiùs subjectum illius; ergo non potest Angelus cognoscere se ipsum per suam substantiam. *Confirm:* Licèt substantia Angeli sit præsens, & unita intellectui Angeli subjectivè, seu per modum subjecti sustentantis intellectum, non est tamen illi præsens, & unita objectivè, seu per modum objecti determinantis, prout requiritur ad speciem; ergo non potest subire munus speciei: sicut, licèt anima nostra defacto in corpore sit præsens, & intimè unita intellectui suo, tanquam subjectum, à quo intellectus emanat, & sustentatur: quia tamen non est illi præsens per modum objecti determinantis, ideo non potest defacto se ipsam per suam substantiam cognoscere. 2. Species debet actuare intellectum verâ aliquâ & reali, licèt intentionali, informatione; non apparet autem, in quo genere causæ substantia Angeli possit actuare intellectum ejusdem. R. per quod cognoscitur aliquid, tanquam per speciem, est forma intellectûs intentionalis Conc: physica Neg: *Similiter Dist: Min:* Est igitur intellectus respectu substantiæ *Angeli* forma physica, & contrà substantia *Angeli* respectu intellectûs forma intentionalis, quia per modum objecti determinat illum ad talem cognitionem, & cum eodem coinfluit in illum, modo indicato in 9. probat: Concluſ: *Hinc patet ad priorem Confirm:* Ad instantiam de anima nostra disparitas est: quia anima nostra defacto in corpore non intelligit, nisi per conversionem ad phantasmata, & dependenter à sensibus, adeóque non intelligit defacto se ipsam per se ipsam: quod non urget in *Angelo*. *Ad 2.* R. *Neg: Min:* hoc ipso enim, quòd substantia *Angeli*, utpote immaterialis, identificet sibi has duas rationes, nimirum, quòd sit substantia intellectiva, & quòd sit objectum actu intelligibile, hoc ipso, inquam, in quantum est substantia intellectiva, emanat ex se, & per modum subjecti sustentat potentiam intellectivam; in quantum verò est objectum actu, & per se intelligibile, emanat eandem ex se, ut determinatam ad hanc specie cognitionem: & hoc sufficit, ut dicatur actuare intentionaliter intellectum, cùm actuatio, quâ species intelligibilis actuat intellectum, non sit aliud, quàm actualis determinatio & completio intellectûs ad hanc specie cognitionem.

II. Species debet proximè influere effectivè in cognitionem; atqui substantia *Angeli* non sic influit, etiam in sui cognitionem, sed tantùm remotè & mediatè, mediante scilicet intellectu; ergo non competit illi munus speciei, etiam respectu cognitionis sui ipsius. *Conf:* 1. Species subordinatur potentiæ in ratione determinativi, quia potentia, utpote indifferens ad cognoscendum quidlibet, est universalior, quàm species, quæ est determinata ad hanc specie cognitionem; atqui substantia *Angeli* non subordinatur suo intellectui, sed è contrà intellectus substantiæ, tanquam proprietas suæ radici, & principio; ergo idem, quod priùs. 2. Si substantia *Angeli* est per se ipsam actu intelligibilis, & potest esse sibi loco speciei impressæ; ergo eadem poterit per se ipsam terminare actionem intelligendi, & esse

esse loco speciei expressæ, cùm non requiratur major immaterialitas, vel actualior intelligibilitas pro specie expressa, quàm pro impressa. R. *Neg: Maj:* & dico, ad speciem, prout hæc abstrahit ab accidentali, & substantiali, sufficere, ut aliquomodo coinfluat cum intellectu in cognitionem, sive jam proximè, sive remotè: proximè, si sit species accidentalis, & inhærens; remotè, si sit substantialis, per se subsistens, & intellectum, cum quo coinfluit, ex se emanans, cujusmodi est species Angeli, quâ seipsum cognoscit, identificata substantiæ *A*ngeli, ut probatum est. Ratio ulterior est: quia gratis & absque fundamento requiritur influxus proximus, & immediatus ad omnem speciem. R. 2. influxum proximum dupliciter posse sumi: primò pro influxu, quem præstat causa, sinè adminiculo ullius instrumenti; & hoc sensu negatur omnem speciè debere influere proximè, prout dictum est. Secundò pro influxu, inter quem nullus mediat influxus distinctus alterius causæ, & hoc sensu permitto speciem debere proximè effectivè influere in cognitionem, quia omnis species sive accidentalis, sive substantialis, influit eâdem indivisibili actione in cognitionem, quâ intellectus, licèt pro priori ipse intellectus per aliam actionem emanet in aliquo casu ab illa substantiali specie, putà à substantia Angeli: sicut licèt DEUS pro priori influat in causas secundas producendo, & conservando ipsas, influit nihilominus proximè in omnes effectus ipsarum, quia eadem actio indivisibiliter est tam DEI, quàm causarum secundarum. *Eodem modo dicendum ad minorem. Ad 1. Confir:* R. *similiter Neg: Maj:* universaliter sumptam: aliquando enim species subordinatur potentiæ, quando scilicet species est accidentalis, & inhærens; aliquando potentia speciei, quando species est substantialis, & ipsam potentiam ex se emanans, ut patet aliquomodo in DEO, cujus essentia (quæ respectu intellectûs, & intellectionis Divinę agit eminentiori modo munus speciei omnium intelligibilium) non subordinatur intellectui Divino, sed hunc sibi subordinat. *Ad 2.* Disparitas est, quia species expressa est ipsamet cognitio, & operatio vitalis *A*ngeli, aut certè terminus productus per *A*ngeli cognitionem; repugnat autem Angelum produci à seipso, aut identificari cognitioni suæ, ut probatum est suprà. Q. 4. art: 1. in prob: 2. partis Concl: ergo repugnat, ut *A*ngelus sit species expressa sui ipsius. At verò species impressa, non est ipsa operatio Angeli, sed principium operationis, quod respectu sui ipsius cognoscendi ex nullo assignabili capite repugnat identificari substantiæ Angeli, imò defacto identificari, probant rationes paulò antè allatæ.

III. Demonstratio, scientia, cognitio, est actus intellectûs, sed idem non potest demonstrari, sciri, cognosci per idem; ergo Angelus non potest scire, & cognoscere se per se ipsum. *Conf:* 1. Angelus non amat se ipsum, nisi mediante habitu dilectionis; ergo neque cognoscit se ipsum, nisi mediante specie impressâ. 2. Species debet inhærere subjecto, debet intellectum constituere in actu primo, adeóque illum actuare, & informare, & consequenter subordinari intellectui; atqui nihil horum convenit substantiæ Angeli, ergo hæc nequit esse species pro se ipsa cognoscenda. R. *Dist: Conf:* Angelus non potest se cognoscere per se ipsum, tanquam per medium cognitum *quod*, & demonstrationis, Conc: hoc enim debet esse aliquid magis notum, cùm demonstratio sit modus sciendi, id est, cognitio ignoti manifestativa per aliquid notius; non potest se cognoscere per se ipsum, tanquam per medium *quo*, sive tanquam per speciem intelligibilem, Neg: *A*d tale enim medium sufficit, ut per modum objecti, vel loco objecti in cognitionem cum intellectui influat. *Ad 1. Conf: Neg: antec:* Ratio est: quia habitus ad actus naturales (qualis est, ut suppono, dilectio Angeli erga seipsum) non sunt necessarij simpliciter, sed tantùm ad promptè, & delectabiliter eliciendos, præsupponúntque ipsos actus, cùm sint semen, & effectus illorum. *Ad 2. Neg: ant: quoad omnes partes* Ad speciem enim sufficit, quòd concurrat objectivè cum potentia; hoc autem potest etiam fieri à forma subsistente, & intellectui, cum quo influit, non subordinata, ut patet in DEO, concurrente objectivè per suam essentiam subsistentem cum intellectu Beatorum ad sui visionem, ut dictum, & probatum est Q. 6. de DEO uno art: 3. solùm itaque tunc requiritur species inhærens, informans, subordinata intellectui, quando objectum subsistens non potest per se ipsum concurrere, vel ob absentiam, vel ob aliam improportionem.

IV. Angelus non tantùm potest se cognoscere intuitivè, & ut præsentem, sed etiam abstractivè, prescindendo existentiam suam ab essentia: quid enim obstat? atqui ad talem cognitionem sui non potest concurrere substantia *A*ngeli per modum speciei, quia implicat, ut essentia Angeli concurrat ad cognitionem sui, ut existens (quod utique tunc contingeret) & tamen non cognoscatur, ut existens, sed præscindatur ab existentia, ergo saltèm tunc opus est specie superadditâ. *Confirm:* 1. Non repugnat, ut Angelus habeat simul duas cognitiones sui, intuitivam, & abstractivam. Tali casu, illæ cognitiones distinctæ procedent à proximis principijs distinctis, ergo intuitiva procedet immediatè à substantia, abstractiva per speciem superadditam. 2. Species debet deservire intellectui, tanquam

quam principium operandi, & intelligendi atqui ad hoc non sufficit, ut assistat intellectui, sed oportet, quòd informet, & actuet intellectum; sicut, si daretur calor subsistens, qui tantùm assisteret ligno, & illud non informaret, ille non posset esse ratio, & principium calefaciendi ligno; ergo species debet informare intellectum, atqui substantia Angeli non informat; ergo &c. R. *permissâ Maj: Neg: Min: cum probat*: nam sicut Angelus, suppositô, quòd aliunde sit capax cognitionis abstractivæ respectu rerum naturalium, potest per eandem speciem leonis cognoscere illum, vel adæquatè, intuitivè, & comprehensivè, vel inadæquatè, & abstractivè, licèt illa species semper concurrat, ut existens; ita potest per eandem suam substantiam cognoscere se vel adæquatè, intuitivè, & comprehensivè, vel inadæquatè, & abstractivè; cùm cognitio intuitiva, & abstractiva non differant necessariò penes diversa principia, sed etiam penes diversum objectum, vel modum tendendi; & non repugnet idem principium concurrere ad cognitiones diversimodè tendentes, vel habentes objecta diversa, ut patet in intellectu, & voluntate. *Ex quo etiam patet ad 1. Conf: ad 2.* R. *Neg: alteram partem Min*: nam, licèt non sufficeret, ut species assistat quomodocunque, putà extrinsecè, intellectui, non requiritur tamen etiam, ut recipiatur per modum formæ in intellectu, sed sufficit, ut identificetur substantiæ, per modum radicis, intellectum ex se emananti, & simul ratione suæ intelligibilitatis determinanti illum ad cognitionem, prout suprà dixi, fieri in Angelo. Ad instantiam de calore dico, dupliciter concipi posse calorem subsistentem: primò sic, ut tantùm extrinsecè ligno assistat, & sic fateor illum non fore rationem, & principium calefaciendi ligno: secundò ita, ut simul identificetur substantiæ, & formæ ligni, & tum nego illum non futurum principium calefaciendi ligno.

Artic. III. *An Angelus ad objecta sibi extrinseca intelligenda indigeat speciebus superadditis?*

R. *Esp: Indigere. Probatur 1.* Conclusio de objectis immaterialibus Angelo extrinsecis. Quia Angelus *A*. nec potest intelligere Angelum B. (idem est de alijs immaterialibus Angelo extrinsecis) per suammet substantiam, neque per substantiam Angeli B. ergo per species superadditas. *Prima pars antecedentis* patet ex dictis hàc Q. art. 1. quia Angelus *A*, nec est perfectè similis Angelo B. (differt enim ab illo specie vel saltèm numero) nec continet illum per modum causæ eminenter; ergo non potest *A*ngelum B. cognoscere per suammet substantiam intuitivè. *Et Confir*: 1. Quia nec DEUS per seipsum cognoscit intuitivè creaturas, nisi in quantum illas continet, ut causa exemplaris, & effectiva; ergo, cùm Angelus non contineat sic alia immaterialia, non poterit illa per seipsum intuitivè & perfectè cognoscere. *Confir*: 2. Cognoscibilitas rei proportionatur entitati rei, cùm sit proprietas rei; ergo sicut per entitatem Angeli *A* non est Angelus B; ita nec per cognoscibilitatem, & consequenter nec per entitatem Angeli *A* est cognoscibilis Angelus B. *Probatur 2. pars antec:* Si Angelus *A*, cognosceret Angelum B. per Substantiam Angeli B. tanquam per Speciem, vel Angelus B. concurreret objectivè ad cognitionem sui cum intellectu Angeli *A*. liberè, vel necessariò. Non prius: quia sic Angelus A. non posset cognoscere Angelum B. nisi hic consentiret, quæ esset magna imperfectio respectu Angeli A, maximè, si hic sit superior, Angelus verò B. inferior. Non etiam posterius: quia hoc è contrario esset magna imperfectio respectu Angeli B. (maximè, si hic iterum sit superior) teneri, & obligari ad concurrendum objectivè cum altero pro libitu alterius. Aliud est de rebus materialibus, quæ, cùm sint agentia valde imperfecta, & de se minimè libera, non mirum, quòd ex necessitate concurrant objectivè, vel per se, vel per sui Speciem ad sui cognitionem, v. g. ad visionem, gustum, tactum &c. 2. Ut Angelus B. concurrat objectivè ad sui cognitionem cum Angelo A, vel requiritur indistantia Angeli B. quoad locum, vel non. Non primum: tum, quia sic iterum Angelus A. in cognoscendo dependeret à libero consensu Angeli B, cùm dependeat à præsentia locali ipsius, quæ est in libertate *A*ngeli B: tum, quia sic Angelus A. esset imperfectior in cognoscendo, quàm homo; siquidem homo ad cognoscendam rem intuitivè, non indiget indistantiâ, & intimâ præsentiâ, ad rem cognitam: tum, quia sic *A*ngelus B. non posset simul cognosci à pluribus Angelis inter se distantibus, quia non potest esse simul intimè præsens ijsdem quoad locum. Non secundum: quia Angelus B, concurrens objectivè, debet cum intellectu *A*ngeli A. cognoscentis constituere unum principium vitale, adeóque activum pro priori naturæ ante cognitionem; hoc autem intelligi nequit, nisi pro priori intelligatur unitus intimè intellectui *A*ngeli A. cognoscentis; hęc autè unio in principijs adversariorum explicari nequit, nisi pro priori, saltèm radicaliter, sint conjuncti etiam quoad locum; ergo. 3. Vel Angelus B. simul & semel potest concurrere objectivè ad sui cognitionem cum pluribus Angelis inter se distantibus, vel non potest. Non primum; quia, cùm in principijs Adversariorum ad concursum hujusmodi objectivum requiratur intima præsentia & indistantia Angeli

B. con-

B. concurrentis & cognoscentis, deberet Angelus B. esse simul intimè præsens localiter pluribus Angelis inter se distantibus, Angelum *A.* cognoscentibus, quod fieri non posse suppono aliunde. Non secundum: quia aliàs non possent plures Angeli distantes interse simul & semel cogitare de Angelo B. quod etiam falsum esse patet per se.

Prob: 2. Conclusio de objectis materialibus. Quia etiam objecta materialia neque possunt cognosci per se ipsa, tanquam per Speciem, neque per Substantiam cognoscentis *Angeli*; ergo per species supperadditas. Non per Substantiam *Angeli*, ut patet ex dictis: quia si *Angelus*, non potest videri, nec videtur defacto per Substantiam Angeli B. multò minùs objecta materialia; cùm hæc longè sint dissimiliora cuicunque Angelo, quàm unus Angelus cuicunque alteri *Angelo*. Non etiam per se ipsa. 1. Quia sic Angelus in suis actibus penderet ab objectis materialibus, tanquam à concausa, quæ magna esset imperfectio. 2. Quia sic Angeli non possent videre, nec defacto viderent objecta materialia, nisi essent illis intimè præsentes, cùm saltèm res materiales nec possint agere in distans, neque concursus hic objectivus possit fieri per productionem alicujus entitatis per medium. 3. Quia intelligibilitas fundatur super immaterialitate, ut superiùs suo loco probatum est: ergo, cùm objecta materialia non sint per se ipsa, & actu immaterialia, sed tantùm in potentia, & per aliud, nimirum per Species immateriales, quæ ab illis abstrahi possunt, vel aliter intellectui infundi, etiam per se ipsa, & actu non erunt intelligibilia, sed tantùm in potentia, & per aliud, nimirum per species sui immateriales. 4. Quia per se est incredibile, asinum v.g. vel bovem per modum causæ partialis efficere illam cognitionem, quam habet Seraphinus aliquis de quidditate asini, vel bovis. 5. Si res materialis naturaliter potest producere cognitionem Angeli, & agere in Angelum; ergo etiam dici poterit, ignem naturaliter posse per modum causæ partialis torquere Angelum, producendo in illo qualitatem spiritualem afflictivam, supposito, quòd *Angeli* torqueantur ab igne verè physicè, & efficienter, sequela autem est absurda, ergo. 6. Res materialis nec partialiter continet immaterialitatem, & alias perfectiones cognitionis *Angelicæ*; ergo non potest esse, etiam causa partialis illius, cùm causa eo modo debeat continere effectum, quo illum causat. 7. Modus naturalis operandi sequitur modum essendi causæ principalis, ut dictum, & ostensum est alibi; ergo, cùm res materiales habeant modum essendi divisibilem & pendentem à materia, non poterunt naturaliter per modum causæ principalis, etiam partialis, producere intellectionem *Angelicam* indivisibilem, & independentem à materia, quia hoc esset agere indivisibiliter, & independenter à materia. 8. *Angelus* non potest producere naturaliter per se ipsum, etiam partialiter, aliquod accidens materiale, v.g. lucem, colorem, &c. ergo multò minùs res materialis, ut asinus, lapis, &c. aliquod accidens spirituale, & quidem nobilissimum, nimirum intellectionem, & quidem angelicam.

Prob: Conclusio de utrisque, tam materialibus, quàm immaterialibus, *Angelo* extrinsecis. 1. Quia, ut intellectus sit in actu primo completus ad intelligendum, debet illi aliquomodo uniri objectum, (est enim objectum forma intellectûs, determinans illum ad hanc specie cognitionem, constituitque cum ipso unum principium influens in cognitionem) atqui non est perceptibile, quomodo res extrinseca Angelo, v.g. alter *Angelus* vel bos, per se ipsum uniri possit, & fieri unum cum intellectu alterius Angeli, ergo unus Angelus, vel substantia materialis, non potest esse per se ipsam objectum, seu forma intelligibilis respectu alterius *Angeli*, atque adeo opus est specie, seu formâ intelligibili superadditâ. *Min: prob:* Ut res extrinseca *Angelo* uniatur intellectui *Angeli*, nec sufficit, nec requiritur intima utriusque ad invicem præsentia, ut suprà dictum est, atqui aliud non est assignabile, ergo &c. 2. Species & forma intelligibilis in ordine intelligibili est perfectior intellectu (est enim perfectio intellectûs, intellectus verò respectu illius est purum perfectibile; sicut forma physica est in ordine physico perfectior materiâ, quia est perfectio materiæ, & materia respectu formæ est purum perfectibile physicum) atqui inferior *Angelus*, vel res quæcunque materialis, non est perfectior Angelo superiore, ergo saltèm res materiales non possunt cognosci ab Angelis, vel Angeli inferiores à superioribus, per se ipsos, tanquam per species, & formas intelligibiles. 3. Ut duæ causæ partiales modo naturali concurrant per se ad eundem effectum, debet vel una subordinari alteri, sicut habitus subordinatur potentiæ, & causa materialis causæ efficienti; vel certè utraque debet subordinari alicui tertiæ, à qua simul hîc & nunc ad agendum applicetur, sicut intellectus BB. & essentia Divina, in quantum objectivè cum illo concurrens, subordinantur voluntati, & omnipotentiæ divinæ, quæ, tanquam primum movens, & causa principalis applicat ambo ad producendam visionem; vel sicut duo equi subordinantur aurigæ, à quo applicantur ad eandem currûs tractationem. Et ratio est: quia causæ secundæ partiales per se modo naturali influentes, influunt per modum unius principij, & juxta intentionem, ordinemque naturæ; non possunt

autem intelligi sic influere, nisi adsit ejusmodi subordinatio: aliàs enim influerent merè fortuitò, & casualiter, adeóque non per se, & ex intentione, sed per accidens. Subsummo jam: atqui unus Angelus, vel bos, non subordinatur alteri Angelo, vel uterque alicui tertio, in ordine ad producendam eandem cognitionem; ergo non poterunt, ut duæ causæ partiales, concurrere ad eandem cognitionem, unus objectivè, alter vitaliter. *Min: probat*: Ut una causa subordinetur alteri in ordine ad agendum, vel patiendum, debet una posse determinari, moveri, & quasi trahi ab altera ad agendum, vel patiendum, sicut fit in causa materiali, quæ subordinatur efficienti, quia ab illa determinatur ad patiendum, & in habitu, qui subordinatur potentiæ, quia ab illa determinatur, & trahitur ad agendum &c. Atqui unus Angelus non potest determinare alterum ad producendam cognitionem, nam, cùm uterque sit liber, potest Angelus A. velle cognoscere Angelum B. & Angelus B. nolle concurrere cum Angelo A. objectivè, vel vicissim, ergo &c. Et licèt daremus, & illum velle cognosci, & hunc cognoscere, cùm tamen unus non præcognoscat alterum, ejúsque voluntatem, & consensum, non nisi fortuitò concurrent simul ad eandem cognitionem; vel certè debebit Angelus A. quasi conando tentare, an cognitionem elicere possit, donec tandem, casu, quo alter consentiat, fortuitò illam eliciat. Ex quo etiam patet, Angelos illos non subordinari causæ tertiæ: quia uterque Angelus est liber, ut connoscat alterum, & permittat se cognosci ab altero, adeóque non sunt determinati simul ab aliquo tertio ad producendam cognitionem. Idem autem est de objectis materialibus: quia licèt v. g. bos sit præsens Angelo, tamen, quia Angelus est liber ad cognoscendum bovem, non potest determinari ad cognitionem à bove; & vicissim, quia bos non percipit præsentem Angelum, vel ipsum hîc & nunc velle cognoscere, neque est per physicam inhærentiam quid unum cum Angelo, neque hæc operatio pendet præcisè ab utriusque præsentia, ideo non apparet, quomodo hîc & nunc ad concurrendum objectivè determinari possit ab Angelo.

Sed contrà I. Angelus cognoscendo se, cognoscit prædicatum genericum naturæ intellectualis ut sic, ergo cognoscit sub illo varias esse species, participantes illud prædicatum genericum; illæ autem species sunt diversæ naturæ angelicæ; ergo per essentiam suam cognoscit alios Angelos. *Confirm.* Angelus per genus cognoscit omnes species, ut docet S. Thomas; sed Angelus cognoscendo se, cognoscit genus Angeli; ergo cognoscit omnes species Angelorum. 2. Angelus cognoscendo se, cognoscit se esse similem alijs Angelis ejusdem speciei, non potest autem videre se esse similem, non viso termino similitudinis, qui sunt alij Angeli; ergo videndo se, videt saltem Angelos ejusdem speciei, & consequenter ad hoc non est opus specie intelligibili. R. *Distin: Conf:* videt sub illo prædicato varias species confusè; conc: distinctim; neg: cùm enim prædicata differentialia non repræsententur in conceptu generico, quomodo poterunt per genus cognitum cognosci differentiæ? Videt proinde solùm Angelus prædicatum genericum habere passivam capacitatem, ut à varijs speciebus participetur; quænam autem, & quidnam sint illæ species, saltem intuitivè, & distinctè non videt. *Hinc patet ad 1. Conf. Ad 2. dist: antec*: cognoscit se esse similem alijs Angelis conditionatè, si nimirum dentur alij ejusdem speciei; Conc: absolutè; Neg: cùm enim similitudo absoluta consurgat ex absoluta existentia termini, & fundamenti, non potest videri similitudo absoluta, nisi videatur existens terminus & fundamentum; se autem cognoscendo Angelus, non hoc ipso videt alios Angelos existentes, cùm existentia sua non sit essentialiter connexa cum existentia aliorum. Et licèt hoc cognosceret, adhuc non cognosceret alios Angelos intuitivè per suam essentiam, tanquam per speciem, cùm non sit perfectè similis alijs, nec illos eminenter contineat.

II. Angelus est similior Angelo, quam speciei rei materialis; ergo si materialia cognosci possunt ab Angelo per suam speciem, etiam Angelus poterit cognosci ab Angelo per suammet essentiam. *Conf:* Res immateriales (ut sunt Angeli) sunt intrinsecè proportionatæ ad concurrendum per seipsas objectivè, cùm sint per se intelligibiles; ergo non requiruntur species. 2. Species Angeli B. potest concurrere cum intellectu Angeli A. ergo etiam Angelus B. indistans. 3. Tunc solùm res non potest concurrere objectivè ad sui cognitionem, quando vel est distans, vel improportionata: neutrum autem accidit in Angelo indistante; ergo. 4. Si Angelus intimè præsens non potest concurrere objectivè ad sui notitiam cum intellectu alterius Angeli, vel ideo non potest, quia non est informativè præsens alteri Angelo, vel quia ille actus est vitalis, vel quia alter Angelus jam habet species hujus Angeli. Primum non obstat: quia DEUS concurrit objectivè ad visionem sui, & tamen non est præsens informativè BB. Non etiam secundum: quia ad actum vitalem non requiritur ut omnia principia sint vitalia & intrinseca. Non tertium: quia non repugnat eundem actum produci, & à specie, & à re, si de cætero res sit proportionata ad concurrendum per se objectivè, maximè, cùm

cùm non sit tunc ratio, cur concurrat species rei, & non res ipsa, cujus habetur species: ergo. 5. Potest dici Angelum concurrere ad cognitionem sui objectivè cum altero Angelo necessariò, sicut homo per species sui visibiles concurrit cum oculo alterius hominis necessariò ad visionem, adeóque nihil obstat, quò minùs unus *Angelus* dicatur subordinari alteri Angelo, quoad sui cognitionem, & ita cessat argumentum factum pro conclusione. *Confirmatur hoc ipsum:* Nihil præjudicat libertati Angeli B. quòd cognosci possit ab *Angelo* A. per species acceptas à DEO, sive nolit, sive velit *Angelus* B. ergo nec præjudicabit, si necessitetur ad immediatè concurrendum ad cognitionem sui cum intellectu Angeli A. 6. Ideo Angelus B. non posset concurrere per seipsum objectivè cum intellectu Angeli A. quia non potest sufficienter uniri cum illo; atqui potest: sufficit enim ad illam unionem, quòd tam intellectus Angeli A. quàm *Angelus* B. per eandem indivisibilem actionem influant in eandem cognitionem Angeli A. ergo &c. ℟. *Dist: antec:* Angelus est similior *Angelo*, quàm speciei rei materialis, in ratione entis, & naturæ; Conc: in ratione proportionis, quæ intercedere debet inter potentiam intellectivam, & ejus formam intelligibilem & objectum; Neg: Eædem enim rationes, quæ probant unum Angelum non posse cognoscere alterum per ipsius essentiam, sed per speciem, probant etiam intellectum unius Angeli habere majorem proportionem cum specie rei materialis, tanquam cum sua forma intentionali, quàm cum essentia alterius Angeli. *Ad 1. Confir:* ℟. Res immateriales sunt intrinsecè proportionatæ ad concurrendum per se ipsas objectivè. *Dist:* respectu certi intellectûs; Conc: respectu cujuslibet; Nego. Ratio est: quia ad concursum objectivum requiritur, ut objectum sit unum cum intellectu; quæ unitas in hoc consistit, quòd objectum subordinetur intellectui, vel vicissim, aut certè quòd utrumque subordinetur alicui tertio, ut suprà dictum est: cùm ergo Angelus B. v. g. non sit hoc modo unum cum intellectu Angeli A. ut ostensum est, sit autem hoc modo unum cum intellectu suo proprio, sequitur Angelum B. non esse proportionatum ad concurrendum objectivè per se ipsum cum intellectu Angeli A. licèt sit proportionatus ad hoc respectu intellectûs sui proprij. *Ad 2. ℟. neg: Conseq:* Disparitas est. 1. Quia ex concursu objectivo Angeli per speciem, non sequuntur ea incommoda, quæ sequi ostensum est suprà in probationibus Conclusionis, ex concursu objectivo *Angeli* immediato, & per seipsum. Disparitas est 2. Quia *Angelus* B. etiam indistans non potest per seipsum uniri debito modo intellectui, ut dictum est: sic verò species. Ratio ulterior est: quia species *Angeli* B. subordinat sibi intellectum *Angeli A.* cùm illum determinet quoad speciem, & simul unà cum illo subordinatur voluntati *Angeli* A. cùm ab illa determinetur quoad exercitium, siquidem Angelus A. utitur illâ specie, quando vult. *Ad 3. ℟. Neg: Min:* ut enim objectum sit proportionatum ad concurrendum objectivè, debet dicto modo uniri intellectui cognoscentis, quod non convenit *Angelo* B. per seipsum, & immediatè, ut pro conclusione demonstratum est. *Ad 4. similiter ℟.* ideo *Angelum* etiam intimè præsentem quoad locum non posse concurrere objectivè cum intellectu *Angeli* A. quia non est debito modo illi unitus. *Ad 5. Neg: assumpt:* Ratio ex dictis est: quia concursus ille objectivus esset à substantia Angeli; operationes autem Angeli ad extra sunt liberæ: aliud est de speciebus visibilibus, per quas homo concurrit objectivè ad visionem sui: hæ enim non producuntur à substantia hominis, sed ab accidentibus illius; hæc autem sunt agentia necessaria. *Ad ulteriorem Confirm: Neg: Conseq:* Disparitas est: quia concursus objectivus, immediatè præstitus ab Angelo, est actio Angeli ad extra, quæ debet illi esse libera, cùm procedat dependenter à voluntate illius, ex nullo capite assignabili necessitata, concursus verò specierum aliunde acceptarum non est actio & operatio *Angeli*. *Ad 6. ℟ Neg: Min: argum: & suppos: prob:* Ut enim plures causæ partiales, sive per eandem indivisibilem, sive per plures actiones influant in eundem effectum, debent pro priori esse aliquomodo unum, & constituere unum principium in actu primo, atqui non potest ostendi ab *Adversarijs*, per quid *Angelus* B. cognitus, & intellectus *Angeli* A. cognoscens pro priori sint unum principium, ergo non possunt influere sive per eandem actionem indivisibilem, sive per divisibilem, seu per plures partiales in eandem cognitionem, ergo, &c.

III. Quælibet res sufficienter cognosci potest in suo exemplari, atqui secundùm Dionysium, entia superiora ut sunt Angeli, sunt exemplaria inferiorum, seu materialium, ergo materialia possunt cognosci in essentia *Angeli* sine speciebus. *Confirm:* 1. Res materiales melius cognoscuntur in essentia Divina, quàm in naturis proprijs, atqui essentia Angeli est similior essentiæ divinæ, quàm res materiales ergo melius possût cognosci in essentia Angeli, quàm in naturis proprijs. 2. Materialia nec possunt cognosci ab Angelo per species particulares, nec per universales. Non per particulares: quia species particulares sunt materiales, cùm particularisatio, seu individuatio proveniat à materia; non per universales: quia sic Angelus cognosceret materialia

tantùm in confuso, & communi; ergo debent cognosci per se ipsa immediatè. 3. Si lux corporalis cognosceret seipsam, cognosceret in se omnes colores, quia est actus, & forma omnium colorum: nullus enim color videtur actu sine luce; sed Angeli sunt lux spiritualis, ergo possunt in seipsis cognoscere materialia. 4. Licèt species, & habitus non sint qualitates vitales, sed mortuæ, concurrunt nihilominus partialiter cum intellectu, & voluntate ad actus vitales; ergo à pari res materiales possunt concurrere partialiter cum intellectu Angeli ad actus immateriales. ℟. *Dist: Maj:* Quælibet res sufficienter potest cognosci in suo exemplari perfecto, & proprio; Conc: in imperfecto, & improprio; Neg: Angeli autem respectu rerum materialium non sunt exemplaria propria & perfecta, quia exemplar propriè acceptum importat causalitatem: dicitur enim exemplar id, ad cujus imitationem aliquid fit, quod non convenit Angelis respectu materialium. ℟. 2. *Dist: Minor.* Angeli sunt exemplaria inferiorum, sive rerum materialium, accepti præcisè secundùm se, & suam essentiam; Neg: accepti unà cum speciebus intelligibilibus essentiæ superadditis; Conc: nam, sicut DEUS non est proprium exemplar rerum creatarum præcisè secundùm essentiam, sed in quantum continet idæas illarum, ita essentia *Angeli* non est exemplar proprium respectu rerum se inferiorum, nisi in quantum habet in se species intelligibiles illarum. Hoc nihil ominus discrimine, quòd idææ sint idem in DEO realiter, quod essentia, non item species intelligibiles in Angelo. *Ad 1. Confirm.* ℟. *Neg: Conseq:* Disparitas est: quia DEUS, utpote infinitus simpliciter, & causa prima omnium, continet eminenter omnium rerum perfectiones, quæ proinde in eo videri possunt; *Angeli* verò neque formaliter, neque eminenter continent perfectiones materialium. *Ad 2.* ℟. Angelum cognoscere materialia per species particulares in essendo, per universales verò in repræsentando, id est, per tales, quæ in se quidem sunt entitatis certæ, & determinatæ, habent tamen vim repræsentandi multa, idq; non confusè, vel sub conceptu communi, sed sub claro, & distincto. *Ad 3.* ℟. *Dist: Maj:* Si lux corporalis cognosceret seipsam, cognosceret omnes colores determinatè, & secundùm prædicata propria, & differentialia; Neg: indeterminate, & sub conceptu communi, in quantum nimirum colores omnes sunt visibiles; Conc: in tantum enim illos in se cognosceret, in quantum est actus & forma illorum, non est autem forma illorum, in quantum sunt hi colores determinatè, sed in quantum sunt visibiles: non enim lux facit, ut albedo sit albedo, sed tantùm, ut sit actu visibilis. Unde si lux corporalis cognosceret seipsam, cognosceret solùm in se, quid sit qualitas manifestativa omnium colorum, non autem cognosceret, quòd sit color albus, quid niger, &c. Et ita etiam Angelus cognoscens seipsum, tantùm cognoscit se esse cognoscitivum omnium cognoscibilium; quæ autem, & quid illa sint? non hoc ipso cognoscit, saltem intuitivè. *Ad 4.* ℟. *Neg: Conseq:* Disparitas est 1. Quia de ratione operationis vitalis tantùm est, produci per se immanenter à principio constituto jam perfectè in suo esse naturali, ut suppono ex QQ. de anima, quod verum est, licèt non omnia ejus principia sint vitalia, & immanenter operativa, sed unicum: At verò de ratione operationis immaterialis est, nullo modo pendere sustentativè à materia; hoc ipso autem, quòd cognitio Angeli produceretur etiam partialiter à re materiali, jam aliquomodo penderet sustentativè à materia; quia res materialis sicut pendet sustentativè à materia in essendo, ita etiam in operando, & producendo, ac proinde cognitio Angeli, non esset immaterialis, quod implicat. Disparitas est 2. Quia licèt species, vel habitus non sint vitales secundùm se, constituunt tamen cum intellectu & voluntate unum principium vitale completum actuum vitalium: at verò res materiales neque secunnùm se sunt immateriales, neque possunt esse unum debito modo cum intellectu, & voluntate, ut in corpore articuli probatione ultimâ ostensum est, adeóque non possunt constituere unum principium immateriale actuum immaterialium.

IV. Angelus per seipsum est imago DEI & quidem inter creatas perfectissimas secundùm illud: *Tu signaculum similitudinis, &c.* Ezechiel. 18. ergo in se ipso habet sufficiens principium cognoscendi DEUM, & consequenter omnia alia, quandoquidem majorem aliarum rerum habet similitudinem, quàm DEI; ergo non indiget speciebus superadditis. *Confirm:* 1. Qui comprehenderet Solem; ut motum ab Angelo, cognosceret per speciem solis omnia hęc inferiora, in quæ Sol influit; ergo etiam, qui comprehenderet *Angelum* moventem Solem, comprehenderet hæc inferiora, in quæ Angelus movens Solem influit. Atqui Angelus comprehendens Solem, comprehendit se per suam essentiam, & non per speciem superadditam, & quilibet *Angelus*, maximè superior, vel ejusdem ordinis, posset movere Solem; ergo etiam quilibet per suam essentiam sine specie superaddita potest cognoscere hæc inferiora corpora. 2. Sicut potentia factiva continet, quidquid est à se factibile, ita potentia intellectiva continet intelligibiliter, quidquid à se est intelligibile; ergo, qui comprehendit potentiam intellectivam, cognoscit omnia intellí-

telligibilia; sicut, qui comprehendit potentiam factivam, cognoscit omnia ab illa factibilia; sed Angelus comprehendit suam potentiam intellectivam, & quidem per essentiam, ac sine specie; ergo similiter cognoscit omnia à se cognoscibilia. 3. *Angelus* comprehendit per seipsum suam substantiam, & accidentia; ergo etiam suas species; ergo repræsentationem specierum, & consequenter res repræsentatas per species, adeóque habet in sua essentia sufficientem vim ad cognoscenda omnia objecta repræsentabilia, neque indiget speciebus. 4. Intellectus divinus cognoscit omnia per suam essentiam, humanus omnia per speciem; ergo Angelus qui est medius, cognoscet saltem aliqua sibi extrinseca per suam essentiam. R. *Angelus* est per seipsum imago propria, & perfecta simpliciter; Neg: imperfecta, vel certè perfecta respectivè, in comparatione scilicet aliarum rerum defacto creatarum; Conc: *Similiter Dist*: *Conseq*: ergo *Angelus* habet in se sufficiens principium cognoscendi DEUM, & res cæteras, cognitione aliquâ confusâ, & imperfectâ; Conc: perfectâ & distinctivâ; Neg: Cùm enim Angelus non sit alijs omnibus rebus perfectè similis, neque eas eminenter contineat; etiam non nisi imperfectè (secundùm prædicata scilicet quædam communia) illas in se cognoscere poterit. Et licèt Angelus per motum cæli concurrat aliquomodo ad generationem sublunarium, quia tamen neque concurrit ad productionem omnium partium (putà materiæ, quæ creatur) neque virtute suâ immediatâ, sed tantùm per motum localem, & applicando activa passivis, ideo nec perfectè, & secundùm totum, neque immediatè, & in se, sed in quantum pendent à motu locali, & applicatione, hæc inferiora cognoscit. *Ad 1. Conf*: *Neg*: *Conseq*: Disparitas est: quia comprehendens Solem, comprehendit virtutem immediatam, productivam horum inferiorum, utpote identificatam Soli, vel inhærentem Soli, adeóque videt distinctè, ad quid hæc virtus se extendat; qui autem comprehendit *Angelum* moventem solem, non comprehendit hanc virtutem (cùm hæc non sit in Angelo) sed tantùm comprehendit virtutem motricem Angeli; hâc autem comprehensâ, non necessariò comprehenditur res, quæ movetur, & consequenter nec cognoscuntur distinctè effectus, qui continentur in re mota. *Ad 2.* Disparitas est: quia potentia factiva, quâ talis dicit virtutem factivam, virtus autem factiva continet suos effectus, qui proinde in illa comprehensa perfectè possunt videri: potentia verò intellectiva, quâ præcisè talis, dicit potentiam passivam ex se determinabilem ad hæc, vel illa cognoscenda, per ipsa objecta aut species, adeóque non continet sua objecta, sive formaliter, sive eminenter ac proinde, comprehensâ potentiâ intellectivâ, non possunt in illa videri objecta perfectè. *Nec dicas*, intellectum continere suos actus, adeóque Angelum comprehendendo intellectum, videre perfectè ipsius, actus, & consequenter illorum objecta. Non, inquam, hoc dicas: quia licèt intellectus contineat suos actus, non continet tamen illos se solo, sed unà cum objectis vel speciebus. Ratio est: quia effectus non continetur perfectè, nisi in causa adæquata, intellectus autem se solo non est causa adæquata actuum suorum, sed intellectus cum objecto, vel specie. Licèt proinde *Angelus* comprehendat suum intellectum secundùm se sumptum, non tamen ideo sequitur, illum perfectè videre suos actus, & consequenter neque objecta illorum. *Ad 3. dist*: *Conseq*. Ergo Angelus comprehendit suas species per solam suam substantiam; Nego, per ipsas species sibi præsentes; Conc: *Similiter dist*: *alterum Consequens, & neg*: *ultimam Conseq*: Ratio est eadem: quia substantia *Angeli*, secundùm se præcisè sumpta, est mera potentia passiva respectu specierum, sicut respectu objectorum; habitudo autem puræ potentiæ passivæ non potest manifestare distinctè & determinatè formas, ad quas est illa potentia, sed tantùm potentialiter, indeterminatè, & in communi, & quoad an est. *Ad 4. R. Neg*: ut enim intellectus angelicus sit inter divinum, & humanum medius, sufficit, quòd seipsum cognoscat per suam essentiam, & sine specie superaddita, reliqua verò cognoscat per speciem, in quorum altero superat intellectum humanum, in altero superatur ab intellectu divino.

ARTIC. IV. *An species Angelorum emanent ab eorum essentia?*

an sint acceptæ à rebus? an infusæ à DEO: idque instanti creationis?

Resp. 1 *Non emanare ab eorum essentia.* 2. *non accipi à rebus.* 3. *infundi à DEO, idque instanti creationis. Probat: 1. pars Concluſ*: Nulla essentia est indifferens ad ea, quæ per modum proprietatis ex se emanat: nam sicut quævis essentia habet certam & determinatam perfectionem essentialem, ita etiam habet certas & determinatas proprietates; atqui Angelus est indifferens ad has vel illas species essentialiter diversas, quia Angelus non habet species proprias omnium rerum possibilium, ut omnes supponunt, sed tantùm rerum pertinentium ad illud universum, in quo *Angelus* existit: est autem indifferens existere in hoc, vel illo Universo, existere cum Ga-

briele, vel alio Angelo possibili; ergo &c. 2. (& est confirmatio præcedentis) Ea, quæ manant ab essentia rei, non pendent à libera determinatione DEI, sed quòd Angelus habeat has species & non alias, pendet à libera determinatione DEI: Angelus enim tantùm habet species rerum naturalium existentium aliquando in hoc Universo; quòd autem hæ potiùs res defacto existant, aut extituræ sint, quàm aliæ, pendet ex libera determinatione DEI, ergo &c. 3. Quidquid per modum proprietatis emanat ab essentia, semper & necessariò emanat, atqui si DEUS condidisset, vel defacto conderet quemcunque mundum alium, vel quascunque res naturales possibiles, emanâssent, vel emanarent species illarum ab essentia Angeli: quia illæ res æquè essent naturaliter cognoscibiles ab Angelo, ac eæ, quæ defacto creatæ sunt; ergo etiam defacto emanant species cujuscunque mundi, vel rei naturalis possibilis ab essentia Angeli, & ita defacto potest cognoscere quascùnque res naturales possibiles: dicere enim, Angelum quidem habere species omnium possibilium, non tamen posse uti, nisi speciebus existentium, manifestè est fictitium, & arbitrariũ; sequela autem est falsa, etiam apud Adversarios, ergo. 4. Species, cùm sit semen & instrumentum objecti, non potest emanare nisi vel ab objecto, vel ab eo, quod adæquatè continet perfectionem objecti; atqui Angelus neque est idem cum suis objectis, neque continet adæquatè perfectionem ipsorum, ut dictum est, ergo. 5. Intelligibilitas rei proxima provenit à remota, vel ab eo, quod continet intelligibilitatem remotam rei; atqui species constituunt intelligibilitatem rei proximam (habitis enim speciebus sunt res proximè aptæ cognosci, & intelligi) ergo species proveniunt ab eo, quod continet intelligibilitatem remotam rei: remota autem intelligibilitas rei est realiter idem cum perfectione entitativa rei, vel cum eo, quod continet perfectionem entitativam rei; ergo species provenit ab ipsa re, cujus est species, vel ab eo, quod continet perfectionem entitativam rei; cùm ergo Angelus neque sit res illa, quamcunque cognoscit, neque perfectionem entitativam illius ex dictis contineat, non possunt ab eo provenire rerum species. 6. Perfectiori rei respondet perfectior intelligibilitas (intelligibilitas est proprietas proportionata rei) atqui proxima intelligibilitas rei est species, ergo rei perfectiori respondet perfectior species; ergo sicut quâlibet re potest dari alia perfectior, ita quâvis specie alia perfectior; ergo, si Angelus potest emanare species omnium à se intelligibilium, poterit emanare species perfectiores in infinitum, habebitque virtutem quandam intensivè infinitam. Ex quo ulteriùs sequetur, Angelum comprehendendo seipsum, visurum species omnium rerum naturalium possibilium à se emanabiles; his autem visis saltem indirectè, visurum res omnes, quarum eæ sunt species; quæ omnia iterum falsa sunt; ergo &c.

Probatur 2. pars Conclus. I. quidem de rebus materialibus: quia res materialis non potest agere in spiritum, neque producere rem spiritualem, ut artic. præced: probatum est. 2. Quia modus naturalis & proprius operandi proportionatur modo essendi, atqui Angelus habet modum essendi penitus absolutum à corpore: ergo etiam operandi & intelligendi; sicut è contra anima rationalis, quia potest uniri corpori, etiam habet modum intelligendi pendentem ab organis & rebus corporibus. 3. Authoritate Dionysij cap: 7. de Divin: Nominib: ubi dicitur, Angelos non colligere, seu congregare, cognitionem ex sensibilibus, vel divisibilibus. 4. Angeli magìs superant suâ perfectione omnia corpora, quàm corpora superiora, seu cœlestia, superent corpora inferiora, atqui corpora superiora propter suam perfectionem nullam recipiunt impressionem à corporibus inferioribus, ergo minùs intellectus angelicus recipiet à rebus corporeis impressionem specierum intentionalium. 5. Res immaterialis, v. g. Angelus, non potest per se immediatè imprimere potentiæ sensitivæ speciem sensibilem; ergo nec è converso res materialis potentiæ intellectivæ speciem intelligibilem. 6. Si res materiales possunt producere speciem immaterialem in intellectu, non est ratio, cur animæ hominis additæ sint ab Authore naturæ potentiæ sensitivæ, vel cur ipsa intelligere non possit, nisi dependenter à sensibus, & speciebus sensibilibus per sensus hausti. 7. Natura altioris absolutè ordinis non potest quoad naturalem suam perfectionem pendere per se à natura inferiore, atqui natura Angeli est altioris, & superioris absolutè ordinis respectu rei materialis, ejúsque perfectio naturalis est intelligere, ergo quoad hoc non potest dependere à re materiali per se; penderet autem, si à re materiali acciperet speciem intelligibilem, ergo &c. 8. Agens comparatur ad patiens, sicut actus ad potentiam: unumquodq; enim agit, in quantum est actu, patitur verò in quantum est in quantum est in potentia; atqui actus & potentia debent esse ejusdem generis, cùm omne genus entis dividatur in actum, & potentiam; ergo etiam agens & patiens debent esse ejusdem generis: hinc album non patitur à dulci, quâ tali, sed à nigro, quod est ejusdem generis infimi cum albo, nimirum colorati; & lucidum in potentia non patitur à calido in actu, quà tali, sed à lucido in actu, propter eandem rationem: atqui

lapis

lapis v. g. vel quæcunque alia res materialis non est ejusdem generis cum Angelo; ergo non potest esse agens respectu Angeli; esset autem, si imprimeret Angelo sui speciem, ergo &c. 9. Omnis substantia cognoscitiva accipiens cognitionem à rebus sensibilibus, habet cognitionem sensitivam & consequenter habet corpus unitum sibi naturaliter, atqui Angelus non habet, ut suprà Q. 2. art. 1. ostensum est; ergo non potest accipere cognitionem à sensibilibus; acciperet autem, si acciperet ab illis species, ergo &c. *Maj: probat:* quia ex jam dictis agens, & patiens habet se ut actus, & potentia; actus autem proprius respicit propriam potentiam ejusdem generis; ergo similiter agens, & patiens; atqui agens sensibile non est ejusdem generis, nisi cum potentia sensitiva; ergo non potest agere, nisi in substantiam cognoscitivam, quæ habet potentiam, & cognitionem sensitivam. 10. Magis videntur esse de se proportionatæ res immateriales ad producendam sui speciem in Angelo, cùm sint ejusdem cum ipso ordinis, quàm materiales, atqui immateriales non producunt, ut jam dicetur, ergo &c. 11. Angeli acceperunt species omnium naturaliter à se intelligibilium in ipso instanti creationis, ut etiam brevi probabitur; atqui tum non poterant accipere species rerum materialium ab ipsis rebus materialibus: tum, quia earum plurimæ nondum existebant: tum, quia etiam, quæ existebant, non erant præsentes Angelis, hi enim producti sunt in cælo fidereo, aut empyrio, ut Quæst: 1. art: 2. dictum est, ergo &c. *Probatur 2. pars Conclus:* de immaterialibus. Quia, si unus Angelus producit speciem sui in altero Angelo, vel illa productio est Angelo producenti libera, vel necessaria. Non necessaria: quia Angelus est agens intellectuale, omnes autem actiones ad extra, quæ procedunt ab agentibus intellectualibus, quà talibus, procedunt liberè, ut patet in DEO, & homine. Non libera, quia aliàs unus Angelus non posset intelligere, & cognoscere alterum, nisi ipso volente, quæ est magna imperfectio, dependere scilicet in cognoscendo à consensu alterius; & consequenter fieri posset, ut unus Angelus totâ æternitate alterum cognoscere non posset, casu quo alter perpetuò occultare se vellet. Imo nec apparet, quomodo unus possit liberè velle alteri sui speciem imprimere: nam, ut possit velle producere speciem in Angelo B. deberet præcognoscere Angelum B. cùm voluntas non feratur in incognitum. Quomodo autem præcognoscet, cùm supponemus nullum Angelum habere priùs species alterius? 2. Si Angeli imprimunt sibi speciem, vel imprimunt illam sibi merè quodammodo cæcè, vel scienter, & prævia cognitione. Non primum: quia talis modus operandi est imperfectissimus, ac proinde Angelis indignus. Non secundum: quia, si ex prævia cognitione; ergo priusquam Angelus A, imprimat speciem Angelo B. cognoscit se illam ipsi imprimere, & similiter Angelus B. cognoscit se imprimere Angelo A. & ita jam cognoscunt se invicem; cùm autem illa cognitio, quâ cognoscit Angelus A. Angelum B. supponant speciem repræsentativam *Angeli* B. & hæc species supponatur esse impressa *Angelo A.* ab *Angelo* B, & similiter, cùm cognitio, quâ cognoscit *Angelus* B. *Angelum A.* supponat speciem repræsentativam *Angeli A.* & hæc species supponatur esse impressa *Angelo* B. ab *Angelo A.* sequitur, quòd species impressa *Angelo A.* ab *Angelo* B. supponat speciem impressam *Angelo* B. ab *Angelo A.* & vicissim, ut consideranti patebit, atque ita dabitur mutua prioritas, quæ implicat.

Probatur 3. pars Conclus: ex dictis: Quia species angelicæ neque sunt acquisitæ à rebus, neque emanant ab essentia; ergo sunt infusæ ipso instanti creationis, patet etiam 1. ex Scriptura Ezechiel 28. ubi Cherub. seu Angelus, dicitur *plenus sapientia, perfectus decore, perfectus in vijs suis à die conditionis suæ*, id est à primo instanti creationis; quod verum non esset, si productus fuisset sine speciebus, cùm species pertineant præcipuè ad perfectionem & decorem naturæ intellectualis, & in illis consistat sapientia habitualis. 2. ex Augustino lib: 2. super Genes: ad lit: cap: 8. ubi ait, omnes creaturas corporales priùs à DEO factas esse in mentibus *Angelorum* secundùm creatam in illis sapientiam (habitualem nimirum, sive secundùm species) quàm in se ipsis. Et subdit: *neque enim sicut nos ad percipiendam sapientiam, proficiebant Angeli.* Quod rursum falsò diceretur, si *Angeli* successu temporis, sicut nos acquirerent rerum species. 3. Quia aliàs *Angeli* creati fuissent ignorantes, siquidem neque habuissent eo instanti actualem, neque habitualem cognitionem omnium ab illis naturaliter cognoscibilium. 4. Quia non est major pro uno, quàm pro alio instanti; ergo meliùs dicitur, productas fuisse species in primo, cùm & Angeli tum fuerint earum capaces, & illarum productio non pendeat à successiva existentia objectorum. 5. Idem ordo & distinctio ponenda videtur inter naturas incorporeas, quàm videmus inter corporeas, sed inter corporeas naturæ inferiores non sunt creatæ, cum tota perfectione naturaliter illis competente, sed paulatim perficiuntur; naturæ autem supremæ, nimirum corpora cælestia, sunt creatæ cum tota sua perfectione naturali ex parte actûs primi illis debita; ergo similiter inter incorporeas naturæ inferiores, videlicet ani-

mæ rationales, non sunt creatæ cum tota perfectione sua naturali, sed paulatim perficiuntur, acquirendo successivè species ab objectis; naturæ verò supremæ, nimirum Angeli creati sunt cum tota perfectione simul, adeóque cùm omnibus speciebus. 6. Natura angelica est media inter divinam, & humanam; ergo cùm divina sit semper in actu secundo, cognoscendo omnia cognoscibilia, humana verò producatur in potentia ad ipsum actum primum cognoscendi, nimirum ad species, consentaneum fuit, ut *Angelus* produceretur in actu primo ad cognoscendum, id est, ut habens species, & tamen in potentia ad actum secundum. 7. Primus homo productus fuit in statu perfecto, tum animæ, tum corpori debito; ergo magis *Angelus*; ergo productus est, ut potens proximè intelligere, adeóque ut habens species.

Sed contra I. Esto res materialis non possit se solâ producere speciem spiritualem, potest tamen, ut conjuncta concausæ alicui spirituali, nimirum intellectui *Angeli*; ergo materialia possunt producere sui speciem in *Angelo*. *Confir.* Accidens cum substantia producit substantiam; ergo etiam res materialis cum intellectu spirituali speciem spiritualem. 2. Defacto phantasma materiale cum intellectu agente hominis causat speciem, vel cognitionem spiritualem, ergo. 3. Quidquid causat aliquem effectum per virtutem suam vicariam, aut debet illum producere per se ipsum in casu debitæ approximationis, aut saltem debet producere virtutem ipsam vicariam; ergo cùm res materiales non producant immediatè cognitionem Angeli, ut nos ipsi superiùs diximus, debent saltem producere species, quæ sunt ipsarum vicariæ, in *Angelo*. R. *Neg: antec*: Quia cùm res materialis, se solâ, nec partialiter contineat perfectionem rei spiritualis, etiam ut conjuncta concausæ spirituali nihil poterit; sicut, quia ignis se solo nec partialitet continet frigus, etiam ut conjunctus aquæ causare frigus non poterit. *Ad 1. Confirm*: Disparitas est: quia accidens producet substantiam, tanquam causa instrumentalis, ad quam non requiritur, ut contineat perfectionem effectûs, cùm non producat illum virtute propriâ, sed in virtute causæ principalis: objectum autem producit speciem, tanquam causa principalis, & ideo oportet, quòd contineat illam; res autem materialis non continet spiritualem, cùm hæc sit ordinis superioris. *Ad 2.* R. *1. Neg: antec*: Phantasma enim est solùm conditio applicans, quâ positâ intellectus agens abstrahit à rebus speciem spiritualem. R. *2. Neg: Conseq*: Phantasma enim non est simpliciter materiale, sed secundùm quid immateriale; unde non mirum, quòd secundùm quid, & partialiter concurrere possit ad effectum, seu speciem immaterialem. Ratio à priori: quia materiale simpliciter est, quod non solùm in essendo pendet à materia, sed etiam à conditionibus materialibus, uti sunt: esse in loco, tempore, &c. Sicut è contrario immateriale simpliciter est, quod nec in essendo pendet à materia, neque à conditionibus materialibus; phantasma autem pendet quidem à conditionibus materialibus (est enim in loco, & habet extensionem &c.) non pendet tamen à materia, cujus est forma: phantasma enim v. g. lapis est forma, & similitudo lapidis, & tamen non existit in lapide, sed in cognoscente, adeóque non est materiale simpliciter, sed solùm secundùm quid. *Ad 3.* R. *Neg: antec*: Ut enim dicatur aliqua virtus esse vicaria causæ, sufficit, quòd suppleat improportionem illius ad causandum. Sic, si equo debili & impotenti ad trahendum substituatur fortior, substitutus dicitur vicarius debilioris, licèt debilior nec immediatè ipsam tractionem, neque alterum equum causaverit.

II. Angelo naturaliter debentur species intellectuales; ergo sunt proprietates illius, ergo emanant effectivè ab illius essentia. *Confirm.* 1. Omni potentiæ naturali receptivæ respondet potentia naturalis productiva, sed in Angelo datur potentia naturalis receptiva specierum (sunt enim species connaturales *Angelis*) ergo & dabitur potentia naturalis productiva earum; quæ autem alia, quàm essentia *Angeli*? ergo &c. 2. Quia aliàs non fieret *Angelo* violentia, si procederetur sine speciebus. *Prob: seq:* Violentum est, quod quis patitur contra internum impetum, non datur autè internus impetus, nisi ubi datur principium intrinsecum alicujus; ergo, ut privatio specierum sit *Angelo* violenta, debet dari in illo principium intrinsecum productivum specierum. R. *Dist: antec:* Angelo debentur species intellectuales sub disjunctione, hæ vel illæ; Conc: hæ determinatè, quas habet defacto; Nego. *Et nego utramque sequelam:* Proprietas enim emanans ex essentia debet esse aliquid hujusmodi, quod debeatur naturaliter essentiæ, non sub disjunctione, sed determinatè. Quòd si tamen quis per proprietatem aliud non intelligeret, quàm id, quod quoquo modo debetur essentiæ, tunc permissâ primâ sequelâ, Neg: alteram. Ratio patet ex his, quæ pro prima parte Conclusionis dicta sunt. *Ad 1. Conf:* R. dari quidem potentiam naturalem productivam specierum, sed hanc non esse essentiam *Angeli*, sed potentiam DEI, qui is, tanquam *Author* naturæ ad exigentiam essentiæ angelicæ, producit in illa species: sicut licèt detur potentia naturalis productiva animæ rationalis, quæ correspondet potentiæ receptivæ naturali, seu materiæ primæ

mæ organisatæ, hæc tamen potentia productiva non est essentia ipsius materiæ; vel alterius causæ creatæ, sed est potentia ipsius DEI, quâ is, ad exigentiam materiæ organisatæ, producit animam rationalem. *Ad 2:* ℟. *Neg. sequel. & Min: probat:* Ut enim fiat aliquid contra impetum internum, sufficit, quòd fiat contra appetitum & exigentiam rei. Quòd autem *Angelus* exigat illas sibi species infundi, patet: tum, authoritate D. Thomæ, qui Q. 55. art: 2. ad 2. eas vocat *connaturales*: tum, quia magis congruit perfectioni naturæ angelicæ, ut postulet esse completa in actu primò ad suam primariam operationem: tum, quia res aliæ naturaliter exigunt instrumenta ad suas proprias operationes: tum denique quia species sunt bonum *Angeli* naturaliter obtinibile.

III. Quod est actu calidum, vel frigidum, potest producere calorem vel frigus in eo, quod est in potentia calidum vel frigidum, sed Angelus A. est per se actu intelligibilis, ergo potest producere actualem intelligibilitatem, sive speciem sui in *Angelo* B. qui est in potentia ad illam. *Confirm:* 1: Res immaterialis dicitur intelligibilis actu, non tantùm, quòd possit terminare intellectionem (hoc enim habent etiam materialia, quæ tamen non dicuntur intelligibilia actu) sed etiam, quia habent vim movendi intellectum, atqui non movent aliter, nisi imprimendo sui speciem, ergo possunt imprimere sui speciem. 2. Omne sensibile in actu potest sui speciem imprimere in sensu sibi proportionato & correspondente, ergo etiam omne intelligibile in actu (cujusmodi est quisque Angelus) in intellectu proportionato alterius Angeli. ℟. *Dist: Maj:* Quod est actu calidum potest producere calidum in eo, quod est calidum in potentia, respectu ipsius; Conc: quod est tantùm in potentia calidum respectu agentis alterius; Nego. Intellectus autem Angeli B. licèt sit in potentia ad recipiendam speciem Angeli A. non est tamen in potentia ad recipiendam ab *Angelo A.* sed a DEO, auctore naturæ, propter rationes pro 2. parte Conclusionis circa finem allatas. Sicut licèt Petrus habeat actu animam, & materia organisata sit in potentia ad animam, quia tamen non est in potentia ad animam, ut recipiendam à Petro, sed à DEO, ideo non sequitur Petrum posse producere animam in materia. *Ad 1. Confirm:* ℟. Res immateriales dici intelligibiles actu præ materialibus, quia materiales, nec per se ipsas, nec per species materiales sunt actu intelligibiles, sed debent ab illis abstrahi species immateriales; res autem immateriales sunt & per se ipsas intelligibiles (ut patet in *Angelo* intelligente seipsum) & per species immateriales, non abstractas, ut fit in *Angelo* uno cognoscente alterum Angelum in nostra sententia. *Ad 2:* ℟. *Neg: Conseq:* Disparitas est 1: Quia sensibilia imprimunt speciem sui sensibus necessariò, *Angelus* autem nec potest dici imprimere sui speciem necessariò; neque liberè, ut superiùs ostensum est. 2. Quia ex priori neque sequitur mutua prioritas; neque aliud inconveniens, sic verò ex posteriore, ut ibidem monstratum est.

IV. Singularia non possunt cognosci per speciem universalem: alias cognoscerentur tantùm in confuso, & in communi; ergo cognosci debent per speciem singularem & propriam, ergo, si *Angelus* habet species concreatas, tot habebit species, quot sunt objecta ab illo cognoscibilia, hæc autem sunt infinita, ergo & species habebit infinitas, quod falsum est. *Confir.* Per species concreatas non potest *Angelus* cognoscere intuitivè rem singularem, dum existit, ergo non cognoscit per species concreatas. *Probat: antec:* Species concreata abstrahit ab existentia objecti, & solùm repræsentat essentiam ac quidditatem rei, quia antequam res existat, species habet totam suam repræsentationem, tunc autem non repræsentat rem, ut actu existentem, sic enim esset falsa, ergo. *Declaratur* hoc ipsum: Cognitio intuitiva est cognitio experimentalis, atquì ad scientiam experimentalem habendam, non sufficit scientia infusa & concreata, sed requiritur acquisita, ut patet in anima Christi, ergo neque ad cognitionem intuitivam sufficient species concreatæ. ℟. *Neg: antec: ad prob:* dico, dupliciter sumi speciem universalem: primò pro ea, quâ repræsentatur præcisè natura ut sic, absque singularitate: secundò pro ea, quæ ratione specialis suæ perfectionis potest se extendere ad plura etiam distinctè & in singulari repræsentanda. Per speciem universalem primi generis, fateor, non posse cognosci rem singularem, ut talem, seu distinctè, ut per se patet; at verò per alteram, & potest, & defacto cognoscit *Angelus* res singulares, ut tales, prout suo loco dicetur. Unde etiam non est opus, ut tot habeat species, quot sunt objecta ab *Angelo* cognoscibilia. *Ad Confirm:* ℟ *Neg: antec: & disting: probat:* Species concreata repræsentat solùm essentiam rei, non existentiam, priusquam res existat; Conc: quando existit; Neg: Tunc enim etiam repræsentat existentiam. Ratio est: quia licèt species habeat totam existentiam priusquam objectum existat, dependet tamen in modo repræsentandi ab existentia, vel non existentia objecti, & sic quidem hoc existit, repræsentat illud, ut existens, & intuitivè; si nondum existit, solùm quoad esse essentiæ & abstractivè. Sicut licet ignis habeat totam suam entitatem & virtutem, antequam approximetur passo, dependet tamen in agendo ab approxima-

tione

tione ad passum. Ad declarationem ulteriorem dico, scientiam experimentalem esse duplicem: Una est de præsenti, & nihil est aliud, quàm cognitio intuitiva & perceptio actualis objecti existentis & præsentis, & hæc experientia potest haberi per species concreatas; sicut potest haberi cognitio intuitiva ex dictis. Altera est de præterito, & consistit in quadam memoria præteritæ cognitionis intuitivæ semel habitæ; & hanc fateor non haberi per species concreatas, sed per memorativas relictas ex actibus præteritis.

V. Angelus potest sibi ipsi fabricare species rerum, ergo non habet illas sibi concreatas. *Probat: antec:* 1. Quia habere intellectum agentem nulla est perfectio. 2. Quia homo potest fabricare sibi species rerum præsentium, ergo & Angelus, qui est virtutis majoris. 3. Species materialis potest determinare intellectum agentem hominis ad formandam speciem spiritualem, licèt priùs intellectus non cognoscat illud objectum, ergo etiam objectum quodlibet præsens potest determinare intellectum Angeli ad producendam sui speciem, licèt priùs Angelus tale objectum non cognoverit. 4. Sola positio termini, fundamento extrinseca, determinat fundamentum ad actualem relationem, ergo similiter præsentia rei intellectum Angeli ad formandam ejus speciem. R. *Neg: antec:* Ratio patet ex suprâ dictis: quia species non potest produci nisi vel à re, cujus est species, vel à continente perfectionem ejus rei, quorum neutrũ convenit Angelo. 2. Quia sequeretur intellectũ Angeli esse quodammodo virtutis intensivè infinitæ, quia posset producere species perfectiores, & perfectiores in infinitum. 3. Vel Angelus produceret eas species liberè, & scienter, vel necessariò, & cæco quodam modo, nesciens, an eas producat, necne? Hoc secundum non: quia manifestè repugnat perfectioni Angeli. Primum etiam non: quia, ut liberè producat sibi species rei præsentis, debet aliquomodo rem præsentem præcognoscere, quomodo autem præcognosceret, cùm nullas supponatur habere ejus species? 4. Quia Angelus habuit species omnium rerum naturaliũ hîc & nunc à se cognoscibilium primo instanti, ut constat ex dictis in probat: 3. partis Conclusion. non potest autem dici Angelus sibi ipsi produxisse omnes eo instanti, cùm non habuerit res omnes sibi tum præsentes. 5. Præsentia localis est conditio ad operandum tantùm ijs necessaria, quæ se habent ut agens & patient, Angelus autem, producens sibi ipsi species rerum præsentium, non ita se haberet. *Ad 1. probat:* R. *Dist: anteced:* Intellectus agens nulla est perfectio, formaliter, Transeat: præsuppositivè; Neg: intellectus enim agens supponit intellectum possibilem, id est, potentem carere speciebus intellectualibus, & consequenter ex se incompletum ad intelligendum, quæ haud dubiè est imperfectio. *Ad 2. probat:* Disparitas est, quia homo in telligendo dependet à cognitione sensuum; ex quo colligimus non habere illum species intellectuales sibi congenitas (ut quid enim aliàs opus esset cognitione prævia per sensus?) sed habere intellectum agentem, cujus operà fabricare sibi potest species; Angelus autem neque indiget cognitione sensitivâ, neque aliunde probatur accipere ipsum species de novo, sed potiùs constat contrarium ex dictis, atque adeò non suppetit fundamentum tribuendi eidem intellectum agentem. Præterea, cùm intellectus hominis, phantasia, & sensus externi radicentur in eadem anima, optimè intelligi potest, quomodo eadem anima cognito objecto per sensus vel phantasiam, possit determinari ad producendam sibi speciem intelligibilem ejusdem rei per intellectum agentem, cùm adsit determinatio intrinseca & per cognitionem: at verò quomodo res Angelo prorsus extrinseca, & ab illo non præcognita determinare illum possit ad producendam sui speciem, penitus non apparet. *Ex quo etiam patet ad 3. probat:* Disparitas enim est: Quia licèt intellectus non priùs cognoscat objectum, quàm sibi formet ejus speciem, eadem tamen anima jam priùs per sensum & phantasiam, beneficio speciei materialis, idem objectum præcognovit, & ita illo jam præcognito uno modo, nimirum per cognitionem materialem, facilè apparet, quomodo determinari possit ad parenda sibi instrumenta, seu species spirituales, pro eodẽ objecto cognoscendo, alio modo, nimirum cognitione intellectuali & spirituali: Angel⁹ autem priusquam sibi species rei præsentis, nullo modo supponitur illam præcognovisse, quomodo ergo determinabitur ab illa? *Ad 4. probat:* Disparitas est? Quia relatio, ut hîc suppono, non distinctinguitur à fundamento connotante terminum, neque est aliquid, quod produci debeat à fundamento ad propositionem termini: species verò distinguitur ab Angelo, deberétque produci ab Angelo ad positionem rei intra sphæram præsentiæ localis Angeli, quod, quomodo fieri possit, non apparet, propter superiùs dicta. Quòd si dicas cum quibusdam Philosophis, relationem esse modum distinctum à termino & fundamento, resultantem ex fundamento, posito termino: tum ajo talem modum posito termino, non produci à fundamento, sed à DEO, ad exigentiam & fundamenti, & termini, petentium, ut, si coëxistant, talis modus relationis producatur in fundamento. Adde hoc argumento probari Angelum non tantùm posse formare sibi species præsentium, sed etiam

distan-

distantium, sicut fundamentum relationis determinatur ad relationem, ubicunque ponatur terminus.

VI. Ille locus Ezechiel: 28. pro conclusione allatus, potest intelligi de sapientia super naturali, ergo nihil probat pro nobis. *Confirm.* 1. Angeli possunt dici creati pleni sapientiâ, licèt non cognoverint futura, ergo etiam, licèt non acceperint ab initio species omnium futurorum. 2. Licèt Angeli non fuerint in instanti creationis usi statim omnibus speciebus, non ideo dici possunt ignorâsse, ergo neque dici potuissent, licèt tum caruissent aliquibus speciebus, atque ita ratio superiùs facta non sufficit. *Confirm.* hoc ipsum: Ut quis dicatur ignorans, non sufficit, quòd careat speciebus, sed requiritur, ut nesciat, quæ deberet, & posset scire. *Præterea:* Posito etiam, quòd Angeli ab initio habuissent species omnium rerum, adhuc non posset dici, sciviſſe illos omnia, quia non dicitur scire, qui præscisè habet species, sed, qui aliquando ijs usus est. Angeli autem neque ante, neque primo instanti usi fuerunt omnibus speciebus, ergo. ℟. Illum locum intelligi posse, & debere de sapientia utrâque, naturali & supernaturali, & quidem à fortiori de naturali: quia, si Angeli creati fuerunt in statu perfecto, quoad supernaturalia, quantò magis quoad naturalia, præsertim, cùm ordo gratiæ supponat ordinem naturæ, & detur cum proportione ad illum. *Ad 1. Confir.* Disparitas est: Quia prænotio futurorum non potest haberi naturaliter ab Angelo; adeóque non spectat ad plenitudinem sapientiæ naturalis angelicæ; species verò futurorum & haberi possunt & debentur naturaliter Angelo, illísque non habitis, sequeretur Angelos nec habuisse sapientiam actualem, nec habitualem, rerum omnium, naturaliter ab ijs cognoscibilium, & consequenter, nullo sensu dici posset, illos fuisse plenos sapientiâ, cum necessariò vel sermo esse debeat de sapientia habituali, vel de actuali. *Ad 2. ℟. Neg: Conseq:* Quia ignorare non est præcisè carere actuali cognitione (nam alias viri sapientissimi, cùm dormiunt vel aliud agunt, dicerentur esse ignorantes) sed est insuper, carere scientiâ habituali, & potentia proximâ ad cognitionem actualem. Hoc autem contigisset in Angelis, si caruissent speciebus, adeóque, propriè loquendo, ignorâssent: ex eo autem, quòd non fuerint usi speciebus, tantùm sequitur, eos non habuisse cognitionem actualem. *Ad ulteriorem Confir:* dico, ad hoc, ut quis dicatur ignorare sufficere, quòd nesciat ea, quæ naturaliter scire potest, sive ea scire debeat, sive non, Angelos autem posse scire naturaliter omnia ad universum pertinentia, quæ pro aliqua temporis differentia futura sunt. *Ad postremum,* quod additur, ℟. *Neg: assumpt: ad probat:* ajo, scientiam habitualem esse duplicem: Prima est acquisita per prævios actus, & ad hanc requiritur, ut, qui dicitur sciens, fuerit aliquando usus speciebus. Altera est infusa, & à DEO sine actuum exercitio accepta, & ad hanc (ut quis dicatur scire) sufficit, quòd habeat species, quibus uti possit, cùm voluerit.

ARTIC. V. *An Angeli intelligant per species universales? & quidem res omnes naturales Universi?*

RESP: *Intelligere. Probatur 1. pars de* universalitate: quia non repugnat species universalis, extendens se ad plura distinctè repræsentanda, ergo verisimiliter datur in Angelis. *Antec: patet 1.* Quia nulla dari potest ratio repugnantiæ. 2. Quia species intelligibiles sunt quædam participationes idearum divinarum, quæ, cùm sint entitas realiter unicissima, repræsentant tamen infinita; cur ergo non eadem species possit repræsentare plura? 3. Idem sensus communis cognoscit plura, quæ cognoscunt sensus particulares; idem homo æquivalet pluribus, animalitati & rationalitati; eadem species expressa potest repræsentare, quod alias repræsentarent plures; ergo à pari, species impressa vel infusa. 4. Inter entia dantur aliqua superiora, quæ in se divisim colligunt perfectiones inferiorum, ergo etiam dari potest species, quæ colligat in se perfectiones, & vim repræsentandi plurium specierum inferiorum. *Consequentia* verò *probatur.* Quia intellectus angelicus est admodum perfectus, adeóque exigit instrumenta similiter valde perfecta, adeóque universalia: quandoquidem virtus, quò est perfectior, hoc est simplicior, magísque unita, & per eandem entitatem extendens se ad plura. 2. Quia ita evitatur entium multiplicatio, & aliunde nihil obstat: quòd enim homo intelligat per species particulares est ideò, quia cognoscit per sensus, qui, cùm cognoscant res in particulari, transmittunt quoque species particulares ad potentias interiores, quæ ratio non habet locum in Angelis. 3. Quia Angelus potest se per eandem suam essentiam, tanquam per speciem intelligibilem, unicâ cognitione comprehendere, ergo etiam res aliàs plures intelligere per eandem speciem. 4. (& est confirmatio præcedentis.) Cognitio comprehensiva Angeli eadem repræsentat plura & diversa, putà essentiam, proprietaes, effectus, &c. ergo etiam dabilis est species connaturalis Angelo repræsentans plura & diversa, v. g. Petrum, Paulum, Joannem, &c.

Probatur 2. pars: Quòd Angelus intelli-

telligat omnes res naturales Universi. 1. Authoritate Augustini lib. 2. in Genes: ad lit: ubi expressè docet, DEUM omnium rerum similitudines, sive species, mentibus angelicis impressisse, quas erat conditurus. 2. Quia res omnes naturales sunt ejusdem ordinis cum intellectu angelico, nimirum ordinis naturæ, adeóque proportionatæ ab illo cognosci, & aliunde, dum existunt, sunt in tali statu, ut in seipsis cognitionem terminare possint, ergo. 3. Cognoscibilitas rei proportionatur entitati rei, ergo cognoscibilitas rerum naturalium est naturalis ergo sunt naturaliter cognoscibiles; à quo autem magis, quàm ab intellectu angelico, intellectuum creatorum perfectissimo? ergo. 4. Quia primò unus Angelus cognoscit naturaliter omnes cæteros cùm ordinetur ad constituendam cum illis unam Rempublicam; secundò etiam cognoscit hominem, cùm ad ejus custodiam vel ministerium mediatè aut immediatè destinetur; deniq; etiam cognoscit omnes res corporales, cùm sint vel ejus instrumentum, ut corpora cælestia, vel effectus, ut sublunaria, quæ per motum & influxum cæli producit, & conservat, idque non cæcè, sed mediante & dirigente cognitione, ergo. 5. Quia sæpe in scripturis invitantur omnes creaturæ, etiam non intellectuales, ad Deum laudandum & benedicendum, hæc autē laus & benedictio non est aliud, quàm vis quædam motiva, quam habent res omnes, movendi creaturas intellectuales ad cognoscendum & laudandum DEUM, ac proinde supponitur dari creaturas, quæ res omnes creatas possint cognoscere, ergo vel maximè tales sunt Angeli. 6. Quia non est ratio tribuendi Angelis cognitionem horum potiùs, quàm aliorum naturalium, ergo, vel omnia cognoscunt, vel penitus nihil; atqui manifestum est cognoshere illos aliqua, ergo cognoscunt omnia. 7. Qui intelligit majora intelligibilia, intelligit etiam minora, ut dicitur. 3. de anima, atqui quilibet Angelus intelligit alios Angelos, qui sunt maximè intelligibiles, cùm sint maximè immateriales, ergo intelligit omnia alia intelligibilia. 8. Quia res superiores continent in se perfectiores inferiorum, modo quodam eminentiore & sibi proportionato, ut patet inductione, atqui Angeli sunt naturæ superioris, quàm quæcunque creata alia, suntque intellectuales, ergo continent omnium aliorum perfectiones intelligibiliter; continere autem alterius perfectionem intelligibiliter, est, habere in se aliquomodo formam, seu speciem intelligibilem illius, sicut continere in se aliorum perfectiones physicè, est, habere in se aliquomodo (formaliter scilicet, vel virtualiter) illorum formam physicam, ergo Angeli habent omnium aliorum creatorum species intelligibiles, & consequenter possunt omnia illa cognoscere. Atqui etiam habent species sui ipsorum invicem, ergo & se possunt cognoscere invicem, ac proinde omnia entia naturalia hujus Universi.

Sed contrà 1. Species specificatur ab objecto, sicut habitus, ergo unica species habet unicum objectum, nec potest repræsentare plura, & consequenter non datur species universalis, neque Angeli cognoscunt per species universales. *Confir.* 1. Eadem res non potest esse similitudo propria plurium dissimilium, atqui species est similitudo propria ejus, cujus est species, ergo eadem res non potest esse species plurium dissimilium. 2. Plura singularia non possunt distinctè definiri unicâ definitione, neque duæ imagines, v. g. leonis & rosæ, repræsentari eodem exemplari, ergo neque plura objecta distinctè ab eadem specie. R. *Dist: antec:* Una species habet unum objectum unitate simplicitatis & singularitatis; Neg: unitate simplicitatis, vel coordinationis; Conc: sicut enim intellectus est una potentia, licèt non habeat unum objectum singulare, sed unum per coordinationem, vel etiam aggregationem, ita à pari de specie dicendum est. 2. Una species habet unum ob-ectum *Quod*; Neg: unum objectū *Quo*, sive unam rationem formalem, sub qua multa objecta particularia repręsentat, vel in quo multa objecta particularia specialiter conveniunt, Conc: sicut iterum intellectᵘ dicitur una potentia, quia multa objecta attingit sub una ratione formali entis & veri *Adi. Conf.* R. 1. *neg: Maj:* contrariū patet in essentia divina, quæ eadem est species eminentialis rerum omnium, quamvis dissimilium. R. 2. *Dist: Maj:* eadem res non potest esse propria similitudo plurium dissimilium adæquata; Conc: superexcedens & eminens; Neg: similitudo enim & species adæquata rei est, quæ rem adæquat, adeóque nec plus, nec minus, quàm res sit, repræsentat, & talis similitudo haud dubiè non potest esse propria plurium, quia adæquaret rem A. ex supposito, & non adæquaret, quia plura repræsentaret, quàm rem A, nimirum etiam rem B. Similitudo verò excedens & supereminens est, quæ ratione suæ perfectionis specificæ, non solùm repræsentat distinctè rem unam, sed etiam plures, & talem speciem non repugnat esse similitudinem propriam plurium dissimilium, ut apparet in divina essentia; & tales similitudines sunt species universales, quas in Angelis ponimus. *Hinc ad 2.* Disparitas ad primum est: quia definitio propria & formalis (ut patet ex ipso nomine) est notitia finiens, terminans, adæquans rem, adeóque non potest eadem esse plurium, quia esset notitia adæquata, seu æqualis rei definitæ, ut supponitur, & non esset, quia extenderet

dere se ad plures alias. Horum nihil contingit in specie, quia hæc non importat ex conceptu suo adæquationem præcisè rei, sed potest esse, vel adæquata, vel excedens & supereminens. R. 2. *ad idem*: Plura singularia non possunt definiri definitione eâdem formaliter sumpta; Conc: eadem materialiter, & realiter; Neg: sicut enim eadem realiter species, ex dictis & probatis, potest esse plurium, patétque in essentia divina, ita realiter idem actus potest esse cognitio plurium essentiarum per genus & differentiam; licèt non idem formaliter. Ad alterum disparitas est: quia figura rosæ & leonis sunt duæ figuræ adæquatæ, & adæquatè diversæ, consurgentes ex terminis quantitatis adæquatè diversis; cùm ergo eadem res non possit habere plures terminos adæquatos quantitatis, etiam non poterit idem habere figuram rosæ & leonis. Tale nihil obstat in specie. Imò sequitur potiùs, quòd, sicut una figura potest physicè esse majoris extensionis, quàm altera, ita una imago intentionalis seu species possit esse extensior alterâ. Hæc autem extensio aliter explicari non potest, quàm per hoc, quòd una indivisibilis species possit se extendere ad plures res repræsentandas, quàm altera.

II. Universale abstrahitur à particularibus, ergo, si *A*ngelus intelligit per species universales, sequitur, quòd intelligat per species abstractas à rebus particularibus, quod est contra dicta artic: præced. *Confir:* 1. Quod cognoscitur in particulari, perfectiùs cognoscitur, quàm, quod in vniversali, quia cognoscere rem in universali, est cognoscere in communi & confusè, ergo; si *A*ngeli cognoscunt per species universales, sequitur quòd cognoscant imperfectè. 2. Cognitio & species *A*ngelorum proportionantur naturæ ipsorum, sed Angelorum natura est valde perfecta & actualis, cognitio autem & species universalis est imperfecta & in potentia, ergo *A*ngelus non cognoscit per speciem vel cognitionem universalem. 3. Vel omnes species Angeli sunt universales, vel aliquæ illarum particulares, neutrum dici potest cum fundamento, ergo. R. Universale est triplex. 1. *in re*, & est natura, quæ per conceptum communem abstrahi potest à particularibus. 2. Universale *à re*, & est eadem natura per intellectum jam abstracta à particularibus. 3. Universale *ad rem*, & est causa, vel aliquid simile causæ extendens se ad multa. Et in hoc ultimo sensu dicuntur species Angelorum universales, quia extendunt se ad multa repræsentanda, sicut eadem idæa & potentia divina ad multa producenda. Vel certè, universale concipi potest dupliciter. 1. ex parte rei cognitæ, & est id, quod abstrahitur à particularibus. 2. ex parte medij & cognoscentis, per quod idem, tanquam per medium Quo, intellectus potest cognoscere plura, clarè & distinctè. Et in hoc secundo sensu dicuntur species Angelorum universales. *Ex quo patet ad 1. & 2. Confirmi. ad 3.* dico; Angelum probabiliter habere aliquas species universales, aliquas particulares. Res inferiores cognoscit *A*ngelus per species universales; id est per tales, quarum quælibet repræsentat plures res Angelo inferiores. Res verò superiores, vel æquales, cognoscit per particulares, quarum singulæ, res tantùm singulas repræsentant. Ratio prioris est: Quia major vis requiritur in *A*ngelo ad cognoscendum seipsum, & alios *A*ngelos superiores, vel æquales, quàm ad cognoscendam rem aliquam inferiorem: cùm ergo Angelus habeat vim cognoscendi seipsum & alios *A*ngelos, sequitur nullam speciem, quæ repræsentat unicam rem Angelo inferiorem, adæquare vim cognoscitivam Angeli; adeóque probabiliter omnes talium rerum species esse universales, cùm non sit ratio pro una potiùs, quàm pro altera, &, cùm ita evitetur specierum multiplicatio. Ratio posterioris est: Quia Angelus cognoscit se ipsum per suam essentiam, non tanquam per speciem universalem, sed particularem (essentia enim Angeli non extendit se directè ad quidquam aliud per modum speciei repræsentandum, quàm ad seipsum, ut superiùs art: 3. dictum est) ergo etiam alios Angelos æquales (si qui dantur) & superiores cognoscet per species particulares, cùm hi non minùs adæquent ipsius potentiam cognoscitivam, quam ille ipse adæquet.

III. Si omnes *A*ngeli cognoscunt res omnes naturales, ergo cognitio unius non est universalior, quàm alterius. *Præterea*, Si Angeli cognoscunt omnia naturalia, idque per species simul & semel illis concreatas; ergo naturaliter possunt cognoscere futura. *Probatur Sequela:* Quandocunque existit adæquatum principium alicujus effectûs, debetur illi naturaliter concursus ad producendum effectum; sed si species omnium naturalium aliquando existentium, etiam futurorum, essent *A*ngelis concreatæ existeret adæquatum principium cognoscendi omnia futura naturalia, ergo &c. *Neque dici potest*, concursum ideo non deberi speciebus ante actualem existentiam eorum, quorum sunt species, quia species pendent in operatione ab actuali existentia rei, tanquam à conditione: nam *contra est* 1. Quia tum solùm pendet aliquid in operando ab actuali existentia alterius, tanquà à conditione, quando effectus producendus naturaliter supponit existentiam talis conditionis, atqui cognitio futurorum non supponit existentiam actualem objecti pro tunc, dum affirmatur, imò supponit potiùs non existentiam, ergo &c. Et licèt verum

esset, speciebus non deberi concursū ad res intuitivè cognoscendas, antequam actu existant, adhuc *contra est* 2. Quia saltem sequitur, Angelum præscire futura abstractivè: cognosceret enim se habere species repræsentativas omnium naturaliū pro tempore, quo actu existent, & simul etiam adverteret defacto negari sibi usum illius speciei. unde colligeret evidenter, defacto quidem rem non existere, sed primò extituram: scit enim, quòd non habeat species sibi concreatas, nunquam futurorum. *Contra* 3. Quia Angelus non posset scire, quandonam aliqua species inciperet sibi esse usui, sed deberet identidem quasi tentare, & experimentum velle capere, & quia non posset tentare omnes species, quas habet, propter limitatam potentiam ad certum numerum objectorum simul & semel cognoscibilium, ideo non posset, nisi casu, fieri, ut primo statim instanti, quo res ponitur, illam cognosceret, cùm tamen aliunde videatur dicendum Angelum statim debere cognoscere, quando res aliqua incipit existere. ℟. 1. *Neg: Conseq.* Licèt enim omnes Angeli cognoscant omnia naturalia, superiores tamen eandem rem cognoscunt cum pluribus terminis, quàm inferiores, v. g. Angelus proximus infimo cognoscit supremum in ordine ad plures terminos, quàm infimus, licèt uterque cognoscat æqualiter res se inferiores, quandoquidem uterque illas cognoscit comprehensivè, in comprehensione autem non possit dari magis & minùs ex parte objecti. ℟. 2. *Dist: Conseq:* ergo cognitio unius non est universalior, quàm alterius, quoad objectum & res, quas singuli cognoscunt, vel possunt cognoscere; Cone: quoad modum, seu medium Quo cognoscunt Nego: Angeli enim superiores cognoscunt per unam eandémque speciem plura, quàm inferiores. *Ad alterum* ℟. *neg: sequel: & disting: Maj: probat:* Quando existit principium adæquatum &c. si illud principium non pendeat naturaliter in operando ab aliquo termino & conditione extrinseca Conced: si pendeat, sicut species angelicæ dependent ab actuali existentia objecti, ad hoc, ut illud repræsentent intuitivè: Neg: Intuitio enim fertur necessariò in rem, prout est in se; non potest autem sic ferri, priusquam sit aliquid in se. *Ad 1. rationem* in oppositum dico, cognitionem futurorum, quà talium, intuitivam, & supponere, & non supponere existentiam objecti, pro tunc, quando illud affirmat: supponere, quia est intuitiva, quæ tendit in rem, prout est in se, adeóque in rem ut existentem; non supponere, quia est cognitio futuri, ut talis, quæ non fertur in rem, prout hæc est in se, sed prout erit in se, adeòque in rem, ut nondum existentem, sed ut extituram. Ex quo patet, implicare hujusmodi cognitionem futurorum. *Ad alteram rationem* oppositam patet ex dictis suprà Quæst: 5. art: 3. ad 3. ubi dixi Angelum non scire evidenter se habere tantùm species futurorum. *Ad 3.* ℟. *Neg: sequel:* Angelus enim semper cognoscit suas species, quas habet, ut dixi Quæst: 5. art: 7. ad 1. hoc ipso autem, quod res incipiat existere, potest species ad cognitionem intuitivam concurrere, & consequenter hoc statim videt Angelus. Nam sicut habitus, in communi multorum sententia, exigit in actu primo inclinare subjectum, si adsit cognitio objecti, & hoc ipso, quòd adsit, inclinat; sic species, si res existat per illam cognoscibilis, exigit concurrere cum intellectu Angeli ad talem cognitionem sui, quâ is videat hanc speciem esse modò repræsentativam rei ut existentis; si autem res non existat, tunc tantùm exigit concurrere ad cognitionem, quâ Angelus videat hanc speciem esse de se repræsentativam huius aut illius rei ubi extiterit. Ex quo inferes, quàm primùm res quæpiam, cujus speciem habet Angelus, incipit existere, illicò DEUM determinare intellectum Angeli ad producendam aliam cognitionem speciei, quàm antea, cùm nondum res existeret. ℟. 2. *Ad principale argumentum neg: sequel: & Minorem probat:* cùm enim futuritio effectuum contingentium semper dependeat aliquomodo ab operatione causæ liberæ, ut dictum est Quæst: 5. artic: 7. c: Angelus autem non habeat species sibi concreatas operationum liberarum, ut etiam eâdem Quæst: a. 3. ad 1. diximus, sequitur, illum non habere principium adæquatum futurorum contingentium, quâ talium, licèt habeat species rerum, quæ contingenter futuræ sunt.

Artic. VI. *An Angeli superiores intelligant per species universaliores, quàm inferiores.*

Resp. Intelligere. Probatur 1. ex Dionys. de cæleſt. Hierarch. cap. 10. ubi juxta translationem Perionij, cùm docuisset, Angelos esse æquales quoad objecta, quæ cognoscunt, his verbis: *At participes quidem esse omnino & sapientiæ, & scientiæ, commune est divinarum mentium omnium*, subdit: *non tamen eodem, sed inferiore*, id est minùs universali, *modo*. Et iterum ibidem: *Cherubin ordo sapientiæ celsiori, scientiæque communicat, qui verò sub illis sunt spirituum sanctorum ordines, & ipsi scientiæ, sapientiæque participes sunt quidem, particularis tamen & inferioris*, id est, ut explicat D. Thomas: superiores Angeli participant scientiam magis in universali, quàm inferiores. Quibus accedit author libri de causis, apud D. Thomam hic,

docens,

docens, Intelligentias plenas esse formis, id est, speciebus intelligibilibus, in quibusdam tamen, nimirum in superioribus, esse formas universaliores. Nec dici potest cum Vasquez, Dionysium loqui de majore & minore universalitate, quoad objecta, non verò quoad species, ita, ut sensus sit: Angelos superiores plura objecta cognoscere, quàm inferiores: quia jam ostensum est articulo præcedente, in rerum naturalium scientia unum Angelum non superare alterum, sed quemlibet ipsorum cognoscere omnia. 2. Quò res in aliqua ratione est perfectior, eò est secundùm illam rationem DEO similior, ergo, quò Angelus in intelligendo est perfectior, eò est DEO secundùm rationem intelligendi similior; atqui DEUS, quæcunque intelligit, intelligit per unicam universalissimam speciem, nimirum per suam essentiam, & in hoc consistit infinita ejus perfectio intelligendi, ergo Angelus, quò est perfectior, eò cognoscit per species pauciores & universaliores, quò autem est imperfectior, eò per plures & minùs universales. 3. Res perfectior est DEO similior, ergo species perfectiores sunt DEO similiores; atqui DEUS, in quantum per suam essentiam est species rerum, est species universalissima, extendens se ad repræsentanda omnia, ergo species perfectior, cùm magis participet divinam essentiam, in quantum hæc est rerum species, est universalior. Atqui Angelus perfectior intelligit per speciem perfectiorem, ergo per universaliorem. 4. Et est confirmatio præcedentis: DEUS est ens, & bonum universalissimum simul, & simplicissimum, ergo cùm res in ea ratione, in qua est perfectior, sit DEO similior (adeóque magis participet de bono & ente universali, simúlque simplicissimo) habet entitatem & bonitatem universaliorem, & simul simpliciorem, & consequenter, cùm modus operandi sequatur modum essendi, habet modum operandi universaliorem, & simul simpliciorem, id est, talem, quo eadem res se extendat ad plura; ergo species perfectior habet esse & bonitatem (& consequenter modum operandi) universaliorem, & simul simpliciorem, ergo, cùm Angelus perfectior intelligat per speciem perfectiorem, intelligit per universaliorem, simúlque simpliciorem. 5. Angelus, quia est perfectior homine, intelligit per species universaliores, quàm homo, ergo etiam unus Angelus, quia est perfectior altero Angelo, intelligit per universaliores species, quàm alter Angelus. 6. Homo, quantò est acutioris ingenij, tantò plures conclusiones deducit ex eodem principio; & causa, quò est excellentior, tantò plura potest efficere; & potentia, quantò est nobilior, tantò est universalior; ergo etiam, cùm Angeli aliunde habeant species universales, ut probatum est; quantò quis est perfectior, tantò per eandem speciem potest plura cognoscere, & quantò species universalis Angeli est perfectior, tantò est universalior. 7. Inter scientias & artes, illa, quæ est superior alterâ, habétque sibi subordinatam alteram, est universalior, considerátque rationes magis universales, ut patet in scientia civili, quæ habet sub se scientiam militarem, & est universalior, quàm militaris, considerátque rationem universaliorem, nimirum rationem boni humani, cùm militaris tantùm habeat pro objecto bonum humanum, ut procurabile per res bellicas, & similiter militaris est universalior scientiâ equestri, &c. Item in metaphysica, cui subordinantur omnes scientiæ naturales, & est scientia universalissima, considerátque rationem universalissimam entis ut sic &c. Atqui scientia & cognitio Angelorum superiorum est altior, quàm inferiorum, habétque sibi subordinatam scientiam & cognitionem inferiorum: nam Angeli superiores per suam scientiam illuminant, perficiunt, purgant inferiores, ergo scientia & cognitio superiorum Angelorum est universalior, quàm inferiorum, cognitio autem universalior procedit congruentiùs & connaturaliùs à specie universaliori, ergo Angeli superiores habent species universaliores. 8. Angelus ex ratione communi angelicæ naturæ postulat species universales, ergo Angelus perfectiùs participans gradum naturæ angelicæ postulat species universaliores; nam sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis.

Sed contra 1. Licèt homo sit perfectior bruto, non sequitur hominem debere cognoscere per pauciores species & universaliores, quàm brutum, ergo licèt Angelus A. sit perfectior Angelo B. non sequitur Angelum A. cognoscere per species pauciores, quàm Angelum B. *Confirm:* Quia aliàs etiam dici poterit, Angelum perfectiorem agere per pauciores potentias, adeòque in uno eandem esse potentiam intellectivam & volitivam, in alio verò esse distinctas. 2. Bruta perfectiora pluribus utuntur sensibus, quàm imperfecta, ergo & Angeli perfectiores pluribus speciebus, & consequenter illorum species non sunt universaliores. *Confirm:* hoc ipsum: ad salvandam perfectionem majorem brutorum perfectiorum, non est opus ponere pauciores sensus, ergo neque pauciores species ad salvandam perfectionem majorem Angelorum superiorum. R. *Neg: Conseq:* Disparitas est: Quia angelica natura, ut sic, est capax intelligere & intelligit defacto per species universales, ut di cumestartic: præcedente. Quo supposito congruè infertur, Angelum perfectiorem esse capacem intelligere, & intelligere defacto per species universaliores: ho-

mo autem, ut sic, non est capax intelligere, neque intelligit per species universales, sed per particulares, quia intelligit per species acceptas à rebus, quarum quævis propriam & distinctam speciem transmittit in sensus, & per sensus ad potentias internas cognoscitivas; unde etiam dici non potest cognoscere per species universaliores, quam brutum. *Ad 1. Confirm: neg: sequel:* Quia in Angelis nulla datur potentia, nisi intellectiva & volitiva: intellectus autem & voluntas nec possunt conflare unicam potentiam, ut dicetur Quæst: sequenti artic: 1. neque possunt quoad se multiplicari, ita, ut unus Angelus habeat plures, alter pauciores intellectus aut voluntates, cùm non possit intelligi, quomodo intellectus aut voluntas possit in eodem subjecto multiplicari, quandoquidem utraque hæc potentia, ex intrinseca sua ratione, est universalissima, attingens omne ens sub ratione veri vel boni, adeóque habens idem objectum Quod, & rationem sub Qua. At verò ex nullo capite repugnat speciem, vel unius tantùm, vel plurium rerum esse repræsentativam, adeóque dari potest species, vel universalis, vel particularis. Hoc autem supposito congruentiùs dicitur, Angelos perfectiores intelligere per species universaliores, ut patet ex dictis pro conclusione. *Ad 2.* R. *neg: Consèq:* Disparitas est: Quia sensus externi sunt tantùm cognoscitivi certorum objectorũ, non autem omnium, v. g. visus est tantùm cognoscitivus lucis & coloris, non autem soni, saporis &c. Et ita ad salvandam brutorum majorem perfectionem, opus est pluralitate sensuum, non paucitate, quia, quò plures habent sensus, eò plurium sunt cognoscitiva: species verò intellectuales sunt de se capaces universalitatis, ita ut eadem possit repræsentare objecta plura & diversa, possúntque multiplicari syncategorematicè in infinitum, vel redigi usque ad unicam, estque aliunde perfectius, cæteris paribus, posse cognoscere plura per pauciora: & ideo Angelis perfectioribus tribuuntur universaliores & pauciores; minùs perfectis, minùs universales & plures species. Sed quare ad salvandam perfectionem animaliũ perfectorum non ponitur sensus unicus, qui simul sit gustus, tactus, visus, &c. sicut in Angelo perfectiore ponitur species unica, quæ simul est species bovis, asini, leonis? R. Quia primò dubium est, an sensus hujusmodi sit possibilis propter dicenda Q. sequenti art: 1. Præterea, quia nec authoritas, nec experientia suadet, nec ratio aliunde evincit, dari defacto hujusmodi sensum. Pro Angelis autem stat & authoritas superiùs allata, & experientia constat, intellectiva, quamvis sint tantùm perfectiora accidentaliter, & quoad diversitatem dispositionum & organorum, universaliùs tamen & magis unitè res attingere, ut patet ex 6. probat: conclus: ex quo rectè arguitur, & quidem à fortiori, ad Angelos, qui differunt, quoad vim intelligendi essentialiter. Quamvis, loquendo absolutè, negari non possit, inæqualem illorum perfectionem aliter etiam salvari posse. Et hinc constat solutio ad ulteriorem Confirmationem.

II. Si Angeli superiores intelligant per species universaliores, ergo ponamus Angelos universim esse decem, & infimum habere decem species. Tali hypotesi, ut Angelus penultimus habeat universaliores species, quàm ultimus seu infimus, debebit habere summùm novem species, antepenultimus summùm octo &c. ergo supremus Angelus habebit unicam; hoc autem videtur falsum, quia, si crearetur hodie Angelus quispiam novus, qui esset superior eo Angelo, qui hactenus fuit supremus, ille deberet intelligere per universaliores, adeóque per pauciores species, quàm Angelus, qui fuit hactenus supremus, sed hoc fieri non posset, supposito, quòd hic intelligat per speciem unicam, ergo Angeli non intelligunt per magis & minùs universales species. R. *admissâ sequelâ, neg: subsumptum & minor: probat:* Angelus enim, ut dixi artic: 5. ad 2. cognoscit tantùm res inferiores per species universales, æquales verò (si hæ dantur) & superiores per particulares. Si ergo hodie crearetur novus Angelus superior illo, qui hactenus fuit supremus, tunc DEUS ab initio infudisset speciem illius Angelo, qui hactenus fuit supremus, vel hodie infunderet, quando novum illum crearet; è contra Angelus supremus hodie creatus, cognosceret Angelum, qui hactenus erat supremus, eâdem specie, quâ cæteros inferiores, & consequenter hic haberet pauciores species, quàm alter; alter enim (qui antea erat supremus, & jam non est) haberet primò unam speciem universalem, quâ cognosceret omnes res se inferiores, & alteram particularem, quâ cognosceret illum Angelum de novo creatum; iste autem (qui defacto est supremus) haberet unicam speciem universalem, quâ cognosceret omnia inferiora. Ex quo infer, etiam alios Angelos omnia se inferiora posse cognoscere per eandem speciem: est enim par ratio, quia sic se habet quiscunque Angelus respectu rerum se inferiorum quoad excessum perfectionis, sicut se habet Angelus supremus ad res respectu sui inferiores. Ex quo ulteriùs collige, etiam sic adhuc superiores Angelos habituros species universaliores, quàm inferiores: nam infimus v. g. cognoscit tantùm per suam speciem universalem res se inferiores, id est, animam rationalem, & res corporeas, superior autem proximus infimo cognoscit insuper per suam speciem universalem ipsum Angelum infimum, & sic

dein-

deinceps, atque ita species universalis Angeli superioris semper est universalior, quàm inferioris. *Sed dices*, Angelum infimum esse immediatè supra animam rationalem, cùm ergo hæc cognoscat omnia per species particulares, non esse verisimile, fieri immediatè transitum à tanta universalitate ad particularitatem. Præterea, cùm magis distent cælum & elementa, vel mixta, quàm duo Angeli æquales, difficiliùs videri, ut eadem species repræsentent cælum & elementa &c. quàm duos Angelos æquales, quod tamen postremum nos negamus. R. Licèt inter Angelum infimum & animam hominis nulla mediet natura intellectualis, quia tamen Angelus, etiam infimus, est in altiore & diverso ordine, quàm anima, ideo potest illi tanta universalitas competere: sicut, licèt inter mortale & veniale nullum mediet peccatum, quia tamen mortale, est ordinis diversi & altioris, potest illi tanta malitia competere, ut superet omnem satisfactionem puræ creaturæ, licèt malitia venialis illam non superet. Præterea dico, licèt Angelus, qui est defacto infimus, sit hìc & nunc immediatè supra animam rationalem, posse nihilominus inter ipsum & animam poni infinitos syncategorematicè Angelos, minùs & minùs perfectos, adeóque & illum, & quemcunque alium Angelum distare ab anima quodammodo infinitè quoad perfectionem, adeóque non fieri transitum immediatum à tanta universalitate ad particularitatem. Ubi obiter nota, quòd, sicut inter quemlibet Angelum & hominem possunt poni infiniti syncategorematicè Angeli, & ideo quilibet Angelus est secundùm quid infinitè perfectior homine & alijs Angelis syncategorematicè infinitis, ita idem de speciebus angelicis sive inter se, sive cum speciebus hominis comparatis, dicendum esse, quia ratio est omnino eadem. *Ad alterum, negatur assumptum:* Omnia enim corporea non adequant perfectionem cujuscunque Angeli, adeóque, sicut Angelus per eandem speciem, nimirum per suam essentiam, potest intelligere se ipsum, ita per unicam poterit omnia corporea. At verò Angelus æqualis adæquat perfectionem alterius Angeli, cui est æqualis, atque adeò, sicut Angelus per illam speciem, quâ cognoscit seipsum, non cognoscit directè quidquam aliud, ita per speciem, quâ cognoscit alium sibi æqualem, &c.

QUÆSTIO SEPTIMA.

DE

VOLUNTATE ANGELORUM.

ARTICULUS I.

An Voluntas Angeli distinguatur ab essentia, & ab intellectu Angelorum.

RESP. *Distingui. Probatur prior pars Conclusionis.* 1. ijsdem argumentis, quibus Q. 4. artic. 1. intellectum Angeli ab ejus essentia distingui probavimus: est enim eadem ratio. 2. Quia essentia, seu substantia Angeli est realiter ens absolutum, adeóque absolvitur, & finitur seipsâ & intra seipsam, atqui voluntas Angeli non absolvitur sic intra se ipsam, sed extenditur etiam ad aliquid, quod est extra ipsam, nimirum ad bonum sibi extrinsecum, ergo voluntas Angeli non est ipsius essentia. *Confirm:* Inclinatio naturalis, seu appetitus, quo res corporeæ appetunt suum esse, vel bonum suum intrinsecum, distinguitur realiter ab inclinatione seu appetitu eorum naturali, quo appetunt aliquid sibi extrinsecum v. g. locum (nam prior appetitus est idem cum essentia rei, posterior verò est qualitas superaddita, gravitas nimirum vel levitas) ergo etiam essentia Angeli, quæ est tota ad se, & absoluta intra se, distinguitur realiter à voluntate, quæ extenditur extra se, nimirum ad bonum aliquod extrinsecum. Aliud est de Essentia divina: hæc enim, quia continet intra se omne bonum, non extenditur propriè extra se, sed quidquid vult, ratione suæ bonitatis intrinsecæ vult: hoc autem non contingit in voluntate creata, quæ sæpe vult aliqua propter bonitatem, sibi extrinsecam; & ideo opus non est, ut voluntas divina distinguatur à divina essentia, sic verò voluntas creata à creata essentia.

Probatur posterior pars Conclusion: 1 Quia intellectus operatur, trahendo res quodammodo ad se, unde etiam prima ejus operatio dicitur apprehensio; voluntas verò creata operatur tendendo & impellendo se ad res, etiam extra positas; unde etiam amor dicitur pondus amantis: *amor meus pondus meum.* Atqui diversæ potentiæ est trahere ad se res, & ad illas extra se tendere, ut patet in magnete: nemo enim, qui potentias admittit distingui ab essentia, dicet, potentiam attractivam ferri, quæ inest magneti, esse eandem, cum gravitate, quâ magnes tendit, & impellit se ad centrum, quod est extra ipsum, ergo intellectus Angeli est potentia diversa à voluntate Angeli. Aliud iterum est in DEO: hic enim, cùm in se ipso contineat omne bonum & verum (secùs, quàm creaturæ) non intelligit trahendo res intelligibiliter ad se, neque vult, tendendo & impellendo se ad res extra se, sed tam intelligendo, quam volendo sistit in se ipso, & quia est omne verum, intelligendo se, intelligit omne intelligibile, & cùm sit omne bonum quæcunque bona vult, volendo se, vult, atque ita non opus est distinguí voluntatem illius ab intellectu, vel utrumque ab ejus essentia. 2. ex dictis: Quia ideo etiam voluntas distinguitur ab essentia Angeli, quia voluntas etiam tendit extra se, essentia autem non tendit extra se, sed tota absolvitur intra se, atqui simile est de intellectu, & voluntate: intellectus enim intelligit per hoc, quòd objectum vel per se, vel per sui speciem sit in intelligente, (unde intelligendo non tendit extra se, nisi in quantum res extra intellectum positas introtrahit ad se) at verò voluntas ita tendit in res extra positas, ut illas non trahat introò ad se, sed ipsâ inclinetur foràs ad illas: & consequenter operatio intellectualis finitur, & absolvitur præcisè intra intellectum, dum intellectus intra se formatsimilitudinem & repræsentationem rei extra positæ, operatio vero voluntatis aliquando absolvitur quodammodo foris, dum voluntas per impressum sibi impulsum promovet se versùs bonum sibi extrinsecum, illíque intentionaliter coniungitur; sicut tractio, quâ magnes ad se trahit ferrum, finitur in magnete, quia magnes est terminus *ad quem*, illius tractionis, impulsus verò, vel motus, quo gravitat magnes ad centrũ, finitur quodammodo extra magnetem, videlicet in centro, quod est terminus *ad quem* illius motûs & impulsûs. 3. Intellectus definitur per actum intelligendi, voluntas per actum volendi (potentia enim definitur per actum, ad quem primò & per se ordinatur) adeóque definiuntur diversis definitionibus, atqui, quæ definiuntur diversis definitionibus, sunt diversa, ergo intellectus & voluntas sunt diversa. 4. Sicut actus sumunt speciem & diversitatem ab objectis, ita potentiæ ab actibus, atqui in creatis actus respicientes diversas rationes formales ultimatas, ita sumunt ab objectis speciem & diversitatem, ut non differant tantùm inter se formaliter, sed etiam realiter (ut patet in actibus intellectûs & voluntatis, phantasiæ, appetitûs sensitivi, & sensuum externorum, qui omnes respiciunt rationes formales ultimatas diversas, licèt aliquando objectum formale Quod sit idem, differuntque inter se non tantùm formaliter, sed etiam realiter) ergo etiam potentiæ creatæ respicientes diversas rationes formales ultimatas, different inter se non tantùm formaliter, sed realiter, tales autem potentiæ sunt intellectus & voluntas: ratio enim intellectûs formalis ultimata est verum, voluntatis bonum, ergo intellectus & voluntas sunt potenriæ distinctæ, non tantùm formaliter, sed etiam realiter. 5. Estque confirmatio præcedentis rationis: Quia debet dari aliqua certa regula, juxta quam discerni possit, quæ potentiæ vel actus sint idem, qui distingui realiter, atqui nulla potest dari congruentior, quàm, quòd illæ potentiæ & actus sint distincti realiter, qui respiciunt rationes formales ultimatas diversas, vel qui oriuntur à principijs adæquatis diversis, vel habent modum tendendi oppositum, ergo. *Confirm:* hoc: Scientiæ & habitus, quorum actus respiciunt rationes formales ultimatas diversas, differunt inter se realiter, ut patet in Physica, Medica, Animastica, ergo similiter potentiæ. 6. Et est adhuc confirmatio quartæ probationis: non sola separabilitas aut oppositio relativa est signum distinctionis in creatis, ergo aliud præterea datur signum & fundamentum distinctionis; quod autem illud, nisi vel diversitas principiorum, vel terminorum, seu rationum formalium ultimatarum, vel modi tendendi notabiliter differentes: hæc autem (nimirum diversitas rationum formalium ultimatarum, & modi tendendi) inveniuntur ex dictis in intellectu & voluntate, ergo &c. 7. Possibilis, est intellectus & voluntas realiter distincti, atqui omnia adversariorum argumenta, quibus probant intellectum & voluntatem defacto realiter sibi identificari, valent pro omni casu & statu, ut infrà patebit, ergo, cùm nimiùm probent nihil probant. 8. Implicat eandem entitatem, realiter sumptam, ordinari essentialiter ad plures fines adæquatos: nam finis adæquatus dicitur, quo solo remanente, & deficientibus omnibus alijs finibus, potest remanere effectus pendens à tali fine, implicat autem, ut res essentialiter ordinata ad plures fines adæquatos remaneat, quocunque illorum deficiente: ordinaretur enim essentialiter ad plures, & non ordinaretur. Subsumo: sed voluntas essentialiter ordi-

natur

natur ad bonum, tanquam ad finem suum adæquatum, quia ex conceptu suo essentialiter nihil aliud respicit ultimatè quàm bonum (idem est de intellectu respectu veri) ergo eadem entitas realiter sumpta non potest esse simul intellectus & voluntas. *Confirmatur* & simul præoccupatur responsio adversariorum. Non possunt plures fines inadæquati coalescere in unum adæquatum, nisi intelligantur uniri per eandem aliquâ rationem formalem, sub qua tangantur: per quid enim aliàs fient unum: atqui bonum & verum non possunt tangi sub una aliqua ratione formali, cùm sint rationes formales ultimatæ & universalissimæ, ergo non possunt tangi per modum duorum finium inadæquatorum, & unius adæquati, ergo entitas, quæ esset simul intellectus & voluntas necessariò ordinaretur ad illa essentialiter, tanquam ad fines adæquatos, quod ostensum est implicare.

Sed contra I. Angelus est simplicior, quàm res corporeæ, atqui in rebus corporeis non datur appetitus distinctus à forma ipsarum: per formam enim suam appetunt res suum bonum; ergo multò minùs in Angelo; sed forma *A*ngeli physica est ipsius essentia, intentionalis verò est species, quæ est in ipsius intellectu, ergo appetitus, seu voluntas *A*ngeli vel est ipsius essentia, vel intellectus. *Confir:* Objectum intellectûs est verum, voluntatis bonum, bonum autem & verum non differt realiter, sed tantùm ratione, ergo similiter intellectus & voluntas differt tantùm ratione. 2. Eadem potentia visiva fertur in rationem communem coloris, & in rationem propriam, seu particularem contentam sub illa communi, putà in rationem albedinis; ergo etiam eadem potentia fertur in bonum & verum, quia bonum & verum videntur se habere, sicut ratio communis & propria: nam omne verum est etiam bonum, nimirum intellectûs. ℟. *Neg: Min: & dist: probat*: Per formam suam appetunt res bonum suum intrinsecum, sive esse suum; Conc: appetunt bonum suum, etiam extrinsecum: Nego: locum enim naturalem seu centrum, quod est bonum corporum extrinsecum, apqetunt proximè corpora, non per formam suam substantialem, sed per gravitatem & levitatem superadditam; similiter animalia appetunt varia bona extrinseca, per appetitum sensitivum, distinctum ab eorundem essentia, &c. *Ad 1. Confirmat: Neg: Conseq*: Potentiæ enim distinguuntur per diversa objecta, quà talia, rationem autem objecti habent res per rationem seu intellectum, unde ad distinctionem intellectûs & voluntatis sufficit, quòd verum & bonum distinguatur ratione. Instantia est in actibus intellectûs & voluntatis, quorum objectum, verum & bonum, licèt distinguatur tantùm ratione, actus tamen tendentes in hæc objecta distinguuntur realiter & non solà ratione. *Ad 2.* ℟. *Neg: Conseq: & probat*: Quòd enim verum appetatur à voluntate sub ratione boni, & bonum ab intellectu intellidatur sub ratione veri, non oritur ex eo, quòd bonum & verum habeant se, ut commune & proprium, sed quia bonum & verum sunt realiter convertibilia: omne enim bonum realiter est verum, & omne verum est realiter bonum.

II. Intellectus & voluntas divina, animal & rationale, ratio practici & speculativi, quæ inest eidem actui, definiuntur diversis definitionibus, & tamen non distinguuntur realiter, ergo neque ideo distinguentur intellectus & voluntas angelica. ℟. 1. Intellectum divinum & voluntatem divinam neque eâdem, neque diversis definitionibus esse definibiles, sicut de essentia divina diximus, de DEO Uno Quæst: 3: art: 2. ad 4. Similiter rationale, cùm sit differentia, ut hìc supponitur, ultima, adeóque simplex & incomposita, non potest propriè definiri, cùm non habeat genus & differentiam. Præterea, vel animal rationale sumitur pro potentia proxima discurrendi & sentiendi, vel pro remota: si pro proxima, admitto animal & rationale definiri diversis definitionibus, sed nego esse eandem entitatem realiter: nam rationale hoc sensu est intellectus hominis, animal verò sunt omnes potentiæ sensitivæ, visiva, auditiva, &c. Si pro remota, tum fateor, animal & rationale esse idem realiter, (est enim eadem essentia hominis realiter indivisibilis) sed nego è contrario, illud definiri definitionibus diversis. ℟. 2. Intellectus & voluntas divina, animal & rationale definiuntur diversis definitionibus, importantibus contrarium modum tendendi, vel respicientibus rationes formales ultimatas diversas, vel plures fines adæquatos: Nego: definiuntur diversis definitionibus, non importantibus contrarium modum tendendi, &c. Transeat. Intellectus enim divinus non intelligit attrahendo ad se res exteriores, sicut intellectus creatus, neque voluntas vult, movendo se ad bonum extra se, sicut voluntas creata, adeóque non important contrarium modum tendendi, & consequenter neque eorum definitio. Idem est de rationibus formalibus: intellectus enim & voluntas divina non habent rationes formales ultimatas diversas, sicut habet intellectus & voluntas creata ex supra dictis in 4. probatione: tum, quia veritas divina (quæ est ratio formalis intellectus divini) involvit etiam formaliter bonitatem divinam (quæ est ratio formalis voluntatis divinæ) & vicissim, ut Quæst: 2. de DEO Uno artic: 3. dictum est: tum, quia & intellectus divinus intelligit verum, & voluntas divina tendit in bonum

sub eadem ratione formali *Divini*, siquidem ratio objectiva tam intelligendi, quàm volendi, quæcunque DEUS intelligit, & vult, est illi sua essentia in omni ratione formaliter infinita. Denique voluntas & intellectus divinus non ordinantur ad bonum & verum, tanquam ad duos fines adæquatos, prout de creato in 8. probat: diximus, sed tanquam ad unicũ, quia veritas divina, quæ est finis intellectûs divini, involvit, etiam formaliter, bonitatem divinam, quæ est finis voluntatis divinæ, prout paulò ante dictum est. De animali & rationali similiter dico, illa neque habere modum tendendi contrarium, sed potiùs similem, quia & animal seu principium sensitivum, & rationale seu principium discursivum & intellectivum tendit cognoscendo, adeóque attrahendo res exteriores intra se, & formando eorum in se similitudinem. Neque etiam habere rationes formales ultimatas diversas, sed potiùs eandem, quia licèt animal, seu principium sensitivum, tendat in rem sub ratione formali sensibilis, rationale verò, seu discursivum, sub ratione entis & veri, nihilominus & animal, & rationale tendit in suum objectum ultimatè sub eadem ratione formali, cognoscibilis. Neque denique habere duos fines adæquatos: tum, quia, licèt animal tendat ad sensationem, vel sensibile, rationale ad discursum vel intelligibile, ad utrumque tamen tenditur sub una & eadem ratione formali cognitionis; tum, quia, ut ante dixi, vel animal rationale sumitur pro potentia proxima sentiendi, & discurendi, vel pro remota, sive pro ipsa essentia hominis. Si primum, admitto animal & rationale ordinari ad duos fines adæquatos, sensationem, & discursum, sed nego esse eandem entitatem realiter. Si secundum, nego animal rationale, primò & per se ordinari ad sensationem & discursum: quia licèt nos essentiam hominis non cognoscamus, nisi per ordinem ad sensationem & discursum, reipsà tamen certum est, in homine dari aliquod prædicatum prius, quàm hoc: *esse productivum sensationis & discursûs*; quia substantiæ non sunt primariò ad extra, & propter operationem, sed ad se, & propter se. Eadem applica actui partim practico, partim speculativo: nam primò, licèt hic tendat dirigendo, & speculando, hæ tamen tendentiæ non sunt contrariæ respectu objectorum diversorum realiter, & insuper utrumque horum præstat per modum tendendi genericum eundem nimirum cognoscendo, hoc est, attrahendo objectum exterius intra se, & illud intentionaliter sibi assimilando. Secundò licèt hujusmodi actus tendat in unum objectum sub ratione factibilis, in alterum sub ratione facti, in utrumque tamen tendit suo ratione formali ultimata veri, cùm sit actus intellectûs; sicut voluntas amat sanitatem, tam obtentam quàm obtinendam sub ratione formali ultimata boni. Ex quo infertur tertium, non ordinari scilicet talem actum ad praxim & speculationem, tanquam ad duos fines adæquatos, quandoquidem uniuntur in aliquo tertio, nimirum in eadem ratione formali ultimata.

III. Sicut Angelus habet potentiam productivam intellectionum & volitionum ita habet potentiam productivam ipsius-met intellectûs & voluntatis, supposito; quòd hæ potentiæ distinguantur ab essentia Angeli, atqui ex distinctione reali intellectûs & voluntatis, non infertur bene distinctio realis inter potentiam productivam intellectûs, & potentiam productivam voluntatis, ergo neque ex distinctione reali intellectionum & volitionum infertur distinctio realis inter potentiam productivam volitionum, seu voluntatem, & inter potentiam productivam intellectionum, seu intellectum. *Confirm.* Licèt actus amoris & odij sint realiter distincti, non sequitur tamen quòd etiam potentia amandi distinguatur realiter à potentia odio habendi, ergo nec intellectus, & voluntas distinguuntur, licèt actus intelligendi, & volendi distinguantur. R. *permissa antecedi*: quæ fortè falsa est (cùm sit probabile proprietates non produci effectivè ab essentia, sed à generante, juxta dicta Quæst: 4. art: 1. ad 5.) *Neg: Conseq:* disparitas est 1. Quia intellectus & voluntas sunt proprietates Angeli, ad quas producendas, cùm non possit præsupponi aliquod principium accidentale in Angelo (quandoquidem proprietates sunt accidentia rei omnium prima) debet ipsa substantia Angeli proportionata esse ad easdem producendas: intellectio verò & volitio non sunt proprietates, ideóque ad illas potest, & debet proportionari substantia Angeli, per aliquod principium accidentale superadditum; sicut alia agentia creata, licèt immediate producant proprietates, non tamen alios effectus; & sicut materia, licèt immediatè recipiat quantitatem, proprietatem suam, alia tamen accidentia recipit mediante quantitate. Hoc autem principium cognitionum & volitionum Angelo superadditum, cùm non possit realiter esse unicum propter rationes conclusion: debet esse realiter multiplex. Disparitas est 2. quia potentiæ specificantur ab actibus, sicut actus ab objectis, seu rationibus formalibus ultimatis: unde sicut ex horum diversitate colligitur diversitas actuum, ut pro Concluſ. dictum est: ita ex diversitate talium actuum diversitas potentiarum: at verò principium productivum ipsarummet potentiarum, sive essentia Angeli, non specificatur à potentijs, & ideo ex reali distinctione, & diversitate harum, non infertur distinctio

&

& diversitas realis in illo. Ratio à priori est: quia intellectus & voluntas, suppositò, quòd distinguantur realiter ab essentia Angeli, ordinantur primò & per se ad suum actum: sunt enim ex cõceptu suo essentiali & primario propter suos actº, ut patet ex eorum definitione; quod autem convenit rei per se, primò, & per essentiam, per hoc res specificatur, adeóque intellectus & voluntas specificantur à suo actu: Principium autem productivum ipsius intellectûs & voluntatis, cùm sit ipsa substantia absoluta Angeli, non ordinatur primò & per se ad potentias, sed est primariò ad se, & propter se, & secundariò tantùm exigit emanationem suarum potentiarum, intellectûs & voluntatis, tanquam suarum proprietatum, adeóque non specificatur à suis potentijs, sed per aliquod prædicatum prius absolutum. Sic per adversarios risibile, & admirativum specificantur à suis actibus, à risu & admiratione, per quorum connotationem definiuntur; animal rationale verò, quòd ratione nostrâ est principium productivum risibilis & admirativi, non specificatur à risibili, & admirativo (aliàs deberet definiri per illa, cùm quælibet essentia definiatur per ea, per quæ constituitur in sua specie) sed per alia prædicata priora. Quare hoc? quia scilicet animal rationale non ordinatur primò & per se ad risibile vel admirativum, sed productio utriusque consequitur tantùm secundariò per modum proprietatis ad animal rationale, aliunde jam in sua specie constitutum. *Ad Confirm:* Disparitas est 1. Quia amor & odium non respiciunt rationes formales ultimatas diversas: uterque enim actus tendit ultimatè in bonum & in malum, amor quidem formaliter in bonum, virtualiter in malum, quia omnis amor alicujus boni est virtuale odium mali oppositi; odium verò formaliter in malum, virtualiter in bonum, quia omne odium alicujus mali est virtualis amor boni oppositi, aut saltem carentiæ talis mali. Actus autem intellectûs & voluntatis habent rationes formales ultimatas diversas, ut pro Conclusione ostensum est; ex diversitate autem rationum hujusmodi formalium, rectè infertur diversitas realis actuum & consequenter potentiarum, ut ibidem dictum est. Disparitas est 2. Quia distinctio realis amoris & odij provenit ex contrario modo tendendi illorum, qui non reperitur in potentia amandi & odio habendi, & ideo ex diversitate horum actuum, non infertur diversitas realis harũ potentiarum: diversitas autem realis intellectionum & volitionum procedit à diversis rationibus formalibus ultimatis, quæ cùm reperiantur etiam in intellectu & voluntate, (potentiæ enim respiciunt idem objectum, quod ipsarum actus) ideo ex diversitate reali actuum bene arguitur realis diversitas harum potentiarum.

ARTIC. II. *An voluntas Angelorum sit peccabilis, & quidem etiam in primo existentiæ ipsorum instanti?*

Resp. esse peccabilem, etiam in primo instanti nostri temporis, non autem in primo instanti temporis angelici. Probat: 1. *pars*, quòd voluntas Angeli sit peccabilis. 1. Quia universaliter implicat voluntas creata per essentiam impeccabilis, ut, DEO volente, ostendetur in QQ. de Peccatis. 2. Quia defacto multi Angelorum peccârunt, ut patebit. Q. 9. 3. Quia dupliciter potest peccatum committi, nimirum, vel violando immediatè aliquod præceptum positivum à superiore quopiam latum; utroque autem modo peccare possunt Angeli: priore quidem, quia defacto sic peccant dæmones, mentiendo, hominem odio habendo, ad malum inducendo, &c. quæ sunt contra dictamen naturale; posteriore verò: quia, cùm Angelus sit creatura intellectualis, DEO essentialiter subjecta, est capax præcepti, sive à DEO immediatè, sive à superiore Angelo, quem DEUS in republica Angelica constitueret, imponendi, possétque Angelus tale præceptum transgredi, cùm nihil sit, quod Angelum intrinsecè ad ejus observationem necessitet, ergo. 4. Angelus, cùm non sit purus actus, neque omnia simul necessariò intelligat, quæ absolutè potest, non est semper in actuali consideratione illius regulæ, & omnium circumstantiarum, à quibus rectitudo operationum ejus dependet, & consequenter potest operari, non conformando se illi regulæ, adeóque peccare. 5. Angelus potest moveri ad aliquid agendum ex amore proprij commodi, tali autem amori potest esse adjuncta difformitas cum præcepto naturali, vel positivo, ergo.

Probatur 2. pars Conclus: quòd Angelus possit peccare primo instanti nostri temporis, quo existit. 1. Quia Angeli voluntas est de se libera, tam ad speciem, quàm ad exercitium, & nihil est, quod primo instanti usum, vel abusum ipsius libertatis impediat, ut patebit ex solutione objectionum. 2. Angelus potest peccare in reliquis instantibus, ergo & in primo: est enim paritas, ut iterum patebit ex dicendis ad fundamenta adversariorum, ex quibus ijdem disparitatem sumere conantur. 3. Angelus potuit primo instanti mereri, & defacto meritus est, ergo & demereri, ac peccare. Consequentia constabit iterum ex dicendis ad argumenta adversariorum. 4. Quia Angelus habuit omnia requisita ad potentiam proximam physicam peccandi: ut puta: voluntatem de se liberam, ut constat, cognitionem objectorum malorum, & bonorum compre-

comprehendit enim' tunc se, comprehendendo autē, vidit, quæ objecta licitè, quæ illicitè delectare se possent; & denique carentiam omnis principij necessitatis ad præligendum honestum inhonesto: quod enim fuit illud; ergo. 5. Angelus potest obligari ad eliciendam liberè primo instanti fidē, vel amorem DEI, ergo potuit omittere, adeóque peccare. 6. Homo in primo instanti, quo pervenit ad usum rationis, potest peccare etiam mortaliter, juxta doctrinam S. Thomæ, ergo etiam Angelus primo instanti existentiæ, quia hoc ipsum instans est instans usûs rationis, respectu Angeli.

Notandum nihil ominus, licèt Angeli peccare potuerint primo instanti, loquendo physicè, fuisse tamen impotentes defacto ad peccandum moraliter. Ratio est 1. quia defacto nullus Angelorum primo instanti peccavit, ut omnes tenent, est autem incredibile, in infinita propè Angelorum multitudine nullum peccaturum fuisse, si, loquendo & physicè & moraliter peccare potuissent, cùm difficillimum & rarissimum sit, ut in grandi aliqua multitudine omnes uniformiter libertate utantur, idemque velint, ut experientiâ constat. Ratio est 2. quia verisimillimum est, defacto Angelos à Deo productos esse cum cognitione valde perfecta finis ultimi, & mediorum circa illum, talis autem cognitio conjunctam habet impotentiam moralem peccandi, ergo. *Major patet*: Tum, quia aliæ res corporeæ sunt à DEO productæ in statu valde perfecto, & quasi perfectissimo, ad quem aliàs naturaliter pervenire possunt, ut v. g. luna creata est in plenilunio, arbores onustæ fructibus, animalia, maximè homo, creatus est in statura & ætate perfecta &c. quantò ergo magis Angeli creati sunt in statu naturali perfectissimo, ad quem aliàs possunt pervenire, adeóque cum cognitione perfectissima ultimi finis. Tum, quia Angeli defacto dispositerunt se merendo primo instanti ad gratiam, naturæ suæ proportionatam, atque adeò valde excellentem, & consequenter meritum oportuit esse valde sublime, ac proinde debuit procedere ex cognitione admodum perfecta ultimi finis. Tum denique, quia ad suavem DEI providentiam pertinuisse videtur, ita creaturam intellectualem primo suæ existentiæ instanti protegere, ne statim posset degenerare à seipsa, ac ita præberetur occasio malevolis DEUM cavillandi & dicendi, Angelum ab ipso malum productum esse, & ita peccatum Angelorum DEO, tanquam authori tribuendi, cùm operatio, quam res primo instanti exercet, soleat communi usu tribui generanti, sive causæ quæ rem produxit, juxta illud: *Qui dat esse, dat consequentia adesse*; atqui hoc totum congruentissimè fieri potuit per hujusmodi cognitionem, de qua loquimur, ergo. *Minor patet similiter*: Quia rationes avertentes à peccato, & convertentes ad DEUM, tanquam ultimum finem, sunt valde multæ, & ponderosæ: fundantur enim in infinita DEI bonitate, perfectione, &c. è contra motiva allicientia ad peccatum sunt respectivè valde exigua: fundantur enim in exigua delectatione, vel utilitate; ergo, si utraque perfectissimè penetrentur, maximè à natura integra, qualis primo instanti fuit angelica, impossibile est moraliter, ut quis se resolvat ad peccandū, cùm etiam in natura corrupta homo per cognitionem satis obscuram DEI, vel gravitatis peccati, possit aliquantulo tempore reddi magnopere abhorrens à peccato, juxta illud: *Quomodo ergo possum hoc malum facere & peccare in DEUM meum.* Genes. 39. *Confirm:* 1. Valde perfecta consideratio novissimorum affert secum impotentiam moralem peccandi: *in omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.* Ecclesiast: 7. ergo idem poterit cognitio aliquâ angelica perfectissima circa ultimum finem &c. Præter ea beneficia, recentissimè accepta, habent maximam vim, permovendi ad gratitudinem, maximè si sint valde insignia, & clarissimè cognita, atqui illa cognitio perfecta, quam ex dictis primo instanti habuerunt Angeli, repræsentabat ijsdem clarissimè ingentia & innumera beneficia recentissimè à DEO accepta, ergo vi maximâ permovebantur tunc ad gratitudinem exhibendam DEO, & retrahebantur ab ingratitudine, quale est omne peccatum, adeóque, moraliter loquendo, non poterant peccare.

Probatur 3. pars Conclusionis. Quòd Angelus non possit peccare in primo instanti temporis angelici. Quia sicut respectu rerum corporearum tempus non est aliud, quàm numerus motûs corporei, secundùm prius & posterius, ita tempus angelicum nihil est, nisi numerus motûs angelici secundùm prius & posterius, sive, est successio operationum angelicarum. Cùm autem motus seu operationes angelicæ, sint indivisibiles, utpote immateriales, sequitur illas non esse continuas, sed discretas, continuum enim, ut hîc suppono, constat partibus divisibilibus, non autem meris indivisibilibus; & consequenter tempus angelicum non est continuum, compositum ex partibus divisibilibus, sed est tempus discretum, constans meris indivisibilibus, id est, instantibus. Ex quo ulteriùs sequitur, primum instans temporis angelici esse primam operationem indivisibilem Angeli, aut certè durationem indivisibilem primæ operationis angelicæ, & consequenter illa existere in primo instanti temporis angelici, quæ simul existunt cum prima operatione angelica, illa verò sequentibus, quæ existunt post primam

nam. Porrò ſicut reſpectu rerum corporalium datur tempus duplex, aliud extrinſecum, quod eſt numerus motûs primi ac ſupremi corporis mobilis, ſive cæli, quo omnium aliorum corporum motus & quies menſurantur; aliud intrinſecum, quod eſt numerus motûs proprij, quô unumquodlibet corpus intrinſecè movetur; ita etiam tempus angelicum eſt ſimiliter duplex: extrinſecum, quod eſt numerus motûs, ſeu ſucceſſio operationum primi & ſupremi Angeli, quâ velut altiore menſurâ reliquorum Angelorum operationes menſurantur; & intrinſecum, quod eſt numerus motûs, ſeu ſucceſſiio operationum, cuilibet Angelo propriarum & intrinſecarum. Quod idem dicendum de inſtanti primo, vel alio quolibet, aliud ſcilicet eſſe inſtans angelicũ primum extrinſecum, aliud intrinſecum. Extrinſecum, eſt operatio prima primi & ſupremi *Angeli*; intrinſecum eſt operatio prima, cujuscunque *Angeli* propria & intrinſeca. Subſumo jam, & argumentor: atqui implicat, ut Angelus peccet quocunque ex his primis inſtantibus, ſive intrinſeco, ſive extrinſeco, ergo. *Probatur* de primo inſtanti intrinſeco: Illud dicitur eſſe in primo inſtanti Angeli intrinſeco, quod vel eſt prima ejus operatio intrinſeca, vel ſimul exiſtit cum prima operatione Angeli intrinſeca, atqui implicat, ut prima operatio Angeli ſit peccatum, quia vel eſt ſermo de operatione *Angeli* prima ſimpliciter, & hæc non poteſt eſſe peccaminoſa, quia operatio ſimpliciter prima Angeli eſt cognitio, quâ is ſeipſum naturaliter & neceſſariò intelligit; vel eſt ſermo de operatione prima voluntatis *Angeli*, & hæc etiam non poteſt eſſe mala, quia eſt actus dilectionis, quâ ſeipſum neceſſariò & naturaliter Angelus diligit; ſimiliter implicat, ut peccatum Angeli exiſtat ſimul cum prima ipſius operatione, quia cùm peccatum ſit eſſentialiter voluntariũ, ſupponit eſſentialiter cognitionem, & cùm ſit eſſentialiter liberum, ſupponit neceſſariò aliquam operationem neceſſariam, & conſequenter non poteſt ſimul eſſe cum prima operatione *Angeli*. *Et Conſ*: Totſunt inſtantia intrinſeca Angeli, quot ſunt illius operationes: quælibet enim operatio habet durationẽ ſuam de ſe indiviſibilẽ, adeóq; inſtantaneã atqui peccatũ Angeli ſupponit, ex dictis eſſentialiter operationẽ aliquam priorẽ *Angeli*, Angelo intrinſecã, ergo ſupponit eſſentialiter aliquod inſtans intrinſecum, atque ita implicat illud exiſtere, in primo inſtanti intrinſeco *Angeli*. *Probatur* jam de primo inſtanti extrinſeco: Quia operatio prima *Angeli* inferioris (quæ eſt cognoſcere, & diligere ſeipſum) nullo modo ſupponit primam operationem Angeli ſupremi, adeóque amborum operationes primæ ſunt ſimul, atqui implicat ex dictis, ut peccatum Angeli inferioris ſit ſimul cum prima ipſius operatione intrinſeca, ergo etiam, ut ſit ſimul cùm prima operatione *Angeli* ſupremi, & conſequenter, ut ſit in primo inſtanti extrinſeco, cùm primum inſtans extrinſecum reſpectu *Angeli* inferioris, ſit prima operatio *Angeli* ſupremi. Et hic eſt ſenſus, ut exiſtimo, genuinus, quo S. Thomas negat *Angelos* peccare potuiſſe primo inſtanti, nimirum primo inſtanti temporis angelici, prout evidentiſſimè patet ex toto ejus diſcurſu de hac materia Q. 16. de malo art: 4. c. favétque ratio, quam S. Doctor adducit in ſumma hìc 1. p. Q. 63. art: 5. cùm enim prima cognitio & dilectio *Angeli* ſint naturales, & quaſi proprietates illius, ſi illæ eſſent peccaminoſæ, optimè ſequeretur, illud peccatum eſſe DEO imputandum, ſiquidem prima omnium operatio alicujus rei, cùm non poſſit eſſe ex libera determinatione illius, (omne enim liberum, ſupponit aliquod operari naturale & neceſſarium, ut etiam in DEO patet) debet eſſe ex determinatione DEI, authoris naturæ.

Eſt nihilominus rurſum notandum: operationes indiviſibiles, ſeu inſtantia indiviſibilia *Angeli* conſiderari poſſe, prout habent eſſe permanens, pro aliquo tempore noſtro diviſibili: poteſt enim Angelus in aliquo actu, intelligendi vel volendi, quem elicit, permanere per ſpatium unius horæ noſtræ, imò defacto cognitio & dilectio ſui ipſius, quas elicuit ut primùm creatus eſt, durant etiamnum, cùm nunquam poſſit ceſſare ab illis, ut partim patet ex dictis Q. 5. art: 8. ad 1. partim conſtabit ex dicendis hâc Q. art: 4. Si ergo ita conſiderentur inſtantia angelica, tum certum eſt, Angelum poſſe in primo inſtanti peccare, ſive intrinſeco, ſive extrinſeco, imò defacto ſic peccaviſſe. Ratio eſt: quia *Angelus* defacto peccavit, per manente adhuc & durante primâ operatione, tam ſuâ propriâ, quàm ſupremi *Angeli*: neque enim, quando peccavit, ceſſavit, vel ipſe, vel Angelus ſupremus à cognitione & dilectione ſui ipſius, quæ fuerant primæ operationes ipſorum, ergo, &c.

Sed contra I. Voluntas non poteſt deficere peccando, niſi præcedente aliquo errore in intellectu, ſed in intellectu angelico non poteſt eſſe error, maximè circa naturalia, ergo, ſaltem circa hæc, non poteſt peccare. *Confirm.* 1. Voluntas non poteſt ferri, niſi in bonum verum, vel apparens, atqui Angelo non poteſt apparere bonum, quod bonum non eſt, quia in illo non datur error, & deceptio, ergo non poteſt ferri, niſi in verè bonum, ergo non poteſt peccare. 2. Malum eſt corruptio boni, ut docet Dionyſius cap: 4. de divin: Nominib: corruptio autem non datur, niſi ubi datur contrarietas, in *Angelis* autem non datur contrarietas, quia non datur error, qui eſt contrarius

intelle-

intellectui & rationi ergo non datur in illis malum, seu peccatum. 3. Omnis malitia est vel per excessum, vel per defectum, sed verum, quod appetunt Angeli, non potest esse malum per excessum; nam quantò aliquid verius est, tantò melius est; per defectum autem veri peccare etiam non possunt Angeli, cùm non possint errando deficere à veritate, ergo absolutè peccare non possunt. ℟. *ad argument*: 1. *Neg: Major*: sufficit enim ad peccandum, ut quis non consideret omnia, quæ illum retrahere possent à peccando, vel, quòd ea cognoscat valde obscurè, & imperfectè, quæ proinde sic cognita non habent vim necessitandi voluntatem ad abstinendum à peccato, atqui hoc etiam locum habet in Angelis: cùm enim liberè intellectum ad hoc illúdve objectum considerandum applicent, possunt vel plura, vel pauciora, magis vel minùs efficaciter considerare, quæ ipsos à peccato retrahant. Et licèt omnia considerarent, tamen præcipua motiva non peccandi, ut sunt: bonitas dignitas infinita DEI offensi, &c. cognoscunt cognitione abstractivâ tantùm, adeóque imperfectâ & obscurâ, ac proinde insufficiente ad voluntatem necessitandam ad non peccandum. Pro claritate ℟. *potest ad idem* 2. Non potest voluntas deficere peccando, nisi præcedat in intellectu error aliquis positivus, seu judicium erroneum, quo attribuitur rei aliquid inconveniens, vel negatur aliquid conveniens; Neg: nisi præcedat aliquis error, saltem negativus, qualis est inconsideratio, quâ res non sufficienter consideratur, prout posset & deberet Conc: *Similiter disting: Minor: & neg: Conseq:* ℟. 3. *permissâ Majore neg: Min:* jam enim ostensum est suprà, etiam Angelos quædam tantùm cognoscere conjecturaliter, & circa illa errare posse. *Hinc ad 1. Confirm:* ℟. 1. *similiter neg: minor: cum sua probatione*: 2. admissis reliquis *Neg: ultim: Consequen:* ad peccatum enim non requiritur, ut ametur bonum purè apparens, sed sufficit, si ametur verum bonum, v. g. utile, vel delectabile, modo non bono, & inordinato, sive jam per excessum, sive per defectum; vel certè, ut ametur aliquid, quod quidem habet aliquam rationem boni, non tamen omnem: eadem enim res non potest esse bona, considerata secundùm quasdam circumstantias, & tamen mala, si spectetur secundùm omnes, quæ hìc & nunc concurrunt. Unde cùm Angelus possit non considerare omnes circumstantias, poterit eligere quodpiam objectum, quod hìc & nunc omnibus consideratis considerandis, est malum, ac proinde peccare. *Ad 2. dico*: duplicem dari corruptionem, unam quasi positivam, quæ fit per inductionem formæ alterius in idem subjectum: ut, cùm calor corrumpitur ad inductionem frigoris; & hæc requirit contrarietatem, inter formam corruptam & productam. Aliam esse corruptionem purè negativam, cùm res deficit absque omni, saltem propriè dicto, contrario, ut, cùm lux corrumpitur in aëre. *Unde in forma* ℟. Malum est corruptio boni, vel positiva, vel purè negativa; Conc: semper positiva; Neg: atqui corruptio non datur, nisi ubi datur contrarietas, corruptio quasi positiva; Conc: purè negativa; Neg: *& neg: Consèq:* Quia sicut corruptio, ita & malum est duplex: unum quod importat contrarietatem, & difformitatem, & errorem positivum, & tale malum, transeat, non dari in Angelis; aliud, quod præcisè importat negationem conformitatis, seu errorem negativum, & inconsiderationem, & tale malum etiam dari potest in Angelis. ℟. 2. *Neg: alteram partem Min: & ejus probat:* Quia, licèt non detur in Angelis error positivus, circa objecta evidenter cognita, dari tamen potest, circa objecta cognita conjecturaliter, ut suprà dictum est. *Ex quo patet ad 3.* nam 1. ℟. *Neg: Min:* universaliter sumptam: cùm enim Angeli possint, & circa quædam objecta positivè errare, & circa quæcunque consideranda, non sufficienter considerare, possunt etiam, vel per errorem positivum, vel ex inconsideratione tendere in falsum, & ita peccare. ℟. 2. *Neg: alteram partem Min: cum sua probat:* jam enim sæpius dictum est, Angelos, & circa quædam positivè, & circa quæcunque negativè errare posse. ℟. *denique dist: Maj:* Omnis malitia est, vel per excessum, vel per defectum objecti; Neg: aut objecti, aut actûs tendentis in objectum; Conc: nam potest unus peccare, alter non peccare tendendo in idem objectum, aut certè unus magis, alter minùs peccare, quia unus tendit in objectum ordinatè, alter inordinatè, vel unus magis, alter minùs inordinatè. *Similiter disting: utramque partem Minor: & Neg: Consèq:*

II. Peccatum est incompossibile cum amore DEI, sed Angelus amat necessariò DEUM amore naturali, ergo non potest peccare. *Confirmat*: Corpora cælestia sunt ita perfectè creata, ut non possint deficere à sua perfectione, ergo nec Angeli possunt deficere peccando à gratia, vel rectâ ratione, cum qua creati sunt. ℟. *Dist: Min:* Angelus amat necessariò DEUM necessitate quoad exercitium neg: quoad specificationem *Subdisting:* amat necessariò simpliciter & absolutè; Neg: secundùm quid, & spectatâ naturali Angeli inclinatione; & si aliunde nihil obstet; Conc: *& neg: Consèq:* Ratio & explicatio hujus distinctionis dabitur art: 4. hujus Quæst: *Ad Confirmat:* disparitas est: Quia corpora cælestia sunt agentia purè naturalia, & non libera, & aliunde ad talem finem ordinata, ad quem necessa-

rium

rium fuit, non posse deficere, & esse incorruptibilia: Angeli verò sunt agentia libera, quę pro libitu perfectionem suam moralem retinere possunt, vel ab illa deficere.

III. Actio creaturæ non potest esse in instanti, aut saltem non in primo instanti existentiæ ipsius, ergo nec peccatum Angeli. *Confirmat*: Operatio naturalis & necessaria præcedit liberam, sed operatio necessaria non potest esse peccatum, ergo peccatum non potest esse primo instanti. 2. Ad peccandum, saltem graviter, debet præcedere deliberatio intellectûs, sed ad deliberandum opus est pluribus instantibus, ergo, &c. 3. Actus malus fertur in bonum apparens, bonum autem apparens non apprehenditur, nisi per comparationem cum bono vero, adeóque supponit præcessisse cognitionem veri boni, ergo, &c. 4. *Angelus*, vel primo instanti habuit actualem considerationem objectorum appetibilium, vel non habuit, non potuit peccare, quia Angelus tantùm peccat ex inconsideratione. Si non habuit, etiam non potuit peccare, quia non datur peccatum absque cognitione, ergo, &c. 5. Vel *Angelus* habuit gratiam primo instanti, vel non habuit, quidquid dicatur, non potest destrui illo instanti gratia, atqui peccatum destruit gratiam, ergo peccatum non potest esse primo instanti. ℟. *neg: antec:* utrumque enim dicitur sine causa. Et nonnè contritio, vel amor DEI, potest elici in instanti? nonnè defacto meruerunt *Angeli*, aut saltem seipsos cognoverunt in primo instanti? &c. Ratio ulterior est, quia agere in instanti vel primo instanti, non requirit virtutem infinitam, & neque ex parte recipientis, neque effectûs est repugnantia, ut sit in instanti, vel in primo instanti. *Ad 1. Confirm:* ℟. *Dist: Maj:* Operatio necessaria præcedit liberam, naturâ; Conc: durationi & instanti. *Subdistinguo*: instanti temporis angelici; Conc: instanti temporis nostri; Nego: nam licèt Angelus primo instanti nostri temporis, pro priori naturæ, elicuerit necessario cognitionem & sui, & DEI, hoc tamen non obstante potuit peccare eodem instanti, cùm hujusmodi cognitio non sit cum peccato incompossibilis; si enim esset, nunquam posset *Angelus* peccare, cùm pro omni nostro tempore perseveret in hac cognitione, neque ab illa cessare possit. *Similiter disting: Consequens, & Neg: Conseq*: Instantia est etiam de merito *Angeli* primo instanti. *Ad 2.* ℟. *dist: Major*: Debet præcedere deliberatio, si nomine deliberationis intelligatur cognitio indifferens, repræsentans varias rationes boni & mali, quæ insunt objecto; Conc: si intelligatur consultatio propriè dicta, quâ quis unum medium confert cum altero, & unum eligit præ altero; Neg: sed ad deliberandum opus est pluribus instantibus: ad deliberandum secundo hoc sensu; transeat; in priore sensu; Nego. Dixi *transeat*: quia etiam in secundo sensu deliberatio haberi potest ab Angelo in primo instanti: hic enim, sicut eodem actu potest cognoscere principium, & in illo conclusionē absq; discursu formali, ita per eundē actum potest videre finem, & in illo media utilia, cum virtuali, aut eminentiali collatione inter se. Adde, hoc argumento rursum probari, *Angelum* neque meruisse, nec mereri potuisse primo instanti, quod est contra ipsosmet adversarios. *Ad 3.* ℟. *Neg: Maj:* nam sic Angelus vel nunquam posset peccare, vel non posset peccare, nisi deciperetur in intellectu. Sufficit igitur ad peccatum, quòd appetatur verum bonum modo inordinato, vel inferius bonum, v. g. delectabile aut commodum, neglecto honesto, quod hic & nunc est præceptum, licèt non apprehendatur sub specie honesti. Adde, quòd si Angelo, aliunde, & aliàs non repugnat ferri in bonum apparens etiam id non repugnare pro primo instanti, quia, ut quis apprehendat bonum apparens, non requiritur, ut illud comparet cum bono vero præcognito, sed sufficit, ut tribuat illi rationem veri boni, quod fieri potest actu unico saltem ab *Angelo*. *Ad 4.* ℟ *Angelū* in primo instanti potuisse habere considerationem aliquam quidem, sed confusam, sufficientem tamen ad peccandum, & quæ stare possit cum aliqua inconsideratione. Aliàs argumentum probaret, *Angelum* nullo instanti peccare posse, ut consideranti patebit. *Ad 5.* ℟. Peccatum non essentialiter destruere gratiam, sed vel destruere, si quæ præexistit, vel illam impedire, nè illo instanti existat. Unde si peccâsset *Angelus* primo instanti, solùm opportuisset impediri gratiam, nè infusa fuisset illo instanti, non autem opportuisset illam destrui

IV. Si *Angelus* primo instanti peccaret, DEUS esset causa peccati. Quod *probatur* I. ante actum secundum peccati præcedere debet actus primus etiam malus: malum enim non potest prævenire, nisi à malo, atqui illius actûs primi mali causa deberet esse DEUS, ergo. 2. Effectus, qui ponitur primo instanti, quo res esse incipit, tribuitur causæ, quæ rem producit; hinc proprietates tribuuntur generanti, juxta illud: *qui dat esse, dat consequentia ad esse*, ergo peccatum *Angeli* primò instanti factum tribueretur DEO, qui ipsum produxit. 3. In humanis author artefacti, v. g. horologij, vel calami, dirigit, & experiri solet per se primam ejus operationem, ergo à pari, prima operatio *Angeli* est specialiter à DEO, atq; adeò, si in primo instanti peccaret, peccaret, peccatum esset à DEO. 4. Voluntas non potest peccare, nisi voluntariè & liberè se ad peccandum applicet, atqui non potest

se voluntariè & liberè applicare ad primum actum liberum volendi, quia ante actum liberum volendi, nihil potest voluntas liberè velle, ergo applicari debet à DEO, ergo, si actus ille esset peccaminosus, DEUS esset causa peccati. R. *Neg: sequel: ad ejus prim: probat: Neg: Maj: cum sua probat*: aliàs sequeretur, dari processum in infinitum, quia actus secundus malus, esset ab actu primo malo, & quia malum non potest esse, nisi â malo, ille iterum esset ab alio principio malo, & sic deinieps. Item sequeretur, *Angelum*, nequidem secundo instanti, peccare posse, quia illum actum secundum malum deberet præcedere actus primus malus, hûc autem, neque secundo instanti, posset habere Angelus â DEO, quia hic nunquam est causa mali; non etiam â sua voluntate, quia hæc est bona, malum autem, per te, non est, nisi â malo &c. Falsum igitur est malum in actu secundo provenire â principio formaliter malo, sed sufficit, si actus primus physicè in se bonus, sit indifferens ad utrumque, bonum scilicet & malum. *Ad 2. probat:* R. *Dist: antec*: Effectus naturales & necessarij, qui ponuntur primo instanti, tribuuntur causæ, quæ rem produxit; Conc: liberi; Neg: hi enim tribuuntur voluntati, quæ se ad hujusmodi effectus determinat: Disparitas est: quia, quæ necessariò emanant à re producta primo instanti existentiæ ipsius, pertinent ad completum esse rei productæ, & ideo tribuuntur generanti, ad quem spectat dare esse completum rei. *Actus autem* liberi non spectat ad esse completum rei, cùm possint adesse, vel abesse. *Ad 3. prob.* Disparitas est: quia horologium & calamus non habent suam perfectionem â se, & ex propria determinatione, & ideo eorum perfectio vel defectus tribuitur artifici; actus autem liberos habet *Angelus* ex propria sua deliberatione. *Ad 4. probat:* R. *1. permitt: totum*: Angelum non potuisse peccare per actum voluntatis omnium primum, non quidem propter rationem argumenti, sed quia actus primus voluntatis est necessarius. Nego tamen, non potuisse peccare primo instanti nostri temporis, poterat enim eo instanti habere plures actus, quorũ primus non esset peccaminosus, esset verò secundus, vel tertius. R. 2. *Neg: Min:* volendo enim liberè objectum, hoc ipso in actu exercito voluntas vult velle, adeóque hoc ipso exercitè applicat se voluntariè ad volendum. Ratio ulterior est: quia, si ante primum actum directum, deberet præcedere alius reflexus, vel hic reflexus, ut voluntariè ponatur, indiget rursus alio prævio reflexo, & ita procedetur in infinitum; vel non indiget, sed potest poni per seipsum, & tunc etiam directus poterit, quæ enim disparitas? 2. Quia ille actus prævius reflexus, cùm sit vitalis & liber, non potest recipi merè ab extrinseco, sed debet activè esse â voluntate. Quod si ille potest esse â voluntate, sine alio actu prævio reflexo, idem dicendum est de primo actu libero directo. 3. Vel ille actus reflexus, receptus aliunde, est liber, vel necessarius; si liber, & tamen elici potest sine alio prævio, etiam actus primus liber directus poterit; si necessarius, etiam actus directus, qui vi illius sequitur, erit necessarius; & ita destruitur libertas voluntatis. Denique hæc ratio probat Angelum nullo instanti peccare posse, quod falsum est apud ipsos adversarios. Sequela patebit considerandi.

V. Omne movens, ut movens reducit mobile de potentia in actum, atqui nulla potentia reducitur per potentiam ad actum, sed per actum, ergo omne movens, ut movens, debet esse in actu, ergo ut voluntas se moveat, debet supponi in actu, & non tantũ in potentia, atqui ante primum dictamẽ non est voluntas in ullo actu, per quem se ad illud moveat, ergo ad dictamen omnium primum non potest se ipsam voluntas movere, ergo debet ad illud moveri ab aliqua causa extrinseca, atqui nulla alia causa potest movere & determinare voluntatem, nisi DEUS, ergo ad primum dictamen debet moveri â DEO; atqui voluntas non potest peccare nisi ex vi dictaminis defectuòsi, quia voluntas vult ex motu & inclinatione intellectûs, neque potest acceptare malum, nisi repræsentetur illi, ut conveniens, vel ut parùm inconveniens, quod est dictamen defectuosum, ergo si Angelus peccare primo instanti, deberet primum dictamen esse defectuosum, & consequenter, DEUS esse auctor dictaminis defectuosi. R. 1. *Dist: Min:* Nulla potentia existendi physica reducitur per potentiam ad actum; Conc: nulla potentia agendi reducitur per potentiam ad actum: Neg: Ratio est, quia pura potentia existendi nullum penitus habet actum, cùm existentia sit primus actus omnium, unde non potest seipsam reducere ad actum aliquem, cùm nemo det, quod nullo modo habet: *At* verò potentia agendi jam existens, habet jam actum existentiæ, adeóque, si aliunde sit indifferens ad agendum, & non agendum, potest seipsam reducere ad aliquem actum. Cùm ergo voluntas Angeli, etiam in primo instanti existentiæ, habeat jam actum existendi, & sit indifferens ad agendum, poterit habitis certis prærequisitis, movere seipsam ad primum actum liberum. Prærequisita autem sunt: decretum DEI concurrendi ad utrumlibet, propositio objecti boni & mali, oblatus concursus, &c. *Similiter distinguo reliqua*, ergo omne movens debet esse in actu existentiæ; Conc: in actu aliquo elicito; Neg: ergo voluntas, ut se moveat, debet supponi in actu existentiæ; Conc: in actu aliquo elicito; Neg: &c.

R. 2.

℟. 2. *Dist: cand: Min:* Nulla potentia reducitur ad actum, manens præcisè in esse potentiæ: Conc: non manens in esse potentiæ, sed per exercitium actûs: Neg: Cùm enim quædam potentiæ (qualis est etiam voluntas Angelorum) sint activæ, vitales, & liberæ, possunt seipsas, habitis requisitis proximè enumeratis, per exercitium actûs reducere de potentia ad actum. *Ex quo patet* ℟. *ad reliqua.* ℟. 3. permissis reliquis, *Neg: primum subsumpt:* Ut enim voluntas sit in actu, sufficit, quòd actu existat, habeatque sibi ab intellectu plura objecta proposita, saltem confusè. Hoc autem totum in Angelo fieri potest ante primum dictamen: cùm enim Angelus semper & necessariò cognoscat seipsum, & suas species intelligibiles, cognoscendo autem directè seipsum & species, indirectè tangat plurima & diversissima objecta, saltem in confuso, cum quibus, tum Angelus, tum species connectuntur, potest voluntas determinare intellectum, ad hujus vel illius objecti particularis (omissis ceteris) considerationem, & consequenter, movere se etiam ad primum dictamen, sive bonum, & perfectum, sive malum & defectuosum. ℟. 4. transmissis reliquis *ad ultimum subsumpt*: duplicem esse defectum: unus est privativus, qui est carentia perfectionis rei debitæ, & talis non prærequiritur necessariò in intellectu, ut voluntas possit peccare; alter est defectus negativus, & est carentia perfectionis possibilis quidem, non tamen debitæ, & hic defectus sufficit ad peccandum, extititque in Angelo, quia Angelus caruit visione clarâ DEI, quam si habuisset peccare non potuisset, & quâ non habitâ hoc ipso potest peccare: & talis defectûs causa etiam DEUS esse potest, quia non tenetur Angelo dare visionem, aut perfectissimum dictamen, & considerationem omnium eorum, quæ Angelum à peccando retrahere possunt, sed potest illi dare aliud minùs perfectum, cum quo peccare possit, & peccaturus videatur. Imò tale est quodlibet auxilium purè sufficiens, cujus causa est DEUS, & tamen est hoc sensu defectuosum, quia non est exclusivum peccati, neque continet omnem perfectionem in genere auxilij possibilem. Unde etiam non sequitur, DEUM fore causam peccati, si sit auctor dictaminis hoc sensu defectuosi, ut iterum patet in auxilio sufficienti, quod licèt includat hujusmodi defectum negativum, & causa illius sit DEUS, non sequitur tamen ipsum esse authorem peccati, quod stante tali auxilio committitur. Ratio ulterior: quia etiam cum dictamine defectuoso & inconsiderato (id est, tali, quod non includit considerationem claram, & perfectam omnium retrahentium à peccato) stat indifferentia voluntatis, & alunde DEUS non tenetur impedire peccatum, quod sub tali dictamine, videt secuturum, quia aliàs teneretur dare mera auxilia congrua, & efficacia, quod est apertè falsum. Similiter etiam non sequetur, DEUM fore causam deficientem, quia causa deficiens non dicitur, quæ præcisè omittit effectum, quem ponere posset (quia aliàs semper DEUS deficeret, cùm plurima non ponat, quæ potest) sed quæ, vel non habet virtutem in actu primo ponendi, vel quæ omittit effectum, quem ponere deberet, neutrû autem sequitur convenire DEO, si dictamen defectuosum in sensu explicato Angelo immittat. *Informa* ℟. *ad illud subsumpt:* Voluntas non potest peccare, nisi ex vi dictaminis defectuosi, privativè defectuosi; Neg: defectuosi negativè; Conc: *Similiter dist: penultimam & ultimam Conseq:* DEUS esset author dictaminis defectuosi privativè; Neg: negativè Transeat: DEUS enim illo casu non negaret Angelo dictamen aliquod perfectius, debitum Angelo, sed tantùm negaret dictamen aliquod possibile perfectius, Angelo tamen indebitum. Et certè, si DEUS per adversarios, Angelum in secundo instanti prædeterminando ad peccatum, aut non prædeterminando ad bonum, non est causa peccati, neque causa deficiens; multò minùs erit, si primo instanti Angelo dictamen immittat minùs perfectum, & cum quo possit peccare.

Artic. III. *An voluntas Angeli, factâ semel electione liberâ, boni vel mali, sit naturâ suâ inflexibilis & immutabilis?*

Resp. Non esse. Probatur 1. Ex Patribus apud Martinon: D. 41. S. 1. Angelis mutabilitatem voluntatis simpliciter, & absq; limitatione, adeóque mutabilitatem omnimodam tribuentibus, mutabilitas autem omnimoda, non solùm importat mobilitatem quoad exercitium, id est, ab actu ad non actum, vel à non actu ad actum, sed etiam mobilitatem quoad speciem, id est, ab actu oppositio ad oppositum. *Initium resumenai* (NB.) *bonam voluntatem est ex gratia, & non ex natura: nam si homines possent per naturam illud initium habere, posset etiam Angelus.* Fulgent l. de fide ad Petrum c. 3. Et Damasc. l. 2. de fide cap: 3. ait: *Angelum esse semper* (NB.) *mobilem, & voluntatis, ac* (NB.) *sententiæ ratione mutabilem.* Et iterum: *Sunt quidem illi*, inquit idem, *naturâ ita comparati, ut ad malum ægrè moveri, non tamen omnino, non moveri possint. nunc verò eâ jam conditione, ut ne vix quidem moveri, & inflecti queant. Quòd tamen* NB. *non eorum naturæ, sed gratiæ, eique quâ DEO unicè bono adhærent, constantiæ tribuendum*

dum est. Quæ vera non essent, si factâ semel electione, v. g. mali, voluntatem bonam resumere, sententiam suam mutare, moveri naturâ suâ, & flecti Angelus non posset, ut consideranti facilè patebit. 2. Quia talis immutabilitas est maximum malum, & imperfectio, quia Angelus semel malus semper deberet manere malus: sicut maximum esset, malum si intellectus angelicus, suppositô quòd semel erraverit, deberet in suo errore immutabiliter permanere. 3. Sicut se intellectus habet ad verum & falsum, ita voluntas ad bonum & malum, atqui intellect° Angeli (quem errare posse in aliquibus ostendi suprà) supposito quòd semel erraverit, non adhæret immobiliter errori suo: tum, quia sic Angelus esset imperfectior homine, qui errorem suum potest deponere, tum, quia defacto dæmones circa Christum aliquando errârunt, existimantes illum esse purum hominem, quem tamen errorem postea correxerunt; ergo etiam voluntas Angeli, supposito quòd semel malè elegerit, non adhæret malo immobiliter. 4. Licèt DEUS eodem actu, & tendentiâ attingat principium & conclusiones, item finem, & ea quæ sunt ad finem, nihil ominus, hoc non obstante, potest pro instanti B. nolle, quod pro instanti *A.* vult, & vicissim: v. g. potest pro instanti B. nolle odisse Petrum, & pro instanti A. velle, vel è contra: ergo etiam, non obstante ratione adversariorum, licèt Angelus eodem actu attingat principia & conclusionem, finem, & media ad finem poterit pro instanti B. nolle, quod pro instanti A. voluit, vel è contra. 5. & est confirmatio præcedentis probationis. DEUS, ut jam dictum est, potest ad ostensionem sui dominij & libertatis pro instanti B. velle oppositum ei, quod vult pro instanti A. similiter homo, potest modò nolle, quod priùs voluit, velle, quod noluit, ergo idem dicendû est de Angelo, cùm de naturis intermedijs (qualis respectu DEI & hominis est angelica) nobisque incognitis, judicare non possimus, nisi per proportionem ad extrema cognita. 6. Angeli ex supra dictis multa cognoscunt conjecturaliter, ergo possunt propter signa probabilia aliquid judicare, & velle, postea verò propter occurrentia signa alia judicare contrarium, & dependenter ab hoc judicio mutare voluntatem. Et ita probabilissimè accidit defecto in passione Christi, nam dæmon, qui priùs instigabat Judæos ad illum occidendum, & Judam ad prodendum Joan. 13. postea videns Christi constantiam, & alia signa, ac timens, nè mors ejus in perniciem suam redundaret, conatus fuit liberare eundem per uxorem Pilati Matth. 27. 7. Quia cùm *A*ngelus non teneatur semper tendere comprehensivè & considerare omnia actu, quæ potest, ut ipsimet adversarij admittunt, fieri potest, ut dum aliquid eligit, non consideret omnes circumstantias, postea verò illas advertat, & consideret; ergo tum poterit electionem aliam instituere, eligendo medium oportunius ad finem, & consequenter mutare præcedentem voluntatam. Et licèt demus, illum considerâsse omnia, & attigisse objectum suum comprehensivè, & stante tali cognitione elegisse, adhuc nihil obstat, quò minùs electionem factam mutare possit, cùm nihil sit, quod illum ad idem volendû deinceps necessitet, ut ex ultima probatione constabit. 8. Quia defacto, juxta communem sententiam, voluntas Angelorum primo instanti, per actum amoris, saltem naturalis, fuit conversa ad DEUM, & tamen postea peccantes averterunt se à Deo, ergo jam habet voluntatem flexibilem in oppositum pro secundo instanti. Idem est autem de reliquis, ergo &c. *Nec evades dicendo:* Angelos potuisse ideo mutare dictamen (& consequenter electionem) quod habuerunt primo instanti, quia illud fuit acceptum extrinsecùs à DEO, dictamen autê, quod habent reliquis instantibus, esse ex libera eorum determinatione. Nam *contra* est 1. Quia jam artic: præcedenti ostensum est, non minùs primum dictamen, quàm reliqua posse esse à voluntate Angeli. Et confirmatur: quia non magis pro priori secundi instantis voluntas *A*ngeli est in actu ante primum dictamen defectuosum, quàm pro priori primi instantis; quòd autem pro priori instanti dictamen aliquod præcesserit, est merè extrinsecum & impertinens: tum, quia id, quod intellectum & voluntatem constituit in actu pro aliquo instanti, non sufficit, præextitisse, sed debet tunc existere, cùm constituit; cùm se habet per modum causæ formalis, quæ non causat, nisi cùm existit: tum, quia illud dictamen præcedens, cùm sit, per adversarios, perfectum, & non nisi ad bonum, utpote imissum à DEO, non potest constituere voluntatem in actu primo ad dictamen defectuosum secundo instanti, aliàs (quod evitare maximè conantur adversarij) DEUS esset author dictaminis defectuosi &c. ergo si nihil ominus secundo instanti *A*ngelus potest se determinare ad primum dictamen, etiam primo poterit. *Contra* est secundò: Quia non minùs dictamen secundo instanti fuit à DEO, quàm in primo, quia non minùs in secundo instanti bene & supernaturaliter potuit Angelus operari, quàm primo, ad operationem autem hujusmodi requiritur dictamen supernaturale, quod necessariò est à DEO, ergo sicut primo instanti per operationem voluntas *A*ngeli non fuit effecta inflexibilis ita nec secundo, & reliquis. *Contra* tertiò: quia licèt dictamen primum fuisset à DEO, secundum ab Angelo, utrumque tamen fuit indivisibiliter comprehensivum

sui

sui objecti, similiter utraque operatio voluntatis, exinde consecuta, fuit æquè libera, & indivisibiliter intentiva finis, & electiva mediorum, ergo sicut per dictamen, & operationem primi instantis non est facta voluntas Angeli inflexibilis, ita nec postea, cùm ostendi non possit, qualem, quoad hoc, diversitatem efficere possit, quòd unum dictamen sit à DEO, alterum ab Angelo. Imò, cùm dictamen immissum Angelo à DEO minùs subsit potestati Angeli, quàm ad quod seipsum determinat Angelus, minùs videtur posse abijcere illud, quàm istud; si ergo illud potuit, cur non & istud? Ex quo ulteriùs sequitur, Angelos defacto neque peccâsse, neque peccare potuisse, sed seipsos viribus naturæ, aut saltem sine novo gratiæ dono, in bono confirmâsse. *Sequela probatur.* Quia, ut ipsi adversarij concedunt, Angeli primo instanti neque peccârunt, neque peccare potuerunt, sed tantùm bene operari, naturaliter quidem ex viribus naturæ, supernaturaliter verò ex vi primæ gratiæ, atqui supposito, quòd in primo instanti bene egerint, non potuit voluntas deinceps flecti ad malum, sed permansit confirmata in bono, quia eadem est ratio de operatione primi instantis, quæ de reliquis, ut patet ex dictis, ergo &c. 9. Quia post primum peccatum Angeli non statim est finitus status viæ ipsorum, ergo poterant pœnitere, & mutare voluntatem, quia aliàs ante terminum viæ fuissent obstinati, & sic obstinatio non esset pœna damnationis. 10. Quia Angelus est ex se liber ad volendum primò, vel nolendum, aliunde verò nihil est, â quo provenire possit hujusmodi immobilitas, seu inflexibilitas, post factam semel liberè electionem, vel quod illum necessitet ad persistentiam in facta electione. *Probatur*: nam primò: non necessitat illum actus voluntatis, quem elicuit, quia Angelus potest illum pro libitu abrumpere, abruptus autem talis actus, non potest ampliùs impedire voluntatem Angeli, quò minùs possit elicere oppositum. Secundò. Illa necessitas non potest provenire ab aliquo habitu inhærente voluntati Angeli, quia habitus solùm potest inclinare, & facilitare potentiam ad actum similem eliciendum, non autem necessitare ad perseverantiam semper in actu semel elicito, vel ut cessando ab altero, non possit contrarium elicere. Tertiò non ab ipsa natura voluntatis angelicæ, ut patebit ex responsis ad fundamenta adversariorum, patetque ex hactenus dictis pro sententia opposita. Denique non ab intellectu, vel â modo intelligendi angelico, quia vel eadem dispositio ex parte intellectûs angelici sufficit, ad objectum amandum, & odio habendum, vel alia cognitio, advertentia, consideratio, requiritur ad amandum, alia ad odio habendum. Si primum; ergo sicut Angelus instanti A. cum hac dispositione potuit objectum amare, vel odisse ita perseverante eâdem dispositione, instanti B. idem poterit, adeòque, licèt elicuerit instanti A. amorem objecti, poterit cessando ab amor, elicere instanti B. odium ejusdem, quid enim obstat? cùm nihil interim accesserit, nisi amore elicitus instanti A. qui tamen, cùm non ampliùs existat, ut suppono, non potest impedire odium instanti B. Si alterum, tum sic, Angelus potest modò sic, modò aliter, modò minùs, modò magis eandem rem considerare, v. g. instanti A. potest considerare attentiùs motiva trahentia ipsum ad odium objecti, instanti B. verò motiva allicientia ad amorem, ergo similiter voluntas poterit juxta illas diversas considerationes modò sic, modo aliter tendere in objectum, v. g. instanti A. odio habendo, instanti B. amando.

Sed contra I. Angelus cognoscit conclusiones in suis principijs, adeóque de omnibus ita judicat, sicut homo judicat de primis principijs, atqui homo adhæret immobiliter primis principijs, ergo etiam Angelus immobiliter adhæret omnibus, quæ judicat, & consequenter immobiliter vult, quæ semel vult. *Confirm*: Vis appetitiva proportionatur quoad omnia virtuti cognoscitivæ: hinc appetitus sensitivus fertur in bonum particulare, voluntas in universale, sicut sensus cognoscit particularia, intellectus universalia; & homo, quia per intellectum adhæret mobiliter discurrendo, & movendo se ab uno ad aliud, etiam per voluntatem adhæret mobiliter, potestque se ab uno oppositorum movere ad alterum; atqui intellectus Angeli apprehendit immobiliter, quia non cognoscit discurrendo ab uno ad aliud, sed simul & semel intuitum defigit in principia & conclusiones, ergo etiam immobiliter vult, non procedendo, ab intentione finis ad electionem mediorum, sed simul & semel attingit media & fines. 2. Quò voluntas est perfectior, & liberiùs eligit, eò majori affectu adhæret rei electæ, sed voluntas Angeli est perfectissima, & liberrimè eligit, quia nō agitur passione, sed ex se sola se determinat, ergo ita adhæret rei electæ, ut ab ea non possit ampliùs dimoveri. 3. Quò quis est sapientior, eò meliùs facienda considerat, & difficiliùs propositum mutat, Angeli autem sunt sapientissimi, ergo &c. R. 1. *Neg: Maj:* universaliter sumptam, multa enim cognoscit Angelus, non in suis principijs, sed per discursum, ut dictum est, Quæst: 5. artic: 7 unde etiam non magis illis adhærere tenetur, quàm homo. R. 2. *Dist. Major*: Angelus cognoscit conclusionem in suis principijs eodem semper modo; Neg: alio & diverso; Conc: cùm enim Angelus non semper actu consideret omnia, quæ potest, neque cognoscat semper

principia sua adæquatè, & comprehensivè, fieri potest, ut instanti, v. g. A. consideret valde multa & efficacia motiva, inducentia ipsum ad amorem objecti, instanti verò B. consideret multa motiva abstrahentia ipsũ ab amore. Quo posito, non adhærebit Angelus immobiliter objecto, sive quoad intellectum, sive quoad voluntatem: nam instanti *A.* ex vi considerationis tunc habitæ, formare sibi poterit dictamen practicum, quo judicet hic & nunc amandum sibi objectum, poterítque illud amare, instanti B. verò, poterit formare dictamen oppositum, & objectum respuere. Fateor quidem, Angelum circa ea, quæ cognoscit evidenter, non esse mobilem, quoad speciem, id est, non posse mutare suum judicium circa rem, quamdiu illi eodem modo proponitur, est tamen mobilis quoad exercitium, id est, potest cessare ab uno judicio, vel apprehensione, & transire ad aliam perfectiorem, vel imperfectiorem, & consequenter potest mutare electionem priori judicio nixam, & velle oppositum. ℟. 3. *Neg: ultimum Consequent:* nam sicut, non obstante eo, quòd Angelus cognoscat omnes conclusiones in suis principijs, & apprehendat immobiliter, manet indifferens primâ vice ad hoc volendum, vel nolendum, ita, eodem non obstante, manebit indifferens ad factam electionem retractandam. Instantia est, tum in DEO, qui licèt in unico principio suæ essentiæ cognoscat omnia, potest nihilominus pro instanti A. v. g. odisse Petrum, pro instanti B. nolle, tum, in ipsis Angelis, qui licèt non minùs unitè & comprehensivè cognoverint secundo instanti, quàm primo, nihilominus primo se liberè ad DEUM converterunt, secundo averterunt. *Hinc patet 1. ad 1. Confirmat:* Ad quam ℟. 2. *neg: Major:* si enim voluntas quoad omnia proportionaretur modo operandi intellectûs, tunc sequitur, voluntatem Angeli, ne quidem ad primam electionem esse indifferentem, & liberam, sicut intellectus, nec ad primum quidem assensum habitis omnibus ad agendum per se requisitis est liber, & indifferens. ℟. 3. *admittendo totum:* Angelum scilicet, sine motu & successione actuum intueri simul principia, & conclusiones, & velle media & fines: ex hoc tamen non sequitur, illum non posse mutare judicium & voluntatem, ut patet ex 2. ℟. ad principale argumentum. Instantia iterum est, tum in DEO, qui licèt omnia cognoscat, & velit unico actu, potest tamen nolle pro instãti B. quod vult pro instanti A. tum, in Angelis, qui licèt primo instanti uno actu cognoverint principia & conclusiones, & uno actu voluerint media & fines, nihilominus pro sequenti instanti, & judicij dictamen, & affectum voluntatis de bono in malum mutaverunt. *Ad 2.* ℟. 1. *Neg: Maj:* Quo enim liberior est voluntas, eò magis potest affectum moderari. ℟. 2. *Neg: Conseq:* Quantocunque enim affectu Angelus velit, adhuc actus ille manet Angelo liber, potéstq; ab illo cessare: quod si faciat, nihil impedit, quò minùs possit velle oppositum. ℟. *Ad 3.* ℟. etiam sapientis esse mutare interdum consilium, mutatis circumstantijs. 2. Licèt hinc sequeretur Angelos non ita facilè mutare consilium ac homines, non sequitur tamen, absolutè mutare non posse. Denique licèt Angeli sint sapientissimi, quoad actum primum, non tamen semper in actu secundo omnem sapientiam exercent: unde sicut, non obstante sapientiâ, Angelus potest ex inconsideratione peccare, ita aliquid eligere, & idem postea, realiter considerata, respuere.

II. Angelus utens ad aliquam determinationem principijs evidenter notis, ad omnia, quæ per talia principia attingit, fertur unicâ & indivisibili tendentiâ, & tantâ firmitate, quantâ attingit ipsa principia, ita ut non possit ex illis principijs novas rationes elicere, quia comprehensivè procedit ex vi talium principiorum, ergo non potest mutare suam electionem, quam semel fecit vi talis cognitionis, nam, ut posset, deberent illi novæ rationes occurrere pro opposito, quas antea non vidisset. *Confirm:* Voluntas naturaliter appetit pro fine ultimo aliquam beatitudinem: quod autem unus beatitudinem suam & finem ultimum constituat, in hoc bono, v. g. in divitijs, alius in alio, v.g. in voluptate, hoc oritur ex aliqua dispositione subjecti, juxta illud Philosophi 3. Ethic: c. 8. *Qualis unusquisque est, talis sibi finis videtur*; ergo, quando Angelus determinat sibi aliquid appetendum, tanquam beatitudinem, & ultimum suum finem, hoc provenit ex aliqua dispositione Angeli; illa autem dispositio non potest esse alia, nisi dispositio intellectûs, nimirum certa cognitio, quâ Angelus statim à principio tale bonũ contemplatus est, atqũ talis dispositio est in Angelo immutabilis, ergo etiam intentio finis ultimi, quem sibi semel Angelus præstituit, est immutabilis: initio autem, finis ultimi est principium omnium electionum aliarum, ergo etiam electio omnium, rerum cæterarum, quas semel Angelus elegit, & ad illum finem ordinavit, erit immutabilis, adeóq; quod semel voluit, non potest nolle. ℟. 1. *Neg: ant:* nam licèt Angel⁹ possit cõprehensivè tendere in principia, non tamẽ necessariò sic tendit, neq; necessariò omnia actu considerat, quæ in illis principijs considerare posset, aut non tantâ attentione, quantâ posset, unde nihil obstat, quò minùs illi subinde novæ rationes occurrant, propter quas electionem mutet. ℟. 2. *Neg: Cons:* sicut primâ vice non obstante eâ comprehensivâ cognitione fuit Angelus indiffe-

differens ad objectum oppositum volendū, vel nolendum, ita deinceps, cùm illa cognitio semper, ut suppono, objectum indifferenter proponat. Instantia est iterum in DEO, & malis Angelis. *Ad Confirm:* R. *similiter 1. neg: penultim: subsumpt:* Illam dispositionem, sive cognitionem, quâ Angelus sibi objectum aliquod, tanquam finem ultimum proposuit, in Angelo esse immutabilem: potuit enim Angelus non considerâsse omnia, & ita illud objectum sibi pro fine ultimo præstituisse, postea verò, dimissâ priori consideratione, rem meliùs considerare. R. 2. *Neg: Conseq:* Quia licèt illa cognitio Angeli esset immutabilis, quia tamen supponitur esse cognitio indifferens, & voluntatem relinquere liberam, etiam illâ stante, poterit mutare intentionem finis ultimi, sicut stante eâ cognitione, primò poterat illum finem ultimum intendere vel respuere. Adde, quòd opus non sit, ut quidquid Angelus liberè amat, amet per modum finis ultimi, adeòque saltem tunc, posset Angelus voluntatem in oppositum flectere.

III. Liberum Angeli arbitrium est medium inter divinum & humanum, atqui divinum est immobile, & ante, & post electionem, humanum verò est mobile, & ante, & post electionem, ergo angelicum est mobile ante, immobile verò post factam electionem. *Confirm:* 1. Angelus est indivisibilis, ergo, ad quod per voluntatem convertitur, totaliter convertitur, ergo repugnat, ut convertatur etiam ad oppositum. 2. Si Angeli voluntas esset mutabilis, esset capax pœnitentiæ: quod est contra PP. Et patet à ratione. Quia si Angelus posset retractare malam suam voluntatem, utiq; DEUS non statim illum post peccatum damnâsset, sed concessisset illi spatium pœnitentiæ, non concessit autem, ergo &c. R. *Disting:* *Major:* Liberum arbitrium Angeli est medium inter divinum & humanum, secundùm aliqua; Transeat: secundùm mobilitatem & immobilitatem; Neg: Ratio patet ex probationibus Conclusionis. Adde, quòd hinc sequeretur, liberum arbitrium hominum, etiam damnatorum, esse mobile & flexibile, quod est contra ipsosmet adversarios, qui in hoc puncto animas damnatas, & homines damnandos Angelis malis adæquant. R. 2. *Neg: Conseq:* Ut enim voluntas Angeli medio quodam modo se habeat inter divinam & humanam, sufficit, quòd divina nullo modo (intrinsecè scilicet & quoad esse entitatis) humana facillimè, angelica admodum difficulter, ut brevi dicetur, sit mobilis. *Ad 1. Confirm:* R. *dist: ant:* Angelus est indivisibilis, essentiâ; Conced: virtute; Neg: Duobus enim modis dicitur virtus, seu potentia aliqua divisibilis: primò, si extendat se ad plura objecta; secundò, si pluribus modis, v. g. nunc remissè, nunc intensè, nunc adæquatè & comprehensivè, nunc inadæquatè, possit operari. Utrumque autem convenit intellectui & voluntati Angeli. *Ad 2.* R. *dist: anteced:* Angelus esset capax pœnitentiæ merè naturalis; Conc: supernaturalis subdistinguo: esset capax illius absolutè, & loquendo physicè; Conc: cùr enim illi DEUS non potuisset dare auxilia efficacia ad pœnitendum? spectato præsenti rerum ordine, & decreto DEI, & loquendo moraliter, Nego. Angeli enim ex una parte per peccatum obstinati fuerunt in malo, ad eum modum, quo homines, qui frequenter peccant obduari solent (quod enim in homine per plures, hoc in Angelis per unicum etiam actum videtur contingere, propter valde magnam advertentiam intellectûs, & efficaciam voluntatis, quam adhibent, dum aliquid volunt) ex altera verò parte, licèt forte post peccatum commissum non statim privati fuerint auxilio sufficienti supernaturali ad pœnitendum, non est tamen datum illis auxilium speciale excitans & movens ad pœnitentiam; & ita cùm aliunde duratio viæ angelicæ fuerit brevissima; moraliter loquendo, impossibile fuit Angelis pœnitere. Et hoc sensu loquuntur PP. & probabiliter D. Thomas, dum Angelis naturalem inflexibilitatem hìc Quæst: 64. art. 2. & alibi attribuit: non enim loquitur de impossibilitate physica, & absoluta, sed de difficultate morali mutandi electionem semel factam, quæ difficultas cùm aliquomodo fundetur in natura Angelorum (nam obstinatè quodammodo volunt, quod volunt) ideo quasi impossibilitatem naturalem habent mutandi suam voluntatem. Quod autem Deus statim commisso peccato, nullo ijs relicto ad pœnitendum spacio, Angelos damnaverit, supponitur 1. ab adversarijs, non probatur. 2. *Neg: suprà posita sequela:* ut enim DEUS pœnitendi spatium Angelis non concederet, sufficiebat peccati angelici enormitas, sive Angelus de se voluntatem retractare posset, sive non.

IV. Omne peccatum committitur vel ex passione, v. g. iræ, aut concupiscentiæ, per quam intercipitur judicium rationis, nè actu judicet in particulari, quod in universali habitu tenet, vel ex habitu vitij, inclinante ad pravam electionem, vel ex ignorantia, & falsa existimatione; ac consequenter nemo potest pœnitere de peccato, & ab illo deflectere voluntatem, nisi vel cessante passione, vel remoto habitu, vel correctâ falsâ existimatione; atqui Angelus non potest pœnitere, cessando à passione; cùm in Angelis non detur passio juxta Philosophi: non est, nisi in sensibili parte animæ, quam Angeli non habent; neque etiam per remotionem habitûs: tum, quia habitus non

potest removeri, nisi in eo, qui est statu viæ, Angeli autem statim per primam electionem perveniunt ad terminum viæ, sicut homines terminant statum viæ per mortem, hoc enim est Angelis casus, quod mors hominibus, ut ait Damascen: lib. 2. Fid: c. 4. tum, quia habitus pravus per hoc removetur, quòd unâ potentiâ v. g. appetitu concupiscibili, per habitum corruptâ, adhuc remanat rectitudo in alijs potentijs, v. g. in appetitu irascibili, quarum ope inducitur, & incitatur quis, ut resistat habitui, & agat, quæ sunt habitui contraria, in Angelis autem non datur multitudo appetitivarum potentiarum, sicut in hominibus, sed unica, nimirum voluntas, quæ, si in aliquid tendit, totaliter tendit, ita, ut non supersit illis ulla potentia, vel inclinatio inclinans in oppositum. Non denique pœnitere possunt deponendo, vel corrigendo ignorantiam, vel falsam existimationem: tum, quia in intellectu angelico non datur ignorantia, error, & falsitas, cùm habeant actu notitiam omnium, quæ naturaliter scire possunt: tum, quia error, & ignorantia corrigitur per hoc, quod quis, re meliùs considerata, per discursum, & contrarias ratiocinationes, tandem assequatur veritatem, in Angelis autem non datur discursus & ratiocinatio, sed simul & semel vident in principijs omnes conclusiones; unde etiam successu temporis novæ & contrariæ rationes illis occurrere non possunt, ergo Angeli non possunt pœnitere de peccato ullo modo, sed habent voluntatem, factâ semel electione, immobilem, & inflexibilem. *Confir:* Quod in speculativis sunt prima principia, hoc secundùm Philosophum in agibilibus, practicis, & moralibus est finis, atqui error circa prima principia est incorrigibilis & irremediabilis, quia, qui circa illa errat, non potest dirigi per magis nota, cùm prima principia sint notissima omnium, ergo etiam error & inordinatio circa finem est incorrigibilis, & irremediabilis, ergo Angelus, si semel peccando errat circa finem, non potest errorem illum corrigere, sed persistit immobiliter in illo. ℟. 1. *Neg: universaliter Major:* Contrarium patet in ipsis Angelis: hi enim neque ex passione, neque ex ignorantia, ut ipsimet adversarij volunt, peccârunt, neque etiam ex habitu vitioso, cùm nullum ante primum peccatum, actum vitiosum elicuerint, ut per se patet, & consequenter nullum tunc habitum vitij habuerint. ℟. 2. *Neg: 2. partem minoris: ad 1. probation: dist: minor:* Angeli per primam electionem statim perveniunt ad terminum viæ, necessariò, & ex natura rei, Neg: per accidens, contingenter & ex libera DEI voluntate, Conc: nam licèt defacto ita fortè contigerit, poterat tamen aliter contingere: poterat enim DEUS, non minùs Angelis statum viæ prolongare, quàm defacto hominibus prolonget. Et sic intelligendus est Damasc: loquitur enim de ordine rerum præsenti, non de quovis possibili. *Ad 1. probat:* ℟. *Neg: subintellectam Conseq:* Nam licèt in Angelis non dentur plures potentiæ appetitivæ, datur tamen intellectus, & synderesis, quæ voluntatem inclinare potest ad rectè agendum, & agendum habitui vitioso (si quis daretur hujusmodi in Angelis) contraria. Et licèt voluntas totaliter tenderet in objectum, in quod tendit (quanquam & hoc, si de totalitate conatûs & intensionis intelligatur, falsum sit) potest abjectâ tendentiâ malâ, seipsam impellere, & inclinare ad tendentiam oppositam. ℟. 3. *Neg: 3. partem Minor: ad utramque probat: dist: assumpt:* In Angelis (secundùm se spectatis) non datur error, vel discursus, circa objecta, quæ cognoscunt solùm probabiliter, & conjecturaliter, & circa objecta libera & contingentia, Neg: circa objecta necessaria, & naturalia, & quæ cognoscunt evidenter, Conced: Vide dicta suprà Q. 5. art. 3. & 6. Et licèt nullus omnino daretur in Angelis error & discursus, quia tamen non necessariò semper actu omnia considerant, quæ possunt, neque principia sua semper cognoscunt comprehensivè & adæquatè, prout sæpius dictum est, ideo possunt illis, successu temporis, adhibitâ majori diligentiâ, & consideratione, novæ & contrariæ rationes occurrere, ipsique per illas ignorantiam suam negativam, & inconsiderationem removere, & deponere, & consequenter de peccato ex inconsideratione commisso pœnitere, & voluntatem in oppositum flectere. *Ad Confirm:* ℟. *dist Major:* Quod in speculativis sunt prima principia, hoc in agibilibus est finis, secundùm quid, Conc: (nam sicut veritas omnis speculationis dependet ex veritate primorum principiorum, ita bonitas, vel malitia actionum dependet ex fine) secundùm omnia, Neg: nam aliàs, cùm omne peccatum mortale, juxta adversarios, consistat in deordinatione circa finem, sequeretur nullum peccatum mortale, etiam hominum, esse remediabile & corrigibile, nec posse quemquam de illo pœnitere, sed necessariò voluntatem in illo manere immobilem. Adde etiam errorem circa prima principia aliquomodo esse corrigibilem, quia, licèt errans circa ipsa non possit dirigi, & convinci, à priori, potest tamen à posteriori, per inductionem particularium, ut si quis erret, circa hoc principium: *Omne totum est majus suâ parte*, potest instrui de veritate principij, inducendo in particulari, hoc, illud, istud totum, & ostendendo per viam sensûum omnibus & singulis totis hoc convenire, quòd sint majora suâ parte. Denique, quidquid sit de intellectu, errante respectu primorum principiorum, adhuc disparica

est

est, quoad voluntatem errantem circa finem: quia, cùm voluntas sit potentia libera (secùs quàm intellectus) & error illius circa finem sit voluntarius, sicut primò errare liberè potuit, ita errorem deinceps abjicere poterit.

Artic. IV. *An voluntas Angeli possit esse sine omni actu volendi?*

Resp: Non posse. Probat: 1. Quia Angelus non potest esse sine omni actu intelligendi, ut dictum est: Q: 5. art: 7. ergo neque sine omni actu volendi: est enim quoad hoc eadem ratio. 2. Quia esse semper in actu secundo quoad potentias internas est naturæ angelicæ maximè consentaneũ: est enim de se perfectiùs, quàm oppositum, estque Angelo possibile, neque per hoc Angelus lassatur & fatigatur. 3. Si daretur aliquis actus in particulari & determinatus, cui nulla ineſſe ratio mali, & in cujus carentia nulla inveniretur ratio boni, talis actus esset necessarius voluntati angelicæ quoad exercitium, ut patet in amore BB. erga DEUM in patria, atqui in carentia omnis actûs voluntatis nulla invenitur ratio boni: quia nulla invenitur ratio entis, & in actuali exercitio alicujus actus voluntatis, nulla invenitur ratio mali: tum, quia secundùm se melius est operari, quàm non operari, imò operari est bonum & perfectum, non operari est simpliciter imperfectum: tum, quia in tota collectione actuum ab Angelo elicibilium, non possunt non esse aliqui, illi boni & convenientes, ergo Angelo est necessarium exercitium alicujus actûs indeterminatè sumpti. Dixi: *indeterminatè sumpti:* determinatè enim & individuo sumpto quilibet actus est liber Angelo quoad exercitium: tum, quia ex nullo capite ostendi potest talis necessitas; tum, quia ille actus vel esset aliquis amor particularis Angeli, erga seipsum, vel erga DEUM, vel erga alios Angelos, aut res creatas, nullus autem horum actuum in particulari & determinatè sumptus est Angelo quoad exercitium necessarius, ut ostendetur in ℟. ad 2. ergo. 4. Quod convenit generi, convenit omni speciei, sub eo genere contentæ, atqui naturæ, genericè & comuniter acceptæ, convenit, quód ad illam naturaliter & necessariò sequatur aliquis actus appetitûs proportionati illi naturæ: ad naturam enim sensitivam sequitur necessariò actus appetitûs sensitivi, erga objectum debitè propositum per sensus, ad naturam carentem cognitione, sequitur necessariò actualis appetitus innatus erga bonum naturale, ergo etiam naturæ intellectuali, seu angelicæ convenit, quòd ad illam sequatur necessariò aliquis actus appetitûs proportionati naturæ intellectuali, hoc est, actus aliquis voluntatis. 5. Necessitas exercendi semper aliquem actũ voluntatis nihil derogat perfectæ libertati Angeli, ut patet in DEO, necessariò amante seipsum, & in sententia multorum adversariorum, negante puram omissionem liberam possibilem, aliud verò nihil obstat, ergo.

Sed contra 1. Libertas quoad exercitium non exercetur in confuso, sed in particulari, ergo etiam necessitas: ergo, si necessitantur Angeli, quoad exercitium, ad actũ volendi, necessitantur ad aliquem actum in particulari, quod falsum est. *Confirm:* Angelus non necessitatur ad actum A. ergo neque ad actum B. C. adeóque ad nullum, est enim eadem ratio pro tota collectione, quæ pro singulis actibus. 2. Voluntas est domina sui influxûs, ergo potest illum suspendere per puram omissionem omnium actuum ergo non necessitantur ad exercitium ullius actûs, etiam sub disjunctione eliciendi. ℟. *Dist: antec:* Libertas carendi aliquo certo, & particulari actu, & similiter necessitas habendi aliquem certum & particularem actum, non exercetur in confuso, sed in particulari, Conc: talis enim necessitas est determinatio ad unum certum actũ. Libertas carendi omni actu, & necessitas exercendi omnes actus sub disjunctione, hunc vel illum, non exercetur in confuso, Neg: talis enim libertas habet objectum universale, & in confusa, nimirum collectionem omnium actuum, & similiter talis necessitas est determinatio ad omnes actus disjunctivè sumptos, adeóq; non respicit unum actum particularem, sed omnes indeterminatè, adeóque aliquomodo in confuso. *Ad 1. Confirm:* ℟. *Dist: Antec:* Angelus non necessitatur ad actum *A.* determinatè & absolutè, Conc: indeterminatè, & conditionatè, Neg: id est, ex suppositione, quòd Angelus non eliciat actum B. C. &c. necessariò elicit actum A. & ex supposito, quód non eliciat actum A. C. &c. necessariò elicit actum B. & sic de cæteris. Ratio est: quia in singulis actibus, determinatè & absolutè acceptis, potest occurre aliqua ratio mali, incommodi, inconvenientiæ, ob quam expediat Angelo talem actum ommittere, adeóque adsingulos, sic acceptos, liber est Angelus: in omnibus autem, simul acceptis, non potest talis ratio occurrere, adeóque non est ratio libertatem concedendi Angelo ad omnes collectivè omittendos. *Ad 2.* ℟. *Similiter dist: antec:* Voluntas est domina sui influxûs, ita ut possit liberè omittere quemcunque actum in particulari, & seorsim sumptum, Conc: ut possit sic omittere omnes simul sumptos, Neg: Ratio est: quia ut voluntas purè omittat liberè, debet illi omissio hujusmodi proponi aliquomodo, ut bona, saltem per accidens, & ratione alterius

ad,

adjuncti, omissio autem pura, omnium omnino actuum, maximè in Angelo, non habet adjunctam ullam rationem boni, cùm nihil habeat adjunctum entitatis, sive physicæ, sive moralis, adeóque non potest tali modo purè & liberè omittere.

II. Omnis actus voluntatis, aut est amor, aut fundatur in amore, atqui nullus amor est Angelo necessarius, etiam indeterminatè acceptus 1. non amor DEI, tum, quia non est ratio talis necessitatis; tum, quia amor necessarius DEI non oritur, nisi à valde clara & perfecta cognitione bonitatis & excellentiæ DEI, quæ non est necessariò in Angelo; tum, quia Angelus potest DEUM odio habere, ut patet in dæmonibus. 2. Non amor aliorum Angelorum, vel creaturarum: tum, quia iterum nulla apparet ratio talis necessitatis; tum, quia unus Angelus non necessariò cogitat de alijs Angelis, amor autem supponit cognitionem ejus, quod amatur; tum, quia alter Angelus nec est objectum summè bonum, & beatificans, aut in se continens omnem rationem boni, neque est bonum simpliciter sibi necessarium, neque amor illius continet summam perfectionem; & in qua nullum in commodum inveniri possit; tum, unus Angelus potest odisse alium: dæmones enim orderunt Angelos bonos. 3. Denique, non amor sui ipsius: tum, quia non potest ostendi ratio talis necessitatis; tum, quia nullus amor sui ipsius est Angelo ad suam perfectionem, vel speciale comodum necessarius; tum, quia neq; necessitatur ad se amandum amore honesto, neq; inhonesto cùm sit indifferens ad utrumque; neq; ad amandum se directè, si quidem omne quod in se videt, est finitum, adeóque impotens necessitare ad sui amorem, cùm in ipso bono infinito satis difficulter explicetur, quomodo Beatos quoad exercitium necessitet ad amorem sui; neque indirectè & concomitanter, cùm sit ostensum, non necessitari ipsum ad ullius alterius amorem directũ: tum denique, quia Angelus majorem habet inclinationem naturalem erga DEUM, quàm erga se (magis enim quælibet res inclinatur in bonum universale, quàm in suum particulare) adeòque, si amor DEI non est Angelo necessarius, multò minùs erit amor sui ipsius. R. *Neg: Minor: ad ejus probationem, admitto primam & secundam illius partem*, neque DEI, neque aliorum Angelorum, in quantum alij sunt, amorem, esse Angelo quoad exercitium necessarium, propter rationes allatas. *Addo* tamen primò licèt Angelus non necessitetur ad amandum DEUM, quoad exercitium, necessitari tamen ad amandum DEUM, secundùm se sumptum, quoad speciem: id est, suppositò, quòd Angelus velit exercere aliquem actũ voluntatis, circa DEUM, secundùm se sumptum, non potest illum odisse, sed tantùm amare. Ratio est: quia DEUS, secundùm se sumptus, nullam habet rationem mali, sed tantùm boni, ergo secundùm se non potest odio haberi. Idem dicendum de beatitudine, quà tali. Ratio est eadem: quia beatitudo, ut talis, nullam importat rationem mali, sed tantùm boni, ergo non potest odio haberi, sed tantùm amari; ergo necessitat ad amorem sui, quoad speciem. Dico: *secundùm se sumptus*: quia, si DEUS sumatur cùm aliquo extrinseco, v. g. in quantum punit peccata, immittit afflictiones &c. in tantùm haud dubiè potest odio haberi, ut patet in dæmonibus. Ubi nihilominus iterum notandum, Angelum quidem necessitari quoad speciem ad amandum DEUM, secundùm quid, non tamen absolutè, & simpliciter. Ratio est: quia absoluta necessitas quoad speciem admittit ullum actum contrarium: hinc licèt non possim odisse proximum, secundùm se sumptum, & in quantum unius mecum est naturæ specificæ, quia tamen illum possum odisse propter alias rationes extrinsecas, non dicor necessitatus simpliciter ad amorem illius, quoad speciẽ, atqui necessitas amandi DEUM, admittit sub ratione aliqua actum contrarium, nimirum odium DEI, ut dictum est, ergo. Et ita intelligenda est distinctio data superiùs art: 2. ad 2. Addo secundò, licèt similiter Angelus non necessitetur quoad exercitium ad amorem alterius Angeli, in quantum hic est alter & diversus ab illo, propter rationes allatas, necessitari tamen quoad speciem, ad illum amandum, secundùm se sumptum; imò etiam quoad exercitium, in quãtum alter est unum secum genere & specie, in natura. Ratio prioris est: quia natura alterius Angeli, secundùm se sumpta, nullam habet rationem mali, aliàs DEUS esset author mali, ergo non est odibilis, sed tantùm amabilis. Ratio posterioris est: quia amor Angeli erga seipsum est necessarius quoad exercitium, ut brevi dicetur, atqui amando seipsum necessariò amat Angelus, quidquid est unum secum, in quantum est unum, ergo etiam amat alterum Angelum necessariò, in quantum est unum secum. *Ad 3. partem ejusdem Minor: Neg: assumpt:* videlicet, quòd amor Angeli erga seipsum non sit quoad exercitium necessarius. Quod idem probabiliter rursus dicendum de beatitudine, quà tali, de quo suo loco. Ratio est 1. Quia Angelus cognoscit necessariò seipsum, ergo & amat: nam, sicut cognitio sui est fundamentum omnium aliarum cognitionum, ita & amor sui omnium aliorum amorum; & sicut cognitio sui habetur sine labore & fatigatione, & sine impedimento aliarum cognitionum, ita & amor sui & sicut in cessatione à cognitione sui nullam rationem boni apprehendere potest, ita &

in

in cessatione ab amore sui &c. Ratio est 2. Quia amor est radix omnium actuum voluntatis: nam omnes actus, qui versantur circa malum odiendo illud, oriuntur ex affectu ad bonum propositum, & inter ipsos actus, quibus voluntas versatur circa bonũ, primus est amor: nam ideo desiderat voluntas illud, quô caret, vel delectatur illo, quod habet, quia illud amat &c. ergo, cùm Angelus necessariò semper habeat aliquem actum voluntatis, ut dictum est, semper habebit aliquem actum amoris; atqui ille actus amoris, quem semper & necessariò habet, non est supernaturalis, ut per se patet, sed oritur ex inclinatione naturali ipsius Angeli, nam oritur à voluntate, quæ naturaliter inclinatur ad actus eliciendos, quibus feratur in proprium suum objectum, ergo Angelus semper & necessariò habet aliquem amorem naturalem: atqui omni amore naturali amat aliquomodo Angelus seipsum: Quod *probatur*: vel enim amor Angeli fertur directè in ipsum Angelum, & bona illius intrinseca, vel fertur in rem Angelo extrinsecam, non intellectualem, vel in extrinsecam intellectualem, ut DEUM, alium Angelum, hominem &c. Si primum, tunc utique ille amor, est amor sui, ut per se patet: nam, quatenus amat suam perfectionem essentialem, ut bonum actu existens, eatenus habet actum puræ benevolentiæ erga se; quatenus verò amat alia bona sua à se distincta, sibi tamen intrinseca, eatenus, se quidem amat amore amicitiæ, vel potiùs benevolentiæ, illa verò, quæ sibi vult, amat amore concupiscentiæ. Si secundum, etiam ille amor est amor sui, quia res non intellectuales, non amat Angelus amore amicitiæ, quia hæ non sunt capaces amicitię ergo amore concupiscentię, adeóq; ut sibi bonas; qui autem amat aliquid ut sibi bonum, amat seipsum ut finem cui. Si tertium, vel ille amor est concupiscentiæ, & sic iterum Angelus amando DEUM, vel alium Angelum, amat seipsum ob eandem rationem; vel est amor amicitiæ, & sic etiam Angelus, amando, v. g. DEUM, amat concomitanter seipsum: tum, quia omnis, qui amat, amat in actu exercito amorem suum, vel enim illum, cùm sit amor voluntarius (quod maximè locum habet in Angelis, qui perfectissimè super actus suos reflectunt) qui autem amat suum amorem, amat suam perfectionẽ, amor enim est perfectio amantis, qui verò suam perfectionẽ amat, seipsũ amat. Tum quia ille amor amicitiæ, in tantum est volibilis & amabilis, in quantum est honestus, in quantum autem est honestus, est conveniens naturæ intellectuali, ut sic, adeóque & ipsi amanti, ac proinde in tantum est volibilis, & amabilis, in quantum est conveniens & bonus ipsi amanti. Cùm autem omnis amans voluntariè & liberè exercendo amorem amicitiæ velit illum amorem, consequenter vult illum, ut sibi bonum, atque adeò volendo illum, amat seipsum; atque ita, ab ultimo ad primum, omni amore naturali amat Angelus aliquomodo seipsum. *Ex quo patet ad 1. probat: in oppositum. Ad 2. dist: assumpt:* nullus amor sui ipsius in particulari, & determinatè in individuo acceptus est Angelo ad suam perfectionem vel commodum necessarius; Conc: indeterminatè & disjunctim acceptus; Neg: *Idem dicendum ad 3. Ad 4. Neg. Consq:* Quia licèt inclinatio erga DEUM sit major in Angelo, quàm erga seipsum, propter rationem in illa parentesi dictam, quia tamen usus illius potest esse magis liber, quàm usus minoris inclinationis, ideo potest Angelus se magis necessariò amare, quàm DEUM. Ratio ulterior est: quia necessitas ad amandum non provenit à sola inclinatione naturali, sed præterea requiritur cognitio valde clara, & perfecta objecti. Cùm ergo fieri possit ut objectum minoris inclinationis valde perfectè cognoscatur, objectum verò majoris imperfectè, etiam fieri potest, ut illud magis ad amorem sui trahat, quàm istud.

Dices: Si Angelus necessariò amat seipsum, ergo necessariò vult sibi existentiam alicujus boni: hoc enim est amare; atqui, qui vult existentiam alicujus rei, vult & amat omnia essentialiter requisita ad existẽtiam ipsius, ad existentiam autem omnis boni requiritur existentia DEI, ergo Angelus amat necessariò existentiam DEI, & ipsum DEUM. ℟. 1. Ut Angelus se amet, sufficere, ut sibi velit carentiam majoris mali, desiderando v. g. non esse ut mala, quæ patitur, effugiat, hoc autem volendo, non necessariò vult DEUM, sed potest odisse Deum & illius existentiam. 2. Falsum est universaliter, quòd, qui amat existentiam alicujus rei, hoc ipso amat omnia essentialiter ad existentiam requisita, quia aliàs DEUS, qui amat pœnitentiam, deberet amare peccatum præteritum, quod essentialiter ad existentiam pœnitentiæ requiritur: tunc ergo solùm hoc verum est, quando ea, quæ essentialiter ad existentiam rei volitę requiruntur, non supponuntur jam aliunde extitura, vel existentia. Cùm ergo DEUS supponatur aliunde existens, Angelus amando sibi aliquod bonum, non tenetur amare ipsius existentiam.

QUÆSTIO OCTAVA
DE
LOCO, MOTU, ET VARIIS ACTIONIBUS ANGELORUM.

ARTICULUS I.

An Angeli sint in loco, & quomodo?

RESP. *aliquomodo in loco, idque per ubi intrinsecum superadditum. Explicatur Conclusio: Esse in loco*, potest sumi dupliciter: 1. ut idem significet, quod circumscribi superficie corporis ambientis, sive, comensurari quoad quantitatem corpori ambienti. Et hoc sensu certum est, Angelos ratione sui, & per se non esse in loco, quia non sunt corporei, adeóque nec quanti; & in eodem, sensu accipiendi sunt PP. qui negant Angelos esse in loco. Dixi: *per se & ratione sui*: per accidens enim, & ratione operationis, quam exercent in corpora, etiam hoc sensu dici possunt, esse Angeli in loco: quia, cùm tales operationes sint corporeæ, non minùs circumscribuntur loco, quàm corpora, in quibus recipiuntur. Et sic exponi potest S. Thomas cùm docet, Angelos esse in loco per operationem in corpus, per accidens videlicet, & ratione alterius, non per se, & ratione sui. 2. *Esse in loco*, sumi potest, ut idem significet, quod esse intimè, & quasi penetrativè præsentem loco, & indistantem ab illo. Et hoc sensu Angeli propriè sunt in loco. *Probatur* 1. ex Scriptur: quæ Angelos dicit esse in cælo Apoc: 12. vel dejectos de cælo, progredi è loco ad locum, esse in corporibus obsessorum, &c. quæ nihil prohibet accipi simpliciter, prout sonant, imò nec vera esse possunt, nisi Angeli sint localiter præsentes in dicto sensu. 2. ex PP. qui similiter dicunt, Angelos esse creatos in cælo, cælum esse domicilium Angelorum, ad esse, cùm fideles orant, vel Corpus Christi conficitur, &c. Quibus accinit Ecclesia, cùm orat: *Visita Domine habitationem istam, Angeli tui sancti habitent in ea, &c.* 3. Quia nihil obstat, quò minùs Angelus modo explicato dicatur esse in loco. 4. Quia ipse DEUS est hoc modo in loco: est enim non tantùm per potentiam & præsentiam, sed etiam per essentiam hoc est, per intimam sui conjunctionē, & indistantiam in omnibus rebus; similiter animæ separatæ sunt substantialiter præsentes locis corporalibus, inferno, purgatorio, limbo, cælo, ergo similiter Angeli. 5. Quia Angeli nec sunt ubique, nec nullibi, ergo alicubi, seu in loco aliquo definito. Non ubique: quia hoc ex sententia Script: & PP. proprium est solius DEI, qui sicut illimitatam habet substantialem perfectionem, ita substantialem præsentialitatem. Non nullibi: quia Angeli sunt intra hoc universum: sunt enim præcipuæ partes illius, & operantur in illo. 6. Quia Immensitas Divina non minùs finito modo est ab Angelo participabilis, quàm aliæ perfectiones, atqui Immensitas, sic participata, non est aliud, quàm præsentia in certo & definito loco, ergo, &c. Quòd autem sint in loco per ubi intrinsecum, & sibi superadditum. *Probatur etiam* 1. Angelus verè secundùm suam substantiam movetur, & mutatur de loco ad locum, ut in sequentibus probabitur, neque est simul in cælo & in terra, sed verè descendit de cælo, ut sæpe loquitur Script: & anima Christi verè secundùm suam substantiam descendit ad inferos, ut constat ex Fide, ergo verè, & propriè acquirit, vel perdit aliquid, cùm vera mutatio non sit absq; vera acquisitione, vel amissione alicujus formæ, atqui per motum non acquirit, vel perdit aliud, quàm ubi, seu præsentiam localem, ergo acquirit ubi superadditum; hoc autem non est subjectatum in ipso loco, seu corpore: locus enim, movente se Angelo, manet immotus & immutatus, ergo subjectatur in Angelo, & est illi intrinsecum. 2. Quia existere Angelum in loco, v. g. in cælo, est aliquid reale, & in rerum natura, non est autem idem cum substantia Angeli & cæli secundùm se, quia potest existere Angelus & cælum, nec tamen existere Angelus in cælo, ut patet in Angelis malis, *quorum locus non est inventus amplius in cælo*, Apoca-

cal: 12. ergo existere Angelum in cælo, est aliquid Angelo & cælo superadditum; hoc autem superadditum non est intrinsecum cælo, nam potest existere cælum, v. g. empyrium, cum omni sua perfectione & dispositione intrinseca, quam habere potest, & existere Angelus, nec tamen existere in empyrio, ergo, si postmodum incipiat in illo existere, oportet, quòd aliquid superaddatur intrinsecum Angelo, & consequenter, ubi angelicum est aliquid superadditum, & intrinsecum Angelo. 3. Sicut nulla est res Universi, cui Angelus non sit dissimilis, vel similis, ita nullum est corpus, respectu cujus non sit distans & remotus, vel indistans & propinquus; distantia autem & propinquitas, cùm sit relatio prædicamentalis, supponit aliquod fundamentum proximum, seu rationem fundandi in Angelo accidentalem & superadditam, ut suppono universim ex Metaphysica de Relatione prædicamentali; hoc autem fundamentum aliud esse nequit, quàm ubi intrinsecum Angelo; sicut fundamentum proximum similitudinis & dissimilitudinis Angeli non est aliud, quàm qualitas intrinseca Angelo, ergo ubi Angeli est superadditum, & intrinsecum Angelo. 4. Potest Angelus instanti A. esse in loco, v. g. empyrio, & DEUS instanti B. empyrium annihilare, nullà factà mutatione ipsius ubi angelici, ergo ubi angelicum est illi intrinsecum, & tamen non est idem cum Angelo, quia est ab ipso ex dictis separabile, ergo est superadditum. *Ant: patet.* Quia ubi angelicum, utpote spirituale, non dependet per se à corpore, aut saltem non magis dependet, quàm corpus à spiritu, & tamen corpus potest retinere suum ubi, recedente spiritu à corpore, ergo &c. Denique probatur refutatione aliarum sententiarũ. *Prima est*: Angelum esse loco præsentem per unionem realem ad locum, seu corpus. *Contra* 1. Quia sequeretur Angelum fieri realiter & physicè unum cum corpore: unio enim realis est nexus, per quem aliqua fiunt realiter unum; vel ergo est unum cum corpore per identitatem, vel per aggregationem, vel per physicam compositionem. Non primum & secundum, ut per se patet; non etiam tertium: quia illa compositio physica Angeli cum corpore, nec est per modum materiæ & formæ, nec subjecti & accidentis, nec naturæ & suppositi, nec per modum partium integrantium, ut considerandi facilè patebit; alia verò compositio physica non est assignabilis & explicabilis, ergo &c. 2. Quia hæc unio est omnino inutilis & superflua: nam Angelus neque indiget illâ ad essendum, ut per se patet; nec ad operandum immanenter, intelligendo & volendo, ut etiam constat; nec ad operandum, transeunter in corpora, quia illa operatio tantùm potest esse motus localis, ad quem non requiritur unio realis inter motorẽ & mobile, sed sufficit assistentia vel propinquitas; nec deniq; ad hoc, ut sit præsens corpori, quia, si duo corpora divinitùs penetrentur, erunt à se indistantia, & sibi intimè secundùm substantias suas præsentia, neq; tamen unientur sibi invicem realiter, ergo etiam Angelus fieri potest indistans à corpore absq; unione reali ad illud. 3. Quia DEUS est intimè præsens omnibus corporibus absque unione formali ad illa; similiter anima rationalis unita corpori, fit propinqua varijs corporibus, absque unione ad illa, unus Angelus est intimè præsens alteri Angelo, absque unione ad ipsum, ergo idem dicendum de Angelo respectu corporis. 4. Quia sequeretur, Angelum, etiam nolentem, posse moveri loco, aut saltem mutari intrinsecè ab homine, vel alio corpore. Sit enim Angelus præsens & unitus realiter aëri, hic aër expelli potest ab homine, introducto in ejus locum alio corpore. Tali casu, aut cogetur se loco movere Angelus, si unionem retinere velit ad aërem, aut unionem dimittere, si nolit moveri, & ita mutari intrinsecè. Sequela est absurdissima, ergo &c. *Altera sententia est*: Angelum esse in loco per operationem in corpus. *Contra* 1. Angeli sunt in empyrio, tanquam in loco, ut patet ex locutionibus Script: & tamen nihil operantur in empyreum: quid enim est illud? an qualitas quædam occulta, ut vult Cajetanus? ad hoc dicitur absque fundamento: si enim occulta est, quomodo eam deprehendit Cajetanus, cùm neque sit nota in se, neque in aliquo suo effectu; & præsertim, cùm omnis qualitas, quæcunq; ponatur, respectu empyrij sit inutilis, nihilque conferat ad perfectionem ipsius, quandoquidem empyrium per se perfectum initio creatum est. An fortè lux, ut divinat Joan: à S. Thoma? at hoc etiam non: quia, si Angelus immediatè potest producere lucem, cur non & alias qualitates materiales, frigus, calorem, &c.? Quòd enim lux sit qualitas subtilior cæteris, nihil probat, cùm nihilominùs sit qualitas absolutè materialis. Insuper videtur repugnare Script: quæ claritatem cæli empyrij soli adscribit DEO, & Christo Apoc: 20. *Civitas non eget sole & lunâ, ut luceant in ea, nam claritas DEI illuminat eam, & lumen ejus est Agnus.* An motus localis? at enim empyrium est immobile. An influentia aliqua in Universum? sed neque hoc: tum, quia merè est arbitrarium: tum, quia Angeli non agunt in corpora, nisi illa movendo, vel mediante motu, empyrium autem est immobile. Deinde unde constat empyrium influere in hæc inferiora? & licèt influat, credibiliùs est perfectionem & virtutem necessariam ad influendum, in debito pondere & mensura, collatam illi statim in creatione à

DEO, adeóque ad hoc Angelis non indigere. Præterea, quid dicitur de sanctis animabus, an etiam illæ influunt cum empyrio in Universum? Quid futurum post diem judicij, cùm omnes influentiæ cessabunt, an tunc Angeli in cælo empyrio esse desinent? 2. Dæmones sunt in inferno, animæ parvulorum in limbo, & tamen nullam ibi transeuntem operationem habent in infernum & limbum: quæ enim, vel qualis est illa? vel quod ejus ab experientia, authoritate, revelatione fundamentum? Dicere enim cum Joanne à S. Thoma, animas illas exercere motum aliquem circa corpora subterranea & tenebrosa, arbitrarium est: tum, quia motus ille nulli fini servire potest; tum, quia vel continuè movent, vel interdum quiescunt. Primum est incredibile, si secundum, ubi sunt, cùm quiescunt? in limbo, an extra? hoc dici non potest; si autem illud; ergo sunt in limbo, non per operationem. 3. Quia actio neque est conditio necessaria ad præsentiam, sed potiùs præsentia ad actionem (nam omne, quod agit, debet esse aliquomodo præsens passo, non autem è converso) neque est in ullo genere prior, respectu præsentiæ, neque est aliquid necessariò emanans ex præsentia, ergo potest haberi præsentia localis absque actione, seu transeunte operatione. 4. Et est confirmatio præcedentis probationis: Quia præsentia localis est prior in subsistendi consequentia operatione in corpus (omnis enim naturaliter operans in corpus, debet esse aliquamodo præsens corpori, non autem viciſſim) quod autem hoc modo est prius altero, non est ratio formalis alterius, ut patet in animali, quod est prius in subsistendi consequentia, rationali, & non est ratio formalis rationalis, ergo operatio in corpus non est ratio formalis Angelo, quòd sit præsens corpori. 5. Quia Angelus potest liberè omittere omnem actionem externam, aut saltem divinitùs impediri ab illa, nec tamen ideo existeret nullibi: existeret enim adhuc intra Universum, adeòque præsens alicui corpori, ergo actio non est ipsum ubi, vel ratio formalis ipsius ubi angelici. 6. Quia possunt duo Angeli naturaliter, duo verò corpora, saltem divinitùs, esse sibi intimè præsentia & indistantia, & tamen neutrũ agere in alterũ, ergo à pari. 7. Angelus potest de potentia absoluta operari in corpus distans, ut suppono ex Phys; ergo per actionem in corpus non fit præsens corpori, in quod agit. 8. Quia non est necessitas requirendi operationem ad hoc, ut Angelus fiat præsens localiter, ut constabit ex solutione objectionum. 9. Quia Angelus potest movere corpus, quin ipse moveatur, hoc casu non erit intimè præsens corpori, in quod operatur. 10. Quia sic Angelus non erit præsens loco ratione sui, & secundùm suam substantiam, sed per accidens solùm, & ratione operationis, ad eum modum, quo substantiæ corporæ dicuntur esse sensibiles, non ratione sui, sed suorum accidentium, & consequenter, non magis erit Angelus in loco extrinseco & corporeo, quàm in tempore: nam sicut operatio ejus est in loco, & exinde ipse dicitur esse in loco, sic eadem operatio est in tempore. Prima sequela non congruit PP. & Script: altera est contra sensum Philosophorum & Theologorum, negantium Angelos mensurari tempore, repugnátque rationi, ergo, &c. 11. Quia Angelus potest esse in vacuo, vel moveri in vacuo: quid enim obstat, nisi petitio principij, sed ibi non operaretur, in corpus, quia hoc esset distans ergo &c. His omnibus adde Damascen: l. 2. de Fidè c. 3. expresè distinguentem in Angelis: *adesse, & operari illic esse, & illic operari. Tertia sententia est:* Angelos esse in loco per actionem in corpus, vel per passionem receptam à corpore. Et hoc secundo modo ajunt, diabolos esse in inferno, non quia ipsi operantur in infernum, sed quia patiuntur, & recipiunt aliquid ab igne infernali, prout dicetur Quæst. 9. artic. 3. Sed contra primam partem hujus sententiæ sunt pleraque, quæ contra præcedentem diximus. Contra alteram verò est 1. Quia hæc sententia explicat rem certam, & de fide (nimirum dæmones esse in inferno) per rem satis incertam, nimirum, quòd ignis physicè agat in dæmones, quod plurimi negant Theologorum. 2. Recedit à litera D. Thomæ, quam tueri conantur hi AA. qui ubi angelicum, vel rationem illius formalem, ponit unicam, & uniformem, & determinatam, non duplicem & indeterminatam, actionem, vel passionem. Et ratio est: quia in omnibus corporibus est eadem, & uniformis ratio essendi in loco, nimirum quantitas mensurabilis, & circumscriptibilis, ergo similiter unica, & uniformis ratio formalis essendi in loco assignari debet in Angelis, non autem duplex, putà actio, vel passio. Aliud est de præsentia Sacramentali Christi, quam fateor esse diversi generis, à præsentia aliorum corporum, quia est in se miraculosa & supernaturalis; præsentia autem Angelorum, tam Sanctorum, quàm dæmonum, est intrinsecè, & in se naturalis, licèt dæmonum sit aliquomodo extrinsecè violenta, propter alligationem ad ignem infernalem. 3. Quia hoc solùm videtur excogitatum ad evitandam difficultatem, quam patitur prior sententia, quæ si solvi aliter posset, utique ab actione ad passionem adversari, non refugerent. 4. Quia animæ parvulorum in limbo (vel olim Patrum in sinu Abrahæ) neque patiuntur aliquid à limbo, neq; agunt in limbum: quod enim ait Joann: à Sancta Thoma, illas pati deten-

detentionem, non quidem pœnalem, sed in carcere quodam honorario, quia non permittuntur inde exire, nihil est: quia, vel ea detentio est aliquid productum à limbo in animabus parvulorum; & quid est illud, vel quis effectus formalis ipsius, si nihil est pœnale? vel nihil est, nisi præcisissimè indistantia, & quasi penetrativa præsentia, seu ubi intrinsecum; & tunc inciditur in nostram sententiam. 5. Duo Angeli, vel duo corpora, illi naturaliter, hæc saltem divinitùs, possunt sibi esse intimè præsentia, & indistantia, absque eo, quòd patiantur à se, vel in se agant invicem, ergo etiam Angelus corpori. 6. Esse dæmonis in loco, est quoddam accidens naturale ipsius, ergo non pendet à miraculosa passione, quâ dæmon patitur à corpore: licèt enim illi ubi infernale aliquomodo violentum sit, eo, quòd pro libitu mutare illud non possit, de cætero tamen est ejusdem rationis cum alijs dæmonis ubicationibus, sicut licèt violentum sit aliquomodo homini alligari carceri, præsentia tamen localis, quam habet ibi, est ejusdem rationis, cum quavis alia, neque constituitur per aliquid diversi generis & prædicamenti. 7. Dæmones, qui versantur in hoc mundo superterraneo, patiuntur ab igne infernali pœnam sensûs, nec tamen sunt illi secundùm substantiam suam præsentes, & cùm ad infernum redeunt, non per passionem ignis (hæc enim eadem permanet) ibi esse incipiunt, sed per novam præsentiam. 8. Quia nulla est necessitas requirendi passionem corporis ad hoc, ut *Angeli*, v.g. dæmones, sint localiter inferno præsentes, & sicut Angelus absolutè potest operari in corpus, cui non est secundùm substantiam præsens, ita potest pati à corpore sibi non præsente, & sicut Angelus absolutè potest impediri divinitùs ab omni actione in corpus, ita eodem instanti potest nihil pati ab ullo corpore, & tamen erit intra Universum, adeóque alicubi &c. (applica huc plura argumenta contra præcedentem sententiam facta) ergo Angelus non est præsens loco, sive formaliter, sive proximè radicaliter, per passionem à corpore. Ijsdem verè aut similibus argumentis refutantur aliæ minùs celebres sententiæ, quas brevitatis causâ prætermittimus. Videri potest Suarez hic l. 4. c. 4.

Sed contra 1. Communis conceptio inter Sapientes est, incorporalia non esse in loco, ut ait Boëtius. Et juxta Philosophum 4. Physicor. non omne, quod est, est in loco, sed tantùm mobile corpus. Et ratio est: quia locus est positio habens quantitatem, & esse in loco, est mensurari, & contineri loco, quæ non conveniunt rebus incorporalibus, ergo Angeli, qui sunt incorporales, non sunt in loco. *Confirm:* Unum corpus penetratum cum alio, vel unus Angelus intimè præsens alteri, non est in illo, tanquam in loco, ergo, licèt Angeli sint intimè præsentes corporibus, non ideo sunt in loco. R. Incorporalia non sunt in loco circumscriptivè, Conc: definitivè, vel merè præsentialiter, Neg: Vide dicta Q. 3. de DEO Uno a. 3. ad 2. *Similiter* R. *ad reliqua. Ad Confirm: Neg: Conseq:* Disparitas est sumenda ex usu loquendi: PP. enim & Script: dicunt Angelos esse hîc, & ibi, loquunturque de illis, in cælo, inferno, &c. tanquam in loco, existentibus, quæ aliter intelligi, & verificari non possunt, nisi de intima Angelorum præsentia, quem habent ad corpora, ac proinde ad existentiam Angeli in loco sufficit hujusmodi præsentia. Nemo verò Philosophorum, aut Theologorum dicit, Angelum in altero *Angelo*, vel corpus penetratum in altero corpore penetrato, esse, tanquam in loco. Ratio, in eodem loquendi usu fundata, esse videtur, quia ad locum realem extrinsecum requiritur, ut sit corpus, quod non convenit Angelo, ad locum verò corporis naturalem, ut sit corpus circumscribens & ambiens aliud corpus, quod non convenit corpori uni respectu alterius secum compenetrati.

11. Si Angeli possunt esse in loco, vel possunt esse in pluribus locis simul, vel non; vel semper sunt in loco adæquato, vel possunt esse modò in minore, modò in majore; vel plures illorum possunt esse simul in eodem loco, vel non possunt; vel Angelus potest existere in puncto, vel non potest: nihil autem horum potest dici cum fundamento, ergo &c. R. 1. *Angelum* non posse esse simul naturaliter in pluribus locis adæquatis, vel in uno adæquato, altero inadæquato. Fundamentum sumitur ex PP. absolutè & expressè negantibus, Angelos simul versari in cælo, cùm sunt in terra, vel vicissim. Imò Didym. l. de Spiritu Sancto, ex eo probat, Spiritum Sanctum non esse creaturam, quia simul adest hominibus in diversis mundi partibus. Ratio verò est: Quia locus adæquatus *Angeli*, est locus, quem is naturaliter occupare potest, maximus, ergo non est capax simul alterius loci adæquati vel inadæquati, quia sic occuparet majorem locum, quàm maximum, quod implicat. Dixi: *in pluribus locis adæquatis*: in pluribus enim inadæquatis, quæ simul sumpta unum adæquatum constituerent, nihil repugnat simul Angelum existere, dummodo non sint discontinua & distantia: quia etiam anima rationalis sic potest esse in pluribus locis inadæquatis, tota in toto corpore, & tota in qualibet ejus parte: Dixi iterum: *dummodo non sint discontinua & distantia.* Ratio est: Quia aliàs naturaliter posset esse Angelus simul in cælo & in terra: admisso enim semel, quòd *Angelus* possit esse simul in plurib⁹ locis discô-

tinuis & distantibus, non existendo in intermedijs, parùm, vel nihil referre videtur, quòd loca illa minùs & magis distent, cùm; ex supposito, Angelus non pendeat à continuitate loci, ut in illo præsens esse possit. Præterea, sequeretur Angelum in quotcunque hujusmodi locis idadæquatis, pluribus & pluribus, existere simul posse, dummodo magnitudinem loci adæquati simul sumpta non excedant, cùm non sit ratio pro tot, & non pro pluribus. Sequela autem per se videtur superare naturalem capacitatem creaturæ, quæ sicut determinatum & definitum locum petit, quia finita est, ita unum, & quoad distantiam divisum, quia una, & divisa est. R. 2. Angelum non necessariò esse in loco suo maximo, & adæquato, sed posse occupare nunc totum, nunc majorem, nunc minorem illius partem. Ratio est: Quia nihil est, quod voluntatem Angeli necessitet, ad applicandam semper suam substantiam, ad locum sibi adæquatum, & ad certam ejus quantitatem, cùm locus adæquatus, vel determinata ejus quantitas, non sit necessaria ad perfectionem, vel beatitudinem naturalem Angeli; ergo poterit modò sic, modò aliter, illum occupare; sicut anima hominis secundùm diversas ætates, adest majori vel minori corpori, cum hoc tamen discrimine, quòd anima majori vel minori corpori uniatur naturaliter, Angelus minori, vel majori loco liberè. Ratio ulterior est: Quia, licèt capacitas ad essendum in loco tanto, vel tanto, sit proprietas inseparabilis ab Angelo, non tamen actualis existentia in loco determinato. Aliud est de corpore, quod necessariò semper est in loco quantitati suæ adæquato, vel in DEO, qui semper eodem modo præsens est omnibus: corpus enim occupat locum mediâ quantitate, cujus partes, quia naturaliter penetrari non possunt, ideo corpus semper commensuratur, loco suæ quantitati adæquato; DEUS verò est præsens loco per immensitatem, quæ cùm sit idem, quod ejus essentia, necessariò semper est eadem, & immutabilis, sicut essentia: Angeli verò præsentia est accidens ab ipso separabile & mutabile, & cùm is existat in loco, quasi replicativè, totus in toto, & totus in quavis parte, potest modò totus existere in majore, modò in minore loci parte, sicut anima in majori, vel minori corpore, ut dictum est. R. 3. Angelos plures posse simul esse in eodem loco. Sumitur ex Script: Marci 15. ubi narratur, integram dæmonum legionem fuisse intra unius hominis corpus: dicere enim, singulos ipsorum fuisse in diversis partibus corporis arbitrarium & incredibile est, minimèque necessarium: nam, sicut omnes illi dæmones fuerunt simul cum eadem anima in quacunque parte corporis, ita plures illorum poterant esse in eadem parte secum. Ratione probatur: Quia sola quantitas est ratio, cur unum corpus expellat alterum ex loco; Angeli autem, nec quoad suam substantiam, nec quoad modum existendi in loco, sive, quoad ubi suum intrinsecum, sunt quanti, ergo nihil est; ratione cujus se excludant ex eodem loco: si enim Angelus potest esse in eodem loco cum corpore, quia non est quantus, multò magis duæ substantiæ angelicæ in eodem loco esse poterunt, cùm neutra sit quanta. R. 4. Angelum posse existere in puncto, seu loco indivisibili. Ratio est: Quia Angelus est in se indivisibilis, aliunde verò nihil est, quod illum cogat ad exhibendam præsentiam suam loco divisibili, & sicut Angelus non est determinatus ad occupandam certam quantitatem sui loci adæquati, sed potest occupare majorem, vel minorem, ita neque ad locum quantum, & divisibilem, sed potest occupare divisibilem, vel indivisibilem, seu punctum: cùm enim Angelus existens in loco divisibili, sit totus in toto, & totus in qualibet parte, & totus in singulis punctis, cur non posset conservare præsentiam suam in puncto, quin conservet eandem in loco divisibili?

III. Si Angeli existunt in loco absque unione ad corpus, ergo possunt esse distantes, vel propinqui inter se, independenter à corpore: vel distare à corpore, licèt nec Angelus sit in corpore, nec inter ipsum, & corpus aliquod spatium reale interjectum sit; sequela autem est falsa, quia Angeli non sunt quanti, sola autem quantitas, sicut habet extensionem longitudinis, latitudinis &c. ita eadem sola fundat distantiam, vel propinquitatem, ergo &c. *Confirm:* Sublato fundamento, non potest manere id, quod in eo unicè fundatur; sed distantia, & propinquitas fundatur unicè in quantitate, vel terminis extrinsecis quantitatis; ergo, cùm in Angelis secundùm se non detur quantitas, nec dari potest distantia, & propinquitas. 2. Quia aliàs sequeretur, Angelum posse esse extra cælum, quod est impossibile, quia esset in nihilo, cum extra cælum nihil sit. 3. sequeretur: Si Angeli existerent, non existente ullo corpore, adhuc posse inter eos dari distantiam realem, licèt inter illos nullum reale spatium intercederet. 4. Quia sic Angelis, secundùm se spectatis, conveniret situs, & consequenter differentiæ situales, ut, esse supra, infra, dextrorsum, sinistrorsum &c. quæ omnia sunt absurda. R. *admissa utrâque sequelâ Neg: Minor:* Quis enim neget Angelos in empyrio existentes, tantùm distare à dæmonibus, existentibus in inferno, quantum empyrium distat ab inferno? Et quidem Angelos spectatos secundùm se, non autem præcisè tantùm ratione empyrij, vel infer-

ni

ni, in quo sunt, ut enim duo Angeli tantùm distent inter se, quantum cælum & infernus, sufficit, ut alter habeat præsentiam in cælo, alter in inferno, Angelus autem non est præsens cælo, vel inferno per cælum, vel infernum, vel per aliquam denominationem extrinsecam ab illis, vel relationem ad illa, sed per ubi suum intrinsecum, quod est fundamentum illius distantiæ; ergo non distant inter se tantùm ratione corporum, sed per intrinsecas ubicationes. Rationes ulteriores sunt à priori quidem: quia distantia facit intervallum, sive repletum, sive capax repleri corporibus; tale autem intervallum datur inter Angelos unum existentem in cælo, alterum in inferno, secundùm se spectatos, & non tantùm ratione corporum A. posteriori verò: quia aliàs sublato omni corpore, aut hoc ipso Angeli amitterent suum ubi intrinsecum, quod dici non potest, cùm ubi angelicũ, utpote spirituale, non dependeat per se à corporib°, aut si retinent suũ ubi illud nec esset distans, nec indistãs, quod est interceptibile. *Hinc ad prob: Neg: as:* Fundamentum enim distantiæ inter aliqua sive corporalia, sive incorporalia, est ubi illorum intrinsecum. *Ad 1. Confirm: similiter Neg: Minor:* universaliter sumptam, & iterum dico, distantiam, & propinquitatem fundari in ubicationibus intrinsecis rerum, non in quantitate, aliàs non posset Angelus esse propinquus corpori, vel unus Angelus intime, & quasi penetrativè præsens alteri Angelo, vel DEUS ipsis Angelis. *Ad 2. conced: sequel:* nec tamen ideo Angelus erit in nihilo: sicut licèt empyrium, secundùm suam superficiem convexam, non sit in ullo corpore, quo circumdetur, non est tamen in nihilo. Ratio est: quia licèt Angelum esse hic, vel ibi, explicetur per relationem ad spatium, reipsâ tamen *hic*, vel *ibi* angelicum non est aliud, quàm ubi intrinsecum Angeli. Quia ergo ubi intrinsecum Angeli (si is extra cælum poneretur) adhuc esset aliquid, & reale, non sequeretur illum esse in nihilo, sed hic, vel ibi. *Ad 3. ℟. iterum admittendo sequelam*, in qua nihil est absurdi, ad distantiam enim realem sufficit, quòd inter duo aliqua, retento eodem ubi reali intrinseco, interijci posset spatium reale, seu corpus; cùm distantia fundetur in ubi intrinseco rerum, licèt explicari soleat per relationem ad corpora interjecta. Patet in ipsis corporibus, nam licèt inter empyrium, & terram omnia corpora annihilarentur, adhuc realiter distarent, propter ubi intrinseca illorum. *Ad 4. Neg: sequelam:* situs enim propriè dicit positionem, & ordinem partium ad invicem, quod non habet locum in Angelis, quia carent partibus.

IV. Ubi intrinsecum Angeli, non potest esse divisibile, quia esset materiale, nec indivisibile, quia per illud non posset Angelus reddi præsens loco divisibili; ergo non datur ubi intrinsecum Angelo. ℟. *Neg: 2. partem, ejúsque probat:* Instantia est in DEO, qui per immensitatem, & existentiam indivisibilẽ est præsens omnibus spatijs divisibilibus. Ratio verò est: quia, sicut Angeli substantia est tota in toto, & tota in quavis parte loci divisibilis, ita etiam ubi divisibilis, ita etiam ubi angelicum; hoc tamen cum discrimine, quòd substantia Angeli possit sic esse diffusa in loco nunc majore, nunc minore, ubicatio verò illius non nisi in spatio certo, & determinato. Cujus ratio est: quia ubicatio Angeli, est ultima determinatio ad tantum, vel tantum spatium, adeóque non potest esse indifferens, ut sit tota præsens singulis partibus spatij, nunc majoris, nunc minoris, sicut substantia Angeli, aliàs procederetur in infinitum. ℟. 2. Ubicationem Angeli, quâ existit in loco divisibili, esse divisibilem, nec tamen materialem: ad materialitatem enim non sufficit quæcunque divisibilitas integralis, sed requiritur divisibilitas quantitativa, hoc est, talis, quæ oritur merè ab intrinseco, & insuper substantias alias ejusdem secum speciei, è loco suo excludat, quorum neutrum conveniret ubicationi divisibili angelicæ. Vide dicta suprà Q. 2. a. 3. ad 2.

V. Inter locum, & locatum debet esse aliqua conjunctio, & contactus; contactus autem non datur, nisi, vel quantitatis, quantitas unius est contigua quantitati alterius, vel certè virtutis, quando agens contingit passum agendo in illud, & circa illud, atqui in Angelis non datur contactus quantitatis, cùm non sint corporei, & quanti; ergo debet dari contactus virtutis, & consequenter Angeli sunt in loco per contactum virtutis, seu per operationem in locum. *Confirm:* Corpora existunt in loco per quantitatem formalem corporis continentis; ergo Angeli per quantitatem virtualem corpus continentem; hæc autem quantitas virtualis non est aliud, quàm virtus operativa, subijciens sibi corpus, & operando in illud, ergo &c. 2. Id, quo Angelus existit in loco, debet esse tale, quod non contineatur, & mensuretur à corpore locante (hoc enim est proprium corporum existentium in loco) sed, quòd contineat corpus, & sit superius illo, sicut anima nostra est in corpore, non ut contenta in illo, sed ut continens illud, hoc autem non potest esse ipse Angelus, & locus secundùm se, quia utrumque hoc est substantia, esse autem in loco, est Angelo accidentale; ergo id, per quod Angelus est in loco, debet esse accidens, virtualiter Angelum commensurans corpori, nulla autem virtus alia commensurat

sic, quàm virtus operativa, ergo &c. 3. Unio Angeli ad corpus, seu locum, est accidentalis Angelo; ergo fundatur in aliqua ratione accidentali supperaddita substantiæ Angeli, illa autem ratio nequit esse rursum alia, quàm virtus operativa, vel operatio, ergo &c. 4. Angelus est substantia completa, ergo non potest accidentaliter uniri alteri, nisi vel tanquam causa effectiva operationi suæ, vel tanquam subjectum accidenti, vel sicut ea, quæ commensurantur quantitate, ut vestes corpori, locus locato, vel sicut ea, quæ loco appropinquant, ut lapides in acervo. Atqui Angelus non potest uniri loco per comensurationem quantitatis, vel distantiæ localis, quia Angelus caret quantitate; nec tanquam subjectum accidenti, quia corpus non subjectatur in Angelo, nec vicissim; ergo oportet, quòd commensuretur, ut efficiens passo, vel ut passum agenti: non sufficit autem actio immanens, quia hæc non datur in Angelo, nisi per intellectum & voluntatem; operatio autem intellectûs, & voluntatis, non faciunt intelligentem, & volentem, physicè præsentem suo subjecto; ergo requiritur ad istam unionem operatio, vel passio transiens. 5. Contactus Angeli, & præsentia ejus ad corpus, est aliquid accidentale in Angelo, & variabile, quia potest modò esse in uno loco, modò in alio, nunc in majori, nũc in minori, ergo non potest talis præsentia, & contactus fieri immediatè per ipsam: et substantiam Angeli, quia unio seu contactus accidentalis non potest fundari immediatè in Angelo, in quantum substantia est, quia substantia non potest uniri alteri rei, nisi vel tanquam substantia incompleta, sive ut forma aut materia, vel tanquam completa, ut subjectum vel efficiens. Primo modo non potest uniri Angelus corpori, cùm se non habeat tanquam forma ad materiam, nec è converso; ergo unitur, & tangit illud ut agens, & efficiens. Nec dici potest, Angelum applicarè se diversimodè ad locum, per diversam determinationem suæ voluntatis: quia, si substantia Angeli per se immediatè est ratio existendi in loco majore, vel minore, juxta suam voluntatem, necesse est, quòd ipsa ratio formalis existendi in loco sit per seipsam capax hujus inæqualitatis, non autem, ut id reducatur solùm in voluntatem Angeli, ut ad rationem formalem, quia ista voluntas est tantùm applicativa, ergo supponit rationem formalem, per quam fiat iste contactus, & præsentia: si ergo illa præsentia potest esse nunc æqualis, nunc inæqualis, oportet, quòd ipsa substantia Angeli non sit immediata ratio essendi in loco, quia substantia in se una, non potest habere majus, & minus ex ipsa ratione substantiæ. Denique confirmatur authoritate D. Thomæ, qui præsentiam localem Angeli ubique explicat per contactum virtutis, seu operationem.

Resp. Neg: Minor: Datur enim præterea contactus intimæ, & penetrative quasi præsentia, qui nec est contactus quantitatis, nec virtutis, ut patet in DEO, in quantum is præsens est omnibus rebus per essentiam, & in duobus corporibus secum divinitùs penetratis, item in Angelis in empyrio, dæmonibus in inferno, animabus parvulorum in limbo existentibus, ut pro conclus. ostensum est. *Ad 1. Confirm: R. 1. Neg: Conseq:* Ratio rursum patet ex dictis pro conclus: ostendimus enim Angelos posse esse in loco, nihil in illum operando: & vicissim posse operari in corpus, secundùm suam substantiam distando. 2. *admisso antecedente & consequente, Neg: subsumpt:* Quantitas enim virtualis in Angelo est spiritualis quædam vis extensiva, per quam tota Angeli substantia potest esse præsens intimè toti loco, & tota singulis ejus partibus, sicut substantia corporis Christi miraculosè tota est præsens toti hostiæ, & tota singulis hostiæ partibus. *Ad 2. R.* Id, per quod existit Angelus in loco causaliter, esse virtutem accidentalem, per quam Angelo potest produci ubi intrinsecum, respondens vel spatio divisibili, vel unico loci puncto: id verò, per quod Angelus existit in loco formaliter, esse ubi accidentale, per quod redditur Angelus intimè præsens corpori, & ipsi ubi corporis. *Ad 3. R. 1. Neg: Conseq:* Si enim omne, quod est accidentale fundari debet in aliqua ratione accidentali, dabitur processus in infinitum. *R. 2. neg: subsumpt:* Ratio enim illa accidentalis, in qua fundatur unio accidentalis ad locum, sive, ubi accidentale Angeli, est potentia accidentalis superaddita, productiva ubicationis angelicæ, hæc autem potentia fundatur in substantia Angeli, sicut cæteræ potentiæ, intellectus, voluntas, potentia operativa ad extrà. *Ad 4. R. neg: Conseq:* Angelus enim in empyrio, dæmon in inferno, uniuntur loco, & corpori, & tamen nullo illorum modorum, quos ponit objectio, ut pro conclus: probatum est, datur enim adhuc alius modus, nimirum ubi intrinsecum accidentale, seu intima, & quasi penetrativa præsentia, & spiritualis, paulò ante explicata, extensio. *Ex quo etiam patet ad 5.* Dicitur enim, præsentiam Angeli ad corpus, non fundari immediatè in substantia Angeli, sed in potentia accidentali superaddita, productiva ubicationis Angelo intrinsecæ, modò magis, modò minùs spiritualiter extensæ: sicut enim Angelus habet potentiam intellectivam, productivam cognitionis, quæ se modò ad plura, modò ad pauciora extendit, ita de potentia productiva ubicationis, cum proportione discurrendum est. Ad authoritatem D. Thomæ responsum est initio articuli.

ticuli. Ratio expositionis illius est, quia aliàs doctrina S. Doctoris diminuta esset, & inefficax, ut patet ex probat: conclus: Quibus adhuc plures addo, quæ sequuntur: 1. Quia DEUS est ubique præsens per essentiam; atqui in quantum est præsens per essentiam, non operatur, sed tantùm, in quantum est præsens per potentiam; ergo & Angelus potest esse præsens alicubi, quin operetur. 2. Etiam res corporeæ agunt aliquando in corpus, in quo locantur, & tamen non existunt tunc in loco per operationem, ergo neque Angeli. 3. Anima non est in corpore per operationem immanentem, ergo neque Angelus in loco per operationem transeuntem. 4. Angelus non est in loco per cognitionem intuitivam loci; ergo nec per operationem in locum: quòd enim cognitio contingat solùm locum intentionaliter, non refert: quia etiâ sic contingit locum per volitionem, quâ se applicat ad agendum, & tamen (nam ita docet Joan: à S. Thoma) per illam est aliquomodo physicè in loco. 5. Quia ex hac sententia sequitur, Angelum posse esse simul in cælo & in terra, quod est contra PP. quia potest operari in cælo, v. g. lucem, ut ponunt adversarij, vel occultam qualitatem; & simul in terra, v. g. motum, cùm hi duo effectus non superent virtutem adæquatam Angeli operativam, nec dari possit ulla ratio sine petitione principij, cur id non possit? suppositô, quòd Angelus non sit in loco, independenter ab operatione. 6. Quia sequeretur, Angelum posse esse simul in pluribus locis inadæquatis discontinuis, quia potest simul operari in plura corpora discontinua, ut quidem concedunt plerique Thomistæ, ex hoc verò sequitur ulterius, quod dicebamus, posse simul operari in cælo, & in terra, & consequenter esse utrobique: sicut in nostra sententia, admissô, quòd Angelus possit esse in pluribus locis inadæquatis discontinuis per ubi intrinsecum, sequeretur illum simul posse esse in cælo, & in terra, ut suprà in R. ad primam diximus. 7. Quia potest Angelus non mutare operationem, vel mutare locú, & non mutare operationem. Primum patet in Angelo existente in cubiculo, & movente aliquod corpus, modò sursum, modò deorsum. Secundum patet in Angelo, hominem euntem comitante, & toto eo tempore idē in illo phantasma excitante, & humores cōmovente. Omitto plura studio brevitatis. Solùm addo, quædam ex his, & suprà factis argumentis probare, Angelos non esse per operationem in loco, tanquam per ipsum ubi formare, alia verò probare, operationem, nequidem esse rationem formalem, & fundamentum proximum, cur Angelus sit in loco: utroque enim sensu sententiam illam docent Thomistæ.

ARTIC. II. *An Angelus possit moveri localiter? & quomodo?*

Resp. posse moveri, & quidem tam à se, quàm ab alio. Probatur 1. pars, quòd Angelus possit moveri localiter, 1. ex Scriptur: ubi sæpissimè dicuntur Angeli: *accedere, recedere, descendere, intrare, exire, pelli, &c.* & speciatim Apocal: 12. & Lucæ 10. dicitur, diabolus ita cecidisse de cælo, ut locus illius non sit ampliùs inventus in cælo; quæ omnia, cùm nihil obstet, propriè intelligenda sunt. 2. Ex PP. qui idem docent, nam Nazianz. orat. 34. ait Angelos *omnia loca peragrare*. Tertul. Apologet: c. 22. esse *spiritus alites*, propter celeritatem, videlicet motûs. Hieron: l. contra Vigilant: *toto vagari orbe*. Chrysost: hom: 3. in ep: ad Hebr: *loca mutare, & prioribus, in quibus sunt, dimissis, ad alia venire, in quibus non erant, &c.* 3. Ratione Theologicâ: nam fide certum est, animam Christi realiter descendisse ad inferos, relictis his locis superioribus; idem autem quo ad hoc, est de Angelis. 4. Quia Angelus non est ubique, sed in loco certo, & determinato, neque est ratio dicendi, illum affixum esse immobiliter loco eidem. 5. Quia Angeli ordinantur ad diversa ministeria Universi, ad quæ opus est motu locali ipsorum, cùm non possint agere in distans, actione materiali, & corporeâ. 6. Quia sunt mobiles, & mutabiles quoad intelligendum, & volendum, ut suprà dictum est, cur ergo non etiam quoad locum.

Prob: 2. pars, quòd Angelus possit moveri à seipso. 1. Iterum ex Scr: & PP. qui ijsdē verbis, *veniendi, accedendi, abeundi, ingrediendi, ambulandi, &c.* utuntur, loquentes de motu Angelorum, quibus utuntur loquentes de motu hominum, vel animalium moventium seipsos. 2. Quia suppositô, quòd res capax sit motûs localis (ut esse ostendimus Angelos) perfectius est moveri è seipso, & ab intrinseco, quàm ab alio, & extrinsecè; ergo non est negandum Angelis, adeò perfectis. 3. Omnia viventia vitâ cognoscitivâ habent virtutem locomotivam sui, cur non ergo Angelus? 4. Quia Angeli sunt capaces motûs localis ex dictis, habentque intellectum & voluntatem, quibus possunt cognoscere, & velle præsentiam in hoc, vel alio loco, ergo etiam habent potentiam locomotivam sui: nam aliàs frustra ijs natura appetitum mutandi loca dedisset. 5. Si Angelus non potest moveri à seipso, multò minùs poterit ab alio Angelo; ergo, cùm nihilominus sit capax moveri, debebit moveri à solo DEO, quod est absurdum: tum, quia non est recurrendum frustra ad solum DEUM, tanquam ad causam, quando effectus convenienter refundi eti-

am potest in causam creatam; tum, quia hoc indicat magnam imperfectionem in Angelis; tum, quia omnis dæmonum motus localis ordinatur ad pravum finem, v. g. in perniciem hominum, absurdum autē est dicere, solum DEUM dæmonem quasi ducere ad perversas suas intentiones exequendas. 6. Quia Angelus potest seipsum movere quoad intellectum, & voluntatem, procedendo ab una cognitione & volitione ad aliam, ergo etiam quoad locum. 7. Quia potentia locomovendi seipsum, neque est perfectio excedens naturam angelicam, cùm conveniat naturæ inferiori, videlicet animæ rationali, ut patet in anima Christi descendente ad inferos, neque imperfectio dedecens Angelum; tum, quia minùs imperfectum est moveri à seipso, quàm tantū ab alio, quod tamen conceditur Angelis; tum, quia si non dedecet Angelum potentia se movendi per intellectum, & voluntatem, neque dedecere potest potentia se movendi quoad locum; tum denique, quia non magis distat Angelus ab anima rationali, quàm homo à bruto; atqui hominem non dedecet communicare in potentia se movendi localiter motu corporeo cum bruto; ergo neque Angelum cum anima rationali movendi se localiter motu incorporeo, & spirituali.

Probatur 3. pars, quòd Angelus possit moveri ab alio Angelo. 1. Ex Script: Luc: 16. ubi dicitur Lazarus, seu anima Lazari portata ab Angelis in sinum Abrahæ: quod de latione, & motione locali propriè dicta intelligi debet, cùm nihil obstet. Idem autem est de Angelis, ergo &c. 2. Quia unum corpus potest moveri localiter ab alio corpore, & corpus ab Angelo; ergo etiam Angelus unus ab alio Angelo, cùm major sit proportio inter Angelum, & Angelum, quàm inter Angelum & corpus, & non minor, quàm inter corpus, & corpus. Aliud est de calore, v. g. qui per accidens potest imprimi ab Angelo corpori, licèt non possit imprimi alteri Angelo. Disparitas enim est: quia aliunde ostenditur Angelum esse incapacem recipiendi caloris (ut patebit Q. 10. art: 3.) non item motûs localis; aliàs argumentum probaret, Angelum neque à se neque à DEO moveri posse, sicut nec à se, nec ab alio potest calefieri. 3. Quia Angelus potest moveri à motore extrinseco, v. g. à DEO, cùm motio localis non sit per se, & intrinsecè actio vitalis; ergo etiam ab alio Angelo, cùm ad hoc non requiratur necessariò virtus infinita, & divina. 4. Quia inter Angelos datur prælatio, & potestas superiorum in inferiores, non minùs, quàm inter corpora cælestia, & terrestria, ut rectè docet Glossa in 1. Corinth: & D. Thom: 1. p. q. 109. a. 2. hæc autem potestas non est moralis, se juurisdictionis, & dominij, cùm fundetur in majori perfectione naturali Angelorum, quæ non sufficit ad potestatem jurisdictionis, ergo est potestas physica in ordine ad aliquid physicè efficiendum in Angelis inferioribus; hæc autem potestas physica unius Angeli in alium non potest intelligi, nisi quoad motum localem, vel violentam detentionem in loco: sola enim illuminatio, & directio intellectualis, quam Angelus superior præstare potest inferiori, non sufficit, quia etiam unus homo, qui non habet potestatem physicam in alium, illuminare, & dirigere potest intellectualiter alium. 5. Et est confirmatio præcedentis: Angelus superior habet potestatem in inferiorem, sive illa sit moralis, seu jurisdictionis, sive physica: neutra autem potest esse efficax, nisi superior habeat aliquàm vim physicam coactivam, & quasi coërcitivam in inferiorem, casu quo hic resistat, & repugnet: hæc autem vis iterum intelligi non potest in Angelis, nisi quoad motum localem, aut, si quid præterea physicum imprimere potest superior inferiori, idem à pari dici poterit de motu locali, vel violenta detentione in loco. 6. Angelus potest violentè affigere loco alterum Angelum, ut patet ex Tob: 8. ubi dicitur Raphaël religâsse dæmonium in deserto, idque naturaliter, cùm nulla sit necessitas refugiendi ad miracula: ergo etiam potest illum movere loco. 7. Quia nec absolutè, nec loquendo naturaliter, ex ullo capite repugnat, ut Angelus, vel immediatè producat in altero Angelo ubi intrinsecum, vel, ut imprimat illi impulsum spiritualem productivum ipsius ubi: si enim datur motus localis spiritualis ex dictis, non est ratio, cur dari non possit similiter impulsus spiritualis, id est, qualitas quædam productiva, aut saltem exigitiva novi ubi spiritualis, in eo, cui impressa fuerit; atqui utrumlibet istorum sufficit ad movendum Angelum, ergo &c.

Sed contra I. Nullum indivisibile potest moveri, ut docet Philosoph: 6. Physic: & ratio est: quia omnis res dum movetur, partim est in termino à quo, partim in termino ad quem: si enim est merè in termino à quo, non movetur, si autem est merè in termino ad quem, jam non movetur, sed motum est; atqui res non potest esse partim in termino à quo, partim in termino ad quē, nisi habeat partes, sitque divisibilis, ergo nullum indivisibile potest moveri. Subsumo: atqui Angelus est indivisibilis, ergo nequit moveri. *Confirm:* Motus est actus imperfecti juxta Philos: 3. Physic: est enim actus entis in potentia, prout in potentia; prout autem est aliquid in potentia, est imperfectum; sed Angelus, præsertim beatus, non est imperfectus, ergo &c. 2. Motus localis est propter indigentiam; sed Angeli, saltem sancti non habent indigentiam, ergo

&c.

&c. 3. Authoritate Augustini l. 8. in Genes. c. 20. docentis; DEUM movere *Angelos* per tempora tantùm, corpora verò per tempora, & loca. ℟. Nullum indivisibile terminativum quantitatis, quale est punctum, movetur; Transf: hoc enim necessariò est in puncto loci similiter indivisibili, ac proinde nequit esse partim in termino à quo, partim in termino ad quem. Nullum indivisibile præcisè secundùm substantiam, uti est *Angelus*; Neg: Tale enim indivisibile potest esse in loco divisibili, per ubi intrinsecum divisibile, ut suprà art: 1. ad 4. de Angelo dictum est, adeóque potest esse partim in termino à quo, occupando partim prioris loci, quem deserit, partim in termino ad quem, occupando partem loci posterioris, quem acquirit; non quidem partialitate substantiæ, quæ est impartibilis, sed partialitate ubicationis partialis, & divisibilis. *Ad 1. Confirmat:* ℟. *iterum* 1. Motus continuus, qualis est necessariò corporum, est actus imperfecti; Conc: per hunc enim motum res, quæ movetur, est partim in termino ad quem, partim in potentia ad illum; motus discretus, vel instantaneus qualis est *Angeli*; Nego: per motum enim discretum, tota res successivè est in toto termino à quo, & ad quem; per motum verò instantaneum, tota est simul in toto termino ad quem, de quo infrà. ℟. 2. *admissâ Major: dist: Minor:* Angeli sunt perfecti substantialiter; Conc: accidentaliter, in omni genere; Neg: Aliàs *Angeli* neq; possent moveri per intellectum, & voluntatem; intelligendo aliquid & volendo de novo: unde, sicut hi motus non repugnant perfectioni illorum, ita neque motus localis. *Ad 2.* ℟. Motus localis est propter indigentiam vel rei motæ, vel alterius; Conc: tantùm rei motæ; Neg: & *Neg: Conseq:* sicut enim corpora cælestia moventur, non propter bonum, & indigentiam suam, sed propter bonum, & indigentiam Universi, cui deserviunt; ita motus Angeli non est propter bonum, & indigentiam propriam, sed propter bonum nostrum: *omnes enim sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.* Heb: c. 1. *Ad 3.* ℟. *Augustinum* loqui de motu locali, quo loca replentur; & qui conjunctam habet circumscriptionem localem, ut patet ex initio ejusdem capitis. Nam idem S. Doctor l. 9. ejusdem operis c. 14. in fine fatetur, *Angelos movere se per tempus, & loca agilitate mirabili.*

II. Si *Angelus* potest moveri localiter, vel tantùm potest moveri inter terminos positivos, amittendo unum locum, & acquirendo alterum, vel etiam inter terminos privativos, amittendo unum locum, & nihil acquirendo novi loci, vel acquirendo aliquid novi loci, & nihil perdendo antiqui loci. Non primum: quia si Angelus potest sic moveri localiter, non tantùm potest mutare locum suum adæquatum in alium adæquatum, sed etiam inadæquatum in adæquatum, & vicissim; quia, cùm *Angelus* sit totus in toto loco, & totus in singulis partibus; non sit autem necessariò determinatus ad locum certum, poterit pro libitu, modò minuere locum, occupando inadæquatum, modò augere, occupando adæquatum, atqui mutando locum adæquatum, necessariò movebitur Angelus inter terminos positivos, acquirendo locum, & admittendo locum, ut per se patet; mutando autem locum inadæquatum in adæquatum, vel vicissim, moveri poterit inter terminos privatos: in primo enim casu acquiret locum, non necessariò perdendo aliquid loci, sed addendo tantùm partem novi, in altero autem perdet aliquid loci, non necessariò acquirendo aliquid novi loci, sed tantùm retinendo partem antiqui; ergo &c. Non secundum: quia sequeretur, ubi angelicum esse divisibile, & habere partes extensas; sequela autem videtur absurda: tum, quia impossibile videtur in subjecto spirituali, & indivisibili, quale est Angelus, recipi accidēs divisibile, & extensum quoad locum; hoc enim proprium est accidentis corporei: tum, quia sic *Angelus* non esset totus in toto loco, & totus in qualibet parte, sed haberet partem in parte. ℟. *Angelum* utroque modo moveri posse propter rationem positam in objectione. Ad rationem oppositam contra 2. partem ℟. 1. *Neg: utramque sequelam*: ut enim *Angelus* acquirat novum locum extrinsecum (de hoc enim in præsenti loquimur) nihil perdendo antiqui, vel ut perdat aliquid antiqui, nihil acquirendo loci novi, sufficit ubi indivisibile formaliter, divisibile verò virtualiter, & æquivalenter, id est, tale, quod similiter, sicut substantia Angeli, sit totum in toto, & totum in quavis parte, prout art: 1. ad 4. dictum est: nam instanti A. v. g. per ubicationem ex essentia sua determinatam ad spatium hujus cubiculi, ita, ut sit tota in illo toto, & tota in quavis illius parte, Angelus erit præsens toti cubiculo, instanti B. verò per aliam ubicationem determinatam essentialiter ad spatium dimidij tantùm cubiculi, erit præsens tantùm dimidio cubiculo, vel è converso; adeóque perdet aliquid loci antiqui, nihil acquirendo novi, vel è contra. ℟. 2. *admit: 1. sequel:* in qua nihil est absurdi: nam, licèt diversitas, & extensio quantitativa, id est, talis, quæ habet adjunctam impenetrabilitatem cum alijs corporibus, & quæ oritur merè ab intrinseco, & ex speciali repugnātia partium inter se, in ordine ad eundem locum, sit propria accidenti corporeo, non tamen divisibilitas, & extensio quælibet: sicut è contrario, licèt aliqua indivisibilitas

quoad

quoad locum, & carentia extensionis sit propria spiritui, illa nimirum, quæ fundatur in carentia partium, & quantitatis, non tamen carentia extensionis quælibet, ut patet in Corpore Christi in Eucharistia. Similiter licèt repugnet aliquid divisibile, & extensum subjectari in indivisibili terminativo quantitatis, quale est punctum in continuo, quod non potest existere, nisi in puncto loci indivisibili, non repugnat tamen subjectari in indivisibili substantialiter, sive in substantia spirituali, quæ potest respondere loco divisibili, existendo tota in toto, & tota in quavis parte.

III. Omne, quod movetur, ab alio movetur: si enim moveret aliquid seipsum, esset simul in potentia, & in actu, quia, quod movet, est in actu, quod verò movetur, in potentia; ergo Angelus non potest movere seipsum. Sed neque potest moveri ab alio, quia hoc videtur esse proprium corporum; ergo nullo modo potest Angelus moveri localiter. R. *Dist: antec:* Omne, quod movetur, movetur ab alio, partialiter, nimirum à causa prima concurrente, Conc: totaliter, Neg: aliàs nulla darentur viventia, & Angelus nec posset se movere intelligendo, & volendo. *Ad probat: dist: assumtum.* Esset simul in potentia, & in actu ejusdem generis, & secundùm idem; Neg: in potentia, & actu diversi generis, & secundùm diversa; Conc: esset simul in potentia formali, & in actu virtuali; esset in potentia recipiendi per suam substantiam, & esset in actu per potentiam locomotivam superadditam &c. Vide dicta Q. 2. art: 2. ad 2. *Ad alterum Neg: assumpt: & probat:* Cùm enim dicitur: moveri ab alio, esse proprium corporum, vel est sensus, sola corpora posse moveri à motore extrinseco; & hoc non: quia sic Angelus nec à DEO moveri posset, quod falsum est: vel significat, sola corpora posse moveri à tali motore extrinseco, id est, ab Angelo, & sic petitur principium.

Artic. III. *An Angelus possit moveri ad locum distantem sine transitu per medium? an in tempore continuo? an in discreto? an in instanti?*

R. *Esse. Posse. Probatur* I. *pars.* Quia hoc videtur esse conformius PP. docentib⁹, Angelos subitò, & summa celeritate, ubicunque voluerint, adesse, *in momento esse ubique, totum orbem illis locum unum esse, &c.* (vide Tertull: Apologet: c. 22. Hieronym: l. contra Vigilant: aliòsque) est autem imperceptibile, in momento illos posse esse nunc in cælo, nunc in terra, si transitu per medium opus habeant; ergo. 2. Quia Angelus potest in quacunque distantia loqui alteri Angelo, imprimendo illi per modum objecti speciem intelligibilem cogitationis suæ internæ, ut art. 6. dicetur, nihil interim agendo per medium, cùm medium non sit capax specierum intelligibilium recipiendarum, ergo etiam sic poterit producere in altero Angelo ubi intrinsecum spirituale, movendo illum localiter, ergo à fortiori in se ipso, collocando repentè se in loco distante, non producendo ullum ubi per medium. 3. In spatio intermedio duo possunt considerari, videlicet locus realis, seu corpus, & locus imaginarius; atqui motus, & ubicatio Angeli, cùm sint spirituales, non dependent per se à corpore, multò minùs à spatio imaginario, quod nihil est; ergo nihil impedit illum moveri, & producere sibi ubi, absque transitu per medium. 4. Angelus existens in loco suo adæquato, potest subitò se contrahere ad punctum, non destruendo priùs successivè suum ubi per medium, sicut potest subitò se ponere simul & semel in loco novo adæquato, vel è contra existens in puncto, potest subitò extendere se ad locum adæquatum, non producendo priùs ubi per medium, sicut subitò potest locum suum priorem adæquatum adæquatè deserere; ergo idem dici potest de duobus locis adæquatis. 5. Necessitas transeundi per medium, fundatur in eo, quòd res aliqua componatur ex partibus constituentibus magnitudinem continuâ: cùm enim modus operandi sequatur modũ essendi, res divisibilis, & continua non potest se movere, nisi divisibiliter, & continuè, adeóque per medium: nam, ut Philos: 5. & 6. Physic: medium est id, in quod priùs venit, quod continuè mutatur, quàm in quod mutatur ultimum; atqui in Angelo cessat hæc necessitas, ergo. 6. Si anima pro libitu suo, posset de corpore suo migrare in aliud, posset immediatè informare corpus distans, non informando priùs corpora alia intermedia; ergo etiam poterit Angelus constituere se præsentem immediatè corpori distanti, non priùs præsentando se corpori intermedio.

Probatur II. *pars.* Quia probabile est ubicationem Angeli esse divisibilem, ut suprà dictum est: atqui hoc supposito, ex nullo capite repugnat, acquirere illam divisibiliter, & successivè, partem post partem, existendo v. g. priùs in loco minore, & successivè se extendendo quasi ad majorem, vel existendo priùs in majore, & contrahendo se successivè ad minorem; hoc autem est moveri in tempore continuo, ergo &c. Quòd si Angelus existit in loco per ubicationem indivisibilem, (quod similiter probabile est) aliter erit discurrendum: quia res indivisibilis non potest acquiri, vel perdi divisibiliter, & successivè, sed indivisibiliter & simul, adeóque non in tempore continuo

ano, sed in instanti. Nec refert, quòd illa ubicatio indivisibilis respondeat loco divisibili, existendo tota in toto, & tota in qualibet parte: quia, licèt hoc verum sit, nihilominus, quia illa ubicatio essentialiter est determinata ad certam quantitatem loci divisibilis, non poterit per illam successivè *Angelus* occupare locum majorem, & majorem, vel minorem, & minorem.

Probatur III. *pars.* Angelum posse moveri in tempore discreto. Angelus in instanti A. potest simul amittere totum locum, quem priùs habuit, & acquirere alium vicinum totum simul, & similiter instanti B. & C. &c. illæque mutationes successivæ, entitativè plures, poterunt constituere motum unum unitate ordinis, & aggregationis: nam potest Angelus ex loco A. movere se ad B. C. non animo ibi ultimò quiescendi, sed tantùm transeundo ad alium distantem, in quo constiturus est, quo casu omnes mutationes indivisibiles, quæ fiunt successivè in medio, ratione ordinis, & termini ultimi, ad quem ordinantur, fient aliquomodo unum; ergo tunc *Angelus* movebitur in tempore discreto, quia unus illius motus erit partim in instanti A. partim in B. C. &c. Successio enim plurium instantium dicitur tempus discretum, sicut successio partium divisibilium, dicitur tempus continuum.

Probatur IV. *pars.* Angelum posse moveri in instanti, etiam motu strictè sumpto: quia *Angelus* potest totum locum indivisibilem simul, & sine successione tam acquirere, quàm amittere, ut ipsi Adversarij concedunt, & ratio est: tum, quia Angelus est simul in toto, & totus in qualibet parte loci; ergo etiam simul potest totum acquirere (& consequenter etiam deserere) cùm non sit major repugnantia in primo esse, quàm in permanentia: tum, quia necessitas successionis in motu locali corporum oritur ex eo, quia, cùm partes corporis non possint esse simul in loco, nec eadem pars in locis pluribus, debet pars una expellere alteram, ut subeat in illius locum, & relinquere locum priorem, ut acquirat novum; hæc autem non habent locum in *Angelo*, qui non habet partes, & qui retento loco priore inadæquato, potest occupare alium inadæquatum. Ex quo ulteriùs consequitur, posse *Angelum*, tam acquirere, quàm deserere, locum divisibilem in instanti, adeóque ubicationem Angeli incipere tunc per primum sui esse, & desinere per primum non esse, quia, quod totum acquiritur, vel perditur simul, & sine successione hoc acquiritur, vel perditer in instanti & consequenter habet primum esse, & primum non esse. His suppositis *arguitur* 1. Quamdiu res tota habetur (quamvis ultimò) nondum amittitur, (nemo enim dicitur amittere nummos, quamdiu actu illos possidet) atqui suppositis, quæ dicta sunt, totus locus antiquus habetur adhuc ab Angelo ante primum non esse sui; ergo non amittitur ante primum non esse sui, sed per primum non esse sui; atqui primum non esse loci antiqui est eodem instanti, quo Angelus primò acquirit locum novum; ergo *Angelus* amittit eodem instanti locum antiquum, quo acquirit novum. Atqui motus localis adæquatè sumptus non est aliud, quàm amissio antiqui, & acquisitio loci novi; ergo motus localis Angeli, adæquatè sumptus, potest esse eodem instanti. *Arguitur* 2. In rebus, quæ totæ simul acquiruntur, vel perduntur (ut ex dictis contingit circa locum Angeli) eodem instanti est: fieri, & factum esse, acquiri, & acquisitum esse, perdi, & perditum esse, ut etiam S. Thom. docet. Quodlibet 9. art: 8. atqui in instanti A. quo ultimò retinet Angelus locum A. locus A. non est adhuc perditus, ut per se constat; ergo neque perditur in instanti *A.* sed primò in instanti B quo acquiritur locus B. ergo in instanti B. est totus motus localis *Angeli*, qui non est aliud, quàm perdi locum A. & acquiri locum B. *Arguitur* 3. Quies in loco *A.* non est pars constitutiva motûs à loco *A.* atqui ante instans B. quo Angelus acquirit locum B. est quies Angeli in loco A. ergo ante instans B. nulla est pars constitutiva motûs Angeli à loco *A.* ergo totus motus fit instanti B. *Arguitur* 4. Quando Angelus quiescit, non movetur; atqui in instanti A. quiescit in loco *A.* tum, quia se in illo habet sicut priùs, quod est formalissimè quiescere: tum, quia in illo instanti nec amittit, nec acquirit aliquid loci; ergo non movetur in instanti A sed tantùm in instanti B. ergo motûs est totus in instanti. Nec dicas, *Angelum* in instanti *A.* non moveri quidem completè, & terminativè, moveri tamen inchoativè, quia ultimò est jam in loco *A.* & quia jam se ordinat ad acquirendum locum B. pro instanti B. contra enim est 1. Quia *Angelus* in instanti A. potest nihil cogitare, & velle de acquirendo loco B. & tamen illum acquirere in instanti B. sufficit enim, quòd hoc velit pro priori naturæ in ipso instanti B. 2. Quia aliàs etiam sic dici poterit, Petrum in instanti *A.* quò ultimò est in gratia, esse jam peccatorem inchoativè. 3. Quia motus non incipit intrinsecè, nisi intrinsecè acquiratur aliquid ipsius termini ad quem, aut saltem aliquid novæ dispositionis intrinsecè ad terminum; atqui instanti A. quo ultimò Angelus existit in loco A. nihil acquiritur intrinsecè ipsius loci B, vel dispositionis ad locum B; ergo tunc non incipit motus intrinsecè. Quòd autem tunc incipiat motus extrinsecè, in quantum dici potest: *jam non movetur Angelus, & immediatè post movebitur,*

facile

facilè concedo, sed hoc est pro nobis: quia, si instanti A, verè dicitur: *jam nullo modo movetur Angelus, & immediatè post movebitur*; ergo totus motus fit, & est in instanti B. sequenti.

Sed contra I. Angelus est pars Universi, adeóque, movendo se de loco ad locum, debet servare ordinem, & situm locorum, priùs autem est locus medius, quàm distans; ergo Angelus non potest moveri ad locum distantem absq; transitu per medium. *Confirm:* Quia aliàs darentur duo instantia immediatè post se, unum, in quo subitò, & simul deserit Angelus totum locum priorem, alterum, in quo sine motu continuo acquirit novum: si enim mediat tempus, deberet in illo partim Angelus esse in termino à quo, partim in termino ad quem, non existendo in medio, quod naturaliter repugnat. 2. Quia necessitas transeundi ab uno extremo ad alterum per medium, non oritur præcisè ex ratione quantitatis, sed ex ratione substantiæ localiter mobilis, quà talis: nam licèt substantia materialis conservaretur sine quantitate, adhuc non posset transire ab extremo ad extremum, nisi per medium, & de facto, licèt Corpus Christi in Eucharistia existat modo non quantitativo, tamen non potest transferri, ab extremo ad extremum, absque transitu per medium; ergo, cùm Angelus sit substantia mobilis, eadem in illo, quoad hoc, erit necessitas. 3. Si *A*ngelus potest transire ab uno loco ad alium distantem, non transeundo per medium, poterit sic transire ad locum quantumcunque distantem in infinitum; hoc autem videtur excedere virtutem potentiæ locomotivæ finitæ, ergo &c. 4. Corpus quantum non potest moveri à loco ad locum, quin transeat per medium, ergo nec *A*ngelus. 5. Implicat simpliciter transire à futuro ad præteritum, nisi per præsens, quod est quasi medium temporis; ergo etiam à loco ad locum, nisi per medium. 6. Anima non potest informare caput & pedes, non informando pectus; ergo neque Angelus transire ab extremo ad extremum sine medio. 7. Omnis creata substantia est alligata ad aliquem locum; ergo etiam ad transitum per medium. 8. Authoritate S. Thomæ hìc Q. 53. art: 2. ad 2. negantis, posse ita Angelum transire sine medio ad extremum, sicut potest nostra cogitatio. ℟. *Neg: illatum.* Nam licèt *A*ngelus movendo se non transeat per medium neque turbabitur ordo & situs corporum inter se, quia hæc poterunt omnino manere immota; neque ordo, qui est inter *A*ngelum & corpora, quia ad hunc servandum, sufficit, quod *A*ndelus possit movere corpora, & semper sit in loco determinato intra Universum, sive sit in hoc loco, & immediatè post in propinquo, sive in distante. *Ad 1. Confirm:* ℟. 1. *dist: antec:* darentur duo instantia immediata nostri temporis, Negò: temporis angelici, Conc: in quo nihil est absurdi: nam tempus angelicum non est aliud, quàm successio, vel numerus operationum angelicarum sibi succedentium, instantia verò angelica, sunt operationes Angelorum indivisibiles, vel divisibiles quidem in se, factæ tamen modo indivisibili, id est, totæ simul; cùm ergo *A*ngelus possit plures hujusmodi operationes ponere immediatè post se, unam correspondentem instanti nostro, alteram verò parti temporis divisibili, aut è converso, sequitur etiam dari posse plura instantia angelica immediatè post se. *Ad 2.* ℟. *neg: antec:* contrarium patet ex probat: nostra 5. paulò ante facta. *Adulteriorem prob: neg:* 1. *assumptum:* Substantiam quantitate spoliatam non posse moveri de loco ad locum sine transitu per medium, loquendo de motu passivo: ut enim superiùs dixi, necessitas transeundi per medium oritur probabiliter à quantitate, & modo existendi quantitativo, quibus illa substantia careret. *A*liud est de Corpore Christi in Eucharistia; quia, licèt hoc non existat in se modo quantitativo & extenso, alligatur tamen speciebus extensionem quantitativam habentibus. Dixi: *loquendo de motu passivo, &c.* se ipsam enim talis substantia, licèt esset viva & animata, probabiliùs movere localiter quocunq; modo non posset; quia virtus locomotiva non operatur naturaliter, nisi per organa bene disposita, adeóque quanta, & debitè extensa; neque virtus materialis naturaliter potest agere, nisi in corpus extensum. Quæ ratio etiam probat, illam substantiam sic existentem à nullo agente corporeo naturaliter moveri localiter posse; sed tantùm à DEO, & fortè ab Angelo. ℟. præterea ad idem, *negando paritatem.* Disparitas, quia Angelus est superioris ordinis, quàm substantia materialis, etiam quantitate spoliata; unde potest illi convenire aliquid perfectionis, quod non convenit huic. Ratio ulterior est, quia, ut pro Concluſ. diximus, necessitas transeundi per medium probabiliter fundatur in materialitate, seu compositione integrali, & consequenter in divisibilitate, saltem radicali; hanc autem haberet adhuc dicta substantia, etiam separata à quantitate; non habet autem *A*ngelus. *Ad 3.* ℟. *neg: Consq:* à facilliori enim ad difficilius non est bonum argumentum per affirmationem. *Ad 4.* Disparitas est primò ab experientia, quæ ostendit necessitatem transeundi per medium in corpore quanto, non in Angelo; secundò, quia necessitas transeundi per medium fundatur in ipsa quantitate & extensione quantitativa, ut dictum est. *Ad 5.* Disparitas est: Quia præteritum, ex ipsa sui definitione, importat præsentiam, pro aliquo tempore vel instante, exercitam, adeóque

que implicat præteritum sine transitu per præsens; definitio autem termini ad quem, non importat transitionem medij, cùm saltem primò possit res poni, in loco & termino ad quem, non transeundo per medium. *Ad 6.* Disparitas est: quia anima est forma informans corporis organici; hæc autem organisatio non habetur in capite & pedibus sine continuatione & colligatione cum partibus intermedijs, seu pectore, per quæ communicari debet virtus vitalis residens in sanguine & spiritibus: tale nihil est in Angelo respectu loci, vel loci distantis, respectu intermedij. *Ad 7.* Disparitas est: Quia quælibet substantia creata est pars Universi, existens intra Universum, in quo, cùm nequeat dari vacuum, necessariò coëxistit alicui determinato loco & corpori, cùm non existat ubique: 2. quia omnis res in Universo, aut est distans, aut indistans respectu alterius, sicut est necessariò aut similis, aut dissimilis; distantia autem, & indistantia, intelligi non potest sine aliqua præsentia locali. Hæc autem non urgent pro transitu per medium, quia aliàs nec primò posset res poni in termino ad quem, absque hujusmodi transitu. Præterea, disparitas universalis ad omnes has paritates est, quia quamcunque implicantiam assignaverint Adversarij pro antecedente, illa non congruet consequenti. *Ad 8.* R. S. Thomam loqui de motu Angeli cõtinuo, nõ de discreto: hunc enim expresè concedit, posse esse sine transitu per medium, ut patet in corpore ejusdem articuli.

II. In omni motu continuo res, quæ movetur, est partim in termino à quo, partim in termino ad quem, hoc autem repugnat Angelo, cùm sit impartibilis, & carens partibus, ergo. *Confirm:* Angelus potest poni in puncto; sic autem positus non aliter potest moveri, quàm ipsum punctum; punctum autem per se sumptum, & separatum à quantitate continua, quam terminat, non potest moveri in tempore continuo, ut docet Philosoph: 6. Physicor: ergo saltem, ut sic existens, Angelus non poterit moveri continuè. 2. Acquisitio, vel desertio termini indivisibilis non potest fieri in tempore continuo & divisibili, sed ubi angelicum, quod acquiritur vel amittitur per motum localem, est probabiliter indivisibile, ut suprà dictum est, ergo &c. R. 1. *Neg: Maj:* universaliter sumptam: illud enim principium ad summum tunc verum est, quando res continuè movetur inter terminos positivos, amittendo unum locum, & acquirendo alium, non autem, quando inter terminos privativos, amittendo aliquid loci, sed nihil acquirendo, vel vicissim: tunc enim non datur propriè terminus, & à quo, & ad quem, sed tantùm illorum alteruter: Angelus autem potest moveri continuè inter terminos privativos, ut dictum est. R. 2. *Dist: Major:* Res, quæ movetur in tempore continuo, debet esse partim in termino à quo, partim in termino ad quem, ratione sui; Neg: ratione ubicationis suæ & spatij; Conc: Quod enim sic movetur, non amittit ubicationem totam, quam habebat in termino à quo, simul & semel, neque acquirit totam ubicationem in termino ad quem, simul & semel, sed utrumque fit successivè, atque adeò res, quæ sic movetur, est partim in termino à quo, partim in termino ad quẽ, non ratione partium suarum, sed partium ubicationis divisibilis. *Ad 1. Confirmat:* R. *transmittendo totum*: nam, licèt Angelus non posset moveri continuè, ut existens in puncto, poterit tamen moveri continuè, relinquendo locum punctualem & indivisibilem, & extendendo se ad divisibilem. *Ad 2.* R. Illud non esse contra nos: admittimus enim Angelum non posse moveri in tempore continuo, sed ubi illius est indivisibile.

III. Mutatio Angeli quoad locum est indivisibilis & completa, neque ordinatur ad aliquam sequentem, ergo plures motus Angeli non possunt componere unum motum in duobus instantibus sibi succedentibus. *Confirm:* Angelus acquirens locum A. in instanti *A*, necessariò debet aliquamdiu quiescere in loco A, antequam acquirat locum B, in instanti B. quia inter instans & instans mediat tempus, atqui instans *A.* & instans B, inter quæ mediat tempus, non componunt unum tempus discretum, ergo neque acquisitio loci A & B faciunt unum motum: aliàs omnes mutationes Angeli quoad locum, quæ hactenus ab initio mundi interpolatè factæ fuerunt, dici possent, constituere unicum motum localem, quod est absurdum. R. *Dist: antec:* Mutatio localis Angeli est indivisibilis & completa, & non ordinatur ad sequentem, aliqua Conc: omnis, Nego. Duobus enim modis potest Angelus indivisibiliter locum acquirere: primò, ut in illo quiescat & maneat, & talis mutatio est una & simplex, neque ordinatur ad unum motum cum sequente constituendum; secundò transeundo tantùm per illum ad alium remotum, in quo vult quiescere, & talis mutatio, etiam quidem est indivisibilis & completa in se, & quoad sui loci acquisitionem; in quantum tamen, per modum viæ partialis, ordinatur cum alijs ad unum ultimum terminum, in tantum est incompleta, potestque cum alijs mutationibus intermedijs successivis constituere unum motum, quoad tempus discretum. *Ad 1. Confirm:* R. 1. *Neg: antec: & dist: im: probat:* Inter instantia nostra mediat tempus; Conc: inter angelica; Neg: Ratio dicta est supra ad 3. Unde fateor, si Angelus moveretur localiter secundùm mensuram nostri temporis, opus fore, ut semper

aliquamdiu interquiesceret, suppositò, quod in instanti primò locum acquisivisset, non tamen, si moveatur secundùm mensuram sui temporis, constantem meris indivisibilibus, seu instantibus. R. 2. *Neg: Min:* oppositum clarè patet in Petro, Pragâ Romam pergente, qui licèt in itinere sæpiùs quiescat, nihilominus iter illius dicitur, & censetur esse unum, quia omnis motus localis intermedius, quamvis interdum interruptus, ordinatur ad unum ultimum terminum, videlicet Romam. Ita ergo & motus ille Angeli, licèt hic post singula instantia interquiesceret, esset aliquomodo unus motus ob eandem rationem.

IV. Res quiescens in uno loco per aliquod tempus, necessariò quiescit in illo, usque ad instans terminativum illius temporis inclusivè, quia quies desinit per ultimum sui esse, ut sumitur ex *Arist:* 6. Physic: c. 3. atqui non datur instans immediatè post instans, ergo nec motus Angeli potest esse in instanti, cùm motus immediatè sit post quietem. *Confirm: Major argumenti.* Instans designat rem in facto esse, & non tantùm in fieri, ergo si toto tempore antecedenti non datur fieri, & moveri, sed quiescere, & tamen in ultimo instanti datur motus ad alium locum, vel illo instanti dabitur factum esse sine antecedenti fieri, vel in eodem instanti dabitur simul fieri & factum esse; ubi autem datur simul fieri & factum esse, ibi tollitur successio, quæ est de ratione motûs, ergo implicat, ut detur motus in instanti, si toto tempore antecedente quiescit mobile sub aliqua forma v. g. Angelus in loco. 2. De ratione motûs est, ut id, quod movetur, aliter se habeat nunc, quàm priùs, sicut è contrario de ratione quietis est, ut res se habeat eodem modo nunc, quo priùs, atqui hoc non potest esse in instanti, ut per se patet, ergo. 3. Omnes mutationes instantaneæ sunt termini motûs successivi, ut v. g. generatio substantialis est terminus motûs alterationis, illuminatio est terminus motûs localis corporis luminosi, &c. atqui mutatio loci in Angelo non est terminus alterius motûs, sed fit per se, ergo non est mutatio instantanea. 4. Motus discretus localis perficitur per hoc, quod Angelus deserat unum terminum, in quo existebat, & sine aliquo transitu per medium, acquirat terminum novum, atqui hoc necessariò fit in pluribus instantibus, uno deserendi, altero acquirendi: acquisitio enim termini ad quem dependet à derelictione termini à quo, & supponit illum, adeóque importat successionem instantium, ergo &c. 5. In omni motu est prius & posterius, sed prius & posterius est numerus temporis, ergo in omni motu invenitur tempus, ergo nullus motus Angeli est in instanti. 6. Quia teste Augustino, DEUS movet creaturam spiritualem per tempora, ergo Angelus movetur per tempus, & non in instanti. Denique idem docet D. Thomas pluribus locis. R. 1. *Dist: antec:* Res quiescens in loco per aliquod tempus, debet necessariò quiescere usque ad instans intrinsecè terminativum quietis, Trans: usque ad instans terminativum extrinsecè, Nego. In instanti enim intrinsecè terminante quietem, est ultimum esse quietis, ergo non potest tum res moveri, aliàs quiesceret simul in antiquo termino, & simul moveretur ab illo, quod fieri nequit, ergo in eo instanti res necessariò quiescit, supposito, quòd tunc detur instans intrinsecè terminans quietem. At verò in instanti, extrinsecè solùm, terminante quietem, non est ultimum esse, sed primum non esse quietis. ergo non debet, imò nec potest res tunc quiescere, sed debet moveri, quia quiesceret, quando non amplius quiesceret. R. 2. *dist: iterum anteced.* Res quiescens in loco per aliquod tempus, debet necessariò quiescere usque ad instans terminativum inclusivè, si quies illa contingit in tempore discreto Conc: si in continuo *Subdist:* Si post quietem velit, aut debeat res moveri motu continuo & successivo Conc: si simultaneo & discreto Neg; Si enim res quievit per tempus discretum, tum quies illius terminatur per ultimum esse, quia tempus discretum constat ex instantibus, è quibus signari potest aliquod ultimum, quo res quiescit, atqui, dum est ultimum esse quietis, res non potest moveri, ut dictum est, ergo quiescet. Similiter, ut res, postquam aliquo tempore quievit, moveatur motu continuo & successivo, debet quiescere in instanti terminativo quietis: quia motus successivus & continuus est necessariò in tempore continuo, in quo, quia non datur pars prima, non potest ille motus incipere intrinsecè per esse sui primum, sed tantùm per ultimum non esse, & extrinsecè; cùm autem ultimum non esse motûs, similiter non possit esse in tempore continuo, siquidem in hoc non datur pars ultima, necessario ultimum non esse motûs est in instanti, & quia inter motum & quietem nihil mediat, necessariò illo instanti, quo nondum est motus, sed ultimû non esse motûs, datur quies, atq; ita tali casu res necessariò debet quiescere in illo instanti. At verò motus simultaneus, per quem acquiritur totus simul terminus, non est in tempore, sed instanti, incipitque per primum sui esse, non per ultimum non esse, ideóque non opus est, ut præcedat immediatè instans quietis, sed potest præcedere tempus quietis, & in temporis illius terminativo instanti sequenti incipere motus simultaneus per primum esse, & in eodem desinere quies per primum sui non esse. R. 3. *permissâ Maj: dist: minor;* non datur instans immediatè post

post instans in tempore nostro, quod est continuum, quia est numerus motûs cælestis continui Conc: in tempore angelico, quod potest esse non continuum, quia est numerus motûs & operationum angelicarum; quæ possunt esse non continuæ, sed discretæ, Neg: & *Neg: Conseq: Ad Confir: Maj:* R. admissis reliquis, *Dist: Subsumpt:* de ratione motûs est successio terminorum antiqui & novi, Conc: desitionis termini antiqui, & inceptionis novi, Neg: Ut enim fit motus, necessariò debet priùs Angelus esse v. g. in loco A, posteriùs in loco B, non est tamen opus, ut priùs perdat locum *A*, & posteriùs acquirat locum B, sed utrumque fieri potest eodem instanti, unum per primum non esse, alterum per primum sui esse. Unde fateor, ad motum essentialiter requiri plura instantia, cùm requirantur duo termini oppositi, quos idem instans complecti non potest, nego tamen motum intrinsecè fieri in utroque, cùm unum sit instans quietis, quod non potest intrinsecè constituere, vel mensurare motum. Fit igitur motus in instanti unico intrinsecè, alterum verò instans tanquam aliquid extrinsecum, essentialiter tamen requisitum, connotatur. Quamvis responderi adhuc possit. 2. De ratione motûs est successio, vel naturæ, seu rationis, vel durationis, Conc: semper durationis, Neg. Ad motus enim simultaneos, in quibus totus terminus acquiritur simul (qualis est motus localis Angeli) sufficit, ut priùs quasi naturâ sit res in fieri, posteriùs in facto esse, ut tradidit D. Thom. Quodlib: 11. a. 3. o. *Ad* 2. R. argumentum esse pro nobis: si enim de ratione motûs est, ut se aliter habeat res, quàm priùs, ergo motus Angeli localis habetur totus in instanti, quo locum novum acquirit: quia in illo solo verum est, quòd se Angelus aliter habeat, quàm priùs, in instanti verò præcedenti, cùm in illo sit ultimum esse quietis, verum est dicere, quòd se Angelus adhuc habeat, sicut priùs, non verò aliter, quàm priùs. *In forma neg: Minor:* Ratio patet ex jam dictis. *Ad* 3. R. *neg: Maj:* universaliter prolatam: nam licèt hoc verum sit in motibus instantaneis materialibus, non tamen in spiritualibus, qualis est motus Angeli. Disparitas est: Quia ante motus instantaneos materiales, debet vel præcedere dispositio successiva passi, ut fit in generatione substantiali, ubi primò per motum continuum & successivum alterationis disponitur materia ad recipiendam formam substantialem, vel certè debet priùs successivè agens approximari passo, ut fit in illuminatione Horizontis, ubi priùs debet Sol per motum localem successivum & continuum pervenire ad certum punctum, quàm illuminet; atque ita non mirum est, hos motos instantaneos esse terminos motuum successivorũ: at verò ante motũ localem, quo Angelus acquirit simul totum locum, non prærequiritur ulla dispositio in Angelo, vel loco, neque successiva appropinquatio ad locum & transitus per medium, ideóque ejusmodi motus potest esse instantaneus, quin sit terminus motûs successivi. Imò addo ex hoc ipso argumento sumi fundamentum pro nobis: nam, si DEUS simul & instantaneè disponeret materiam pro forma substantiali (quod modó fit successivè per alterationem) nihilominus sequeretur motus instantaneus generationis, ergo, cùm Angelus nullis egeat dispositionibus ad motum localem simultaneum, aut, si quibus eget, jam eas habeat omnes simul in instanti præcedenti, quo est in loco antiquo, poterit sequenti instanti moveri localiter instantaneè. *Ad* 4. R. *Neg: Minor:* Eodem enim instanti potest dari primum esse novi, & primum non esse antiqui loci, adeóque & desertio & acquisitio. *Ad* 5. R. sicut ad principale argumentum. In omni motu datur prius & posterius terminorum, Conc: prius & posterius motûs, id est, acquisitionis, & desitionis, Neg: *Vel:* In omni motu datur prius & posterius, vel durationis, vel naturæ, seu rationis, Conc: semper durationis, Neg: *Ad* 6. R. Augustinum tantùm velle, etiam creaturam spiritualem subjectam esse aliquomodo tempori, quia est subjecta mutabilitati & successioni operationum, saltem instantanearum, quarum numerus facit tempus discretum. D. Thomas non aliud docet, quàm, quòd ad motum proprie dictum essentialiter requirantur duo instantia, unum quietis, quo mobile quiescit in termino antiquo; alterum, quo acquirit novum; cùm acquisitio novi, & quies, seu permanentia in antiquo in eodem instanti componi non possint, quod est verissimum; non vult autem S. Doctor, quod in utroque horum instantium sit intrinsecè & formaliter motus, cùm unum illorum sit instans quietis; sed in uno est motus, alterum connotatur à motu.

Artic. IV. *An Angeli possint movere localiter, vel alterare, vel substantialiter transformare corpora?*

R. *Esp. posse moveri localiter, non verò transformare, vel alterare, per se, & immediatè. Probatur* I. *pars*, de motu locali 1. ex Script: quæ docet Angelos quandoque assumere corpora, & cum eis moveri, vel transferre rem unam corpoream ab uno loco ad alium, ut patet ex Genes: 18. & 19. Tob. 5. & sequentibus. Daniel: 14. Luc. 1. Nec dici potest, hæc contigisse virtute supernaturali & divinâ, cùm non soli An-

geli boni, sed etiam dæmones hæc faciant, ut patet ex Matth: 4. ubi diabolus dicitur assumpsisse Christum, & portâsse super pinnaculum templi, & montem excelsum; & Luc: 8. ubi dæmones in porcos ingressi, eos in stagnum præcipitârunt. 2. *A*uthoritate PP. nominatim Augustini 3. de Trinitate c. 8. ubi ait, dæmones colligere semina naturalia, & per illa certos effectus producere; hoc autem sine motu locali fieri non potest, ergo. 3. Unanimi consensu Philosophorum, motum cælorum intelligentijs, seu Angelis attribuentium. 4. Rationibus Quæst: 1. art: 2. allatis, quibus eundem cælorum motum produci ab *A*ngelis probavimus. 5. Quia ad unitatem & connexionem partium Universi videtur pertinere, ut, sicut corpus inferius & superius contingunt se secundùm suos fines, seu superficies, sic natura superior & inferior contingant se secundùm fines (ut ita dicam) suarum perfectionum, & consequenter operationum: hinc illud: *supremum infimi, est infimum supremi*; atqui suprema & perfectissima operatio naturæ inferioris seu corporeæ est motus localis, quia hic minimùm transmutat mobile: generatio enim destruit substantiam rei, alteratio verò ex suo genere disponit ad illius destructionem, quorum neutrum per se facit motus localis; ergo natura superior, seu angelica, contingit inferiorem, seu corpoream, in hac operatione, seu in motu locali. 6. (& est explicatio præcedentis probationis) Quod in corporibus est quantitas molis, hoc in naturis est quantitas perfectionis, ad quam consequitur operatio, atqui corpora ad invicem sic ordinantur in Universo, ut superficies suprema corporis inferioris contingat infimam superioris, ut videre est in corporibus elementaribus & cælestibus, ergo etiam naturæ inter se sic ordinantur, ut perfectio (& consequenter operatio) suprema naturæ inferioris contingat infimam naturæ superioris: atqui perfectio & operatio suprema naturæ inferioris, seu corporeæ est virtus locomotiva, & motus localis, ut dictũ est (unde etiam convenit corporibus tam corruptibilib°, quàm incorruptibilb° & quò corpora sunt perfectiora, hoc perfectiore pollent motu locali, ut patet in corporibus cælestib°) ergo natura inferior, seu corporea, & superior, seu angelica, contingũt se in virtute locomotiva, & motu locali corporum, adeóque Angelis competit virtus locomotiva corporum. 7. Quia virtus locomotiva corporum, neque est perfectio, excedens naturam angelicam, cùm etiam conveniat rebus corporeis, neque est imperfectio Angelum dedecens, cùm etiam conveniat Deo, neq; est aliunde Angelis repugnans, cur enim? & quo ex capite? ergo 8. Quia, cùm Angelus sit pars Universi, debet connecti cum cæteris omnibus partibus Universi, è quarum numero etiam sunt res corporeæ, atqui neq; connectitur cùm corporibus, patiendo ab illis, ut constat, neque agendo in illa actione alterativâ, vel generativâ, ut paulò post dicetur, neq; per continentiam passivam, & circumscriptionem sui localem, cùm non sit quantus & corporeus; aliud verò non restat, nisi motus localis, ergo connecti debet cum corporibus per virtutem locomotivam, & motum localem illorum. 9. (& est confirmatio præcedentis) *A*ngeli, vel debent continere corpora agendo in illa, vel contineri ab illis, sive localiter, sive patiendo ab illis, nam aliàs non haberent ullum ordinem ad corpora, & connexionem cum ipsis, atqui non possunt contineri ullo modo à corporibus, ergo debent illa continere; non possunt autem illa continere agendo in ipsa per actionem alterativam, vel substantialiter transformativam, ut dicetur, ergo actione locomotivâ, nam alia non restat. 10. Quia Angeli specialiter ordinantur ad commercium cum hominibus, illos custodiendo, alloquendo, ad bonum excitando &c. hæc autem præstare non possunt absque motu locali corporum: cùm enim non possint immediatè per se imprimere formas, vel qualitates corporibus, multò minùs poterunt immediatè imprimere phanthasmata, vel actus intellectûs, aut voluntatis, ergo solùm possunt loqui cum hominibus mediante motu locali, proponendo objecta sensibilia sensibus externis, vel per commotionem humorum, & spirituum vitalium excitando phantasmata &c. ergo. 11. *A*ngeli possunt movere seipsos, & alios Angelos, ut dictum est art: 2. cur non etiam corpora? Quòd enim immateriales sint, non obstat, nam & DEUS est immaterialis, qui nihilominus localiter potest movere corpora. 12. *A*nima hominis potest movere corpus, quod informat, ergo & Angelus corpus, cui assistit, cùm ad motum de cætero sufficiat assistentia moventis, ut appareat in corpore movente aliud corpus.

Quod si quæras: Quomodo Angelus possit movere corpora? an per solam suam voluntatem, vel intellectum? an per potentiam specialem, & distinctam locomotivam? R. quòd per distinctam. Ratio est 1. à pari, & ad hominem: Quia Angelus non intelligit per voluntatem, neque vult per intellectum, ut Quæst 7. art: 1. probatum est, & concedunt *A*dversarij, ergo neque movet localiter corpora per voluntatem vel intellectum: eædem enim rationes sunt pro utroque. 2. *A*nima conjuncta corpori non movet corpus per appetitum, sed per potentiam specialem motivam, ergo neque Angelus assistens per voluntatem. 3. DEUS non operatur ad extra per voluntatem, vel intellectum, qûà talem, sed per omnipoten-

tiam

tiam, ratione ab utroque distinctam, ergo etiam *A*ngelus per potentiam realiter distinctam: sicut, quia DEUS non intelligit per voluntatem quà talem, sed per intellectum, ratione à voluntate distinctum, rectè infertur, Angelum non intelligere per voluntatem, sed per intellectum à voluntate realiter distinctum. 4. Motus corporum productus ab Angelo est operatio transiens, operationes autem intellectûs & voluntatis sunt per se immanentes. 5. Quia voluntas Angeli non efficit motum, cæli v. g. per suum velle, tanquam per actionem, quia velle, seu actio volendi, cùm sit vitalis, recipitur in Angelo, movere autem, seu actio movendi est transiens, & recipitur in corpore moto; nec tanquam per principium & virtutem movendi, quia, ut docet Philosophus 9. Metaphysic: actus immanens non est operativus ad extrà per se, & immediatè, per modum potentiæ & virtutis, neque est ratio aliter discurrendi quoad hoc, de volitione *A*ngeli, quàm de alijs, præsertim, cùm multò faciliùs intelligatur, *A*ngelum habere specialem innatam sibi potentiam locomotivum, quàm, si hæc vis attribuatur voluntati. 6. Quia vel Angelus movet corpora per solam voluntatem, per solum intellectum, vel per utrumque. Non primum & secundum: quia non est ratio potior pro una ex his potentijs, quàm pro altera. Non etiam tertium; quia superfluum & arbitrarium est pro uno illo effectu motûs duas requirere potentias. 7. Quia Angelus non movetur localiter immediatè à sua voluntate, quia potest unus Angelus invitus, & contra suam voluntatem moveri, vel à DEO, ut patet per se, vel ab altero *A*ngelo, ut constat ex quarta & quinta probatione tertiæ partis in artic: 2. allata, ergo neque movet alia immediatè per suam voluntatem. 8. denique: Quia potentiæ secundùm adversarios diversificantur per actus, atqui motus localis est genere diversus à volitione & intellectione, ergo potentiæ volendi intelligendi movendi, sunt diversæ.

Probatur jam 2. pars. de transformatione substantiali, 1. authoritate Leonis P. ep. 93. ubi damnat Priscillianistas asserentes, corpora humana in uteris matrum à Dæmonibus effici. item Concil: Ancyran: Tom. 1. Concil. ubi definitur, nullam creaturam, *posse fieri, aut in melius, aut in deterius immutari, aut transformari in aliam speciem, vel similitudinem, nisi ab ipso Creatore.* Quæ verba, cùm intelligi non possint, in sensu exclusivo omnium causarum naturalium (has enim dari constat ex ijsdem Concilijs, PP. Scriptura, ratione) intelligi debent de Dæmonibus, de quibus ibidē sermo erat, & à paritate rationis, de Angelis quibuscunque. Denique authoritate *A*ugust; 3. de Trinit; c. 7. & 8. ubi negat materiam visibilium harum rerum obedire Angelis ad nutum; quia scilicet non possunt ex ea facere, quodcunq; volunt, aut possunt velle, sed tantùm, quæ in virtute agentium naturalium continentur, applicando activa passivis. Et l. 18. de Civit. c. 18. idem ait, Dæmones corpora humana nullâ arte, vel potestate, in bestialia lineamenta posse convertere. 2. Quia nec ex Script: & revelatione, neque ex aliquo effectu vel signo, neque ex ullo principio naturali, colligi potest, talem virtutem inesse *A*ngelis, cùm omnia, quæ ab ijs circa transmutationes substantiales rerum aguntur, attribui possint applicationi activorum ad passiva. 3. Quia aliàs Angelus posset producere quamcunq; formam possibilem materialem, cùm omnibus illis sit in natura superior. Sequela autem est per se incredibilis, & à nemine, quòd sciam, admissa, præsertim, cùm Apostolus Hebr. 2. neget, *Angelis DEUM orbem subjecisse*; subjecisset autem, si potentiam ejusmodi dedisset, cùm sufficiens dominij titulus in orbē corporeum sit effectio omnium rerum corporearum. 4. Quia aliàs supervacaneum fuisset, *A*ngelos, ad efficiendas rerum generationes, corporibus cœlestibus movendis præficere, si eas immediatè, & per se possunt efficere. 5. Quia una substantia non potest producere aliam, nisi vel ipsam contineat eminenter, sicut continet DEUS, vel certè formaliter habendo similem modum existendi, & compositionis substantialis, ex materia & forma, ut patet, tum ab inductione, tum à priori, quia nemo dat, quod nullo modo habet, & continet; continere autem non potest, nisi formaliter vel eminenter; atqui Angeli non continent substantias corporeas formaliter, quia nec genere, nec specie habent modum existendi & compositionem substantialem eandem: neque etiam eminenter, quia nec eminenter continent materiam (hæc enim creatur, quod non potest *A*ngelus) nec etiam formam, quia licèt Angelus sit perfectior formâ materiali, non tamen ideò illam eminenter continet, quia etiam plantæ sunt perfectiores lapidibus & metallis, animalia plantis, &c. & tamen ista non continentur eminenter in illis, alia verò ratio nulla est, cur sic *A*ngeli dicantur formas materiales continere, ergo. Adde, quòd in transformatione substantiali non fiat forma secundùm se, sed totum compositum; cùm ergo Angelus non contineat totum compositum (non enim continet materiam, cùm non possit creare) adhuc non poterit substantialiter transformare corpora. 6. éstque confirmatio præcedentis: licèt homo possit movere immediatè, & per se corpora, non potest tamen illa per se transformare producendo brutum, sicut possunt bruta animalia, idque non ob aliam

causam, quàm, quia homo non habet eundem essendi modum, sive eandem substantialem compositionem, ex materia & forma materiali, quam habent bruta, & quia non continet aliunde formam brutalem eminenter, per virtutem infinitam, sicut DEUS, ergo idem est de Angelis. 7. Quæ à DEO sunt, ordinata sunt Roman. 13. omnes autem creaturæ sunt à DEO, ergo omnes sunt ordinatæ. Ordo autem per se in rebus creatis consistit in inæquali perfectione formarum, & consequenter operationum, ità, ut cujus forma est perfectior, illius operatio sit altior & universalior; illa verò operatio dicitur altior & universalior, quæ per causas medias descendit ad infima. Cujus ratio est: Quia passa infima propter suam imperfectionem & limitationem, non sunt proportionata, ad recipiendos effectus universales, immediatè, sed mediantibus causis particularibus, & contractis, ut apparet in generatione hominum, & perfectorum animalium, cujus principia sunt causæ universales, nimirum corpora cœlestia, non tamè immediatè, sed mediante causâ particulari, quæ est in semine. *Subsumo:* Atqui Angeli sunt valde perfecti, ergo habent operationes similiter valde altas & universales, id est tales, quæ non agunt in infima seu corpora immediatè, sed mediantibus causis particularibus naturalibus. Aliud est de DEO, qui, quia non subijcitur ordini naturæ, & rerum creatarum, non obstante infinitâ perfectione, & summâ universalitate suâ, potest, sive mediatè, sive immediatè, agere in hæc infima.

Probatur 3. pars: de alteratione corporum. 1. eâdem authoritate Concilij Ancyrani, & Augustini. 2. Rationibus num: 2. 5. 6. 7. pro præcedente Concluſ: factis: hæ enim, non de transmutatione solùm substantiali, sed etiam de accidentali alterativa, procedunt, ut consideranti patebit. 3. Quia virtus alterativa, & productiva qualitatum, est data agentibus naturalibus, ut per eas, tanquam per instrumentum, producant formam substantialem, ad quam qualitates illæ disponunt, ergo, cùm Angelus non habeat virtutem principalem producendi formas substantiales, neque habebit virtutem instrumentalem, id est, virtutem alterativam. 4. Quia, admisso semel, quòd Angelus quispiam possit alterare immediatè, & per se corpora, pari jure admitti poterit, quod alius aliquis notabiliter perfectior poterit transformare corpora substantialiter, producendo aliquod compositum materiale imperfectum, & alius adhuc perfectior, compositum perfectius, & ita deinceps usque ad hominem, exclusivè. Imò & hunc poterit aliquomodo producere, organisando illius corpus intra uterum maternum, vel illum mortuum resuscitare, introducendo sufficientes dispositiones, quæ omnia sunt inconvenientia.

Dixi, in conclusione: *immediatè & per se*: per accidens enim, & mediatè, applicando activa passivis, v.g. ignem stuppæ, fateor, Angelos posse corpora, & alterare, & substantialiter transmutare, quia ad hoc nihil requiritur, nisi motus localis, & approximatio agentis ad passum, qui, ut dixi in prima parte Concluſ: utiq; concedi debet Angelis.

Sed contrà I. Si Angelus potest movere corpora localiter, ergo etiam alterare & transformare, quia etiam motus localis educitur de potentia materiæ, sed hoc non, ergo neque illud. *Conſ:* Quia Angelus non potest imprimere impulsum corporibus, quia impulsus non est minùs qualitas materialis, quàm calor, vel frigus, ergo nec potest illa localiter movere. 2. Quia sequitur, Angelos posse invertere totum Universum, movendo, v.g. terram è suo loco, cœlos velociùs, vel tardiùs versando, &c. 3. Quia motus localis est perfectior, quàm alterationis, vel generationis, ergo si hos non potest efficere, nec illum poterit. 4. Quia inter movens & motum requiritur aliquis contactus, sed non apparet, quem contactum Angeli habeant ad corpora, ergo. R. *ad argument. Neg: Sequelam:* Disparitas est 1. Quia, qui potest imperfectius, non hoc ipso potest perfectius, ubicatio autem, quæ producitur per motum localem, est multò imperfectior, quàm qualitas & forma substantialis, quæ producuntur per alterationem & generationem, licèt ex alia parte motus localis sit perfectior, eò, quòd omnium minimè transformet mobile. 2. Angelus, cùm sit causa valde universalis, servat modum agentium universalium: hæc autè, licèt possint immediatè, & per se producere effectum aliquem imperfectum in passis infimis, non tamen perfectum, ut patet in corporibus cœlestibus, quæ, licèt possint immediatè, & sinè semine, producere animalia imperfecta ex putri, non possunt tamen sic producere animalia perfecta. Ita, licèt Angelus possit producere ubicationè in corporibus per motum localem, qui est effectus valde imperfectus, non tamen qualitates alias, vel formam substantialem. 3. Quia, cùm Angelus ipse sit capax motûs localis, distantiæ & indistantiæ, non verò alterationis & transmutationis substantialis, majorem etiam habet proportionem ad movendum corpora motu locali, quàm alterativo, vel generativo. 4. denique, quia motum localem corporum continet Angelus, propter rationes 1. partis Concluſ: qualitates verò alterativas, vel formas substantiales, nec formaliter, nec eminenter, propter rationes contrarias, factas pro 2. & 3. parte Concluſ: *Ad 1. Conſ: R. 1. Neg: Ant: & paritatem.* Disparitas est 1. Quia, sicut agentia corporea, quæ habent virtutem generandi formas substantiales, etiam habent vir-

virtutem producendi qualitates alterativas, quia hæ sunt instrumentum ad illas, ita, cùm Angelus habeat virtutem producendi motum corporum, non verò formas substantiales, ut probatum est, habet etiam virtutem producendi impulsum, qui est instrumentum ad producendum motum localem, non autem virtutem producendi qualitates alterativas, quæ sunt instrumentum ad producendas formas substantiales. 2. Quia impulsus est effectus imperfectus, sicut ipsum ubi, quod per impulsum producitur, éstque participatio quædam ipsius motûs localis, continetúrque eminenter ab Angelo, sicut ipse motus. Aliter se res habet circa qualitates cæteras, ut constat ex paulò antè dictis. ℟. 2. *Admisso Antec: Neg: Conseq:* ad motum enim localem efficiendum non requiritur de necessitate impulsus, ut patet in Angelo movente seipsum, sed sufficit, quòd movens producat immediatè ipsum ubi in mobili; atque ita Angelus poterit movere corpora, licèt illa non impellat, producendo in illis immediatè ubicationem, aut certè producendo ubicationem in corpore sibi vicino, & illo mediante impellendo corpora cætera. *Ad 2. ℟. Neg: seq. vel:* Major enim vis motiva requiritur, ad movendam v.g. & invertendam terram, quàm ad motum quemcunque localem efficiendum; unde non sequitur, Angelos hoc posse, quia non est proportionatum naturæ ipsorum, ut mutent ordinem elementorum. Et licèt etiam hoc, spectatâ præcisè naturâ suâ, efficere possent, non congruit tamen Divinæ sapientiæ & ordinationi, ut id fieri permittat. *Ad 3. patet ex dictis:* Motus localis est perfectior cæteris, respectu mobilis. con. respectu terminorum Neg: Terminus enim, qui producitur per motum alterationis & generationis, est multò nobilior, quàm ubi, quod est terminus motûs localis: nam ubi conjungit tantùm rem cum aliquo extrinseco, puta cum loco; qualitas autem & forma substantialis est complementum rei absolutum, & merè intrinsecum. *Ad 4. ℟. Neg: Min:* Quamvis enim Angeli non habeant contactum corporalem quantitatis, respectu corporum, habent tamen contactum spiritualem propinquitatis & indistantiæ, vel intimæ præsentialitatis. 2. Licèt non habeant contactum formalem, habent tamen virtualem, in quantum habent virtutem motivam movendis corporibus proportionatam, ut probatum est.

II. Si Angeli possunt movere corpora, ergo etiam possunt ea assumere; sequela autem videtur falsa, cùm non appareat, quomodo illis substantiæ completæ, quales sunt Angeli, uniri possint; cùm non sufficiat ad hoc motus localis corporum; quia aliàs Angeli dici deberent assumere omnia corpora, quæcunque movent, ut cœlos, corpora obsessorum &c. quod est falsum; aliud verò non videtur suppetere, per quod explicetur illa unio, quid enim est illud? ℟. quidquid sit de formali consequentia, *Concedendo Consequens.* Patet, tum ex Script: plurimis locis, ut Genes: 3. ubi dæmon sub specie serpentis apparuit Evæ. Genes: 18. 19. 32. aliisque. Tum ex PP: nominatim August: l. 15. de Civit: c. 23. & l. 2. de Trinit: Damasc: l. 2. c. 3. & 4. Bernard: Serm: 5. in Cant: Isidor: l. 5. Sentent: c. 10. &c. Tum authoritate communi Theologorum, & experientijs multorum hominum, præcipuè Sanctorum. Nec dici potest omnes hujusmodi Angelorum vel Dæmonum apparitiones esse: purè imaginarias & phantasticas: contra enim est authoritas August: l. 15. de Civit: c. 23. ubi ait, ex Scriptura certum esse, *apparuisse hominibus Angelos in talibus corporibus, ut non solùm videri, verùm etiam tangi possent.* Quod idem docet Athanas: Serm: 4. contra Arianos, Cyprian: præfat. ad lib: de Cardin: Christi operib: alíque. Et patet in apparatione dæmonis facta Evæ Genes: 3. & Christo Matth: 4. quæ dici non possunt contigisse per illusionem sensuum, & immutationem phanthasiæ: hoc enim esset valde dedecens respectu Christi & statûs innocentiæ. Non possunt tamen Angeli in corporibus assumptis exercere operationes intrinsecè, & per se vitales, ut sunt visio, auditio, comestio, in ordine ad nutritionem &c. nisi apparenter, juxta illud Raphaëlis Tob: 12. Videbar vobis comedere &c. Ratio est: quia tales operationes petunt naturaliter procedere à potentijs vitalibus, putà: potentia visiva, auditiva &c. quas non habent Angeli, etiam in corporibus assumptis. Dixi: *intrinsecè, & per se vitales*; de alijs enim, quæ per accidens sunt vitales, (tunc videlicet, quando exercentur à principijs viventibus) fateor etiam posse præstari ab Angelis, ut est motus progressivus, vocis formatio, scriptio &c. quia similes actiones sunt in substantia transeuntes, & fiunt per solum motum localem corporum. *Ad rationem oppositam ℟.* Angelos uniri corporibus assumptis per hoc, quòd sint intimè præsentes ipsis, in ordine ad se repræsentandum, vel in illis operandum, eo modo, ut cum illis unum supposítum esse videantur; quod reipsâ nihil addit super præsentiam Angeli, nisi actum Angeli internum, ad hujusmodi finem, præsentiam suam, quam ad corpus habent, ordinantem. Ratio est: quia ex una parte alius unionis modus non est assignabilis, cùm neque uniri possint per modũ formæ informantis, cùm sint substantiæ completæ, neque etiam hypostaticè, cùm hic modus respectu personæ creatæ proba-

bilius implicet; ex altera verò parte, modus, quem diximus, sufficit, ergo.

III. Si Angelus posset movere corpora, non aliter posset movere, quàm intellectu vel voluntate, si autem movere non potest, ut supra diximus, ergo nullo modo. *Probat: Major.* 1. Quia Angelus est purè intellectualis, ergo non habet alias potentias, nisi intellectuales, intellectum videlicet, & voluntatem. 2. Quia anima humana movet corpus, sibi unitum, solo intellectu & voluntate, vel si movet per potentiâ distinctam, hoc oritur ex ejus specifica imperfectione, cur ergo non Angelus, substantia intellectualis altior, corpus sibi non unitum? 3. Quia aliàs etiam in anima separate esset potentia locomotiva distincta ab intellectu & voluntate. 4. Quia, quæ in inferioribus sunt divisa, sunt in superioribus unita, ergo Angelus per eandem potentiâ intellectûs vel voluntatis hoc poterit, quod natura corporea per distinctam potentiam locomotivam. Denique ita docet D. Thomas Quodlib: 6. art: 2. & alibi. R. *Neg: sequel. Ad 1. probat:* R. 1. *dist: antec:* Angelus est purè intellectualis, in quantum est in gradu cognoscitivo, Conc: per hoc enim Angelus distinguitur ab anima rationali, quòd hæc, in quantũ est in gradu cognoscitivo, est insuper sensitiva, quod non habet Angelus. Est purè intellectualis absolutè & simpliciter, ita ut nullam habeat potentiâ, nisi intelligendi, & quæ ab illa per se emanat, Nego. Ratió patet ex probationibus Conclus: R. 2. *Neg: Conseq:* Quia, ut Angelus dicatur purè intellectualis, sufficit, quòd nihil operetur, nisi vel immediatè per intellectum & voluntatem, intelligendo & volendo, vel mediatè, dirigente intellectu, & imperante voluntate; quod etiam contingit, dum Angelus movet corpora localiter. *Ad 2. Neg: antec:* Rationes sunt eædem, & quidem à fortiori, quas pro Angelo supra in probatione Conclus: attulimus. *Ad 3. Conceditur*, animam separatam, supposito, quòd corpora movere possit, facere hoc per potentiam locomotivam distinctam. An autem hujusmodi virtus aliunde illi concedenda sit? non est hujus loci. *Ad 4.* R. *Neg: universaliter antec:* aliàs sequeretur, nèquidem intellectum & voluntatem in Angelo esse distinctas potentias. Tunc ergo solùm illud principium valet, quando distinctio perfectionum, quæ reperitur in natura inferiori, oritur ex specifica imperfectione illius, vel quando in natura superiori invenitur aliqua ratio formalis, in qua illæ perfectiones vel potentiæ, quæ in natura inferiori distinguuntur, possunt uniri. Distinctio autem voluntatis & potentiæ locomotivæ, quæ invenitur, v. g. in homine, non provenit primò & per se ex imperfectione speciali hominis, sed ex actibus, & diversis rationibus formalibus ultimatis, per quas potentias distingui, & specificari in creatis, diximus Q. 7. art: 1. Ratio enim formalis ultimata voluntatis est bonum, quà tale, potentiæ verò locomotivæ mobile, quà tale. Cùm ergo etiam eadem distinctionis ratio subsistat in Angelo, sitque is aliunde naturæ finitæ, & ex essentia ac potentijs compositæ, ut Q. 3. art: 1. probatum est, non minùs in Angelo, quàm in homine, dictæ potentiæ erunt diversæ. D. Thomas dicto Quodlibet: non aliud vult, nec probat, quàm, quòd omnis Angeli operatio sit vel intellectûs, vel voluntatis, vel procedat ex directione intellectûs, & imperio voluntatis, secùs quàm in homine, cujus quędam potentiæ non pendent ab intellectu & voluntate per se, ut nutritiva, augmentativa &c.

IV. Non repugnat substantia spiritualis creata, potens naturaliter per se, & immediatè producere formas substantiales ex materia, cùm ad hoc non requiratur virtus infinita, ergo tales sunt Angeli; quia, licèt DEUS non produxerit omnes species rerum possibiles; est tamen probabile præcipuas operationes & potentias, quæ intra gradum aliquem sunt possibiles; gradui existenti defacto collatas esse. *Conf:* Corpora cœlestia possunt per se producere aliquas substantias corporeas, ergo & Angeli. 2. Angeli seu Intelligentiæ, mediante cœlo, ut instrumento, producunt aliquas formas viventium, ergo etiam immediatè poterunt. R. *Neg: Ant:* eædem enim rationes, quæ probant hanc potestatem non competere defacto Angelis, probant, non competere cuicunque substantiæ spirituali, non ex defectu virtutis infinitæ, sed ex alijs capitibus, quæ pro Conclus: adducta sunt. *Ad 1. Confirm: Neg: Conseq:* Cœli enim, cùm sint materiales, & eundem habeant modum essendi, & compositionem ex materia & forma, habent proportionem cum formis materialibus, eàsque continent, quod non habent Angeli. *Ad 2.* R. 1. *Neg: Ant:* Certius enim est, hujusmodi viventium principalem causam, non esse Angelos, sed DEUM, ad exigentiam materiæ dispositæ, propter rationes pro Conclus: indicatas. R. 2. *Neg: Conseq:* Multa enim mediante certo instrumento, ut serrâ, securi, calamo, effici ab agentibus creatis possunt, quæ immediatè non possunt.

Artic. V. *An Angeli invicem loqui possint? & quomodo?*

Resp: Posse loqui, idque, producendo speciem intelligibilem actûs sui interni in intellectu alterius. Prior pars probatur 1. *ex Scriptur:* in qua sæpe invenitur locu-

tio

tio Angelorum, ut Is: 6. Daniel: 8. Apoc. 7. & 9. &c. Unde Paulus 1. Cor. 13. *Si linguis hominum loquar, & Angelorum.* Et Judas in ep: canon: *Cùm Michaël Archangelus cum Diabulo disputans altercaretur, &c.* 2. Quia Angelus unus non potest alterius cogitationes cognoscere, nolente altero, ut Q. 5. a. 4. diximus; potest autem, si alter velit, & revelet; hæc autem revelatio est locutio, quæ non est aliud, quàm manifestatio cogitationis, & verbi interioris facta alteri, ergo. 3. Quia ad vitam socialem, ad quam ordinatur, aut saltem ordinari potest creatura intellectualis, pertinet: ut unus alteri animi sui sensa possit communicare, quod fit loquendo. 4. Quia homo loquitur homini, ut constat, & anima separata alteri, ut patet exemplo divitis, & Abrahami Luc: 16. ergo & Angelus Angelo. 5. Quia Angelus unus potest illuminare alterum, ut docent PP. illuminatio autem intellectualis, cùm sit quædam instructio & manifestatio alteri facta, importat locutionem, licèt non vicissim, ergo.

Probatur posterior pars 1. Quia locutio intellectualis & angelica explicanda est per analogiam ad locutionem sensibilem & humanam, ut frequenter indicat D. Thomas, & omnes supponunt, atqui locutio humana consistit in eo, quòd à loquente producatur signum sensibile, v. g. vox, nutus, scriptura, per cujus cognitionem audiens ducitur in cognitionē cogitationis personæ loquentis, ergo locutio angelica & intellectualis consistet similiter in eo, quòd loquens producat in audiente signum aliquod intelligibile, ducens audientem in notitiam cogitationis Angeli loquentis: hoc autem signum aliud esse non potest, quàm species intelligibilis, impressa intellectui alterius, repræsentativa cogitationis, quam habet loquens, ut constabit refutatione aliarum sententiarum, ergo &c. 2. Quia per hunc modum explicandi salvantur omnia, quæ in hac materia habent difficultatem, nihilque obstat, quò minùs ita fieri possit, ut patebit solvendo objectiones. 3. Angelus non loquitur, permittendo tantùm alteri, ut cogitationes suas cognoscat, sed etiam movendo illum, & excitando ad cognoscendum, ut docet D. Thomas 1. p. Q. 107. art: 1. ad 3. patétque ex Script: & ratione: nam Is: 6. & Apoc: 7. dicitur: unus Angelus clamare ad alterum, & Is: 63. interrogare alterum, Psal: 23. imperari alteri, ut ibi exponunt PP. Ratione verò constat: quia Angelus A. non considerat omnia semper actu, quæ vel absolute, vel hic & nūc, posset; ergo licèt Angelus B. velit ipsi manifestare suā cogitationē, & hic habeat speciē ejus, nisi tamen habeat Angelus B. vim excitandi Angelum *A.* ad audiendum, & attendendum sibi, non poterit Angelus *A.* cognoscere cogitationem Angeli B. nisi mero casu: fieri enim potest, ut, dum Angel: B. vult loqui, alter non attendat, sed sit distractus ad alia; & ita, nisi loquens possit ipsum excitare ad sibi attentendum, non nisi fortuitò fiet, ut Angelus B. loquens percipiatur ab Angelo A. hæc autem magna esset imperfectio locutionis angelicæ, dependere à causali attentione alterius *Subsumo* jam: atqui hæc excitatio modo meliore intelligi non potest, quam per productionem speciei novæ in Angelo A. ergo. Nec dicas, Angelum A. distractum, excitari posse ab Angelo B. vel imprimendo illi impulsum & motum localem, vel mediantibus alijs Angelis, sicut nos per alios homines audientiam nobis procuramus apud eum, cui loqui volumus; vel exspectando occasionem, donec Angelus sibi attendat; vel denique orando DEUM, ut ipse Angelum A, alijs cogitandis intentum, excitet ad auscultandum: nam contra primum est: quia sic Angelus inferior non poterit excitare superiorem, cum non possit illum impellere & movere. Contra secundum est: quia eadem est difficultas de alijs Angelis; tum, quia & hi eo tempore distracti esse possunt, & Angelo B. non attendere: tum, quia si Angelus B. non potest excitare Angelum A. ad audiendum, quomodo id præstabunt alij Angeli? Contra tertium est, quia negotium, quod Angelus B. significare intendit Angelo A. potest esse urgens, & moræ impatiens, erítne tunc exspectandum Angelo B. donec Angelus *A.* casu advertat, loqui sibi Angelum B? vel quomodo advertet Angelus B. Angelum A. cessâsse jam à consideratione aliorum, & sibi attendere? Contra quartum est: quia sic Angeli sibi loquentes deterioris forent cōditionis, quàm homines, quibus opus non est ad DEUM recurrere, ut hi, quibus loqui cupiunt, ad auscultandum excitentur. Ratio horum omnium ulterior duplex est. Prima: quia excitatio non est denominatio merè extrinseca, ut patet in gratia excitante, quæ secundùm omnes Theologos, necessariò est aliquid excitato intrinsecum; & è contrario in precibus nostris ad DEUM, quæ, quia Deo sunt extrinsecæ, dici propriè non possunt, DEUM excitare. Si autem excitatio est aliquid intrinsecum, quid est illud, quàm species ab Angelo loquente producta in audiente? Secunda: quia locutio angelica explicari debet ad modum, & cum proportione ad locutionem humanam; in locutione autem humama excitatio ad audiendum fit per productionem alicujus rei sensibilis, v. g. soni, trusionis, &c. ergo in locutione angelica fieri debet per productionem rei spiritualis & intelligibilis; quæ autem rursum est illa, si non species? Accedit authoritas S. Thomæ 1. p. Q. 107. art: 1 ad 3. ubi ait,

quòd

quòd, *sicut sensus movetur à sensibili, ita intellectus movetur ab intelligibili. Sicut ergo per signum sensibile excitatur sensus, ita per aliquam virtutem intelligibilem posse excitari mentem Angeli ad attendendum* atqui sensus ita excitatur à sensibili, ut in illo aliquid sensibile producatur, v.g. species soni, objecti visibilis, &c. non autem per solam ordinationem objecti extrinsecam ad se, ergo etiam mens Angeli ita excitatur à virtute intelligibili, ut aliquid producatur in illo novum, intelligibile, nimirum species intuitiva cogitationis alienæ. Nec obstat, quòd idem S. Doctor Q. 9. de verit: a. 4. ad 9. oppositum doceat, dicendo: Angelum cognoscere cogitationes alterius per species innatas, suppositò, quòd eas alter ad ipsum ordinavit: constat enim S. Doctorem, multa, quæ alibi docuit, in summa retractâsse, vel explicuisse, ut fatetur Cajetanus, & alij Thomistæ.

Probatur denique *Conclusio* refutatione aliarum sententiarum. *Prima* est: Angelos loqui per signa sensibilia, sicut homines solent. *Non placet* 1. Quia, licèt Angeli sic loqui possint, ut ab hominibus, coram quibus loquuntur, possint intelligi, quemadmodum patet ex Script: non est tamen hic modus loquendi, vel necessarius, vel connaturalis Angelis: sicut enim Angeli per se non dependent in existendo à rebus corporeis, ita nec in operando, & loquendo. 2. Quia, quamvis nullæ darentur res sensibiles & corporeæ, non ideo Angeli essent muti. 3. Quia signa, per quæ fit locutio, debent aliquomodo posse immutare potentiam audientis, & excitare illam ad percipiendum; signa autem sensibilia non possunt immutare intellectum *Angeli*. 4. Quia sic Angelus non posset loqui alteri distanti, aut certè non ita, ut ab alijs percipi non posset: si enim illa signa producantur per medium, poterunt cognosci ab alijs, si non producantur, dabitur actio materialis in distans, quod naturaliter repugnat. *Secunda* sententia est: Angelos loqui per signa instrumentalia spiritualia, sicut nos per materialia. *Non placet*. 1. Quia illa signa nec sunt actus vitales interni *Angeli* loquentis (hi enim ex natura sua sunt occulti, ex dictis suprà Q. 5. art: 4.) nec etiam actus vitales audientis, quia signa, per quæ fit locutio, sunt aliquid positum à loquente, quia loqui est activè repræsentare alteri suam mentè, per quodpiam signum; unus autem Angelus non potest producere actum vitalem in altero; nec etiam species loquentis, vel audientis: tum, quia species innatæ cujusque *Angeli* videntur ab omnibus alijs, & tamen non videntur hoc ipso actus interni; tum, quia signum locutionis debet poni à loquente, & esse excitativum ejus, ad quem fit locutio, quod non convenit speciebus innatis Angeli, sive loquentis, sive audientis. Denique non aliud, cùm ex nullo principio naturali probetur, dari defacto aliquas qualitates spirituales naturales in intellectu & voluntate, præter cognitiones, volitiones, species, & habitus. Quòd enim ex fide aliæ quædam, (ut character Sacramentalis, gratia habitualis, &c.) admittendæ sint, non est huc transferendum, cùm necessitas non cogat, maximè ad præsentem rerum statum, quidquid sit de possibili. 2. Vel illa signa sunt signa naturalia objectorum significatorum, vel ad placitum. Non naturalia, quia nec sunt causæ, nec effectus, (nisi incidendo in nostram sententiam,) nec qualitates physicè similes actibus internis & objectis, quæ significant. Non etiam ad placitum, quia licèt talis modus loquendi non repugnet (cùm non minùs Angeli, quàm homines possint instituere varia signa) non est tamen modus sufficiens; quia supponit necessariò alium loquendi modum, per quem de signorum significatione inter se conveniant: sicut priusquam homines instituerunt voces, per quas loquerentur, debuerunt habere alium modum loquendi, utputà per nutus demonstrativos, vel per aliam linguam à DEO infusam &c. Neque dicas, illa signa ad placitum instituta esse à DEO, & eorum notitiam infusam Angelis, sicut de prima hominum lingua passim traditur: contrà enim est: quia vel Angelus loquens produceret hujusmodi signa in audiente, vel tantùm in seipso. Primum non admittunt Adversarij: ideo enim rejciunt nostram sententiam; & licèt admitterent, sequeretur, Angelos non posse loqui secretò, cùm omnes Angeli habeant infusam notitiam illorum signorum, possintque illa cognoscere, si velint attendere. Si secundum, ergo loquens non excitat alterum ad audiendum, cùm nihil in ipso producat, & sine hoc intelligi non possit excitatio, ut suprà probatum est. 3. Vel illa signa sunt nota omnibus, si producantur, vel tantùm alicui, aut aliquibus, v. g. duobus vel tribus tantùm. Si primum, non potest locutio fieri secreta, sed erit nota omnibus. Si secundum, ergo etiam non poterit Angelus loqui occultè, nisi duobus aut tribus, non autem uni, aut quatuor, aut quinque; aut certè opus erit habere tot linguas diversas, quot esse possunt numerorum combinationes circa Angelos. Cùm autem hujusmodi combinationes in Angelorum maxima multitudine esse possint propè infinitæ, debebit quisque *Angelus* infusas sibi habere linguas propè infinitas. *Tertia* est: Angelum loqui per actum reflexum, quo cognoscit actum suum intellectûs vel voluntatis directum, quem elicuit. *Non placet* 1. Quia in hac sententia non potest explicari, quomodo loquens alterum ad audiendum

excitet,

excitet, quod tamen ad locutionem requiritur. 2. Vel actus ille reflexus est occultus alijs naturâ suâ, vel non est. Si est: ergo innotescere debebit per alium reflexum, & hic alius per alium in infinitum. Si non est: ergo neque actus directus occultus est, quæ enim diversitas? si autem non est occultus, non eget reflexo revelante. 3. Quia in hac sententia Angelus non potest loqui uni, quin loquatur omnibus, cùm actus ille reflexus naturâ suâ sit omnibus notus, (cur enim uni, & non omnibus?) & in illo cognito cognoscatur objectum illius, nimirum actus directus. *Quarta sententia est*: Angelum loqui producendo in altero cognitionem sui actûs interni, altero se merè passivè habente. *Non placet*. 1. Quia actus vitalis, ut est cognitio, non potest, (saltèm naturaliter) produci merè ab extrinseco, ut suppono ex Philosophia, & quia aliàs etiam unus Angelus, posset producere actum voluntatis in altero Angelo. 2. Vel Angelus loquens producit eam cognitionem in altero per suum actum internum, tanquam per principium effectivum proximum, vel hoc facit per speciem objecti, de quo loquitur. Primum non: quia actus immanens non potest producere actum alienum; aliàs amor Angeli A. posset producere amorem sui in Angelo B. Non etiam secundum: quia vel sola species Angeli A. produceret illum actum in Angelo B. vel unà cum intellectu Angeli A. Primum iterum non, quia species se solà non est principium vitale; unde neque in ipso Angelo A. potest sola producere actum. Non secundum: quia sic adhuc actº vitalis esset merè ab extrinseco. *Quinta sententia est:* DEUM ad petitionem Angeli A, infundere speciem Angelo B, repræsentativam cogitationis Angeli A, & in hoc consistere locutionem. *Non placet* 1. Quia nulla est necessitas recurrendi ad DEUM, ut constat ex nostra sententia. 2. Quia hoc non est loqui propriè Angelum, sed DEUM ad petitionem Angeli, neque Angelus unus excitaret alium ad audiendum, sed DEUS; sicut, si ad meam petitionem DEUS infunderet speciem Pontifici meæ cogitationis, non dicerer ego propriè (nisi fortè mediatè, & quasi per internuntium) loqui Pontifici; hoc autem est contra modum loquendi Scripturæ, & perfectionem Angelicam: essent enim Angeli respectu sui invicem velut muti & infantes. *Sexta sententia est*: Angelum loqui alteri per hoc, quòd cogitationem suam ordinet ad alterum. *Non placet* 1. Quia hæc sententia non explicat, quomodo Angelus loquens excitare possit alterum ad audiendum: excitatio enim fieri non potest sine motione intrinseca ei, qui excitatur, ut superiùs probatum est; actus autem, quo Angelus loquens cogitationem suam ordinat ad alterum, est alteri, cui loquitur, merè extrinsecus, 2. Quia difficulter explicari potest, qualis illa debeat esse ordinatio: vel enim sufficit ordinatio qualiscunque, quâ cogitatio Angeli ordinetur ad alterum, vel requiritur ordinatio quædam certa & specialis. Si primum; ergo, cùm omnis actus voluntatis & intellectûs, quem Angelus unus habet de altero, ordinetur ad alterum, tanquam ad objectum suum & terminum, omnis talis actus erit locutio, & consequenter manifestus alteri, quod est falsissimum. Si secundum: explicetur specialitas illa, in quo consistat. Si enim dicas, cum quodam Recentiore, ordinationem eam esse, non tanquam ad objectum, sed tanquam rei manifestabilis, ei, cui manifestatur, nihil dices: quæro enim, quid sit, cogitationem unius ordinari ad alterum, tanquam manifestabilem ei, cui manifestarur? si dicas, consistere in certa tendentia actûs, qui fit per modum interrogantis, imperantis &c. respectu alterius, non satisfacis: tum, quia nulla talis tendentia est de ratione locutionis, ut patet in locutione externa, quâ quis v. g. præsentibus alijs diceret: *Turca dormit*: tum, quia Angelus potest varios affectus, v.g. indignationis circa alterum elicere, qui per modum apostrophes & invectivæ tendant in alterum, & tamen illos non manifestare alteri, ut contingere solet in hominibus &c. 3. Quia ordinatio hujusmodi cogitationis ad alterum, nec requiritur ad locutionem, nec sufficit. Non requiritur, quia potest quis loqui, quamvis non signatè & reflexè dirigat locutionem ad alterum, ut, si quis dicat: *Turca saltat*, Non sufficit: quia DEUS defacto ordinat ad BB. essentiam suam, quæ est actus intelligendi & volendi, tanquam objectum eis manifestandum, & tamen per hoc non loquitur. 4. Vel actus ordinans est voluntatis, dicens, v.g. *volo tibi esse hoc manifestum*, vel est actus intellectûs. Non voluntatis: tum, quia locutio est expressio, repræsentatio, manifestatio quædam facta alteri, quod non competit volitioni in hac sententia, quia hæc nec est formaliter repræsentatio, ut per se constat: neque effectivè, cùm nullam in altero speciem sui, vel objecti repræsentativam producat; tum, quia illa voluntas, aut habet pro objecto manifestationem activam, & in actu primo, & hoc non: quia ista manifestatio formalissimè est ipsamet illa voluntas, adeóque nullum haberet objectum præter seipsam, quod reputatur absurdum; vel habet pro objecto manifestationem passivam, & in actu secundo, sive cognitionem audientis, & hoc etiam non, quia ad locutionem non requiritur essentialiter actualis perceptio & auditio: Non etiam actus intellectûs: quia difficulter explicatur, quid, vel quomodo dicat actus ejusmodi ordinans, ut indicatum est. 5. denique:

nique: quia actus, per quem Angelus ordinat cogitationem suam ad alterum, non facit ipsam cogitationem magis intrinsecè intelligibilem, cùm nihil illi addat, nisi denominationem extrinsecam: *ordinari ad alterum*; neque producit, vel auget vim & principium intelligendi, seu species in altero, ut supponunt hi Authores. Similiter è converso carentia actûs ordinantis nihil omnino immutat, sive in cogitatione Angeli, sive in intellectu, aut speciebus alterius, ergo est imperceptibile, quomodo per solam ordinationem, vel non ordinationē extrinsecā cogitatio Angeli de occulta fiat non occulta, & è converso quomodo species innata Angeli B, per solam ordinationē extrinsecā, quæ est in Angelo *A*, determinetur ad repræsentandā subitò cogitationē Angeli *A*, quàm priùs repræsentare non valebat. Hoc argumentum bene consideratum, me quidem convincit. Aliud est, de speciebus innatis Angeli respectu objectorum non existentium, quæ quamdiu non existunt, non repræsentantur intuitivè per species; quam primùm existunt, repræsentantur; aliud item de agente, quod, si sit approximatum passo, agit, sin minùs, non agit: disparitas enim est: quia, cùm in primo casu mutetur verè intrinsecè objectum, transeundo de non existente in existens; in altero verò agens vel passum, acquirendo novum ubi; facilè intelligitur, quomodo objectum fiat proportionatum, ut repræsentetur à speciebus, vel, ut agens agat, quod ante non poterat; in nostro autem casu neque in se ullo modo mutantur species Angeli B, neque cogitatio Angeli *A*, quomodo ergo hæc potest transire de occulta in manifestam, vel species de non repræsentativa in repræsentativam? fingere enim in rebus naturas conditionatas, ubi necessitas non cogit, est invehere arbitrariè summam obscuritatem in Philosophiam & Theologiam.

Sed contrà I. Angelus nullam potest producere extra se qualitatem, neque agere in alterum Angelum, nisi fortè movendo illum localiter; ergo non potest loqui, producendo speciem in altero. *Conf:* quia aliàs Angelus loquens illaberetur menti audientis: efficeret enim aliquid in illa, quod est contra PP. ℟. *Dist: Antec:* Angelus non potest agere in alium Angelum actione reali, producendo aliquam qualitatem purè physicam Conc: actione intentionali, producendo in illo qualitatem intentionalem, qualis est species Neg: actio enim realis & qualitas physica ordinatur ad perficiendum physicè subjectum, & assimilandum agenti quoad esse; unus autem Angelus non potest physicè perfici ab Angelo alio, cùm omnem suam perfectionem acceperit initio creationis simul; actio verò & qualitas intentionalis ordinatur ad hoc, ut per illam se agens manifestet passo, & juvet ejus potentiam cognoscentem ad producendam cognitionem; & talem actionem competere Angelis, probant rationes Conclus: Sic de facto colores sunt productivi specierum intentionalium in aëre intermedio & oculo, non verò aliarum qualitatum physicè sibi similium. ℟. 2. *Dist: eandem Min*: unus Angelus non potest agere in alium, per modum determinantis & necessitantis illum ad aliquid cognoscendum & volendum Conc: per modum objecti intelligibilis, producendo in illo speciem suorum actuum Neg: *Ex quo patet ad Conf:*

II. Si actus internus Angeli est productivus speciei in altero, productio illa est necessaria, sicut productio habitûs, vel speciei memorativæ; ergo, si locutio fit per productionem speciei, actus internus Angeli, non est naturâ suâ occultus: habitâ enim specie actûs, jam est actus cognoscibilis; sequela autem est contra dicta Q. 5. art: 4. *Conf:* si actus internus Angeli est productivus speciei in altero, ille actus producit hanc speciem, non autem potentia, v.g. voluntas Angeli, ergo productio speciei non subjacet liberæ voluntati Angeli, adeóque est necessaria. ℟. *Neg: sequelam.* Sicut enim essentia divina, in quantum objectivè concurrit ad sui cognitionem cum BB: subditur Divinæ voluntati, quæ illam liberè applicat ad concurrendum, ita actus producti ab Angelo subjacent voluntati Angeli, ut producant, vel non producant speciem sui in altero Angelo. Ratio ulterior est, tum, quia de ratione concursûs objectivi, quo res aliqua concurrit ad sui speciem vel cognitionem, non est, ut sit concursus necessarius, quemadmodum patet in DEO, ex dictis: tum, quia certum etiam est ex Q. 5. art: 4. Angelum suos actus producere, & manifestare liberè, ergo non est mirum, quòd sit libera illi productio speciei sui actûs in altero, à quo dependet actuum occultatio vel manifestatio: tum denique, quia actus internus Angeli est de se indifferens ad producendam sui speciem, vel in hoc, vel in illo, sicut ipse Angelus est de se indifferens vel huic, vel illi loqui, ergo debet determinari à libero arbitrio Angeli. Aliud est de habitu & specie memorativa: quia dominium & libertas supra suum actum, in ordine ad producendam in alio sui speciem, necessaria est ad bonum Angeli, cùm ab ea dependeat secretum cordis; non est autem necessarium dominium supra suum actum in ordine ad producendum in se habitum, vel speciem. 2. Productio habitûs, & speciei memorativæ, ordinatur ad perfectionem operantis: per habitus enim faciliatur vis operandi circa similes actus, per species verò habetur memoria præteritorum: unde non mirum, has productiones esse necessarias,

rias, cùm hæc necessitas conducat operanti, & pertineat ad bonum illius: productio autem speciei in altero ordinatur ad perfectionem alterius; unde ad illam alteri tribuendam non debuit Angelus necessitari, cùm hoc præjudicet dominio, perfectioni, & secreto Angeli, qui actum elicuit. Sic natura motum internum cordis, qui est absolutè bonus homini, fecit necessarium; motus autem progressivus externus, qui sæpe ordinatur ad bonum alterius, subjacet ejus voluntati, & est liber: *Ad Conf: Neg: Conseq:* Nam sicut motus linguæ, quæ est instrumentum loquendi, licèt non immediatè producatur â voluntate, nihilominus subjacet voluntati; ita productio specierum, per quas fit locutio, licèt non fiat immediatè â voluntate, sed ab actu, tamen subjacet Angeli voluntati.

III. Si Angelus loquitur alteri, efficiendo in illo speciem, ergo non potest loqui Angelo distanti: quia Angelus non potest agere in distans. Sequela est contra perfectionem Angeli. R. 1. *transmittendo sequelam;* nego tamen hoc esse contra perfectionem angelicam: nam, cùm Angeli quamcunque distantiam velocissimo motu vincere possint, non impedientur in loquendo per distantiam. R. 2. *Neg: Conseq: & probat:* Nam, cùm illa locutio Angeli sit actio merè spiritualis, intellectualis & interna, quæ per medium non diffunditur, sicut actiones materiales, non est ratio, cur â certa distantia, vel propinquitate locali, aut spatio dicatur dependere. R. 3. *Dist: Conf:* non poterit Angelus loqui Angelo distanti, immediatè & per se Trans: mediatè & per alium Neg: Tali enim casu, quo unus Angelus loqui vult alteri, & propter distantiam non potest, tenetur DEUS nomine Angeli volentis loqui, producere in Angelo distante speciem, quam aliàs Angelus producturus fuisset. Ratio est: quia potentia loquendi Angelorum non est magis limitata, quàm hominum. Sicut ergo homo duplicem habet modum loquendi cum altero. 1. per seipsum & immediatè, si alter sit præsens. 2. mediatè & per alium, v.g. per internuntium vel epistolam; ita duplex debet tribui modus loquendi Angelis, immediatus, & mediatus; modus autem loquendi mediatè, non potest commodiùs explicari, quàm per hoc, quòd DEUS locò Angeli A, producat in Angelo B. distante speciem, repræsentativam actûs interni Angeli A.

IV. Angelus inferior potest loqui superiori, & tamẽ non potest quidquã producere in superiore: est enim contra debitum ordinẽ, ut perfectiora perficiantur ab imperfectioribº, ergo locutio non fit per productionem alicuius rei in audiente. R. *Neg: Min:* nihil enim est incõveniens, ut res simpliciter perfectior perficiatur ab imperfectiore secundũ quid, & in certa ratione. Sic potentia visiva perficitur ab objecto visibili, per ejus speciem, licèt illa sit perfectior, quàm sæpe sit objectum. Ratio ulterior: quia potest res aliqua perfectior esse in potentia ad aliquid, respectu cujus imperfectior est in actu, ut multis exemplis patet, ergo poterit secundùm id perfectiorem perficere.

V. Ex nostra sententia sequitur, unũ Angelum non posse simul loqui pluribus: quia, vel posset simul loqui pluribus, in quantocunque numero, vel tantum in certo quodam numero, v.g. tribus, quatuor &c. Primum dici non potest: quia virtus productiva Angeli est limitata, ergo, cùm locutio Angeli consistat in productione speciei in altero, non poterit simul Angelus producere species quotcunq; & in quotcunque Angelis. Non etiam secundum: quia non est ratio potior, de uno, quàm de alio numero, v.g. cur Angelus possit simul loqui cum decem, & non cum duodecim. 2. sequitur, Angelum non posse loqui alteri soli & secretò, sed, cùm loquitur, necessariò loqui omnibus. *Probatur sequela:* quia quilibet Angelus videt alterius species, quas habet, ergo, si locutio fit per impressionem speciei, eo ipso, quòd Angelus A, imprimat speciem sui actûs Angelo B, omnes alij Angeli videbunt illam speciem Angeli B. & consequenter videbunt per illam actum internum Angeli A. R. *ad* 1. *Neg: sequel: ad probationem* dico 1. Probabile esse, Angelum simul & semel posse loqui alijs Angelis quotcunque, & in quantocunque numero: si enim objectum visibile simul & semel potest producere speciem in oculis, sive decem, sive viginti, sive triginta, & ita deinceps, dumodo hi debitè applicentur; & si sol omnes stellas æqualiter sibi propinquas illuminat, perinde acsi esset unica, cur non Angelus simul possit loqui pluribus, & pluribus, in quocunque numero, producendo in illis speciem sui actûs interni? Ratio est, quia talis virtus semper adhuc manebit finita: nunquam enim producet simul species infinitas, aut in subjecto infinito. Dico 2. etiã probabile esse, Angelum non posse simul & semel loqui cum pluribus, nisi intra certum numerum: quia, cùm locutio fiat producendo speciem, major autem virtus requiratur, ad producendas plures simul species, quàm ad unicam, & vis Angeli productiva sit limitata, sine omni inconvenientia dici potest, Angelum posse simul & semel loqui pluribus, non tamen cum quotcunque, & in quocunque numero constitutis. Quis verò, vel quantus sit numerus ille? nobis non constat; probabile est, etiam in hoc servari proportionem cum uniuscujusque Angeli perfectione, ita, ut quò quisque est entitativè perfectior, eò habeat potentiam loquendi extensivè perfectiorem, posseque

cum tantò pluribus simul & semel loqui. *Ad 2. Neg: similiter sequelam:* nam, sicut liberum est Angelo loqui, vel non loqui, producendo in alio speciem, ita est liberum producere speciem in unico, & non in alijs. *Ad probation: Dist: Assumpt:* quilibet Angelus videt alterius species innatas, seu congenitas Conc: species impressas ab actibus liberis Neg: nam sicut Angeli non acceperunt initio species actuuum liberorum alienorum, ita neque ipsarum specierum, quas unus *A*ngelus alteri successu temporis ad manifestandos actus suos internos imprimit, & consequenter non possunt eo ipso, quòd uni imprimantur, cognosci ab alijs, cùm, juxta alibi dicta, Angeli objecta extranea non cognoscant, nisi per species.

VI. In hac sententia explicari nequit, in quo actu consistat formaliter locutio, & consequenter, quænam potentia sit proximum principium locutionis, an intellectus, an voluntas? nam primò dici non potest, locutionem consistere in utroque actu, quia locutio est actus simplex, & unica entitas; non etiam in actu solius intellectûs, aut solius voluntatis, quia locutio aliquando est manifestatio actûs interni intellectûs, aliquando voluntatis; actus autem intellectûs non potest esse manifestatio actûs voluntatis, nec vicissim, cùm unus non possit imprimere speciem actûs alterius, sed tantùm sui. Non denique consistere potest locutio, modò in actu intellectûs, modò voluntatis, cùm locutio semper sit ejusdem rationis, ergo. 2. Non potest explicari de quonam objecto unus Angelus loqui possit alteri, an de solis suis actibus internis? an etiam de rebus? non de solis actibus, ut omnes supponunt, & patet in locutione humana, per quam non tantùm manifestatur audienti, quid loquens cogitet, sed etiam, quid agatur à parte rei. Non etiam de rebus: quia, juxta nos, Angelus loquitur imprimendo speciem rei, de qua loquitur; non potest autem imprimere speciem, nisi suorum actuum; nam rerum aliarum species habent sibi *A*ngeli concreatas, ergo. 3. Nequit explicari, quomodo *A*ngelus loquens excitet alterum ad audiendum. Quia, vel illa excitatio consistit præcisè in receptione speciei, quam producit loquens, sine omni attentione vitali, vel consistit simul in aliqua attentione vitali, seu cognitione, quâ elicit *A*ngelus, qui speciem recipit. Non primum: quia sola receptio speciei, quæ non percipitur, non potest movere, & excitare Angelum: sicut quando homo est ad alia vehementer distractus, licèt recipiat in oculo speciem ab objecto visibili, non excitatur ad illud videndum, nec elicit visionem, ut experientiâ constat. Non secundum: quia illa attentio, seu cognitio, nec potest esse libera *A*ngelo recipienti speciem, nec necessaria. Non necessaria: quia sic Angelus loquens posset necessitare alterum ad audiendum, & sibi auscultandum, quod dici non potest. Non etiam libera, quia omnis cognitio libera supponit aliquam cognitionem præviam ejusdem objecti, cùm nihil volitum, quod non præcognitum: hæc autem cognitio non potest iterum esse libera, nè procedatur in infinitum, ergo necessaria, & sic redeunt jam facta argumenta. Denique explicari non potest, an, & quomodo Angelus audiens discernat, quis sibi loquatur? R. *ad 1.* Locutionem aliquando consistere in actu intellectûs, aliquando in actu voluntatis; in actu intellectûs, quando loquens manifestat actum intellectûs, in actu voluntatis, quando manifestat alteri actum voluntatis. Ratio est: quia illud habet rationem verbi & locutionis, quod imprimit proximè speciem, & quod immediatè efficienter excitat alterum ad audiendum, ut patet in locutione humana, quæ consistit in voce externa prolata, & producente speciem in alterius auditu, & per hanc, excitante alterum ad audiendum; atqui quando *A*ngelus manifestat actum intellectûs, tunc species producitur ab actu intellectûs, quando verò actum voluntatis, ab actu voluntatis, quia species producitur ab objecto, sive ab eo, quod talis species manifestat, ergo. Nec obstat ratio suprà adducta: cùm enim locutio *A*ngeli semper fiat per actum loquentis, imprimentem, per modum objecti, speciem sui audienti, dici potest semper esse ejusdem rationis. *Ad 2.* R. *A*ngelos loqui, & de actibus suis internis, & de rebus, quæ sunt objecta actuum; de actibus quidem directè, & per se, indirectè verò de objectis. Ratio primæ partis est: quia Angelus potest loqui alteri de suo actu præterito, quem habuit, vel de futuro, quem hic, & nunc proponit elicere. Ratio secundæ partis est: quia, licèt omnes *A*ngeli sciant omnes res naturales habitualiter, non tamen semper actu omnia cognoscunt, ergo ille, qui considerat de facto v. g. cœlum, poterit de illo loqui alteri, eúmque excitare ad illud considerandum. Ratio tertiæ partis est: quia Angelus loquitur, imprimendo speciem sui actûs tanquam objecti; species autem actûs directè repræsentat actum, indirectè objectum actûs. *Ad 3.* R. Angelum loquentem excitare alterum imprimendo intellectui illius speciem, idque independenter à voluntate alterius. Ratio primi est: tum, quia nihil aliud cogitari potest, quod aptum sit ad excitandum *A*ngelum; & de cætero impressio speciei ad hoc præstandum est sufficiens: tum, quia etiam in locutione externa excitatio fit per productionem speciei in auditu alterius. Ratio secundi est: quia libertas per se non est ad patiendum & non patiendum, sed ad agendum,

dum, vel non agendum: libertas enim convenit potentiæ activæ, ut activa est, ergo, cùm Angelus recipiens speciem, habeat se merè passivè ad illam, illa receptio non dependet à libertate illius. Ex quo ulteriùs dico: quando Angelus loquens producit speciem in altero, alterum necessariò percipere productionem in se factam, & cognoscere aliquomodo speciem productam: tum, quia aliàs non excitaretur per illam ad audiendum: tum, quia Angelus semper necessariò cognoscit species innatas, quas habet; ergo etiam illas, quæ de novo illi imprimuntur: tum denique, quia ad perfectionem naturalem Angeli videtur pertinere, ut nulla in ipso, fiat mutatio, quam non percipiat, & de illa, vel ejus usu possit deliberare. Neque hoc præjudicat libertati Angeli: tum, quia hoc necessarium est ad vitam socialem, ut unus possit alterum interpellare, & aliquomodo ad audiendum excitare ante omnem ejus libertatem: tum, quia intellectus, cùm sit potentia necessaria, necessariò cognoscit ea, quæ sibi sufficienter ante omne imperiũ voluntatis proponuntur, atqui ante omnẽ voluntatem sufficienter proponitur Angelo species, quæ illi imprimitur, ut actu cognoscibilis, ergo &c. Hinc tamen non sequitur, Angelum necessitari ad audiendum: nam sicut licèt Angelus necessariò cognoscat omnes species innatas, manet tamen liber, ut utatur hâc vel illâ specie, & cognoscat, vel non cognoscat, directè hoc, aut illud objectum, ita licèt necessariò aliquomodo cognoscat speciem sibi impressam, adhuc est liber, ut utatur illâ, attendendo ad id, quod Angelus loquens manifestare vult per speciem; in hac autem attentione consistit auditio: sicut in locutione externa, licèt necessariò percipiam me vocari ab altero, possum tamen animum alio avertere, nè percipiam, quid alter mihi loquatur. *Ad* 4. ℟. Angelum discernere, quis sibi loquatur: tum, quia hoc spectat, & ad perfectionem Angeli, & ad socialem vitam, & ad perfectionem loquelæ Angelicæ, scire, quis sibi loquatur, & cui debeat respondere; tum, quia aliàs non cognosceret actum loquentis intuitivè & in se, si non videret, cujusnam sit actus. Ratio ulterior est 1. quia Angelus audiens videt intuitivè actum loquentis, adeóque & actionem, per quam actus productus est, adeóque videt, cujus sit. 2. quia species, quæ repræsentat Gabrieli hoc, aut illud, cogitare Michaëlem, non potuit produci nisi à Michaële, ergo videndo speciem, cognoscit illum, qui loquitur, esse Michaëlem. 3. quia Angelus evidenter scit, unum Angelum non posse manifestare actum internum alterius, ergo, cùm videat manifestari sibi actum Michaëlis, scit eam manifestationem fieri à Michaële.

VII. Homo, & anima separata, potest loqui Angelo, & Angelus homini, sed neuter potest producere in altero speciem suorum actuum, ergo. ℟. *Dist: Maj:* homo potest loqui Angelo, per signa sensibilia *Conc:* per impressionem specierum *Neg:* Ratio primi est: quia Angeli per species innatas cognoscunt entitates illorum signorum, v.g. voces articulatas, scripturam &c. & significationem illorum ad placitum perspectam habent per experientiam; unde per illa poterunt intelligere hominem loquentem. Ratio secundi est: quia anima conjuncta corpori non potest operationem spiritualem producere, nisi dependenter à phantasmatibus, & ipsæ operationes spirituales semper sunt aliquomodo similes materialibus, cùm operatio sequatur esse, & modus operandi, modum essendi; cùm ergo in Angelo nec sit locus phantasmatibus, nec species, quas anima conjuncta corpori potest efficere, sint proportionatæ Angelis, non poterit loqui cum Angelis producendo in ijs species suorum actuum. Ex quo ulteriùs sequitur, hominẽ nõ posse excitare Angelum, ut se loquentem audiat, nec Angelum posse cogitationem hominis cognoscere intuitivè, etiamsi hic velit, quia nec Angeli habent species innatas cogitationum humanarum, nec eas homo imprimere Angelis potest. Nec hoc videri debet inconveniens: quia, cùm homo non spectet ex natura rei ad eandem Rempublicam cum Angelis, non est necesse, ut habeat tam perfectum modum communicationis cum illis, quàm vel Angeli, vel homines habent inter se. *Ad* 2. *partem Neg: Min:* nihil enim obstare videtur quò minùs anima separata speciem sui actûs possit in Angelo producere. *Ad* 3. *partem* ℟. *Dist: Maj:* Angelus potest homini loqui per signa sensibilia, formando v. g. voces articulatas in aëre, vel excitando phantasmata &c. *Conc:* producendo in homine species proprias suorum actuum *Neg:* Ratio est: quia anima conjuncta corpori non potest res spirituales cognoscere prout sunt in se, adeóque est etiam incapax recipere species proprias rerum hujusmodi. 2. quia species, per quas naturaliter intelligit anima conjuncta corpori, semper in modo repræsentandi sunt aliquomodo materiales, cùm proportionentur suo principio, nimirum animæ conjunctæ corpori; tales autem species non potest efficere Angelus, & si efficeret, jam illæ species non essent propriæ actuum Angelicorum.

VIII. Homo & Angelus loquitur DEO, & tamen nihil producit in eo, ergo idem dicendum, cùm Angelus loquitur Angelo. ℟. *Neg: Conf:* Disparitas est: quia DEUS non indiget excitatione, cùm per omniscientiam suam, actus internos, hoc ipso,

quod sint, videat; Angelus verò non videt per seipsum actus internos alterius, nisi cum alter eos manifestare vult, ut dictum est. Adde, quòd locutio creaturæ ad Deum sit tantùm impropriè & analogicè locutio: locutio enim propriè dicta ordinatur ad manifestandos actus loquentis; locutio autem ad DEUM, qui omnia novit, consistit tantùm in actu intellectûs aut voluntatis, quo se creatura subjicit DEO, & suam ab eo dependentiam recognoscit, petendo v. g. &c. estque (ut bene Suarez) locutio non effectiva, cùm per illam nihil ignotum DEO manifestetur, sed affectiva, quia nimirum voluntariè quodammodo cogitationes nostras divinæ cognitioni subijcimus, & quantum est in nobis, desideramus illi actuum nostrorum notitiam dare, si eam aliunde non haberet.

IX. Per hoc, quòd DEUS produxerit ab initio species objectorum in Angelis cum intentione manifestandi illa Angelis, vel quòd defacto produxerit speciem impressam sui, non potest dici, loqui, vel locutus esse Angelis; ergo nec per hoc loquitur unus Angelus alteri Angelo. R. non quamlibet productionem speciei esse locutionem, sed productionem talis speciei, per quam producens primò & per se manifestat alteri actum suum internum, quod non convenit speciebus à DEO Angelo infusis.

X. Cognitio, quæ per locutionem generatur in audiente, est assensus fidei; non esset autem, si locutio fieret per productionem speciei propriæ manifestantis actum internum, quia audiens cognosceret intuitivè actum manifestatum, ergo. R. Angelum loquentem manifestare duo alteri: actum internum, & objectum actûs, actum cognoscit Angelus audiens evidenter & intuitivè: cognoscit enim illum per speciem propriam; objectum verò cognoscit tantùm abstractivè, nimirum in verbo mentali, & cognitione alterius, & in tantum cognitio audientis est assensus fidei, quia per illum non videtur objectum in se, vel in alio evidenter, sed tantùm obscurè in dicto alterius. Sic, si Michaël dicat Gabriëli se heri disputâsse cum diabolo de corpore Moysis, Gabriël cognoscit quidem intuitivè actum Michaëlis, non tamen hesternam disputationem, quæ est objectum actûs.

XI. Angeli possunt mentiri: dicitur enim in Script: dæmon mendax, & Pater mendacij; sed in nostra sententia id fieri non posset, quia, cùm locutio fiat per productionem speciei propriæ, Angelus audiens nunquam posset falli, & decipi à loquente, videret enim infallibiliter & intuitivè, quid alter cogitet, ergo &c. R. 1. Angelos posse mentiri hominibus, vel sibi invicem, si loquantur per signa externa, & ad placitum; non autem, si per productionem specierum. Ratio est: quia signa ad placitum non sunt necessariò connexa cum existentia objecti, quod significant; unde potest Angelus exhibere aliquod signum tale alteri, quo significet se hoc vel illud cogitare, licèt reipsâ non cogitet, & sic mentiri alteri, prout inter homines contingit. Nec hoc est inconveniens, imò ad perfectionem naturæ angelicæ spectat, habere unum modû, quo se invicem reddant evidenter certos de suis cogitationibus & intentionibus, (in quo superant homines, qui etsi maximè velint, non tamen possunt invicem communicare sibi secreta cordis cum certitudine & infallibilitate) alterum verò, quo in statu puræ naturæ possint invicem fallere, si velint. Et prior quidem loquendi modus adjunctam habens infallibilitatem, fit per productionem specierum, alter per exhibitionem alicujus signi ad placitum. R. 2. Angelos etiam mentiri invicem posse per productionem speciei actuum suorum in altero, idque duobus modis. 1. si Angelus, v. g. Lucifer, formet intra se duplex judicium, unum formale & verè adhæsivum ad suum objectum; alterum quasi materiale & fingens, quale nos ferè inter argumentandû formare solemus, cùm exercitij gratiâ rem falsam probare conamur. Tali casu, si Lucifer occultet judicium suum prius, quo revera adhæret objecto, imprimat verò speciem Angelo alteri, v. g. Asmodæo, repræsentativam judicij alterius fingentis, mentietur, & decipere poterit Asmodæum, eo planè modô, quo homines mentiri, vel à mentiente decipi solent. Secundò, mentiri Lucifer poterit per productionem speciei actûs sui interni tali modo: Lucifer vult mentiri Asmodæo, se Christum perduxisse ad peccatum gulæ in deserto; elicit ergo desiderium, quo desiderat in Asmodæo existere actum fidei, nitentem authoritate Luciferi, quòd Christus sit perductus ad peccatum. Hôc positô desiderio, imprimit Lucifer speciem Asmodæo, non quidem repræsentantem immediatè & in se peccatum Christi, (quod enim in se non est, nequit in se repræsentari) nec etiam repræsentantem, immediatè & in se, actum judicij existentem in Lucifero de Christi peccato, (nullum enim habet) sed repræsentantem illud ipsum desiderium Luciferi, quod desiderium non est sub secreto, quia est actualis consensus, licèt implicitus, in notitiam sui; sicut volitio manifestandi hunc, vel illum actum, per exterius aliquod signum, est virtualis volitio manifestandi seipsum. Asmodæus acceptâ specie, statim eam in se cognoscit, & est sufficienter excitatus ad Luciferum audiendum, si velit, & ad cognoscendum desiderium Luciferi, quo hic vult illi significare peccatum Christi, & circa illud ipsum assentiri. Quod si Asmodæus

facit, & essentitur propter authoritatem Luciferi loquentis, decipitur, & loquens mentitus est saltem virtualiter & interpretativè: induxit enim loquendo Asmodæum ad judicandum, Christum peccâsse, & hoc Luciferum cogitare, cùm tamen id Lucifer non cogitet. Et licèt species impressa Asmodæo, repræsentet ei præcisè desiderium Luciferi, quo hic desiderat obtinere assensum fidei ab Asmodæo circa peccatum Christi, poterit tamen Asmodæus hinc arguere, hoc ipsum judicari à Lucifero, scilicet Christum peccâsse, atque ita decipi. Nec obstat, quòd Asmodæus possit suspicari, se fortè decipi â Lucifero, eò, quòd illum ambagibus uti videat, manifestando solùm desiderium ad obtinendum assensum fidei circa peccatum Christi, non autem revelando immediatè suum judicium: quia etiam homines, certis ex causis, possunt nolle manifestare alteri actum suum internum tantâ certitudine, quantâ absolutè possent, atque ita suspicionem præbere audienti, quòd velint decipere, & nihilominùs audiens assentiri potest, & decipi, loquens verò mentiri. Ita in præsenti.

QUÆSTIO NONA
DE
GRATIA, MERITO, ET GLORIA ANGELORUM.

ARTICULUS I.

An Angeli creati sint in statu gratiæ, & gloriæ.

Resp: in statu gratiæ, non gloriæ. Prob: prior pars Conclus: 1. ex PP. Augustinus l. 12. de Civitate. c. 9. *Et istam* (bonam Angelorum voluntatem) *quis fecerat, nisi ille, qui eos cum bona voluntate, id est, cum amore casto, quo illi adhærent, creavit, simul in eis & condens naturam, & largiens gratiam.* Et Basil: in ps: 30. *Angelos*, ait, *ut initio essent, Verbum opifex omnium condidit; sanctificationem verò, simul illis impendit Spiritus Sanctus: non enim in infantili statura sunt creati, deinde paulatim exercitati, atque perfecti, sic Spiritûs susceptione, digni effecti sunt, sed in ipsa constitutione, & quasi quâdam conspersione suæ substantiæ, simul infusam habuêre sanctitatem.* Et Glossa in illud Oseæ 3. *diligunt vinacia uvarum*, ait, Dæmones *in magna Spiritûs pinguedine*, id est, gratia creatos fuisse, quâ per peccatum privati sunt. 2. quia gratia sanctificans in ordine supernaturali habet se respectu gloriæ, sicut in naturalibus semen, & vis seminalis, hinc Joan: 3. *vocatur semen DEI*, atqui omnium rerum aliarum, quæ postea in natura extiterunt, semina, producta fuerunt in principio creationis mundi, ut rectè Augustin: super Genes: ad liter: ergo etiam statim initiò in natura angelica producta fuit gratia sanctificans, semen gloriæ, quæ gloria postmodù in eadem natura angelica producta fuit. 3. quia *Adam* creatus est in gratia, ut colligitur ex Trident: sess: 5. ergo & Angeli. 4. & est confirmatio præcedentis: Adam habuit gratiam ante peccatum, & peccando illam amisit, ut constat ex eodem Trident: ergo etiam mali Angeli illâ habuerunt, antequâ peccâssent; cùm autem peccaverint in secundo statim instanti, seu temporis morâ, quâ extiterunt, sequitur, necessariò habuisse illos gratiam in primo instanti creationis. Quod si mali tum eam habuerunt, haud dubiè & boni, adeóque omnes, 5. quia *Angeli* statim ab initio conditi fuerunt à DEO ad finem supernaturalem, & quidem sub convenientissima providentia, ad consequendum illum finem, atqui convenientissima providentia videtur suasisse, ut conderentur in statu gratiæ, cui deberetur finis supernaturalis gloriæ, neque erat ratio differendi infusionem gratiæ, ergo. 6. Idem suadet divina liberalitas, ad quam, supposito statu elevationis, pertinere videtur, ut gratiam infundat omnibus, qui sunt illius capaces, nisi in illis aliquid inveniatur resistens gratiæ, multò magis, quàm ut cuilibet materiæ dispositæ tribuat formam physicam, atqui Angeli primo instanti fuerunt gratiæ capaces, neque aliquid in illis erat resistens gratiæ: ergo &c.

Probatur posterior pars, de gloria: 1. ex PP. apud Suarez hîc l. 5. c. 2. â n. 10. docentibus, *Angelos* fuisse aliquando in statu viæ ad merendum, & peccandum, vel ergo fuerunt in via primo instanti, quo creati sunt, vel aliquo sequenti: si primum, ergo non sunt creati in gloria, quia meritum & potentia proxima ad merendum, non potest componi cum statu gloriæ, ut brevi di-

cetur: si secundum, ergo similiter secundo instanti non habuerunt gloriam, quia, vel debuissent illam postea amittere, quando peccârunt, (& hoc non, quia status gloriæ, seu visio beatifica, est ex natura sua perpetua, imò si accipiatur reduplicativè, ut est beatifica, de ratione ipsius est stabilitas & perpetuitas; dicere autem, factum ea in re â DEO miraculum, ut sic haberent Angeli locum merendi & demerendi, arbitrarium est, & gratis confingitur) vel debuisset visio, seu gloria, componi cum peccato; & hoc etiam non, quia visio facit impeccabiles, & neq; divinitus stat cum peccato, ut suo loco dicetur; ergo. 2. specialiter ex Gelasio P: in disput: contra Pelagian: & Augustino l. de corrept: & grat: c. 10. Gelasius ita habet: *Angelos ad profectum conditos promerendæ salutis æternæ, illa res indicat, quoniam, si sic facti essent, ut ulteriùs nihil egerent, nulla pars eorum ullum potuisset defectum &c.* ergo sentit Pontifex, Angelos non sic factos esse, ut ulteriùs nihil egerent, atqui sic facti essent, si creati essent in statu gloriæ, & beatitudinis: beatitudo enim excludit omnem indigentiam, ergo &c. August: verò sic inquit: *DEUM sic ordinâsse Angelorum & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet, quid posset liberum arbitrium, deinde quid posset gratiæ suæ beneficium.* Ergo sicut homo non fuit creatus in statu gloriæ, sed priùs in via, libertati suæ ad illum relictus, ita & Angeli: 3. vel soli Angeli, qui boni permanserunt, creati sunt in statu gloriæ, vel illi etiam qui ceciderunt. Non primum: quia non est ratio & fundamentum ponendi aliquod discrimen, quoad beneficia divina, inter Angelos, antecedenter ad culpam malorum. Non secundum, propter antea dicta: quia sic, vel cum peccato componi posset status gloriæ, quod est absolutè impossibile, vel status gloriæ per peccatum amitti, quod saltem naturaliter fieri repugnat. 4. quia Angeli mali non fuerunt in instanti creationis peccatores & miseri, ergo neque boni fuerunt tunc beati; si autem boni tunc non fuerunt beati, multò minùs mali, ergo nulli. 5. quia Angeli defacto meriti sunt primo instanti, ut dicetur art: sequitur qui status merendi non potest componi (saltem in hoc ordine rerum, & de potentia ordinaria) cum statu gloriæ, seu visione DEI, quia meritum gloriæ supernaturale fundatur in aliqua cognitione supernaturali, non autem in visione: hæc enim non est fundamentum meriti, sed præmium meriti, ergo in cognitione supernaturali fidei, juxta illud Apostoli: *sine fide impossibile est placere DEO;* &: *Fides est substantia, seu fundamentum, rerum sperandarum, radix Justitiæ apud DEUM &c.* Fides autem non stat cum visione, sive jam ex natura rei, sive ex decreto DEI, & ordinario cursu, de quo alibi, ergo. 6. Angeli in instanti creationis fuerunt proximè peccabiles, loquendo physicè, non minùs, quàm quocunque instanti, cùm non sit ratio pro alio potiùs, quàm pro illo, atqui visio non stat cum peccabilitate proxima, ut probabitur in QQ: de Beatitudine, ergo &c. 7. Status gloriæ non est aliquid naturæ, sed finis ultimus naturæ, atqui finem ultimum naturæ non oportebat haberi â principio naturæ, sed decebat illam priùs esse aliquamdiu in via ad ipsum, ergo &c.

Sed contrà I. Aug: l. 2. super Genes: ad lit: ait: primò productam esse naturam Angelorum informem, & *cælum* appellatam; postea verò per infusionem gratiæ formatam esse, & *Lucem* dictam, ergo sentit Angelos non fuisse creatos cum gratia. *Confir:* 1. ex Greg: l. 32. moral: c. 18. ubi illa verba: *Tu signaculum &c.* explicat de naturali perfectione Luciferi, subditq; illum habuisse capacitatem ad charitatem, sed illam non fuisse repletam propter superbiæ vitium; atqui gratia sanctificans non accipitur sine charitate, ergo &c. 2. ex Joanne P. ep. ad Isaac: Syracus: ubi expresè docet, Dæmonem in cœlo charitatem habere nequivisse, quam homines, luteâ materiâ constantes, habent in terra. 3. ex eodem Aug: docente, per lucem primò creatâ significari gratiam Angelorũ, per tenebras verò malos Angelos, ergo sicut Angeli mali, non fuerunt mali seu tenebræ, per peccatum in instanti creatiõis, ita neq; boni tunc fuerũt lux per gratiam. ℟. de mente August: satis constare ex verbis ejus pro Conclus: allatis; ad authoritatem verò contra nos adductam, dico: sensum esse, Angelos esse priùs creatos informes, priùs prioritate naturæ, non durationis; sicut materia priùs naturâ est informis præcisivè, quàm habeat formam; vel certè sermo est de gratia perfecta, & consummata BB, quam, unà cum lumine gloriæ, & visione clara, duratione posteriùs, quàm creati sunt, boni Angeli acceperunt. Idem dicendum est ad authoritatem Gregorij. Joannes Papa (ut exponit Glossa) intelligi debet de perseverantia charitatis, quam cùm multi homines, usque ad finem vitæ, retineant in terra, Diabolus retinere non potuit in cœlo. Denique ad August: iterum ℟. illum vel loqui de luce gratiæ consummata & perfecta per lumen gloriæ, & sic verum est, quòd sicut Angeli mali non fuerunt tenebræ per peccatum primo instanti, ita boni non fuerint tunc lux per gratiam, cùm non sint creati beati, ut dictum est. vel, si per lucem intelligit qualemcunque gratiam, tunc per tenebras non debet intelligi peccatum Angelorum, sed vel natura angelica informis, & secundùm se, vel informitas creaturæ corporalis, quæ formanda supererat, ut exponit ibid: Aug:

II. Si *Angeli* fuissent producti cum gratia, nullus eorum postea fuisset aversus à DEO, siquidem gratia inclinat creaturam intellectualem, & rationalem, in DEUM. *Confirm:* Fruſtrà fuisset data Angelis gratia primo instanti, cùm in illo non potuerint deliberare. 2. Gratia est medium inter naturam & gloriam, ergo Angeli primò creati fuerunt in pura natura, postea acceperunt gratiam, tandem gloriam, cùm non perveniatur ad medium, nisi ab uno extremorũ. ℟. *Neg: sequelam:* licèt enim gratia inclinet creaturam in DEUM, non tamen necessitat. Instantia est in hominibus. *Ad* 1. *Confirm:* ℟. *Neg: Ant: cum probat:* oppositum enim ostensum est Q. 6. art: 2. ad 3. Et licèt primo instanti deliberare non potuissent, adhuc gratia non fuisset fruſtrà, cùm per se ipsam sit magna perfectio creaturæ intellectualis. Instantiam habes in infantibus baptizatis. *Ad* 2. ℟. *Dist: Antec:* Gratia est medium ordine naturæ inter naturam & gloriam Conc: ordine durationis Neg: *& Neg: Conſ:* Ratio est: tum, quia Angelo recipienti melius est semper esse in gratia DEI, licèt non statim accepturus sit gloriam, quàm esse aliquando in pura natura, cùm hoc nihil ad perfectionem vel bonum ordinem Universi pertineat: tum, quia sic magis ostenditur potentia & perfectio operum DEI, si simul, quàm; si successivè, gratiam & naturam donet: tum, quia Angelus statim primo instanti creationis fuit viator ad patriam & gloriam; gloria autem est finis naturæ, non secundùm se sumptæ, sed per gratiam adjutæ, adeóque simul naturam, & gratiam habere debuit. Cur autem non statim data sit Angelis sanctis gloria, sicut data est gratia, disparitas sumenda est ex rationibus, pro utraque de parte Conclusionis allatis. ℟. 2. *ad idem:* gratia est medium inter naturam, secundùm se sumptam, & gloriam Conc: inter naturam elevatam Neg: natura enim elevata, ut talis, hoc ipso importat gratiam, si nullum ejus adsit impedimentum. Cùm ergo Angelus productus sit in statu elevationis, neque in primo instanti habuerit ullum gratiæ impedimentum, statim cum natura gratiam accipere debuit.

3. *Augusti:* l. de Eccl: dogmat: ait, *Angelos, qui in illa, in qua creati sunt, beatitudine perseverant, non naturâ possidere bonum, quod habent*, ergo creati sunt in statu gloriæ, & beatitudinis. 2. Idem S. Doctor passim docet, *Angelos* in principio suæ creationis habuisse cognitionem matutinam; cognitio autem matutina est visio beatifica, quatenus per illam videntur creaturæ in Verbo, adeóque tum Angeli habuerunt visionem beatam, seu beatitudinem. 3. Idem *Augusti:* l. 4. super Genesi ad lit: & alibi docet: Angelos fuisse à principio beatos, eà beatitudine, quam nos speramus. Et l. 11. de Civit: c. 9. videtur sentire, Angelos nunquam fuisse viatores, ait enim: partem sanctorum Angelorum, nunquam peregrinatam fuisse à Domino &c. & ibid: c. 26. tradit, sanctos Angelos semper fuisse certos de sua salute, & inamissibili beatitudine; atqui hæc certitudo est propria perfectæ beatitudinis, ergo &c. Denique l. 1. super Genes: ad lit: docet, creaturam corporalem statim in principio suæ creationis creatam fuisse perfectam & formatam, neque priùs tempore fuisse informem, postea formatam, ergo, cùm natura Angelica sit nobilior, quàm corporalis, etiã illa statim à principio creationis fuit formata & perfecta; formatio autem & perfectio illius est beatitudo, ergo fuit creata in statu beatitudinis & gloriæ. ℟. *ad* 1. Augustinum loqui de beatitudine secundùm quid, seu naturali, consistente in perfecta contemplatione naturali DEI, non autem de supernaturali, quæ est beatitudo simpliciter: & illam priorem, ait, statim in instanti creationis habuisse Angelos. *Ad* 2. *dico:* Augustinum tantùm docere, Angelos habuisse cognitionem matutinam in Verbo, in principio mundi, sive primo die, & quidem posteriùs, quàm cognitionem primam vespertinam; de instanti verò creationis nihil dicit. *Idem dicendum ad* 3. Angelos sanctos fuisse beatos à principio, id est, primo mundi die: vel certè, fuisse beatos in principio, id est, primo instanti, sed inchoativè, nimirum per charitatem & cognitionem DEI valde perfectam, per quam etiam paulò post usque ad visionem, & charitatem DEI verè beatificam, profecerunt. *Ad* 4. *dico:* Angelos bonos nunquam peregrinatos, id est, elongatos fuisse à Domino per peccatum, quo sensu etiam dicitur Prodigus Luc. 15. profectus à patre in regionem longinquam, quando peccando ab eodem recessit. *Ad* 5. *ajo:* nullibi Augustinum disertè affirmâsse, quòd Angeli beatitudinem suam præsciverint, sed summum illud per modũ disputantis alicubi ventilâsse. Et licèt affirmâsset, tamen lib. de corrept. & grat: (qui est posterior alijs *Augustini* libris, magisque elaboratus, per quem proinde cetera, ab eodem S. Doctore scripta, exponenda sunt) expressè contrarium tenuit. *Ad* 6. *denique* ℟. duplicem esse perfectionem & formationem naturæ Angelicæ, beatitudinem naturalem & supernaturalem; illam habuerunt Angeli primo instanti, sicut res corporales instanti creationis habuerunt perfectionem suam naturalem; alteram verò acceperunt aliquantò posteriùs, propter rationes Conclusionis, & adhuc inferiùs dicenda.

* * *

Artic. II. An *Angeli meruerint primam gratiam sanctificantem, ac gloriam? & quomodo?*

Resp: meruisse: gratiam quidem de congruo, gloriam de condigno. Prob: 1. *pars Conclus:* de merito gratiæ, 1. ex August: l. 12. de Civit. c. 9. ubi ait: *sanctos Angelos cum bona voluntate*, id est, *cum amore casto, quo DEO adhærebant, creatos fuisse.* Et iterum: *sinè bona voluntate, hoc est, DEI amore, nunquam sanctos Angelos fuisse &c.* adeóque sentit S. Doctor, Angelos statim â principio suæ creationis, sive pro primo instanti, actum amoris DEI super omnia, & propter se (hoc enim juxta phrasin Augustini *amor castus* significare solet) elicuisse; atqui hujusmodi amor est justificativus, & gratiæ meritorius, ut suo loco probabitur, ergo Angeli meruerunt primo instanti gratiam, seu primam gratiam. 2. & est confirmatio præcedentis. Quia Ezech. 28. dicitur figurativè Lucifer ambulàsse in medio carbonum ignitorum, id est, in medio Angelorum dilectione DEI ardentium, & fervent ium, ut exponunt PP: Hoc autem intelligi non potest, nisi de primo instanti, quia secundo instanti de medio illorum peccando cecidit, ergo Angeli primo instanti habuerunt dilectionem DEI, & quidem ignitam & ardentem, hoc est, valde perfectam, & super omnia, adeóque per illam meruerunt primam gratiam. 3. Quia non est credibile, Angelos primo instanti, cùm se à DEO conditos, tótque gratijs & donis præditos videbant, non illico in varios actus dilectionis, subjectionis, amoris &c. erga DEUM erupisse, cùm beneficia multa & magna, recenter collata, & clarè cognita, maximam habeant vim permovendi sapientem & ingenuum ad amorem Benefactoris, videtúrque hoc ipsum indicari Job. 38. *cùm ne laudarent astra matutina, & jubilarent omnes Filij DEI*, matutina, id est, primo manè, seu instanti primo creationis. Quodsi tunc in actus hujuscemodi eruperunt, utique gratiam mereri potuère, & verò meriti sunt. Imò verisimile est, peccatum Angelorum hinc ortum traxisse, quòd sequenti instanti, propriæ excellentiæ contemplatione, & amore nimiùm abrepti, â DEI charitate destiterint, ideóque velut ingrati, ab eodem labi permissi sint. 4. Quia Lucifer & Angeli mali aversi sunt â DEO per peccatum secundo statim instanti, seu mora nostri temporis, ergo; si neque ad illum primo instanti per amorem, & alios actus bonos, & honestos conversi fuerunt, sequitur illos absolutè nunquam ad ipsum fuisse conversos, quod & per se est incredibile, & repugnare videtur Ezechieli c. 28. ubi dicitur Lucifer *â diebus conditionis* suæ, id est, â principio creationis, fuisse *perfectus in vijs*, id est, in operationibus & actionibus *suis*; quod certè verum non esset, si nunquam ad DEUM, finem suum ultimum, conversus fuisset, cùm perfectio, seu Bonitas cujusque rei sumatur penes rectam habitudinem ad suum finem. Quodsi primo instanti sic conversi ad DEUM Angeli mali fuerunt, utiq; & boni, adeóque omnes, & consequenter, tam hi, quàm alij, gratiam eo instanti meruerunt. 5. Angelis primo instanti multò clariùs proponebatur præceptum naturale diligendi DEUm super omnia, quàm quocunque instanti proponatur homini ratione utenti; & quia tunc insuper beneficia divinitus ijsdem collata erant recentissima, neque ulla aderat honesta causa executionem ejus differendi, probabilissimè obligabantur præcepto illo, pro primo statim instanti (nostri temporis) ut dicetur, ergo tunc amorem DEI super omnia elicuerunt, & per consequens gratiam meruerunt. Neque dicas Angelos elicuisse quidem primo instanti actus de se meritorios, gratiam tamen illis independenter ab hujusmodi actibus collatam fuisse: nam contrà est, tum, quia id dicitur merè arbitratiè, & sinè fundamento: tum, quia hoc dicendo, sternitur via ad excludendum omne meritum gratiæ (& consequenter gloriæ) in actu secundo: tum, quia non est reducendum in solum DEUM, tanquam authorem & causam, quod adscribi commodè etiam potest causæ secundæ: tum denique, quia illud est causa in actu secundo (sive jam physica, sive moralis) alicujus effectûs, quod ex se proportionem habet cum effectu, & in cujus præsentia effectus quispiam ponitur; sicautem se res habet cum prima gratia, & actibus meritorijs Angelorum primo instanti existentibus, ergo &c. 6. quia Angeli creati sunt apti ad primam gratiam demerendam per peccatum, ut patet in Angelis malis, qui eam peccando amiserunt, ergo etiam ad illam promerendam, ergo illam de facto meruerunt, cùm perfectius (ceteris partibus) sit acquirere gratiam, aliquomodo â se, & per propriam cooperationem, & viâ meriti, quàm merè ab alio extrinseco; Angelis autem, substantijs intellectualibus valde perfectis, & ad merendum aptissimis, congruentiùs tribuatur modus acquirendi gratiam perfectior. 7. quia per gratiam sanctificantem initur quodammodo inter DEUM, & creaturam, amicitia & spirituale matrimonium, juxta illud Oseæ 2. *Desponsabo te mihi in fide*, per gratiam videlicet, & charitatem formata: de ratione autem amicitiæ & matrimonij est, ut non contrahatur absque libero & proportionato consensu ejus, cum quo contrahitur, si is utatur libero arbitrio; consensus autem proportionatus ad amicitiam & matrimonium cum DEO, debet esse supernaturalis, honestus, meri-

meritorius, ergo cùm Angeli primo instanti habuerint plenum & perfectum usum liberi arbitrij, non acceperunt tunc gratiam, absque intercedente aliqua dispositione meritoria. 8. quia lex DEI ordinaria videtur esse, ut, qui plenum usum libertatis habet, non accipiat gratiam habitualem, nisi mediante dispositione meritoriâ, juxta illud Thren: ult: *convertimini ad me, & ego convertar advos;* patétque in hominibus adultis, nè quidem in Sacramento Pœnitentiæ vel Baptismi, gratiam habitualem accipientibus, absque huiusmodi dispositione; atqui Angeli, primo etiam instanti, habuerunt plenum usum libertatis, ergo &c. 9. Natura angelica habet se ad gratiam, sicut materia ad substantialem formam) gratia enim in ordine supernaturali habet se, ut substantia & natura, quia est radix prima operationum supernaturalium, juxta alibi dicenda) ergo, sicut materia non pervenit ad formam substantialem, sinè prævijs proportionatis dispositionibus, ita neque natura angelica ad gratiam habitualem; dispositiones autem huiusmodi, respectu libertate utentium, non sunt aliæ, quàm actus meritorij, ut patet in hominibus, ergo &c. Quòd autem primam gratiam habitualem, (suppositô, quòd illam Angeli meruerint) solum meruerint de congruo, non de condigno, etiam patet: quia omne, quod cadit sub meritum condignum, supponit principia intrinseca meriti de condigno, atqui gratia habitualis est inter principia intrinseca meriti de condigno, ut suo loco probabitur, ergo quod cadit sub meritum de condigno, supponit gratiam habitualem, atqui prima gratia habitualis non supponit ullam gratiam habitualem, ut per se patet, ergo prima gratia habitualis non cadit sub meritum de condigno, ergo, si nihilominus est ex merito (uti eam esse ostendimus) est ex merito de congruo.

Probatur altera pars Conclus: de merito gloriæ. 1. ex Script: *non coronabitur, nisi qui legitimè certaverit. In reliquo reposita est mihi corona justitiæ* 2. Tim: 4. *Accipiet coronam justitiæ, quam repromisit DEUS diligentibus se.* Jacob. 1. Quibus significatur, gloriam defacto non dari, nisi per modum præmij & coronæ, (adeóque non nisi per merita & certamina) ijs, qui meritorum sunt capaces, idque tam Angelis, quàm hominibus: *mensura enim hominis, quæ est Angeli* Apoc. 17. id est, ut communiter exponunt interpretes apud Viegam, sicut hominibus datur beatitudo, juxta mensuram meritorum, sic & Angelis. 2. ex eadem Scriptura Luc. 20. ubi dicuntur homines quoad substantiam gloriæ fore *æquales Angelis*, ergo & è contrario, Angeli fuerunt æquales hominibus, quoad modum illam consequendi, adeóque per merita, idq; à fortiori, cùm Angeli, ceteris paribus, sint multò aptiores ad merendum apud DEUM, homines verò imbecilliores. 3. ex Patribus, qui expresè docent, bonos Angelos accepisse beatitudinem in præmium perseverantiæ & constantiæ. Vide August: lib: de corrept: & grat: cap: 10. & 11. Et de civit: lib: 22: c. 1. Pelag: P. contra Pelag: Gregor: P. hom. 7. in Ezech: Damasc: l. 2. Fid: c. 3. Atqui perseverantia supponit merita, pro instanti aliquo præcedente, ergo Angeli boni meruerunt gloriam, pro instanti præcedente lapsum malorum: atqui lapsus malorum contigit statim in secundo instanti existentiæ ipsorum, ergo boni meruerunt gloriam statim primo instanti. Si autem tunc boni illam meruerunt, ergo etiam mali, cum primo instanti nullum quoad substantiam discrimen gratiæ fuerit inter utrosque. 4. Quia, sicut gratiam, sic etiam gloriam, perfectius & gloriosius est obtinere per merita, quàm merè ab extrinseco. 5. Quia mali demeruerunt gloriam secundo instanti peccando, ergo boni eandem meruerunt bene agendo. 6. quia si Angeli ita creati essent, ut gloriam mereri non possent, & mererentur, non fuisset ratio, cur non statim à principio in statu beatitudinis creati essent, ostensum est autem antè, non fuisse sic creatos, ergo. 7. Quia homines adulti non nisi per merita beatitudinem, consequuntur, ergo & Angeli: quæ enim quoad hoc ratio disparitatis? 8. Quia, ut ipse Philosophus agnovit Ethic. 1. c. 5. felicitas & beatitudo, etiam naturalis, respectu hominis, est præmium virtutis, ergo etiam, respectu Angelorum, beatitudo supernaturalis: nam, sicut illa respectu hominis non est aliquid naturæ, sed finis naturæ liberè obtinibilis, ita ista, respectu Angelorum. 9. Quia beatitudo est creaturæ rationalis & intellectualis ultimus finis: quælibet autem res pertingit ad ultimum suum finem per suammet operationem, atqui ad beatitudinem supernaturalem non potest pertingi à creatura per operationem factivam, vel physicè causativam ipsius, quia beatitudo objectiva est DEUS, qui causari non potest; formalis verò est visio clara DEI (ut suo loco patebit) hæc autem excedit omnes vires creaturæ, ut Q. 5. de DEO uno art: 3. probatum est, ergo pertingi ad illam debet per operationem meritoriam, & tanquam ex dono alterius, atque ita Angeli consecuti sunt beatitudinem, sive gloriam merendo. 10. Quia primo instanti meruerunt Angeli gratiam, ut in præcedente concl: habitum est, ergo etiam gloriam: nam omne meritum gratiæ est etiam mediatè meritum gloriæ: gratia enim datur propter gloriam, tribuitque formaliter titulum & jus ad gloriam, quia facit filium adoptivum & consequenter hæredem DEI. Ex qua

etiam

etiam sequitur, Angelos meruisse gloriam de condigno, quia meritum de condigno non est aliud, quàm meritum informatum & dignificatum gratiâ; tale autem fuit meritum Angelorum primo instanti, per quod meruerunt de congruo gratiam, ergo. Quod ut melius videas, breviter ordinem signorum accipe. In primo signo fuerunt Angeli liberi ad ponendum opus bonum supernaturale, v.g. actum charitatis; in secundo illum posuerunt; in tertio acceperunt primam gratiam habitualem dignificantem actum Angeli; in quarto collata est illis gloria. Ubi vides actum meritorium charitatis esse priorem omni gratiâ habituali, ac proinde ipsum in secundo signo, id est, respectu gratiæ, non esse meritorium de condigno, eundem tamen ut dignificatum à gratia in tertio signo, esse de condigno meritorium respectu gloriæ, existentis in quarto signo 11. quia in primo instanti habuerunt Angeli omnia necessaria & sufficientia ad meritum, & quidem de condigno: nam primò fuerunt viatores, ut patet ex art: præcedente; secundò operati sunt liberè, & virtuosè, amando DEUM super omnia, aliósque virtutum actus eliciendo, ex ibidem dictis, adeóque meritoriè; tertiò illud meritum processit ab illis eodem instanti per gratiam sanctificatis & dignificatis, ut etiam ostensum est; aliud verò ad meritum de condigno & ex justitia non requiritur, juxta illud Jacobi 1. *Accipit coronam justitiæ, quam DEUS repromisit diligentibus se.* Et ibidem cap. 2. *Hæredes regni, quod repromisit DEUS diligentibus se.* 12. quia solius Christi, utpote naturalis Filij DEI, videtur hoc esse privilegium, habere gloriam seu beatitudinem independenter ab omni, & suo & alterius merito. ergo &c.

Sed contrà I. PP: indicant Angelos esse creatos in gratia, ergo non meruerunt primam gratiam. *Conf:* 1. Melius est mereri gratiam de condigno, quàm de congruo, sed meritum gratiæ de condigno supponit gratiam, ergo illam habuerunt Angeli ante meritum, & non ex propria dispositione, seu merito. 2. Perfectius est operari ex habitu, quàm sine concursu illius, atqui Angeli operati sunt modo meliore, ergo ex habitu; ergo priùs sunt illis infusi habitus supernaturales, & gratia habitualis, quàm operarentur, & ita non disposuerunt se ad illam per operationem. 3. Actus supernaturales exigunt connaturaliter procedere ab habitibus supernaturalibus; hi autem supponunt gratiam habitualem; ergo connaturalius erat gratiam dari Angelis ante omnem illorum actum supernaturalem. 4. Humanitas Christi non accepit gratiam via meriti, & tamen fuit sanctificata modo perfectissimo, ergo sanctificari per gratiam absque meritis est perfectius, & debet tribui Angelis. 5. Magis apparet liberalitas & potentia artificis, si ipse per se immediatè ornet, & perficiat opus suum, quàm ut ipsum opus, ut sic dicam, sibi procuret ornatum, ergo Angeli non meruerunt gratiam, sed eam liberaliter à DEO acceperunt. R. PP: aliud non velle, quam quòd Angeli instanti creationis gratiam acceperint, quod verum est, licèt illam meruerint. *Ad 1. & 2. Conf:* R. melius & perfectius est mereri gratiam de condigno, & operari ex habitu, ceteris paribus Conc: imparibus, ut hic contingit, Nego, perfectius enim & melius est mereri primam gratiam de congruo, & illâ habitâ secundam de condigno; item comparare sibi ipsi habitum, & postea operari ex illo, quàm & habitum & primam gratiam accipere purè ab extrinseco, quia perfectius, ceteris paribus est, habere aliquomodo suam perfectionem à se, quàm habere aliam causam ipsius, ut patet in DEO. *Ad 3.* R. 1. *permittendo totum.* Negatur tamen DEUM defacto attendisse ad illam connaturalitatem, propter alias rationes prævalentes, quas suprà attulimus. Sic defacto in homine adulto peccatore, disponente se per actum charitatis ad justificationem, actus ille connaturalius procederet ab habitu charitatis, defacto tamen non sic procedit, ut suppono, quia nimirum id homini est glorioſius, & DEO convenientius, ut neminem admittat ad amicitiam suam, & matrimonium spirituale, sine suo consensu & cooperatione, qui ipsius capax est. R. 2. *Dist: Maj:* Actus supernaturales secundi exigunt connaturaliter procedere ab habitibus supernaturalibus Conc: actus supernaturalis primus. Neg: Gratia enim imitatur naturam; sicut ergo primus actus naturalis non procedit ab habitu, sed à potentia, & causat physicè habitum, à quo procedant actus reliqui, ita primus actus supernaturalis in adultis non procedit ab habitu, sed à potentia alio modo à DEO adjuta, causàtque meritoriè habitum supernaturalem de congruo, à quo ceteri actus procedant. *Ad 4.* R. *Dist: Conseq:* sanctificari absque meritis est perfectius, ceteris paribus Conc: imparib°. Neg Humanitati enim Christi, propter unionem Verbi, debetur gratia habitualis, tanquam proprietas naturalis, sicut materiæ debetur quantitas; qui modus habendi gratiam est multò perfectior, quàm per meritum, quia provenit magis ab intrinseco: fundatur enim in jure & exigentia naturali & substantiali. R. 2. *ad idem Conseq:* sanctificari sine meritis est modus perfectior respectu puræ creaturæ Neg: DEI Hominis Conc. Disparitas patet ex dictis: pura enim creatura nullum habet jus naturale & substantiale ad gratiam; unde si illam acquirit, acquirit ab extrinseco: perfectius autem est, ex dictis, habere gratiam, &

quamvis

quamvis aliam perfectionem, aliquomodo simul à se, & ab intrinseco, puta per suam cooperationem (v.g. merendo de congruo) quàm omnino & immediatè per liberalitatem extrinsecam. Humanitas autem Christi, etiam independenter à meritis, habet illam ab intrinseco, & quidem magis ab intrinseco, quàm, si haberet viâ meriti, quia habet illam jure naturali, & substantiali, propter unionem cum Verbo, ut dictum est. *Ad 5.* ℟. *Neg: Antec:* Major enim esset potentia artificis, si horologio à se facto daret simul vim instruendi, rotandi & reparandi seipsum, quàm si hæc omnia præstet artifex: aliàs sequeretur, DEUM etiam dedisse gloriam Angelis absque ipsorum merito, quod tamen negat Arriaga, author huius argumenti.

II. De ratione meriti est difficultas operis, atqui Angeli caruerunt omni difficultate operandi, quia hæc difficultas provenit ex repugnantia naturæ cum tali opere; repugnantia autem hujusmodi oritur præcisè ex compositione partium naturæ sibi adversantium, v.g. corporis & animæ; hæc autem locum non habet in Angelis, qui sunt incorporei, ergo in Angelis nullum datur meritum, sive gratiæ, sive gloriæ. *Conf:* Ordo gratiæ imitatur ordinem naturæ; sed DEUS, quatenus author ordinis supernaturalis, non est minus beneficus, quàm quatenus est author naturæ; atqui Angelus in statu naturæ fuisset consecutus beatitudinem naturalem absque meritis, ergo etiam sic consecutus est supernaturalem in statu gratiæ. ℟. 1. *Neg: Maj:* qui enim operatur ex habitu valde intenso, facillimè & delectabiliter operatur, & nihilominus potest mereri. ℟. 2. *Neg: Min:* Hoc ipso enim, quòd Angeli habuerint motivum aliquod utile, vel jucundum, alliciens ad peccandū, habuerunt etiam motivum retrahens illos à bene operando, & per consequens non caruerunt omni difficultate bene operandi. Unde *ad probat: negatur Minor.* Et patet ratio ex immediatè dictis. ℟. 3. *iterum Neg: Min: argumenti & Major: probat:* Ratio est, quia ad difficultatem operis sufficit, quòd sit supra vires naturæ, licèt non sit repugnans naturæ; talis autem difficultas inerat etiam operi meritorio Angeli, quippe supernaturali. *Ad Conf:* ℟. *Dist: Major:* ordo gratiæ imitatur ordinem naturæ secundum quid, & in aliquibus Conc: simpliciter, & in omnibus Neg: Sic homo adultus in statu naturæ puræ posset consequi beatitudinem naturalem sine meritis, & tamen, etiam per adversarios, certum est, supernaturalem sic consequi non posse. Ratio quoad præsens esse potest: quia beatitudo supernaturalis infinities quodammodo est æstimabilior, quàm naturalis, imò hæc, respectu illius, dicenda potiùs est miseria, quàm beatitudo; unde connaturale fuit, non dari illam absque meritis. ℟. 2. *sub eadem distinctione Neg: Conseq:* disparitas est: quia quælibet res pertingit ad suum finem per operationem; operationes autem sunt duplices: quædam factivæ, & physicè causativæ ipsius finis, ut medicatio sanitatis, quando scilicet finis non excedit vires operantis propter finem; quædam verò causativæ moraliter, seu meritoriè, quando scilicet finis superat vires agentis, ac proinde dependet à voluntate libera alterius; cùm ergo beatitudo naturalis sit finis Angeli, non superans vires illius, sic verò supernaturalis, sequitur, quòd illam consequi possit per operationem factivam, hanc verò (saltèm ordinariè & congruentiùs) non nisi per meritoriam. ℟. 3. *Neg: Min:* Angelus enim, etiam in pura natura, fuisset peccabilis, potuissétque excidere beatitudine naturali, quare opus habuisset actibus bonis naturalibus peccato oppositis: hi autem sunt meritorij præmij naturalis, sicut supernaturales supernaturalis.

III. Non apparet, quibus actibus Angeli mereri potuissent: non enim per actus fidei: 1. quia, ut fides sit meritoria, debet esse libera; ut sit libera, non debet proponi objectum formale ipsius evidenter, Angelis autem proponebatur locutio divina evidenter, quia, cùm sint perspicacissimi, neque utantur sensibus, & phantasiâ, non poterant non discernere inter locutionem DEI, & creaturæ, ergo. 2. quia Angelus non videtur esse capax revelationis, per quam cognoscatur res obscurè, & non in se (in qua tamen revelatione fundatur fides) quia talis revelatio non fit per species proprias rerum ipsarum, ergo per signa ad placitum: talium autem signorum non sunt capaces Angeli, neque per illa fit locutio angelica. 3. quia Angeli non possunt labi in hæresim, ergo non possunt non assentiri revelationi, ergo fides nequit illis esse libera, ac proinde neq; meritoria. Hinc verò ulteriùs sequitur, neque per aliarum virtutum actus mereri potuisse Angelos, quia omnes fundantur in fide. *Conf:* non potest cum fundamento dici, quæ mysteria revelata fuerint Angelis in statu viæ, ergo nec, quòd, meruerint per fidē, vel per aliū actum fundatum in fide. ℟. *Neg: Antec: cū prob. ad hujus primam probat:* dico, fidei nihil officere evidentiam de attestante (cùm probabiliter etiam defacto hominibus per signa credibilitatis proponatur evidenter revelatio DEI) sed satis esse, quòd factâ hujusmodi evidenti propositione intellectus assentiatur, non nitendo intrinsecè evidentiæ, sed præcisè authoritati loquentis DEI, de quo alibi: talis enim assensus est propriè fidei, éstq; liber & obscurus, cùm per illum intellectus nec mysterio, nec revelationi assentiatur, ut evidenter cogni-

tis.

tis. Unde licèt Angeli evidenter sciverint, loqui sibi DEUM, adhuc credere potuerunt. *Ad 2. probat: Neg: Anteced: & prior: part: subsumpt:* nam licèt signa ad placitum non sint simpliciter necessaria ad locutionem angelicam, sunt tamen illorum capaces, & fortassis per illa aliquando loquuntur Angeli inter se, vel DEUS cum Angelis. 2. *Negato iterum Anteced: Neg: Conseq: probat*: potest enim illa revelatio fieri per species vel conceptus improprios & abstractivos, tum rerum ipsarum revelatarum, tum DEI revelantis. *Ad 3.* R. 1. *Neg: Conseq*: aliud enim est labi in hæresin, aliud est non assentiri revelationi: ad illud requiritur positivus dissensus, ad istud sufficit omissio assensûs; similiter aliud est impotentia labendi in hæresin, aliud impotentia non assentiendi, neque hoc posterius sequitur ex priori: ad illud enim sufficit necessitas assentiendi quoad speciem, ist est, ut quis non possit dissentire; ad istud verò requiritur necessitas quoad exercitium, ut quis teneatur assentiri. R. 2. *Dist: idem Conf:* ergo non possunt non assentiri revelationi per assensum fidei Neg: per assensum alium præambulum, transeat: probabile enim est, per motiva credibilitatis non solùm proponi evidenter credibilitatem mysterij revelati, vel revelationis, sed etiam utriusque existentiam, maximè respectu Angelorum; unde necessariò sequitur assensus evidens, adeóque necessarius de illa existentia, nitens evidenti propositione; hic tamen assensus non est fidei, sed alius, qui hunc sequitur, nitens intrinsecè solâ authoritate DEI, non autem evidentiâ, adeóque est assensus obscurus, & per consequens non necessarius. *Ad Conf: Negato Antec:* dico, Angelis primò revelata esse mysteria supernaturalia, quæ pertinent ad DEUM, in quantum is unus est, ut, quòd sit justificator, remunerator, author gratiæ, beatitudo supernaturalis &c. Ratio sumitur, tum ex illa universali Apostoli Hebr. 11. *Accedentem ad DEUM oportet credere, quia est, & quòd credentium in se remunerator sit:* tum, quia Angeli habuerunt in via amorem DEI super omnia, tanquam finis supernaturalis, adeóque habuerunt spem ab illo vitam æternam, & auxilia gratiæ consequendi: hæc autem spes & charitas supponebat fidem, adeóque revelationem dictorum mysteriorum. 2. revelatum ijsdem fuit mysterium Trinitatis: tum, quia hoc est principalissimum inter mysteria fidei, adeóque dignissimum, in quo fides & obedientia Angelorum exerceretur: tum, quia hoc mysterium defacto revelatum est hominibus, éstque illius fides ad salutem necessaria, quidni & Angelis? tum quia verisimile est illorum mysteriorũ visionem concedi beatis, quorum fidem in via habuerunt (visio enim datur in præmium fidei; præmium autem proportionatur merito) atqui Angeli beati per visionem cognoscunt mysterium Trinitatis, ergo idem in via cognóverunt per fidem, & DEI revelationem. Unde bene Thalass: tom. 5. Biblioth: *tam Angelorum, quàm hominum sanctificatio & deificatio est sanctæ consubstantialis Trinitatis cognitio.* 3. revelata ijsdem probabiliter est Incarnatio Verbi: tum, quia probabiliter hæc fuit objectum peccati angelici, ut Q. 9. dicetur: tum, quia hoc mysterium est unum inter principalissima, revelatúmque est defacto hominibus, & videtur ab Angelis beatis in Verbo. Applica huc rationes paulò ante Pro revelatione Trinitatis factas. Neque obstat, quòd hoc mysterium apelletur, *absconditum â seculis*, quia, si hæc verba accipienda essent universaliter, prout jacent, sequeretur, neque Angelos jam beatos Incarnationem cognovisse. Intelligi ergo debent, vel de cognitione comprehensiva illius, vel de intellectu creato, sibi relicto. Quando verò Apostolus dicit, per Ecclesiam etiam Principatibus innotescere hoc mysterium, non est sermo de Incarnatione secundùm se, sed de quibusdam specialibus ejus fructibus, v. g. de conversione gentium, quæ fiebat per Apostolos &c. per quos quasi experimentaliter, & ab effectu, Angelis Incarnatio facta innotescebat. Quo etiam modo explicandi sunt quidam PP.

Artic. III. *An juxta mensuram perfectionis naturalis collata fuerit Angelis gratia, & bonis gloria?*

R. *Esp: probabiliter fuisse sic collatam. Probatur* 1. *ex PP:* Basilius lib. de Spir: S. c. 16. *Neque cælorum virtutes*, inquit, *suâpte naturâ sanctæ sunt, sed juxta proportionem, quâ se invicem superant, habent sanctificationis mensuram.* Et Damasc: lib. 2. cap. 3. *Per Verbum omnes Angeli creati sunt, ac per Spiritus S. sanctificationem omnes perfectionis numeros acceperunt, sic tamen, ut pro sua quisque dignitate & classe, luminis, gratiæque participes sint.* Quod etiam tradit Dionys: lib: de cæles: Hierarch: cap: 6. *primam hierarchiam*, inquiens, *sicut est perfectior reliquis* (videlicet in natura) *ità primoribus DEI splendoribus majori propinquitate conjunctam esse.* Quod se à Paulo Præceptore didicisse ibidem profitetur. 2. authoritate Theologorum, quæ tanta in hoc puncto est, ut dicat Vasquez D. 228. c. 2. se neminem legisse, qui contrarium teneret. 3. quia hoc videtur fuisse magis consentaneum, tum Providentiæ divinæ, tum naturæ Angelicæ; Providentiæ quidem, quia, cùm DEUS ex una parte ordinaverit Angelos ad dona gratiæ & gloriæ, ex altera verò parte diver-

sos

sos illorum gradus, & species condiderit, alios alijs perfectiores, verisimile etiam est, illos juxta diversitatem graduum naturæ ad diversos gradus gratiæ & gloriæ ordinatos esse. *Sicut, si ædificator lapides poliat ad construendam domum, ex hoc ipso, quòd aliquos decentiùs & pulchriùs aptat, videtur eos ad honoratiorem partem domûs ordinare,* inquit Divus Thomas hic. Naturæ Angelicæ verò: quia, cùm Angelus in operando non fatigetur, neque aliud illum retrahat ab elicienda bona operatione efficacissima, quàm potest: imò, cùm operatio bona efficacior sit delectabilior & honestior, probabile est, Angelum, suppositô, quòd operari circa aliquod objectum bene velit, operari solere secundùm totam suam virtutem, & consequenter, Angelos naturæ perfectioris, perfectiùs fuisse conversos in DEUM conversione naturali, &, quia gratia accommodat se naturæ, consequenter etiam conversione supernaturali; atqui secundùm perfectionem & efficaciam conversionis in DEUM, datur major gratia & gloria, ergo verisimile est Angelis perfectioribus datam majorem gratiam & gloriam. 4. quia per se loquendo, gratia ut plurimùm accommodat se naturæ: hinc, in probabili multorum sententia, homo elevatus ad actus supernaturales intellectûs & voluntatis, similes omnino elicit quoadmodum tendendi actibus naturalibus, quos idem solet elicere, unde qui perspicacioris sunt ingenij & doctiores, clarioribusque instructi speciebus, eliciunt quoque perfectiores actus supernaturales, nisi per accidens ponatur impedimentum morale vel naturale, puta peccatum, vel perversus sensuum usus, vel nisi ex speciali privilegio aliud à DEO sanctis quibusdam concedatur. Simile est in alijs. Ac proinde pariter discurrendum de *Angelis*. 5. quia DEUS intendit decentissimum ordinem & pulchritudinem Regni sui cœlestis, ergo verisimile est, illum Angelos bonos prædestinâsse eo ordine & perfectiores in natura, essent etiam in gratia & gloria sublimiores, & juxta hanc suam ordinationem distribuisse illis tales gratias, cum quibus videbat Angelos in natura perfectiores magis merituros, quàm minùs perfectos.

Sed contrà I. Res ordinis inferioris non potest esse mensura superioris, ergo natura non potest esse mensura gratiæ in *Angelis*. *Conf*: Quia aliàs Lucifer fuisset primo instanti sanctior omnibus Angelis: fuit enim omnibus in natura perfectior; sequela videtur absurda: cur enim DEUS dedisset illi maximam sanctitatem, quem sciebat illam paulò post perditurum? 2. quia aliàs etiam dici poterit Angelis datam esse gratiam juxta proportionem dilectionis naturalis, quam quisque illorum elicuit erga DEUM, quod falsum est, quia sequeretur quòd se Angelus aliquomodo disposuerit ad talem gradum gratiæ & gloriæ, viribus naturæ. R. 1. *ad argument. Conc*: *totum* mensura enim & regula distributionis gratiæ & gloriæ fuit propriè voluntas divina, dividens singulis, sicut vult: natura autem Angelica fuit tantùm quædam occasio & fundamentum remotum, ob quam DEUS ex mera liberalitate gratiam distributurus, sapienter voluit illam distributionem facere juxta proportionem perfectionis naturalis. R. 2. *Dist: Antec*: res inferioris ordinis non potest esse mensura superioris, necessaria & ex natura rei, & obligativa ad collationem superioris Conc: non potest esse mensura arbitraria, & ad placitum, & ex voluntate conferentis Neg: *Et similiter Dist: Conseq*: sicut enim DEUS liberè, & ad placitum suum confert gratiam, ità pro libitu potuit naturam Angelicam assumere pro mensura gratiæ conferendæ. *Ad* 1. *Conf*: R. *admittendo sequel*: in qua nihil est absurdi, sicut non est absurdum, quòd DEUS defacto multis hominibus propter opera ipsorum bona conferat gratiam valde perfectam, quos tamen prævidet finaliter casuros, & æternum damnandos. Ratio ulterior est: quia major gratia non hoc ipso confert perseverantiam & in bono confirmationem; & DEUS, cùm dat gratiam, non dat illam juxta præscientiam futuri eventûs, sed juxta præsentem dispositionem. *Ad* 2. R. *transmittendo primam, & negando alteram sequelam*. Ratio: quia illa dilectio naturalis, si juxta ejus mensuram *Angelis* DEUS gloriam contulisset, non habuisset se per modum meriti aliquid per se ad collationem gratiæ conducentis, sed per modum puræ conditionis, occasionis, & mensuræ liberè à DEO assumptæ. R. 2. *Neg. sequel*. Disparitas est: quia, si gratia daretur intuitu dilectionis, daretur per modum retributionis pro illo actu (daretur enim propter opus liberum & laudabile) atque adeò supponeret in actu naturali aliquam rationem meriti ad præmium supernaturale, quod falsum est. Natura autem angelica, cùm sit tota à DEO, & nullo modo à libertate Angeli, non potest habere rationem meriti, & consequenter neque gratia, quæ intuitu illius datur, rationem retributionis.

II. In hominibus non servat DEUS, illam proportionem & mensuram, ergo neque servavit in *Angelis*. *Conf*: Magis appareret liberalitas DEI, si dicatur, gratiam contulisse non attentà illà proportione, sicut, cùm vocatis ad vineam dedit uni tantum, quantum alteri, ergo. 2. Si perfectio major naturalis est motivum congruum DEO ad dandam perfectiorem gratiam, ergo ex parte creaturæ datur congruitas præcedens omnem gratiam, quod sapit Pelagianismum.

nissimum. R. *Neg: Conseq:* Pro Angelis enim stat authoritas PP. & unanimis consensus TT. non pro hominibus. Imò de his oppositum constat, tum ex ipso effectu, tum ex modo loquendi Scripturæ, & Patrum: *Infirma enim mundi elegit DEUS, ut confundat fortia, & ignobilia & contemptibilia &c.* 1. Cor: 1. *Ad* 1. *Conf:* R. nimium probari illâ congruentiâ: probatur enim, omnibus Angelis debuisse dari æqualem gratiam, sicut in vinea datus est omnibus idem denarius. Liberalitas DEI satis salvatur aliunde: cùm enim natura angelica nullam habeat proportionem ad exigendam rem supernaturalem, qualis est gratia & gloria, nemo suspicari rationabiliter potest, gratiam datam fuisse Angelis ex aliquo debito vel necessitate. *Ad* 2. R. *Disting: Conseq:* datur congruitas, per modum meriti Neg: per modum conditionis, occasionis & mensuræ liberaliter & liberè à DEO assumptæ Conc: Pelagij autem error fuit, posse nos per opus merè naturale, tanquam per meritum, disponere ad aliquid supernaturale.

III. Angelo non debetur simpliciter aliquod supernaturale donum, ergo neque perfectiori Angelo perfectius donum supernaturale. *Conf:* perfectiori intellectui cum æquali lumine non confertur perfectior visio, ergo neque perfectiori naturæ angelicæ collata est perfectior gratia & gloria. 2. Plures homines evaserunt sanctiores, quàm quidam Angeli naturâ perfectiores, ergo etiam inter Angelos inferioris naturæ aliqui evaserunt sanctiores, quàm quidam superioris. 3. Lucifer fuit inter Angelos perfectissimus, & tamen fuit infelicissimus in accipiendis auxilijs congruis in secundo instanti, cùm primus omnium lapsus sit, ergo. R. 1. Angelo non debetur simpliciter ullum donum supernaturale, nullâ factâ suppositione Conc: factâ suppositione elevationis ad finem supernaturalem Neg: R. 2. *admittendo totum.* Nos enim non diximus Angelo perfectiori debitam fuisse gratiam perfectiorem, sed tantùm, quoad nos, videri magis congruum, ut juxta proportionem perfectionis naturalis liberaliter à DEO collata fuerit Angelis gratia & gloria. *Ad* 1. *Conf:* R. *Neg: Conseq:* Disparitas est 1. Quia intellectus concurrit ad visionem effectivè, ad efficiendum autem perfectiorem effectum supernaturalem, qualis est visio, nihil confert perfectior causa naturalis, ut Q. 6. art: 4. de DEO uno ostendi. Natura autem Angeli perfectior non concurrit ullo modo ad gratiam perfectiorem per modum causæ, sed est tantùm quædam conditio, & occasio liberè à DEO assumpta, ut præcipuè constat ex PP: & consensu TT. (quorum authoritate in quæstionibus facti standum est) ad gratiam perfectiorem conferendam. 2. Excessus in natura servit ad hoc, ut gratia perfectior habeat proportionem cum natura, cui datur, tanquam cum conditione; excessus autem in natura non servit ad hoc, ut visio perfectior habeat proportionem cum intellectu perfectiore, tanquam cum causa, ut suo loco dictum est; quod tamen fieri deberet, quandoquidem intellectus, respectu visionis, habet habitudinem causæ, & non puræ conditionis. Denique primum negant (saltem implicitè & virtualiter) Script: Concilia & PP: affirmant verò alterum *Ad* 2. R. *Neg: Conf:* Disparitas rursum primò ducitur ab authoritate PP: 2. in hominibus id fieri poterat propter diuturnitatem viæ, & multitudinem occurrentium tentationum: Angelorum autem via erat brevissima, & in primo instanti nondum patiebantur Angeli tentationem ad deficiendum. Addo denique, non improbabile esse, Angelos quosdam inferioris ordinis meliùs se ad gratiam recipiendam disposuisse, ac proinde copiosiorem gratiam accepisse, quàm quosdam superiores: unde conclusio intelligenda est de toto genere, & potiori. *Ad* 3. R. 1. Nos non dixisse, Angelos perfectiores accepisse gratias magis congruas & efficaces, sed perfectiores entitativè & intrinsecè, sive ratione majoris intensionis, sive specificæ perfectionis. Potest autem gratia efficax esse entitativè imperfectior, quàm alia inefficax, vel vicissim. Unde, quamvis Lucifer habuerit gratiam minùs quodammodo efficacem, quàm multi inferiores in secundo instanti, quo cecidit, adhuc tamen habuit gratiam entitativè perfectiorem. R. 2. *Dist: Conf:* ergo gratia non est collata juxta proportionem perfectionis angelicæ, gratia habitualis Neg: gratia actualis subdisting: in primo instanti Neg: in secundo Conc: vel adhuc subdisting: gratia actualis non est collata juxta proportionem perfectionis angelicæ in secundo instanti Angelis bonis, seu prædestinatis Neg: alijs Conc: Ratio disparitatis sumenda est ex 3. & 4. probat: Concluſ:

IV. Gratia dependet à libera DEI voluntate, ergo etiam quantitas gratiæ, ergo non dependet à quantitate naturalis perfectionis. *Conf:* Magis proportionatur gratiæ actus humanus & moralis, quàm natura, quæ est aliquid merè physicum, sed *gratia non est ex operibus* Rom: 11. ergo multò minùs quantitas gratiæ est ex quantitate naturalis perfectionis. 2. Homo & Angelus pariter ordinatur ad beatitudinem, sed gratia non datur hominibus juxta mensuram naturalium, ergo nec Angelis. R. *Neg: ultimam Conseq:* nam, sicut gratia dependet à DEI voluntate, ita & natura, & sicut per voluntatem suam DEUS ordinavit naturam ad gloriam, ita diversos gradus naturæ ad diversos gradus gratiæ, ergo per hoc, quòd quantitas gratiæ dependeat aliquo-

modo

modo à quantitate naturalis perfectionis, non excluditur dependentia ejusdem à voluntate DEI. *Ad 1. Conf: præter dicta superiùs ad 2. Neg: Major*: actus enim humanus est à voluntate creaturæ, natura à voluntate DEI: majorem autem habet proportionem gratia ad dependendum à voluntate DEI, quàm creaturæ. *Ad 2. Neg: Conf*: Ratio patet ex dictis suprà ad 2. & 3. Disparitas præterea est 1: quia Angelum nihil impedit, vel retardat ab elicienda operatione efficaciſſima & intensiſſima, quàm potest, secùs quã in contingit homine, in quo, utpote è diversis naturis (corporea videlicet & incorporea, sensitiva & rationali) composito, naturæ unius, v.g. sensitivæ, inclinatio impedit impetum & conatum alterius v. g. rationalis. Vide 3. probat. Conclusionis. 2. Hoc ipsò, quòd DEUS in distributione gratiæ facta Angelis, accommodaverit se ipsorum naturæ, decebat, ut aliter se gereret circa homines, ut ita dominium ejus in gratiam evidentiùs eluceret, quippe quam modo juxta proportionem perfectionum naturalium, modò promiscuè conferret. 3. quia DEUS aliunde Angelis sufficientem causam humiliationis & subjectionis per exaltationem hominum præbuit, primò quidem naturam humanam multò inferiorem, ad eandem gratiam & gloriam elevando; secundò, homines aliquos supra multos Angelos, aut Angelorum choros, imò unam personam creatam, videlicet DEI Matrem, supra omnes omnino choros exaltando; tertiò denique & maximè, naturam humanam, non angelicam, per unionem hypostaticam assumendo: unde videbatur convenire, ut Angelis vicissim aliquam in ordine gratiæ præ hominibus prærogativam concederet, servando inter gratiam & naturam illorum proportionem. 4. Quia excessus perfectionis naturalis in Angelis est essentialis & specificus, immediatè à solo DEO proveniens; excessus verò ille in hominibus est accidentalis, proveniens plerumque immediatè à causis creatis, contingentibus & liberis. Hinc, nè gratia videretur habere fundamentum & dependentiam à natura & libertate creata, ut postea docuit Pelagius, non ita conveniebat illam juxta proportionem naturalium dari hominibus, sicut data est Angelis.

Artic: IV. *Quandonam bonis Angelis collata sit gloria?*

Resp: in tertio instanti, seu mora nostri temporis. Explicatur: in primo instanti seu mora temporis fuerunt Angeli creati, meruerúntque, & acceperunt primam gratiam habitualem. In secundo perseverârunt Angeli boni in gratia, meruerúntque sibi & acceperunt augmentum illius; mali verò peccando ceciderunt, & amiserunt gratiam. In tertio bonis Angelis collata est gloria, & augmentum illius. *Probatur Conclusio*: quia Angelis non fuit collata gloria in primo statim instanti creationis, ut patet ex Art: 1. sed neque in instanti secundo, ergo in tertio. *Conseq. patet.* Quia ex parte Angelorum nihil tum erat, quod receptionem præmij impediret, aut retardaret, ex parte verò DEI, erat id magnificentiæ & justitiæ ipsius maximè consentaneũ, ut mercedem promeritam quamprimum rependeret; neque aliunde adest ratio, vel authoritas, vel experientia suadens contrarium. ergo. *Minor* verò, in qua est difficultas, *probatur* 1. ex PP. docentibus, Angelis collatam esse gloriam in præmium perseverantiæ; perseverantia autem meritoria importat statum viæ, saltem per duo instantia seu morulas temporis, ergo boni Angeli, saltem per duo instantia, fuerunt in statu viæ, ac proinde in secundo instanti nondum collata fuit illis gloria. 2. Mali Angeli secundo instanti adhuc fuerunt in via, nam primo meruerunt & acceperunt gratiam, in secundo autem peccârunt, ergo idem dicendum de bonis, cùm non sit ratio, vel fundamentum, breviorem viam concedendi istis, quàm illis. 3. quia DEUS uniformiter se ex parte sua gessit cum omnibus Angelis, donec ipsi inæquales & impares se redderent ad beneficia DEI recipienda; similiter ex parte Angelorum, nulla fuit quoad substantiam, inæqualitas primo instanti, cùm omnes tunc juxta mensuram dati sibi auxilij bene operati fuerint, atqui Angelis malis pro priori secundi instantis, non fuit collata visio DEI beatifica (aliàs pro posteriori peccare non potuissent) sed solùm habuerunt quandam cognitionem supernaturalem, cum qua perseverare potuissent, si voluissent, ergo idem rursum sentiendum de bonis Angelis. Talis autem cognitio est propria viæ, ergo secundo instanti boni Angeli fuerunt in statu viæ, non autem in termino collatæ gloriæ. 4. quia operatio angelica primi instantis fuit quodammodo initium bene vivendi, & merendi, adeóque divinæ providentiæ erat conveniens, ut antequam ad præmium aliqui pertingerent, omnibus daretur locus liberè perseverandi in bene cœptis, cùm perseverantia specialem habeat laudem, & non minùs pro Angelis, quàm hominibus (ut cetera ad ordinem gratiæ & gloriæ pertinentia) lata videatur lex illa: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit* Matth: 25. 5. Quia meritum Angelorum primo instanti fuit imperfectum & diminutum, quia non fuit perfectè liberum: quamvis enim tunc Angeli habuerint libertatem physicam ad merendum & demerendum,

non tamen habuerunt moralem, ut dictum est Q. 6. art: 2. C. ergo conveniebat, illis, ultra primum instans, moram aliquam viæ concedi, sufficientem ad perseverandum, vel recedendum cum plena libertate. 6. Eo instanti, quò peccavit Lucifer, Angeli tam boni, quàm mali, fuerunt adhuc in statu viæ; mali quidem, quia tunc Lucifero consenserunt; boni autem, quia, licèt non consenserint, censentire tamen potuerunt, omnes enim ad consentiendum à Lucifero invitabantur, unde etiam ortum est prælium, inter Luciferum & Michaëlem & Angelos utriusque. Apoc: 12. alijs Lucifero adhærentibus, alijs cum Michaële resistentibus: atqui Lucifer non peccavit primo instanti, sive Angelico, sive nostri temporis, ut patet ex Q. 6. art. 2. & Q. 8. art. 1. sed post illud, ergo post primum instans Angeli, tam boni: quàm mali fuerunt in statu viæ, adeóque non statim pro illud collata est bonis gloria. 7. Quia valde probabile est, objectum peccati angelici fuisse Christum, & Incarnationem Verbi, ut Q. 10. art. 2. dicetur; est autem etiam valde probabile, revelationem illius, vel præceptum circa illud, non esse à DEO propositum Angelis, primo statim instanti, sed post illud, quia Angeli non erant tunc perfectè liberi, adeóque DEO obedientiam suam insigni quodam & heroico modo probare non poterant: tum, quia in primo instanti varia alia mysteria revelata ijs fuêre, quorum cognitio ad actum spei, & charitatis, quem tunc elicuerunt, erat necessaria; non videntur autem tot tantáque mysteria simul & semel capere potuisse, quia simul habebant tunc cognitionem actualem sui & DEI, & fortassis etiam res aliquas creatas considerabant; tum, quia Christus non aliter in ratione gratiæ comparatur ad Angelos, quàm ad homines ante lapsum; est autem probabilius, Christum & Incarnationem primo homini non fuisse statim revelata instanti creationis, sed post illud, adeóque similiter dicendum de Angelis: tum denique, quia incredibile est, si illud præceptum impletum fuisset ab Angelis primo instanti, statim post ab observatione ejusdem fuisse recessuros, cum Angeli obstinatè quodammodo, & summâ efficacitate velint, quod volunt, ut suprà diximus. Aliud est de actu Charitatis, quem Angeli primo instanti habuerunt: hic enim tantùm fuit quædam dilectio DEI super omnia, in confuso & in genere; unde supervenientè novo, eóque valde inexpectato, & difficili præcepto, facilè potuit in sequenti instanti retractari; id, quod contingere non solet, si quis se semel efficacissimè ad præcepti alicujus particularis observationē resolvit, præsertim in natura integra, uti fuit Angelorum, & si absint omnes tentationes externæ, & inclinationes internæ ad malum, prout ijsdem accidit; tunc enim morale non est, ut, si quis præcedenti instanti ad præceptum aliquod particulare implendum se ferventissimè, & efficacissimè resolvit, statim in sequenti ad ejus transgressionem prosiliat. E contrario sæpissimè contingit, ut quis paulò ante in genere omnia se velle implere proponat, & actum charitatis eliciat, paulò post tamen, superveniente circa materiam quampiam particularem improvisâ & magnâ difficultate titubet, & cadat. Subsumo jam ex dictis: atqui in eo instanti, quo præceptum illud impositum est Angelis, fuerunt Angeli in statu viæ: fuerunt enim liberi ad merendum obediendo, & demerendum non obediendo, seu peccando, ergo Angeli post primum instans existentiæ adhuc fuerunt in statu viæ, ergo nondum fuit collata bonis gloria, sed postea, nimirum in tertia mora, seu instanti Nec dicas: Angelos quidem pro priori secundæ moræ fuisse in via, recepisse nihilominus gloriam pro aliquo posteriori ejusdem, cùm non repugnet meritum & præmium pro eodem instanti, ut patet in prima gratia Angelorum, quæ collata est illis primo instanti, in quo extitit meritum: contrà enim est: quia licèt stet simul meritum cum aliquo præmio, v.g. gratiæ, non tamen cum præmio quocunque, puta visionis. Rationem vide hâc quæst: a. 1. in probat. 2. part: Conclus: n. 5. & 6.

Sed contrà I. S Thom: hic Q. 62. art: 5. docet: Angelos statim post primum actum charitatis beatos fuisse, sed primum actum charitatis habuerunt secundùm nos in primo instanti, ergo statim post primum instans fuerunt beati & glorioſi. Et Q. 63. art: 5. idem ait: Angelos malos per meritum primi instantis, consecuturos fuisse gloriam, si in secundo instanti obedientiam posuissent, ergo cùm boni obedientiam tunc posuerint, statim gloriam sunt consecuti. *Confirm*: Ratione S. Doctoris: sicut se habet Angelus ex natura sua ad perfectionem naturalem, ita ex merito, & gratia, ad gloriam: gratia enim perficit naturam secundùm modum naturæ, & universaliter loquendo, omnis perfectio perficit perfectibile secundùm modum ejus, sive quod idem est, recipitur per modum recipientis; atqui ad perfectionem naturalem ita se habet Angelus ex natura sua, ut illam non acquirat per discursum, sed per unicum actū, ergo etiam in ordine ad gloriam, ita habet se Angelus ex merito & gratia, ut illam non acquirat per actus varios, & multiplices, procedendo ab uno ad alium, sed per unicum. 2. Anima hominis & Angelus, æqualiter ordinantur ad gloriam, atqui anima separata à corpore, si habeat meritum gloriæ, & nullum sit impedimentum, statim consequitur gloriam, ergo similiter Angelus

lus; atqui *Angelus* per actum charitatis primo instanti elicitum habuit meritum gloriæ, & nullum fuit impedimentum illius conferendæ, statim instanti sequenti, ergo collata est statim in instanti sequenti. ℟. S. Doctorem loqui de actu charitatis plenè libero & consummato, qualis non fuit charitas Angelorum, nisi in secundo instanti, ut dictum est. Aliàs S. Doctor contrariaretur sibi ipsi: nam primò. Q. 63. art: 4. ad 5. docet: Angelos malos non recepisse statim præmium propter meritum primi instantis, sed fuisse suæ liberati relictos, & probatos an perseverarent, an impedimentum ponerent; quod tam de bonis, quàm malis Angelis intelligendum, quia, ut Idem tradit ibidem ex Aug: DEUS ante aversionem malorum omnibus uniformiter providit, unde etiam omnes, primo instanti in gratia creati, meruerunt. Alibi verò, id est. Q. 62. art: 4. C. docet, non posse esse simul actum meritorium (idem à pari est de potentia proxima merendi) in Angelo cum beatitudine, *quia*, inquit, *non potest simul informari gratiâ imperfectâ, quæ est principium merendi, & gratiâ perfectâ, quæ est principium fruendi.* Ex qua duplici doctrina evidenter sequitur S. Doctorem sensisse, gloriam non esse collatam secundo instanti, sed post illud: gloria enim per ipsum non stat cum merito & libertate ad merendum & peccandum; in secundo autem instanti habuerunt Angeli etiam boni, hujusmodi libertatem secundùm eundem. Unde ulteriùs manifestè sequeretur, S. Doctorem contrariari sibi ipsi, quia ex Q. 62. art: 5. sequeretur, gloriam esse collatam secundo instanti, ut adversarij putant; ex locis autem per nos allatis, sequeretur conferri tum minimè potuisse. Ex quo etiam patet, locum alterum, ex Q. 63. art: 5. adductum esse potiùs pro nobis, quàm contra nos. ℟. 2. *Neg: Consequ:* idem enim actus charitatis, quem elicuerunt Angeli boni primo instanti, perseveravit in ijsdem instanti secundo, quô mali peccârunt, tam quoad substantiam, quàm quoad modum, quia utroque instanti elicitus fuit liberè, & dependenter à cognitione viali fidei; tertio verò instanti, propter illum & perseverantiam illius, collata ijs est gloria. Et ità utrumque verum est, & post primum actum charitatis Angelos beatos fuisse, & gloriam tertio instanti collatam esse. *Hinc patet ad 1. Confirm:* conceditur enim Angelum per actum unicum ad gloriam pervenisse, sed non nisi tertio instanti; sive, per actum unicum, sed per duo instantia priùs liberè continuatum. *Ad 2.* ℟. *Neg: Min: quoad alteram ejus partem.* Ratio patet ex dictis, quia pro priori secundi instantis Angeli boni fuerunt in statu viæ, ut multipliciter probatum est, status autem viæ impedit & excludit visionem DEI, pro eodem instanti, ut etiam Q. 8. art: 1. ostensum est, & adhuc alibi ostendetur.

II. 1. Petr: 1. dicitur: *in quem* (Deum scilicet) *desiderant Angeli prospicere*, atqui, quod desideratur, nondum habetur, ergo Angelis defacto non est collata gloria, multóque minùs, tertio existentiæ suæ instanti. *Confirm:* Angeli, si consecuti sint gloriam, consecuti sunt per merita Christi, ergo saltem non debuerunt ad eam admitti priùs, quàm Christus, quia non decet membra intrare gloriam ante caput. Unde etiam nullus hominum Sanctorum, licèt merita consummâsset, & ab omni reatu mundus fuisset, ante Christi mortem ad gloriam admissus est. Et ita docuisse videtur Nazianz: Orat: 42. ubi ait: Diem resurrectionis Christi salutem mundo, tam visibilij, quàm invisibili fuisse. Per mundum autem invisibilem Angelos intelligendos tradit ibi Nicetas, quibus Christi resurrectio in gratia confirmationem attulit. 2. Gloria SS: Angelorum fuit valde magna, & major, quàm communiter homines recipiant, ergo similiter meritum debuit esse valde magnum & excellens, est autem imperceptibile, quomodo in tam brevi mora, quale est unum & alterum instans, potuerit poni tantum meritum, ergo gloria non est illis statim collata tertio instanti. ℟. Angelos desiderare visionem DEI, non quòd illâ careant, sed quòd nullum in ea fastidium recipiant, ejúsque continuationem semper appetant, juxta illud Eccl. 24. *Qui edunt me, adhuc esurient &c. Angeli*, inquit Gregorius, *vident, & videre desiderant, & sitiunt intueri, & intuentur. Ad 1. Conf:* ℟. *Neg: Cons:* oppositum enim patet ex Script: *Millia millium ministrabant ei &c.* Daniel. 7. *Unus ex septem, qui astamus ante DEUM.* Tob. 12. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei:* Matth: 18. Quorum duo priora longè ante Christi adventum, postremum verò saltem ante ejus mortem, dicta sunt. Patétque à contrario: nam n *Angeli* mali statim post peccatum damnati sunt; (nam quando Dæmon homines primos tentavit, jam erat reprobus & damnatus) ergo etiam bonis statim post victoriam collata est gloria, cùm pronior sit DEUS ad benefaciendum, quàm puniendum. Et ratio ulterior est: quia licèt Christus, (de quo alibi) meruerit fortè *Angelis* gratiam & gloriam, non fuit tamen redemptor eorum, sicut hominum, & ideo non debuit eorum præmium differri, cùm non meruerint exclusionem à gloria per peccatum, pro quo priùs satisfieri plenè decuit, sicut in hominibus contigit. Nazianzenus per mundum invisibilem fortè intelligit animas Patrum in limbo, vel si intelligit Angelos, sensus est, resurrectionem fuisse salutem *Angelis*, non quia tunc ijs primò confirmatio in gratia,

vel collatio gloriæ facta sit (aliàs contra Scripturam, ante Christi resurrectionem DEUM non vidissent, vel videndo peccare potuissent) sed quia tunc ruinæ Angelorum impleri cœptæ sunt, vel quia tunc illis specialis gloria accidentalis accessit, vel quia gloriam suam per merita Christi, licèt priùs tempore, acceperunt, quæ proinde Christo resurgenti, sicut & salus hominum, adscribitur. *Ad 2. Neg: Min*: nam, sicut DEUS quosdam Angelos ad specialem gradum gloriæ præordinavit, ita ijsdem primo & secundo instanti specialia gratiæ auxilia contulit, per quæ etiam intra brevissimam moram temporis illam mereri potuère. Adde, per instans nos hic non intelligere indivisibilem aliquam moram & durationem, sed qualemcunq; moram nostri temporis, sive brevem, sive longiorem, in quarum una, omnes fuerunt uniformes, merendo primam gratiam habitualem, & gloriam, in secunda soli boni perseverârunt in merito illúdque consummârunt, in tertia boni gloriam receperunt.

QUÆSTIO DECIMA.

DE

PECCATO ET POENA MALORUM *ANGELORUM.*

ARTICULUS I.

An peccatum Luciferi & quidem primum ac principale, fuerit superbia?

Resp: fuisse: Prob: 1. ex Script: *Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui manè oriebaris: qui dicebas in corde tuo: in cœlum conscendam, super astra DEI exaltabo solium meum.* Isai. 14. Quæ de Lucifero Dæmonum Principe accipiunt Tertull: Hieron: Augustin: Ambros: Chrysostom: Nazianzen: aliique apud Suarez l. 7. de Angel: c. 8. *Tu Cherub extentus &c. elevatum est cor tuum in decore tuo.* Ezech: 18. *Ipse est Rex* (Dux & Pater) *super omnes filios superbiæ* Job. 41. quæ similiter de Lucifero exponunt PP: *Videbam satanam sicut fulgur cadentem de cœlo.* Luc. 10. nimirum per elationem, quam ibi Christus in Apostolis vanè gloriantibus arguit, ut explicat Chrysostom: 1. de Virginit: c. 16. aliique. Denique 1. Tim: 3. de Neophyto in Episcopum non assumendo, ait Apostolus: *nè in superbiam elatus, in judicium incidat Diaboli*, significans Diabolum (quo nomine antonomasticè appellari solet Lucifer, juxta illud Matth. 25. *Qui paratus est Diabolo & Angelis ejus*) judicatum & condemnatum esse, propter superbiam. *Prob:* 2. ratione Theologicâ: quia certum est ex Scriptura Angelos defacto peccâsse: *Angelis* enim *peccantibus non peperci*: 2. Petri 2. *In Angelis suis reperit pravitatem* Job. 4. *Ille homicida erat ab initio* Joan. 8. &c. atqui omne peccatum Angeli aut est superbia, aut fundatur in superbia: *quod probatur*: Angelus non potest cognoscere, nisi incipiendo à principijs, ergo neque velle & peccare, nisi incipiendo volitionem ab aliquo fine. Finis autem debet esse aliquod bonum, cui afficiatur Angelus; finis enim est, quod appetitur propter se, & propter quod appetuntur alia; omne appetibile autem, idem est, quod, bonum, sive verum, sive apparens, ergo Angelus non potest peccare, nisi incipiendo ab appetitu alicujus boni; omne autem bonum appetitur, ut conveniens appetenti, ergo Angelus non potest peccare, nisi incipiendo ab appetitu alicujus boni, sibi convenientis, & proportionati. Atqui nullum bonum sensibile est primò & per se, & ratione sui conveniens ac proportionatum Angelo, cùm ipse sit spiritualis, ergo Angelus non potest peccare, nisi incipiendo ab appetitu rei, & boni alicujus spiritualis; appetitus autem boni spiritualis, secundùm se sumti, non potest esse peccaminosus, quia omne bonum spirituale est, secundùm se, rationi conveniens, cùm sit spirituale, sed tantùm potest esse malum & inconveniens, in quantum appetitur ultra debitam mensuram,

ſuram, & ordinem. ergo *A*ngelus non poteſt peccare, niſi incipiendo ab appetitu alicujus boni ſpiritualis, ultra debitam menſuram & ordinem. Non potuit autem Angelus peccare per appetitum immoderatum & inordinatum bonorum ſpiritualium, ſibi naturaliter debitorum, cùm productus ſit perfectus & plenus omni perfectione debitâ, v. g. ſcientiæ, beatitudinis naturalis &c. ergo ſolùm potuit peccare incipiendo ab appetitu bonorum ſpiritualium indebitorum, aut certè debitorum quidem, ſed appetendo illa ultra menſuram debitam, & modo indebito, v. g. cum peculiari ſingularitate, aut independentia ab alio, aut cum aliquo genere non ſubjectionis contra ordinationem DEI &c. hoc autem totum pertinet ad ſuperbiam, ergo *A*ngelus non potuit peccare, niſi incipiendo â ſuperbia, adeóque non niſi per ſuperbiam, vel peccato fundato in ſuperbia. 3. Et eſt confirmatio dictorum: omne peccatum, aut eſt commiſſionis, aut omiſſionis, omne autem peccatum omiſſionis fundatur in aliquo peccato commiſſionis, ergo Angelus non poteſt peccare, niſi vel peccato commiſſionis, vel fundato in peccato commiſſionis. Porrò, omne peccatum commiſſionis: vel eſt actus aliquis amoris & proſecutionis, vel fugæ, odij, & averſionis, omnis autem actus fugæ, & odij, ſupponit aliquem amorem & proſecutionem, ergo Angelus non poteſt peccare, niſi vel actu aliquo proſecutionis, vel fundato in proſecutione. Non poteſt autem Angelus peccare proſecutione alicujus boni corporalis, quia hoc non eſt bonum conveniens naturæ angelicæ ſpirituali, ſed tantùm proſecutione alicujus boni ſpiritualis: per hoc autem peccari non poteſt, niſi proſequendo, & appetendo illud inordinatè, & ultra menſuram conſtitutam â ſuperiore, ut dictum eſt; appetere autem ſibi perfectionem & excellentiam, nolendo ſubijci ſuperiori, cui & cùm quis debet, eſt ſuperbia, ergo Angelus non potuit peccare, nec peccavit, niſi ſuperbiâ, vel peccato fundato in ſuperbia. Quòd autem peccatum Luciferi primum & principale fuerit ſuperbia, etiam

Prob: I. ex Script: *Initium omnis peccati ſuperbia* Eccl: 10. *In ſuperbia initium ſumpſit omnis perditio.* Tob: 4. atqui initium omnis peccati & perditionis fuit primum peccatum Luciferi, ergo hoc fuit ſuperbia. 2. ex PP: *Hic primus defectus* (ſuperbia) *prima inopia, primumque vitium ejus naturæ, quæ ita creata erat, ut non ſumma eſſet*, inquit Auguſt: l. 12. de Civit: c. 6. *Sive in lapſu diaboli, ſive in prævaricatione hominis, initium peccati eſt ſuperbia.* Ambroſ: ep: 33. *Si initium peccati requiritur, nihil aliud niſi ſuperbia invenitur; quia tunc initium ſumpſit, cùm Angelus adversùs DEUM elatus eſt:* Fulgent: l. 1. ad Monim: c. 7. *Inventor ille, auctórque peccati primùm ſuperbus, ut caderet &c.* Leo 1. Serm: 4. de Collect: 3. ratione duplici paulò ante adductâ: non ſolùm enim probat, ſuperbiam fuiſſe peccatum Luciferi, ſed etiam fuiſſe primum ac principale. 4 Quia primum peccatum Luciferi fuit aliquis actus volendi: fuit enim peccatum commiſſionis, ut omnes ſupponunt: inter omnes autem actus volendi primus eſt amor, (eſt enim origo omnium aliorum actuum voluntatis, ſive proſecutionis, ſive fugæ) ergo primum peccatum Luciferi fuit amor aliquis inordinatus; non autem amor inordinatus erga DEUM: hic enim inordinatus eſſe non poteſt per exceſſum, ſed quò eſt intenſior & efficacior, eò eſt objecto magis conſentaneus, & ordinatus, cùm DEUS ſit infinito amore dignus. Sed neque amor aliarum Perſonarum creatarum, quia amor aliorum eſt in *A*ngelo poſterior amore ſui ipſius, neque poteſt eſſe inordinatus, niſi priùs fuerit amor Angeli circa ſeipſum inordinatus, cùm Angelus naturaliter & immediatiùs magis diligat ſcipſum, quàm quamvis aliam creaturam, ſicut ſeipſum magis & immediatus intuetur, ergo primus amor *A*ngeli inordinatus debuit eſſe amor ſui ipſius. Atqui primus amor inordinatus ſui ipſius non potuit eſſe ille, quo *A*ngelus præcisè amavit ſeipſum, complacendo in bonis ſuis naturalibus, quà talibus, quia hic amor neque habet inordinationem & malitiam ex parte objecti: hoc enim eſt honeſtum & bonum, nimirum perfectio naturalis Angeli; neque ex parte effectûs alicujus inducti, quia cum amore ſuiipſius jam dicto poteſt *A*ngelus amare DEUM ſuper omnia, & vitare omnia peccata, uti fecerunt *A*ngeli boni, non obſtante tali amore; neque ex parte actûs, quia in actu nihil eſt, niſi intenſio: actus autem bonus ex objecto, non fit malus propter ſolam intenſionem (niſi fortè intenſio ſpecialiter prohibeatur, ſive ratione ſui, ſive propter effectum aliquem, v. g. læſionem ſanitatis, omiſſionem alterius actûs præcepti &c. quorum nihil circa Angelos contigit) cùm tota intenſio actûs tendat in idem objectum ſub eadem ratione, ergo primus amor inordinatus Angeli neceſſariò fuit amor aliquis concupiſcentiæ, quo ſibi bonum aliquod, ſive perfectionem & excellentiam indebitam appetijt, ſed talis actus eſt propriè ſuperbia, ergo primum peccatum *A*ngeli fuit ſuperbia. *Subſumpt:* patet, tum ex PP: nominatim Gregorio P. qui talem affectum arrogantiæ inter ſpecies ſuperbiæ numerant: tum, etiam ratione: quia talis affectus excellentiæ, cùm ſit difformis rationi, & malus, debet conſtitui in aliqua ſpecie malitiæ, in qua autem, niſi ſuperbiæ? quòd enim Scotus

illum dicat esse spiritualem luxuriam, nihil est: quia vel loquitur de luxuria, prout distincta à gula, & alijs vitijs intemperantiæ, & tunc non est ratio, cur ille affectus sit potiùs luxuria, quàm gula spiritualis: vel intelligit quamcunque delectationem inordinatam, & tunc falsum est, illum affectum arrogantiæ reduci ad luxuriam, quia ad hanc requiritur, ut primariò & per se intendatur delectatio, ut apparet in luxuria corporali; arrogans autem non intendit primariò delectationem, sed excellentiam, & perfectionem propriam, ex qua resultat delectatio. Præterea: quia Script: & PP: constanter peccatum Luciferi appellant superbiam: est autem incredibile, illos semper locutos de superbia impropriè, & secundùm communem aliquam rationem superbiæ accepta, ut vult Scotus. Deinde, cùm peccatum Luciferi fuerit aliquomodo superbia, ut idem admittit, vel illa superbia impropriè accepta consistit in eo, quòd amaverit se plusquã Deũ, & ita virtualiter contempserit DEUM, vel quòd præcisè complacuerit sibi in bonis naturalibus, quæ habebat, vel quòd appetiverit excellentiam aliquam novam, sibique indebitam, sive quoad substantiam, sive quoad modum. Non primum: quia sic peccatum Luciferi non magis esset superbia, quám quodlibet aliud mortale, quod certè est contra mentem Script: & PP: Non secundum: quia, ut supra diximus, talis complacentia nec propriè nec impropriè est superbia, quia nullo modo est peccaminosa. Non tertium: quia talis appetitus non est impropria, sed proprijssima superbia, quia est appetitus excellentiæ inordinatus, in quo formalissimè consistit propria superbia. Denique illa delectatio, quam ponit Scotus, de propria excellentia, vel fuit cum subjectione debita ad DEUM, vel non. Si primum, talis delectatio non est peccaminosa, quia est de objecto bono, & naturaliter consequitur amorem boni præsentis; sicut, cùm quis delectatur de pulchritudine sua vel uxoris, referendo illam ad Deum, non peccat. Si alterum, tunc fuit propria superbia, quia superbia propria est, appetitus inordinatus propriæ excellentiæ sine debita subjectione ad superiorem, ut communiter Theologi. 5. Quia primum peccatum Luciferi fuit unum ex peccatis capitalibus, seu initialibus, aliàs darentur plura peccata capitalia, quàm septem, quia non omne mortale posset reduci ad illa; atqui neque fuit gula, vel luxuria, vel avaritia, quia hæc omnia versantur circa bona corporalia, cibum & potum, voluptates obscænas corporis, res temporales, quæ veniunt in usum vitæ humanæ, & comparantur pecuniâ; neque etiam, ira, invidia, acedia, quia vel ira accipitur pro quadam passione corporali, & sic locum non habet in Angelis, vel præcisè pro affectu odij & vindictæ, & sic non potest esse peccatum primum, quia odium pertinet ad fugam, non ad prosecutionem, primum autem peccatum est semper aliqua prosecutio, ut suprà dictum est. Similiter acedia, cùm sit quædam tristitia, quâ homo redditur tardus ad spiritualia propter laborem corporalem, ut hic ait D. Thom: non potest convenire Angelis; & cùm sit actus fugæ, non potest esse peccatum primum. Denique invidia est dolor & tristitia de aliena prosperitate, in quantum est impeditiva boni proprij, & ita rursum non potest esse peccatum primum: tum, quia est actus fugæ: tum quia nulla felicitas DEI, vel alterius creaturæ potest esse impeditiva boni proprij ipsius Angeli, si illud appetatur ordinatè. & cum debita subjectione ad DEUM, unde sic invidiam habere non potest; si autem bonum proprium ab Angelo appetatur inordinatè, ut si in illo Angelus velit esse singularis, alijs omnibus præferri &c. tunc quidem potest peccare per invidiam, sed supponentem superbiam, seu appetitum inordinatum propriæ excellentiæ, cui bonum alienum adversatur, & ita invidia non erit peccatum primum.

Quod de Lucifero dixi, intelligi etiam debet de alijs Angelis, peccâsse nimirum illos primò per superbiam. *Patet 1.* ex Script: & PP: maximè Augustino l. 11. super Genes: ad liter: c. 2. 15. 24. qui promiscuè & absolutè malos Angelos dicunt cecidisse per superbiam, neque ullibi vel leviter diversitatem aliquam indicant inter peccatum ipsorum & Luciferi. *Patet 2.* ex argumentis hactenus factis: æquè enim probant de alijs Angelis, atque de Lucifero. Peccârunt autem Angeli cæteri non tantùm inducti exemplo malo Luciferi, sed etiam positivâ suggestione & suasione. Unde de illo dicitur Ezech: 28. *In multitudine negotiationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate.* Negotiationis, id est, sollicitationis, seu suasionis ad malum. Et Apoc: 12. de eodem sub allegoria Draconis dicitur quòd *cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum*, hoc est, Angelorum.

Sed contrà 1. Nemo peccat amore ejus rei, quam destruit ipso actu amandi, sed Angeli peccando destruxerunt propriam excellentiam, ergo non peccârunt amore seu appetitu propriæ excellentiæ, sive superbiæ. *Conf:* Angeli peccârunt non conservando gradum suæ dignitatis, sèque infra illum deprimendo, juxta illud Judæ. c. 1. *Angelos verò, qui non servaverunt principatum suum, sed dereliquerunt suum domicilium &c.* ergo non peccârunt superbiâ sed potiùs acediâ & pusillanimitate. 2. Dæmon nunquam cessat à peccato, quod primò fecit, juxta illud 1. Joã: 3. *Ab initio diabolus peccat*, sed Dæmon de facto non superbit

perbit, cùm sit miserrimus & vilissimus, & videat impossibile esse, ut ex ea vilitate emergat, ergo nec primò peccavit superbiâ. 3. Peccatum superbiæ præ ceteris involvit stultitiam: deprimit enim ad vilissimum gradum, dum appetit summum: *Omnis enim, qui se exaltat, humiliabitur*, ac proinde ipso quodammodo facto sibi contradicit, *Angeli* autem sunt naturâ suâ perspicacissimi, ergo non peccârunt peccato superbiæ. 4. 1. Timoth: 6. dicitur: *Radix omnium malorum est cupiditas*, ergo *Angeli* non peccârunt primò superbiâ, sed avaritiâ. R. *Neg: Maj:* nam licèt implicet, ut absolutè amet aliquis bonum, quod formaliter & expresse cognoscit per illum ipsum amorem destrui (amaret enim, & vellet absolutè impossibile cognitum, ut tale) non tamen implicat, ut amet, quod cognoscit implicitè & virtualiter per talem amorem destrui. Imò hoc contingit aliquomodo in omni peccato: nam omnis peccator amat felicitatem, & tamen peccando destruit sibi felicitatem, & hoc ipso, quòd cognoscat illud esse graviter malum, & dissolutivum amicitiæ DEI, exclusivum visionis beatificæ, inductivum pœnæ æternæ, cognoscit implicitè illud esse destructivum felicitatis. Adde, falsam esse minorem: Angelos destruxisse peccando sibi excellentiam, cujus amore peccârunt; peccârunt enim amore & appetitu æqualitatis moralis cum DEO, vel unionis hypostaticæ cum VERBO, ut dicetur art: sequenti, hanc autem non destruxerunt, quia eam neque habuerunt, neque aliquando fuerant habituri. *Ad* 1. *Conf:* R. *Dist: Ant:* Angeli peccârunt, in actu exercito non conservando suum principatum, ita, ut amissio principatûs fuerit effectus & pœna peccati ipsorum Conc: peccârunt per hoc in actu signato, ita ut amissio illa fuerit objectum, & materia, circa quam peccârunt Neg: sicut enim omnis peccator, dum peccat, in actu signato appetendo inordinatè felicitatem, perdit peccando in actu exercito felicitatem; ita cùm *Angeli* peccârunt, in actu signato appetendo propriam excellentiam inordinatè, & volendo conservare suam dignitatem, simul peccando, in actu exercito spoliârunt se suâ dignitate. Dici etiam potest, *Angelos* non servâsse suum principatum, sed dereliquisse suum domicilium, non per defectum, & quòd seipsos nimium depresserint, sed per excessum, quòd se ultra illum erigere voluerint, appetentes similes esse Altissimo, & volentes ascendere super altitudinem nubium, sedere in monte testamenti &c. *Ad* 2. R: 1. *Neg: Maj:* Ut enim verificetur, diabolum ab initio peccare, non requiritur, ut in eodem peccato, numero, vel specie perseveret, sed sufficit, quòd non cesset peccata peccatis, alia aliis accumulare. R. 2. *Dist: Maj:* non cessat à peccato, quod primò commisit, quoad rationem genericam Conc: semper enim manet obstinatus in superbia, unde etiam coli vult, & adorari; non cessat à peccato illo, quoad rationem specificam, exercendo superbiam circa idem objectum, circa quòd primò exercuit Neg: R. 3. *Neg: Min:* nam etiam defacto, quantum est ex parte sua, dici potest appetere illa, quæ tunc appetijt inordinatè, adeòque nondum cessat à peccato primitus commisso. *Ad* 3. R. duplicem esse stultitiam, unam speculativam, quæ est perturbatio intellectûs circa veritates speculativas, & in communi, & talem stultitiam non involvit superbia, neque eam incurrerunt peccando Angeli; aliam practicam, quæ est perturbatio, vel defectus, saltem negativus, intellectûs circa dictamina practica, & talem stultitiam importat superbia, imò omne peccatum: omnis enim peccans, quantâcunque sit perspicaciâ, peccat cum stultitia aliqua practica: nam amando apparentem, perdit scienter veram felicitatem, quod est stultissimum, & talis stultitia fuit etiam in *Angelis* peccantibus, tantóque major, quanto majore bono exciderunt. Hinc illa admiratio Is: 14. *Quomodo cecidisti Lucifer! &c. Ad* 4. R. cupiditatem dici radicem omnium malorum, non prout significat avaritiam, unum è septem capitalibus peccatis, (per hoc enim, ut patet ex suprà dictis, Angeli peccare non potuerunt) sed prout significat propensionem inordinatam ad desiderandum bonum qualecunque.

II. Superbia pertinet ad amorem concupiscentiæ, quo quis amat sibi excellentiam indebitam, vel modo indebito; atqui primum peccatum Luciferi non fuit amor concupiscentiæ, sed amicitiæ erga seipsum: quia ex amore amicitiæ erga aliquem, oritur, ut ei bonum aliquod concupiscamus, adeóque amor amicitiæ est prior amore concupiscentiæ, ergo primum peccatum Luciferi non fuit superbia. *Conf:* Amor amicitiæ inordinatus erga alterum non est superbia, ergo neque erga seipsum; cùm ergo primum peccatum fuerit amor aliquis amicitiæ erga seipsum, non potuit esse peccatum superbiæ. 2. Propriè dicta superbia est inordinatus amor excellentiæ super alios, adeóque est actus comparativus, involvens respectum ad alios, atqui amor inordinatus amicitiæ erga seipsum est actus absolutus, non comparativus, ergo non est propriè superbia. 3. Appetitus inordinatus excellentiæ in Angelo supponit inordinatum amorem erga seipsum, atqui appetitus excellentiæ fuit superbia, ergo superbia Angeli suppositi aliud peccatum, & ità non fuit primum. 4. Objectum peccati superbiæ est, *non subijci superiori*, atqui *subijci superiori* non fuit objectum primi

peccati

peccati *Angeli*, sed fuit tantùm quædam conditio & circumstantia alterius rei volitæ, quia aliàs peccâsset Angelus eligendo objectum malum, quod est contra D. Thom: hîc Q. 63. art: 4. ad 1. docentem, Angelum non peccâsse per electionem objecti mali, sed tantùm per inordinatam & malam electionem objecti boni, ergo peccatum Angeli non fuit propriè superbia. R. *Neg: alteram partem Min:* dico enim peccatum Luciferi fuisse simul inordinatum amorem amicitiæ & concupiscentiæ erga seipsum. Ratio est 1. Quia non potest dari amor amor amicitiæ, sive ad se, sive ad alium, purus, & absque omni (saltem minùs rigorosè accepta) concupiscentia: qui enim amat aliquem, vult illi bonitatem, & perfectionem aliquam, & ita idem amor, in quantum tendit in Personam, est amicitiæ, in quantum verò in rem Personæ volitam, concupiscentiæ. Ratio est 2. Quia nisi amor amicitiæ erga seipsum simul sit amor boni indebiti, vel modo indebito, non apparet, quomodo sit inordinatus, quia objectum illius de se est honestum, intensio enim non obstat, neque aliud, ut suprà dictum est; ergo, cùm amor amicitiæ erga seipsum in Lucifero supponatur fuisse inordinatus, debuit simul esse concupiscentiæ alicujus boni indebiti, vel modo indebito; illud autem bonum non potuit esse aliqua utilitàs, quæ enim fuisset illa? præsertim cùm natura angelica sit minimæ indigentiæ, habeátque à primo instanti omnia ad naturale complementum requisita; neque fuit aliquod bonum honestum, quia sic non evasisset amor ejus inhonestus, ergo fuit aliqua delectabilitas: inter omnia autem delectabilia respectu naturæ intellectualis & angelicæ, vel sola, vel præcipua, est propria excellentia, ergo concupiscentia inordinata *Angeli* fuit propriæ excellentiæ, ergo superbia. *Ex quo patet ad 3, Conf: Ad 1. Conf:* R. *Dist: Conf.* ergo non omnis amor inordinatus amicitiæ erga seipsum est superbia Conc: amor amicitiæ, quo quis amat inordinatè propriam excellentiam Neg: Et talis fuit amor amicitiæ in Lucifero. *Ad 2.* dico, duplicem esse superbiam propriè dictam: unam, quâ quis amat inordinatè propriam excellentiam actu absoluto, & sinè comparatione ad alios, aliam comparativam, quâ quis se effert super alios, adeóque etiam amorem inordinatum amicitiæ erga seipsum posse esse propriè superbiam, licèt sit actus absolutus. Quando verò PP: interdum dicunt, Luciferum peccâsse, eò, quòd ad seipsum conversus, & suâ naturali pulchritudine delectatus, eique quasi immersus, DEUM contempserit, non aliud volunt, quàm, quòd contemplatio valde perfecta propriæ pulchritudinis, occasio quædam fuerit Lucifero peccandi, & superbiendi; non autem, quòd in ea contemplatione, vel amore sui ipsius naturali, præcisè secundùm se sumptis, malitia ejus sita fuerit. *Ad 4.* R. 1. *Neg: Maj:* sufficit enim ad superbiam; ut non *subijci superiori*, habeat se per modum conditionis rei volitæ, sic tamen ut quis recuset subijci alteri, ex motivo propriæ excellentiæ. Unde tribus modis potest quis nolle subijci superiori. 1. ut regulanti & mensuranti omnes actus rationis, & hoc est commune peccato mortali, averti à regula, cui conformari deberet actio. 2. nolle subijci superiori, ut præcipienti, & hoc est peccatum inobedientiæ. 3. nolle subjici superiori, ut excellentiori se, ex motivo propriæ excellentiæ, & hoc est proprium superbiæ. R. 2. *Dist: Maj:* objectum superbiæ materiale vel indirectum est, non subijci alteri Conc: formale, vel directum Neg: hoc enim est propria excellentia, quæ sæpe secundùm se non est mala, sed fit mala, ex modo, quo appetitur. Et ita exponendus est D. Thomas, cùm dicit, Angelum non peccâsse per volitionem objecti mali, formalis scilicet & directi, non negat tamen peccasse per volitionem objecti mali materialis & indirecti, vel per volitionem objecti mali ex modo.

ARTIC. II. *Quodnam fuerit objectum superbiæ Angelicæ?*

R. *Est: æqualitatem moralem cum DEO, vel unionem hypostaticam. Probatur 1. pars.* Quia certum videtur, Luciferum aliquomodo peccâsse per appetitum æqualitatis, vel quasi æqualitatis cum DEO, *Patet* id ex Script: *similis ero Altissimo* Is: 14. *Elevatum est cor tuum, & dixisti; DEUS ego sum, & in Cathedra DEI sedi.* Ezech. 28. Unde etiam Michaël, qui Lucifero primus restitit, dixit: *Quis ut DEUS?* & inde nomen accepit. 2. ex PP.

Lucifer (eximio nam quòd frueretur honore)
Sperabat Regale DEI solióque, decúsq;
Et infrà:
Dum DEUS esse cupit, totus caligine terrâ
Obrutus est;

ait Nazianz: carm: 6. *Quoniam suâ, quam acceperat potentia, & dignitate sibi placuit, sèque Creatoris sui gloriæ comparavit, de cælo defectus est.* Ambros: Epist: 32. *Ille sic se exaltavit, ut vellet æquari, & similis esse Altissimo.* Idem in Ps: 118. *DEI sperabat æqualitatem.* Chrysost: hom: 3. in Is: *Lucifer cecidit & comminutus est, tumida & turgida cogitans, & honorem ac gloriam sibi summæ naturæ congruentem rapere cupiens, quantum molimine & vi, & animo poterat* Cyrillus in Is: *Diabolus*

bolus in illam insaniam lapsus est, & rabie percitus, DEUM se ipsum appellavit. Theodoret: in Ezech: 28. Sect. 11. *Subsumo:* atqui non peccavit appetitu æqualitatis physicæ cum DEO, ut infrà ostendetur, ergo æqualitatis moralis. Quod si quæras, in quo situs fuerit ille appetitus æqualitatis moralis? Respondeo in eo; quòd, sicut DEUS physicè est à se, & independens ab omni alio, ita Lucifer appetivit esse moraliter à se, & independens, volendo nimirum agere, & operari pro suo solius libitu & arbitratu, & consequenter recusando acceptare ullum præceptum à DEO, illique parere, & subijci, idque ex inordinata æstimatione præstantiæ suæ naturalis. Id quod rursum indicant PP: nominatim Gregor: M. l. 4. Ep. 38. ubi ait: *voluisse Lucifer nulli subesse.* Et Aug: l. 14. de Civit: c. 11. inquiens: *Luciferum quodam quasi tyrannico fastu gaudere subditis magis, quàm esse subditum elegisse &c.* Et *probatur* ratione: quia æqualitas moralis cum DEO in dicto sensu fuit objectum possibile, & appetibile ab Angelo, congruitque dictis PP. & Script: ut vidimus, ejusque appetitus includit non communem, sed immanissimam malitiam & superbiam, quàq; major cogitari vix potest, quam in Lucifero adeò exaggerant ijdem PP: & Script: adeóq; verisimile est per illum peccâsse.

Probatur altera pars de appetitu unionis hypostaticæ 1. ex Script, cujus verba, quæ de Lucifero à PP. exponuntur, optimè & absque omni violentia huic sententiæ accommodantur, Luciferum scilicet pulchritudine suâ permotum affectâsse unionem hypostaticam VERBI, ut ita plus omnibus excelleret, & consequenter indignissimè ferendo eam humanæ naturæ destinatam esse: *similis ero Altissimo*, nimirum per unionem hypostaticam. *cum sis homo & non DEUS, dedisti Cor tuum, quasi Cor DEI.* Et infrà *Elevatum est Cor tuum, quasi Cor DEI* Ezech. 28. quod proprium est Christi, in quo cor hominis exaltatum est, ut esset cor DEI. *In cælum ascendam, super astra DEI exaltabo solium meum &c.* Is: 14. *Dixisti: DEUS ego sum, in Cathedra DEI sedi*, Ezech: 28. Quæ nemo veriùs, & propriùs dicere potest, quàm Christus, adeóque nullus appetitus superbiæ Luciferi per hæc verba meliùs significatur, quàm appetitus dignitatis Christi per unionem hypostaticam. Unde Bernardus Serm: 69. in Cant: docet diabolum affectâsse sedem Christi: *sedes illi à dextris tuis, non sub pedibus, Quomodo audet quis pervadere locum Unigeniti tui? Præcipitetur. Ponit sibi sedem in excelso? subvertatur cathedra pestilentiæ.* Idem indicari videtur Joan: 8. ubi Christus intelligens Judæos necem sibi machinantes, ait: *vos ex Patre Diabolo estis, & desideria Patris vestri vultis perficere, illi homicida fuit ab initio, & in veritate non stetit.* Ubi clarè loquitur de peccato Luciferi, quo in veritate non stetit, dicítque, desiderium Judæorum occidendi Christum simile esse desiderio Luciferi, qui ob superbiam & tumorem, quo unionem hypostaticam conferri sibi appetijt, prælatum sibi Christum hominem doluit, illúmque odio prosecutus est, & jam tum perdere proposuit, idem denique probari potest ex illo Pauli Hebr: 1. *Et iterum, cùm introducit primogenitum in orbem terra, dicit: Et adorent eum omnes Angeli ejus.* Ubi sermo est de secunda introductione Christi hominis in mundum factâ per actualem Incarnationem; & sicut tunc in effectu adorare illum jussi sunt Angeli, ita in prima, quando scilicet de VERBO incarnando Angelis revelatio facta est, illum quoad subjectionem & in affectu voluntatis adorare ex Divino præcepto debuerunt. Quod, quia ex fastu implere noluit Lucifer, sibi ipsi unionem illam arrogans, & naturæ inferiori collatam dolens, cecidit. 2. ex PP: passim docentibus, diabolum invidiâ adversus hominem peccâsse, quòd eum ad eandem secum gloriam elevatum sciret, ergo multò credibilius est, ipsum invidisse, quòd videret naturam humanam assumendam ad multò præcellentiorem gradum gloriæ, quin imò ad ipsam gratiam unionis hypostaticæ, & Personæ Divinæ Majestatem. Cùm autem invidia sequatur superbiam, non præcedat, ut docet August: l. 11. in Genes: ad lit: c. 4. origo illius invidiæ fuit superbia: indignum enim reputabat Lucifer unionem non sibi, sed naturæ inferiori conferri. 3. Ratione: quia ex una parte nullum objectum fuit magis idoneum exercendæ & probandæ humiliati Luciferi, quàm, quòd naturæ humanæ in Christo subjicere se deberet, cùm etiam difficile sit subijcere se alteri ejusdem naturæ, si quoad dotes cæteras sit inferior; ex altera verò parte superbia Luciferi fuit maxima, ut indicant PP: & Script: adeóque appetebat excellentiam quandam summam, quę ipsi illo instanti occurrebat, atqui occurrebat unio hypostatica, quæ actu tunc revelabatur ex dictis Q. 8. art: 2. tanquam excellentia creatarum maxima, ergo credibile est, illam appetijsse tanquam sibi, aliquomodo ratione suæ perfectionis debitam, saltem ex suppositione, quòd alicui naturæ creatæ conferenda esset.

Probatur utraque pars: quia omnes opiniones in hac materia hactenus excogitatæ gravibus laborant difficultatibus, exceptis duabus, quas modò retulimus. *Primæ opinio* est, Luciferum peccâsse appetendo physicam & absolutam æqualitatem cum DEO. *Sed contrà:* vel ille appetitus fuisset voluntas absoluta & efficax, vel solùm desi-

derium

derium inefficax & conditionatum, seu quædam, ut dicimus, velleitas. Non primum: quia Lucifer cognoscebat evidenter hanc æqualitatem cum DEO sibi esse impossibilem, ergo non poterat eam absolutè & efficaciter velle: fuisset enim voluntas stultissima, quæ non cadit in Angelum. Non etiam alterum: tum, quia Script: indicat peccatum Luciferi fuisse plenam & absolutam determinationem, conatum & actum procedentem ex cognitione objecti possibilis, non autem inanem tantùm velleitatem: *In cœlum ascendam, sedebo in monte testamenti, ascendam super altitudinem nubium &c. In multitudine negotiationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate, & peccâsti &c.* Ezech. 28. Quibus postremis verbis clarè insinuatur, Luciferum non quocunque modo voluisse, quod voluit, sed cum ingenti studio, sollicitudine, conatu negotiatum fuisse, ut consequeretur, quod volebat, aliósque ad id sollicitâsse. Tum, quia, ut rectè D. Thomas, objecta simillium velleitatum non solent ita allicere naturam intellectualem, præsertim perspicacissimam, qualis est angelica, ut amore imaginariæ voluptatis, quæ in ijs reperitur, desereret DEUM mox antè ferventissimè amatum. Tum, quia talis velleitas non fuisset sufficiens occasio prælij gravissimi inter Angelos gesti, vel seductionis tot Angelorum: nam potiùs ludibrio exposuisset se Lucifer rem ejusmodi inaniter affectando, & alios ad inefficacem similem complacentiam de objecto impossibili tantâ contentione. & ut loquitur Scriptura, *in multitudine negationis suæ*, impellendo. Tum denique, quia Script: summè exaggerat malitiam Luciferi, talis autem velleitas (nisi fortè ad finem graviter malum ordinaretur, ut, si quis appeteret æqualitatem cum DEO ex odio DEI ad ipsum superandum &c.) vel nullum, vel leve est peccatum, quia neque alteri nocet, neque excludit voluntatem absolutam amandi & colendi DEUM, ut supremum dominum, habétque se per modum actûs otiosi, vel cujusdam morosæ delectationis in excellentia imaginaria sine intentione quærendi, vel alteri auferendi illam &c. *Secunda opinio* est, Angelum peccâsse appetendo inordinatè beatitudinem naturalem. *Sed contrà*: quia Lucifer peccavit per appetitum excellentiæ nondum obtentæ, ut indicant ejus verba de futuro: *in cœlum conscendam, exaltabo solium meum, similis ero, sedebo &c.* Unde Anselmus l. de casu diaboli c. 4. *Voluit aliquid, quod tunc non habebat.* atqui Angelus beatitudinem naturalem jam tunc habebat, fuerat enim in illa conditus, ergo. Præterea: amor beatitudinis naturalis ex objecto suo est bonus & honestus, neque apparet circumstantia, v. g. intensio, ex qua malus fieri potuerit, præsertim malitiâ superbiæ. Vide dicta art: 1. in probat: 2. part: Conclus: n. 4. & huc applica. *Tertia opinio* est, peccâsse illum appetitu inordinato beatitudinis supernaturalis, desiderando illam, vel conferri sibi absque meritis, vel citiùs, quàm DEUS ordinârit. *Sed contrà* primum est: quia vel Lucifer judicabat se posse de facto, & stante hoc decreto DEI, consequi beatitudinem supernaturalem, vel judicabat id esse impossibile. Si prius, non peccavit, & insuper judicium illud fuit graviter erroneum. Si posterius, quomodo poterat appetere rem impossibilem, quà talem, saltem appetitu absoluto & efficaci? *Contra secundum* verò est: tum, quia nullum habet positivum fundamentum in PP: & Script: quorum authoritate in quæstione hac facti præcipuè standum est: tum, quia neque congruit Script: & PP: qui superbiam Luciferi tantopere exaggerant: tum denique, quia vel Lucifer scivit, & judicavit, stante præsente decreto se beatitudinem citiùs consequi non posse, & sic appetere efficaciter non potuit; vel putavit se posse, & sic appetendo non peccavit; aut si error fuit culpabilis, non ita graviter peccavit, ut indicant Scripturæ. *Quarta opinio* est, Luciferum peccâsse inordinato amore beatitudinis naturalis, adjuncto quodam contemptu beatitudinis supernaturalis, malendo scilicet quiescere in beatitudine sua naturali, quàm per merita, & ex gratia DEI consequi supernaturalem. *Sed contrà* est: quia verba Luciferi: *in cœlum ascendam &c.* indicant potiùs conatum ascendendi ultra statum naturalem, quàm quiescendi in illo. Item Lucifer peccavit affectando similitudinem DEI: *similis ero Altissimo*, atqui felicitas præcisè naturalis nimiùm quantum est dissimilis felicitati DEI. Præterea: vel Lucifer amavit beatitudinem naturalem præcisè, tanquam finem suum ultimum naturalem, & sic non peccavit; vel tanquam finem suum absolutè ultimum, & hoc non potuit fieri, absque deceptione & errore intellectûs: debuisset enim judicare nihil absolutè respectu sui melius esse beatitudine naturali, quod est erroneum. Denique vel Angelus avertit se à beatitudine supernaturali positivè illam contemnendo, aut apprehendendo illam, ut in se malam, vel præcisè non appetendo illam; aut apprehendendo illam, ut sibi malam, ratione alterius. Non primũ & secundum: quia evidenter cognoscebat beatitudinẽ supernaturalẽ esse maximũ bonum, & meliorem Beatitudine naturali, adeóque respectu ejus minimè contemptibilem. Non tertium, quia sola præcisio non potest constituere gravissimum peccatum commissionis superbiæ, quale fuisse peccatum Luciferi clarè docet Script:

in

in cœlum conscendam &c. Imò sequeretur, ipsum nullo modo peccâsse secundo instanti, quia ex natura rei nemo tenetur singulis instantibus beatitudinem positivè appetere, aliunde verò non extat fundamentum dicendi, fuisse Lucifero à DEO specialiter præceptum amorem beatitudinis secundo instanti. Non quartum, tum, quia talis aversio, non tam fuisset superbia, quàm acedia spiritualis, pigritia, pusillanimitas, fuga difficultatis, sicut, si miles diceret: sum contentus meâ sorte, neque volo ultrà militare, ut gradum altiorem consequar: tum, quia hujusmodi aversionis nullum extat indicium in Script: tum, quia Angelus evidenter cognoscebat beatitudinem supernaturalem esse dignissimam opere aliquomodo meritorio, esseq; bonum excellentissimum, & superioris ordinis, quàm se, ergo illam recusare non poterat, tanquam indignum se judicans, illam obtinere viâ meriti, ut ponit hæc sententia. Tum denique, quia amor efficax beatitudinis naturalis, quæ in contemplatione DEI naturali & abstractiva valde perfecta, illiúsque amore consistit, non videtur posse consistere cum contemptu & recusatione beatitudinis supernaturalis, quæ consistit in visione clara & perfecta, & amore perfectissimo ejusdem, sicut, qui vehementissimè afficitur, & delectatur alicujus rei admodum pulchræ picturâ & similitudine, in quantum tali, non potest fastidire aspectum & visionem ejusdem, sed potiùs vehementissimè accenditur, ut illam videre possit, prout est in se; ergo, cùm Angelus, ut dicitur, fuerit summè inescatus amore beatitudinis naturalis, non potuit tunc fastidire supernaturalem, maximè, cùm videret eam se sine labore & difficultate, uno scilicet alteróve opere meritorio, ad quod, suppositâ elevatione, in natura integra facillimi sunt Angeli, obtinere posse.

Sed contrà I. Dionys: c. 4. de Divinis Nominib: ait, malum in Dæmonibus esse excessum convenientium ipsis, quia scilicet nimiùm & inordinatè appetiverunt id, quod eis conveniebat. Et similiter Anselmus l. de casu Diaboli c. 4. ait, Diabolum hoc appetijsse, ad quod perveniisset, si stetisset; sed habere, vel pervenire ad æqualitatem cum DEO, nullo modo conveniebat *A*ngelis, ergo hanc appetendo non peccârunt. *Conf:* Juxta Isidor: de summo bono l. 1. c, 12. Diabolus non appetijt ea, quæ DEI sunt. 2. Nemo appetit destructionem sui, atqui appetere æqualitatem cum DEO, etiam moralem, est appetere sui destructionem, quia hoc ipso, quòd aliqua Creatura non subijceretur penitus DEO, desineret esse, ergo Angelus non appetijt &c. 3. Nemo sapiens appetit efficaciter & absolutè impossibile cognitum, quà tale, sed esse æqualem DEO moraliter, & non subijci DEO, est impossibile respectu *A*ngeli, quia omnis creatura est essentialiter subjecta DEO, ergo &c. 4. Nolle subijci DEO, est peccatum inobedientiæ, & actus fugæ, sed *A*ngelus primò peccavit peccato superbiæ, & actu prosecutionis, ergo &c. ℟. ad Dionys: malum, seu peccatum Dæmonum, in hoc fuisse, quòd nimiùm & inordinatè appetierint naturalem suam excellentiam, quæ eis conveniebat: quo non obstante, potuerunt appetere æqualitatem moralem cum DEO, imò per hoc ipsum inordinatè excellentiam suam appetiêrunt, quòd eâ moti, æqualitatem in sensu suprà dicto concupiêrint. *A*nselmum fateor esse alterius sententiæ, sed plures sunt nobiscum superiùs citati. *Ad* 1. *Conf:* ℟. Isidorum loqui, de appetitu æqualitatis physicæ, vel perfectionum divinarum physicè habendarum. Vel est sensus, Diabolum non appetijsse, quæ DEI sunt, id est, non DEO, & pro DEO, sed sibi, & pro se. Qui enim aliquid appetit, ut suum sit, dicitur appetere, & quærere sua, licèt sint aliena, juxta illud Apost: *Omnes, quæ sua sunt, quærunt, non quæ JESU Christi. Ad* 2. ℟. *Neg: Min: & Dist: probat:* si creatura non subijceretur DEO physicè, dependendo ab illo tanquam dante & conservante illius esse Conc: si non subijceretur DEO moraliter, volendo operari solùm ex ejus ordinatione, beneplacito & præceptis Neg: Talis enim erat ille, de quo Jeremiæ 2. *A seculo confregisti jugum, rupisti vincula mea, dixisti: non serviam. Ex quo patet ad* 3. Quia licèt sit impossibile, creaturam non subijci DEO physicè, vel etiam moraliter, in actu primo, quoad obligationem parendi, non est tamen impossibile, non subijci DEO, moraliter in actu secundo, per actualem obedientiam, nolendo acceptare, & implere ullum præceptum. *Ad* 4. ℟. Nolle subijci DEO secundùm se, est inobedientia Conc: Nolle subjici, ex motivo propriæ excellentiæ, ut contigit in Angelis, est inobedientia *subdist:* tantùm & præcisè Neg: est inobedientia, & præter ea, & quidem principaliter, superbia Conc: Ad alterum de actu fugæ dico, primum peccatum Angeli non fuisse hunc actum fugæ: *nolo subijci*: sed alium positivum & prosecutionis: *volo vivere pro meo unius libitu, & arbitratu &c.* ex quo ille actus fugæ consecutus est.

II. Angelus peccavit avertendo se à DEO, sed appetendo æqualitatem cum DEO, conversus fuisset ad DEUM, non aversus, ergo non peccavit appetendo &c. *Conf:* Quia juxta Ang: l. 3. de Nat boni, peccatum non est appetitio rerum malarum, sed desertio meliorum, atqui nihil melius, quàm esse DEO æqualiorem & similiorem,

ergo Angelus nequijt peccare, appetendo æqualitatem. 2. Quod est finis naturæ, potest sine peccato appeti, atqui assimilari DEO est finis naturalis omnium creaturarum, ergo &c. 3. Esse DEO dissimilem, est reprehensibile & vituperabile, ergo esse similem, erit laudabile, & consequenter honestè appetibilè. R. *Dist. Maj.* Angelus peccavit avertendo se à DEO, per accidens, virtualiter, & indirectè Conc: avertendo se, per se, directè & formaliter Neg: Ratio est: quia aversio à DEO est maximum malum, nemo autem per se, directè, & ex intentione vult malum, quà tale, sed bene per accidens, indirectè, & præter intentionem, volendo scilicet directè aliquod bonum, cui est adjuncta ratio mali. Unde Angeli non peccârunt, per se, & ex intentione, avertendo se à DEO, sed tantùm per accidens, & præter intentionem, appetendo videlicet bonum æqualitatis cum DEO, cui adjuncta fuit malitia aversionis à DEO. R. 2. *Dist: Min:* appetendo æqualitatem cum DEO non fuisset aversus, sed conversus ad DEUM, quoad rem concupitam Conc: quoad modum appetendi Neg: modus enim appetitûs fuit inordinatus, & difformis regulæ & præcepto divino. Sic, quicunque peccat, convertit se aliquomodo ad DEUM, quoad rem, quam concupiscit, quia semper convertitur ad aliquod bonum commutabile, quod DEI participatione bonum est; quia tamen appetit inordinatè contra regulam, & præceptum divinum, avertitur à DEO quoad modum concupiscendi, & peccat. *Ad* 1. *Conf.* R. *Neg: Min:* nihil enim melius regulâ voluntatis Divinæ, contra quam, quia Diabolus æqualitatem divinam appetijt, deseruit meliora, & peccavit. R. 2. *Dist: Min:* nihil melius, quàm esse DEI similiorem, quoad perfectiones physicas, vel morales à creatura participabiles, vel certè appetibiles Conc: quoad perfectiones à creatura non participabiles, neque licitè appetibiles, qualis est æqualitas moralis in Conclus: explicata Neg: R. 3. Nihil melius, quàm esse DEO similiorem, secundùm mensuram debitam, & unicuique à DEO præfixam Conc: ultra illam Neg: appetere enim similitudinem DEI ultra terminum à DEO statutum, est appetere illam inordinatè, adeòque malè & vitiosè. *Ex quo patet ad* 2. *&* 3.

III. Si Angelus appetijt unionem hypostaticam, appetijt aliquid contra naturale desiderium: appetijt enim destructionem suæ Personæ, per unionem siquidem cum Persona Divina, destruitur Persona creata. *Conf:* Angelus incepit peccatum suum à fine ultimo, atqui unio hypostatica, nec est ultimus finis supernaturalis, quia non est beatitudo; neque naturalis, quia ad ordinem naturalem non spectat, ergo primum peccatum Angeli non fuit circa unionem. 2. Angelus superbivit circa proprium decorem: *elevatum est cor tuum in decore tuo.* Ezech. 28. atqui unio hypostatica non pertinuit ad decorem & perfectionem Angeli &c. R. *Neg: illat:* destructio enim propriæ Personæ, si compensetur per unionem cum Persona infinitè excellentiori, qualis est Divina, non est quid malum, sed summè bonum, adeóque maximè appetibilè. Ratio ulterior est: quia destrui Personam creatam, nihil est, quàm destrui modum aliquem substantialem naturæ, vel negationem unionis cum natura perfectiore, remanente semper eâdem naturâ individuâ Angeli, & eodem Angelo, adeóque desiderando destructionem Personæ suæ, non desideraret Angelus destructionem sui ipsius simpliciter; sed vel modi alicujus substantialis, compensandi per multò perfectiorem, vel negationem unionis cum natura perfectiore. *Ad* 1. *Conf:* R. 1. *Dist: Maj:* Angelus incepit peccatum ab ultimo fine formaliter Neg: virtualiter & interpretativè Conc: De ratione enim peccati mortalis non est deordinatio formalis & expressa ab ultimo fine, statuendo sibi in actu signato aliquod bonum commutabile pro fine ultimo, & illud expressè præferendo DEO, sed sufficit deordinatio virtualis, & interpretativa, de quo in QQ: de Beatitud: Quare, licèt Angelus unionem hypostaticam non statuerit sibi formaliter pro fine ultimo, peccare circa eam nihilominus potuit R. 2. *Dist: Min:* unio hypostatica non est finis ultimus, in se & reipsâ Conc: respectu appetitûs Angelici, illam, tanquam materiam finis ultimi (propriæ videlicet excellentiæ) desiderantis Neg: *Ad* 2. R. Angelum superbivisse circa proprium decorem, non, quòd proprius decor fuerit objectum & finis *Qui* appetitûs superbiæ, hunc enim jam possidebat; sed quia fuit occasio, vel etiam finis *Cui*, cui excellentiam unionis appetendo, inordinatè superbivit: videns enim Angelus Personam suam adeò pulchram & dignam, appetijt inordinatè unionem, tanquam materiam majoris excellentiæ, quâ se præ natura humana dignum existimabat.

IV. Angelus vel appetijt unionem Hypostaticam independenter à decreto Divino, ut sibi debitam, vel id voluit dependenter à decreto DEI, & tanquam beneficium DEI. Non primum, quia hoc sciebat Angelus implicare; si autem secundum, per hoc non peccavit. *Conf:* vel appetitus Unionis Hypostaticæ fuit à DEO prohibitus, vel non fuit: si non fuit, non potuit ullo modo esse malus; si fuit, potuit quidem esse malus, non tamen malitiâ superbiæ,

perbiæ, sed tantùm inobedientiæ contra legem DEI. ℟. 1. Luciferum potuisse appetere unionem Hypostaticam, ut sibi debitam propter merita supernaturalia, exhibita à se primo instanti, in quo, licèt deceptus fuerit, cùm unio Hypostatica non cadat sub meritum de condigno puræ creaturæ, ut suppono; hoc tamen non obstat: quia non repugnat Angelum errare in aliquibus circa objecta supernaturalia. Aliud est de beatitudine supernaturali: hanc enim eo ipso, quòd Angelus apprehenderet, quà talem, evidenter sciebat viribus naturæ obtineri non posse. 2. Potuit Lucifer appetere unionem, ut sibi debitam, non quidem absolutè, sed ut quodammodo debitam, sive ex suppositione, quòd alicui naturæ creatæ conferenda esset; & ideo non conformando voluntatem suam decreto DEI; tanquam scilicet illud in vilipendium & contemptum naturæ suæ cederet. 3. Potuit Lucifer appetere unionem, dependenter quidem à decreto divino, sed ex motivo inordinato excellentiæ, v. g. eminendi super omnes creaturas, vel in contemptum naturæ humanæ &c. 4. Potuit Lucifer appetere unionem, independenter à decreto DEI, non quidem affectu plane absoluto & efficaci, neque etiam affectu prorsus inefficaci & conditionato, sicut supra de appetitu æqualitatis naturalis cum DEO diximus, sed affectu quodam intermedio & aliqualiter efficaci, id est tali, vi cujus revera aliquomodo ad executionem tendebat, repugnando videlicet ex parte sua voluntati divinæ, nolendo se subijcere Christo, illúmque ut caput suum recognoscere. *Ad Conf.* dico, licet appetitus unionis hypostaticæ secundùm se sumptus non fuisset prohibitus, adhuc potuisse esse malum, quia potuisset procedere ex motivo superbiæ, ut dictum est. 2. Licèt prohibitus esset, adhuc potuisse esse superbiam, & non tantùm inobedientiam, quia potuisset Lucifer nolle obedire ex motivo superbiæ, & cupiditatis propriæ excellentiæ.

V. Hæc sententia supponit impositum fuisse præceptum Angelis Christum adorandi, illique se, ut capiti subijciendi, hujus autem non habetur fundamentum: imò Chrysost: & Origen: videntur expressè negare ullum præceptum datum fuisse Angelis, ergo. ℟. 1. *Neg: Min:* hoc enim expresè tradit Epiphan: Hæresi 64. ex Proclo & Methodo; item Moyses Barcepha Tr: de Parad: p. 1. c. 18. &c. Quibus accedit revelatio, quæ refertur in vita approbata Beatæ Joannæ de Cruce l. 2. c. 16. ubi narratur illam S. Virginem à S. Angelo Custode suo accepisse, peccatum Luciferi & aliorum fuisse, quòd non acceptaverint præceptum DEI de Christo adorando. Et huc potest adduci locus ille Pauli Hebr: 1. *Et cùm iterum introducit Primogenitum in orbem terræ, dicit: & adorent omnes Angeli ejus.* ℟. 2. hanc sententiam non supponere necessariò aliquod præceptum positivum impositum Angelis, sed sufficere præceptum naturale: hoc ipso enim, quòd Angelis fuerit revelatus Christus, tenebantur illum ex præcepto naturali colere, & venerari, cùm Christo DEO Homini connaturale sit Dominium & potestas excellentiæ super omnes creaturas. Et ità exponendus est Chrysost: & Origen: non enim negant præceptum naturale, sed tantùm positivum.

VI. Incarnatio Christi supponit lapsum Dæmonis (supponit enim peccatum Adæ, per modum conditionis prærequisitæ, quâ non prævisâ, non fuisset decreta Incarnatio) peccatum autem Adæ supponit tentationem Diaboli à qua dependenter Adam peccavit; tentatio verò supponit diabolum jam reprobum, & damnatum, adeóque lapsum: ergo Incarnatio non potuit esse objectum & occasio peccati Luciferi: aliàs lapsus Dæmonis vicissim supponeret Incarnationem, & daretur mutua prioritas: lapsus enim Dæmonis contigit per invidiam vel appetitum unionis & supponit revelationem illi factam de Incarnatione; revelatio autem supponit suum objectum, adeóque Incarnationem. ℟. 1. Incarnatio Christi, secundùm se sumpta, supponit lapsum Dæmonis, & peccatum Adami Neg: Incarnatio Christi, ut Redemptoris, vel in carne passibili venientis Conc: Probabilius enim mihi est, Christum etiam, non peccante Adamo, fuisse venturum, non quidem, ut Redemptorem & passibilem, sed ut caput & Sanctificatorem hominum & Angelorum, de quo, volente DEO, alibi. ℟. 2. *Dist: Ant:* Incarnatio Christi, ut futura, supponit peccatum Adami, & lapsum Dæmonis Transeat; Incarnatio, ut possibilis, Neg: ergo non potuit esse occasio peccati Luciferi, ut futura Transeat; ut possibilis Neg: Quando enim DEUS Angelis revelavit Incarnationem, non revelavit eam, ut absolutè futuram, sed ut possibilem, dicendo, v. g. se etiam creaturum homines, eósque elevaturum ad beatitudinem supernaturalem, sicut Angelos; fieri autem posse, ut inter homines unus sit futurus, qui simul sit DEUS, & Homo, caput Angelorum & hominum, & cui deberent obedire & subijci, quando existeret: proinde se paratos ostenderent ad eam reverentiam suo tempore exhibendam, si DEUS incarnaretur. Hanc autem reverentiam recusavit Lucifer, indignum judicans, supremum Angelum subijci naturæ humanæ inferiori, sibíque illam, ut digniori, vel saltem naturæ angelicæ, ex motivo eminendi

nendi & excellendi, appetens. Denique etiam dici potest in principijs Suarezianis, (quæ alibi examinabimus) licèt Christus non nisi dependenter à peccato Adami & lapsu Dæmonis futurus fuerit, & tanquam futurus Angelis revelatus sit, adhuc Incarnationem occasionem peccati Angelici esse potuisse, idque hoc modo. Docet Suarez Christum existentem in intentione meritum sibi existentiam in executione. Id quod sic declaratur: 1. signo vidit DEUS Christum possibilem. 2. per scientiam mediam vidit, si Christus poneretur in intentione, exhibiturum tale meritum. 3. decernitur Christus in intentione. 4. Christus existens in intentione meretur. 5. decernitur Christus executivè, existitque in executione. Quæ doctrina, licèt nonnullas difficultates habeat, in quantum ait, Christum mereri potuisse, ut existentem præcisè in intentione, quemadmodum tradi solet in 3. p. aliunde tamen nil continet inconveniens: prioritas enim inter Christum & meritum Christi nihil obstat, cùm sit in diverso genere: nam meritum est prius Christo, ut existente in executione, éstque posterius existente in intentione: ostendi autem in physicis de materia & forma, & in QQ. de DEO Uno, de scientia media, & futura operatione mutuam prioritatem ejusmodi non repugnare. Similiter itaque in nostro argumento dici potest: 1. signo DEUM vidisse Christum possibilem. In 2. per scientiam mediam vidisse: si Christus decretus fuerit in intentione, & Angelis revelatus, sumpturos inde occasionem Angelos peccandi. 3. Decernitur Christus in intentione. 4. Revelatur Angelis. 5. Peccant per superbiam, & invidiam Incarnationis Angeli. 6. Damnantur. 7. Tentant hominem. 8. Peccat homo. 9. Decernitur, & existit Christus executivè. Ubi vides, Christum, ut in executione, existere dependenter à peccato angelico, simúlque esse objectum & materiam illius, ut existentem in intentione.

Dices. Peccatum Luciferi dependet à Christo in intentione, & vicissim Christus in intentione à peccato Luciferi, ergo mutua prioritas in eodem genere. *Antec. ed. pars 2. prob:* Christus in intentione supponit scientiam conditionatam, quâ DEUS videt Christum decernendum à se, si Lucifer peccaverit, adeóque videt Christum in intentione, ut dependentem à peccato Luciferi, scientia autem conditionata suum objectum, ergo supponit Christum, ut dependenter futurum à peccato Luciferi. *Conf:* Posito decreto intentionis de Christo futuro, vel Lucifer est liber ad peccandum, vel non, secundum non potest dici; primum etiam non: si enim potest non peccare, ponamus, quod non peccet; vel illo non peccante ponetur in executione Christus, vel non; si ponetur, ergo futuritio Christi in executione est independens à peccato Luciferi, cujus contrarium supponitur; si non ponetur, tunc decretum intentionis de Christo futuro non fuit efficax, quod est etiam contra suppositum. R. *ad 1. Neg: 2. part: Ant: Ad Probat: dico*, Christum in intentione supponere quidem aliquam scientiam mediam, non illam tamen, quam ponit objectio, sed hanc oppositam: *si decrevero Christum in intentione, Lucifer peccabit*, quæ scientia media non supponit Christum dependere à peccato Luciferi, sed peccatum à Christo; solùm ergo Christus in executione pendet ab illa scientia media, quam ponit objectio, non verò in intentione. *Ad Conf:* Dico, sicut posità scientiâ mediâ de peccato Petri futuro, non est liber Petrus ad peccandum ex suppositione consequente, quia scientia media supponit liberè futurum Petri peccatum: sic posito decreto intentionis & revelatione illius, de Christo futuro, non erat Lucifer liber ad non peccandum, ex suppositione consequente, quia hoc decretum & revelatio decreti essentialiter supponit scientiam mediam de futuro peccato Luciferi, & scientia media supponit ipsum peccatum futurum liberè.

Artic. III. *An Angeli mali torqueantur verè ab igne corporeo? & quomodo?*

Resp: verè torqueri, idque per productionem qualitatis dolorificæ spiritualis in Angelo. Probatur prior pars Conclus: 1. ex Script. docente, Dæmones eâdem pœnâ torqueri, quâ damnatorum corpora post resurrectionem torquebuntur, juxta illud: *discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus* Matth. 25. atqui corpora damnatorum torquebuntur ab igne vero & corporeo, ut sæpissime & constanter testatur eadem Script: cujus verba in propria significatione accipienda sunt, cùm nihil obstat, præcipuè accedente communi PP. sensu: *Dabit ignem & vermes in carnes eorum.* Judith. 16. *Pluet super peccatores laqueos, ignis, & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum.* Ps. 10. *In ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur.* Marc. 9. *Quis potest habitare de vobis cum igne devorante &c.* Is: 3. *Omnis arbor &c. & in ignem mittietur* Matth: 3. &c. Unde etiam Apoc: 20. infernis dicitur: *stagnum sulphuris & ignis ardentis*, in quod missus dicitur diabolus, ibid: 2. ex PP: nominatim Augustin: l. 12. de Civit: c. 10. *Adhærebunt*, ait, *Spiritus corporeis ignibus*

ignibus corporeis cruciandi. Et D. Gregor: l. 4. Dialogor: c. 29. ad quæstionem: *an ignis inferni corporeus sit?* respondet: *corporeum esse non ambigo.* Et Hieron: Ep: 59 ad Avitam inter alios Origenis errores hunc ponit: *Quòd ignis inferni non punit in supplicijs, sed in conscientia peccatorum.* Demum Ambrosius in Ps. 118. octonario 12. commendans confessorem in tormentis positum, ait, *cogitantem mandata Divina, illum ignem perpetuum, illud sine fine incendium perfidorum &c.* Plures vide apud Suarez hic l. 8. c. 12. & 13. 3. congruenti ratione: quia in omni peccato, etiam Dæmonum, invenitur aversio à DEO, & conversio ad creaturam, ergo similiter decet, ut cuilibet peccato, præter pœnam damni, consistentem in privatione fruitionis DEI, correspondeat pœna sensûs, ut, sicut quis in creaturam amore delectatus est, ita ab aliqua creatura, tanquam DEI vindicis instrumento, patiatur. Non conveniebat autem ad hoc assumi creaturam aliquam spiritualem: tum, quia in majorem confusionem diabolorum cedebat, si corpori alicui subderentur, & ab illo affligerentur: tum, quia Spiritus, vel boni sunt, vel mali: bonos non conveniebat huic muneri deputari, malis autem potiùs pati, & cruciari, quàm inferre supplicium, congruebat: inter creaturas autem corporales ad hujusmodi officium aptior est ignis: tum, quia eandem decebat esse pœnam Dæmonum, & hominum improborum, sicut in Cœlo eadem existit gloria Angelorum bonorum, & hominum salvandorum; cruciandis autem hominibus præ corporibus cæteris aptus est ignis, cùm sit maximè activus & dolorificus: tum, quia locum damnatorum conveniebat esse infimum in universo, sicut è contrario locus BB. est omnium supremus, in empyreo; aliunde verò ob varias causas constitutio Universi requirebat, ut in loco ejus infimo, & prope illum collocarentur diversa pyrophylacia, seu ignis reconditoria, ut eruditè ostendit Kircherus noster in opere suo de mundo subterraneo; ac proinde convenientissimum erat, hos eosdem ignes ad torquendos damnatos assumi.

Probatur altera pars Conclus: I. Quia in qualitate hujusmodi, spirituali, suo modo dolorifica, nulla potest esse repugnantia: tum, quia, si in ordine rerum materialium dantur qualitates corporibus vivis dissonæ, & tristitiam, seu dolorem causantes, cur non in ordine rerum immaterialium? tum, quia non minùs potens est DEUS ad affligendos justè malos Angelos, quàm ad ornandos & perficiendos bonos, ergo, sicut hos perficere potest per impressam qualitatem spiritualem, quam dicimus gratiam habitualem, ita & illos affligere per qualitatem dissonam & deturpativam. Aliunde verò per hujusmodi qualitatem optimè explicantur omnia, quæ de pœna ignis tradunt PP: & Script: & quæ difficultatem patiuntur in alijs sententijs, ut ex dicendis probat. 5. patebit, ergo &c. 2. Quia ex locutionibus Script: & PP: certum est, ignem verè cruciare Dæmones, aliquid agendo in ipsos, ut partim jam ostensum est, partim adhuc ostendetur: nihil autem produci in ijs potest, nisi aliqua qualitas dolorifica, non autem qualitas materialis, ut etiam dicetur, ergo spiritualis. 3. Quia ignis non potest aliter verum dolorem causare in Dæmonibus, nisi imprimendo illis aliquod objectum doloris, seu qualitatem dolorificam, quia nullum agens extrinsecum causat immediatè per se dolorem, ut patet experientiâ: ignis enim non causat dolorem in corpore per se præcisè, sed per immissionem caloris nimij, vel alterius qualitatis molestæ in corpus. Et ratio ulterior est: quia actus immanentes, & vitales, ut est dolor, non possunt esse sine aliquo proprio objecto, tale autem objectum respectu doloris non potest esse aliud, quàm impressio hujusmodi qualitatis &c. Cùm autem objectum illud, seu qualitas dolorifica impressa Dæmonibus, non possit esse materialis, erit ergo spiritualis. 3. Quia de spiritualibus, nobis in se cognitis discurrendum est, per proportionem ad corporalia, atqui ignis affligit corpora per hoc, quòd ijs imprimat qualitatem aliquam corpoream, dissonam, disconvenientem, & dolorificam, quâ impressâ oritur in animali cognitio illius, & ex cognitione dolor, seu fuga & tristitia in appetitu; ergo similiter dicendum, affligi spiritus, seu Angelos malos, ab igne per hoc, quòd ijs imprimat qualitatem spiritualem dissonam, & dolorificam, ex qua impressione oritur cognitio de illa in intellectu, tanquam disconveniente, & tristitia, sive dolor, in appetitu. 4. Quia dolor est actus appetitûs, est enim fuga mali, seu tristitia de malo præsente, actus autem appetitûs supponit cognitionem ejusdem objecti, cognitio autem experimentalis & intuitiva, qualis est doloris, supponit objectum, ergo dolor Dæmonum, quem causat in ijs ignis, supponit suum objectum, hoc autem aliud esse nequit, quàm qualitas aliqua hujusmodi ab igne ijs impressa, ergo &c. 5. Probatur refutatione aliarum sententiarum: *Prima* est: Dæmones torqueri ab igne, non per se, sed per accidens, nempe per apprehensionem ignis, tanquam sibi noxij. *Sed contrà est* 1. Quia hoc non est proprie torqueri ab igne, sed ab interna cogitatione, contrarium autem docent Script: & PP: tribuentes igni veram actionem in damnatos: *Ignibus tradidit cruciandos*, scilicet Dæmones. 2. Petri 2. *cruciabitur igne*, &

sulphure. Apoc: 14. *in flamma ignis, dantis vindictam ijs, qui non verunt DEUM.* 2. Thess: 1. Unde à PP: dicitur *ignis urens, exurens, flamma crucians, cremans, concremans &c.* ut videre est apud Suarez de Angel: l. 8. c. 13. n. 18. Et nominatim Augustin: suprà citatus ait: *Spiritus cruciari ab igne, miris, sed veris modis.* Si veris, non ergo falsis, & imaginarijs. Denique clarissimè Gregor: l. 9. Moral. c. 33. *Rectè inferni claustra, tenebrosa terra nominantur, quia, quos puniendos accipiunt, nequaquam pœnâ transitoriâ, vel phantasticâ imaginatione, sed ultione solidâ cruciant.* 2. Quia Dæmon peccando nihil amisit perspicaciæ naturalis, adeóque evidenter cognoscit ignem, &, an aliquid in se agat, necne? si ergo nihil in ipsum agit, non potest judicare se aliquid ab illo pati, cùm neque ignis secundùm se sit malus Angelo, neque etiam ratione actionis, cùm supponatur nihil agere. 3. Quia Angelus nullum potest habere motivum talis assensûs, quo judicet ignem sibi esse malum, suppositô, quòd nihil in ipsum agat, nemo autem potest induci ad aliquem assensum falsum, nisi sub aliquo motivo. 4. Quia, cum Angelus naturaliter non sit capax erroris & deceptionis circa res naturales, deberet DEUS esse author erroris illius, hoc autem implicare suo loco ostendetur. *Secunda sententia* est, Dæmones per hoc præcisè torqueri ab igne, quòd ignis miraculosè producat in illis speciem intelligibilem, vel cognitionem, repræsentantem ipsis ignem, ut noxium, atque ita ipsos contristantem. *Sed contrà* 1. Quia id non significant verba PP: & Script: *urere* enim, *cremare, concremare, &c.* non significat, producere speciem, vel cognitionem ignis. 2. Qualis hæc esset pœna, accipere speciem impressam ignis ab igne, cùm graves quoque Authores doceant Angelos, sumere species ab objectis, etiam materialibus? Imò species & cognitio est potiùs perfectio intellectûs, quàm pœna. 3. Quomodo species, vel cognitio potest repræsentare ignem, ut noxium Dæmoni, si ignis nihil noxium, & læsivum imprimit Dæmoni? nisi fortè dicas speciem, vel cognitionem esse erroneam, & ita sequetur, DEUM esse causam per se, & specialem erroris, quod implicat, ex alibi dicendis. 4. Vel illa species, aut cognitio repræsentat præcisè ignem secundùm se, & tunc non magis dolorifica potest esse Angelo, quàm species rerum aliarum, aquæ, aëris &c. vel repræsentat aliquid præterea ex parte ignis, vel proveniens ab igne, & quid illud, nisi qualitatem, quam nos ponimus? 5. Quia ignis non affligit corpora, imprimendo ijs præcisè speciem vel cognitionem sui, sed imprimendo qualitatem physicam, corporibus dissonam & molestiam, ex qua consurgit cognitio, seu perceptio illius, & ex hac dolor & fuga, ut suprà dictum est, ergo idem cum proportione dicendum est, dum affligit spiritus. Neque dicas, illam cognitionem ideo esse pœnalem Dæmoni, quia per illam affigitur continuæ ignis contemplationi, & impeditur à libera consideratione rerum aliarum: tum, quia hoc primò est contra Dionys: & PP: tribuentes Dæmonibus maximam in intelligendo velocitatem, perspicaciam, memoriam præteritorum, sagacitatem futurorum &c. tum, quia cognitio illa ignis, licèt valde intensa, non exhaurit capacitatem angelici intellectûs ad alia cogitanda; & licèt illa alligatio intellectûs ad ignem perpetuò considerandum, aliquam possit adferre molestiam, tamen hæc nequit esse tanta, cùm non impediat cognitionem aliorum. *Tertia sententia est,* Dæmones torqueri ab igne per calorem, vel aliam qualitatem materialem illis impressam. *Sed contrà* 1. Quia vel calor (idem est de quacunque qualitate materiali) receptus in Angelo, tribuit illi effectum formalem spiritualem, vel corporeum. Non primum: Quia, cùm effectus formalis non distinguatur entitativè à forma communicata, talis erit effectus formalis entitativè, qualis est forma; ergo calor materialis non potest tribuere effectum formalem spiritualem. Non etiam secundum: tum, quia effectus formalis corporeus est, qui sustentatur à subjecto corporeo: tum, quia spiritus non est capax recipere effectum formalem corporeum: quidquid enim recipitur, per modum recipientis recipitur, nam alias spiritus posset fieri sensibilis, tangibilis, oculo corporeo visibilis &c. quæ omnia implicant. 2. Quia spiritus neque potest recipere qualitatem corpoream naturalirer, neque supernaturaliter. Non naturaliter: tum, quia qualitas corporea, saltèm naturaliter, exigit subjectum corporeum: tum, quia aliàs Angelus, in statu puræ naturæ existens, posset naturaliter calefieri, frigefieri &c. tum, quia qualitates alterativæ, ut est calor, non possunt naturaliter recipi in subjecto incorruptibili, ut est Angelus & Spiritûs. Non etiam supernaturaliter: quia nullum subjectum elevari potest ad formam recipiendam, nisi quæ ex natura sua inesse petat, vel saltem inesse possit tali subjecto, ut patet inductione omnium qualitatum supernaturalium, de quibus constat de facto, & alibi probabitur; atqui calor, vel quæcunq; alia qualitas materialis non potest inesse ex natura sua Angelo, ut probatum est, ergo. 3. Licèt Angelus capax esset recipiendæ talis qualitatis, illa tamen non posset respectu ipsius esse dolorifica & pœnalis: quòd enim, calor v.g. sit dolorificus homini, ratio est, quia est naturæ hominis disconveniens,

quate-

quatenus disponit ad corruptionem hominis perturbando ejus temperamentum, quæ res non habet locum in Angelis. *Quarta sententia est*: Angelum torqueri ab igne per tristitiam in voluntate ejus productam, similem illi, quam anima patitur conjuncta corpori, quando corpus ab igne ustulatur. *Sed contrà* est. 1. Quia implicat actum vitalem dari sinè proprio & proportionato objecto, actus enim essentialiter respicit objectum sibi proprium, præsertim intuitivus & experimentalis (qualis est dolor) qui essentialiter fertur in objectum præsens, & prout in se; vel, si dari potest actus hujusmodi, ille erit falsus, & per erroneam apprehensionem; atqui respectu Dæmonis non datur objectum proprium illius doloris & tristitiæ, quæ resultat in anima conjuncta corpori, dum corpus crematur: objectum enim illius doloris est qualitas dolorifica materialis, ab igne causata in organo tactûs, quæ in Dæmonibus non reperitur, ergo neque tristitia illa, sive dolor dabitur, vel si dabitur, erit dolor fictus & imaginarius, & sic DEUS, author supernaturalis illius, erit author specialis erroris, quod similiter implicat. 2. Vel objectum talis doloris existentis in Dæmone est ignis secundùm se, præcisè sumptus, vel aliquid factum ab igne, vel aliquid distinctum quidem ab igne, non tamen procedens ab igne. Non primum: tum, quia ignis secundùm se non est noxius Dæmonibus, adeóq; ut sic, non potest esse objectum proprium doloris, nisi ficti & imaginarij: tum, quia sic objectum hujus doloris, non esset simile objecto doloris, quem anima patitur in corpore ex ustulatione ignis, quia hoc objectum est qualitas dolorifica impressa ab igne corpori animato, non autem ignis secundùm se. Non secundum; quia nihil tale admittit hæc sententia, aliàs in eandem cum nostra coincideret. Non tertium: quia non potest assignari, quid illud sit, nisi recurrendo, vel ad sententiam nostram, vel ad aliquam ex refutatis aut refutandis. 3. Quia sequeretur pœnam sensûs inferni, non fore graviorem eâ, quam in hac vita sentit anima in corpore, dum corpus vivum crematur, quod est contra sensum PP: & omnium Theologorum. *Quinta sententia est*, Dæmones præcisè torqueri per alligationem ad ignem infernalem, in quo tanquam in carcere adstricti tenentur. *Sed contrà est* 1. Quia Script: & PP: in pœna Dæmonum distinguunt detentionem illorum in carcere infernali, & alium cruciatum: *Mittite illum in tenebras exteriores* (ecce alligationem! *ibi erit fletus, & stridor dentium*, ecce aliam insuper pœnam! Matth: 8. *Missus est in stagnum ignis & sulphuris*, iterum alligatio; sed non hîc sistit, verùm additur: *ubi & bestia & Pseudo Propheta cruciabuntur die ac nocte* Apoc: 20. *Crucior in hac flamma* (ecce præter detentionem in igne insuper cruciatus) Lucæ 16. *In tartarum tradidit*, quid ibi? *cruciandos*. 2. Petri 2. *Manet postmodum carcer æternus, & jugis flamma, & pœna propria*. Cyrill: l. ad Demetriadem. Ecce præter inferni carcerem, aliam præterea pœnam! *Adhærebunt spiritus incorporei ignibus corporeis*, NB. *cruciandi*. August: suprà. 2. Quia sola alligatio ad ignem, tanquam carcerem, non videtur esse tanta pœna, quantam exaggerant PP: & Script: & apprehendunt Fideles, cùm etiam SS: PP: alligati fuerint limbo, & Angeli quidam boni alligentur corporibus cœlestibus, quæ continuè movent, neque tamen idcirco dicuntur passi, vel pati aliquam pœnam sensûs, præsertim cùm Angelis parum, aut nihil ad utilitatem aut delectationem conferre possit, quòd se possit movere de loco ad locum. 3. Quia hoc non esset propriè cruciari ab igne, nisi objectivè, sed à DEO in igne. 4. Quia animæ Purgatorij puniuntur eodem igne, quo damnati, sed illæ non puniuntur per solam alligationem ad ignem, sed per majores longè pœnas, ut docent PP: & maximè August: l. de vera & falsa Pœnit: c. 18. & testantur tot apparitiones. Imò sola hujusmodi alligatio respectu animæ purgatorij nihil fere adderet ultra pœnam damni: quòd enim animæ separatæ (maximè, quæ Divinæ voluntati perfectè sunt conformes, ut animæ Purgatorij) teneantur huic potiùs, quàm alteri corpori esse præsentes, nihil magnopere interest illarum. 5. Quia sic homines post judicij diem graviùs torquerentur, quàm Dæmones, quia hi solùm torquerentur per alligationem ad carcerem infernalem, homines autem insuper pœnam gravissimam sensûs sustinerent ab igne in corporibus: sequela autem est falsa, cùm peccatum Dæmonum sit multò gravius, quàm hominum, adeóque majore pœnâ dignum. 6. Quia sic tota pœna Dæmonum consisteret in hoc, quòd semper deberent esse indistantes ab igne, vel loco infernali; quid autem curat Diabolus, sive igni, sive aquæ præsens sit, si de cætero corpus illud nihil dolorificum illi imprimat? 7. Quia sequeretur pœnam omnium Dæmonum, & animarum damnatarum, quæ eis ab igne infligitur, fore, & esse in omnibus æqualem, quia omnes æqualiter alligati sunt, vel erunt igni infernali, cùm hæc alligatio consistat in indivisibili, nimirum in positiva & totali ipsorum præsentia: sequelam iterum constat esse falsam, ergo &c. *Sexta sententia est*, Dæmones torqueri per hoc ab igne, quòd ignis in ipsis illam tristitiam efficiat, quam habent de privatione visionis beatificæ. *Sed contrà* 1. Quia hæc tristitia tota pertinet ad pœnam dam-

ni, quòd autem causetur instrumentaliter ab igne, per hoc nullum additur novum objectum Angelo afflictivum, & dolorificum: quòd enim actus vitalis pendeat, vel non pendeat, ab aliquo instrumento extrinseco in sui elicientia, non addit specialem pœnam, vel delectationem elicienti, & ità pœna ignis, sive sensûs, eadem erit in Dæmonibus cum pœna damni, quod falsum est. 2. Quia ignis torquet corpora viva per hoc, quòd illis imprimat qualitatem dolorificam, distinctam à cognitione & tristitia, interna, ergo cum proportione discurrendum est de igne infernali torquente spiritus. 3. Quia, ut aliquod agens dicatur cruciare, debet passo imprimere aliquid, quod sit objectum doloris & tristitiæ ipsius passi (ut patet inductione in cruciatibus corporeis) neque sufficit, quòd immediatè coëfficiat cum passo dolorem, aliàs Dæmon diceretur cruciari, & quidem principaliter à sua voluntate & seipso, quia ipse, & sua voluntas est causa præcipua effectiva illius tristitiæ, quam habet de beatitudine amissa. *Septima sententia est*: Dæmones torqueri ab igne, partim per alligationem, partim per qualitatem in potentijs ipsorum productam, quà impediuntur, nè operari possint pro libitu, quod volunt, & quomodo volunt. *Sed contrà* 1. Vel illa qualitas impedit præcisè potentiam Dæmonum locomotivam, & sic redeunt omnia argumenta facta contra Quintam sententiam, ut consideranti patebit: vel etiam potentiam intellectivam & volitivam, & hoc non: tum, quia contradicit Dionysio tribuenti Dæmonibus summam ingenij celeritatem & perspicaciam, docentiq; nihil eos peccando amisisse naturalium, adeóque nec expeditam facultatem intelligendi & volendi: tum, quia nulla videtur excogitabilis qualitas disconveniens intellectui & voluntati, quà talibus, nisi vel error, vel habitus vitiosus; sicut è contrario nulla datur ijsdem conveniens, nisi vel species, vel habitus virtuosus, aut saltem indifferens: per nihil autem istorum torqueri possunt Dæmones, quia deberet esse DEUS author miraculosus erroris & vitij, quod implicat ex dicendis suo loco. 2. Quia ignis Purgatorij simili modo torquet animas, quo infernalis Dæmones, atqui animæ purgantes non torquentur per hoc, quòd contra suam voluntatem impediantur in operando, cùm sint perfectè conformes & subjectæ voluntati DEI, ergo neque Dæmones &c. 3. Quia ad torquendos hoc modo Dæmones sufficeret suspensio concursûs Divini sinè omni alia qualitate, quia æquè non possent operari, & illa impotentia non minùs esset contra voluntatem & conatum Dæmonum, quàm, si id fiat per intrinsecam qualitatem, & consequenter non minùs sequeretur in illis dolor & afflictio, ergo &c.

Sed contrà I. Sæpe in Script: accipitur ignis metaphoricè, ut Luc: 3. Matth. 3. *Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igne &c.* ergo similiter poterunt accipi textus Script: dum loquuntur de igne infernali, *Conf*: 1. Is. 66. dicitur de damnatis: *vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Et Job. 24. *Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, & usque ad inferos peccatum eius.* Atqui certum est, vermes ibi & nives accipi in sensu metaphorico, ergo idem dicendum de igne. 2. Lucæ 12. de præmio Beatorum dicitur: *ut edatis, & bibatis super mensam meam &c.* & tamen hæc non sunt intelligenda materialiter, ergo neque, quæ dicuntur de pœna damnatorum per ignem. 3. Luc: 16. dicitur de divite: *Elevans igitur oculos suos, vidit Abraham à longè. Et Lazarum in sinu ejus, & ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam;* atqui manifestum est, hæc accipienda de anima divitis & Lazari esse spiritualiter, ergo etiam, quæ sequuntur: *Crucior in hac flamma.* 4. Pœna ignis in Script: opponitur visioni beatificæ tanquam summum bonum, summo malo: *Venite benedicti Patris mei, possidete regnum &c. Ite maledicti in ignem æternum* Matth: 25. ergo per illum ignem non intelligit Script: aliquod corpus sensibile, cùm illius afflictio non possit esse summum malum, beatitudini sanctorum summè oppositum. 5. Quatuor Eccleiæ Doctores docent ignem infernalem non esse materialem, sicut est noster: *si ergo incorporalis illa flamma* ait, Aug: l. 2. de Civit: l. 10. *Vermis, qui non moritur, & ignis, qui non extinguitur, à pleriisque conscientia accipitur peccatorum, quæ torquent in supplicijs constitutos.* Hier: in Is: 66. *Ignis corporeus, ut ignis esse valeat, corporeis indiget fomentis, non verò ignis gehennæ, cum incorporeus sit.* Gregor: l. 15. Moral. c. 17. *Ergo neque corporalium stridor aliquis dentium, neque ignis aliquis perpetuus flammarum corporalium, neque vermis est corporalis.* Ambros: l. 2. in Luc: 14. His adde Origen: Hom: 9. in Matth: Tertull: Apologet: c. 48. & *Neg: Conf*: nam. ut monet Trident: Sess: 4. Script: intelligenda est secundùm communem SS: PP: interpretationem; & juxta regulam Augùst: l. 3. de doctrina Christi c. 10. & 11. accipienda est in sensu proprio, ubi nec evidens ratio, neque alius Script: locus clarior ad oppositum cogit; denique, an sensu literali, an mystico intelligi debeat Script: discernendum est ex materia subjecta, de qua agitur, factà collatione cum alijs Script; locis de eadem materia.

teria. Hæ autem omnes regulæ, si applicentur in præsenti, manifestè apparet, ea, quæ de igne inferni dicuntur in Script: non esse accipienda metaphoricè, ut patet ex dictis pro Concluſ: Secùs se res habet circa alios locos, in quibus vocabulo *ignis* utitur Script: *Ad* 1. *Conſ: ad locũ* Iſ: dico 1. utrũq; in sensu literali posse accipi, quia neque impossibile neq; inconveniens est, vermes materiales dari in inferno, qui corpora damnatorum assiduè fodiant, Dæmones verò eodẽ modo, quo de igne dictum est, excrucient. 2. etiam probabile est, eo loco tam ignem, quàm vermes metaphoricè sumi pro memoria peccatorum valde afflictiva & contristativa. Denique probabile est, vermem ibi metaphoricè, ignem propriè sumi, tum, quia ignis videtur magis idoneus ad torturam universalem corporum & spirituum, quàm vermes, propter probationes pro Concluſ: allatas: tum, quia ignis semper, & quasi primo loco constanter ponitur in Script: Omnes hos sensus docet Aug: l. 21. de Civit: c. 19. Similiter dicendum ad verba Jobi, posse illa vel accipi literaliter de alternatione caloris & frigoris apud damnatos, ut interpretatur Hieron: in 10. Matth: aliique, vel allegoricè de peccato, ut sensus sit, peccatores ab uno in aliud peccatum decidere; unde & subditur: *usque ad inferos peccatum ejus*, quasi insinuans, se in præcedentibus de inferno non egisse. Et ita alij interpretantur hunc locum. *Ad* 2. Disparitas est: Quia, cùm Dæmones noluerint se subijcere DEO, æquum est, ut subijciantur creaturæ ignobiliori seu corporeæ, & torqueantur ab ipsa, tanquam DEI instrumento. Beati verò per statum & præmium beatitudinis elevantur, & constituuntur super omnem creaturam, & ideo conveniebat non per creaturam, maximè corpoream & ignobiliorem, sed immediatè à solo DEO illos beatificari. *Ad* 3. ℟. 1. *Neg: Conſ:* Ratio est: quia illa narratio fortè non est historica, sed parabolica, unde non mirum Christum uti verbis partim metaphoricis, partim proprijs, prout suæ intentioni magis serviebant. 2. Quia animam aliunde, & ex Script: & ratione constat, per essentiam suam esse incorpoream; unde membra corporea quæ illi tribuuntur, non possunt accipi literaliter. De igne infernali autem nihil constat aliunde, ratione cujus non debeant literaliter intelligi, quæ de illo in Scriptura dicuntur. ℟. 2. *Neg*: *Min*: Christus enim non repræsentabat ibi pœnam divitis secundùm solam animam, sed prout resumpto corpore futura est. Et licèt denique ex illo Script: loco seorsim sumpto probari non posset, ignem inferni corporeum esse, poterit tamen, si sumatur cum alijs penè innumeris. Et hoc vult August: quando supra dictum locum tractans l. 20. de Civit: c. 10. negare videtur flammam inferni esse incorpoream. *Ad* 4. ℟. *Neg*: *Ant*: duas enim partes continet Christi contra reprobos sententia: una est: *discedite à me maledicti*, altera, *in ignem æternum*. Per priorem significatur pœna damni, quæ privativè opponitur visioni & fruitioni DEI, significatæ illis verbis: *venite benedicti*; per posteriorem significatur pœna sensûs, quæ quatenus erit in corporibus damnatorum, opponitur gloriæ corporum glorioſorum, quatenus verò excruciat animas, opppnitur exclusioni omnis mali, quæ est in animabus BB., vel certè beatitudini & gaudio accidentali, quod eædem habent de varijs bonis, ut regia dignitate, honore & cultu, loci dignitate &c. quæ significantur verbis illis: *Possidete regnum*. *Ad* 5. ℟. PP: (excepto Tertull: & Origen: qui in hac materia apertè errârunt) non aliud velle, quàm, quòd ignis inferni non sit ita corporeus, sicut est noster, indigens scilicet alimento, neque producens in spiritibus damnatis effectum corporeum, scilicet flammam, sed alium, eúmque spiritualem.

II. Quidquid recipitur, ad modum recipientis recipitur, ergo, cùm Dæmones sint immateriales, quidquid in ijs recipitur, immaterialiter, adeóque intelligibiliter recipitur; quidquid autem recipitur intelligibiliter, vel est species intelligibilis, vel cognitio intellectualis, vel objectum illarum, ergo, cùm Dæmones torqueantur per actionem ignis, recipiendo aliquid ab illo, non aliter torqueri possunt ab igne, quàm per impressionem speciei, vel cognitionis, vel per modum objecti. *Conſ:* Ignis infernalis, post diem Judicij, non habebit in corporib⁹ damnatorum actionem realem & alterativam, sed tantùm intentionalem, quia illa corpora non corrumpentur ab igne, neque dissolvetur temperamentum illorum, quia tunc cessabit omnis corruptio, & consequenter omnis alteratio realis corruptiva, sed ignis tantùm immittet species intentionales in sensus, & ita affliget corpora; ergo similiter dicendum est, affligi ab illo Dæmones tantùm per immissionem specierum intentionalium, non quidem sensibilium, sed spiritualium. ℟. *Dist*: *Conſ*: quidquid recipitur in Dæmonibus, recipitur intelligibiliter tantùm Neg: etiam physicè & intentionaliter Conc: per hoc enim, quòd sint immateriales, non excluditur, quòd sint substantiæ physicæ, qualitatis alicujus physicè receptivæ. Instantia est in gratia habituali, charactere Sacramentali, quæ non tantùm intelligibiliter & objectivè per sui speciem, vel cognitionem, sed verè realiter recipiuntur in spiritibus. *Ad Conſ:* ℟. *Neg*: *Ant:* Quia licèt corpora damnatorum non sint corrumpenda ab igne per calorem, corruptione physica, alte-

rabuntur

rabuntur nihilominùs, & torquebuntur per immissionem caloris, valde disconvenientis ipsi sensibili corporis temperamento.

III. Non repugnat divinitus produci ab igne in voluntate dolorem spiritualem, similem illi, quem sentit anima conjuncta corpori, dum corpus ustulatur, & per hoc apprimè salvantur omnia, quæ PP: & Script: docent de pœna ignis infernalis, ergo. *Conf*: Non implicat oculum, si specie informetur, videre objectum, etiam absens, vel non existens, ergo similiter. 2. Sæpe in somnijs oritur in nobis pœnalitas ignea, licèt nullum adsit objectum verum illius, cur ergo id fieri non posset divinitus in Dæmonibus? 3. Script: & PP: ajunt Dæmones torqueri per combustionem & pœnalitatem igneam, hoc autem non potest explicari in ulla alia sententia, ℟. *Neg*: *Ant*: dolor enim verus, prout distinguitur â tristitia mali præteriti & futuri, est fuga mali præsentis & intrinsecè afficientis, est enim fuga mali experimentaliter, & prout est in se, percepti, implicat autem sic percipi malum, si nullum adsit tale malum, quod enim non est in se, non potest experimentaliter percipi, prout est in se. Atqui nullum tale malum est in Dæmonibus, prout supponit hæc sententia. *Ad* 1. *Conf*: *Neg*: *Ant*. Ratio est: Quia vel species visibilis est objectum proprium visûs, vel ipsa res, cujus specie informatur oculus. Si primum: hoc ipso, quòd oculus informetur specie, jam est objectum illius præsens & existens. Si secundum, tunc implicat oculum videre tali casu, cùm implicet visio, & quiscunque alius actus absque proprio suo objecto. *Ad* 2. ℟. 1. *Dist*: *Ant*: Oritur tunc in nobis pœnalitas ignea, phantasticè & imaginariè Conc: verè & realiter, ut in Dæmonibus accidit Neg: ℟. 2. *Neg*: *alteram partem Ant*: objectum enim illius doloris ignei est dispositio aliqua corporis pœnalitati igneæ similis, putà exuberantia sanguinis, calor immodicus corporis, quemadmodum igneæ pœnalitatis repræsentat imaginatio & phantasia. *Ad* 3. ℟. *Neg*: *Min*: Script: enim & PP: aliud non volunt, quàm, quòd Dæmones torqueantur ab igne per impressionem alicujus qualitatis pœnalis, & dolorificæ, quæ, cùm proprio nomine careat, appellant illam combustionem, aut aliquid hujusmodi, quod est effectus pœnalis, & proprius ignis.

IV. Ignis non potest aliquid agere in Dæmonem sive spiritum, ergo, si torquetur ab igne, torquetur per solam alligationem ad ipsum. *Ant*: *probat*: 1. Agens & patiens communicant in materia secundùm Philosophum, sed spiritus, qui est immaterialis, non communicat in materia cum igne materiali. 2. Quod non tangit, non agit, sed ignis corporeus non potest tangere spiritum, nec contactu quantitativo, cùm spiritus non sit corporeus, & quantus, neque contactu virtutis, quia virtus corporea non potest agere in substantiam incorpoream. 3. Dupliciter dicitur aliquid pati ab altero, vel tanquam subjectum, sicut lignum patitur ab igne, vel tanquam contrarium à contrario, sicut calidum patitur â frigido, sed spiritus nec potest pati ab igne corporeo, tanquam subjectum, quia deberet produci in illo forma ignis, & spiritus deberet calefieri & igniri; nec tanquam contrarium: tum, quia spiritus nullum habet contrarium: tum, quia sequeretur ipsum ab igne corporeo posse destrui. 4. Omne, quod patitur, movetur, sed moveri competit tanquam corpori, non spiritui. 5. Inter agens & patiens debet esse proportio, inter spiritum & ignem corporeum non est proportio, cùm sint diversorum generum. 6. Essentiale est spiritui esse impossibilem, ergo non potest pati ab igne corporeo. 7. Agens est nobilius patiente, atqui ignis non est nobilior spiritu. 8. Spiritus est nobilior, quàm corpora cœlestia, hæc autem sunt prorsus impassibilia, ergo magis ille. 9. Nullum instrumentum agit, nisi exercendo operationem suam propriam, v. g. serra non agit instrumentaliter, *nisi* serrando &c. atqui ignis non potest agere in spiritum actione propriâ, quia alias posset illum calefacere. ℟. *Dist*: *Ant*: ignis non potest agere in Dæmonem, virtute propriâ, naturali, principali Conc: divinâ, elevatâ, supernaturali, obedientiali, instrumentali Neg: Ex quo patet fere ad omnes probat: *Ad* 1. Agens naturale & patiens communicat in materia Transf: supernaturale, & elevatum, qualis est ignis, respectu Dæmonum Neg: *Ad* 2. Ignis non tangit spiritum contactu virtutis propriæ, naturalis & principalis Conc: instrumentalis, supernaturalis &c. Neg: *Ad* 3. Spiritus non potest pati ab igne tanquam subjectum, quia deberet calefieri, non potest pati ab igne, ut agente per virtutem naturalem & principalem Conc: virtus enim naturalis ignis est virtus calefactiva. Ut agente per virtutem supernaturalem, elevatam & instrumentalem Neg: Hæc enim virtus extendit se ad quemlibet effectum, ad quem à DEO assumitur. *Ad* 4. Moveri motu corporeo, sensibili, & propriè dicto est proprium corpori Conc: motu impropriè dicto, & incorporeo, prout motus dicit præcise productionem, vel receptionem qualitatis incorporeæ Neg: sic enim etiam Angelus movetur, dum accipit gratiam, vult, vel intelligit. *Ad* 5. Inter spiritum & ignem spectatum secundùm virtutem naturalem & principalem non datur proportio Conc: secundùm virtutem obedientialem, & instrumentalem Neg: nam sicut in igne datur virtus obe-

obedientialis agendi, ita in spiritu capacitas obedientialis recipiendi. *Ad 6.* Essentiale est spiritui esse impassibilem passione sensibili, corporeâ, propriè dictâ Conc: incorporeâ, & impropriè dictâ, prout scilicet passio dicit præcisè receptionem, vel receptionem qualitatis spiritualis Neg: *Ad 7,* Agens principale, & virtute propriâ, est nobilius patiente Transf: agens instrumentale, qualis est ignis respectu effectûs, quem producit in Dæmonibus Neg: *Ad 8.* Corpora cœlestia sunt prorsus impassibilia naturaliter Conc: absolutè & divinitus Neg: idem dicendum de spiritu. *Ad 9.* Nullum instrumentum agens virtute naturali, & in virtute causæ principalis naturalis, potest agere, nisi exercendo suam propriam operationem Conc: agens virtute supernaturali, elevatâ, obedientiali, & in virtute Causæ supernaturalis & increatæ Neg; taliter enim agens potest agere, quod DEUS vult per illud agere.

V. Qualitas dolorifica non affligit, nisi quatenus expellit aliam formam sibi contrariam, convenientem verò subjecto, atqui qualitas dolorifica, quam nos ponimus, non potest expellere quidquam ex Angelo, ergo &c. *Conf:* Duobus modis dicitur aliquid pati: vel purè recipiendo, sicut intellectus dicitur pati ab intelligibili, sensus à sensibili. 2. Aliquid amittendo de sua substantia, sicut lignum patitur ab igne, amittendo formam ligni; sed Dæmones non possunt pati, purè recipiendo aliquam qualitatem ab igne, quia cùm Dæmones sint immateriales, quidquid in ijs recipitur, immaterialiter recipitur, talis autem receptio non est punitiva, sed perfectiva sui subjecti; nec etiam possunt pati ab igne, amittendo aliquid suæ substantiæ, cùm sint incorruptibiles, ergo nullo modo. 2. Qualitas, quam nos ponimus imprimi ab igne Dæmonibus, non potest esse corporea, sed spiritualis, atqui qualitas spiritualis est perfectio, adeóque perficit subjectum, non affligit, ergo. *Conf:* hoc ipsum: vel enim illa qualitas est Dæmoni naturalis, & sic illum perficit; vel supernaturalis, & tunc magis perficit: spectat enim ad ordinem donorum gratiæ. 3. Vel illa qualitas est vitalis, vel non. Non primum: quia in Angelo nullæ dantur qualitates vitales præter cognitiones & volitiones, hæ autem non sunt afflictivæ, sed perfectivæ Angeli. Non secundum: quia nullæ videntur qualitates non vitales possibiles respectu Angeli. 4. Quia non potest explicari, quem effectum formalem habeat illa qualitas? vel in quo subjecto sit? vel cur sit illi inconveniens? si enim dicas, illam qualitatem esse specialiter deturpativam Angeli, sicut gratia est specialiter ornativa & perfectiva Angeli; contra est: quia vel loquimur de pulchritudine Angeli naturali, vel de supernaturali. Si de naturali, hæc nullo modo tollitur à Dæmonibus, juxta illud Dionys: c. 4. de Divin: Nominib: *naturalia dona manserunt in Angelis integra & splendidissima.* Si de supernaturali, quæ est per gratiam, illa nullo modo tollitur per qualitatem, sed per culpam, & per maculam relictam ex culpa; nulla enim qualitas naturalis potest gratiam destruere, quia est ordinis superioris, per qualitatem autem supernaturalem multò minùs, quia omnis talis qualitas ordinatur ad gratiam, & subordinatur gratiæ. Denique, licèt daretur talis qualitas, illius effectus pertineret ad pœnam damni, non sensûs, quia pertineret ad destructionem gratiæ, & tristitia, quæ ex illa oriretur, esset de destructione gratiæ. ℟. hæc omnia solùm ferè probare, nos non posse qualitatem illam dolorificam, quam ignis infernalis Dæmonibus imprimit, prout in se est, cognoscere, non autem ostendunt illam impossibilem. Unde unico verbo hæc omnia solvi possunt, dicendo cum Augustº: *ignis cruciat veris, licèt miris modis;* vel illo Hugonis Victor. l. 3. de Sacram: p. 16. c. 3. *Quomodo,* inquit, *animæ sinè corporibus à rebus corporalibus pati possunt? nescimus, quomodo hoc fieri possit? Numquid ideo verum non est, quia nescimus, quomodo est?* Nihilominus *in forma* ℟. *Neg: universaliter Maj:* Qualem enim qualitatem ex oculo expellit objectum visu deforme, vel ex potentia auditiva sonus inconditus & ingratus? & tamen sunt objecta dolorifica. Et licèt communiter qualitates materiales dolorificæ adjunctam habeant qualitatis alicujus, subjecto convenientis, expulsionem, hoc tamen non est necessarium, quia dolor, non tam est de privatione, quàm de qualitate disconveniente, & subjecto inhærente. *Ad 1. Conf.* ℟. præter duos illos patiendi modos dari adhuc alium, nimirum per receptionem qualitatis, ratione sui ipsius subjecto disconvenientis, ut patet in specie visuali objecti deformis, respectu oculi, vel in sono incondito respectu auris. Et isto modo patiuntur Dæmones ab igne corporeo. *Ad 2.* ℟. Qualitas spiritualis est perfectio in se, & secundùm se Conc. respectu cujuslibet subjecti Neg: Sic etiam frigus est in se perfectio, non tamen respectu ignis, vel calor respectu aquæ, sed est illi violentus & disconveniens. *Adulteriorem Conf:* ℟. *Neg: Ant:* & dico illam qualitatem esse intrinsecè naturalem, prout naturale opponitur supernaturali, non esse tamen naturalem, prout naturale opponitur violento, sed esse vel maximè Dæmonibus violentam, & contranaturalem, magis, quàm frigus igni, calor aquæ &c. Instantia est iterum in sono incondito, qui nec est naturalis, seu conveniens auri, nec etiam supernaturalis, sed est violentus & contranaturalis.

Ad

Ad 3. ℟. Qualitatem dolorificam, quam ponimus, non esse vitalem, licèt dolor illius sit vitalis, sicut calor nimius in vivo corpore non est vitalis, & tamen dolor illius est vitalis. Unde *negatur altera pars Min: cum sua probat:* sicut enim Angelus est capax qualitatum non vitalium perfectivarum, ut gratiæ habitualis, habituum supernaturalium &c. vel animæ rationalis, characteris Sacramentalis &c. ita idem Angelus est capax qualitatum non vitalium deturpativarum & afflictivarum. *Ad 4.* ℟ illam qualitatem recipi in substantia Angeli, effectum verò illius esse, adferre specialem quandam turpitudinem naturæ Angelicæ, sicut inustum aliquod stigma viro magnæ dignitatis adfert specialem turpitudinem, ostendendo illum infamem propter crimina commissa &c. vel sicut è contrà gratia habitualis adfert spiritualem pulchritudinem creaturæ spirituali, cui inhæret. Nec obstat, quòd in particulari non possit explicari, quid in se sit illa turpitudo, quia etiam explicari non potest, quid in se sit pulchritudo, quam adfert gratia habitualis. *Ad fundamentum oppositum* ℟. primò, probabile esse per qualitatem illam tolli pulchritudinem Dæmonum naturalem, non quòd aliquid entitatis physicæ ab ijs auferatur, & hoc solùm vult Dionys:) sed quòd illis aliquid dissonum & disconveniens addatur: pulchritudo enim rei non solùm tollitur per defectum, seu ablationem alicujus, sed etiam per excessum & additionem, ut patet in statua, ad cujus figuram & pulchritudinem requiritur carentia partium superfluarum; item in temperamento animalis, cujus harmonia non tantùm destrui potest per diminutionem, sed etiam per augmentum qualitatum. 2. dici potest, illam qualitatem esse destructivam aut exclusivam pulchritudinis supernaturalis, quæ est per gratiam: nam, licèt gratia vitâ demeriti, & in ordine quasi morali tollatur tantùm per culpam, non repugnat tamen eandem tolli, sive excludi, per aliquid in ordine physico, seu per formam aliquam physicè ei repugnantem; sicut, licèt visio beatifica per modum demeriti excludatur â solo peccato, dari possunt tamen præterea qualitates habentes physicam oppositionem cum illa, ut est error intellectûs, habitus vitiosus voluntatis, passibilitas corporis &c. Neque obstat, quòd dicta qualitas sit inferioris ordinis, quàm gratia: nam etiam passibilitas corporis, error, habitus vitiosus sunt ordinis inferioris, quàm visio; & suppositô, quòd dentur habitus virtuosi supernaturales acquisiti, illi tolluntur per habitus vitiosos oppositos, & tamen hi sunt ordinis inferioris, videlicet naturalis, illi superioris seu supernaturalis. Denique dici potest per qualitatem, quam ponimus, neutram pulchritudinem tolli, nec physicam, sive naturalem, neque supernaturalem. Nam, sicut stigma fronti alicujus inustum, licèt neque tolleret pulchritudinem naturalem & physicam ipsius, neque etiam tollat pulchritudinem supernaturalem gratiæ, adhuc deturpat signatum, in quantum est signum criminis commissi, & amissæ gratiæ Regiæ vel Cæsareæ; ita, licèt qualitas nostra neque pulchritudinem naturalem neque supernaturalem tolleret Dæmonum, adhuc deturpare eos potest per modum infamiæ notæ & signi, admissi ab ijs criminis, & perditæ gratiæ Divinæ & sanctificantis. Sed satis.

Ad societatem civium supernorum perducat nos Rex Angelorum.

F I N I S.